חסיד ונגיד

חייו ופועלו של

הרה"ח ר' צבי הירש חיטריק ע"ה

חסיד, שליח, נגיד ועסקן ציבורי

חסיד ונגיד

חייו ופועלו של
הרה"ח ר' צבי הירש חיטריק ע"ה
חסיד, שליח, נגיד ועסקן ציבורי

י"ב מנחם-אב ה'תרפ"ח - ב' טבת ה'תשע"ב

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים ושתים לבריאה

ב"ה

פתח דבר

בשבח ובהודי' לקב"ה, הננו מוציאים לאור את הספר "חסיד ונגיד", לקורות חייו ופעליו הגדולים והרבים של אבינו ראש משפחתנו, הרה"ח הרה"ת ר' צבי הירש חיטריק ע"ה, מנכבדי ופארי החסידים בדור השביעי של חסידות חב"ד.

זכה אבינו להיות סמוך על שולחן מלכים כל ימי חייו. לידתו ויציאתו לאוויר העולם הייתה בברכתו הקדושה של כ"ק אדמו"ר הריי"צ נ"ע, וכבר בצעירותו, בהיותו כבן עשרים שנה, בתקופת שהותו בפאריז בשנת תש"ז, הייתה לו היכרות עם כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו, ואבינו זכה לסייע בעד הרבי ובעד אמו הרבנית הצדקנית מרת חנה ע"ה.

בהיותו תלמיד ישיבה ב"בית חיינו" בשנות הש"ת, היה קרוב אל הרבי נשיא דורנו, שחיבב אותו ביותר וקירב אותו אליו, והוא זכה לסייע לרבי בשליחויות שונות.

הרבי היה מעורב אישית בשידוך שלו עם תבדל"ח אמנו היקרה והנכבדה מרת רבקה תחי', בראשית שנת תשי"א, והם אף זכו בזכות הנפלאה שהרבי היה מסדר הקידושין בחתונתם בפורים קטן תשי"א.

זכות גדולה ונפלאה זכה אבינו ע"ה, להיות השליח הראשון אשר שלח כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו להפצת התורה והיהדות חוצה, היא השליחות למדינת בראזיל שבדרום אמריקה.

בהיותם בשליחות בבראזיל, זכו הורינו לקבל שורה ארוכה של אגרות קודש והדרכות מהרבי על כל צעד ושעל בשליחותם, אגרות שמהם יסוד ומהם פינה בעבודת השליחות הכללית.

לאחר שובם מהשליחות בבראזיל, בשנת תשכ"א, ועד פטירתו בשנת תשע"ב, במשך למעלה מיובל שנים, היה אבינו מהיושבים ראשונה בחצר חב"ד ליובאוויטש. הוא שלח ידיו במסחר ובס"ד ראה הצלחה מרובה, ועסקיו המסועפים היו משולבים וכרוכים בעסקנות ציבורית למען ענייני חב"ד ליובאוויטש מתוך התקשרות לרבי ללא גבול.

•

אבינו ע"ה היה אישיות תורנית-חסידית בכל הווייתו, ולצד זאת היה בעל ידע נרחב בתחומים שונים כמו היסטוריה יהודית, גיאוגרפיה ועוד. הוא היה אדם מוכשר ונמרץ, חכם ונבון, בעל מעוף ובעל חזון וראייה רחבת אופקים.

הליכותיו היו מרשימות ואציליות. הוא היה בעל נימוסים והדרת כבוד אשר עשו רושם גדול על כל מכיריו, יהודים ולהבדיל אינם יהודים. כל מי שבא עמו במגע התפעל מאישיותו ומהליכותיו.

ייתכן ואצל מישהו אחר במעמדו ובמצבו, היה הדבר מגיע על חשבון ההוויה התורנית-חסידית וגורם לשימת דגש על הוויות העולם ועניניו, אולם אצל אבינו נוצר שילוב ייחודי בין התורה והגדולה שהתאחדו על שולחנו, ובכל הליכותיו, גם בעסקים, קידש שם שמים ושם ליובאוויטש.

ר' הירשל חיטריק היה אישיות מיוחדת ויוצאת דופן, הסכימו הכל.

אבינו היווה דוגמה של חסיד בדור השביעי של חסידות חב"ד. כידוע, חסידות חב"ד דרשה מאז ייסודה על ידי רבינו הגדול כ"ק אדמו"ר הזקן את הדרישה לביטול מוחלט והתמסרות מלאה של החסיד לעבודת ה' מתוך התקשרות אל הצדיק, וזה היה אבן הבוחן להגדרתו של חסיד, בהתאם למידת הביטול שלו.

עם זאת, בשיחות קודש רבות מדגיש הרבי שתנועת הביטול המחויבת והנדרשת מהחסיד, אמורה לבוא גם מתוך תוקף ו'מציאות'. כלומר, החסיד אמור לבטא בעבודתו גם את ניצול כוחותיו ויכולותיו באופן המלא לעבודה הנדרשת ממנו, בשליחותו ובתפקידו שהטיל עליו הרבי.

וזאת, לא באופן שהתוקף וה'מציאות' שלו יהוו סתירה לתנועת הביטול הנדרשת מהחסיד, אלא אדרבה, ביטוי התוקף והמציאות הם כתוצאה מכך שזהו רצון הרבי, שהחסיד יבטא וינצל את כוחותיו ומציאותו בעבודתו ובתפקידו עלי אדמות.

שילוב ייחודי ומאתגר זה של 'ביטול' ו'מציאות', המהווה אתגר לא פשוט ועבודה גדולה ורבה, היווה את תכונת האופי המרכזית של אבינו ז"ל. אבינו היה בעל כישרונות רבים ואיש חזון וביצוע. הוא לא היה מסוגר בד' אמותיו, אלא ראה וצפה למרחוק והבין היטב "את התמונה הכללית". ואת כל כוחותיו וכישרונותיו העמיד בשירותו את הרבי, כאשר 'תוקף המציאות' שלו הייתה למען ענייניו הקדושים של הרבי, ובדרך זו הוא פעל בס"ד גדולות ונצורות.

•

סידרנו וערכנו ספר זה בארבעה שערים:

שער ראשון, "ממיצר למרחב" - תקופת חייו מאז ילדותו בחרקוב שבברית המועצות תחת השלטון הקומוניסטי, נדודי המשפחה בעת מלחמת העולם השניה, יציאתם אל מעבר למסך הברזל, הגעתו לחצרות קדשנו ותקופת לימודיו ב"בית חיינו", בואו בקשרי השידוכין עם אמנו שתחי' ונישואיהם, לידת הבן הבכור ויציאתם בשליחות.

שער שני, השליח הראשון - שמונת השנים בהם פעל, עם תבדל"ח אמנו, בשליחות כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו בפאולו ובריו, כשליח הראשי בבראזיל, בהם פעל גדולות ונצורות בהפצת התורה והיהדות ובהפצת המעיינות חוצה, במדינה ענקית זו.

שער שלישי, נגיד חסידי - יובל שנות חייו כאשר גר בשכונת המלך, סמוך לבית חיינו והיה מהיושבים ראשונה בחצר חב"ד ליובאוויטש, ועסקיו המסועפים היו משולבים וכרוכים בעסקנות ציבורית כללית למען ענייני חב"ד ליובאוויטש.

שער רביעי, הגה"ח רבי אהרן חיטריק ע"ה - בשער זה באה לראשונה סקירה מקיפה לקורות חייו ופעלו הרב של אחיו הצעיר והאהוב של אבינו, הגה"ח רבי אהרן, אשר זכה להיות מראשי מערכת "אוצר החסידים" ועורך כתבי רבותינו נשיאינו. סקירה זו כוללת צילומים של עשרות כתבי-יד קודש והוראות מרבינו בעבודת קודש זו, אשר בספר זה נערכו לראשונה באופן מסודר.

בספר זה אנו מפרסמים לראשונה גם שורה ארוכה של אגרות קודש ומענות מהרבי באשר לשליחותם של הורינו בבראזיל. וכן שורה של מענות קודש והוראות ביובל שנות עסקנותו הציבורית של אבינו בקראון הייטס, בהם הוראות והדרכות שמהם יסוד ומהם פינה לפעילות בשליחות ובעסקנות הציבורית.

•

ספר זה אשר אנו זוכים כעת להוציא לאור אודות אבינו ראש משפחתנו, הוא בעיקרו ספר משפחתי. עם זאת, בכל אחד משעריו ופרקיו יש דברים רבים שכלל החסידים, מתלמידי התמימים ועד לאנ"ש, חסידים, שלוחים ואנשי מעשה, בודאי ימצאו בהם עניין.

כך החל מהשער הראשון הסוקר את תקופת ילדותו ונעוריו של אבינו, אשר יש בהם תיאורים מאלפים של חיי מסירות נפש בתקופת הרדיפות של השלטון הקומוניסטי וחיי החסידים בסמרקנד בימי מלחמת העולם השנייה. בשער זה נחשפים גם סיפורים ואפיזודות רבות ומאלפות על התקופה שלפני קבלת הנשיאות, מהווי התמימים ב"בית חיינו" באותן השנים והקשר המיוחד שזכו לו תלמידי התמימים אצל הרבי, באותם ימים "הרמ"ש", בתקופה שלפני קבלת הנשיאות.

בשער השני הסוקר את השנים בהם פעל בשליחות הרבי בבראזיל, מתפרסמות כאמור אגרות קודש רבות, חלקן בפרסום ראשון, בהם חוזרת ונשנית התביעה לעשות עוד ועוד בהפצת המעיינות חוצה בכל האופנים ובכל התחומים, כאשר הציר המרכזי באגרות קודש אלו עוסק באפשרויות הכבירות אשר ניתנות לכל אחד מהשלוחים ובעובדה שההתעסקות בעבודת השליחות והפצת המעיינות היא טובתו הגשמית והרוחנית של השליח.

בשער השלישי, העוסק ביובל השנים של חייו בקראון הייטס, בסמיכות ל"בית חיינו", באים שורה ארוכה של סיפורים ותיעודים על הווי החיים ב"בית חיינו" בתקופה זו, על חיים של קירובים נפלאים ומיוחדים מהרבי לאבינו ולבני המשפחה, לצד תיאור נרחב של עסקנותו הציבורית הענפה, אשר עליה היה מדווח תדיר לרבי וזוכה למענות ולהדרכות מפורטות.

וכך באשר לשער הרביעי, המהווה סקירה נרחבת ומאלפת מעבודת הקודש של הדוד הגה"ח הרב אהרן חיטריק ע"ה, בו נראית הדרישה הבלתי פוסקת מרבינו לעבוד בכל הכוחות, ולמעלה מהכוחות, כדי להוציא לאור מתורת רבותינו נשיאינו, על הזכות והיוקר הנפלאים שבמלאכת קודש זו, כמו גם על האחריות הגדולה ועל כובד הראש הנדרש. בשער זו הובאו גם שורה של מענות, סיפורים והוראות שמהם יסוד ומהם פינה גם לימינו אלו.

בטוחים אנו אפוא, שבס"ד גם אנ"ש והתמימים שיחיו ימצאו עניין רב ותועלת מרובה בשערי ופרקי הספר שלפנינו.

•

תודתנו הרבה נתונה לידידינו הרה"ח ר' **זושא שי' וואלף**, על עריכת ספר זה בטוב טעם ודעת.

תודתנו נתונה גם לידידינו הרה"ח ר' **משה שי' מרינובסקי**, על סיועו הרב בעצה ובעריכה.

תודה מיוחדת נתונה גם להרה"ח הרב ר' **שלום בער שי' לוין**, מנהל ספריית אגו"ח, על סיועו לספר זה ומסירתו העתקי כתי"ק מרבותינו נשיאינו לפרסום בספר זה. התודה והברכה גם להנהלת הוצאת הספרים קה"ת, ולהרה"ח הרב **יוסף ברוך הכהן שי' פרידמאן**, על אישורם לפרסם כתי"ק אלו.

תודתנו נתונה גם למערכת המוסד JEM, בראשות הרה"ח ר' **אלקנה שי' שמוטקין**, שהעמידו לרשותנו את תמונות הורינו עם הרבי, מתוך "הארכיון החי".

הסקירה בחלק השני של הספר אודות תקופת שליחות הורינו בבראזיל, לקוחה בחלקה מתוך תדפיס הספר "אדמו"רי חב"ד ויהדות בראזיל", אשר יצא לאור בשנת

תשע"ט בהוצאת "מעיינות", בראשות השליח רב הפעלים הרב דוד שי' ווייטמן. הדברים מתפרסמים בספר זה באדיבותו, ותודתנו הרבה נתונה לו על כך.

•

וכך פותח אביו של אבינו, סבא, זקן התמימים, הרה"ח וכו' הרב ר' יהודא חיטריק ע"ה, את תולדות יחוס משפחתו, בספרו "רשימות דברים":

"בליובאוויטש בימי חורפי, בישבנו בין חברים, יש שהיו מוצאם מבית חב"ד, ויש שלא היה גזעם מבית חב"ד, ודברנו בינינו מה הביאם הלום לליובאוויטש . . אלו שאביהם היו מהנוסעים ליובאוויטש, או סבם או אבי סבם, מובן הסיבה שהביאם לליובאוויטש, שכל דבר נמשך אל מקורו . . להדריכם בדרך רבותינו נשיאינו הק' . . זה הביאני להעלות על הכתב איך באתי לליובאוויטש . . למען ידעו דורותיי הבאים לאריכות ימים ושנים מוצאיהם . . בזה הנני להעלות בכתב מעט מהם אשר ידועים לי. וכפי שהיה שגור בפי כ"ק רבינו הגדול בארזים רבי מנחם מענדל בהר"ר הגאון בנגלה ומפורסם בקבלה ה"ה לוי יצחק שניאורסאהן זי"ע, "דבר שבא בכתב הוא לכל העולם, ובדפוס הוא לדורי דורות"".

ואכן פעמים רבות שמענו מפי רבינו אודות החשיבות הרבה בכתיבת זיכרונות ותולדות משפחות אנ"ש וכו'. גם ראינו את הנחת רוח הרבה שגורם הדבר, ממכתב ששלח הרבי לזקננו הרב יהודא חיטריק: "...וז"ע נת' רשימותיו . . **ובודאי ימשיך ורוב ת"ח ונ"ח מראש...**".

בהתאם לכך הננו מוציאים לאור בס"ד ספר זה, בו נסקרו קורות חייו ופעלו של אבינו בשליחות הקודש של רבינו ובעסקנותו הציבורית, למען יהיו הדברים נר לרגלי כל בני המשפחה שיחיו ולכל מי שהדברים יגיעו אליו, ללמוד וללמד, לשמור ולעשות.

משפחת חיטריק

ב' טבת ה'תשפ"ב
יארצייט העשירי של אבינו ע"ה

תוכן עניינים

שער א ▪ ממיצר למרחב ▪ 17

שער ב ▪ השליח הראשון ▪ 113

שער ג ▪ נגיד חסידי ▪ 289

הוספה: זכרונות מרת קיילא ע"ה חיטריק ▪ 543

שער ד ▪ הגה"ח הרב אהרן חיטריק ע"ה ▪ 553

הוספה: בשורת הגאולה ע"י יוסף - שיחת קודש ▪ 625

שער א ▪ ממיצר למרחב

ילדות בחרקוב 19
לידה בברכת הרבי הריי"צ • דור שמיני לחסידי חב"ד • במחיצת הסבא הרב תומרקין • לימוד במחתרת • נכד אהוב • פרנסה בשוק השחור • תחת השלטון הקומוניסטי • ברכת הרבי הריי"צ לבר מצווה

נדודים בתקופת המלחמה 33
בריחה מהחזית המתקרבת • חג הסוכות בפנזה • פרידה זמנית • סכנת חיים בצ'קאלוב • המשפחה מתאחדת בסמרקנד • חיי רעב ודחקות • התמסרות למען חסיד • חינוך מופלא ליראת שמים • השתדלות גדולה עבור אתרוג • עד פת לחם

בדרך למחוז חפצו 43
הצלה במשרד הממשלתי • מן המיצר אל המרחב • הרבי הריי"צ דואג לאשרת הכניסה • היכרות עם הרבי • ביקור בבית הילדים ב'עראני' • קשר עם האדמו"ר מסערט ויז'ניץ

תלמיד ב"בית חיינו" 49
ה'יחידות' הראשונה • הדרכות מהרבי הריי"צ • כרטיס ביקור של 'ראביי' • נסיעה ראשונה ל"מרכז שליחות" • 'סמיכה' מנכבדי הרבנים • השתלמות במלאכת השחיטה • פ"ן עבור השוחט • בהיכל קודשו של הרבי הריי"צ • מסייע להוריו להגר לקנדה • תיעוד אותנטי מחיי התמימים • 'ולקחתם לכם' מול 'הדר' • שיחה עם הרב הראשי הרב הרצוג • הסתלקות הרבי הריי"צ • קשר קרוב עם הרבי נשיא דורנו

הרבי מסדר קידושין 69
שידוך עם בת הרב קרסיק • תוכנית לשליחות בבראזיל • אגרת אודות יסודות השליחות • השתתפות הרבי ב"אויפרוף" • השתתפות ב"קבלת פנים" וסידור קידושין • מתכוננים לצאת לשליחות

לידת הבן הבכור 93
הרבי משמש כסנדק בברית המילה • תרומה ל'מעמד' • לכתך אחרי במדבר

התחלת ההתיישבות והפעילות החב"דית בבראזיל 102
חסיד ליובאוויטש הראשון בבראזיל • תחילת הקשר הישיר • אפשרות לביקור של הרבי הריי"צ בבראזיל • פעלו של הרב פנחס שלייף • התיישבות משפחת זאיאנץ בבראזיל • תוכנית להקמת אגודת חב"ד בבראזיל • ראשית פעלו של הרבי נשיא דורנו למען יהדות בראזיל • תנופה משמעותית בשד"רות הרב וויינברג • תלמידים מבראזיל לליובאוויטש • דאגה והתעניינות מתמדת

שער ב ▪ השליח הראשון

שנת תשי"ג 115
הגעת משפחת היטריק לבראזיל • 'הקפה' לאבי השליח • חיזוק החינוך הכשר • ימים ראשונים בשליחות • התנגדות לפעילות הרב חיטריק • ביקור ראשון בריו די ז'ניירו • ארוחה כשרה ראשונה • מחנה קיץ דתי ראשון בבראזיל • רוח מהפכנות על יהדות בראזיל • פרסום בעיתונות היהודית בבראזיל • מאבק על צביון ה"בית חינוך" • שד"רות הרב מרדכי דוב טלישבסקי • "סוף סוף יהיה דידן נצח" • הרבי מסייע ומייעץ לרב היטריק • בתוקף ובכפפות של משי • אשרי מה טוב חלקו • ביקור השד"ר הרב וויינברג בפאולו • יחידות בענייני השליחות בפאולו • על טהרת הקודש • סיוע הרב זאיאנץ לרב חיטריק • דברי חסידות בעיתונות בראזיל • מפאולו לריו די ז'ניירו • קהילת ריו די ז'ניירו • הסיפוק הנפשי הגדול ביותר • עמדה תקיפה - ובדרכי נועם ושלום • פעילות חינוכית נמרצת בריו • סיוע ר' פייוויל גרינר • ברכה להולדת הבן השני • דאגה כאב מסור לבנו • גיוס תלמידים רבים לישיבה • התכתבות עם הרש"ג • בתים נאמנים בישראל • נסיעות ברחבי בראזיל • "לברר אצל היטריק"

שנת תשי"ד 161
כר נרחב לפעילות • ביקור שגריר ישראל ב"תלמוד תורה" • המשך הקשר עם הרבנים פינק וזינגרביץ • חשדהו וכבדהו • הדרכות בבית הספר ובעסקנות הציבורית • השגחה על כשרות הבשר • מופת כפול • יחידויות בענייני השליחות בריו • תוכנית לעזוב את בראזיל • כר נרחב לעבודה בכרם חב"ד • להגדיל תורה ולהאדירה בבראזיל • ה"חוג לצעירים דתיים" - קודש קדשים • הצלחה מופלגה שלא בערך • הצלחה במסחר ובעסקנות הציבורית

שנת תשט"ו 184
מדוע דרך רשעים צלחה • שגריר מלכות ליובאוויטש • יהדות בראזיל אינה מדבר • בירור אודות מצב תלמיד • אגרת ברכה לרגל יו"ד שבט • תוכנית להקמת מלון כשר • ביקור באורוגוואי • התייעצות עם ידידים מבינים • ליקוטים מתורת רבותינו • אברכים ספרדים למדינת בראזיל • סיוע למרכז הישיבות "תומכי תמימים" • זירוז לדווח על הפעולות • עשיר שהקריב מנחת עני • פעילות הת' מרדכי זאיאנץ

שנת תשט"ז 207

חילופין עם ספרי קה"ת • מעבר לדירה חדשה • אגרת זירוז לחילופי ספרים • הטובה האמיתית בגשמיות וברוחניות • ביקור מרת קיילא היטריק בבראזיל • הרבי מסדר קידושין בחתונת הרב יעקב בעגון

שנת תשי"ז 215

למסור בבראזיל מהתוועדויות הרבי • תוכנית ליציאת הרב בעגון בשליחות • הוראה שלא לנסוע לארגנטינה • הכנסת אורחים יוצאת דופן • שעתיים של 'יחידות' • קשר עם בוגר ישיבת "תורה ודעת" • בין עיקר לטפל וחיצוני • הוראות והנחיות לרב יעקב בעגון • הגעת משפחת בלומנפלד • הקמת סניף צעירי אגודת חב"ד בריו • התוועדות י"ב תמוז בריו • תוכנית לפתיחת חיידר ליובאוויטש בריו • אהלי יוסף יצחק ליובאוויטש • קשר עם הרב חיים בנימיני • עזרה למרכז הישיבות "תומכי תמימים"

שנת תשח"י 234

הנחיות לפעילות הרב בעגון • פתיחת חיידר ליובאוויטש בריו • תמיכה רחבה בעיר • כל ארץ בראזיל לפניהם • סיוע ממרכז ישיבות "תומכי תמימים" • פרסומים בעיתונים והכנות לי"ט כסלו • התוועדות י"ט כסלו בריו • ס. פאולו - "מקום חב"ד" • פרסום "ספר הזכרונות" בבראזיל • מחנה קיץ חב"די בפאסאס דע קאלדאס • ציווי וגזירה להעלות בקודש • פעילות הרב משה אשכנזי בבראזיל • 'מרכז שליחות' בברזיל

שנת תשי"ט 256

חגיגת שנה לחיידר ליובאוויטש בריו • מסירות נפש למען החינוך • ביקור הרב קרסיק • הוראות בהתנהלות מוסד חינוך חב"די • אגרת זירוז לרב אשכנזי • העיסוק בענייני חב"ד - צינור לפרנסה גשמית • שלוש מוסדות חב"ד בריו • בואו של הרב צבי אריה בעגון • הכנות לחג הפסח • הוראה לנסיעה לבר מצווה

שנת תש"כ 271

תשרי חסידי בריו • שכר לימוד עבור תלמיד • הכרח שיתוף פעולה בענייני חב"ד • אחריות על כל אחד ואחד • לא תבערו אש • התכתבות עם רבה של ריו • הדרכות לחסידים בריו • נסיעת משפחת אשכנזי מבראזיל • 'ופרצת' בחוצות ריו • התמודדות עם חינוך הילדים • ביקור הרב כהנא בריו בהוראת הרבי • הוראת שני רופאים מומחים • צאתכם לשלום • עשור של התבססות והתרחבות • יסודות איתנים לעשורים הבאים

שער ג ▪ נגיד חסידי

חסיד ומקושר 291

כבוד ליובאוויטש • כסא מלכות • קנקן הכסף שהוחזר • דוגמיות אבני החושן

שנמסרו לרבי • תוכנית למנורת זהב עבור הרבי • מנורה ל"בית חיינו" • ראש וראשון לעושים במלאכת הקודש • לדעת לייקר את התוועדויות הקודש • על בימת ההתוועדות • עמידה בניסיון • קניית פסוק ב"אתה הראת" עבור הרבי • סגירת מעגל ב"הקפות" ב-770 • קירובים ויחס מיוחד • להחליט על השם במשותף • לשם מה נוסעים לארץ הקודש? • חבר ב"או"ם החסידי" • 'להורים שיחיו' • חיות בתפילה • מעבירין את המת מלפני הכלה • מסייע ב"פרשת הספרים" • העיקר היכן הראש נמצא • עדות מופלאה על כיבוד אם • שם ליובאוויטש מפורסם בעולם • שימת לב בתהלוכה • לגרום נחת רוח ושמחה לרבי • פעולה נמשכת • ברית לדורות

מאלפי זהב וכסף 338

"מלך הפנינים" • מחלקת אבני חן • מחלקה לשרשראות זהב • נסיעות למזרח הרחוק • נציגות מסחרית באירופה • עסקים נרחבים בארץ הקודש • קניין התכשיטים הגדול ביותר • בין יהלומים ונשמות יהודיות • התרחבות לעסקי יהלומים • דילמה משפחתית • מקדש שם שמים • הוויכוח על "מעמד האשה" שהסתיים • אור לגויים • גאון יעקב • בכל דרכיך דעהו • סכיני שחיטה לדרך • תערוכות שומרות שבת • שמירת שבת בבנקים הישראליים • מבצע נש"ק בבנגקוק • הקמת מקוואות טהרה במזרח • תאילנד, הונג-קונג, יפן וטייוואן • תיקון מצב השחיטה • דרישה לפעול במבצע חינוך • קשרי הידידות עם משפחת שלומוף • התייעצות עסקית עם הרבי • קישור אנשי עסקים לרבי • שינוי החיים לאחר "הקפות" • חבר ב'קרן לפיתוח' של "מחנה ישראל" • שוברו בצידו... • הדפסת התניא במזרח הרחוק • תוכנית הנסיעה למזרח • יומן השליחות המיוחדת • מעמידם על רגליהם • חלוקת מצה שמורה • דיווחים שוטפים לרבי • עסקנות ציבורית • רושם בל יימחה

יצווה את בניו 406

סדר בנפש ומבט למרחוק • למצות את הפוטנציאל • דוגמה חיה • המחותן האמיתי - הרבי • דמות המופת של ר' אלי' חיים • להידחף בין חסידים • עשירי או אחד עשר? • איך כותבים לרבי? • לא להיות כאורח בישיבה • מכבדה יותר מגופו • רחוק מפנינים מכרה • בן יכבד אב

יקרה היא מפנינים 454

שילוב "ישכר" ו"זבולון" • קיץ וחורף לא ישבותו • השלמת השיעור למר צ'חנובר • "זאג א גוט ווארט" • לברך באהבה • שהפנימיות תהיה ניכרת בחוץ • כלים לפרנסה בדרך הטבע • שאל אביך ויגדך • הכל מתאחדים ב"יהי כבוד" • איך רוכשים בקיאות ב"היום יום"?

חיזוק שכונת קראון הייטס 467

הנטישה הגדולה • המערכה לחיזוק השכונה • יוזמות לחיזוק השכונה • הקמת ועד פעולה ופעילות 'חברה' • הקמת חברת בת • הרב חיטריק לעזרת השכונה • הפסדים למען חיזוק השכונה • רכישת בניין 706 איסטערן פארקוויי • רכישת בניין המרכז הרפואי ברחוב קראון • הצלת בית הכנסת "ישראל הצעיר" • תוכנית

לחיבור קראון-הייטס וויליאמסבורג • אוהב שלום ורודף שלום • רווחת ושיפור הגשמיות והרוחניות • מסלול אוטובוס לשירות התושבים • הרחבת ההתיישבות, עריכת קונצרט ועיתון • הגדלת מספר התלמידים במוסדות החינוך • מוקד "עזרה ראשונה" וועד רבנים • הרחבת שעות פעילות הבנק • רכישת הבית ב-1400 פרזידנט • זכות הרבים מסייעתו • מענות קודש מהרבי

למען "אהלי תורה" 491
דיווחים שוטפים והוראות מהרבי • הפעילות - לא בשם הרבי • באופן מסודר • שלא על מנת לקבל פרס • שתים-עשרה שנות פעילות רגישה • רווחה לתושבי השכונה • בראש הדינר השנתי למען "אהלי תורה"

נדיב ואיש חסד 506
עזרה ליחידים ולרבים • יו"ר מעמד הנחת אבן הפינה ל"קמפוס חמ"ש" • עסקנות ציבורית למען "תומכי תמימים" • השתתפות ב"משתה השנתי" • ה"סוד הצבאי" של משפחת חיטריק • שמחת תורה בחודש מרחשון

למען יהדות רוסיה 518
הקמת מוסד 'פר"י' • נשיא המוסד • לדעת איך לדבר עם ר' הירשל • פעילות לחיזוק היהודים מעבר למסך • ברכת הרבי לנסיעה לרוסיה • פגישות מחתרתיות עם יהודי מוסקבה • פגישה מרטיטה עם 'סירובניק' • "אני מחכה בחוסר סבלנות" • רכישת בית מלון במוסקבה • קשר עם משפחת קורבסקי

בא בימים 535
התדרדרות פתאומית • סמוך ונראה לאוהל הק' • דור ישרים יבורך • מפעל "הרמב"ם המבואר" • מפעל "שיחות הרבי לעם" • ויהיו חיי צבי הירש

זכרונות מרת קיילא ע"ה חיטריק ■ 543

שער ד ■ הגה"ח הרב אהרן חיטריק ע"ה

שבעת קני המנורה 555
הבן הצעיר במשפחה • ה'יחידות' הראשונה • הוראה אודות ניתוח להסרת 'שקדים' • ידיעה רחבה בנגלה ובדא"ח • התמסרות ללימוד החסידות

ההדרת ספרי ה'ראשונים' 560
היכרות עם הרב אברהם סופר • השתדלות בהדפסת 'תוספות הרי"ד' • ההבדל בין ה'ראשונים' וה'אחרונים' • "אשרי חלקו להיות עוסק בתורתן של ראשונים" • מראי

מקומות, השוואות והערות • האברך הראשון ב"כולל" • היכרות עם תלמיד חכם מופלג • הוצאת כתבי הרי"ד לאור

עריכת ספרי רבותינו נשיאינו 571

יובל שנים במלאכת הקודש • מראי-מקומות ל"לקוטי תורה" • "נכד ה"צמח צדק" כבר עשה זאת"... • 'מפתח' לשו"ע אדמו"ר הזקן • מראי-מקומות ל"תורה אור" • ספר המאמרים תרצ"ט • זיכרונות הרבי הריי"צ • מאמרי אדמו"ר הזקן • אגרות קודש אדמו"ר האמצעי • עריכת "דרך מצוותיך" • מאלפי זהב וכסף

עריכת סדרת "אור התורה" 585

בהתאם לספר שהרבי ערך • ספר אחר ספר • הוראות רבות וזירוז בעבודה • "סוף סוף יגיעו ויבוא לפועל ממש" • העיסוק בהפצת המעיינות יביא הרפואה • המברק שנשלח לבית • אוצרות המלך הכמוסים

עריכת "ליקוט פירושים" לתניא. 594

שנה וחצי של איסוף החומר • הוצאה בזריזות בסדרת חוברות • על כל פרט ופרט • "ליקוט פירושים" פרק ב' • זירוז במלאכת הקודש • עמודים שלמים של ביאורים • גילוי תעלומות חכמה

בראש מערכת "אוצר החסידים". 608

איסוף כתבי-יד מספריות • תנופה חדשה בהדפסת ספרי רבותינו נשיאינו • דרישה לעבודה "בכל מאודך" • מאמרי אדמו"ר האמצעי

עבודת הקודש בשנותיו האחרונות 620

בנו הת' שמואל היטריק ז"ל • פעולותיו קיימות לעד

בשורת הגאולה ע"י יוסף - שיחת קודש ▪ 625

ממיצר
למרחב

ילדות בחרקוב

יום רביעי, י"ב במנחם-אב תרפ"ז. העיר הגדולה חרקוב, מזרח אוקראינה. באחד מבתי העיר כורעת אישה חסידית צעירה ללדת את בנה הבכור והיא מתקשה בלידתה. המצב מחמיר ונראה שנשקפת סכנה לאישה, מרת קיילא חיטריק, ולעובר שטרם יצא לאוויר העולם.

בעלה של קיילא, החסיד התמים הרב יהודא חיטריק, השוחט החסידי בעיר, יודע את אשר עליו לעשות בשעה כזו. הוא עושה את דרכו במהירות לסניף הדואר המקומי ושולח מברק בהול אל ידידו משכבר הימים, הרב מיכאל יהודה אריה לייב הכהן, המתגורר במוסקבה בירת רוסיה.

בפרבר מלחובקה, הסמוך למוסקבה, שוהה באותם ימים הרבי הריי"צ, הנשיא השישי של חסידות חב"ד ליובאוויטש, לשם הגיע אך לפני זמן קצר, עם שחרורו הפלאי ממאסר, בי"ב תמוז אותה שנה.

מקוצר הזמן ומבהילות המצב, הרב יהודא חיטריק כותב במברק חמשה מילים בלבד: "קיילא בת רחל מקשה ללדת". מפחד המשטרה החשאית, הוא לא רצה להזדהות ולחתום בשמו, ובמקום זאת הוא כתב בחתימת המברק - "רחמים".

כאשר הרב כהן קיבל את המברק מסניף הדואר, הוא הבין את דחיפות העניין. ממנו נבצר באותה שעה לנסוע למלחובקה והוא ביקש מאחד מידידיו החסידים (הרה"ח ר' יהושע קארף או הרה"ח ר' משה גורארי), לנסוע בדחיפות אל הרבי עם המברק. ידידו החסיד הגיע תיכף למלחובקה והציג בפני הרבי את המברק, בו לא היה מצוין שם המשפחה, ולא פרטים נוספים.

הרבי הריי"צ העביר את ידו הקדושה על מצחו ואמר: "כמדומה שזהו יהודא חיטריק", והרהר במחשבתו הקדושה אודות האישה היולדת ואודות התינוק שעתיד לצאת לאוויר העולם.

והנה זה פלא: באותם הרגעים שבהם הרבי הריי"צ קיבל את המברק והתבונן בכך במחשבתו, עברה הלידה בשלום בחרקוב המרוחקת. למשפחת חיטריק נולד תודה לא-ל תינוק בריא ושלם, כאשר לאם ולתינוק שלום.

כעבור שמונה ימים נכנס הרך הנולד בבריתו של אברהם אבינו, ונקרא שמו בישראל צבי הירש, על שם סבו, אבי אביו, הרב צבי הירש חיטריק שנפטר חמש שנים קודם לכן.

לידתו של התינוק צבי הירש חיטריק, מלווה בברכתו הקדושה של הרבי הריי"צ - סימלה וביטאה את סיפור חייו. חיים של דבקות בנשיאי חב"ד, הרבי הריי"צ וחתנו וממלא מקומו הרבי נשיא דורנו. חיים של התקשרות לרבותינו הנשיאים ומסירות מתמדת לרצונם ועניניהם הק', כאשר הוא לא זז לרגע מהוראותיהם ומברכותיהם שליוו והדריכו אותו בכל קורות חייו, מלידתו ועד יומו האחרון.

דור שמיני לחסידי חב"ד

צבי הירש נולד כדור שמיני לחסידי חב"ד שהיו מקושרים ודבוקים באילנא דחיי, רבותינו נשיאנו אדמו"רי חב"ד. אביו, זקן החסידים ומאחרוני התמימים שלמדו בליובאוויטש שבליובאוויטש במחיצת כ"ק אדמו"ר הרש"ב, הרה"ח ר' יהודא, היה מצאצאי ר' יהודא לייב חיטריק מסענא, חסיד של אדמו"ר הזקן, שעלה לארץ-הקודש בפקודת אדמו"ר האמצעי.

לפי המסורת המשפחתית, ר' יהודה לייב מסענא עלה לארץ הקודש עם בנו אברהם דובער בשנת תקפ"א. שמו מוזכר מספר פעמים בספר "מגדל עוז", ובספר "תולדות חב"ד בארץ הקודש", כממונה "כולל חב"ד" בעיר הקודש חברון.

אמו הרבנית קיילא ע"ה היתה בתו של הרה"ג הרה"ח ר' אהרן תומרקין ע"ה. הרב תומרקין היה מראשוני התמימים שלמדו בליובאוויטש, ולאחר מכן היה רבה של חרקוב. הוא היה נצר למשפחת הרבנים החסידיים לבית תומרקין - מצאצאי החסיד הנודע ר' בנימין קלעצקער, מגדולי החסידים של אדמו"ר הזקן.

לאחר יציאת הרבי הריי"צ מרוסיה בשנת תרפ"ח, ניסו גם בני משפחת חיטריק בחרקוב להשיג אישור יציאה מרוסיה הסובייטית, אבל הדבר לא עלה בידם. באותם ימים, חתנו הצעיר של הרב תומרקין שכבר הגיע לארץ הקודש באותה עת, הרה"ח ר' מיכאל יהודא אריה לייב הכהן (אליו נשלח המברק האמור), השיג עבורם 'סרטיפיקטים', אישורי כניסה לארץ, אבל שערי רוסיה נסגרו ליציאה.

מראה כללי של חרקוב כיום

גם גיסו של הרב תומרקין, הרב משה לייב רודשטיין ע"ה, מזכירו של הרבי הריי"צ ולימים מזכירו מכן של הרבי נשיא דורנו - ניסה להשיג עבורם רישיונות יציאה מרוסיה, אבל למרות כל המאמצים, למעשה נשארה המשפחה בחרקוב.

במחיצת הסבא הרב תומרקין

מקטנותו התבלט צבי הירש, שהיה מכונה הירשל, בקומתו התמירה ובפנים יפות תואר, שליוו אותו כל ימי חייו, עד זקנה ושיבה.

הירשל גדל במחיצת רב העיר, סבו הרב אהרן תומרקין. בחרקוב התגוררו באותם ימים עשרות אלפי יהודים, ובהם רבים הנמנים על עדת החסידים.

בית הכנסת בו התפלל הרב תומרקין נבנה במקורו על ידי הקומוניסטים, ולכן הממשלה הקומוניסטית לא סגרה אותו תיכף כאשר החלו רדיפות היהדות. מתפללי בית כנסת חששו מכך שילדים קטנים יבואו לבית כנסת להתפלל, שכן היה זה נגד החוק, והמשטרה הייתה מגיעה מידי פעם לבדוק אחר הנעשה בבית הכנסת. הילדים ידעו אפוא שאם המשטרה מגיעה לערוך בדיקה, עליהם לצאת מהחלון הפונה אל גג הבית השכן ולהסתתר שם.

הסבא הרב אהרן התגורר תחילה בבית מרווח ובמרכזו חדר גדול. אולם בשלב מאוחר יותר הקומוניסטים הכריחו אותו לעבור לגור בחדר קטן ואת החדר הגדול בדירתו חילקו לשלוש משפחות. בחדר אחד התגוררה משפחת חיטריק, בחדר השני התגוררה בת נוספת של הרב תומרקין, שרה ובעלה הרה"ח ר' שלמה שימנוביץ, ובחדר השלישי התגוררה משפחה יהודית נוספת.

בינתיים נולדו לרב יהודא ולזוגתו מרת קיילא שתי בנות. בח"י תמוז תרצ"א נולדה הרבנית חיה ע"ה שהתחתנה ברבות הימים עם יבדל"ח הגה"ח הרב דוד משה ליברמן שי', רב קהילת "שומרי הדת" באנטוורפן שבבלגיה ומותיקי ונכבדי רבני חב"ד; בה' אייר תרצ"ב נולדה הרבנית שיינדל תחי', שלימים נישאה להרה"ח ר' שלום בער שניאורסאהן, בנו של הרה"ג הרה"ח המפורסם ר' שניאור זלמן שניאורסאהן ע"ה, בן דודו של כ"ק הגאון

המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן ע"ה, אביו של הרבי נשיא דורנו.

לימוד במחתרת

ילדי משפחת חיטריק לא הלכו ללימודים ב'שקאלע', בית-הספר הגויי. הילדים היהודים שלמדו ב'שקאלע' נאלצו ללמוד שם גם בשבת קודש, ואף בימי שישי הלימודים בבית-הספר היו מסתיימים לאחר כניסת השבת. התלמידים היו צריכים גם להישבע אמונים למפלגה הקומוניסטית, ובכלל האוירה הנכרית הכפרנית ששררה בין כתלי אותם בתי-ספר הייתה סכנה רוחנית מוחשית לילד יהודי.

הגה"ח הרב אהרן תומרקין ז"ל

ההורים הרב יהודה וקיילא שכרו אפוא לילדיהם מלמדים יראי שמים שילמדו איתם תורה בבית. בתקופה מסוימת למד עמם החסיד ר' משה וינרסקי (היה חותנו של הרה"ג הרה"ח ר' אליעזר הורביץ, בנו של החסיד הנודע השד"ר ר' יצחק הורביץ הי"ד, הלא הוא "איטשע דער מתמיד").

ר' משה דר קודם לכן בקייב, אולם כאשר נאלץ לברוח מהמשטרה החשאית בעירו הוא הגיע לחרקוב, שם התגורר במשך זמן מסויים בבית משפחת חיטריק. כאות תודה על הכנסת האורחים לה זכה בביתם, הציע ר' משה שהוא ילמד את בני המשפחה תורה. ר' משה היה ירא שמים ביותר והוא למד עם הירשל משנה וגמרא ועם הבנות קריאה בלשון הקודש.

ילדי משפחת חיטריק לא ידעו את שמו של המורה. הם היו קוראים לו "זיידע", כי את שמו ושם משפחתו הם לא ידעו.

היו פעמים שהמלמד לא היה יכול לבוא לבית המשפחה מאחר ששכנים נכריים התעניינו מדוע אנשים מרבים להסתובב אצל בני משפחתו של הרב. משפחת הרב הייתה נחשבת כ"מוקצה" מבחינת הממשלה עקב העובדה שהסבא כיהן כרב העיר.

נכד אהוב

כאשר הילדים גדלו יותר, הסדר זה של הלימודים בבית לא היה אפשרי. ההורים רשמו אותם אפוא בבית ספר גויי מרוחק והמנהל הסכים שהילדים לא חייבים לבוא ללימודים.

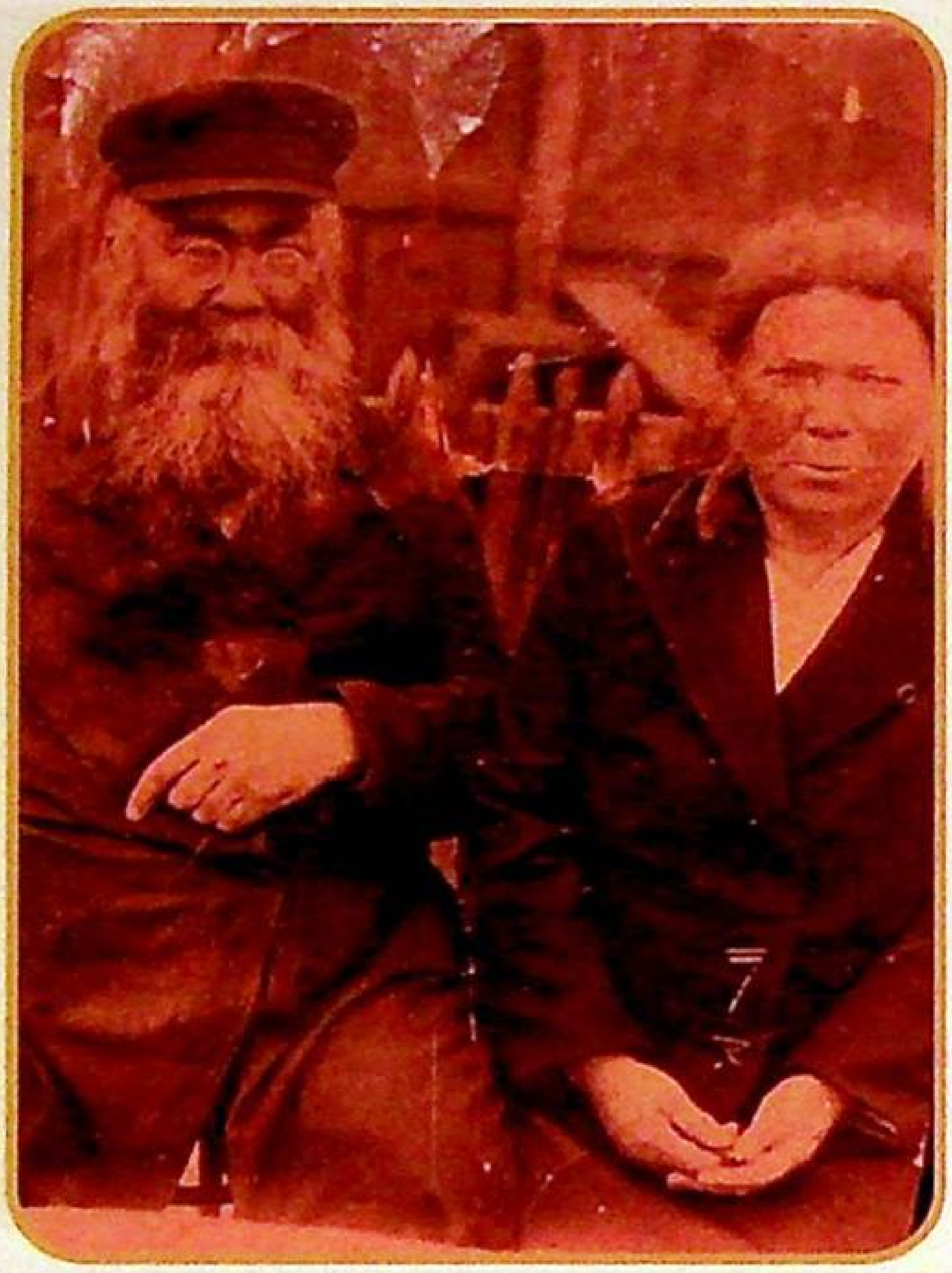

הרב אהרן ומרת רחל תומרקין ז"ל

הרב אהרן ורחל תומרקין, בתם מרת קיילא
חיטריק, ונכדיהם הירשל, חיה ושיינדל

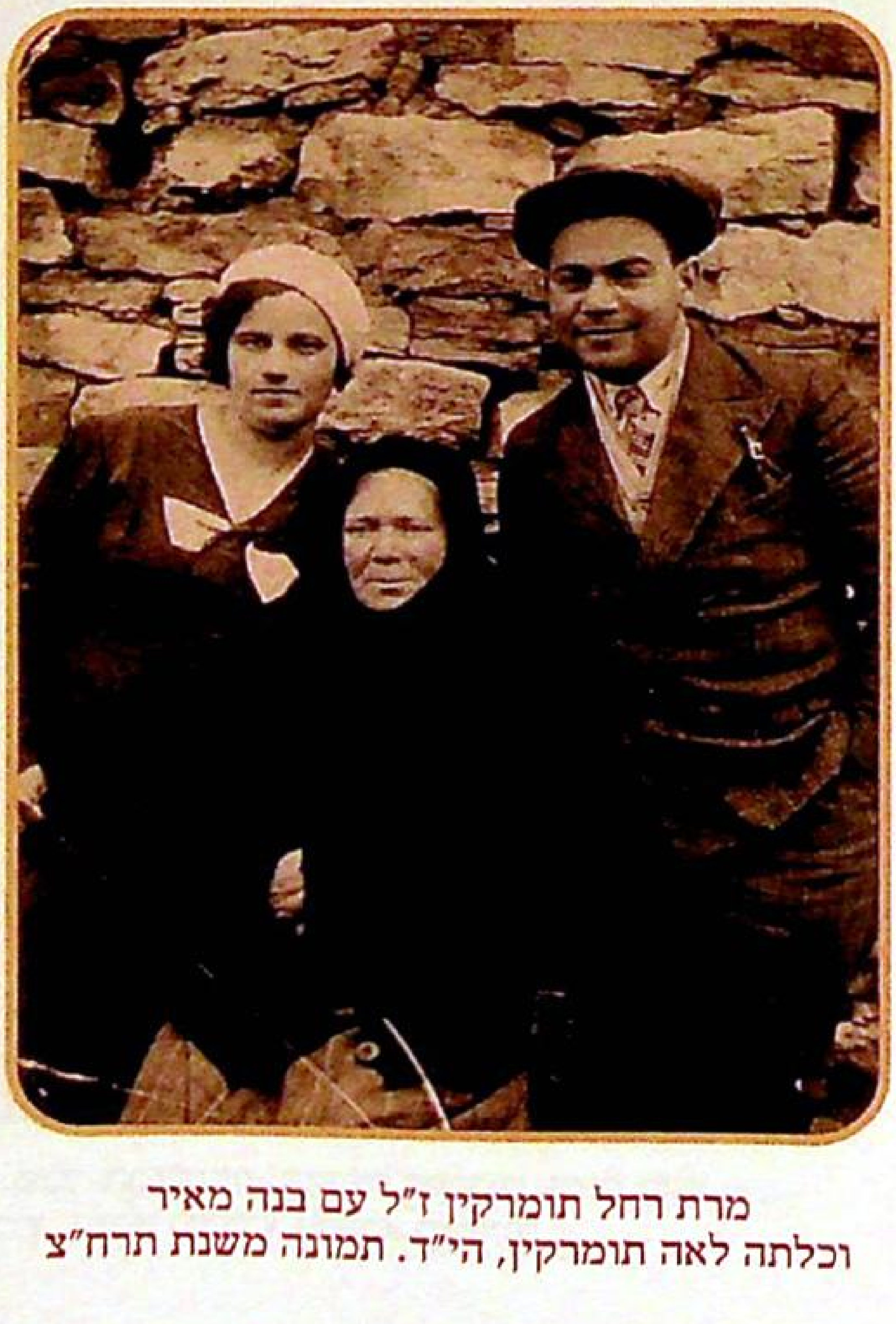

מרת רחל תומרקין ז"ל עם בנה מאיר
וכלתה לאה תומרקין, הי"ד. תמונה משנת תרח"צ

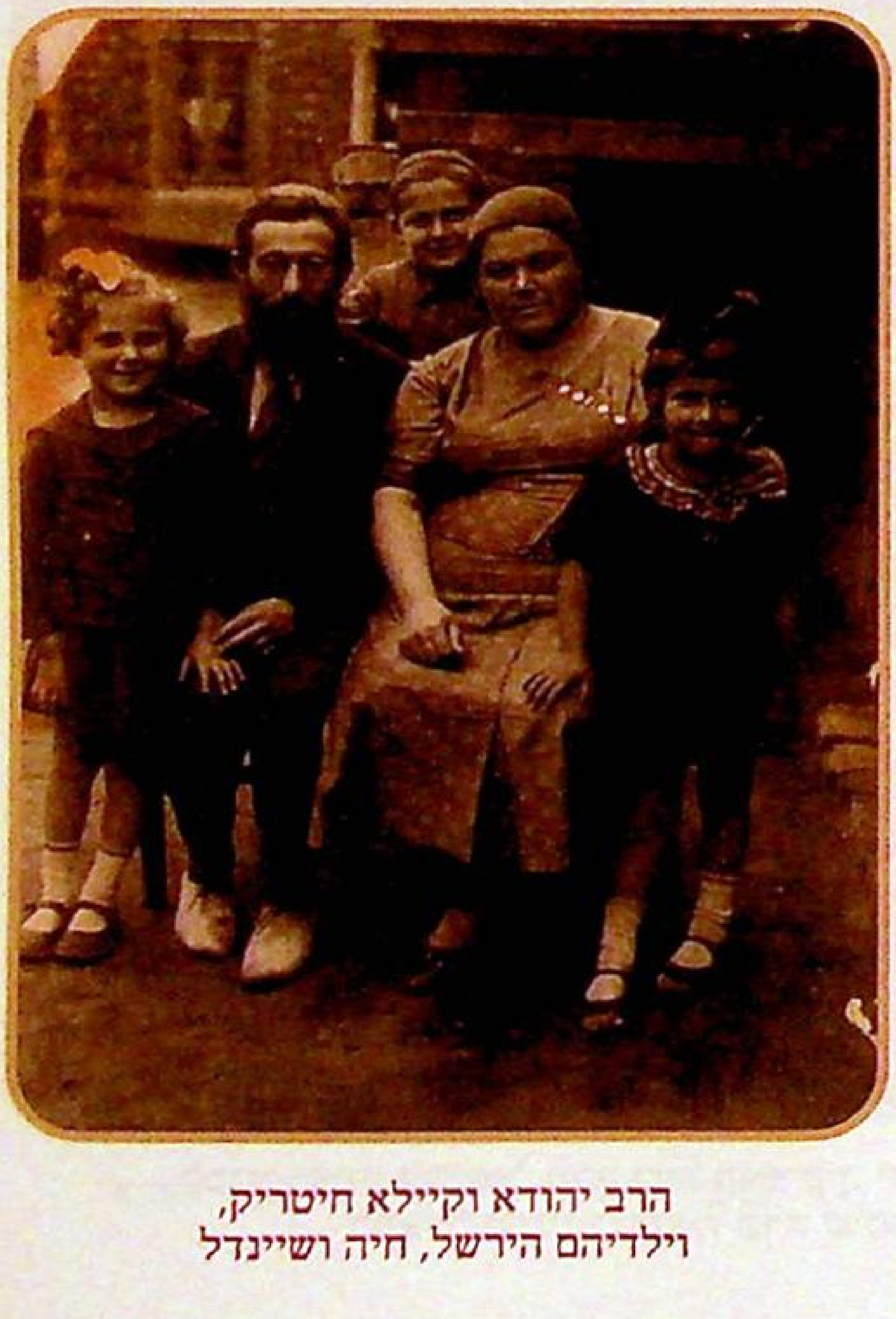

הרב יהודא וקיילא חיטריק,
וילדיהם הירשל, חיה ושיינדל

מרת רחל תומרקין וארבעת בנותיה. עומדות מימין לשמאל: קיילא, אשת הרב יהודא חיטריק; שרה, אשת הרב ש
שימנוביץ: יושבות: חיה, אשת הרב מיכאל יהודה אריה לייב הכהן; וחנה ריבה, אשת הרב צמח הלוי גורביץ

למטה מימין לשמאל: מרת רחל תומרקין, ילד מבני המשפחה, הירשל חיטריק, וחיה כהן;
למעלה מימין לשמאל: שרה שימנוביץ, ריבא גורביץ וקיילא חיטריק

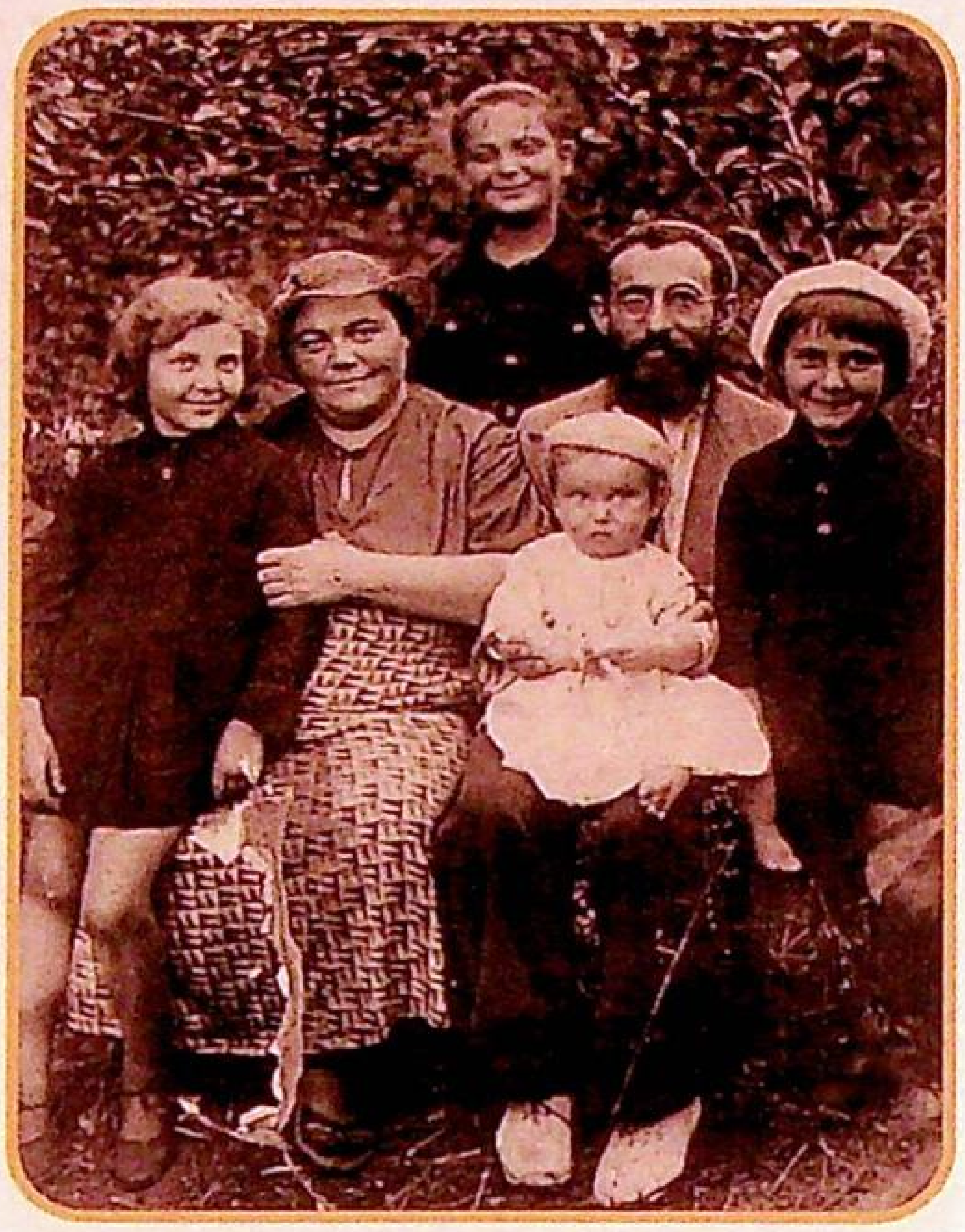

הרב יהודא וקיילא חיטריק וארבעת ילדיהם:
הירשל, חיה, שיינדל ואהרן. תמונה משנת תרח"צ

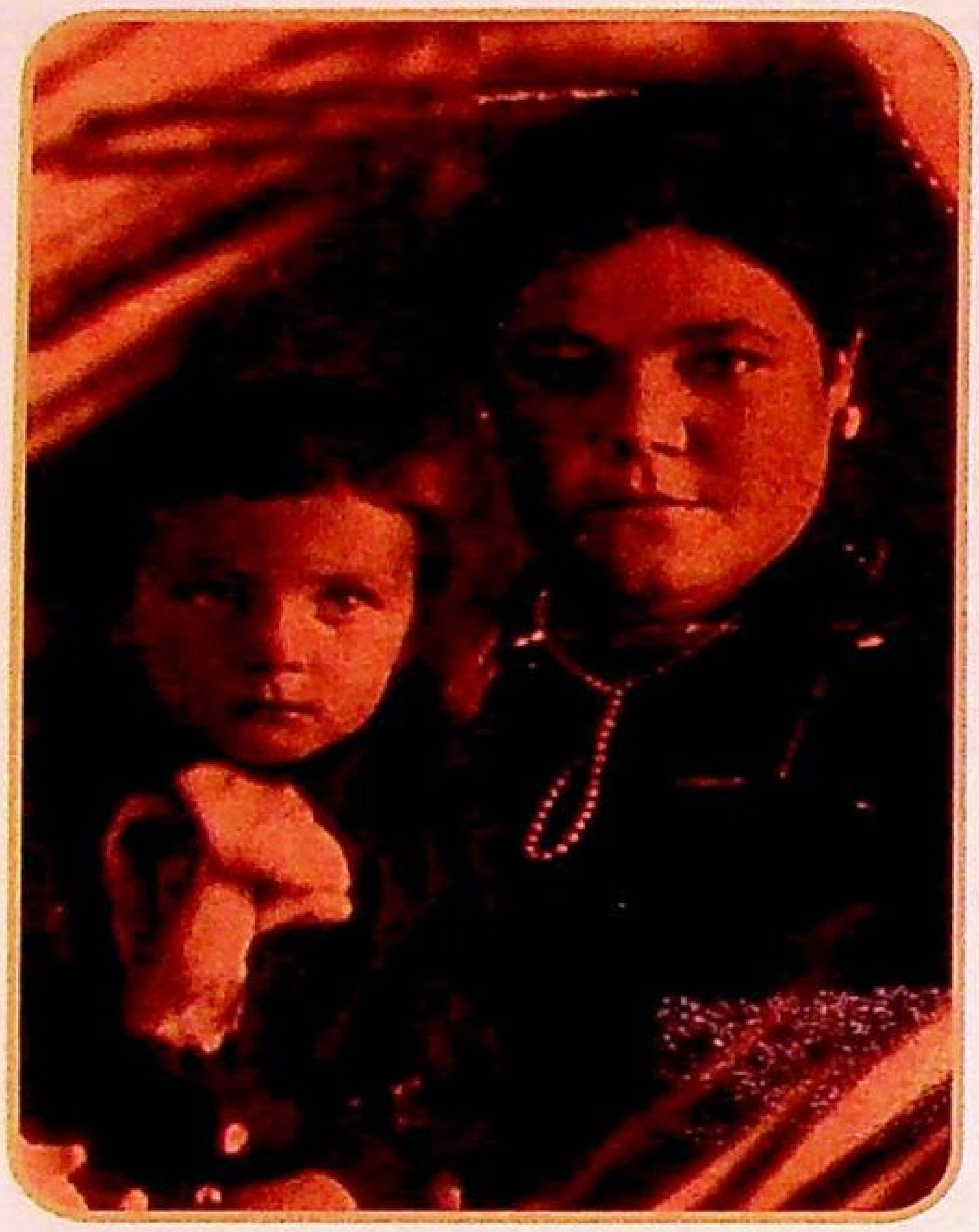

קיילא חיטריק עם בנה התינוק הירשל

הילד הירשל חיטריק לפני ה"אפשערעניש".
תמונה משנת תר"צ

טוביה חיטריק ז"ל, אחיו של הרב יהודא

מידי בוקר, הילדים היו צריכים לצאת מהבית עם ילקוטים על גבם כדי שהשכנים יחשבו שגם הם יוצאים לבית ספר, אך לאחר מכן הלכו ללמוד אצל מורים פרטיים.

בהיותו כבן שבע-שמונה, החל הירשל ללמוד עם הסבא הרב תומרקין. בעוד שילדי משפחת חיטריק היו מגיעים לבית הסבא והסבתא תומרקין מעת לעת, הירשל היה מגיע לביתו מידי יום כדי ללמוד עם הסבא שהיה המלמד העיקרי שלו, וכן עם מלמד נוסף.

שלושה מתוך ארבעת חתניו של הרב תומרקין - הרב יהודא חיטריק, הרב שלמה שימנוביץ והרב צמח גורביץ (בן של הרה"ח ר' יצחק הורביץ הי"ד הנזכר), גרו באותה עת בחרקוב והירשל היה הנכד היחיד באותה שעה, כשכל צאצאי דודיו היו בנות. הסבא חיבב אותו מאוד ומעת לעת הנכד הצעיר אף נילווה אל הסבא למסעות ולאסיפות שונות.

עם זאת, תמיד ההורים חששו שהילדים השכנים איתם שיחקו בחוץ ישימו לב שילדי חיטריק לא יודעים את המקצועות הכלליים העיקריים, וילשינו להוריהם שהם לא הולכים ללימודים סדירים בבית-ספר.

כבוד הסבתא

באחד הימים נראה הילד הירשל עומד מחוץ לבית הסבא והסבתא תומרקין, כשהוא חש שלא בטוב ומקיא את מאכלו. מכר שחלף בסמוך ניגש לילד, התעניין בשלומו ובירר מה אירע עמו. הילד השיב לו בתמימות, כי הוא יוצא עכשיו מבית הסבתא לאחר שאכל מאכל לא טרי.

שאל אותו המכר: אם המאכלים לא היו טריים, מדוע אכלת אותם? והילד השיב, הסבתא הגישה לי את האוכל ולא יכולתי לבייש אותה ולא לאכול...

הירשל עצמו לא סיפר זאת לאיש, אולם הדבר נודע למשפחה לאחר מכן מפי המכר.

כעשר שנים עברו על הירשל במחיצת הסבא, עד לפטירת הרב תומרקין ממחלת לב שנגרמה בעטיים של מאסרים תכופים וחקירות אצל הנ.ק.וו.ד., המשטרה החשאית הרוסית. ביום טוב ראשון של חג הסוכות תרצ"ז חלה הרב תומרקין, וביום ראשון של חול המועד טבל במקווה והלך לנוח ולאחר זמן הבחינו שאינו בין החיים.

פרנסה בשוק השחור

יהודי חרקוב לא יכלו לעבוד באותם ימים בעבודות רגילות, עקב ההקפדה על שמירת השבת שמנעה מהם אפשרויות עבודה רבות, אי לכך הם נאלצו להתפרנס כסוחרים בשוק השחור. אבי המשפחה הרב יהודא היה קונה חוטי צמר מסוחר יהודי שהיה מביא זאת מחוץ לעיר, האמא קיילא הייתה טווה את הבדים, ר' יהודא היה חותך אותם בגדלים של סוודרים, גרביים וכדומה והם היו תופרים ומוכרים זאת בשוק.

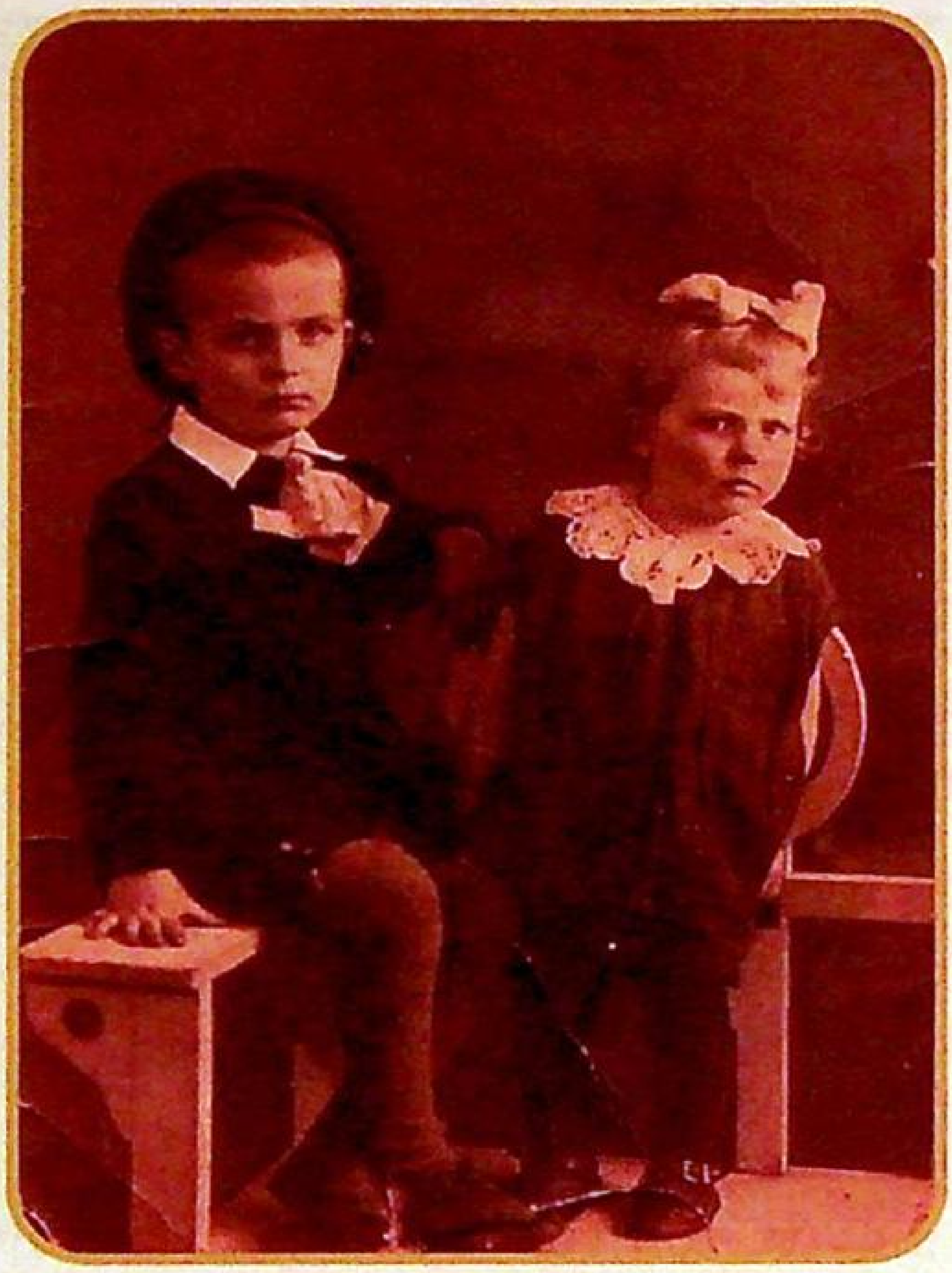

הירשל ואחותו חיה, תמונה משנת תרצ"ב

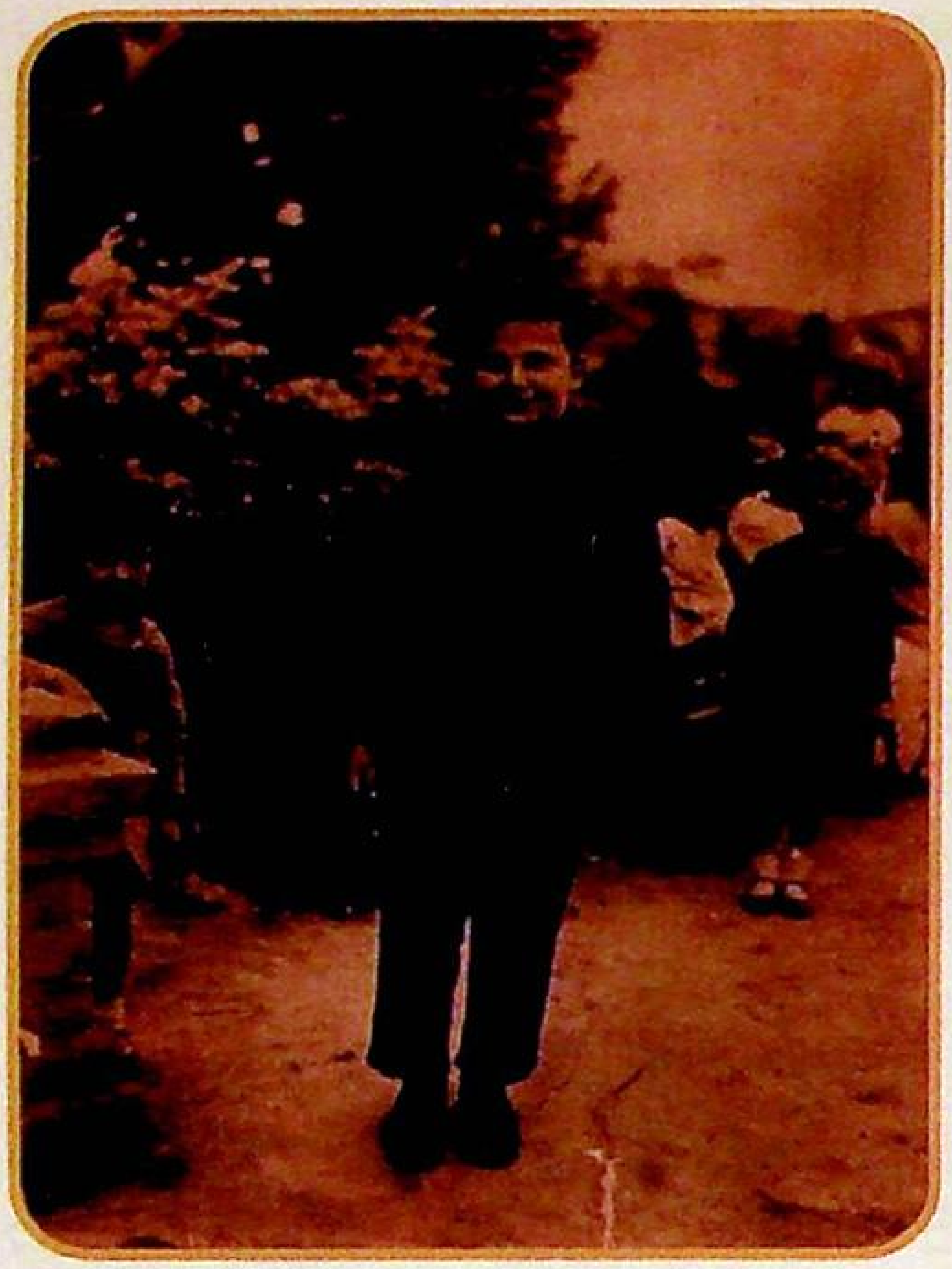

הירשל ואחיותיו חיה ושיינדל

מרת קיילא חיטריק וילדיה הירשל, חיה ושיינדל

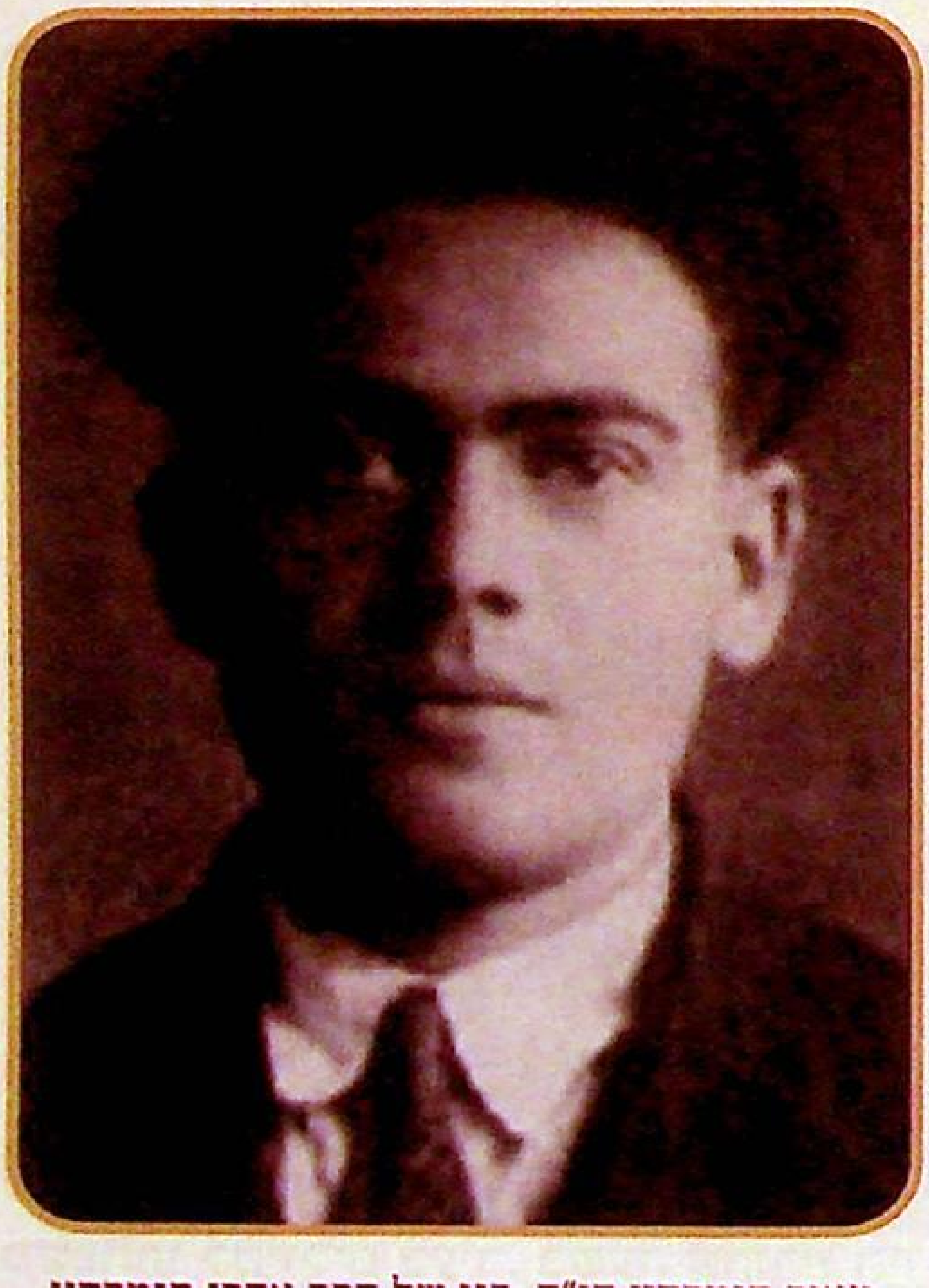

מאיר תומרקין הי"ד, בנו של הרב אהרן תומרקין

בתחילה הם עסקו במסחר זה בשותפות עם משפחה יהודית נוספת, אך לאחר מכן הם החלו לעסוק בכך בעצמם. בתחילה לא היה למשפחה חשמל בבית, ומלאכת טוויית החוטים הייתה נעשית בצורה ידנית. בשנת תרצ"ז ביתם חובר לרשת החשמל העירונית, ואז עברו למכונות חשמליות.

הדוד הר' שלמה שימנוביץ היה עוסק אף הוא במסחר דומה. דוד נוסף, הר' מאיר תומרקין, בנו של הרב אהרן, עבד לפרנסתו כצלם. וכאשר הוא התחתן, הוא עבר להתגורר בקיסלאבודסק, משם היה מוצאה של משפחת אשתו לאה.

את הקניות הם היו עורכים בשוק השחור שכן החנויות הממשלתיות היו תמיד ריקות מסחורה. הבת מרת שיינדל מספרת כי הפעם הראשונה שהיא זוכרת שהייתה סחורה בחנויות הממשלתיות היה בשנת תרצ"ט, לאחר שרוסיה חתמה הסכם עם גרמניה על חלוקת פולין ("הסכם ריבנטרופ-מולוטוב"), אז השתפר מצב הכלכלה ברוסיה.

יחס מיוחד

באופן כללי משפחת חיטריק לא סבלה ממחסור כספי ומרעב. אמנם הם לא חיו בהרחבה אבל הסתדרו יחסית. אם לא היה בבית מה לאכול, היה זה בגלל שבכל העיר לא היה מה לאכול. אולם כמעט תמיד היו בבית מאכלים בסיסיים כלחם וחמאה וכדומה.

ההורים הקפידו מאוד על ארוחת ערב משפחתית יחדיו. האבא הרב יהודא היה מספר לילדים בארוחת הערב סיפורים חסידיים. כך הילדים ידעו רבות על הרביים, על הרבי הריי"צ וסיפור המאסר והגאולה. בעקבות הסיפורים החסידיים של אבי המשפחה, היה לילדי המשפחה רקע רב של סיפורי חסידים והיסטוריה חסידית.

הבן הירשל זכה במשפחה ליחס מיוחד עקב העובדה שהיה לומד תורה. האמא תמיד כשהייתה נותנת לו את האוכל ראשון, הייתה אומרת שזה לא רק בגלל שהוא בכור, אלא זה בגלל שהוא לומד תורה. כך השרישו בו עצמו ובשאר ילדי המשפחה אהבת תורה.

רק פעם אחת בתקופת מגוריהם בחרקוב היה בבית תפוז, והאמא חילקה את הפרי הנדיר בין כל הילדים. פעמים בודדות היו בבית ענבים.

בסמיכות לביתם בפינת הרחוב הייתה חנות גלידה. חבריו של הירשל היו אוכלים שם גלידה מעת לעת, אולם הוא מעולם לא אכל גלידה. כילד קטן הוא היה מקנא בהם, אך ידע כי הוא שונה מחבריו.

הירשל היה ילד רציני וחושב, ואהב להתעניין במדע ובחכמה, ובד בבד היו לו שמחת חיים וחוש הומור.

בהיותו הבכור, ועקב העובדה שהיה גבה קומה ואמיץ לב, נהג הירשל לקחת את משפחתו לטיולים בעיר. בשעה שהוריו היו נוסעים למכור את הסחורה, הוא היה מטייל

הרב יהודא וקיילא חיטריק, וילדיהם הירשל חיה ושיינדל. תמונה משנת תרצ"ה

הרב צמח גורביץ, חתנו של הרב אהרן תומרקין, זוגתו מרת חנה ריבה וילדיהם

עם אחיותיו, מספר להם סיפורים ומלמד אותם דברים חדשים ממה שלמד. האחות מרת שיינדל מספרת כי האחיות היו מאוד גאות בהירשל גם בשל כך שתמיד הגן עליהם.

בחודשי הקיץ המשפחה הייתה שוכרת בית ב'דאטשע' מחוץ לעיר לנופש של שבועות אחדים. בקיץ תרצ"ו האמא קיילא נסעה יחד עם בנותיה לבקר את משפחת הדוד מאיר תומרקין בקיסלאבודסק.

במהלך שנת תרצ"ז, בהיותו כבן תשע, נסע הירשל עם אביו הרב יהודא מסיבות בריאותיות אל חצי האי קרים, שם האויר זך וצלול. סיבה נוספת הייתה לנסיעה זו, עקב היעדרותו הממושכת מהלימודים בבית הספר היה צורך להסתיר את הירשל למשך זמן. לימים סיפר שבמהלך היותם בקרים, הם ראו בית כנסת עתיק בן כאלף שנה.

תחת השלטון הקומוניסטי

החיים תחת השלטון הקומוניסטי לא היו קלים. האבא הרב יהודא שימש באותה תקופה גם כשוחט עופות בעיר. היו אלה השנים שלאחר יציאת הרבי הריי"צ מרוסיה, והימים היו ימי הרדיפות של השלטון הקומוניסטי, כאשר השלטונות רדפו את הרבנים, המלמדים והשוחטים. בעקבות כך הרב יהודא נאלץ פעמים רבות לישון כל לילה במקום אחר.

באחת השנים לפני חג הפסח, הלכו הירשל ואביו כשבידיהם חבילות מצות, והם עברו דרך השוק. השוטרים שהיו במקום חשבו שהם סוחרים בשוק השחור וביקשו לעצור אותם, עד שפתחו את החבילות וראו שמדובר במצות בלבד, והניחום לנפשם.

בנם של הרב אהרן ורחל תומרקין, מאיר, אחיה של קיילא, עבד לפרנסתו כצלם מקצועי, וכך השתמרו בידי משפחות תומרקין וחיטריק תמונות רבות מתקופת חייהם בחרקוב, דבר די נדיר באותם ימים. הדוד מאיר נהרג בתקופת המלחמה, בי"א ניסן תש"ד. ה' יקום דמו.

ברכת הרבי הריי"צ לבר מצווה

בערב יום הכיפורים תרח"צ נולד הבן הצעיר למשפחת חיטריק ונקרא שמו בישראל אהרן, על שם הסבא הרב ר' אהרן תומרקין, אשר נפטר כשנה קודם לכן, בחג הסוכות תרצ"ז.

בי"ב מנחם-אב ה'ש"ת הגיע הנער הירשל לגיל מצוות. לכבוד בר-המצווה אפתה האימא קיילא עוגות ושלחה זאת עם האבא והבן לבית הכנסת בו התפלל בעבר הסבא הרב תומרקין.

האימא רצתה מאוד ללכת לבית הכנסת להשתתף בחגיגת הבר מצווה, אבל אהרן היה ילד קטן כבן שלוש, ולא היה לה עם מי להשאיר אותו בבית.

הרב מיכאל יהודה אריה לייב הכהן, חתנו של הרב אהרן תומרקין, זוגתו חיה וילדיהם ברוך שלום, בנימין, אהרן, סלווה ורבקה

הרב שלמה שימנוביץ, חתנו של הרב אהרן תומרקין, וזוגתו שרה (במרכז התמונה). מימין עומדות שלושת בנותיהם. משמאל עומדים הרב הירשל חיטריק, הרב אריה לייב קרמר, והרב חיים מאיר מינקוביץ, חתנו של הרב שימנוביץ

אחות האמא, מרת רבקה גורביץ, התגוררה בסמוך לבית הכנסת. אחרי התפילה הלכו הרב יהודה עם חתן הבר מצווה וידידים לבית הדודים משפחת גורביץ להתוועד. בשבת הסמוכה לבר מצווה עלה הירשל לתורה בבית הכנסת.

לאחר החגיגה ניגש אל הירשל יהודי שהיה ידוע כ'מוסר', והחל לתחקר אותו מי הכין אותו לקראת הבר מצווה. בפקחותו הוא השיב אשר הסבא הרב תומרקין ז"ל הוא זה שלימדו לקראת הבר מצווה, וכך במענה זה הוא ידע שלא יסכן איש...

כחודשיים וחצי לאחר הבר מצווה, בכ"ט תשרי תש"א, כתב הרבי הריי"צ ברכת מזל טוב לבר-המצווה והאיגרת נשלחה בעקיפין, דרך דודו של הירשל, הרה"ח ר' מיכאל יהודא אריה לייב הכהן, אשר התגורר כאמור בארץ הקודש (יצויין כי אליו גם נשלח המברק אודות לידת ר' הירשל, כמסופר לעיל עמוד 19).

וכך כותב הרבי הריי"צ באגרתו:

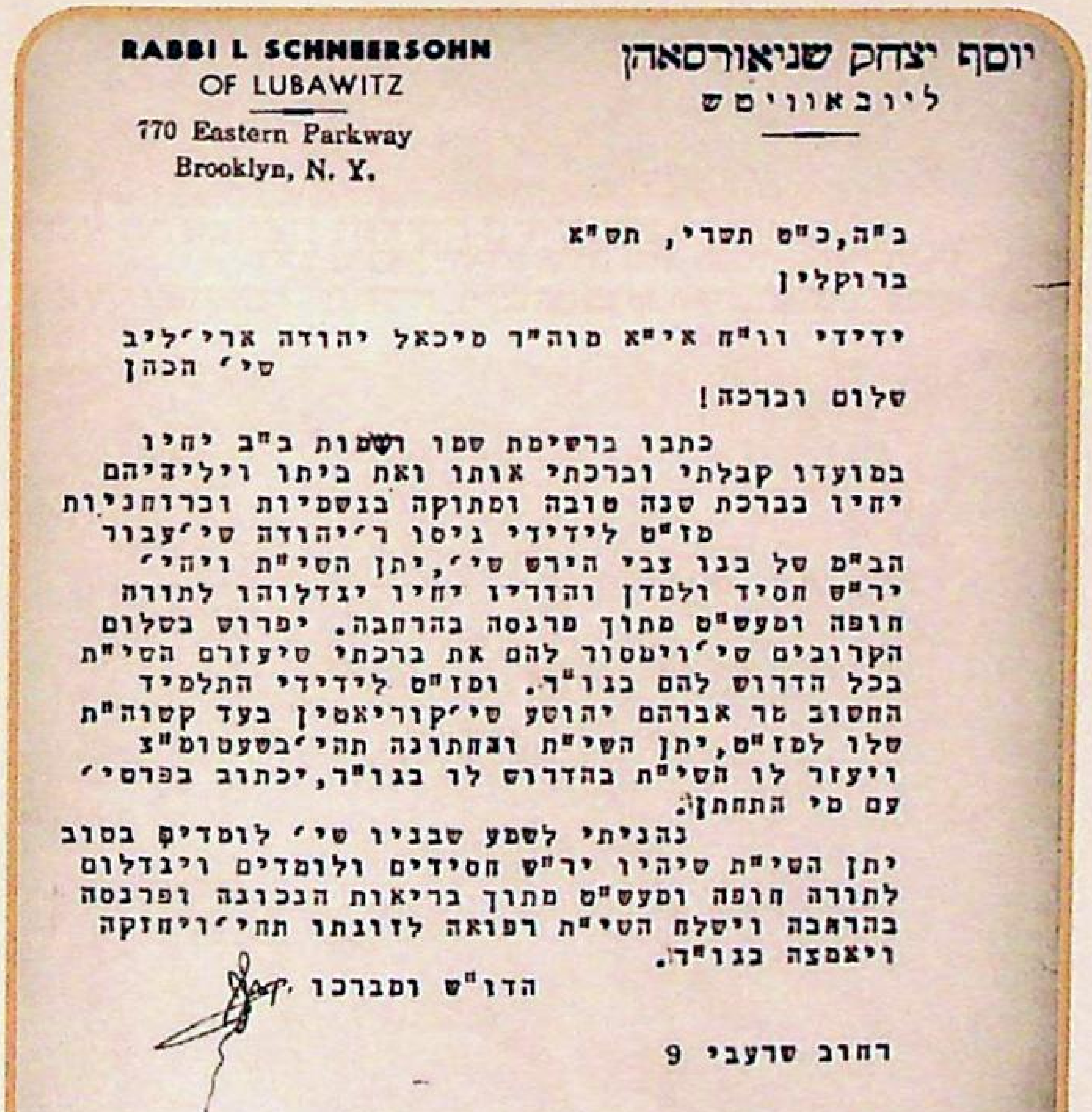

RABBI L SCHNEERSOHN
OF LUBAWITZ
770 Eastern Parkway
Brooklyn, N. Y.

יוסף יצחק שניאורסאהן
ליובאוויטש

ב"ה, כ"ט תשרי, תש"א
ברוקלין

ידידי וו"ח אי"א מוה"ר מיכאל יהודה ארי'ליב שי' הכהן

שלום וברכה!

כתבו ברשימת שמו ושמות ב"ב יחיו במועדו קבלתי וברכתי אותו ואת ביתו וילידיהם יחיו בברכת שנה טובה ומתוקה בגשמיות וברוחניות

מז"ט לידידי גיסו ר'יהודה שי'עבור הב"מ של בנו צבי הירש שי', יתן השי"ת ויהי' ירא"ש חסיד ולמדן והורדיו יחיו יגדלוהו לתורה חופה ומעש"ט מתוך פרנסה בהרחבה. יפרוש בשלום הקרובים שי'ויעסור להם את ברכתי שיעזרם השי"ת בכל הדרוש להם בגו"ר. ומז"ט לידידי התלמיד החשוב מר אברהם יהושע שי'קוריאטין בעד קשוה"ת שלו למז"ט, יתן השי"ת והחתונה תהי'בשעטומ"צ ויעזר לו השי"ת בהדרוש לו בגו"ר, יכתוב בפרטי' עם מי התחתן.

נהניתי לשמע שבניו שי' לומדים בסוב יתן השי"ת שיהיו ירא"ש חסידים ולומדים ויגדלום לתורה חופה ומעש"ט מתוך בריאות הנכונה ופרנסה בהרחבה וישלח השי"ת רפואה לזוגתו תחי'ויחזקה ויאמצה בגו"ר.

הדו"ש ומברכו

רחוב שרעבי 9

מזל טוב לידידי גיסו ר' יהודה שי' עבור הבר מצוה של בנו צבי הירש שי', ייתן השי"ת ויהיה ירא שמים חסיד ולמדן, והוריו יגדלוהו לתורה חופה ומעשים טובים מתוך פרנסה בהרחבה.

מעת שנכנס לגיל מצוות, הקפיד ר' הירשל כל ימיו לערוך מידי שנה בערב חג הפסח סיום מסכת, עקב היותו בכור.

התוכנית הייתה כי לאחר בר-המצווה שלו ייסע הירשל ללמוד בישיבה מחתרתית שפעלה בעיר קורסק, אך עוד לפני הימים הנוראים, ישיבה זו נסגרה על ידי השלטונות, והדבר לא יצא לפועל.

נדודים בתקופת המלחמה

בריחה מהחזית המתקרבת

בי"ז אלול תרצ"ט פרצה מלחמת העולם השניה, כאשר גרמניה הנאצית פלשה לפולין, ואדמת אירופה החלה לבעור.

כעשרה חודשים לאחר פרוץ המלחמה, פתח הצבא הנאצי במתקפה נרחבת על רוסיה. הפצצות המטוסים הגרמניים החלו לתת את מוראם גם בחרקוב בתכיפות הולכת וגוברת. הרב יהודא חיטריק ומשפחתו התחבאו במרתפים מאימת ההפצצות, וסיכנו את עצמם ביציאות מהמרתף על מנת להניח תפילין.

כשהחזית התקרבה והגיעה לעיר, ביקשו המונים לעזוב תיכף את חרקוב. נוצרו שיירות ונהירה גדולה לעבר תחנת הרכבת ואנשים נדחפו ונרמסו מרוב הלחץ. מי שהיה נופל לרצפה היה מסתכן שהנדחפים ידרכו עליו והוא לא יוכל לקום חלילה.

למחרת יום הכיפורים תש"ב, עזבה משפחת חיטריק את דירתה בחרקוב, כשהם נוטלים עמם את מטלטליהם ומכונות האריגה מהם התפרנסו לעבר תחנת הרכבת. האבא הרב יהודא סחב את החבילות, והבן הירשל בן הארבע-עשרה תמך בו שלא ייפול ויירמס על ידי ההמון.

בני המשפחה עלו על רכבת שהייתה מהאחרונות שעזבו את אזור ההפצצות, על מנת לנסוע מזרחה. אנשים נדחפו מהחלונות כדי לעלות על הרכבת. הנוסעים ידעו כי על הרכבת הקודמת שיצאה את התחנה לפניהם נפלו פצצות שהטילו הנאצים והפחד שמא זה יקרה גם להם, היה גדול.

למעשה, לא כל יהודי חרקוב נמלטו מהעיר, והנאצים ימ"ש רצחו כחמישים אלף מיהודי חרקוב. הי"ד.

חג הסוכות בפנזה

תלאות רבות, סכנות גדולות וטלטולי דרך קשים עברו באותה תקופה על בני משפחת חיטריק.

מחרקוב הם נסעו כיומיים עד שהגיעו לעיר פנזה, שם פגשו באחותם וגיסם משפחת שימנוביץ שעזבו את חרקוב מעט לפניהם. היה זה סמוך לחג הסוכות, והרב יהודא ובנו הירשל הלכו לחפש סוכה בה יוכלו לאכול בחג. לשמחתם הם מצאו בפנזה משפחה יהודית שהייתה לה סוכה ושם הם אכלו בחג הסוכות, אולם אתרוג לא היה להם באותה שנה. בשהותם בפנזה שהו בני המשפחה עם כל החפצים שלהם בתחנת הרכבת וברחובות הסמוכים, וכתוצאה מכך חלו הילדים בחצבת.

לאחר מספר ימים, המשטרה המקומית העלתה את כל הפליטים שהגיעו לעיר, ובהם משפחות חיטריק ושימנוביץ, על רכבות משא ללא חלונות, מים או תאורה, והרכבת התחילה לנוע. בתחילה לא היה ידוע לאן פני הרכבת מועדת והנוסעים חששו שהרכבת תיסע לסיביר, שכן הממשלה הסובייטית ביקשה ליישב את איזור סיביר והייתה מגמה להגלות לשם יהודים בפרט. אולם הנוסעים העניקו שוחד לממונה על הרכבת והיא שינתה את כיוון הנסיעה כשמעתה יעדה היה הוא סמרקנד שבאוזבקיסטן. בכל משך זמן הנסיעה ברכבת נאלץ הרב יהודא להסתיר את זקנו בצעיף.

פרידה זמנית

תחנתם הבאה של משפחת חיטריק באותם ימי נידודים הייתה בעיר צ'קאלוב (הנקראת כיום אורנבורג). עקב העובדה שילדי משפחת חיטריק חלו בחצבת, הם נאלצו לרדת מהרכבת בעיר זו, כדי לקבל טיפול רפואי.

אולם האבא הרב יהודא חשש שבאם הוא ירד מהרכבת עם כל המשפחה הוא ייעצר על ידי המשטרה, שכן הייתה סכנה ליהודי מזוקן ללכת ברחובות העיר, במיוחד בעת מלחמה. אי לכך נאלצו דרכיהם של בני המשפחה להיפרד זמנית. האמא קיילא וארבעת הילדים ירדו מהרכבת בצ'קאלוב, בעוד שהאבא הרב יהודא המשיך בנסיעה יחד עם משפחת שימנוביץ, ששמרו על חפציהם של משפחת חיטריק, בתקווה להתאחד בקרוב.

בשבת הקרובה הרכבת עצרה באחת התחנות והרב יהודא ירד מהרכבת לרגעים ספורים. כיון שהיה זה יום השבת, השאיר הרב יהודא את מעילו בקרון הרכבת כאשר במעיל היו מסמכים נחוצים וסכום כסף ששמר לקראת הנסיעה, והוא יצא החוצה אל הרציף.

כעבור רגעים ספורים ראה הרב יהודא רכבת לידו השורקת ומתחילה לנוע, ומתוך בהלה חשב שזו הרכבת בה נסע. תיכף הוא קפץ ועלה עליה כשהיא ממשיכה בנסיעה,

תמונה מתקופת סמרקנד. משמאל לימין: שיינדל שניאורסאהן - חיטריק; חיה ליברמן - חיטריק; אוחזת את שיינדל פוגלמן - שימנוביץ; רבקה מוצקין - שימנוביץ; פריידקע סימפסון - גורודצקי; טעמקע אלטהויז - גורודצקי; ודריישקע

אולם לתדהמתו התברר לו שעלה על הרכבת הלא נכונה. כך, בלי המעיל ובלי המסמכים והכסף, הוא נסע משך זמן לכיוון הלא נכון. רק אחרי נסיעה ארוכה בת תחנות רבות, הוא חזר בסופו של דבר לרכבת הנוסעת לכיוון סמרקנד.

סכנת חיים בצ'קאלוב

בינתיים, בצ'קאלוב האימא קיילא נטלה את ארבעת הילדים החולים, כאשר הבן הקטן אהרן הוא בן ארבע, לבית רפואה מקומי. היא שהתה שם עמם כיומיים, ולאחר מכן הוציאה את הילדים שיינדל ואהרן מבית הרפואה. היא שילמה סכום כסף נכבד לאחת האחיות הנוכריות שתיתן להם לשהות אצלה בבית, ואילו הבן הגדול הירשל והבת חיה נשארו עדיין בבית הרפואה. האמא הייתה באה לבקר אותם כל העת, שכן כל העת היה החשש שהם לא יצאו חלילה בחיים מבית הרפואה. כעבור מספר ימים נוספים היא הצליח להוציא גם אותם מבית הרפואה והילדים התאחדו בבית האחות הנכרית.

האחות בישלה עבורם עוף, אך מטעמי כשרות הם לא יכלו לאכול זאת ומפני הנימוס הם אמרו לגויה שהם לא אוהבים לאכול עוף.

בבית זה לא היה חשמל, והתאורה הייתה על ידי נרות ועששיות. בערב שבת ביקשה האמא קיילא מהאחות שהיא תדליק את הנרות בערב במקומה, וכך התאפשר למרת קיילא להדליק נר של שבת קודש.

ברשות האמא היה עוד מעט כסף והיא הלכה ברחובות צ'קאלוב לחפש עוף ולמצוא שוחט יהודי, כדי שילדיה יוכלו לאכול אוכל מזין. בחיפושיה היא מצאה יהודי מזוקן שהכיר את משפחת תומרקין מחרקוב, והוא סייע בעדה למצוא את מבוקשה.

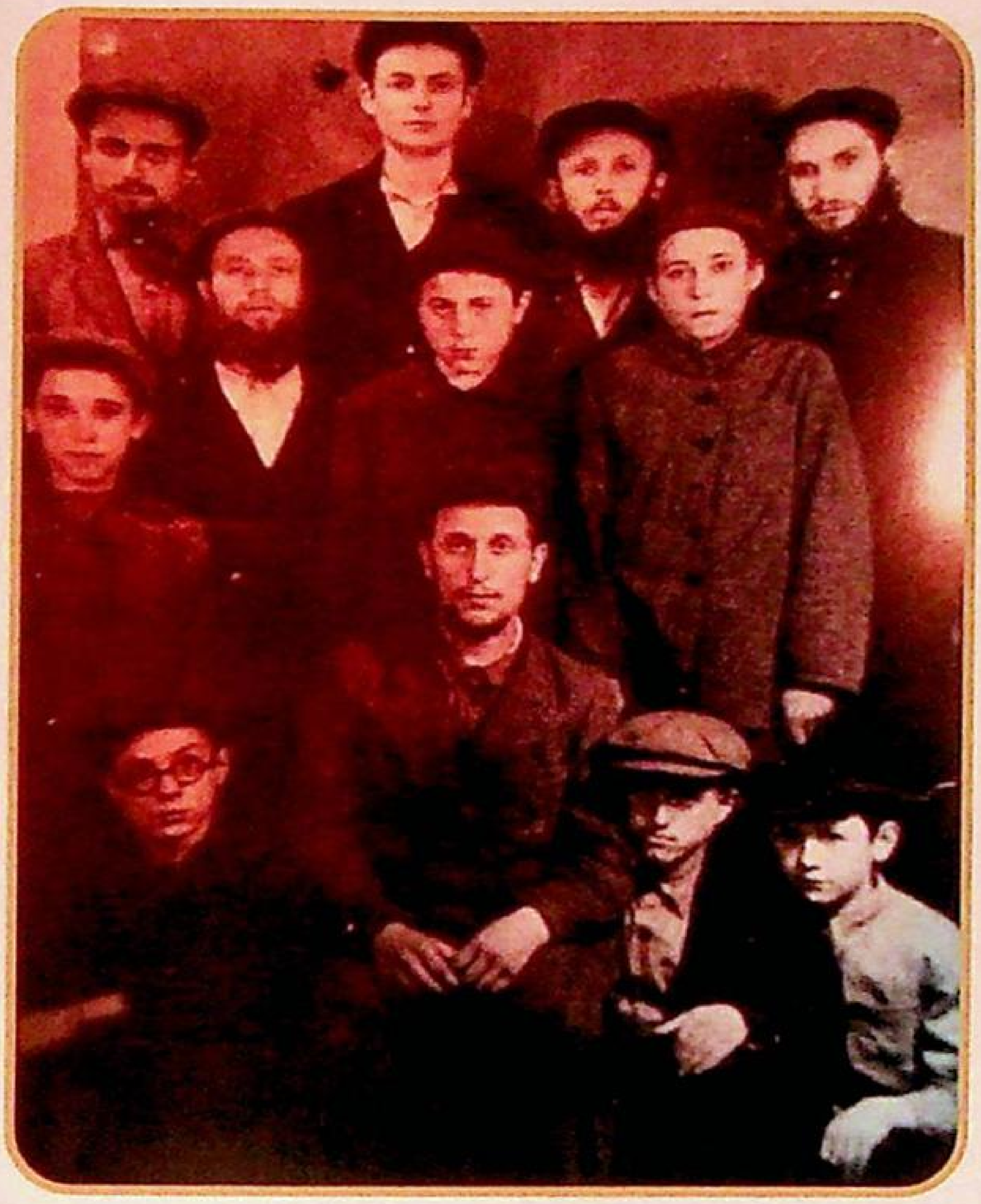

קבוצה מצעירי וילדי אנ"ש בתקופת סמרקנד.
ר' הירשל הוא הצעיר העומד במרכז השורה העליונה

ימים אלו בצ'קאלוב היו זכורים לבני המשפחה כימים של חרפת רעב וצמא. כל הילדים היו במצב בריאותי גרוע, ולא היה לאמא כיצד לסייע להם. רגליו של הירשל היו נפוחות ואדומות, והיה לו קשה לעמוד וללכת.

בינתיים, מצבו של אהרן בן הארבע החמיר בעקבות דלקת ריאות שלקה בה והוא התאשפז פעם נוספת בבית רפואה. הירשל שהה לידו בבית הרפואה כל העת, והאמא הזהירה אותו שבשום אופן לא ירשה לאחיות במקום לרחוץ במים את אהרן, שכן רחיצת גופו הייתה עלולה לגרום לריאותיו לקרוס, בפרט שלא היו מים חמים בנמצא.

אולם האחות בבית הרפואה לא שמעה לדבריו וביקשה לרחוץ את אהרן. הירשל רץ אחריה, צעק והתחנן בפניה שיעשו כפי שאמו בקשה. כשהיא ראתה כמה הדבר חשוב לבני המשפחה, הם אכן רחצו אותו רק במטליות. כשהאמא הגיעה כעבור כמה ימים לקחת את אהרן מבית הרפואה, היא בקושי זיהתה אותו שכן מחוסר מזון הוא הוריד הרבה ממשקלו.

מאורע זה הותיר את רישומו על הירשל שנים רבות לאחר מכן. הוא היה מספר כיצד תחנוניו של אחיו הקטן הזועק 'לחם' 'לחם' באותה שעה מהדהדות באזניו. באותה שעה קשה הבטיח הירשל לעצמו כי כשיגדל יעשה בע"ה כל אשר לאל ידו שילדיו לא יסבלו חרפת רעב חלילה אלא יזכו לרווחה כלכלית.

בהמשך שהותם בצ׳קאלוב מצאה האמא משפחה יהודית מקומית שבביתה היה חשמל והסכימה לארחם בשבת. לפני שבת מרת קיילא כיבתה את נורת החשמל בבית והדליקה שוב, ובירכה על הדלקה זו.

המשפחה מתאחדת בסמרקנד

לאחר שהות של מספר שבועות, המשיכו האם וארבעת ילדיה ברכבת מצ׳קאלוב לסמרקנד. לרווחתם הייתה זו רכבת רגילה, והיה להם מקום לנוח ולישון. נסיעה זו ארכה כיומיים ובסך הכל טלטולי ותלאות הדרך ארכו שבועות ארוכים והם הגיעו לעיר באמצע החורף של שנת תש״ב. בסמרקנד ובטשקנט התרכזו באותה עת רבים מחסידי חב״ד, שנמלטו לעומק רוסיה מאימת המלחמה.

בבואם לסמרקנד הם בירור אצל עוברי אורח היכן נמצאת משפחת שימנוביץ, אשר החזיקו בחפציהם, ולאחר חיפוש ממושך הם מצאו אותם. בבית משפחת שימנוביץ הם התאחדו עם אבי המשפחה הרב יהודא, אשר הגיע לסמרקנד לפניהם ושהה בבית גיסו.

עדות על תקופת בואה של משפחת חיטריק לסמרקנד, אנו מוצאים באגרת שכתב דודם הרב משה לייב רודשטיין (אשר אשתו מרת קיילא, הייתה אחותה של מרת רחל, אשת הרב אהרן תומרקין) אל הרב ישראל ג׳ייקובסון, מערב שבת פרשת פנחס, י״ח תמוז תש״ב:

זה עתה קבלתי מכתב מאה״ק ת״ו מהת׳ ליבל כהן, ומבשר טוב כי חתני [משפחת] גיסי הרב ר׳ אהרן תומארקין ז״ל, והם יהודא חיטריק ובני ביתו, שלמה ובני ביתו ואשת צמח ובני ביתו, ור׳ אבא (גיסו של הרב ר״א) וזוג׳, כולם נמלטו לסאמארקאנד, ואשת הרב ר״א ובנה מאיר הם בקיסלאוואדסק. מבקשים לשלוח להם חבילות בגדים ותמיכת כסף כו׳.

חיי רעב ודחקות

בסמרקנד שכרה משפחת חיטריק חדר אצל משפחה מוסלמית מקומית, ב׳מאחלה׳, שכונת הבוכרים שבעיר העתיקה. הילדים עדיין היו חלשים מאוד מטלטולי ותלאות הדרך, ובמיוחד הילדה שיינדל שקדחה מחום.

האמא קיילא עטפה אותה במעילה ונטלה אותה על ידיה למרפאה מקומית. באותה מרפאה שלחו אותה למקום אחר, ומשם לבית רפואה שלישי עד שאשפזו אותה וטיפלו בה. עד היום הזה זוכרת מרת שיינדל את הקושי שהיה לאמה לסחוב ילדה בת תשע קודחת מחום במשך שעות ארוכות. ת״ל, לאחר כמה ימי אשפוז היא יצאה בשלום מבית הרפואה.

החורף באותו אזור לא היה קשה במיוחד, ובבתים לא היה חימום קבוע. בכל בית היה חור באמצע הרצפה, ובחורף היו ממלאים אותו בגחלים חמות ומניחים מעל הגחלים שולחן קטן, עליו היו מניחים את הידיים ואת הרגליים כדי להתחמם.

תנאי החיים של משפחת חיטריק, כמו יתר הפליטים שזרמו לעיר, היו קשים מנשוא. ששת בני המשפחה הצטופפו בחדר אחד, יחד עם עוד מספר פליטים נוספים שאימם קיילא אספה והכניסה אל הבית. תרנגולת אחת היתה ברשות המשפחה שהיתה מטילה ביצים, וזה היה מאכלם של כל בני הבית.

בתקופה הראשונה לשהותם בסמרקנד, הירשל היה לומד עם אביו הרב יהודא וכן אצל הרה"ח ר' יהושע קארף ע"ה. בהמשך שכרו מלמד שהיה בא לביתם ומלמד אותם. לפעמים הם היו הולכים ללמוד אצל משפחת קארף כדי שהשכנים לא יבחינו בלימודיהם. הרב קארף אף לימד את בנות המשפחה מעת לעת.

התמסרות למען חסיד

לא רק רעב היה מנת חלקם של גולי סמרקנד אלא גם מחלות. בחורף תש"ג נחלה הירשל במחלת ה'טיפוס'.

היה זה כאשר בסמוך אליהם בסמרקנד התגורר באותה עת הרה"ח ר' נתן נטע ברכהן, שהיה אז בחור כבן עשרים. ברכהן היה אז בסמרקנד ללא בני משפחה וכאשר הוא חלה ב'טיפוס', לא היה מי שיסייע בעדו. הירשל בן השש עשרה לא היסס. למרות הסכנה שבדבר הוא התמסר למען רפואתו של ר' נטע, ביקר אותו וסייע בעדו ככל יכולתו. אולם בתוך כך נחלה בעצמו.

הירשל בסמרקנד לאחר שהחלים ממחלת ה'טיפוס'

בהשגחה פרטית נמצא בסביבה רופא גולה מפולין שברשותו היו תרופות שלא היו בנמצא ברוסיה. רופא זה טיפל בו עד שלאחר כחודש ימים הבריא לחלוטין בחסדי ה'.

חינוך מופלא ליראת שמים

בשנות מגוריהם בסמרקנד, למד הירשל יחד עם מספר תלמידים נוספים מבתים חסידיים אצל הרה"ח ר' אלי' חיים רויטבלאט. כל ימיו נהג ר' הירשל לספר את המאורע הבא שאירע עמם, תוך שהוא מדגיש את החינוך המופלא ליראת שמים שקיבלו מר' אלי' חיים:

ר' הירשל היטריק עם מחנכו הרב אלי' חיים רויטבלאט

פעם למד ר' אלי' חיים עם תלמידיו בביתנו. היו אלו הימים הקשים ברוסיה הקומוניסטית, ומפאת הסכנה עזבו הוריי את הבית בעת השיעור.

כאשר ר' אלי' חיים הגיע לשיעור, הוא ראה כי בפינת החדר עמדה קערה ובה תבשיל מסלק, שאמי הכינה למשפחה. הרעב היה באותה עת חזק מאוד. לחם - מאן דכר שמיה, ואכלו מכל הבא ליד.

מורי רעד מרעב, כולנו היינו רעבים, אך הוא היה נראה רעב מכולנו. כנראה לא אכל כמה ימים.

בעדינות רבה, שאל אותי מורי אם מותר לו לטעום מהסלק. לקחתי מיד סכין וחתכתי לו מהסלק שבקערה. אך ר' אלי' חיים לא רצה לטעום, בטענה כי הירק 'טיבולו במשקה' ומחייב נטילת ידיים.

ליטול ידיים היה דבר לא כל כך פשוט, כי מים לא היו בבית, ואחד התלמידים היה חייב לגשת לאגם הקרוב ולהביא מים, וזה גזל הרבה זמן. התלמידים ראו כולם כי מורנו רעב ביותר, אך ח"ו לא עלה בדעתו לאכול ללא נטילת ידיים דבר שטיבולו במשקה, גם בעת כזאת.

עד היום, בעת שמגישים דבר שטיבולו במשקה, אני נזכר במורי ר' אלי' חיים ע"ה. זה היה השיעור המוצלח ביותר בהלכה שלא אשכח מעולם.

[עוד על הקשר בין ר' הירשל למורו הרב רויטבלאט, יסופר בע"ה להלן].

השתדלות גדולה עבור אתרוג

על מאורע מיוחד שאירע עמם בתקופה זו, הוסיף וסיפר לימים ר' הירשל:

בשהותנו בסמרקנד התרכזנו כולנו ב'מאחלה', שכונת הבוכרים בעיר העתיקה. והנה הגיע חג הסוכות ולאיש מאיתנו אין ארבעה מינים. קשה מאוד היה להשיגם באמצע המלחמה. מישהו מבני העדה הבוכרית אמר לי שבעיר החדשה יש מישהו שיש לו ארבעה

מינים ושמו ר' רפאל חודיידטוב. בירךתי היכן הוא גר, והתברר לי שהמקום מרוחק כעשרה קילומטרים מה'מאחלה'.

החלטתי ללכת לביתו ברגל, בלילה הראשון של החג. הגעתי לביתו בשעת לילה מאוחרת. דפקתי בדלת, הוא פתח לי, קיבל את פני בסבר פנים יפות ושאל במה יוכל לעזור לי.

אמרתי לו, בעיר העתיקה יש הרבה פליטים יהודים שאין להם ארבעה מינים ואיש מהם לא יוכל לקיים מחר בבוקר את המצווה. האם תואיל להשאיל לי את האתרוג שלך מיד לאחר שתברך עליו עם אור הבוקר, כדי שאוכל לזכות בו את הפליטים?.

ר' רפאל הביט בי במבט בוחן. הייתי בחור צעיר, והוא שאל בחשד, 'ומי אחראי לכך שהאתרוג יחזור אליי עד מחר בצהריים?'. אמרתי לו, 'הרי ביום הראשון חייב האתרוג להיות שייך למי שמברך עליו (כציווי "ולקחתם לכם ביום הראשון"). תוכל אפוא להקנות את האתרוג לכל אחד מהמברכים ב'מתנה על מנת להחזיר' באותו יום, ואז נהיה חייבים להחזירו לך עד מחר, שאם לא כן, איש מאיתנו לא יצא ידי חובה!'...

הוא אמר לי, 'תשובתך משכנעת אותי, אתה נראה לי בחור נאמן. קח את האתרוג, תן לכולם לברך ותחזיר לי עד מחר בצהריים'. הגעתי ל'מאחלה' בשעת בוקר מוקדמת, ומאות אנשים עמדו בתור כדי לברך על ארבעת המינים. את האתרוג החזרתי לו למחרת, וכך זכו מאות פליטים לברך על אתרוגו המהודר של ר' רפאל.

גם מאורע זה נחקק בליבו של הירשל, והוא הבטיח לעצמו שבעתיד יעשה כל מאמץ להשיג לפני חג הסוכות אתרוג מהודר, כדי שיוכל לזכות באתרוג יהודים רבים ככל האפשר.

עוד על הקשר שבין ר' הירשל לר' רפאל חודיידטוב בתקופה ההיא, היה מספר ר' הירשל לימים, אשר בשנות הרעב בסמרקנד הוא ואחיו אהרן שסבלו קשות מהרעב המציק, הלכו מספר פעמים לחצרו של ר' רפאל, שם קיבלו ארוחות מזינות.

עד פת לחם

אחד הזיכרונות הבולטים של ר' הירשל מתקופת שהותם בסמרקנד, אותם היה מספר לצאצאיו, הוא הסיפור הבא:

בתקופה מסוימת באחד הימים הגיע אל ביתם הגאון הרב יצחק דוב קופלמן, תלמיד חכם נודע יליד העיר חרקוב, אשר הכיר את משפחת חיטריק עוד ממגוריהם בחרקוב, יחד עם אחד מתלמידיו. השניים רעבו ממש ללחם, ובקשו מהרב יהודא פת לחם. הרב קופלמן אמר לרב יהודא, שהוא מבקש ממנו שיתן לו פת לחם לאכול למרות שהוא 'מתגגד'.

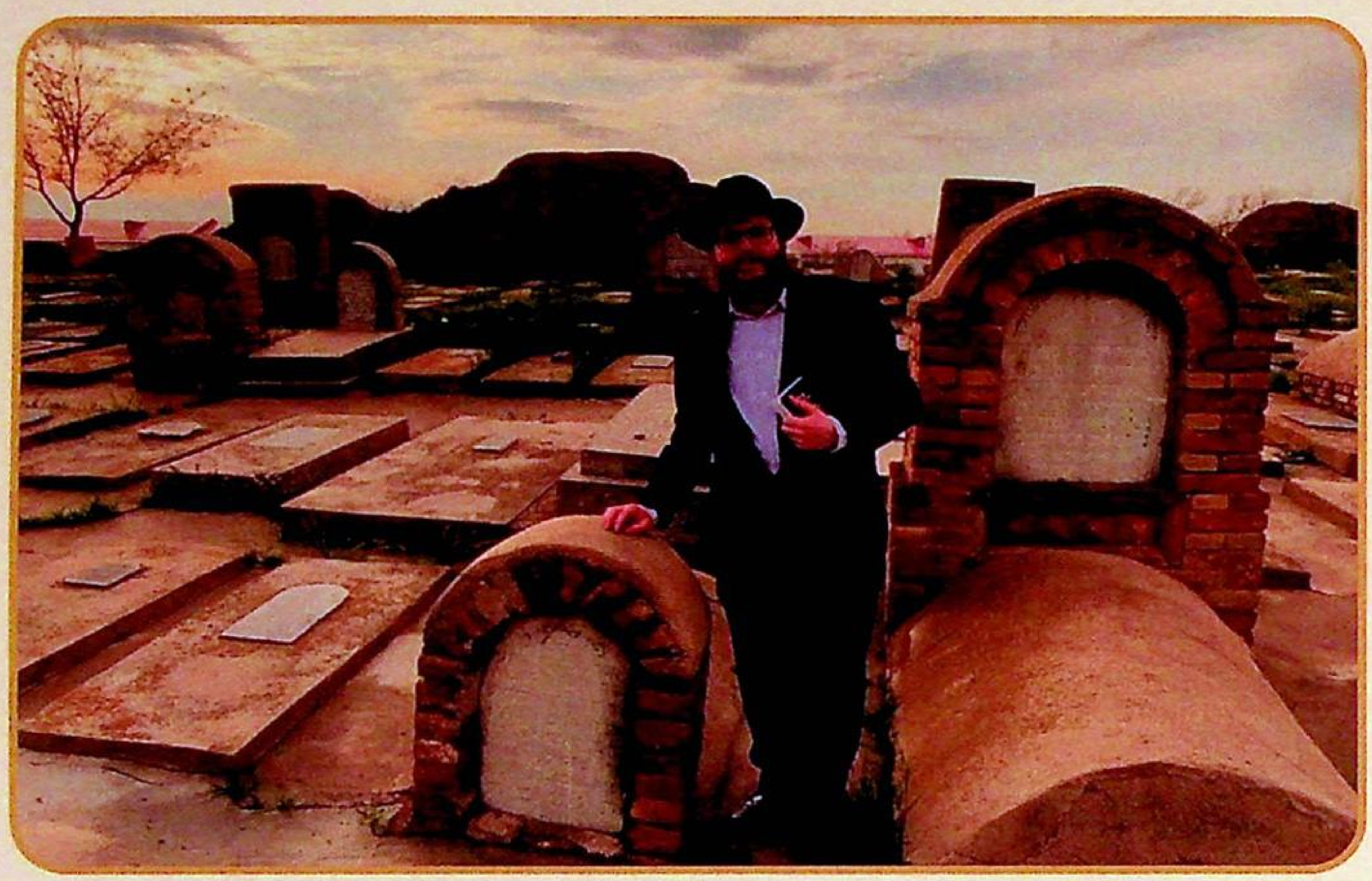

הר' שמואל חיטריק, נינה של מרת רחל תומרקין, לצד קברה בבית החיים בסמרקנד

ר' הירשל היה מספר שאביו התכעס מאוד על דברי הרב קופלמן, שהעלה בדעתו שחלילה יתנו לו לרעוב בגלל שהוא שייך ל'מתנגדים', ומאורע זה היה אחת הפעמים הבודדות בהן ראה את אביו כועס.

ר' יהודא נתן להם פרוסת לחם יבשה שהייתה בבית בדיוק כמניין הנפשות, ובעקבות כך האמא קיילא לא אכלה באותו יום. ר' הירשל היה מספר כיצד בהמשך לכך הוא ראה את אמו בוכה

הרב משה לייב רודשטיין, מזכירו של הרבי הריי"צ, ליד הרבי

הרב משה לייב רודשטיין, כמזכירו של הרבי נשיא דורנו, עומד ליד הרבי
בעת מעמד "צאתכם לשלום" לאורחים - שלהי תשרי תשכ"א

במטבח הבית, לא על הרעב שהציק לה, אלא על כך שהגיע יהודי תלמיד חכם רעב לביתם ואין בידה להגיש לו ארוחה משביעה.

יצויין כי הרב קופלמן כיהן לימים במשך קרוב ליובל שנים כראש ישיבת לוצרן שבשווייץ. לימים פגש הרב קופלמן בלוצרן באחד מניניו של הרב יהודא, והוא התרגש ביותר לפגוש בצאצא של החסיד מיטיבו בסמרקנד...

הידיעה שהרבי הגיע לארצות הברית

במהלך המלחמה לא ידעו החסידים בסמרקנד, ובכללם משפחת חיטריק, כי הרבי הריי"צ ניצל מהמלחמה והגיע לארצות הברית. כעבור משך זמן קיבל הרב בנימין גורודצקי מכתב מחמיו הרב שמואל לויטין, והירשל ראה שהכתובת על המכתב היא 770 איסטערן פארקוויי ניו יורק, ומכך הם הבינו שהרבי הריי"צ הגיע לארצות הברית. הם ידעו גם שיחד עם הרבי הריי"צ ניצל הדוד שלהם הרב משה לייב רודשטיין, מזכירו של הרבי הריי"צ.

בדרך למחוז חפצו

הצלה במשרד הממשלתי

כארבע וחצי שנים, מראשית חורף תש"ב ועד אמצע שנת תש"ו, שהתה משפחת חיטריק בסמרקנד.

עם תום מלחמת העולם השניה, לאחר חג הפסח תש"ו, החלו חסידי חב"ד בסמרקנד ובטשקנט במאמצים לצאת מרוסיה, במסווה של פליטים מפולין השבים לביתם.

השגת מסמכים אלו הייתה כרוכה בסיכון גדול. ר' הירשל היה זה שהסתובב בין משרדי הממשלה כדי להשיג את המסמכים הנדרשים למשפחה. באחד המשרדים, ככל הנראה בעת ראיון לוודא את זהותו כאזרח פולין, נשאל הירשל על ידי הפקיד, שהיה יהודי קומוניסט, לשנת לידתו, והירשל ענה באידיש "צוואנציג זיבן".

בעגה אידישאית-רוסית הכוונה אכן למספר עשרים ושבע, שהיא שנת לידתו של הירשל, בשנת 1927, אולם הירשל לא ידע שאצל היהודים הפולנים מציינים זאת בצורה שונה, "זיבן און צוואנציג".

הפקיד הקומוניסט פנה להירשל בזעם ובטענה שהוא לא פולני אלא מתחזה בלבד. הירשל נבהל מאוד והחל לרעוד מפחד, שכן מקרים שכאלו נגמרים בדרך כלל בחקירת משטרה ואף במאסר.

למזלו עמד מאחוריו בתור לפקיד זה יהודי יליד פולין, שפנה אל הפקיד באידיש ואמר לו בתוקף ובנחישות: "ווייניג פון אונדז האט מען ג'הארגעט"? האם לא נהרגו ונרצחו מאתנו מספיק? דבריו של אותו יהודי שנאמרו בתוקף פעלו את פעולתם, והפקיד התרכך ועזב את הירשל לנפשו.

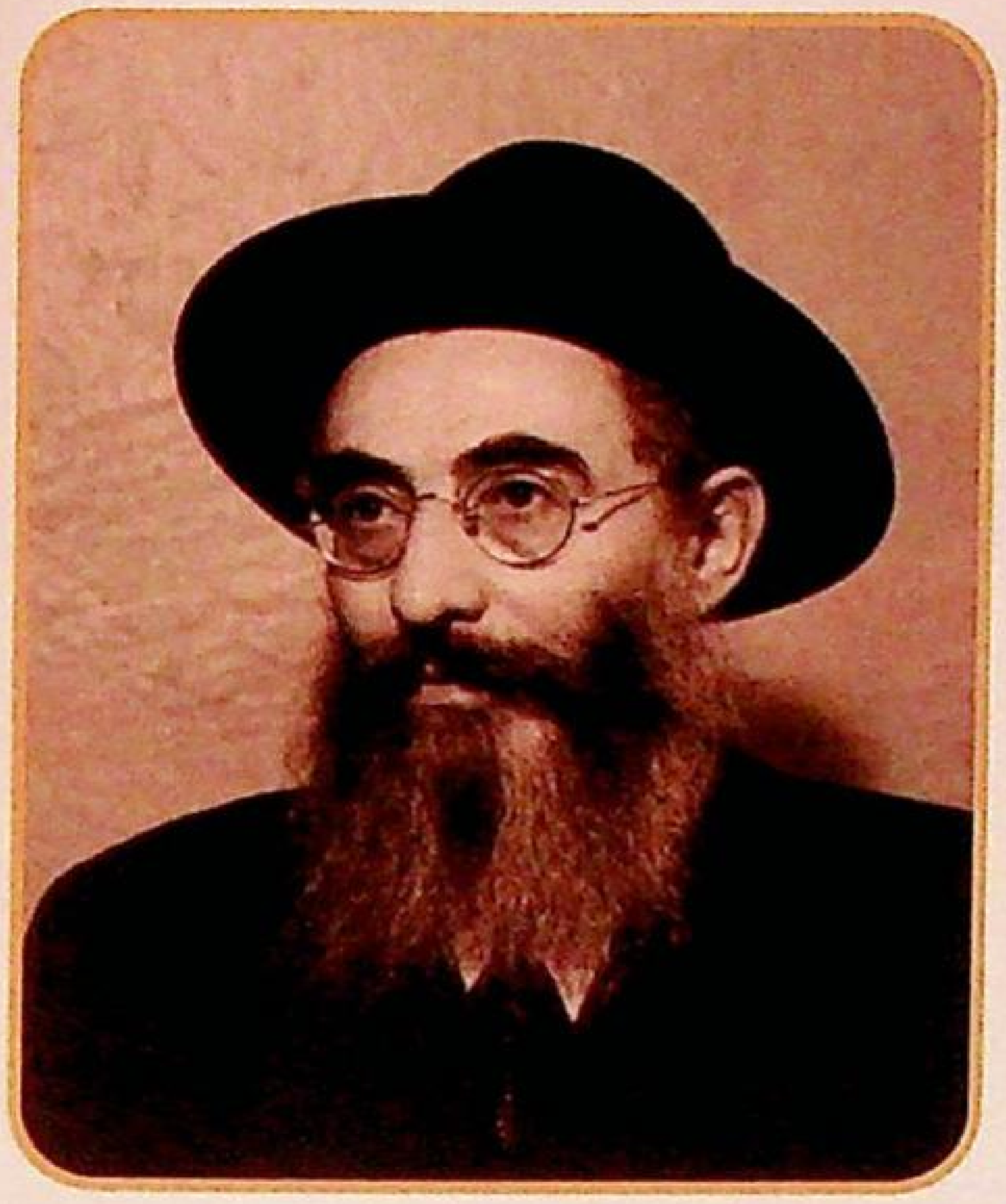
הרב יהודא חיטריק

מן המיצר אל המרחב

בסופו של דבר הצליחה המשפחה להשיג מסמכים מזויפים כאילו היו אזרחי פולין, ויצאו במסע ארוך לכיוון הגבול עם פולין.

ראשית הם נסעו מסמרקנד באוניית קיטור לבאקו, שם התגוררה דודתו של הירשל, אחות אביו הרב יהודא. מבאקו נדדה המשפחה לרוסטוב, שם שבתו, וביום ראשון עלו על הציון הק' של כ"ק אדמו"ר הרש"ב והעתירו תחינה להצליח בהמשך הדרך. משם נסעו לחרקוב עיר מוצאם ומשם המשיכו במסע דרך קייב ללמברג על גבול פולין.

נסיעה ארוכה זו ברכבת נמשכה למעלה משבעה עשר ימים, מל"ג בעומר עד חג השבועות תש"ו, ומיד לאחר החג הצליחו בס"ד להבריח את הגבול לפולין.

מסמכי הנסיעה המזויפים עמם עברה משפחת חיטריק את הגבול הרוסי לפולין נשאו את שם המשפחה 'פורעץ'. כך היה רשום במסמכים אותם קיבלו בסמרקנד מאת ר' יחזקאל לנגזאם, גיסו של הרה"ח ר' מרדכי שוסטערמאן, שעסקו יחד בסידור המסמכים לאלו שביקשו להבריח את הגבול.

בעקבות כך, שם המשפחה 'פורעץ' ליווה את בני משפחת חיטריק שנים רבות לאחר מכן, ועבר לימים במסמכים הרשמיים גם לבן הרב צבי הירש.

במהלך הבריחה מרוסיה, בהיותם בתחנת למברג, עצר אותם שוטר ושאל אותם איך סופרים בפולנית, כדי לבחון אם הם אכן פולנים. אבי המשפחה הרב יהודא התבלבל וספר ברוסית ומיד נלקחה המשפחה לתחנת המשטרה. הירשל שעוד בהיותו בחור צעיר היה פיקח וממולח הצליח לשכנע את השוטרים שהייתה זו טעות, והם נחלצו בשלום מן הסכנה.

כשהשתחררו מהדוב הרוסי, נסעה משפחת חיטריק לפשעמיש שבפולין, משם לקרקוב ולאחר כמה שבועות הגיעו לפראג.

בהיותם בפראג, הגיעה אליהם הוראה מהרבי הריי"צ "חיטריק וחייקין לאנטוורפן". יחד עם משפחת הרה"ג ר' חיים מאיר חייקין ע"ה, החלו שתי המשפחות בנסיעה לכיוון

אנטוורפן למלא את שליחותו של הרבי הריי"צ, כאשר בדרכם התעכבו חודשים אחדים בפריז בירת צרפת.

הרבי הריי"צ דואג לאשרת הכניסה

בחנייתם בפריז, התאכסנה משפחת חיטריק בביתו של הרב שניאור זלמן שניאורסאהן (לימים מחותנו של ר' יהודא), ברחוב ריע דיע 10, שם שהו עד אחרי הימים הנוראים של שנת תש"ז, שאז סידר להם הרב שניאורסאהן אשרת כניסה לבלגיה, והמשפחה כולה עשתה את דרכה לאנטוורפן.

מרת קיילא חיטריק בתקופת שהותם באנטוורפן

הירשל שהה יחד עם משפחתו חודשים אחדים באנטוורפן, ולמד שם באחד מבתי כנסת. באותם ימים הוא אף למד משך זמן יחד עם האדמו"ר מסרט וויז'ניץ.

בהמשך הוא קיבל הודעה שהוויזה המבוקשת שלו לארצות-הברית אושרה, אך משום מה הקונסול האמריקאי באנטוורפן סירב להנפיק לו את הוויזה. אי לכך החליט הירשל לנסות לקבל את הוויזה בפריז, והוא עשה את דרכו בחזרה לצרפת.

לימים סיפר על כך ר' הירשל: "כל החיים שלנו ברוסיה היו מסכת אחת ארוכה של געגועים לראות את הרבי הריי"צ. לאחר שהרבי הגיע לניו-יורק, אחת הייתה שאלתי: לראות את הרבי. משפחתי נשארה באנטוורפן, מבלי שאדע מתי נתראה, והרבי הריי"צ שלח לי הזמנת 'אפידייוויד' כסטודנט, להגיע לניו-יורק".

מי שסידר בפועל את אשרת הכניסה לארצות הברית להירשל ולבחורים נוספים, היה חדב"נ הרב שמריהו גוראריי', אשר הגיע באותה עת מטעם הרבי הריי"צ לפאריז, לעמוד לימין הפליטים ולסייע להם.

אחד מאותם בחורים, הרה"ח ר' אהרן זאקאן, מספר על כך בספרו "זכרונות אהרן"[1]:

1. עמוד 33.

בתחילת חודש אדר תש"ז הגיע חדב"נ הרש"ג בשליחות כ"ק אדמו"ר הריי"צ לפריז לביקור. טרם בואו כולנו נודענו מהשמועה אודות בואו הצפוי של חתנא דבי נשיאה, דבר שגרם לגלי התרגשות והתענינות רבה, כך שהלכנו כולנו לשדה התעופה לקבל את פניו.

הכניסה לארצות הברית הייתה קשה, ובמשך שהותו בפאריז סידר הרש"ג לחמשה בחורים ויזות הדרושות לנסוע לכ"ק אדמו"ר הריי"צ בארצות הברית. הבחורים המאושרים היו הירשל חיטריק, עזריאל חייקין, חיים אשר כהנוב, אני ועוד אחד. אמנם לא כולם קיבלו את הניירות בזמן אחד.

היכרות עם הרבי

בשנת תש"ז עשה הרבי נשיא דורנו את ביקורו המפורסם בפריז, בבואו לקבל את פני אמו הרבנית הצדקנית מרת חנה ע"ה ולהביאה לארצות הברית. הירשל בן העשרים זכה באותם ימים לסעוד מספר פעמים במחיצת הרבי וכן זכה ל'קירובים' מהרבי.

לימים סיפר על תקופה זו:

"הייתי בן-בית אצל הרב שניאור זלמן שניאורסאהן, אצלו התארחה הרבנית חנה ע"ה. פעמים רבות אכל הרבי ארוחת ערב עם אמו והייתי נוכח שם. הרבי היה מספר בעת הסעודות סיפורים ששמע מהרבי הריי"צ.

פעם אחת סיפרתי סיפור מסויים בעת הארוחה, ולמחרת סיפר הרבי את אותו הסיפור. לתומי הערתי לרבי כי אתמול בערב סיפרתי זאת. הרבי ענה לי, כי נהוג אצלו לשמוע סיפורים רק מחותנו הרבי הריי"צ. סיפורים שאחרים מספרים - נכנסים אצלו באוזן אחת ויוצאים מהאוזן השנייה, ובאומרו זאת, הרבי הצביע באצבע אחת אל אוזן אחת ובאצבעו השנייה על אוזנו השנייה - וזאת על מנת שיישארו אצלו רק הסיפורים המדויקים, כפי ששמע אותם מהרבי הריי"צ. כלומר, הרבי לא שמע אותי כלל...

כבר אז חשנו כי הרבי הוא משכמו ומעלה. ראינו את הנהגתו השמיימית, את האצילות ואת כיבוד האם הנפלא יוצא הדופן שלו.

לעיתים, אחרי שהרבי היה מבקר את אמו הרבנית חנה, הייתי מלווה את הרבי בדרכו למלון אדוארד השביעי בו התאכסן. כך זכיתי להכיר עוד קצת את הרבי, ולכן אחרי הסתלקות הרבי הריי"צ היה ברור לי שהרבי הוא הרבי"...

ביקור בבית הילדים ב'עראני'

בביקורו בפאריז הפיח הרבי רוח חיים, תקווה ועידוד אצל החסידים הפליטים שהגיעו לצרפת לאחר שנות סבל ונדודים. עניין מיוחד היה לרבי לבקר במוסדות החינוך בהם התחנכו ילדי הפליטים, ובהם גם ילדים יתומים, ללא משפחות.

המדריכים והילדים במוסד "אחי תמימים" בעראני, לפני בואו של הרבי.
יושבים סמוך לקיר מימין הירשל חיטריק, ולשמאלו אהרן מרדכי זילברשטרום

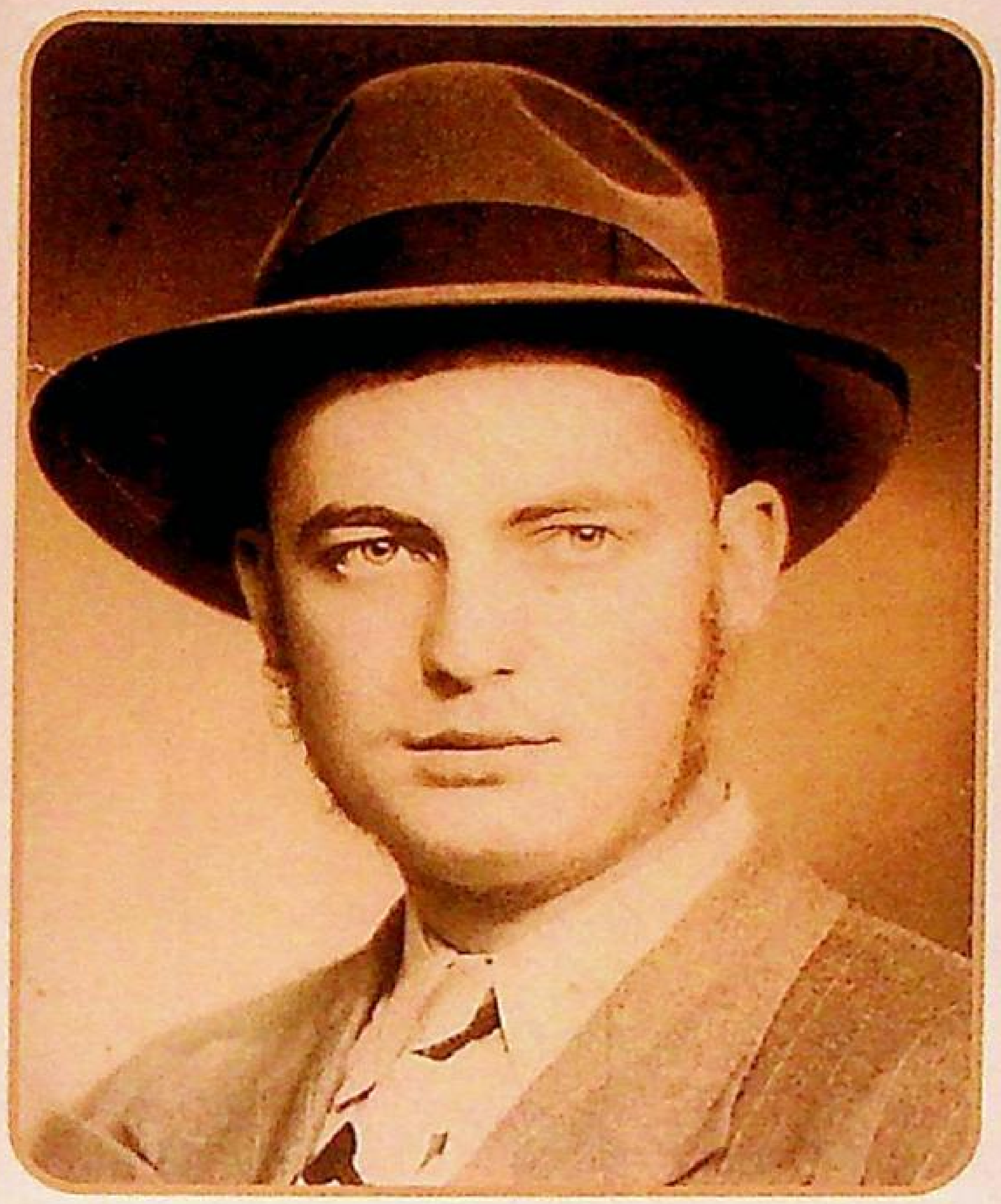

הירשל חיטריק בבחרותו

אחד מביקורים אלו היה במוסד הילדים "אחי תמימים" באיזור 'עראני', שבין כתליו שכנו עשרות ילדים פליטי השואה, או בני משפחות עזובות ומעוטות יכולת, מיסודו של הרב שניאור זלמן שניאורסאהן.

תיאור מביקור זה סיפר לימים הרה"ח ר' אהרן מרדכי זילברשטרום ז"ל, אשר היה ממנהלי מוסד החינוך.

"המוסד היה ממוקם ב"עראני", מקום סמוך לפאריז מרחק של כמחצית השעה נסיעה ברכבת. הרבי התבקש לבקר במוסד עוד בתקופה הראשונה להגיעו, אך לא נענה אז להזמנה, משום שעסוק היה בסידור הסתדרותה ונסיעתה של אמו.

זמן קצר אחר שסודרו העניינים, ניאות הרבי לבקר במוסד. לכבוד הביקור הוכן המוסד כראוי. התלמידים ישבו בצורת חי"ת והרבי ואנשי הצוות ישבו בשולחן הנשיאות כשלפניהם כיבוד קל, שלהשיגו היה די קשה באותה תקופה. הרבי בחן את התלמידים, ואף השיב על שאלות אחדות ששאלוהו".

בין הבחורים שהשתתפו בביקורו של הרבי ב"אחי תמימים" בעראני, היה גם הבחור הירשל חיטריק, אשר אף נראה בתמונות מביקור הרבי במוסד.

קשר עם האדמו"ר מסערט-ויז'ניץ

בשלב מסויים לאחר יציאתו מרוסיה, פגש הבחור הירשל את האדמו"ר מסערט-ויז'ניץ, ודיבר אתו בלימוד במסכת יבמות. האדמו"ר היה בהתפעלות גדולה מכך שמי שהיה בשנות בחרותו ברוסיה בשנים הקשות, יודע ללמוד היטב.

תלמיד ב"בית חיינו"

ה'יחידות' הראשונה

שנה תמימה, מקיץ שנת תש"ו עד קיץ שנת תש"ז, חלפה מאז יצא הירשל את רוסיה, כאשר כל העת שאיפתו היא אחת - להגיע בהקדם האפשרי למחוז חפצו ומשאת נפשו, אל "בית חיינו", להתראות עם הרבי הריי"צ.

במהלך שנת תש"ז שלח הרבי הריי"צ להירשל ולחבריו את המסמכים הדרושים ע"י חדב"נ הרש"ג, כמסופר לעיל. בחודש סיון הוא נסע יחד עם חברו עזריאל חייקין, בנו של ידיד אביו הרב חיים מאיר חייקין, לארצות הברית, באונייה שהובילה אלפי חיילים שחזרו מאירופה המשוחררת לאחר סיום המלחמה.

דודו-זקנו, הרה"ח ר' משה לייב ע"ה רודשטיין, מזכירו של הרבי הריי"צ באותם ימים ולימים מזכירו של הרבי נשיא דורנו, הגיע לנמל במנהטן לקבל את פניהם, ומשם עשו את דרכם ברכבת התחתית ל-770.

הירשל זכר תמיד את ההתרגשות שאחזה בהם כאשר הגיעו לתחנת 'קינגסטון עווניו' הסמוכה ל"בית חיינו", יצאו החוצה וראו את בניין 770. עיניהם הזילו דמעות של התרגשות על שסוף סוף הגיעו למחוז חפצם.

הירשל החל תיכף ללמוד בישיבת "תומכי תמימים" המרכזית שפעלה ב-770. הגאון רבי ישראל גוסטמן שימש באותם ימים כראש הישיבה, הגה"ח ר' מרדכי מענטליק שימש כמגיד שיעור, הגה"ח ר' שמואל לויטין כמשפיע, והגה"ח ר' חיים מאיר בוקיעט כמשגיח.

מיד בבואו ביקש הירשל מהמשפיע הרב לויטין שיסדר לו כניסה ל'יחידות' אל הרבי הריי"צ, אך הוא ייעץ לו שימתין משך זמן - כדי שיכין את עצמו כראוי לקראת היחידות.

הפעם הראשונה שהירשל זכה לראות את פני הקודש של הרבי הריי"צ, הייתה בשלהי חודש סיון או תחילת חודש תמוז תש"ז, כאשר נכנס ל'יחידות'. הרבי הריי"צ הראה לו פנים שוחקות מאוד והתעניין בשלום אביו הרב יהודא.

הדרכות מהרבי הריי"צ

סמוך לתחילת לימודיו בישיבה, שאל הירשל את הרבי הריי"צ אודות סדרי הלימוד הרצויים עבורו, והרבי השיב לו באגרת הקודש הבאה:

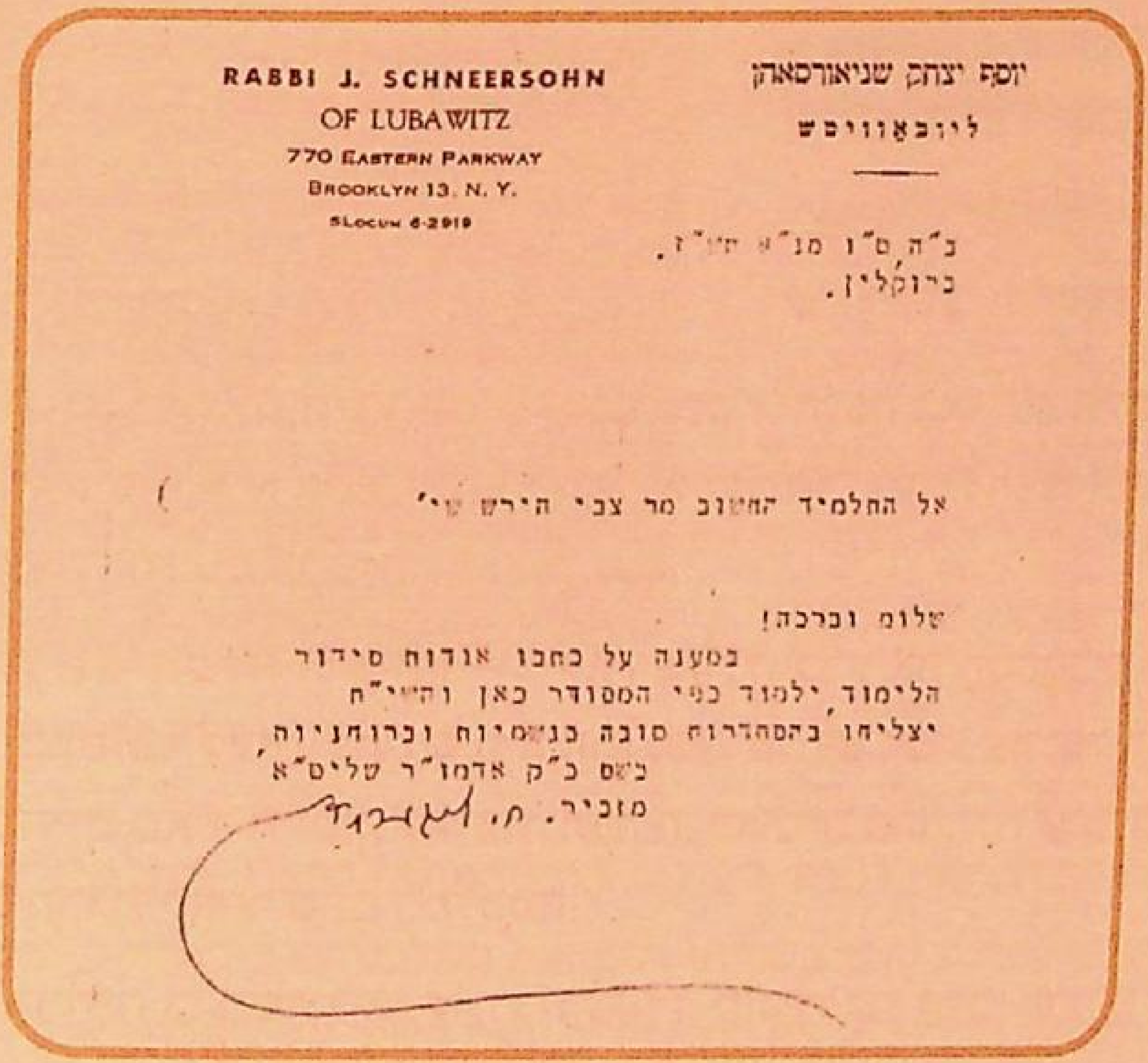
RABBI J. SCHNEERSOHN
OF LUBAWITZ
770 EASTERN PARKWAY
BROOKLYN 13, N. Y.
SLOCUM 6-2919

יוסף יצחק שניאורסאהן
ליובאוויטש

ב"ה ט"ו מנ"א תש"ז.
ברוקלין.

אל התלמיד החשוב מר צבי הירש שי'

שלום וברכה!
במענה על כתבו אודות סידור הלימוד, ילמוד כפי המסודר כאן והשי"ת יצליחו בהסתדרות טובה בגשמיות וברוחניות.
בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר. ח. ליבערמאן

ב"ה, ט"ו מנחם אב תש"ז

ברוקלין

אל התלמיד החשוב מר צבי הירש שי'

שלום וברכה!

במענה על כתבו אודות סידור הלימוד, ילמדו כפי המסודר כאן, והשי"ת יצליחו בהסתדרות טובה בגשמיות וברוחניות.

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

מזכיר

כחצי שנה לאחר מכן, הוסיף הירשל ושאל עוד את הרבי הריי"צ בעניין סדרי לימודיו, וזכה לקבל אגרת הדרכה נוספת מהרבי:

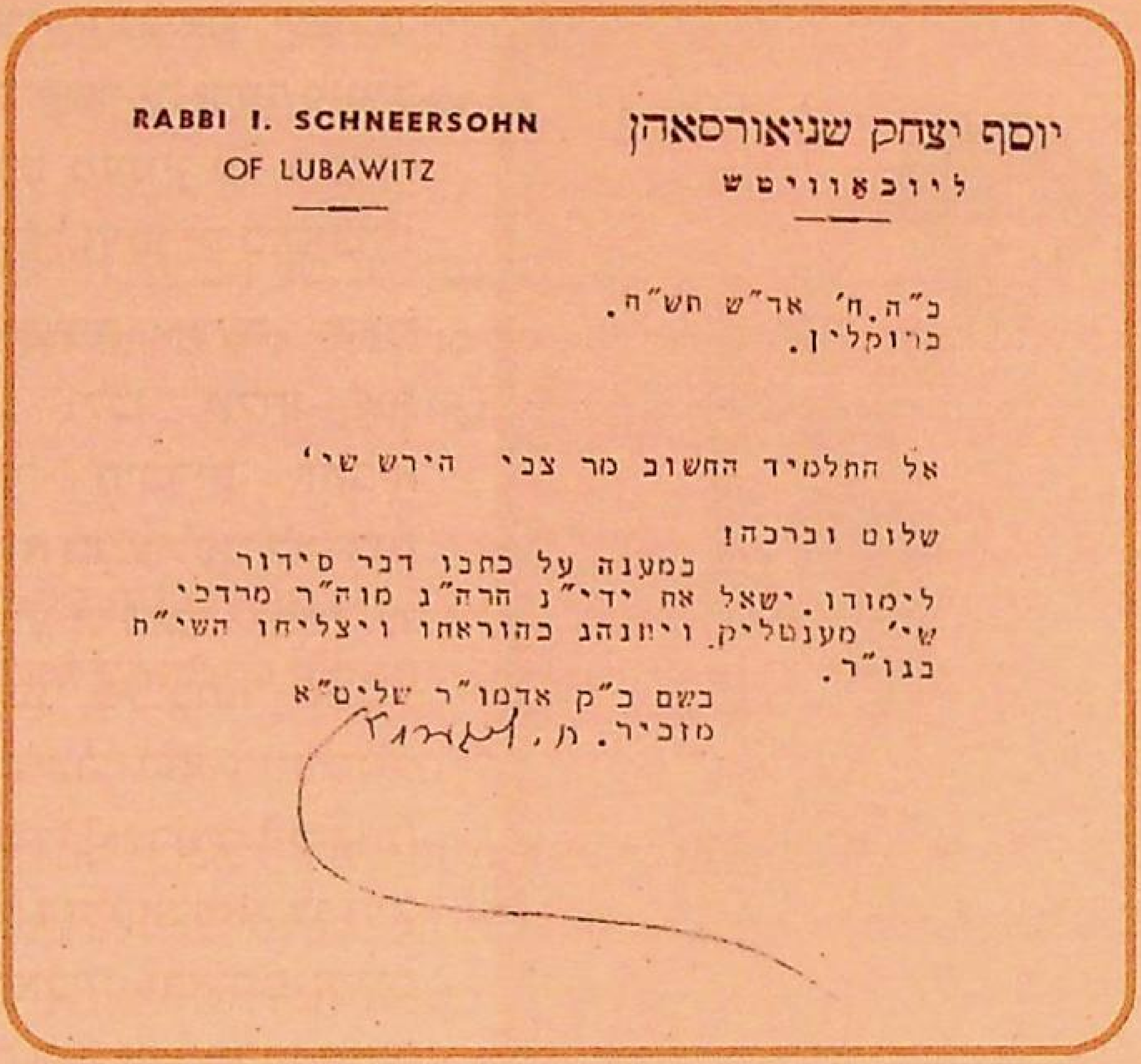

RABBI I. SCHNEERSOHN
OF LUBAWITZ

יוסף יצחק שניאורסאהן
ליובאוויטש

ב"ה. ח' אד"ש תש"ח.
ברוקלין.

אל התלמיד החשוב מר צבי הירש שי'

שלום וברכה!
במענה על כתבו דבר סידור לימודו. ישאל את ידי"נ הרה"ג מוה"ר מרדכי שי' מענטליק. ויתנהג כהוראתו ויצליחו השי"ת בגו"ר.
בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר. ח.

ב"ה. ח' אדר שני תש"ח

ברוקלין

אל התלמיד החשוב מר צבי הירש שי'

שלום וברכה!

במענה על כתבו דבר סידור לימודו, ישאל את ידי"נ הרה"ג מוה"ר מרדכי שי' מענטליק, ויתנהג כהוראתו ויצליחו השי"ת בגשמיות וברוחניות.

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

מזכיר

ואכן, הירשל הצעיר למד בהתמדה ושקידה, ונחשב לאחד מטובי התמימים ב"בית חיינו". קשר מיוחד היה לו באותם ימים עם מגיד השיעור הרב מענטליק, קשר שהמשיך גם שנים לאחר מכן, כפי שיסופר להלן.

בתקופת לימודיו בישיבה, הוא גם למד משך זמן חסידות יחד עם חדב"נ הרב שמריהו גוראריי'.

כרטיס ביקור של 'ראביי'

כמסופר לעיל, הירשל הגיע מפריז לניו יורק בחודש סיון תש"ז. כחודשיים לאחר מכן, באמצע חודש מנחם אב, הגיע לניו יורק בחור נוסף מאלו שחדב"נ הרש"ג טיפל

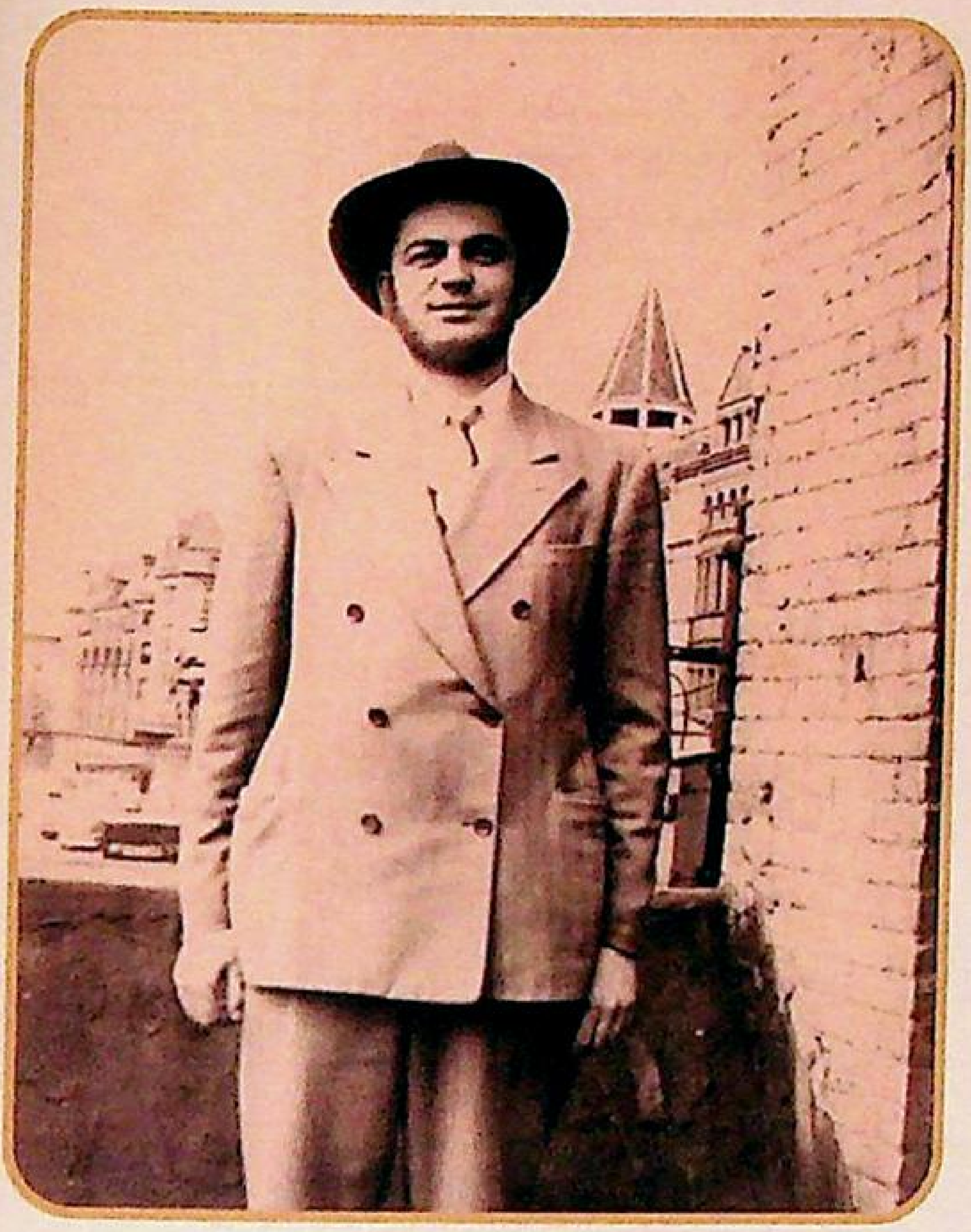

הירשל חיטריק כתלמיד ב"בית חיינו"

בפריז באישורי הנסיעה עבורם, אהרן זאקאן. בהקשר זה סיפר לימים הרב זאקאן פרט מעניין על מעמדו של הבחור הירשל חיטריק בישיבה[2]:

הנהלת הישיבה ידעה שאני אמור להגיע, ולכן שלחו את הבחור הירשל חיטריק להביא אותי ל-770. הוא הגיע לפני לארצות הברית, והנהלת הישיבה נתנה לו תפקיד לקבל פני כל בחור שמגיע ולבוא עמו לישיבה. הוא היה מגיע עם ה'ביזנס קארד' [=כרטיס הביקור] של הרב ישראל דזייקאבסאן, בו היה מצוין שהוא 'ראביי', ובאותם זמנים בארצות הברית היה זה תפקיד מאוד חשוב, דבר שאיפשר לו להסתובב ללא בעיות.

נסיעה ראשונה ל"מרכז שליחות"

בראשית שנות ה'ש"ת החל הסדר כי תלמידי הישיבה ב"בית חיינו" נוסעים בתקופת "בין הזמנים", בחודשים תמוז-אב, לפעילות של הפצת התורה והיהדות בערי השדה בארצות הברית, במסגרת "מרכז שליחות" מטעם ה"מרכז לעניני חינוך".

אולם בעוד שבשנים הראשונות היה הדבר בגדר רשות, הרי שבקיץ תש"ח קבע הרבי הריי"צ את הנסיעה ל"מרכז שליחות" כחובה על תלמידי הישיבה. באגרת שכתב אליהם בי"ב תמוז תש"ח כותב הרבי[3]:

עליכם יקיריי וחביביי תלמידי התמימים שי', החובה והמצוה אשר כל אחד מכם יתרום תרומה בזמן קבוע מזמני חופש הקיץ לבקר באיזה מקומן, לעורר את קהל עדת ישראל, את ההורים ואת המורים, על אודות החינוך וסדרי הלימוד והנהגה.

כעשרים תלמידים נסעו בשליחות המל"ח בקיץ תש"ח. הם ביקרו בחודשי הקיץ בכמאה עיירות ברחבי ארצות הברית. כל כמה ימים שלח כל תלמיד, או כל זוג תלמידים,

2. "זכרונות אהרן" חלק שני עמוד 3.
3. אגרות קודש שלו כרך ט אגרת ג'רנ.

דו"ח מפורט מפעילותו ליו"ר ה'מרכז' המזכיר הרב חדקוב, שהיה עונה להם בהוראות להמשך פעילותם. בשובם ל"בית חיינו" נדרש כל אחד מהנוסעים להגיש דו"ח כללי מכל הנסיעה והפעולות שלו.

בדו"חות ה'מרכז' מאותה שנה מופיע אודות נסיעתו של הבחור הירשל חיטריק: "... עוד נסעו ולא הגיעה לידינו רשימת העיירות שביקרו, ה"ר ליב שי' פויזנער, ה"ר ליב שי' דובאוו, ה"ר צבי הירש שי' חיטריק, וה"ר דובער שי' זוסמאן.

'סמיכה' מנכבדי הרבנים

כשנתיים לאחר שנכנס אל כותלי הישיבה, הוסמך הירשל לרבנות על-ידי נכבדי רבני חב"ד דאז, הגה"ח הרב מאיר אשכנזי, הגה"ח הרב ירחמיאל בנימינסון ורבנים נוספים.

לפנינו נוסח כתב ה'סמיכה' לרבנות שהעניק לו הרב מאיר אשכנזי, גאב"ד שנחאי:

להודיע בשער בת רבים, להוקיר ולהכיר את חין ערך האברך התמים הרב ר' צבי הירש בהר"ר יה' חיטריק שליט"א, אשר נתחנך ונתגדל בכותלי שבת תחכמוני המפורסמת בתוככי עם בני ישראל בכל מקומות פזוריהם בשמה הקדוש "ישיבת תומכי תמימים ליובאוויטש", ושם לילות כימים לשאוף בתוכו את דברי תורתינו הקדושה, לחדור בעמקי ים התלמוד והפוסקים, להעלות משם פנינים פלפולא דאורייתא,

ובכשרונותיו הנעלים ויגעת ומצאת תאמין עלתה בידו לרכוש לו ידיעא רבתא בגפ"ת, לירד לעומקא דדינא לאסוקי שמעתתא אליבא דהילכתא, ונמצא קנקן חדש מלא ישן.

ועל כן הן מצד חריפותו ובקיאותו והן מצד יראת שמים שלו הוא ראוי לאותה איצטלא, איצטלא דרבנן, והי' לי לעונג ונחת רוח בעסקי עמו בכמה וכמה הלכות.

על כן מצאתי לנכון לאסהודי עליו כל הנ"ל, ולאסמוכי להאי גברא ברב להורות ולדון בקרב ישראל, ובעה"י לאילנא רבא תעביד ויהי' מהרבנים החשובים, ה' יהי' עמו ויעל.

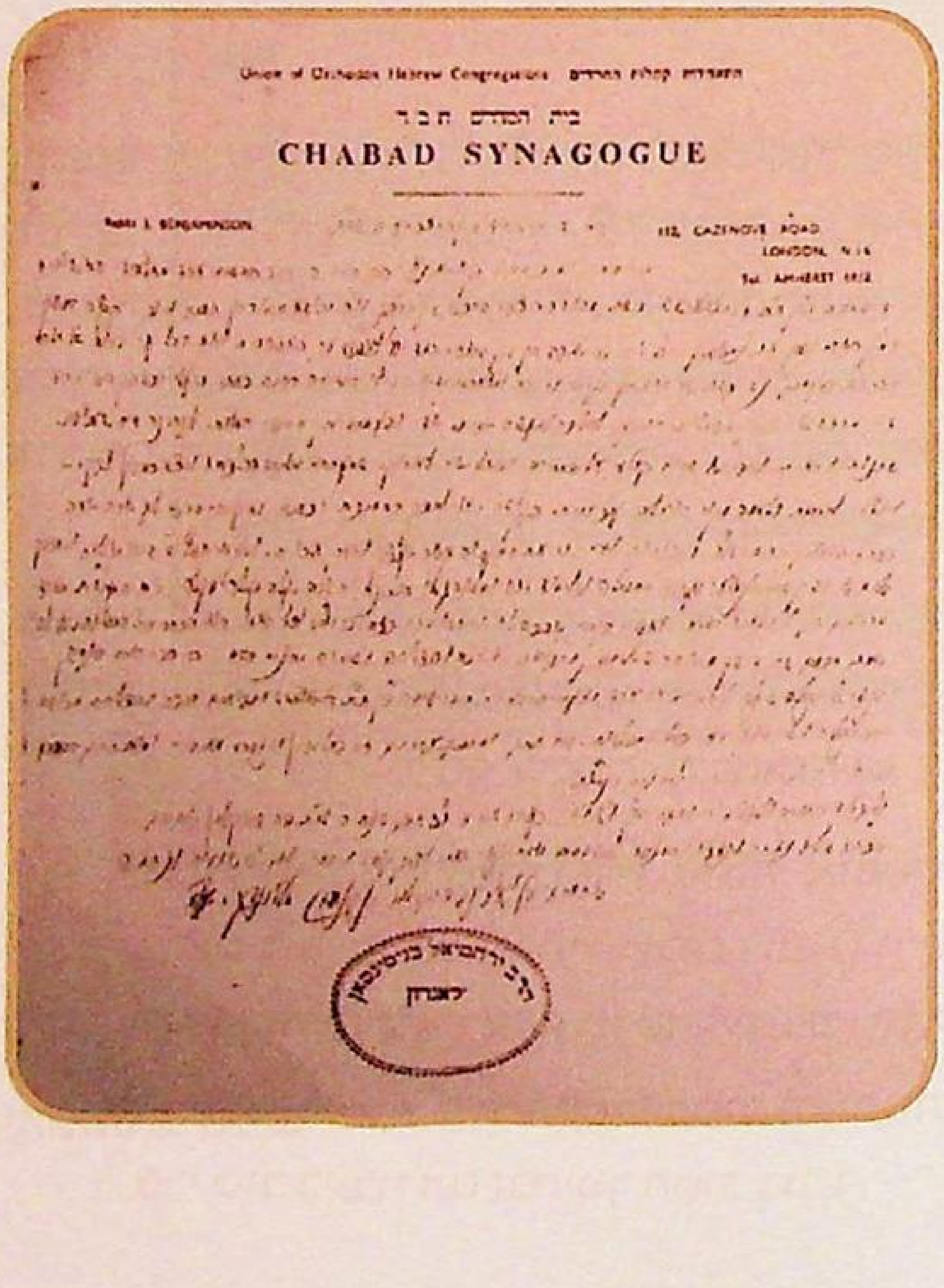
Union of Orthodox Hebrew Congregations
CHABAD SYNAGOGUE
LONDON, N.16

ובעה"ח יום א' ה' מנחם אב ה'תש"ט פה ברוקלין,

מאיר אשכנזי, מלפנים בשנגהאי מדינת סין

יצויין, כי מלבד תעודת ה'סמיכה' שהירשל קיבל מהרב אשכנזי, הוא ישב אצלו משך זמן לעשות 'שימוש' לרבנות, וכן היה נוכח בעת מספר גיטין שהרב אשכנזי סידר.

השתלמות במלאכת השחיטה

במקביל ללימודי הסמיכה להוראה ורבנות, השתלם צבי הירש באותם הימים גם במלאכת השחיטה.

ביומנו הפרטי של הרבי הריי"צ, מתאריך כ"ג שבט תש"ט, נרשם כך:

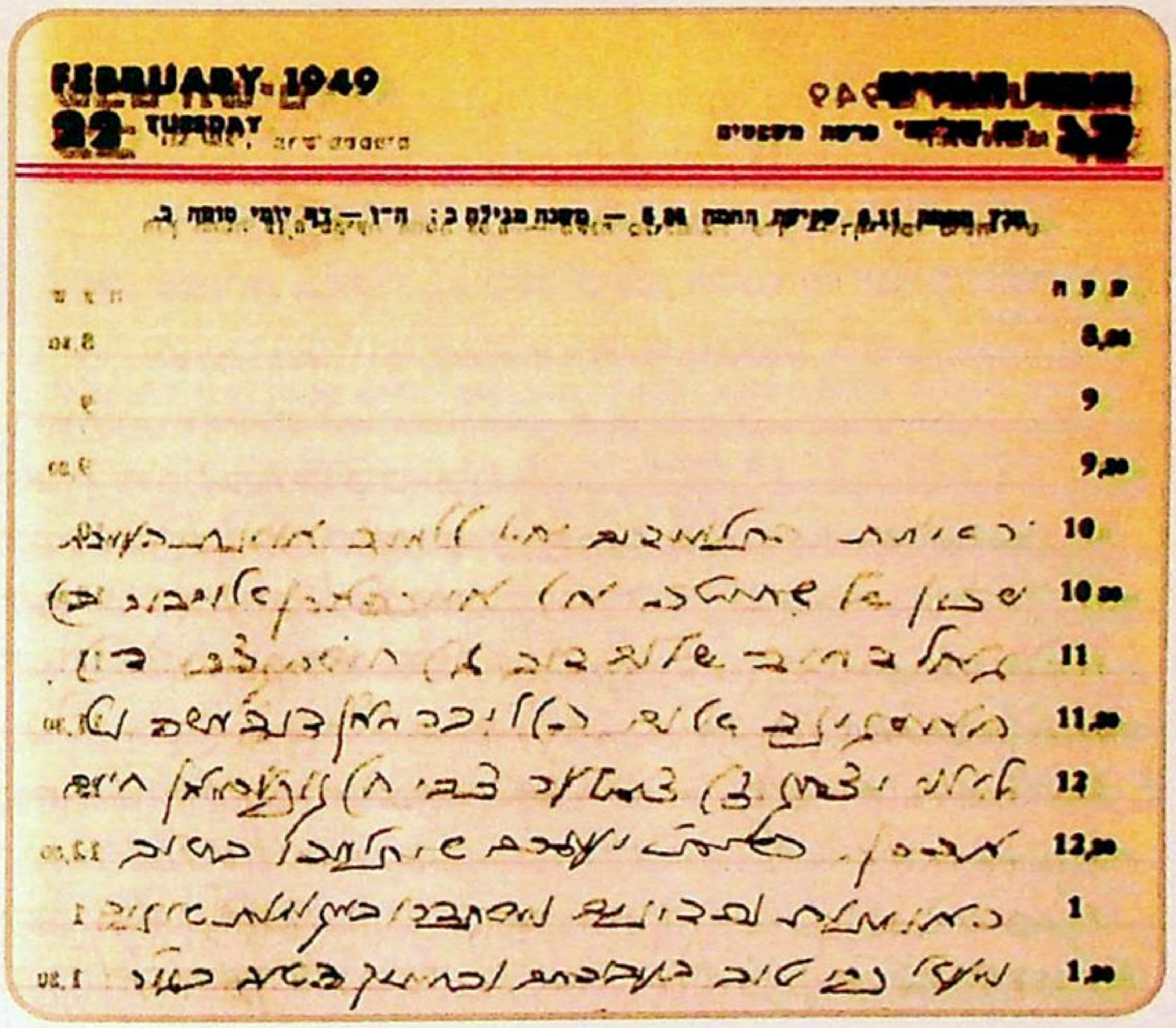

באדיבות הוצאת הספרים קה"ת

רשימת התלמידים יחיו ללמוד אומנות העמדת סכין של שחיטה: א) אייכהארן שלום דוב. ב) גאלדשמיד שלום דוב. ג) חיטריק צבי. ד) חאסקינד שלום. ה) ליברמאן דוד משה. ו) ליווי יצחק. ז) צאלער צבי. ח) קופערמאן חיים אהרן.

השי"ת יעזרם שיתלמדו בטוב האומנות והדינים ויסתדרו במקומות שונים, ויעשו פרי טוב בעבודתם ובחינוך הטוב בגו"ר.

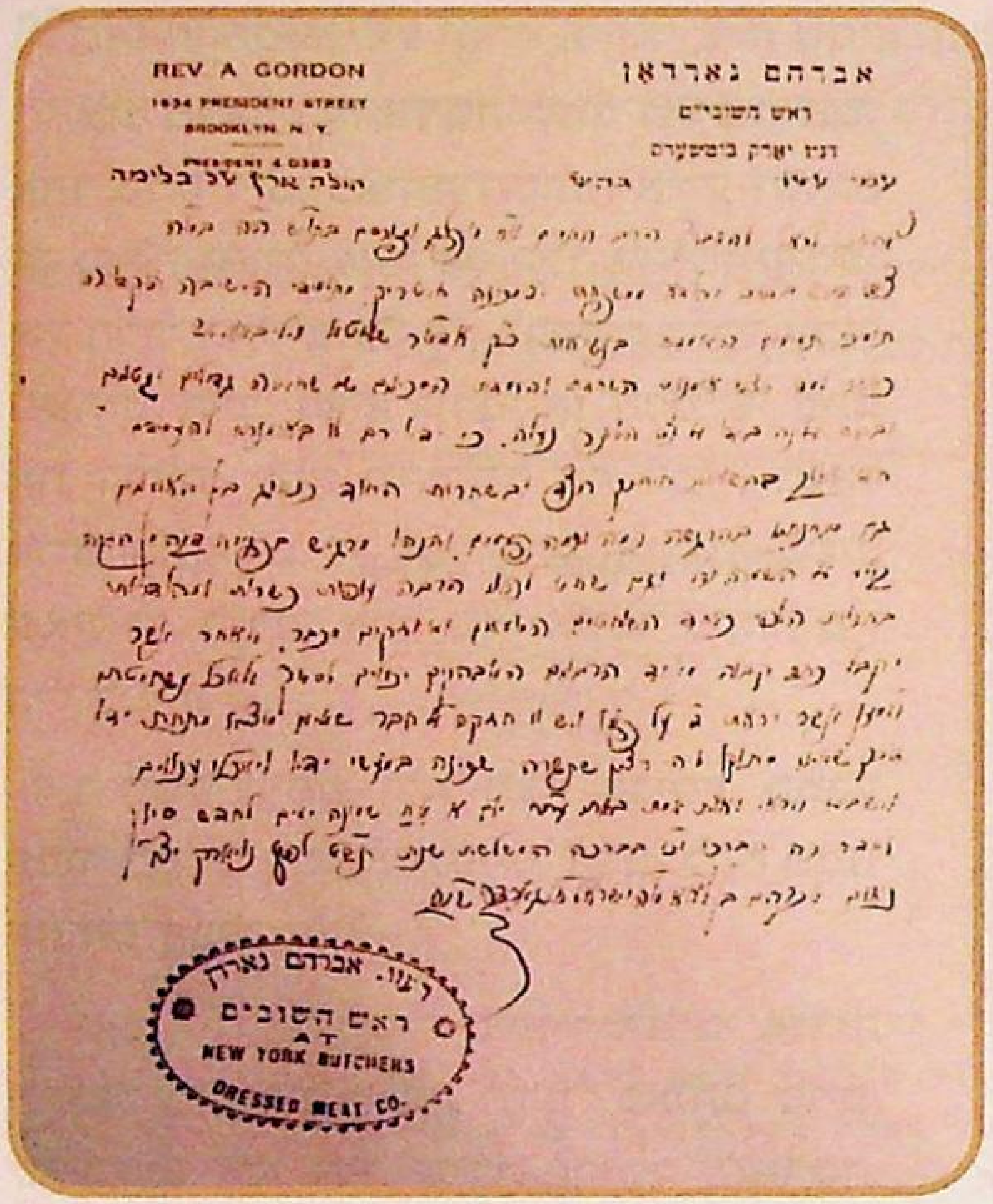
REV A GORDON
1934 PRESIDENT STREET
BROOKLYN, N. Y.

אברהם גארדאן
ראש השוחטים
דנוי יארק בשמערם

ראש השובים
NEW YORK BUTCHERS
DRESSED MEAT CO.

כתב ה'קבלה' לשחיטה מראש השוחטים
הרב אברהם גורדון

בסיום לימודיו הוא קיבל כתב 'קבלה' לשחיטה מהרב אברהם גורדון, ראש השו"בים בניו יורק ואחיו של הרב יוחנן גורדון גבאי "בית חיינו", וכן מראש ישיבת "תומכי תמימים" באותם ימים, הרב ישראל גוסטמאן.

לפנינו תוכן כתב ה'קבלה' שהעניק לו ראש הישיבה הרב גוסטמאן:

הנני בזה להכיר לרבים מעלת כבוד הב' היקר ומאד נעלה מר צבי הירש בהרב ר' יהודה חיטריק שליט"א, אשר למד ונתחנך בישיבתינו הק' ישיבת "תומכי תמימים" בברוקלין ניו יארק, ובעזה"י הצליח להתגדל ולמעלה ראש.

והנה זה זמן רב אשר הוא מתלמד ועוסק במלאכת הקודש מלאכת שחיטת עופות, וכאשר בא לפני ובידו הודאה משו"ב מובהק, גם הראה לפני את סכינו ומצאתי אותו יפה על צד היותר טוב, וגם העמיד לפני את סכינו אחר הקלקול וראיתי כי מהיר הוא במלאכתו, וזרועו מושלה לו להעמיד את סכינו חד וחלק, מרגיש הוא בפגימה דקה מן הדקה קולע אל השערה ולא יחטיא, גם יודע הוא לפלפל בהלכות שחיטה ובדיקה ולאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא, ומחונך הוא ביראת שמים ובמידות הגונות תרומיות,

לזאת אמינא כי ראוי ומוכשר הוא להחזיקו בסמיכת חכמים למלאכת שמים זו מלאכת שחיטת עופות, כאחד השוחטים המומחין המוחזקין, ובלבד שלא ישיג גבול אחרים, ומותרין לאכול משחיטתו אפילו המהדרין מן המהדרין, ויאכלו ענוים וישבעו.

לכן העדה אשר תבחר בו, מובטחני בעה"י שיהנו ממנו בכל מילי דמיטב, ולרגליו תבוא הברכה שמה וחפץ ה' בידו יצליח.

הכו"ח לכבוד התורה ועוסקי', ח' אייר ה'תש"י לפ"ק, ברוקלין ניו יארק

ישראל גוסטמאן

פ"ן עבור השוחט

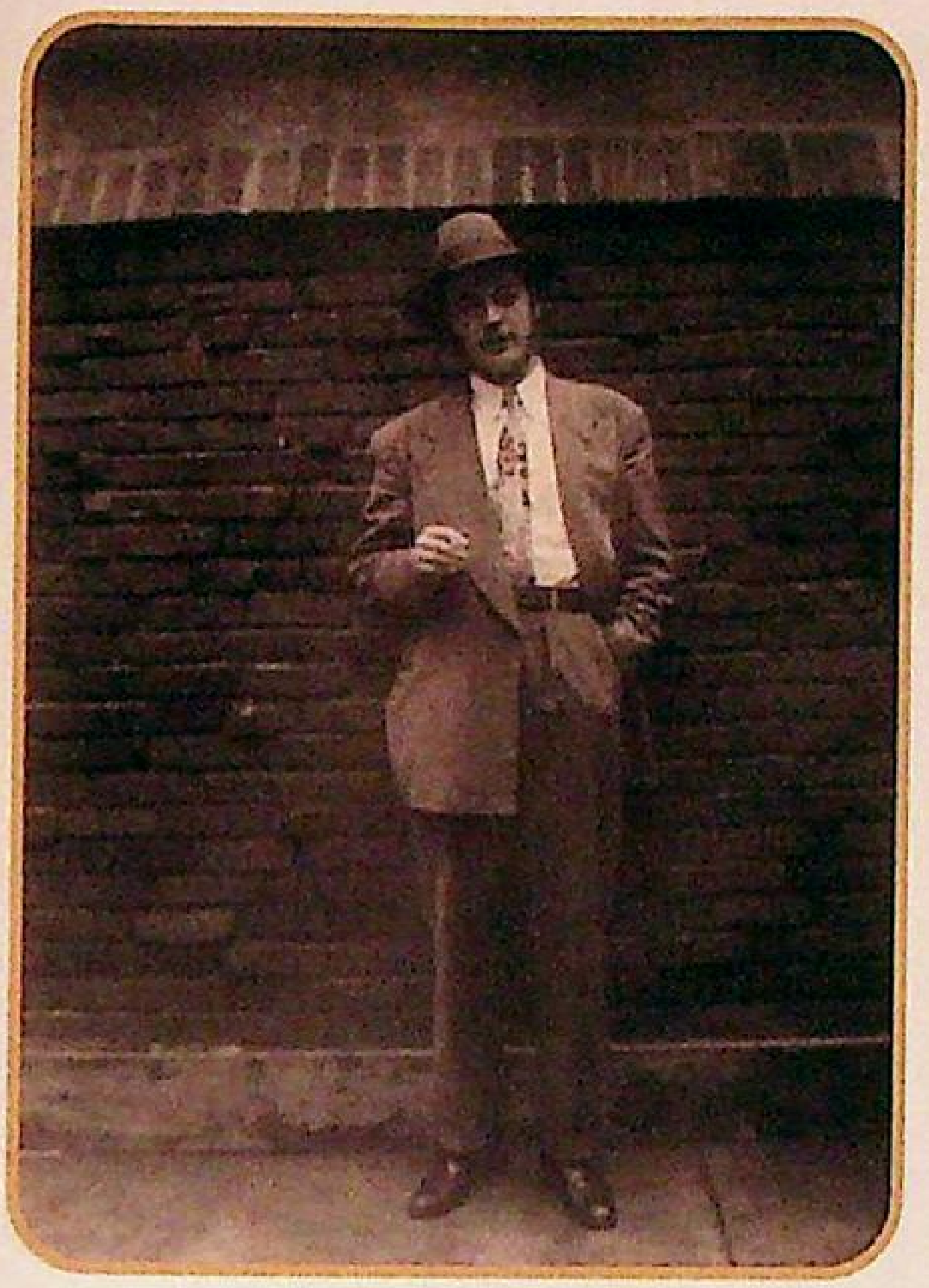
הירשל חיטריק כתלמיד ב"בית חיינו"

את מלאכת השחיטה למד הירשל אצל אחד החסידים. באותה תקופה אירע ושוחט זה נחלה מאוד, והירשל הלך להיכל קודשו של הרבי הריי"צ עם פ"ן לבקשת ברכה עבור השוחט. הרבי נשיא דורנו, אז 'הרמ"ש', פתח את הדלת, לקח מהירשל את הפ"ן, ושאל אותו האם יש לו דמי פ"ן? הירשל השיב שאין לו, והרבי אמר שאי אפשר לקחת פ"ן בלי דמי פ"ן.

הירשל חיפש ולא מצא בכיסיו מטבע עבור דמי פ"ן, אולם לפועל הרבי לקח ממנו את הפ"ן בלי כסף.

ואכן, ר' הירשל סיפר לימים אודות תקופת לימודיו ב"בית חיינו" באותם שנים, שלעיתים לא היה בידו פרוטה לפורטה. ברשותו היה רק חולצה אחת, והוא היה יורד מידי פעם למרתף בניין 770 לכבס את החולצה.

בהיכל קודשו של הרבי הריי"צ

פעם נוספת זכה צבי הירש להיכנס לחדר ה'יחידות' של הרבי הריי"צ, ומעשה שהיה כך היה:

בערב חג הסוכות באחת השנים, הוא התבקש להניח סכך על סוכתו של הרבי הריי"צ. כידוע, סוכתו של הרבי הריי"צ הייתה במרפסת היוצאת מחדר היחידות, בקומה השניה של 770. הדריכו אותו להקיש בדלת החדר, לא להמתין למענה ולעבור לסוכה. הרבי הריי"צ ישב בחדרו עטור בשטריימל ולבוש בבגדי שבת, פניו כפני מלאך אלוקים, והוא עסק בכתיבה. גם בפעם הזאת, כאשר הרבי ראה אותו - הוא ביטא בפניו הקדושות חיוך רחב ופנים שוחקות.

מסייע להוריו להגר לקנדה

כמסופר לעיל, הירשל הגיע לארצות הברית בחודש סיון תש"ז, בעוד הוריו הרב יהודא וקיילא ובני המשפחה נשארו באנטוורפן שבבלגיה.

לאחר כשנתיים של מגורים באנטוורפן, ביקש הרב יהודא להגר עם משפחתו לקנדה. הם ביקשו אפוא מבנם שכבר שהה והתאקלם בארצות הברית לסייע בעדם בהשגת אישורי הגירה למדינה זו.

הירשל כתב בעניין זה לרבי הריי"צ במהלך שנת תש"ט, והרבי התייחס לכך במספר אגרות. באגרת הראשונה בנושא זה, מי"ח טבת תש"ט, כותב לו הרבי:

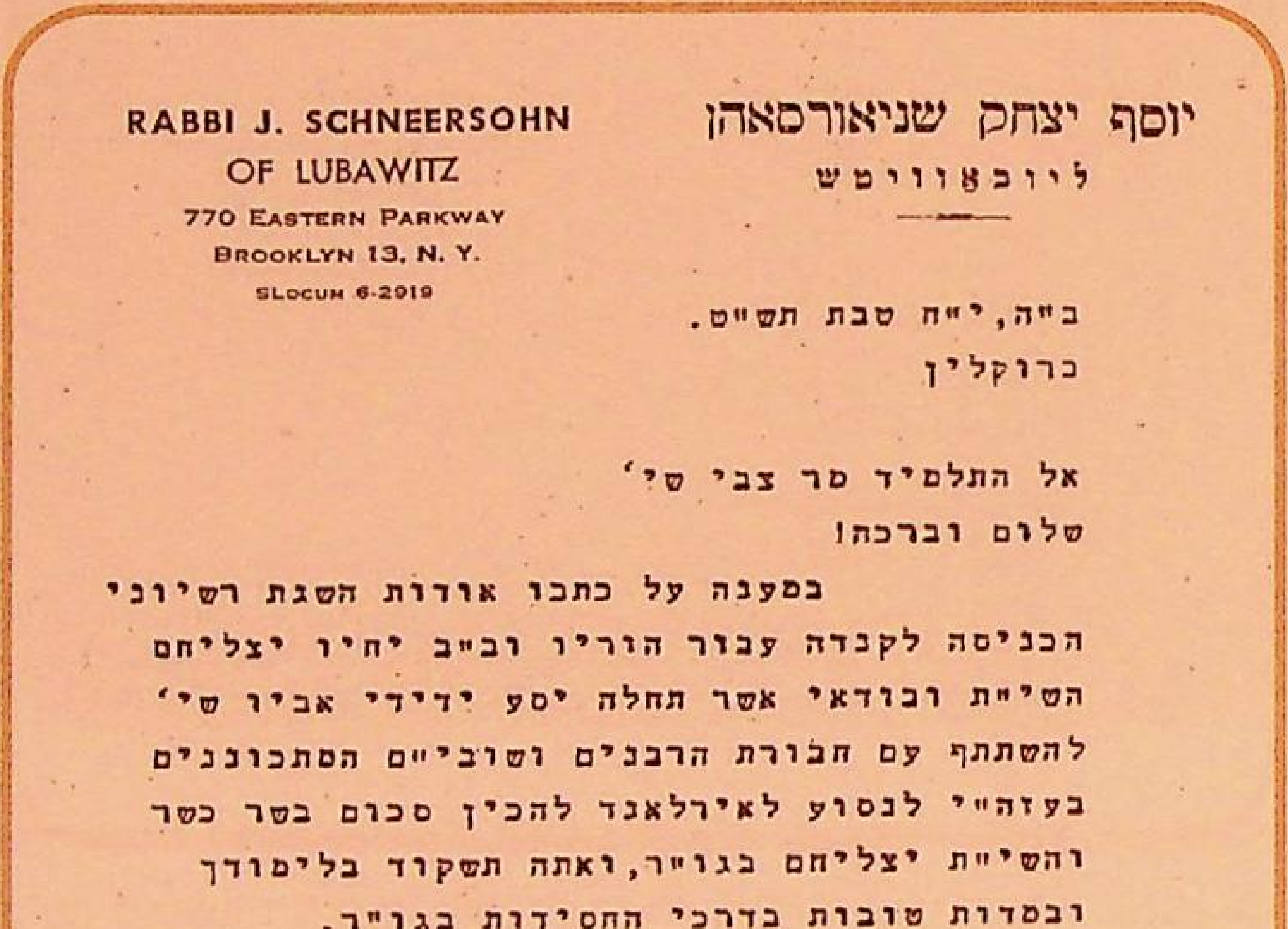
יוסף יצחק שניאורסאהן
ליובאוויטש

RABBI J. SCHNEERSOHN
OF LUBAWITZ
770 EASTERN PARKWAY
BROOKLYN 13, N. Y.
SLOCUM 6-2919

ב"ה, י"ח טבת תש"ט.
ברוקלין

אל התלמיד מר צבי שי'
שלום וברכה!

במענה על כתבו אודות השגת רשיוני הכניסה לקנדה עבור הוריו וב"ב יחיו יצליחם השי"ת ובודאי אשר תחלה יסע ידידי אביו שי' להשתתף עם חבורת הרבנים ושו"בים המתכוננים בעזה"י לנסוע לאירלאנד להכין סכום בשר כשר והשי"ת יצליחם בגו"ר, ואתה תשקוד בלימודך ובמדות טובות בדרכי החסידות בגו"ר.

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר. ח.

ב"ה. י"ח טבת תש"ט

אל התלמיד מר צבי שי'

שלום וברכה!

במענה על כתבו אודות השגת רשיוני הכניסה לקנדה עבור הוריו וב"ב יחיו, יצליחם השי"ת, ובוודאי אשר תחילה יסע ידידי אביו שי' להשתתף עם חבורת הרבנים ושו"בים המתכוננים בעזה"י לנסוע לאירלאנד להכין סכום בשר כשר, והשי"ת יצליחם בגו"ר, ואתה תשקוד בלימודך ובמידות טובות בדרכי החסידות בגו"ר.

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

מזכיר

כחודשיים לאחר מכן, כותב לו הרבי הריי"צ פעם נוספת בעניין זה:

RABBI J. SCHNEERSOHN
OF LUBAWITZ
770 EASTERN PARKWAY
BROOKLYN 13, N. Y.
SLocum 6-2919

יוסף יצחק שניאורסאהן
ליובאוויטש

ב"ה. כ"א אדר תש"ט.
ברוקלין.

אל התלמיד מר צבי שי'

שלום וברכה!
במענה על כתבו השי"ת יעזור
אשר ידידי אביו וב"ב יחיו יקבלו רשיוני
הכניסה ויתן להם נסיעה כשורה והסתדרות
טובה בגשמיות וברוחניות.
בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר.

ב"ה. כ"א אדר תש"ט

אל התלמיד מר צבי שי'

שלום וברכה!

במענה על כתבו, השי"ת יעזור אשר ידידי אביו וב"ב יחיו יקבלו רשיוני הכניסה, ויתן להם נסיעה כשורה והסתדרות טובה בגשמיות וברוחניות.

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

מזכיר

ואכן, השתדלות הבן עבור הגירת הוריו לקנדה נשאה פרי, ובקיץ תש"ט הם הגיעו לצפון אמריקה. כך כותב הרבי הריי"צ להירשל בכ"ט תמוז תש"ט:

אל התלמיד מר צבי שי'

שלום וברכה!

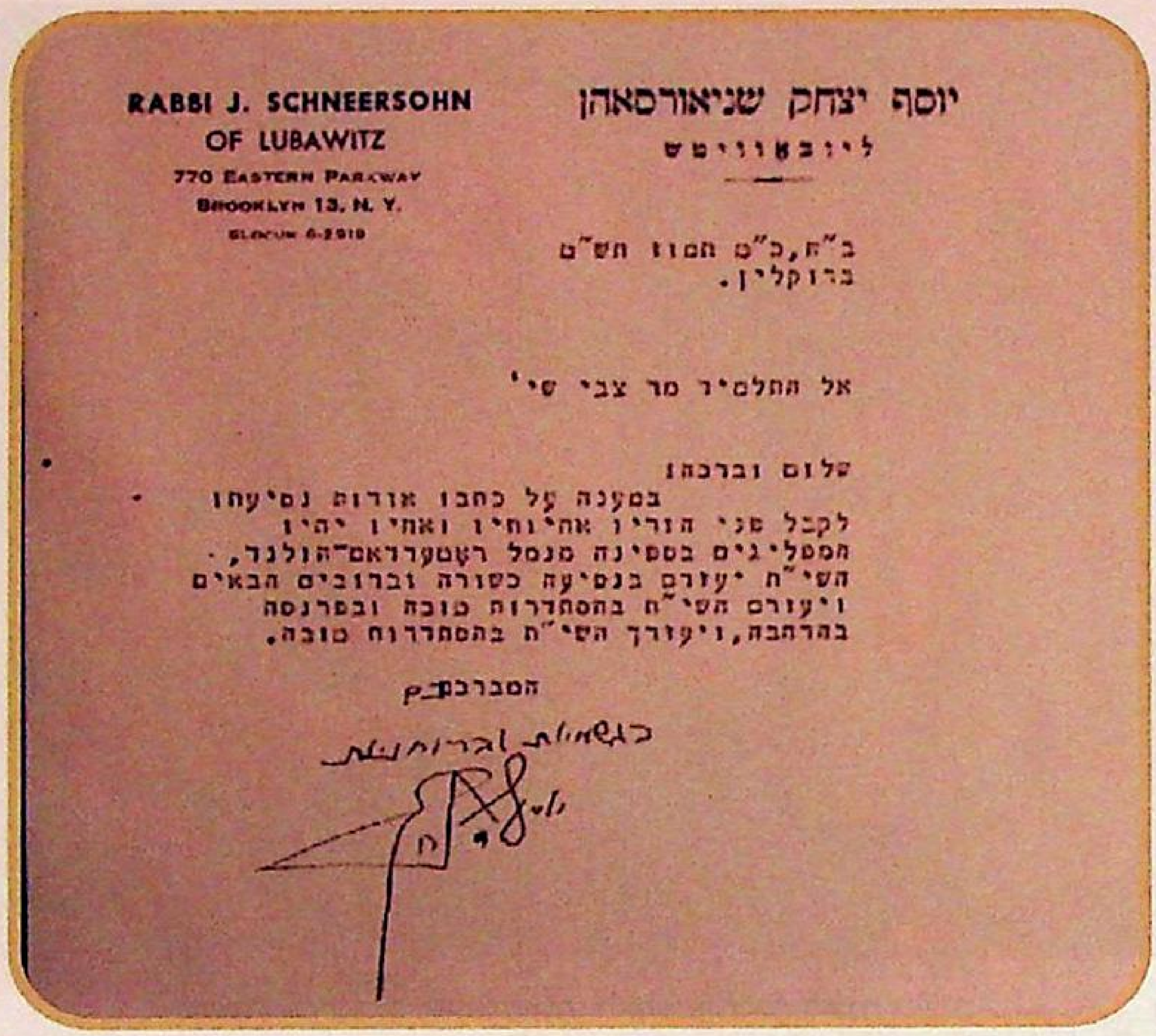
RABBI J. SCHNEERSOHN
OF LUBAWITZ
770 EASTERN PARKWAY
BROOKLYN 13, N. Y.
SLOCUM 6-2919

יוסף יצחק שניאורסאהן
ליובאוויטש

ב"ה, כ"ט תמוז תש"ט
ברוקלין.

אל התלמיד מר צבי שי'

שלום וברכה!
במענה על כתבו אודות נסיעתו
לקבל פני הוריו אחיותיו ואחיו יחיו
המפליגים בספינה מנמל ראטערדאם-הולנד,
השי"ת יעזרם בנסיעה כשורה וברוכים הבאים
ויעזרם השי"ת בהסתדרות טובה ובפרנסה
בהרחבה, ויעזרך השי"ת בהסתדרות טובה.

המברכם
בגשמיות וברוחניות

במענה על כתבו אודות נסיעתו לקבל פני הוריו אחיותיו ואחיו יחיו המפליגים בספינה מנמל ראטערדאם-הולנד, השי"ת יעזרם בנסיעה כשורה וברוכים הבאים, ויעזרם השי"ת בהסתדרות טובה ובפרנסה בהרחבה, ויעזרך השי"ת בהסתדרות טובה.

המברכם בגשמיות וברוחניות

חי"ק

עם בואם לצפון אמריקה, היגר הרב יהודא חיטריק עם משפחתו למונטריאול שבקנדה, שם שימש כמנהל הרוחני של ישיבת "תומכי תמימים" בעיר שנים אחדות.

נסיעה מהישיבה למונטריאול

כאשר הוריו הגיעו למונטריאול, נסע אליהם הירשל מהישיבה למשך זמן, לסייע בעדם בשכירות דירה ובהתאקלמות במקומם החדש. הירשל ביקש לשכור דירה עבורם, אולם כאשר נמצאה דירה מתאימה, ביקש המשכיר מהירשל לקבל מקדמה מראש עבור כמה חודשי שכירות בהמחאה, וכן שיראה לו שהוא בעל חשבון בנק.

בהיות ולא היה בידם מאומה, הם פנו אל החסיד ר' נתן פעלליג שהתגורר במונטריאול, וזה סייע בעדם, והעניק להם המחאה בסכום נכבד עבור מספר חודשי שכירות. במקביל,

משפחת חיטריק במונטריאול לאחר איחודה בשנת תש"ט

פתח הירשל חשבון בנק במיוחד לצורך זה, וכך משסודרו עניינים אלו, נכנסה משפחת חיטריק בשעה טובה לדירתם החדשה במונטריאול.

[ר' הירשל היה מספר לצאצאיו סיפור שאירע עם אביו בתקופת מגוריהם במונטריאול:

פעם הגיע יהודי לעיר בפעם ראשונה, ולא היה לו היכן לאכול כשר. הוא נכנס לבית הכנסת הקרוב, וראה את הרב יהודא יושב ולומד. הוא שאל אותו היכן ניתן לאכול כאן כמה ימים, ור' יהודא אמר לו כתובת מסויימת, בציינו שגם הוא אוכל שם. כתובת זו הייתה ביתו הפרטי של ר' יהודא...

יהודי זה אכן היה מגיע לביתו של ר' יהודא כל יום ומזמין ארוחה, תוך שהוא מפרט מה בדיוק ברצונו לאכול. לאחר כמה ימים הוא בא לבעלת הבית, רעייתו של ר' יהודא, וביקש לשלם עבור הארוחות שאכל, אולם היא כמובן לא לקחה ממנו דבר. האורח אמר לה, והלא היהודי שאמר לי שניתן לאכול פה, גם הוא בעצמו אוכל כאן? רעייתו של ר' יהודא השיבה לו, שאכן הוא באמת אוכל כאן, כי זהו הבית שלו...]

תיעוד אותנטי מחיי התמימים

תיעוד אותנטי מחייו של תלמיד הישיבה הירשל חיטריק באותה תקופה, ומהנעשה עם תלמידי התמימים ב"בית חיינו" באותם ימים של שלהי שנות ה'ש"ת, מצוי במכתב

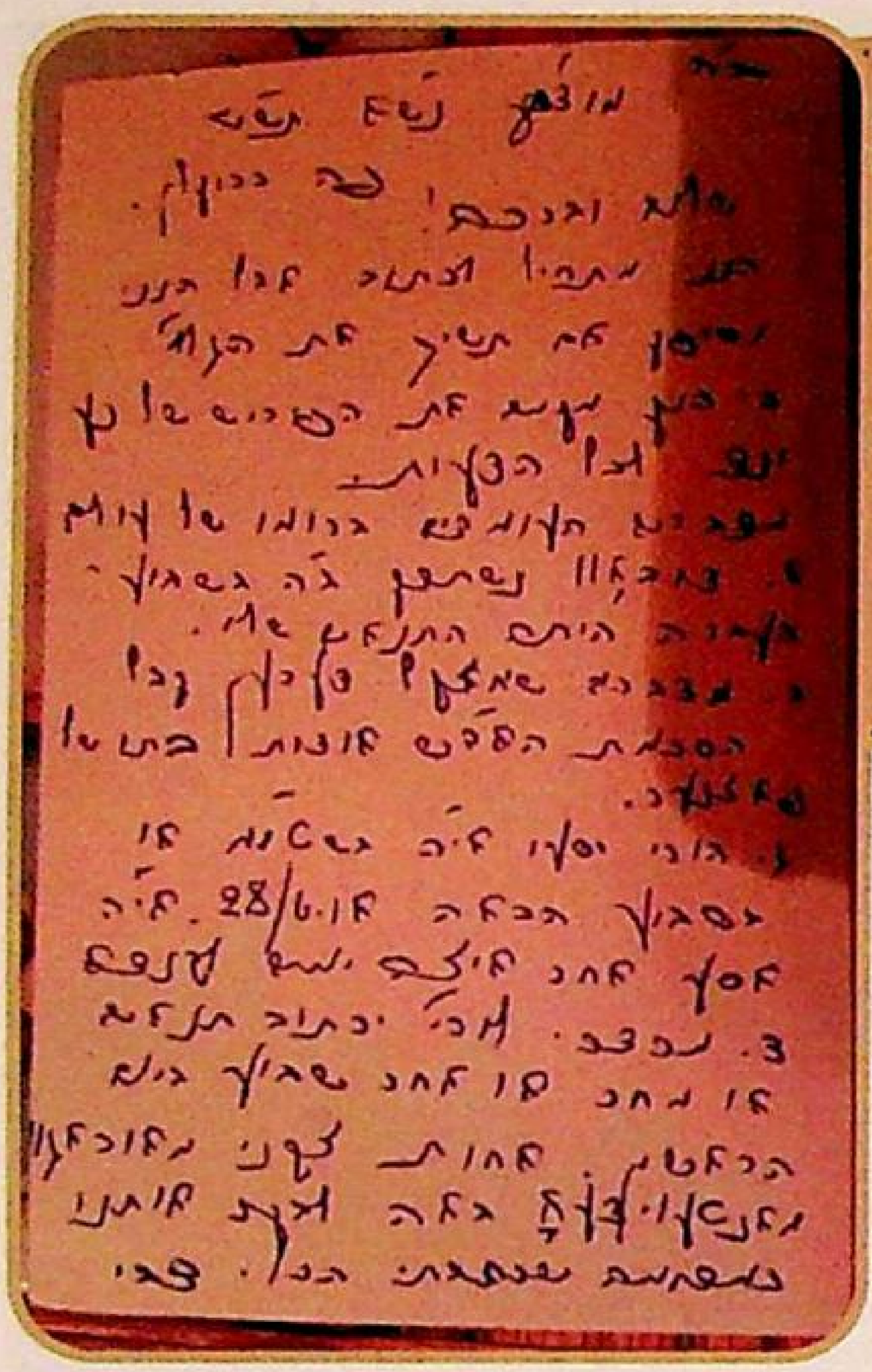

המכתב ששלח הירשל
לידידו ישראל חאנוביץ

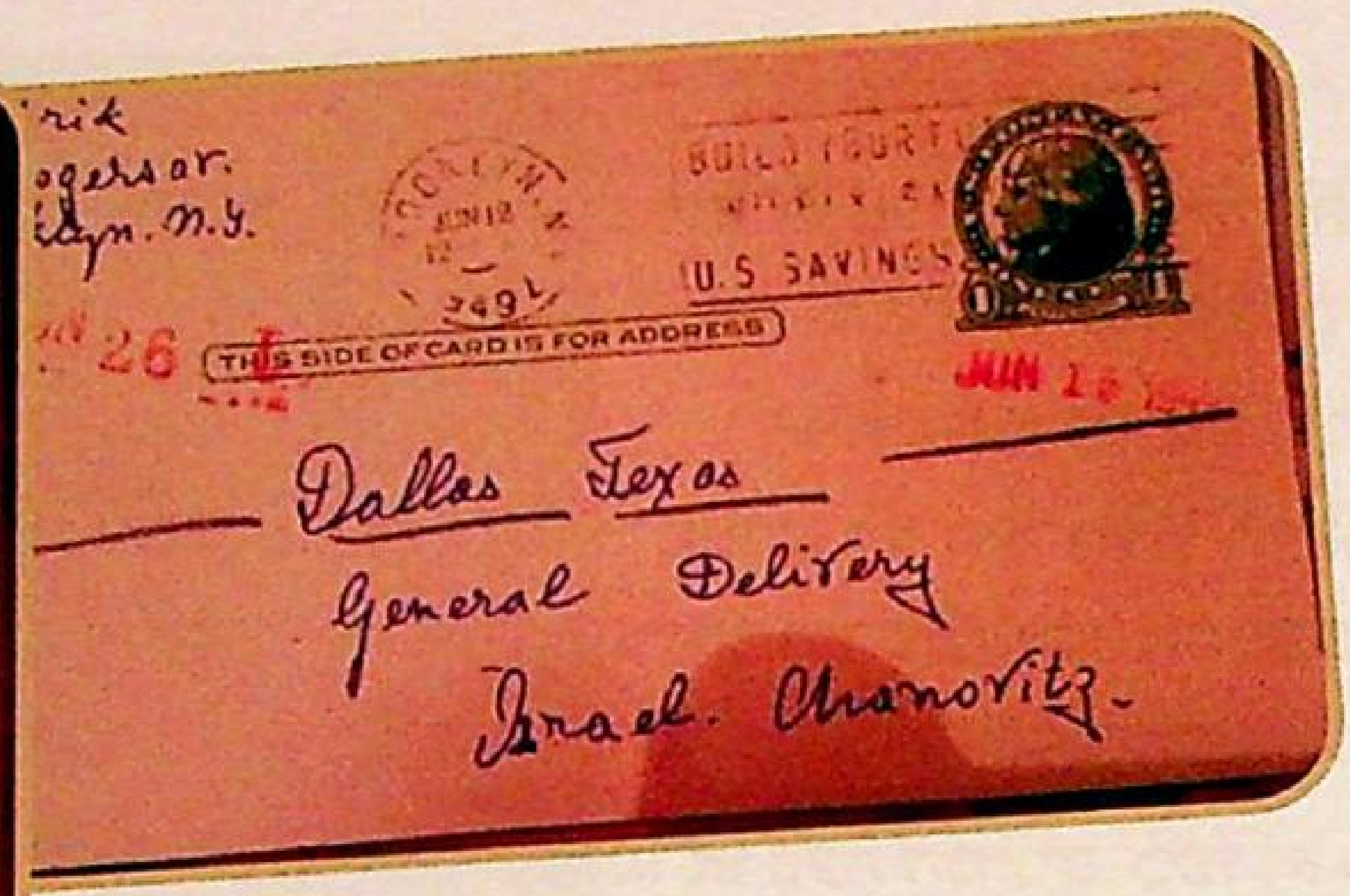

שלפנינו, בגלויה אותה שיגר הירשל לקרוב משפחתו ישראל חאנוביץ ששהה אז בדאלאס, טקסס, במוצש"ק נשא תש"ט (י"ד סיון).

אביו של ישראל חאנוביץ, הר' בן-ציון, היה אחיה של מרת רחל תומרקין, אמא של מרת קיילא חיטריק. לפי סדר הדורות המשפחתיים, היה ישראל בן דודה של אמו של הירשל, אולם הוא היה בן גילו וידיד קרוב שלו. וכך מופיע במכתב-הגלויה הבא, שהשתמרה ברשות משפחת חאנוביץ:

שלום וברכה!

הנני מתחיל לכתוב, אבל הנני מסופק אם תשיג את הגלוי', כי הנך מקיים את הפירוש של "נע ונד" לכל הדעות.

מדברים העומדים ברומו של עולם:

א. [=יהודה לייב] דובאוו נשתדך ב"ה, בשבוע העברה הייתה התנאים שלו.

ב. מדברים שיחזקאל דערען קיבל הסכמת אד"ש אודות ביתו של פאזנער.

ג. הוריי ייסעו אי"ה בשטו"מ או בשבוע הבאה, או 28/6. אי"ה אסע אחר איזה ימים לקנדא.

ד. מרדכי לורי' יכתוב תנאים או מחר או אחר שבוע ביום הראשון.

אחות זקני גורקאוו [?] מאנטעווידעא [=אחות הסבא הרב אהרן תומרקין] באה לבקר אותנו.

כמדומה שכתבתי הכל.

צבי

'ולקחתם לכם' מול 'הדר'

המאורע הבא אירע ביום-טוב ראשון של חג הסוכות תש"ח או תש"ט. לקראת חג הסוכות אותה שנה, עשה הבחור הירשל חיטריק מאמץ גדול כדי שיהיה ברשותו ד' מינים מהודרים.

כזכור, הוריו התגוררו הרחק באנטוורפן שבאירופה, והמטבע לא היה מצוי ברשותו. כדי לפרנס את עצמו הוא עסק מעט בקניית ומכירת ספרים. הירשל ניהל את 'עסקיו' מחדרון השירות הימני אשר במבוא הכניסה ל-770, ששימש לו כמחסן לספרים.

לפני החג הוא הצליח להרוויח כמה דולרים ורכש לעצמו ארבעת המינים, כשהוא גאה ושמח במיוחד באתרוג המהודר שהצליח להשיג.

בבואו לברך על האתרוג בבוקר החג הראשון בסוכת "בית חיינו", פגש ברבי נשיא דורנו, אז 'הרמ"ש'. הירשל הציג אפוא בשמחה בפני הרבי את האתרוג שהשיג בדי עמל.

אולם הרבי שאל אותו, מדוע שלא תברך על הלולב והאתרוג של הרבי הריי"צ הנמצאים בסוכה?

הירשל מצא את עצמו מתלבט. מצד אחד מונחים לפניו הלולב והאתרוג של הרבי הריי"צ, אך מצד שני ברשותו ארבעת המינים שלו שעמל רבות כדי להשיגם, וכזכור מאז המאורע עם האתרוג בסמרקנד שנים מספר קודם לכן, הבטיח לעצמו שבבא הזמן יהיה לו אתרוג מהודר משלו לברך עליו.

הוא אמר אפוא לרבי: הרי מצוות ארבעת המינים היא "ולקחתם לכם - משלכם", ולכאורה כדאי שיטול ויברך על האתרוג שלו.

אך הרבי השיב לו מיד: "הירשל, עבור "לכם" יש עצה, אבל עבור "הדר" אין עצה"...

כלומר, את חובת "ולקחתם לכם" בארבעת המינים ניתן לקיים על ידי הקניית המינים מאחד לשני, וכך נחשב הדבר "לכם"; אולם ל"פרי עץ הדר" - והרי אין לך "הדר" יותר מאשר האתרוג של הרבי - לכך אין דרך אחרת. חייבים אפוא לברך על הלולב והאתרוג של הרבי...

מאורע זה נחקק בראשו של הירשל, שהפך ל'מוטו' מרכזי בחייו. מידי שנה בשנה בחג הסוכות, ביושבו בסוכה מוקף בבני המשפחה, היה הרב חיטריק חוזר ומספר סיפור זה כשהוא משחזר את המאורע המיוחד לפרטים וחי אותו כמו בפעם הראשונה.

לימים היה ר' הירשל חולק סיפור זה בכל שמחות הנישואין שהתקיימו במשפחה, אצל בניו ובנותיו, ובהמשך אצל נכדיו ואומר: "כל המעלות שהחתן והכלה משתבחים בהם, הכל טוב ויפה, הטעים, אבל לדבר אחד אין תחליף ואין עצה אחרת - ל"הדר". אם מבקשים שידוך, חתן וכלה, וחיים שהם בבחינת "הדר" - עליכם להיות מקושרים אל הרבי,

מסורים ונתונים אליו בכל לבכם ומאודכם. זו הדרך ואין בלתה".

שיחה עם הרב הראשי הרב הרצוג

בשנת תש"ט ביקר הרב הראשי לישראל דאז, הגאון הנודע הרב יצחק אייזיק הלוי הרצוג, בארצות-הברית, ובחג השבועות שהה בקראון הייטס. אכסנייתו הייתה אצל הד"ר א' מארק, בין השדרות ניו-יורק ונוסטרנד, והוא התפלל בבית הכנסת שברחוב קראון, בין הרחובות ניו-יורק ונוסטרנד (במקום בו ממוקם כיום אחד האגפים המרכזיים של בית הספר לבנות "בית רבקה").

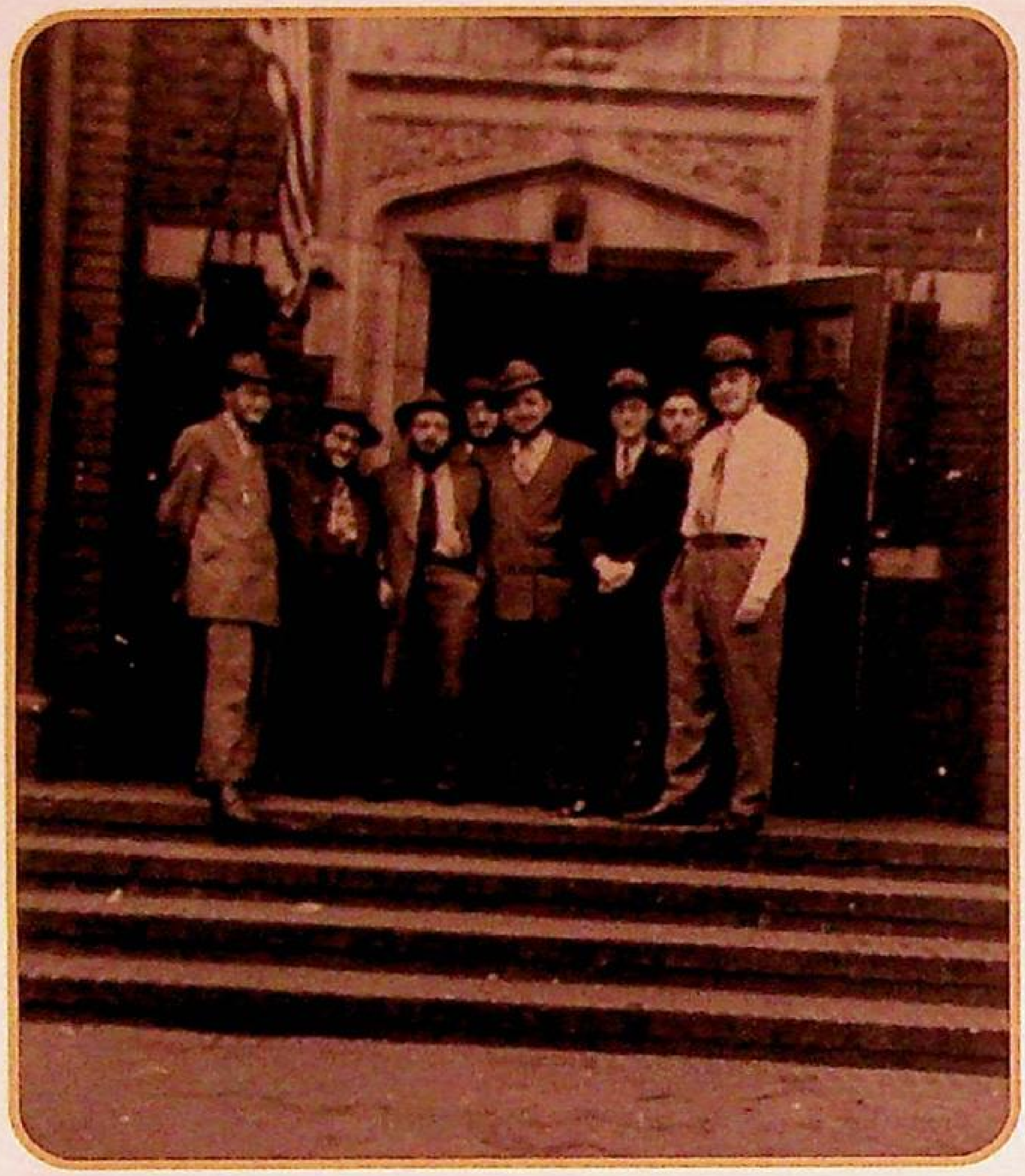

הירשל חיטריק כתלמיד ב"בית חיינו" יחד עם קבוצת חברים בפתח 770, שלהי שנות הש"ת

כיוון שמקום תפילתו היה רחוק יחסית מאכסנייתו, ביקש הרב הרצוג שהתלמידים בישיבת ליובאוויטש שבפינת הרחובות בדפורד ודין, יעשו עבורו מניין לתפילת מנחה של יום-טוב שני, שחל באותה שנה בשבת קודש.

בשעות אלו הייתה מתקיימת בדרך כלל ההתוועדות של הרבי הריי"צ, וכצפוי אף אחד מהבחורים לא רצה להפסיד את ההתוועדות. אי לכך נתן הרבי נשיא דורנו, אז הרמ"ש, הוראה שלא יכניסו אף אחד מהבחורים להתוועדות עד שיסיימו את התפילה בישיבה עם הרב הרצוג.

לפני התפילה חזר הבחור לייבל פוזנר את מאמר החסידות של הרבי הריי"צ שיצא לאור לחג השבועות אותה שנה. כשהרב הרצוג הגיע לישיבה, הפסיקו את חזרת הדא"ח והתחילו להתפלל.

הבחור הירשל חיטריק (במרכז התמונה) יחד עם קבוצת חברים

לאחר התפילה נשא הרב הרצוג דרשה בפני הבחורים. בדרכו מהישיבה בחזרה לאכסנייתו ליוו אותו התמימים הירשל חיטריק ולייבל פוזנר, ובהליכתם חזרו בפניו על תוכן מאמר החסידות שהופסק כאשר הוא הגיע לתפילה.

תוכן המאמר היה מענה לשאלה מהו החידוש הגדול של עשרת הדברות ומתן תורה? הרי לכאורה נאמרו בהם דברים פשוטים ביותר שהיה ניתן לדעת אותם גם בלי גילוי האלוקות במתן תורה, כמו שאמרו חז"ל כי אלמלא ניתנה תורה היה אפשר ללמוד צניעות מחתול, גזל מנמלה וכו'; וגם בנוגע לציווי "אנכי ה' אלוקיך" וגו' לא היינו צריכים לדיבור מיוחד, שכן אברהם אבינו הכיר את בוראו מדעתו כשהיה בן שלוש.

והביאור הוא על פי המשל שהמשיל המדרש ממלך שגזר שבני מדינה אחת לא ירדו למדינה השנייה ובני המדינה השנייה לא יעלו למדינה הראשונה, ולאחר מכן ביטל את הגזירה. כך הקב"ה גזר תחילה שעליונים לא ירדו לתחתונים ותחתונים לא יעלו לעליונים, אך במתן תורה בטלה הגזירה וניתן הכוח לחיבור הגשמי והרוחני, בעוד שלפני מתן תורה, כשהאבות קיימו מצוות, לא נשארה קדושה בחפץ הגשמי.

הרב הראשי הרב הרצוג האזין בקשב רב לדברי החסידות ונהנה מאוד.

לרב הרצוג היה חוש הומור. כששאל לשם משפחתו של הבחור הירשל והוא השיב לו 'חיטריק', אמר לו הרב, 'אבער ניט א חיטראק!' [=מילה ברוסית שמשמעה ערמומי]

כיתת תלמידים ב"בית חיינו" בשנת תש"י או תשי"א, עם המגיד שיעור הרב חיים מאיר בוקיעט ז"ל.
מימין נראים התלמידים מרדכי דובינסקי, שלום מענדל סימפסון, ?, משה גולדמן, יצחק פבזנר, ?, ?, ?,
בן ציון בנימין אלטהויז, גדליה קארף, חיים ישראל שפערלין, זעליג שאפרשטיין, ?, ?.
בצידו השני של השולחן נראים מימין הבחורים: ?, הירשל חיטריק, אייזיק שאנוביץ, ושלמה בוים.

הבחור הירשל חיטריק (יושב מימין) עם חבריו תלמידי הישיבה

תוך כדי ההליכה, הרב הרצוג אף התעניין בכך שבתפילת מנחה, כשהחזירו את ספר-התורה להיכל, לאחר הקריאה החזן אמר קדיש והאריך באמירתו עד שסגרו את הארון והתחילו את תפילת העמידה. התמימים ענו שכך הנהיג הרבי הריי"צ, כדי שהקדיש יחול גם על קריאת התורה וגם על התפילה. הרב הרצוג נהנה מההסבר, והגיב 'א שיינע המצאה'.

[מנהג זה של הארכת אמירת הקדיש שאחר קריאת התורה במנחה של שבת עד חזרת ספר התורה להיכל, התחדש על ידי הרבי הריי"צ בשנת תש"ב, כאשר היה 'חיוב' אחר הסתלקות אמו הרבנית הצדקנית מרת שטערנא שרה ע"ה ז"ל.

בתקופה הראשונה נערכו התפילות בחדרו של הרבי בקומה השנייה של 770. היה שם עמוד לחזן ושולחן לבימה, אבל לא היה ארון קודש והיו מביאים ספר תורה מבית הכנסת שבקומה הראשונה. לפני התפילה הרבי הסביר לרב בערל חסקינד איך לומר את הקדיש ואחרי התפילה הרבי הוסיף והסביר את טעם ההוראה ומאז נקבע כך המנהג.

לאחר זמן הרבי הריי"צ הפסיק להתפלל במניין והמשפיע הרב שמואל לויטין היה אומר את הקדישים במקומו].

במהלך הסעודה אצל הרבי הריי"צ, יצא חתנו הרבי נשיא דורנו בעצמו כמה פעמים בין השיחות, כדי לפתוח את הדלת לבחורים שחזרו מהתפילה עם הרב הרצוג.

לאחר ההתוועדות ביקש הרבי מהתלמידים חיטריק ופוזנר שליוו את הרב, לחזור בפניו בדיוק מה שאירע שם. כשסיפרו לו שחזרת מאמר החסידות הופסקה כשהרב הרצוג הגיע, אמר הרבי שהיה על הבחורים לסיים את המאמר. כשסיפרו לרבי על הדין ודברים אודות אמירת הקדיש שבין קריאת התורה לתפילת העמידה, נהנה הרבי מאוד.

למחרת ביום ראשון, הגיע הרב הרצוג ל-770 ונכנס ל'יחידות' אצל הרבי הריי"צ. בעודו ממתין להיכנס, סיפר הרב הרצוג כי אביו, הרב יואל הלוי הרצוג, כיהן תקופה מסוימת כרב קהילות החרדים בפריז. כשהרבי הרש"ב הגיע לפריז, הוא ביקש לפגוש את הרבי. אביו קבע מועד להיפגש עם הרבי, ויום לפני הפגישה הוא חשב לעצמו שבוודאי הרבי ישאל אותו האם הוא למד את הספר של הסבא, ספר התניא. כיוון שלא למד קודם לכן את ספר התניא, ישב הרב הרצוג במשך כל הלילה ולמד את הספר. למחרת הוא אכן נפגש עם הרבי הרש"ב ושוחחו באריכות, אלא שהרבי לא שאל אותו אודות ספר התניא...

הסתלקות הרבי הריי"צ

הירשל אף היה נוכח בעת הסתלקותו של כ"ק אדמו"ר הריי"צ, והשתתף בלוויה.

בבוקר שבת קודש פרשת בא, יו"ד שבט תש"י, כאשר טבל במקווה, הוא שמע את אשר אירע. הוא רץ מיד ל-770, עלה לקומה השנייה לדירתו של הרבי, ונכנס לחדר השינה של הרבי הריי"צ, שם פגש את הרבי נשיא דורנו שהיה בחדר. לפתע הוא ראה את הסדין

הבחור הירשל חיטריק יושב ליד הרבי, בעת מעמד "קבלת פנים" בחתונת ר' יצחק ליווי, ל' תשרי תש"י

שהונח על גופו הקדוש של הרבי מתנענע ומתרומם. הוא הראה זאת לרבי, והרבי אמר לו להזעיק בדחיפות את "רופא החצר" הד"ר ר' אברהם אבא זליגסון. הירשל הגיע לאחר כמה רגעים עם הד"ר זליגסון, אך הרופא אמר שזהו דבר טבעי לאחר הפטירה.

הרבי נשיא דורנו ביקש מר' אליהו נחום שקלאר, שהיה מאנשי החברה קדישא החב"דית, כי מחללי שבת לא יכרו את מקום הקבורה. ביום ראשון בשעה תשע בבוקר, יצא לבית החיים מניין של אנ"ש והתמימים וביניהם הרה"ח ר' יוחנן גורדון, ר' יעקב ליפסקר, ר' אברהם ברנצקי, כדי לכרות את הקבר. בין התמימים שזכו לעסוק בכך היה גם הבחור הירשל חיטריק.

קשר קרוב עם הרבי נשיא דורנו

באותם ימים שלפני קבלת הנשיאות, היה הבחור הירשל מקורב מאוד אל הרבי נשיא דורנו, אשר היה נעזר בחיטריק הצעיר מעת לעת.

וכך סיפר על כך לימים ר' הירשל:

"הייתי קרוב מאד אל הרבי וזכיתי להיכנס לחדרו הק' לעתים קרובות. קשר זה היה בעיקרו כאשר עסקתי ברכישת ספרים חדשים עבור הרבי. היה לי חוש מסחרי ובימי שישי הייתי נוהג לנסוע לאזור היהודי של שכונת איסט-סייד במנהטן, מסייר בין חנויות

הבחור הירשל חיטריק (עומד לימין השלט) יחד עם חבריו תלמידי הישיבה ב-770, ביציאתם ל"מרכז שליחות" בערי השדה בארצות הברית. נראים בתמונה גם חבריו שלום בער גולדשמיד ומרדכי דובינסקי.

הספרים היהודיות, קונה ספרים אצל אחד ומוכר לשני וכך הייתי מרוויח קצת. הוריי וחבריי לא ידעו על עיסוקי זה, אבל הרבי ידע מכך.

הרבי היה נותן לי מעת לעת סכומי כסף כדי שאקנה עבורו ספרים חדשים שיצאו לאור. הרבי היה אומר לי: אם תראה איזה ספר מיוחד, תקנה עבורי. אירע גם שהבאתי חמשה ספרים חדשים לרבי בפעם אחת.

פעם קניתי ספר חדש עבור הרבי. כשהבאתי את הספר, הרבי רצה לשלם לי אבל אני לא רציתי לקבל. אולם הרבי טען שעליי לקחת תשלום באמרו שמא תראה בפעם הבאה ספר חדש ולא יהיה אצלך כסף או שתחשוב שאתה לא יכול לתת את הכסף ולא תקנה עבורי את הספר, כי תחשוב שלא אשלם לך... אני רוצה שתדע שכמה שיעלו לך הספרים אשלם לך".

עוד בהיותו בחור, טרם בואו בקשרי השידוכין, הציע לו הרבי נשיא דורנו לצאת בשליחות להפצת היהדות לאחר חתונתו, והוא נתן את הסכמתו המיידית. אלא שאז הרבי עוד לא דיבר עמו על שליחות מסויימת, אלא באופן כללי בלבד.

הדבר בא לפועל זמן לא רב לאחר מכן, לאחר חתונתו, כפי שיסופר להלן.

הרבי מסדר קידושין

שידוך עם בת הרב קרסיק

בראשית שנת תשי"א בא התמים צבי הירש חיטריק בן העשרים-ושלוש במזל טוב בקשרי השידוכין עם בת גילו תבדל"ח מרת רבקה, בתו הצעירה של הגאון החסיד הרב אליעזר קרסיק ז"ל, אשר כיהן באותם הימים כיו"ר "אגודת חסידי חב"ד" בארץ הקודש.

כשלושת רבעי השנה קודם לכן, הגיעה הנערה רבקה קרסיק לארצות הברית, על פי ברכת הרבי הריי"צ, כדי ללמוד שיטות חינוך והוראה בניו יורק.

הדבר היה בעקבות תוכניתה של רבקה לצאת באותם ימים בשליחות חינוכית לאירופה. בחודש אייר תש"ט היא כתבה על תוכניתה זו לרבי הריי"צ, והרבי השיב לה באגרת הבאה:

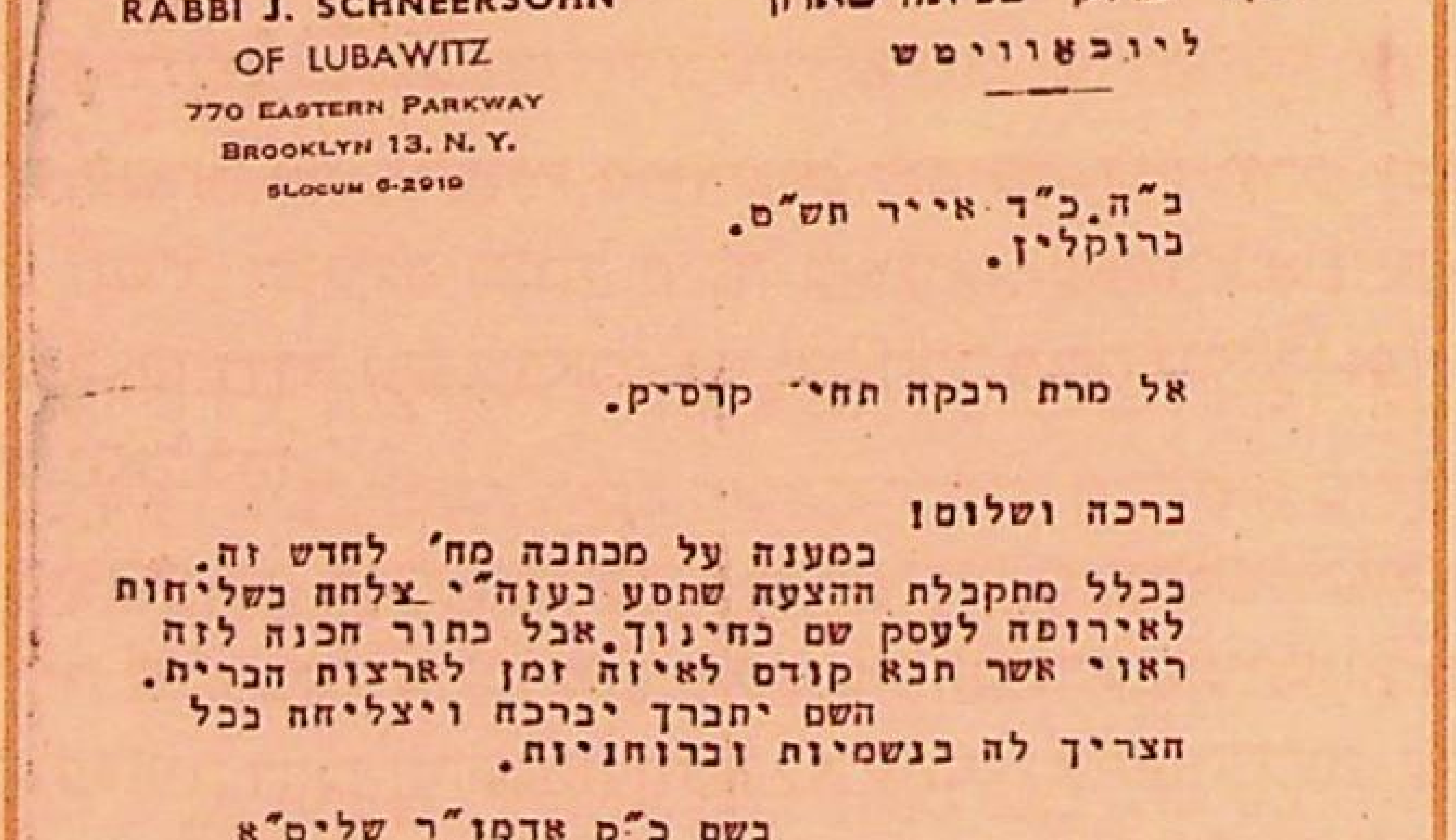

RABBI J. SCHNEERSOHN
OF LUBAWITZ
770 EASTERN PARKWAY
BROOKLYN 13. N. Y.
SLOCUM 6-2919

יוסף יצחק שניאורסאהן
ליובאוויטש

ב"ה. כ"ד אייר תש"ט.
ברוקלין.

אל מרת רבקה תחי' קרסיק.

ברכה ושלום!

במענה על מכתבה מח' לחדש זה.
בכלל מתקבלת ההצעה שתסע בעזה"י להצלחה בשליחות לאירופה לעסק שם בחינוך. אבל בתור הכנה לזה ראוי אשר תבא קודם לאיזה זמן לארצות הברית.
השם יתברך יברכה ויצליחה בכל הצריך לה בגשמיות וברוחניות.

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר. ח. ליבערמאן

ב"ה. כ"ד אייר תש"ט

ברוקלין

אל מרת רבקה תחי' קרסיק

ברכה ושלום!

במענה על מכתבה מח' חודש זה. בכלל מתקבלת ההצעה שתסע בעזה"י צלחה בשליחות לאירופה לעסוק שם בחינוך, אבל בתור הכנה לזה ראוי אשר תבוא קודם לאיזה זמן לארצות הברית.

השם יתברך יברכה ויצליחה בכל הצריך לה בגשמיות וברוחניות.

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

מזכיר

בהמשך הרבי הריי"צ אף שלח לה את המסמכים הדרושים כדי לבוא לארצות הברית. בענין זה נכתב לה ממזכירות הרבי הריי"צ, חודשים אחדים לאחר ההוראה הכללית האמורה לבוא לניו יורק:

ב"ה. י"ד מרחשון תש"י

ברוקלין

אל הכבודה מרת רבקה תחי' קרסיק

במענה על מכתבה, הנה מטעם המרכז לעניני חינוך נשלח מכתב אל הקונסול האמריקני בבקשה שיתן לה את הויזה וכן הרצאה מעבודת המרכז, ומנהלי המרכז חושבים אשר די יהיה בזה.

בכבוד ובברכה

המזכיר

רבקה הצעירה עשתה את ההכנות הנדרשות לנסיעה לניו יורק, ובבוקר יום ראשון בשבוע, י"א שבט תש"י, הפליגה מנמל חיפה באונייה, כאשר באונייה זו נסעו גם שני 'תמימים' מתל אביב, בן דודה נתן גורארי, בנו של הרב משה גורארי אחי אמה מרת לאה, וכן הבחור התמים יואל כהן.

האונייה הפליגה לדרכה, מבלי שהנוסעים עליה ידעו כי אתמול, בשבת קודש, הסתלק הרבי הריי"צ. הוריה של רבקה שיגרו מברק לתחנת הביניים בפורטוגל ובו מסר כי עליה לחזור ארצה, אך נפלאות דרכי ההשגחה והיא לא קיבלה את ההודעה, עד הגיעה ל"אליס איילנד" בחופי ניו יורק, תחנתם של כל המהגרים עד סידורם את כל מסמכי ההגירה.

[יצויין כי במהלך הנסיעה באונייה דאגה הצעירה רבקה חיטריק לאוכל כשר עבור התמימים שנסעו עמה, היא הדליק את האש לצורך הבישולים, ואף הייתה מכינה את האוכל].

הרב אליעזר והרבנית לאה קרסיק ובנותיהם דבורה טעמא ורבקה

שם, עורך הדין מר רינג שטיפל מטעם חדב"נ הרב שמריהו גוראריי בנושא הגעתה לארצות הברית, הפתיע אותה בבשורת הסתלקות הרבי הריי"צ ומשום כך המעיט בחשיבות הישארותה בניו יורק, וביקש עבורה ויזה לשלושה חודשים בלבד.

כאשר היא שמעה מעורך הדין כי הרבי הריי"צ הסתלק היא רצה מיד אל ר' יואל כהן לבשר לו את הבשורה המרה. אולם הר' יואל ענה לה כלא מאמין, "ער דרייט א קאפ..." הוא מבלבל את המוח...

רבקה התארחה בשכונת קראון הייטס אצל הרב מאיר אשכנזי, חותן אחותה הבכירה מרת דבורה, אשת בנו הרב משה אשכנזי, שדאג לה יחד עם דודה, אחי אימה הרבנית לאה, הרב שניאור זלמן גוראריי, שהתגורר אף הוא בשכונה.

ימים אחדים לאחר בואה לניו יורק, נכנסה רבקה למשרדי ה"מרכז" ב-770 כשהיא בוכייה. היא פגשה במשרד את הרבי, והיא אמרה שכעת לאחר הסתלקות הרבי הריי"צ, היא איננה יודעת מה לעשות וכי בוודאי התוכניות החינוכיות עבורה התבטלו.

אולם הרבי הרגיעה אותה ואמר לה שיש עבורה תוכנית עבודה מפורטת, ושהיא תיכנס אל הרב חדקוב שימסור לה את הפרטים.

הרב חדקוב, שהיה מעודכן בנושא ושמע אודות ההוראות מהרבי הריי"צ עבורה, הטיל עליה מספר תפקידים חינוכיים. מלבד הוראה בבית הספר "בית רבקה", הוא הטיל עליה גם לרכז את פעולות "מסיבות שבת" ופעולות עם הנוער. כך הייתה הנערה רבקה קרסיק עסוקה באותם ימים בעבודתה בשטח החינוך הכשר.

כלה קיץ והנה הוצע לה, באמצעות הרב אשכנזי, שידוך עב"ג התמים המצוין צבי הירש חיטריק שלמד אז ב-770.

על תקופת השידוך סיפר ר' הירשל: "הרב חדקוב קרא לי והציע את השידוך. הוא אף התעניין אודות ההתקדמות במשך התקופה, ובנקודה מסויימת דחק בי שאחליט סופית

על השידוך. הרגשתי כי הרבי עומד מאחורי הדברים על כל צעד ושעל".

לאחר שהמדובר והמדוברת נפגשו והדבר היה נראה מתאים ונכון בעיני שניהם, נסגר השידוך למזל טוב. ה'וואָרט' נערך במוצאי שבת פרשת בראשית תשי"א, בבית דוד הכלה הרב שניאור זלמן גורארי. מועד החתונה נקבע לפורים קטן תשי"א.

ומעניין לציין, כי לפי המסורת המשפחתית, הן החתן והן הכלה היו מצאצאיו של החסיד הנודע ר' בנימין קלעצקער, מגדולי חסידי אדמו"ר הזקן.

בקשר עם השידוך כתב הרבי נשיא דורנו לאבי הכלה הרב קרסיק:

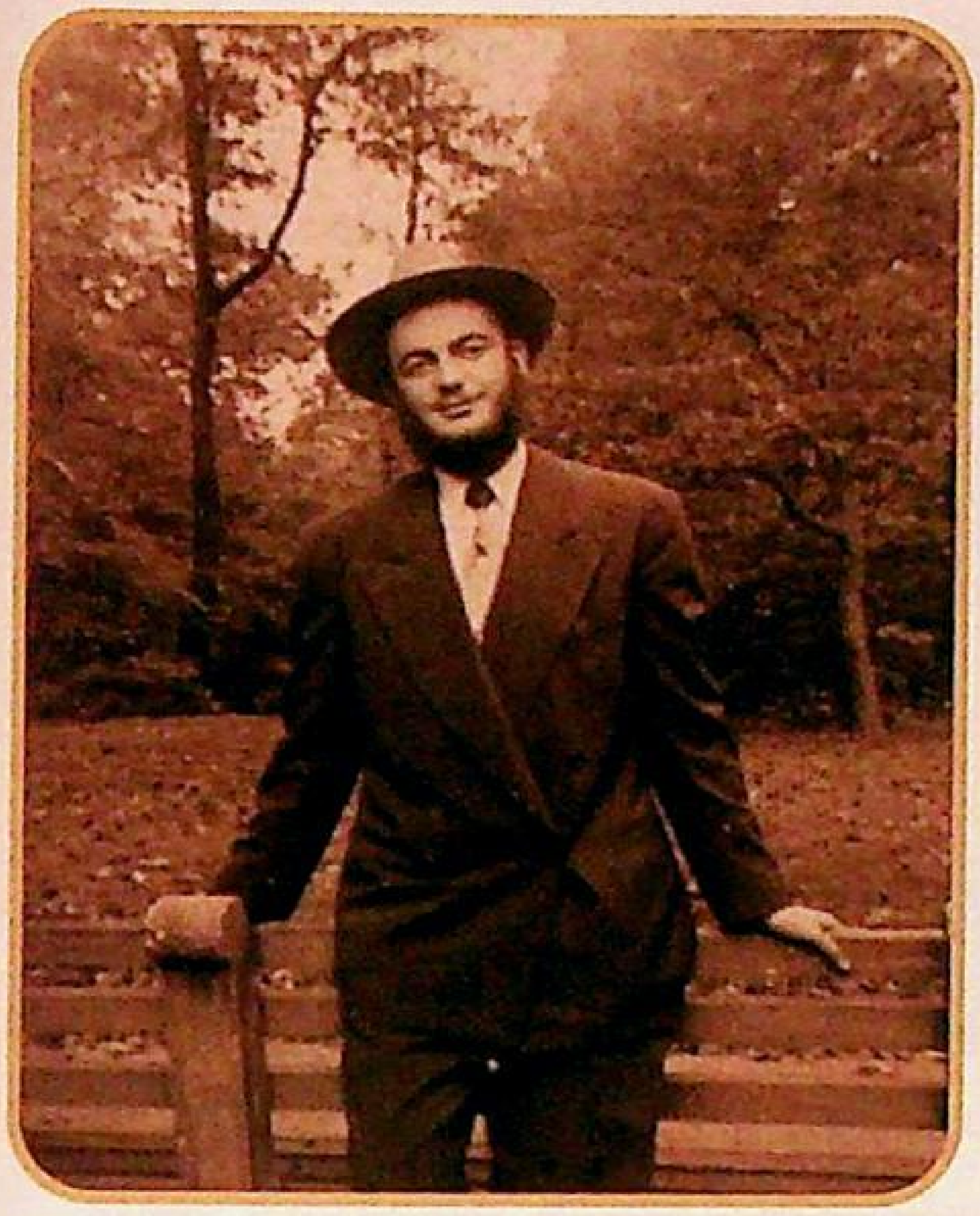

ר' הירשל בתקופת חתונתו

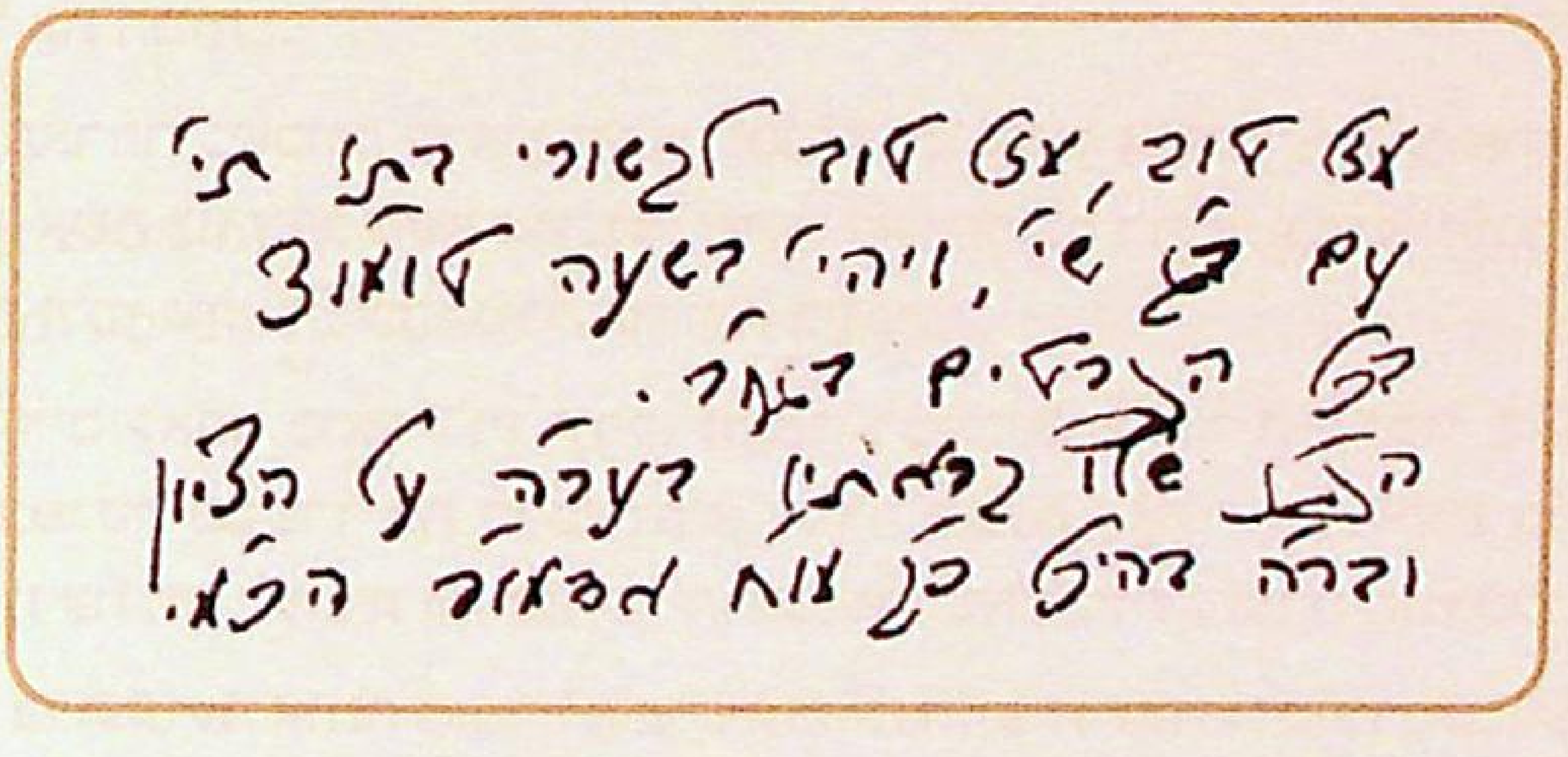
מז"ט, מז"ט לקשורי בתו תי'
עם ב"ג שי', ויהי' בשעה טובה
בכל הפרטים בגו"ר.
הפ"נ שלו קראתיו בערה"ש על הציון
ובר"ה בהיכל כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ.

מזל טוב מזל טוב לקשורי בתו תי' עם ב"ג שי', ויהיה בשעה טובה ומוצלחת בכל הפרטים בגשמיות וברוחניות. הפ"נ שלו קראתיו בערב ראש השנה על הציון ובראש השנה בהיכל כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ.

יצויין כי זמן מה לפני כן באה בקשרי השידוכין גם אחותו של הירשל, מרת חיה ע"ה, עם להבדל"ח הגה"ח הרב דוד משה ליברמן, שלימים היה רב קהילת "שומרי הדת" באנטוורפן שבבלגיה ומוותיקי ונכבדי רבני חב"ד.

חתונתם התקיימה בנר ג' דחנוכה תשי"א במונטריאול שבקנדה, מקום מגוריה של משפחת הכלה.

הירשל רוקד עם אחיו הצעיר אהרן

הירשל רוקד עם אביו הרב יהודא בחתונת אחותו מרת חי' ליברמן, כ"ח כסלו תשי"א

תוכנית לשליחות בבראזיל

באותה תקופה עוררו אחדים מנכבדי הקהילה היהודית בפאולו שבבראזיל, על הצורך בשליח של ליובאוויטש למדינה. בין אלה היה ר' פייביש מוסקוביץ, יהודי תלמיד חכם חסיד סאטמר, אשר הגיע כמה שנים לפני כן מניו יורק לבראזיל. ר' פייביש עמד בקשר עם הרבי הריי"צ ובהיותו בניו יורק התגורר בסמיכות ל-770. פעם אף עבר לפני התיבה במחיצת הרבי הריי"צ, והרבי נהנה מתפילתו. בבראזיל היה בבעלותו מפעל גדול של טקסטיל. הוא היה מנכבדי ועשירי הקהילה ואף בנה מכספו בית כנסת ליוצאי הונגריה בפאולו.

הר' מוסקוביץ חבר אל הרב שמחה זאיאנץ, חסיד ליובאוויטש וותיק ונכבד שהתגורר בפאולו, והם פנו בעניין אל רב הקהילה הרב שניאור דוד וואלט ונשיא הקהילה מר בנימין ציטרון. ראשי הקהילה פנו אל הרבי נשיא דורנו בבקשה שליובאוויטש תשלח שליח לחזק את החינוך היהודי בבראזיל. להצעה זו צורף חוזה מטעם הקהילה עבור השליח המיועד, בו הובטחה לשליח משכורת קבועה.

באותה תקופה הרב וואלט אף נפגש עם הרבי ב'יחידות' וביקש אישית שהרבי ישלח שליח לבראזיל, כאשר הוא חוזר ומצהיר בשם הקהילה לשלם לשליח משכורת.

בית רבקה סקול
רבקה קאראסיק
שרה רבקה סיגעל
שמחת שבע ברכות
מלוה מלכה
אין אונזער סקול

מודעת ברכה בעיתונות היהודית מטעם בית הספר "בית רבקה" בניו יורק, לרגל השידוך של המחנכת רבקה קרסיק

הרב וואלט נכנס ל'יחידות' זו יחד עם בנו הצעיר אליהו, אשר ציין באותו עת את הכנסו לעול מצוות, והרבי הרעיף על בנו הצעיר של הרב וואלט מברכותיו הקדושות.

לפני בואו בקשרי השידוכין, הציע הרבי לחתן הירשל חיטריק כי לאחר החתונה יצא בשליחות כשליח הראשון לבראזיל, והוא מצידו הביע תיכף ומיד את הסכמתו והסכמת כלתו לכך.

באותה תקופה נכנסה גם הכלה רבקה קרסיק ל'יחידות' אל הרבי לקראת החתונה, ואף היא הביעה בפני הרבי את הסכמתה המלאה לצאת לשליחות לבראזיל בשמחה, והוסיפה כי היא תכתוב על כך להוריה.

אולם, כאשר הדבר נודע להורי הכלה, הם חששו מהקושי הכרוך בכך שבתם הצעירה תסע לשליחות לבראזיל, רחוק כל-כך מבית הוריה בתל אביב, ובמכתב ארוך ונרגש הם הביעו בפני הרבי את החששות והדאגות שלהם.

אגרת אודות יסודות השליחות

באגרת ארוכה ומיוחדת מכ"ב חשון תשי"א, משיב הרבי בהרחבה לרב קרסיק, מפיג את חששותיהם ומעמידם על גודל הזכות הנפלאה שנפלה בחלקם של בתם וחתנם ביציאה לשליחות.

מכתב זה, יש לציין, מהווה מאז ועד היום מסמך יחיד במינו, אבן-יסוד ואבן-פינה להבין ולהשכיל, ללמוד וללמד את מושג השליחות בעיני הרבי.

וכך כותב הרבי לרב קרסיק[4]:

הרה"ג והרה"ח נו"נ וו"ח אי"א וכו'

מוהר"ר אליעזר שי'

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מי"ד מרחשון - קצת פלא בעיני, כי כשהיתה אצלי בתו מרת רבקה ת' ודברה עמי בארוכה על כל הענין, הבטיחה לי שתכתוב לכת"ר ולאמה ת' ע"ד נושא שיחתנו, כי בהתאם לנושא שיחתנו אין תוכן מכתב כת"ר מתאים כל כך.

והענין הוא (א) בכלל אין מדרכי לתת פקודות, מלבד במקרים יוצאים מן הכלל: ורק כששואלים עצתי, הריני מחוה דעתי כפי הנראה לי. וגם בנידון זה היה כך, כי עוד באמצע הקיץ דבר עמי התמים האברך הנעלה וו"ח אי"א וכו' המיול"ח הרב צבי שי', ואז הבהרתי לו **השקפתי** איך שצריכה להיות הסתדרותו בחיים באופן שיהיה מתאים הן בגשמיות והן ברוחניות. והיא היא ההצעה - ולא פקודה - אשר הצעתי גם עתה לו ולבת כת"ר שת'.

(ב) תוכן הצעתי היא לא ע"ד הסתדרות בברוקלין, ניו-יארק או ארצות הברית, כי אם במקום שיוכל להשתמש בכשרונותיו הוא, וגם בתו ת' תוכל להשתמש בכשרונותיה - על מילואם. ויש עתה ב' וג' מקומות שתקותי שהם מתאימים להשגת מטרה הנ"ל.

(ג) בשעה שדברתי עם המיועד להיות חתנו וכן עם בתו יחיו הטעמתי להם תיכף שבאמת גם אם יהיה בזה ענין של קשויים, אפילו גם ענין של הפקרות כמו שכותב כת"ר שי' במכתבו, ואפילו גם ענין של מסירת נפש, הרי ממי יש לקוות לענינים כאלו אם גם תמים בן תמים ותמימה בת תמימים אינם שייכים לזה? אבל

(ד) ההצלחה האירה פנים להמיול"ח ולבתו יחיו שהצעה זו, לפי דעתי, טובה בשבילם בגשמיות לא פחות מאשר ברוחניות. וטעמי בזה, כי העתיד שיוכלו לקוות

---

4. אגרת תתד. אגרות קודש כרך ד עמוד מד, ונשלמה על פי צילום האגרת.

כשירצו להסתדר בארצות הברית או בתל אביב - הרי הורה כבר הנסיון מהו המצב המוצלח ביותר שיוכלו לקוות אליו אברכים כערכם שהסתדרו במקומות הנ"ל.

ואין רצוני להאריך בזה, כי כת"ר בהיותו על אתר בטח יודע ה"תכלית" וואס איז געווארן פון די יונגעלייט במחנו הט', ובמשך השבועות שהיו בברוקלין בטח התבונן וואס איז געווארן פון זיי די יונגעלייט [=מה נהי' מהם, האברכים], שהם כערך המיול"ח ובתו שת', שהסתדרו בברוקלין ובניו יארק.

לאידך גיסא, אם תבוא הצעתי מהכוח אל הפועל, ויסעו לאחד ממקומות הנ"ל, יש לקוות אשר ברכת כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ תלוה אותם בדרכם בחיים ובמשך זמן לא ארוך יוכלו להסתדר כראוי הוא בתור מנהיג קהילה בישראל - ומדייק אני מנהיג, ולא רב, כי, כפי השקפתי, יוכלו לסדר שתחת הנהגתו יהיה רב ומלמד ושו"ב ומוסדות שונים וכו', ונוסף על זה, במרץ הראוי, הרי גם בתו שת' תוכל לתפוס עמדה בחיים כעין זו.

(ה) נוסף על כל הנ"ל, והוא העיקר, אדיר היה חפץ כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ לסדר מרכזי התישבות אנ"ש בכל קצווי תבל, וזה היתה כוונתו מה ששלח כמה מאנ"ש לאוסטרליה, וכמה מאנ"ש לקנדה, ובמה שדיבר כמה פעמים ע"ד דרום אמריקה ודרום אפריקה. וראה ראינו, ובטח גם כת"ר ראה, אז דער וואס האט אנגענומען דעם רבי'נס א שליחות, האט דאס עם מציל געווען [=מי שקיבל על עצמו שליחות של הרבי, הרי זה הציל אותו] מכל צרה וצוקה והעמידו בקרן אורה, הן בגשמיות והן ברוחניות גם אם היה נצרך לזה הצלחה דוקא למעלה מדרך הטבע, ובפרט בנידון דידן שגם בדרך הטבע יש כאן מקום להסתדרות טובה, ואם כן ברכות כ"ק מו"ח אדמו"ר עוד יוסיפו בזה כהנה וכהנה.

(ו) המיול"ח הר"צ שי' הסכים לכל זה עוד באמצע הקיץ העבר, אלא שאז לא היה נוגע עדיין לפועל ממש, כי לא רציתי גם להציע שיסע קודם שיתברר ע"ד השידוך עם בתו שתחי', ואם כן, עתה המצב הוא שכת"ר ואשתו ובתו ת' אין נראה להם ואינם רוצים בהצעה שהמיול"ח כבר קבל על עצמו להיות אחד מבאי כח כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ, אשר גם עתה הוא מנהיג ישראל בכלל ועדת חסידיו בפרט.

(ז) ראיה להנ"ל הוא הסיפור שמביא בסוף מכתבו (שהוא - מעשה לסתור).

כותב - אשר באמור לו כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ אשר אין צריכים לדקדק בנוגע לשידוך בעד בתו תעמע ת' דוקא על תמים, אמר לכ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ כי "כשאנחנו (בטח כוונתו על עצמו וזוג' ת') נזכרים שנצטרך להשיא את בתנו לאינו תמים הנה ממש חיינו אינם חיים". והגע בעצמך, ברכת כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ הצליחה לו שגם בתו רבקה ת' נשתדכה לאברך תמים, ועתה משתדלים שהתמים הזה זאל זיך אפרייסן פון

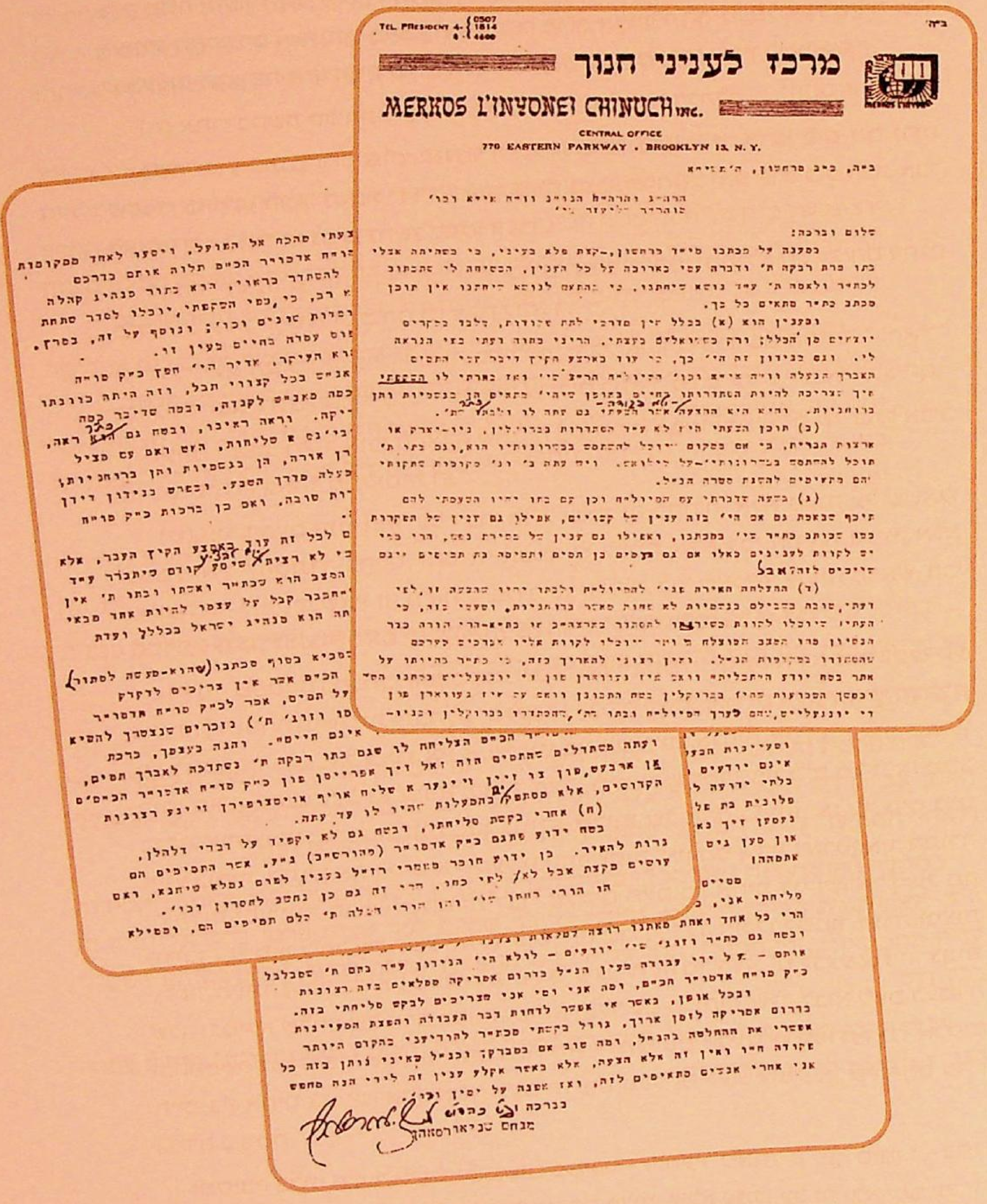

TEL. PResident 4-{0507 1814 4600

ב"ה

מרכז לעניני חנוך

MERKOS L'INYONEI CHINUCH inc.

CENTRAL OFFICE
770 EASTERN PARKWAY . BROOKLYN 13, N. Y.

ב"ה, כ"ב מרחשון, ה'תשי"א

הרה"ג והרה"ח הנו"נ וו"ח אי"א וכו'
מוהר"ר אליעזר נ"י

שלום וברכה:

במענה על מכתבו מי"ד מרחשון, -קצת פלא בעיני, כי בשיחה אצלי בתו מרת רבקה תי' ודברה עמי באריכה על כל הענין, הבטיחה לי שתכתוב לכתי"ר ולאמה תי' ע"ד נושא שיחתנו, כי מתאים לנושא שיחתנו אין תוכן מכתב כתי"ר מתאים כל כך.

והענין הוא (א) בכלל אין מדרכי לתת עצות, מלבד במקרים יוצאים מן הכלל; ורק כששואלים בעצתי, הריני מחוה דעתי כפי הנראה לי. וגם בנידון זה הי' כך, כי עוד בארבע הקיץ דיבר עמי החתן האברך הנעלה וו"ח אי"א וכו' הפיוליח הרי"ב שי' ואז בארתי לו הבנתי איך צריכה להיות הסתדרותו בחיים באופן שיהי' מתאים הן בגשמיות והן ברוחניות. והיא היא ההצעה אשר הצעתי גם עתה לו ולבתו תי'.

(ב) תוכן הצעתי הי' לא ע"ד הסתדרות בברוקלין, ניו-יארק או ארצות הברית, כי אם במקום שיוכל להתמסר בכשרונותיו הוא, וגם בתו תי' תוכל להתמסר בכשרונותי'-על פילוגא. ויש עתה ב' וג' מקומות שתקותי יהם מתאימים להצעת מטרה הנ"ל.

(ג) בעתה דברתי עם הפיוליח וכן עם בתו יחיו הצעתי להם תיכף בבאתם גם אם הי' בזה ענין של קשיים, אפילו גם ענין של הקקרות כמו שכותב כתי"ר שי' במכתבו, ואפילו גם ענין של בטירת נפש, הרי בטי יש לקוות לעניינים כאלו אם גם עסקים בן תמים ותמיכה בת תמימים יגנם דייכים לזה אבל

(ד) ההצלחה האירה פני' להפיוליח ולבתו יחיו בהצעה זו, לפי דעתי, טובה בשבילם בגשמיות לא פחות מאשר ברוחניות, ומעלי בזה, כי העתיד שיוכלו להיות כשירים להסתדר בארצה"ב זו בתשא-הרי הורה כבר הנסיון פרו המצב המוצלח ה' ויוכלו לקוות אליו אברכים לערכם שהסתדרו במקומות הנ"ל. ואין רצוני להאריך בזה, כי כתי"ר בהיותו על אתר בטח יודע היתכליתא ואצ איז געווארן פון די יונגעלייט בהתנו המ"ד ובמסך המכרעות שהיו בברוקלין בטח התבונן ורואה עס איז געווארן פון די יונגעלייט, והם לערך הפיוליח ובתו תי', התסתדרו בברוקלין ובניו-

...

ובכל אופן, באשר אי אפשר לדחות דבר העבודה והפצת המעיינות בדרום אפריקה לזמן ארוך, גודל בקשתי מכתי"ר להודיעני בהקדם היותר אפשרי את ההחלטה בהנ"ל, ומה טוב אם במברק, וכנ"ל קאיני נותן בזה כל אחריות ואין זה אלא הצעה, אלא באשר אקלע ענין זה לידי הנה מחשש אני אחרי אנשים מתאימים לזה, ואז אמנה על יסין וכו'.

בברכה ובכ"ה כהם"ש

מנחם שניאורסאהן

כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ'ס אן ארבעט, פון צו זיין זיינער א שליח אויף אויסצופירן זיינע רצונות הקדושים [=יתנתק מעבודה של כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ, מלהיות שליח שלו לבצע את הרצונות הקדושים שלו], אלא מסתפקים בהמעלות שהיו לו עד עתה.

(ח) אחרי בקשת סליחתו, ובטח גם לא יקפיד על דברי דלהלן:

בטח ידוע פתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע, אשר התמימים הם נרות להאיר. כן ידוע חומר מאמרי רז"ל בענין לפום גמלא שיחנא, ואם עושים מקצת אבל לא לפי כוחו, הרי זה גם כן נחשב לחסרון וכו'.

הן הורי החתן שי' והן הורי הכלה ת' כולם תמימים הם, וממילא חל עליהם פתגם כ"ק אדנ"ע הנ"ל, שצריכים הם גם עתה להאיר.

איני יודע אם מלאו תפקידם זה במילואו, ובכל אופן בתוכן שם התואר "להאיר" נכלל גם יוצאי חלציהם, היינו שהתמימים צריכים להאיר גם כן על ידי יוצאי חלציהם.

ועתה יחשוב כת"ר אופן ההארה שתהיה כשיסתדרו בתו והמיול"ח שי' בתל אביב או כשיסתדרו באחד ממקומות הנ"ל.

(ט) עוד הפעם הנני חוזר על דברי הנ"ל שאין זה פקודה, אלא מענה על ששאלו בעצתי איך להסתדר בחיים, ואני אי אפשר לי לענות אלא כפי הנראה בעיני, אלא שרוצה אני להוסיף שאין זה נראה לי בגדר ספק אלא, כפי שאפשר לקוות מראש, הרי ברור בעיני גודל האושר אם יקבלו ההצעה הנ"ל, אושר גשמי גם כן בכלל.

(י) מה שמסיים במכתבו המצב כעת אצלם ואצל בתם ת' אז עס איז א פארשטערטע שמחה [=שמחה מושבתת], נבהלתי מלקרוא דברים כאלו, ווארום ווען וואס האנדלט זיך דאס? אז מען זאל פארן אין א שטאט פון עשיריות אלפים אידן כ"י, און קאנען היטן תורה ומצוות על צד היותר נעלה, פארן מיט א שליחות פון כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ אויסצופירן זיינע רצונות, איז במילא שלוחו של אדם כמותו, אז ער גייט מיט זיינע כוחות, קומען אהין מיט א שטעל ובהתפשטות, און מפיץ זיין דארטן אור התורה והיהדות ומעיינות הבעש"ט ותורת דברי אלקים חיים בין אחינו בני ישראל [=על מה מדובר? שיסעו לעיר של עשיריות אלפים יהודים כן-ירבו, ויוכלו לשמור תורה ומצות על צד היותר נעלה, לנסוע בשליחות של כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ לבצע את הרצונות שלו, ובמילא שלוחו של אדם כמותו, שהוא הולך עם הכוחות שלו, לבוא לשם בעמדה ובהתפשטות, ולהפיץ שם אור התורה והיהדות ומעיינות הבעש"ט ותורת דברי אלקים חיים בין אחינו בני ישראל], אשר אינם יודעים מכל זה לעת עתה, או שיודעים עד"ז במדה פעוטה.

ומסיבה בלתי ידועה לי ולו ולאנשים כערכנו - ולהעיר מאגה"ק סוף סימן ז - בחרו לתכלית זו את פלוני בן פלוני ואת פלונית בת פלוני, שלא עמלו על זה ולא יגעו על זה,

ולא עוד אלא זיי נעמען זיך נאך איבער - ואף על פי כן גלעט מען זיי און מען גיט זיי נאך, און מען גיט זיי צוקערקעס [=הם עוד מהססים - ואף על פי כן מלטפים אותם ומוותרים להם, ונותנים להם 'סוכריות']. ולזה קורא כת"ר שי' א פארשטערטע שמחה! אתמהה!

מסיים מכתבו שמבקש סליחתי, ואיני יודע על מה צריך לבקש סליחתי אני, כי אין זה ענין פרטי שלי יותר משלו, ובודאי בפנימיות הרי כל אחד ואחת מאתנו רוצה למלאות רצונו של כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ, ובטח גם כת"ר וזוג' שי' יודעים - לולא היה הנידון ע"ד בתם ת' שמבלבל אותם - שעל ידי עבודה מעין הנ"ל בדרום אמריקה ממלאים בזה רצונות כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ, ומה אני ומי אני שצריכים לבקש סליחתי בזה.

ובכל אופן, באשר אי אפשר לדחות דבר העבודה והפצת המעיינות בדרום אמריקה לזמן ארוך, גודל בקשתי מכת"ר להודיעני בהקדם היותר אפשרי את ההחלטה בהנ"ל, ומה טוב אם במברק, וכנ"ל שאיני נותן בזה כל פקודה ח"ו ואין זה אלא הצעה, אלא באשר אקלע ענין זה לידי הנה מחפש אני אחרי אנשים מתאימים לזה, ואז אפנה אל ימין וכו'.

בברכה ופ"ש כהדו"ש

[חי"ק]

בסופו של דבר, בעקבות מכתבו של הרבי, עוד לפני החתונה התקבלה החלטה סופית על יציאתם של בני הזוג חיטריק בשליחות הרבי לבראזיל.

השתתפות הרבי ב"אויפרוף"

שבת פרשת תצוה, י"א אדר ראשון תשי"א, היתה שבת ה"אויפרוף", העליה לתורה, של החתן צבי הירש חיטריק. הוא עלה לתורה במניין בו הרבי התפלל ב'זאל הקטן' ב-770, ולאחר התפילה, הרבי השתתף בהתוועדות שנערכה לרגל ה"שבת חתן".

במהלך ההתוועדות נשא הרבי שיחה קצרה מעניין השמחה, על יסוד מאמר החסידות ד"ה "זאת תורת הבית" תרפ"ט, ודיבר על כך שהכח לכך שבית פרטי בישראל יהיה בו עניין התמידיות, "נר תמיד", הוא על ידי ההתקשרות למשה רבינו, "אתפשטותא דמשה" בכל דור.

דברי הרבי במעמד זה נדפסו במקורם בספר "תורת מנחם - התוועדויות" כרך ב עמוד 251, ומובאים לפנינו במלואם.

ר"ד ש"פ תצוה, י"א אדר ראשון ה'תשי"א

בלתי מוגה

(לאחרי התפלה אמר כ"ק אדמו"ר שליט"א להחתן שעלה לתורה:)

בא' המאמרים שנתן כ"ק מו"ח אדמו"ר ללמדו ביום ההילולא ב' ניסן[1], מבאר הפסוק (שבהתחלת פרשתנו) "ואתה תצוה את בני ישראל ויקחו אליך שמן וגו' להעלות נר תמיד":

"לכאורה יפלא הדבר איך אפשר דנר שהוא הארה יהי' בו ענין התמידית שמתייחס רק אל המאור"?

ומבאר[2], שזהו החידוש ד"ואתה תצוה", ש"משה בכחו לצוות, היינו לקשר ולחבר כללות נש"י (עם הקב"ה) . . ואז הנה גם נר שהוא הארה הרי מתגלה בו כח העצמי דגם הוא יהי' בבחי' תמיד שהוא ההתקשרות בנצחיות דא"ס", ומסיים, ש"הסיוע לזה הוא ע"י ההתקשרות בבחי' משה שהם ראשי אלפי ישראל אתפשטותא דמשה".

וענין זה נוגע גם לבנין בית בישראל, "בנין עדי עד" [שהסדר בזה (כבכל הענינים) הוא לכל לראש בנוגע לרוחניות, בנוגע לאהוי"ר שנקראים בן ובת[3], ועי"ז גם בנוגע לגשמיות, בן ובת כפשוטו] - שהכח לזה שבית פרטי בישראל יהי' בו ענין התמידיות, שזהו"ע "בנין עדי עד", הוא, ע"י משה, ובמילא, הסיוע לזה הוא ע"י ההתקשרות למשה, אתפשטותא דמשה בכל דרא ודרא[4].

ר"ד בעת קבלת-פנים - פורים קטן ה'תשי"א

בלתי מוגה

א. (דובר אודות התענית ביום החתונה שחל בפורים קטן, ואמר האדמו"ר מקאָפּישניץ שנהוג אצלם שאין מתענים[5], אבל כיון שכ"ק אדמו"ר שליט"א הורה להחתן להתענות, לא אמר מאומה. ובהמשך לזה אמר כ"ק אדמו"ר שליט"א):

כ"ק מו"ח אדמו"ר הי' נוהג להתענות גם בעצמו ביום החתונה של בנותיו, והי' משלים התענית[6].

---

1. ד"ה זאת תורת הבית תרפ"ט (סה"מ קונטרסים ח"א לט, א ואילך. תרפ"ט ע' 162 ואילך).
2. סד"ה הנ"ל (סה"מ קונטרסים שם מה, ב. תרפ"ט ס"ע 177).
3. מאמרי אדה"ז הקצרים ע' תס ואילך. וש"נ.
4. תקו"ז תס"ט (קיב, רע"א. קיד, רע"א).
5. ראה אנציק' תלמודית ע' חו"כ ס"ב (כרך יח ע' שכב). וש"נ.
6. ראה מג"א או"ח ר"ס תקעג. ליקוטי הוראות מנהגים וביאורים בעניני שידוכים ונישואין (קה"ת תשנ"ב) ח"ג ס"ז-ח. וש"נ.

בחתונת בתו הצעירה[7] התאחר מאד זמן החופה (בגלל א׳ המוזמנים שכ״ק מו״ח אדמו״ר המתין לבואו)[8], ואעפ״כ, המשיך כ״ק מו״ח אדמו״ר לישב בתענית עד אחרי החופה.

ב. בחגיגת הבר-מצוה של נכד כ״ק מו״ח אדמו״ר, לא הפסיקו את חתן הבר-מצוה באמצע חזרת המאמר חסידות, בנוכחות כ״ק מו״ח אדמו״ר. ואח״כ אמר כ״ק מו״ח אדמו״ר, שכיון שמנהג פולין הוא שמפסיקים את חתן הבר-מצוה, יתחיל חתן הבר-מצוה עוד הפעם, ואז יפסיקוהו, כמנהג פולין[9].

ג. איתא בספרים[10] שטבעת נישואין צריכה להיות כמו סמ״ך וכמו מ״ם - עגולה (כסמ״ך) מבפנים, ומרובעת (כמ״ם) מבחוץ. וע״פ קבלה יש לקדש בטבעת של כסף. אבל אעפ״כ, המנהג בפועל לקדש בטבעת עגולה (גם מבחוץ), ומזהב דוקא[11].

ד. בהשייכות דנישואין למתן-תורה - מצינו ב׳ אופנים[12]: (א) הקב״ה נקרא חתן וכנס״י נקראת כלה, ע״ש המשכת והשפעת התורה לישראל, (ב) בנ״י נקראים חתן והתורה נקראת כלה, ע״ש שבנ״י משפיעים ומוסיפים בתורה.

ושניהם אמת, שבתחילה ישנה השפעת התורה לישראל, ואח״כ משפיעים בנ״י ומוסיפים בתורה.

ויש לומר, שב׳ ענינים אלה מתאימים לב׳ הענינים דמתנה ויגיעה שבתורה[13]:

מצינו שהתורה ניתנה במתנה[14], שאין צריכים להתייגע על זה, ולאידך, מצינו שאי אפשר להשיג התורה אלא ע״י יגיעה דוקא[15].

וההסברה בזה - שבתחילה ישנו ענין המתנה שבתורה, שמקבל מה שנותנים לו מן המוכן (החל מהענינים שהאם מלמדת את התינוק), ולאח״ז ניתוסף גם ענין היגיעה שבתורה, שעי״ז ביכלתו להשיג ענינים כאלה שאינו יכול להשיגם לפנ״ז באופן של מתנה[16].

---

7. הרבנית מרת שיינא, עם בעלה הרב מנחם מענדל הכהן האָרנשטיין הי״ד - ביום ג׳ יו״ד סיון תרצ״ב, בעיר לאַנדוואַרוב שבמדינת פולין (המו״ל).
8. הרה״ג ר׳ חיים עוזר גראדזענסקי (ראה "רשימות" חוברת נז ע׳ 20).
9. ראה סה״ש תרצ״ו ע׳ 112. וראה גם ליקוטי הוראות כו׳ הנ״ל שם סי״ג-ז. וש״נ.
10. זהר חי בהקדמת הזהר (ד, א. כ, ד). דרכי חיים ושלום (להרה״צ כו׳ ממונקאַטש) סתתרמ״ח.
11. ראה הנסמן בספר הנישואין כהלכתם (ירושלים תשד״מ) פ״ז ס״ו. ליקוטי הוראות כו׳ הנ״ל שם סל״ה-ו. וש״נ.
12. ראה לקו״ת ברכה צג, סע״ד ואילך. וש״נ.
13. ראה סה״מ מלוקט ח״א ע׳ רכז ואילך. לקו״ש חי״ג ע׳ 115 ואילך. וש״נ.
14. אה ברכות ה, א. נדרים נה, א.
15. ראה מגילה ו, רע״ב.
16. להעיר מהסיפור הידוע שהצ״צ לא רצה לקבל מרבינו הזקן עניני תורה במתנה בגלל שרצה להגיע אליהם ביגיעת עצמו, ולאחרי כו״כ שנים, כשהוסיף חכמה על חכמתו, התחרט על זה, באמרו, שהי׳ יכול לנצל את יגיעתו בתורה (בהוספה על הענינים שהי׳ מקבל במתנה) על ענינים נעלים יותר (ראה לקו״ש חט״ו ע׳ 81).

השתתפות ב"קבלת פנים" וסידור קידושין

כאמור, החתונה נקבעה ליום שלישי בשבוע שהוכפל בו כי טוב, פורים קטן תשי"א, והיא נערכה באולמי "איזראעל טערעס אוו פלטבוש". החתן והכלה זכו בזכות הנדירה והמיוחדת שהרבי יהיה מסדר הקידושין בחתונתם.

סיפר על כך ר' הירשל:

"זמן מה לפני תאריך החתונה נכנסתי לרבי והבאתי הזמנה לחתונה, וביקשתי שהרבי יסדר את הקידושין. הרבי השיב בחיוב ללא כל תנאי. באותו מעמד שאלתי את הרבי האם כדאי לצום ביום החתונה שחל בפורים קטן, והרבי הורה כי כדאי לצום".

בעת ה"קבלת פנים" נכחו האדמו"ר מקופיטשניץ רבי אברהם יהושע העשיל (חמיו של הרב שניאור זלמן גורארי' אחיה של מרת לאה קרסיק), הרה"ג ר' מנחם צבי אייזנשטאט, הרה"ג ר' אברהם ליפא גרטנהויז, הרב שבתי פרנקל ועוד רבנים חשובים והמתינו לבואו של הרבי. בתוך כך נודע למשתתפים כי החתן מתענה בהוראת הרבי.

בשעה 9:35 הרבי נכנס לאולם, ועם הגיעו עמד כל הקהל על רגליו. הרבי התיישב ליד השולחן והחל לומר שיחת קודש אודות עניינה של טבעת הנישואין כסמ"ך וכמ"ם, והשפעת התורה בבני ישראל והשפעת בני ישראל בתורה.

הרבנית הצדקנית מרת חנה ע"ה ד"ל,
משתתפת במעמד החופה של משפחת ה...ריק.
תמונה מתוך סרט הווידאו

דברי הרבי במעמד זה נדפסו במקורם בספר "תורת מנחם - התוועדויות" כרך ב עמוד 252, ומובאים לפנינו במלואם.

בעת ה"קבלת פנים" שאל האדמו"ר מקופיטשניץ את הרבי לגבי ההוראה לחתן לצום באותו יום שהיה פורים קטן, והרבי ענה, "אזוי ווי מען פרעגט אזוי ענטפערט מען. מ'האט בא מיר געפרעגט צי ס'איז כדאי צו פאסטען, האב איך געענטפערט אז ס'איז כדאי מ'זאל פאסטען"! [=הנני משיב כפי ששואלים אותי. החתן שאל אותי אם כדאי לצום, ועל כך עניתי כי כדאי].

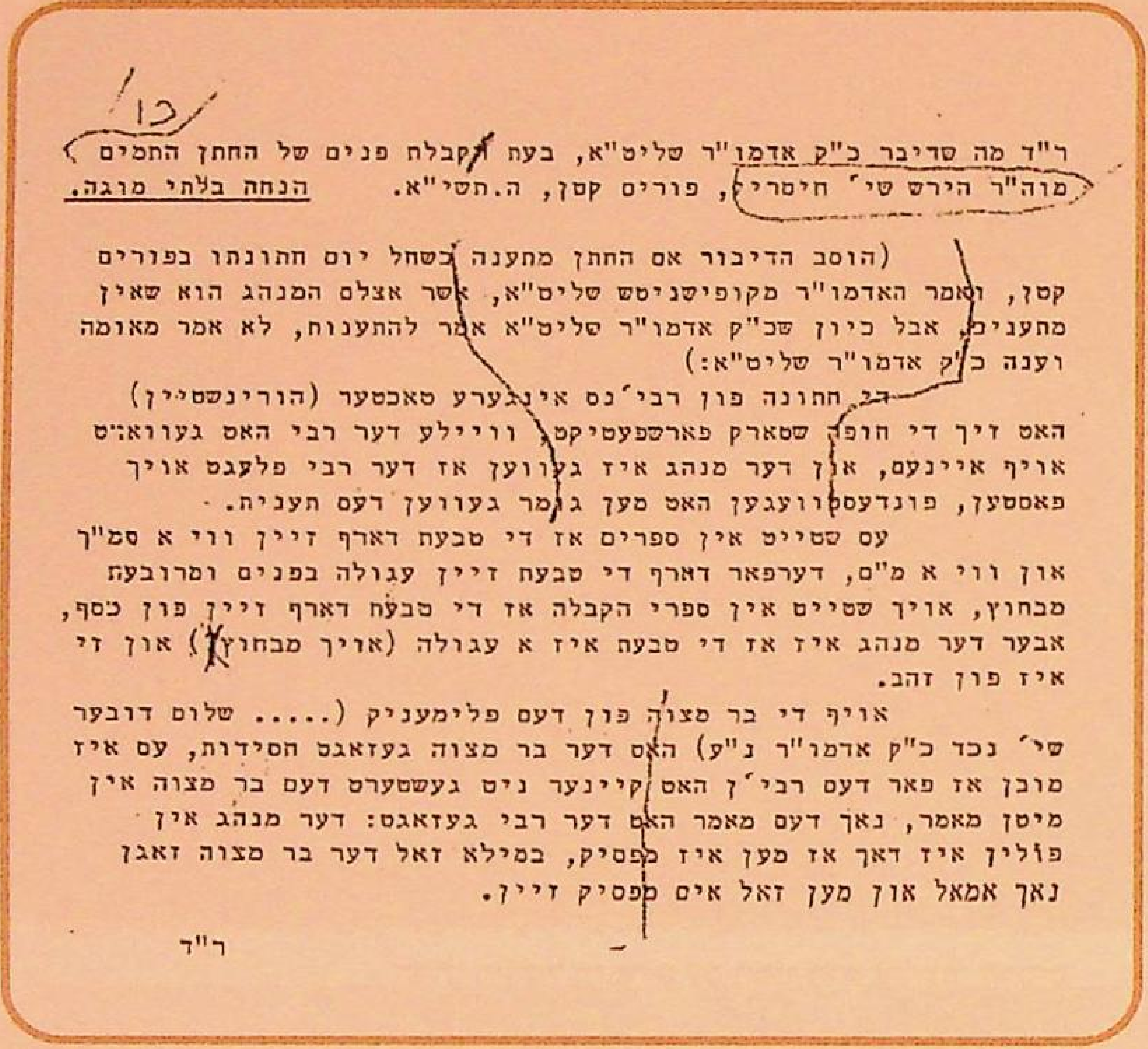

כו

ר"ד מה שדיבר כ"ק אדמו"ר שליט"א, בעת קבלת פנים של החתן התמים מוה"ר הירש שי' חיטריק, פורים קטן, ה. תשי"א. הנחה בלתי מוגה.

(הוסב הדיבור אם החתן מתענה בשחל יום חתונתו בפורים קטן, ואמר האדמו"ר מקופישניטש שליט"א, אשר אצלם המנהג הוא שאין מתענים, אבל כיון שכ"ק אדמו"ר שליט"א אמר להתענות, לא אמר מאומה וענה כ"ק אדמו"ר שליט"א:)

די חתונה פון רבי'נס אינגערע טאכטער (הורינשטיין) האט זיך די חופה שטארק פארשפעטיקט ווײַלע דער רבי האט געוואוס איף איינעם, און דער מנהג איז געווען אז דער רבי פלעגט אויך פאסטען, פונדעסטוועגען האט מען גאמר געוועזן דעם תענית.

עס שטייט אין ספרים אז די טבעת דארף זיין ווי א סמ"ך און ווי א מ"ם, דערפאר דארף די טבעת זיין עגולה בפנים ומרובעת מבחוץ, אויך שטייט אין ספרי הקבלה אז די טבעת דארף זיין פון כסף, אבער דער מנהג איז אז די טבעת איז א עגולה (אויך מבחוץ) און די איז פון זהב.

אויף די בר מצוה פון דעם פלימעניק (..... שלום דובער שי' נכד כ"ק אדמו"ר נ"ע) האט דער בר מצוה געזאגט חסידות, עס איז מובן אז פאר דעם רבי'ן האט קיינער ניט געשטערט דעם בר מצוה אין מיטן מאמר, נאך דעם מאמר האט דער רבי געזאגט: דער מנהג אין פוילין איז דאך אז מען איז מפסיק, במילא זאל דער בר מצוה זאגן נאך אמאל און מען זאל אים מפסיק זיין.

ר"ד

הגהת הרבי בכתי"ק על תוכן הר"ד מה"קבלת פנים" בחתונת משפחת חיטריק

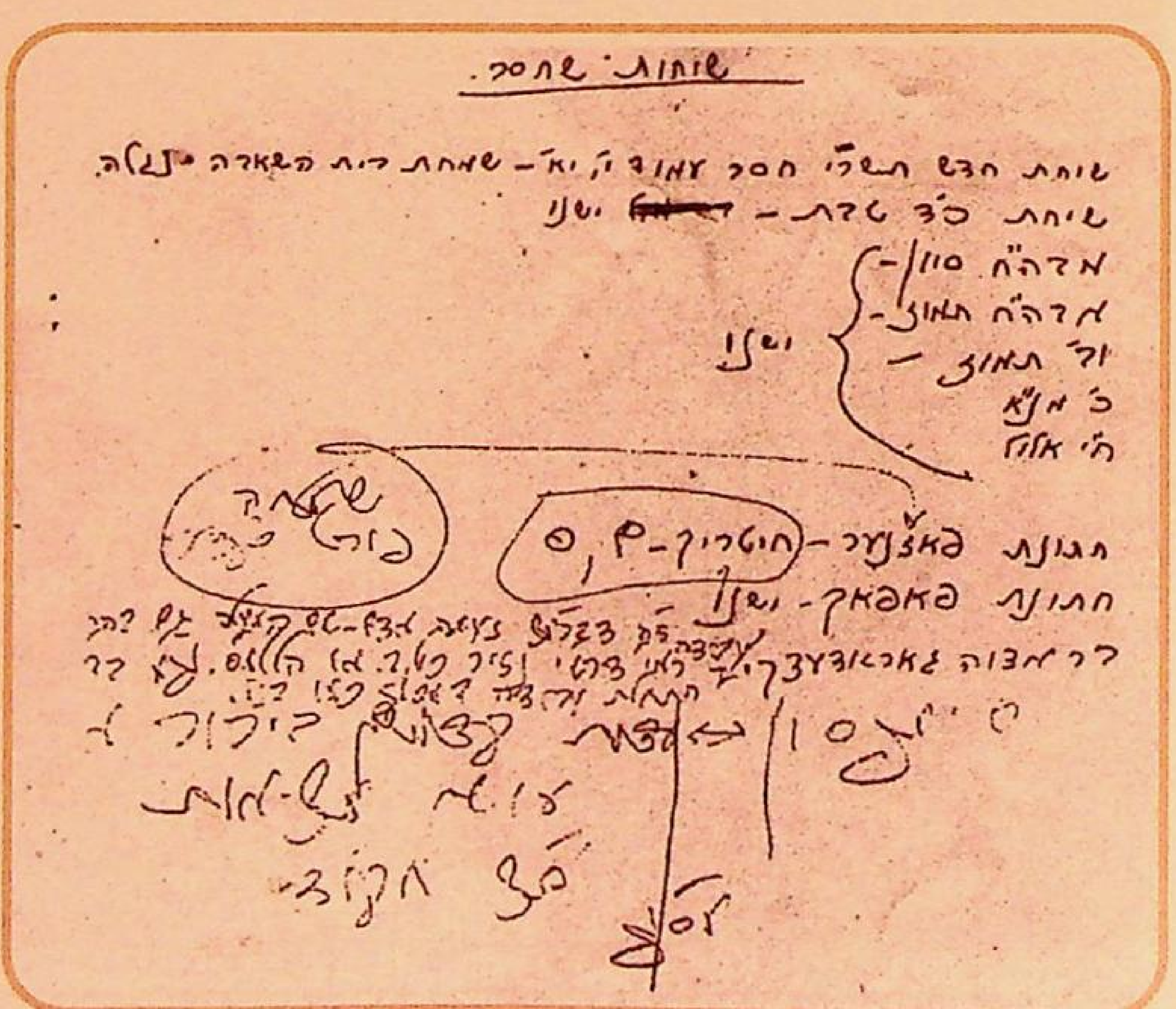

שיחות שחסר.

שיחת חדש תשרי חסר צמוד ה', וא' - שמחת בית השואבה נגלה.
שיחת כ"ד טבת - ישנו
מדה"ח סיון -
מדה"ח תמוז -
יו"ד תמוז -
כ' מנ"א
ח"י אלול
ישנו

חתונת פאזנער - חיטריק - ם, ס
שמחה פורץ גדר
חתונת פאפאק - ישנו

צילום מרשימת השיחות החסרות משנת תשי"א, שבשעתו לא זכרו ה'מניחים' את תוכנם, וכאשר הוכנסה רשימה זו לרבי בשנת תשי"ב, רשם לצד כל שיחה את נקודת העניינים שדיבר בשיחה. במרכז הרשימה היה כתוב "חתונת פאזנער - חיטריק", והרבי רשם בגוכתי"ק: "שמחה פורץ גדר", "ם, ס". והכוונה - שתוכן דברי הרבי בחתונת הת' יהודה לייב פוזנר היו ע"ד העניין של "שמחה פורץ גדר", ותוכן הדברים שנאמרו בחתונת הת' הירשל חיטריק היו ע"ד המנהג שהטבעת תהי' עגולה בפנים ומרובעת מבחוץ, בצורת אותיות "ם, ס" (כפי שמובא כאן בפנים הספר)

החתן הירשל חיטריק עם חמיו הרב אליעזר קרסיק

בעת ה"קבלת פנים". נראים מימין לשמאל: הרב שלמה אהרן קזרנובסקי (עם הנייר ביד
החתן הירשל חיטריק, הרב שניאור זלמן גורארי' (אחיה של מרת לאה קרסיק),
אבי החתן הרב יהודא חיטריק, הרב מענדל קונין. עומד מאחור: הרב יונה שי' סלפושניק

הרבי ב"קבלת פנים" של החתן צבי הירש חיטריק. נראים ליד הרבי הרב אליעזר קרסיק והרב מרדכי מענטליק

הרבי משוחח ב"קבלת פנים" עם האדמו"ר מקופישניץ.
יושבים מימין לשמאל: הרבי, הרב שמואל לויטין, הרב אברהם ליפא גארטנהויז, האדמו"ר מקופישניץ
הרב אברהם יהושע העשיל, הרב צבי הירש אייזנשטאט.
עומדים מימין לשמאל: הרב מרדכי מענטליק, הרב דובער יוניק, הרב משה קזרנובסקי, הרב ישראל יצחק
פיקרסקי, הרב יצחק שלמה פבזנר (מוסתר בחלקו)

הרבנית הצדקנית מרת חנה ע"ה, בעת ה"באדעקעניש" לפני החופה.
לפני הרבנית עומדת מרת קיילא חיטריק אם החתן

הרב יהודא חיטריק והרב אליעזר קרסיק מובילים את החתן הירשל לחופה

החתן הירשל חיטריק עומד בתפילה לפני החתונה

בעת קריאת הכתובה. מימין לשמאל: הרב מרדכי מענטליק, הרבי, הרב צמח גורביץ, הרב מרדכי צבי סיימאן, (מאחוריו) הרב בן ציון בנימין אלטהויז, הרב שמואל לויטין, הרב שלמה אהרן קזרנובסקי (קורא את הכתובה), הרב שמואל לאזאר, מאחוריו הרב אברהם יעקב לויטין, החתן הרב חיטריק, והרב שמואל דוד גורקוב

הרב אליעזר ומרת לאה קרסיק, עם בתם הכלה רבקה

תחת החופה בירך הרבי ברכות אירוסין ונישואין. הרב שלמה אהרן קזרנובסקי קרא את הכתובה. הרבי המשיך באמירת שבע הברכות, ובברכה אחריתא "אשר ברא ששון ושמחה", כיבד הרבי את האדמו"ר מקופיטשניץ.

יצויין, כי הצלם מר רייל תיעד את החתונה בסרט ווידאו בצבע מלא, דבר נדיר באות ימים. ממאורע זו השתמר בידי המשפחה סרט ווידאו נדיר בו נראה הרבי מסדר הקידושין בחתונה.

תעודת הנישואין של ר' הירשל ורבקה חיטריק

לימים מסרה המשפחה קטע ווידאו זה לרשות החסידים, ואכן זהו תיעוד יחיד במינו, בעל ערך רב, בו הרבי ונראה ונשמע אומר את ברכות הנישואין.

הרבי פועל למען שליחות משפחת חיטריק

אולם למעשה, ר' הירשל ורעייתו יצאו לשליחות בבראזיל בפועל כשנה וחצי אחרי נישואיהם, שכן השגת הדרכונים ואישורי הכניסה למדינה נמשכה זמן רב מהצפוי.

עדות יוצאת דופן לפועלו של הרבי בכל אותה תקופה, מעת נישואיהם של משפחת חיטריק, ועד ליציאתם לשליחות, ועד כמה הרבי היה מעורב בכך ופעל לקידום שליחותם, מצויה באגרת הבאה אל הרב וואלט.

כפי שהוזכר לעיל, במהלך שנת תשי"א הרב וואלט אב"ד פאולו היה ב'יחידות' ושוחח עם הרבי אודות בקשת הקהילה ששליח חב"ד יבוא למדינה.

בהמשך לפגישה זו, כתב הרבי לרב וואלט את האגרת הבאה, בי"א מנחם אב תשי"א:

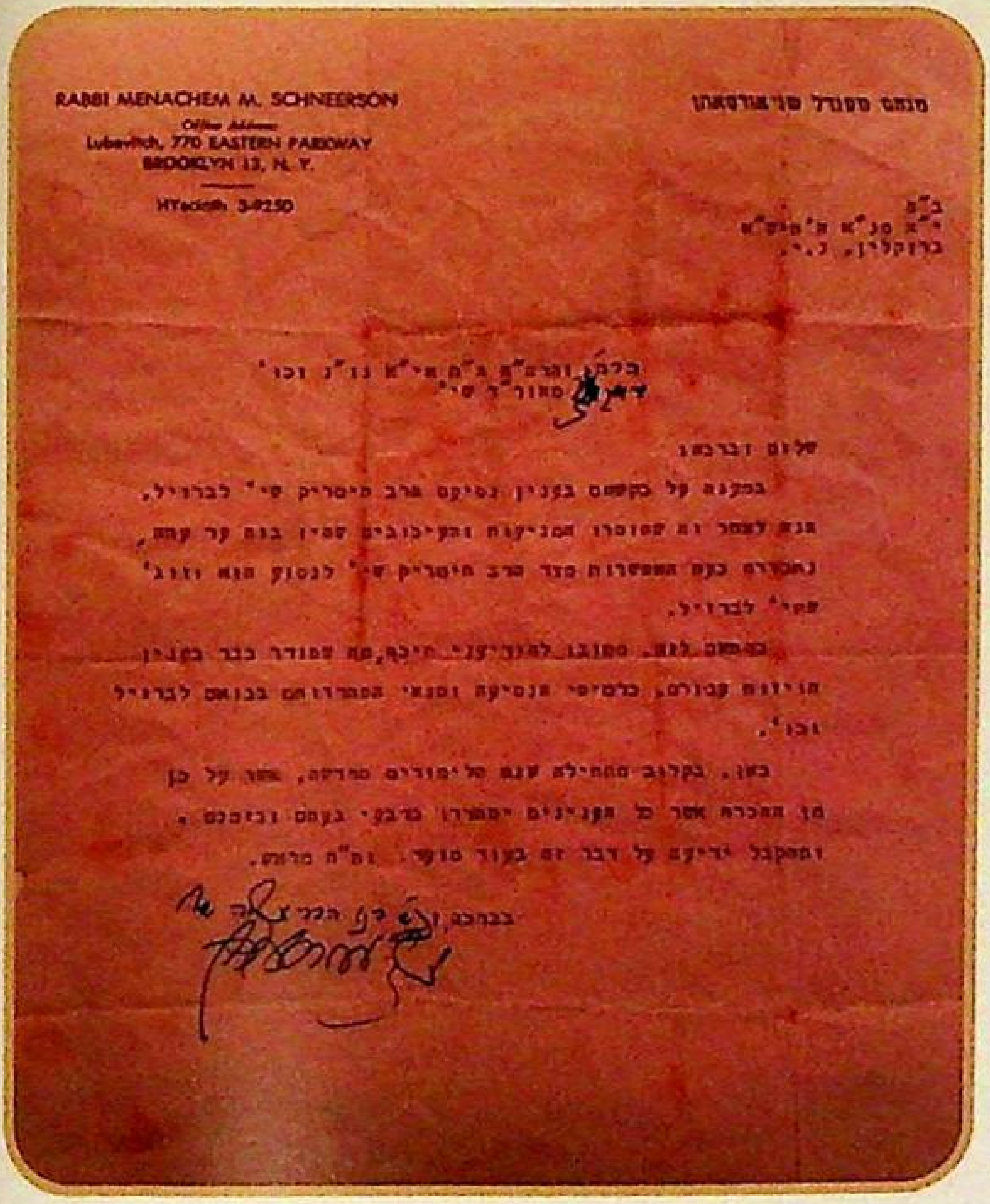
RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Office Address:
Lubavitch, 770 EASTERN PARKWAY
BROOKLYN 13, N. Y.
HYacinth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן

הרה"ג והרה"ח וו"ח אי"א

נו"נ

עוסק בצ"צ מהור"ד שי'

שלום וברכה!

במענה על בקשתם בענין נסיעת הרב חיטריק שי' לברזיל, הנה לאחר זה שהוסרו המניעות והעיכובים שהיו בזה עד עתה, נתבררה כעת האפשרות מצד הרב חיטריק שי' לנסוע הוא וזוג' תחי' לברזיל.

בהתאם לזה, מטובו להודיעני תיכף, מה שסודר כבר בענין הויזות עבורם, כרטיסי הנסיעה ותנאי הסתדרותם בבואם לברזיל וכו'.

כאן, בקרוב מתחילה שנת הלימודים החדשה, אשר על כן מן ההכרח אשר כל הענינים יסתדרו כדבעי בעתם ובזמנם. ותתקבל ידיעה על דבר זה בעוד מועד. ות"ח מראש

בברכה, ופ"ש בנו הבר מצוה שי'

[חי"ק]

רבקה חיטריק בתקופה שלאחר החתונה, כמחנכת בבית הספר "בית רבקה" עם בנות כיתתה

רבקה חיטריק בתקופה שלאחר חתונתם. יושבות: רבקה חיטריק ומרת קיילא רודשטיין.
עומדות: יהודית גרונר, פרומה בארטפילד, אסתר ליברמן, שיינדל בעגון

אולם, מסתבר שלמרות זאת סידור המסמכים עבור נסיעתם ארך עוד זמן מה. בינתיים הם לא הסתדרו בדירה נוחה שכן היו אמורים לנסוע לשליחות, ושכרו דירה קטנה בת חדר אחד, בכתובת 446 ברחוב קינגסטון. בינתיים, ר' הירשל כיהן כמה חדשים כמנהל המוסד החינוכי החב"די לבנות "בית רבקה".

וכך כותב הרבי אל הרב אליעזר קרסיק, בט"ז אלול תשי"א:

הרה"ג והרה"ח וו"ח אי"א עוסק בצצ"ב וכו'

מהור"א שי'

שלום וברכה!

...בטח כותבים לו בתו וחתנו שי' שבפרינצים [=עקרונית] הענין דסט. פאולא מוסכם מכל הצדדים, ומשתדלים הם בהשגת ויזה בשבילם.

[חי"ק]

לידת הבן הבכור

הרבי משמש כסנדק בברית המילה

בכ"ג במר-חשוון תשי"ב נולד לר' הירשל וזוגתו מרת רבקה חיטריק במזל טוב בנם בכורם, ור' הירשל ביקש מהרבי שיזכה אותם להיות הסנדק בברית, והרבי נתן את הסכמתו הק' לכך.

ברית המילה נערכה בבית המשפחה בראש-חודש כסלו, והרבי הגיע לדירתם הקטנה, שבקומה הרביעית בבניין מס' 446 ברחוב קינגסטון. הרבי שימש כסנדק בברית, ונקרא שמו בישראל של הרך הנולד יוסף יצחק, על שם כ"ק אדמו"ר הריי"צ נ"ע, שנסתלק לגנזי מרומים כשנתיים קודם לכן.

לאחר הברית, בעת הסעודה, נשא הרבי שיחת קודש אודות השייכות של מצוות מילה לכניסת הכהן הגדול לקודש הקודשים ביום הכיפורים, ואודות תוכנה של מצוות מילה - המשכת מדריגה נעלית ביותר בקדושה בבשר הגשמי, כהכנה לכללות עבודתו של היהודי.

דברי הרבי במעמד זה נדפסו במקורם בספר "תורת מנחם - התוועדויות" כרך ד עמוד 140 ואילך, ומובאים לפנינו במלואם.

לימים שיחה זו נערכה והוגהה על ידי הרבי, בשילוב שיחה נוספת, ונדפסה בליקוטי שיחות חלק ג' עמוד 832 ואילך. שיחה זו מופיעה להלן עמוד 625 ואילך.

בתום השיחה הוציא הרבי חמישה דולרים ונתן לאבי הבן כ"דמי קדימה" עבור רישום הרך הנולד ל"תומכי תמימים", כנהוג.

במהלך השתתפות הרבי בברית המילה, שאל אבי הבן את הרבי מתי תברך אשתו ברכת 'הגומל' על הלידה?

הרבי ענה כי מאחר שיתפללו תיכף מנחה בציבור, היולדת תעמוד ותענה 'קדושה', ואחר-כך תברך ברכת 'הגומל'. ואכן הרבי התפלל מנחה ואחר כך שמע את ברכתה.

ר"ד בעת ברית-מילה, א' דר"ח כסלו ה'תשי"ב

בלתי מוגה

א. על הפסוק[1] "בזאת יבוא אהרן אל הקודש", אמרו חז"ל[2] "באיזה זכות הי' אהרן נכנס לבית קדה"ק . . זכות המילה היתה נכנסת עמו, שנאמר בזאת יבוא אהרן, זו המילה, כד"א[3] זאת בריתי אשר תשמרו".

ובביאור השייכות דזכות המילה לכניסת הכה"ג אל הקודש ביוהכ"פ - איתא במאמר של כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע[4] (שאמרו גם כ"ק מו"ח אדמו"ר) שמילה ותשובה [תכלית ומטרת הכניסה אל הקודש - "לכפר על בני ישראל גו' אחת בשנה"[5]] ענינם אחד, כי, תשובה היא ע"ד ענין המילה, כמ"ש[6] "ומלתם את ערלת לבבכם", אלא שתשובה היא הסרת הערלה ברוחניות, ומילה היא הסרת הערלה בגשמיות.

ומבואר בהמאמר גודל המעלה דמילה ותשובה - שהם למעלה משם הוי': מילה - כמרומז בפסוק[7] "מי יעלה לנו השמימה", ר"ת מילה וס"ת הוי'[8], ותשובה (שנעשית ע"י הכניסה אל הקודש ביוהכ"פ) - כמ"ש[9] "כי ביום הזה יכפר עליכם גו' לפני הוי' תטהרו", למעלה משם הוי'[10].

ב. וענין נוסף בהשייכות דמילה להכניסה אל הקודש - ששניהם קשורים עם מספר שמונה[11]:

מילה - שהיא ביום השמיני, "כדי שיעבור עליו שבת א'[12]", היינו, שמילה היא למעלה משבת, כי שבת היא בחי' שביעי, ומילה היא בחי' שמיני, שזהו"ע "למנצח על השמינית"[13], "על מילה שניתנה בשמיני"[14].

---

1. אחרי טז, ג.
2. שמו"ר פל"ח, ח. וש"נ.
3. לך לך יז, יו"ד.
4. ראה סה"מ תרנ"ד, ע קי ואילך. וראה גם סה"מ תרנ"ג ע' קצב ואילך. תרנ"ז ע' קא ואילך.
5. אחרי טז, לד.
6. עקב יו"ד, טז.
7. נצבים ל, יב.
8. תקו"ז תכ"ב (סה, ב. סו, א.) ת"ע (קלא, רע"א). וראה תו"א ס"פ לך לך.
9. אחרי טז, ל.
10. ראה לקו"ת אחרי כו, ג ואילך.
11. בהבא לקמן - ראה גם סה"מ מלוקט ח"ה ע' טו ואילך. שם ע' רלח. וש"נ.
12. ראה ויק"ר פכ"ז. יו"ד. זח"ג מד, א (ברע"מ).
13. תהלים יב, א.
14. מנחות מג, ב.

והכניסה אל הקודש - שקשורה עם השמונה בגדים דכהן גדול[15], וכמבואר בהמאמר, שאף שכניסת הכה"ג לקדה"ק ביוהכ"פ היא בארבעה בגדים[16], ה"ז בכח השמונה בגדים שהי' לובש בשאר הזמנים.

ג. ויש להוסיף, שתוכנה של מצות מילה כשלעצמה הוא ע"ד ובדוגמת הכניסה אל הקודש - כמ"ש רבינו הזקן בשו"ע (במהדורא בתרא)[17] ש"תחלת כניסת נפש זו הקדושה היא . . במצות מילה".

והענין בזה:

החידוש שבמצות מילה - שהקדושה נמשכת וחודרת למטה מטה, בבשר הגוף הגשמי, "בריתי בבשרכם לברית עולם"[18]. וכיון שהמשכת הקדושה למטה ביותר אינה יכולה להיות אלא ע"י דרגא עליונה ביותר, כידוע[19] הכלל שכל הגבוה ביותר יורד למטה ביותר, עכצ"ל, שהקדושה שנמשכת בבשר הגוף הגשמי ע"י מצות מילה היא דרגא נעלית ביותר, בחי' שמיני, שלכן בכחה לירד למטה ביותר.

ויש לומר, שדרגת הקדושה שנמשכת ע"י המילה, בחי' שמיני, היא ע"ד ההמשכה והגילוי שבשמיני-עצרת, שעז"נ[20] "יהיו לך לבדך ואין לזרים אתך"[21].

ומזה מובן שגדלה מעלת המילה גם לגבי תשובה (אף שענינם אחד) - כי, תשובה היא ברוחניות, וכמ"ש רבינו הזקן בתניא[22] ש"עיקר התשובה בלב", משא"כ מילה היא בגשמיות, וכיון שהמילה נמשכת למטה יותר, בגשמיות דוקא, עכצ"ל, שמעלתה גדולה יותר, כאמור, שכל הגבוה יותר יורד למטה יותר.

ועפ"ז יש לבאר הטעם לכך שמצות מילה נאמרה לפני מתן-תורה, ואפילו לפני גלות מצרים ויציאת מצרים, שאז הי' העולם חומרי ביותר (דלא כפסח, שעם היותו קודם מ"ת,

---

15. להעיר ממארז"ל "מפני מה כה"ג משמש בשמונה בגדים, אלא כנגד מילה שהיא לשמונה ימים" (ויק"ר פכ"א, יו"ד - הובא בסה"מ תרנ"ג ותרנ"ז שם).

16. בסה"מ תרנ"ד שם (בשוה"ג): "וזהו שהכהן הי' לובש ח' בגדים שהוא כנגד שמונה ימי המילה". ומוסיף, "אצ"ל, דצ"ע דכה"ג ביו"כ בקדה"ק הי' משמש בד' בגדי לבן"*.

----

*) ראה תורת לוי"צ ע' שמב: "ביוהכ"פ .. כתיב בזאת יבוא אהרן אל הקודש, שזכות המילה נכנסת עמו כדרז"ל, מילה הוא בחי' .. הח' .. ואם שביוהכ"פ הי' עבודתו בד' בגדי לבן, אך היו ב"פ ד', בגדי לבן דשחרית ודבין הערביים, ביחד הם ח'".

17. או"ח סוס"ד.

18. לך לך יז, יג.

19. ראה לקו"ת אמור לד, ג. שלח לז, א. בלק עג, ד. מטות פא, ב. ראה יט, ג. ובכ"מ.

20. משלי ה, יז. וראה סה"מ מלוקט שם ע' כג. וש"נ.

21. כ"ה בזכרון אחדים (המו"ל).

22. פכ"ט (לו, ב). שם אגה"ק ס"י (קטו, ב).

ה"ז לאחר שנעשה קצת בירור וזיכוך ע"י כור הברזל דגלות מצרים[23]) - כי, מצות מילה היא למעלה מעלה ביותר, ולכן ביכלתה לירד למטה מטה ביותר.

ד. וזהו ש"תחלת כניסת נפש זו הקדושה היא . . במצות מילה" - שבזה מתבטא תוכן כללות עבודתו של יהודי להמשיך מלמעלה מעלה ביותר למטה מטה ביותר:

ובהקדם הסיפור הידוע[24] אודות רבינו הזקן, שכאשר התכונן לחזור ממעזריטש לביתו, ליווהו ר' אברהם המלאך אל המרכבה, וטרם שעלה רבינו הזקן על המרכבה, פנה ר' אברהם המלאך אל בעל-העגלה ואמר לו: "שמייס די פערד זיי זאלן ווערן אויס פערד" (הכה את הסוסים שיחדלו להיות סוסים). נוסחא אחרת: "שמייס די פערד זיי זאלן וויסן אז זיי זיינען פערד" (הכה את הסוסים שידעו שהם סוסים). ובשמעו זאת, אמר רבינו הזקן, שנתחדשה אצלו דרך חדשה בעבודת ה', והחליט להשאר עוד משך זמן במעזריטש, כדי לקלוט גם דרך זו.

והענין בזה - שעבודתו של יהודי היא להמשיך הענינים הנעלים ביותר למטה מטה ביותר, בגשמיות ובחומריות, ועי"ז להעלות את החומריות והגשמיות ולעשות מהם רוחניות. ושני אופנים-שלבים בזה: (א) להכות את הסוסים שידעו שהם סוסים - לידע פחיתות הערך של הענינים הגשמיים והחומריים, ועי"ז יוכל לפעול (ב) שיחדלו להיות סוסים - לעשות מהגשמיות רוחניות.

וכדי שתהי' אפשרות להמשיך הענינים הנעלים למטה, ולעשות מהגשמיות רוחניות - יש צורך בנתינת-כח מלמעלה, אתערותא דלעילא.

וזהו הטעם שמצות מילה היא ביום השמיני, כאמור, "כדי שיעבור עליו שבת א'" - נתינת-כח מבחי' שלמעלה גם משבת ש"מקדשא וקיימא"[25], כדי שתוכל להיות המשכת הקדושה למטה בגשמיות ובחומריות (החל מהבשר הגשמי דגוף האדם), ולעשות מהגשמיות רוחניות.

ה. האמור לעיל שבברית מילה מתבטא תוכן כללות עבודתו של יהודי להמשיך מלמעלה מעלה ביותר למטה מטה ביותר - מודגש במיוחד אצל זה שעל שמו נקרא הרך הנימול - כ"ק מו"ח אדמו"ר, ששמו הראשון יוסף, ע"ש יוסף הצדיק:

המשך הענין - הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א ונדפס בלקו"ש חלק ג' ע' 832 ואילך[26].

•

23. ראה תו"א יתרו עד, סע"א ואילך. ובכ"מ.
24. לקו"ד ח"א ל, א.
25. ביצה יז, א.
26. בשילוב עם שיחת אחש"פ תשכ"א.

ו. בהמשך להאמור לעיל (ס"ג) אודות מעלת המילה שהיא בגשמיות דוקא - כן הוא גם בנוגע להברכות שמברכים את הרך הנימול, שצריכים לברכו בנוגע לגשמיות כפשוטו, שיהי' בריא ושלם, והוריו ירוו ממנו נחת בגשמיות וגם ברוחניות, ויגדלוהו לתורה לחופה ולמעשים טובים.

•

ז. דובר פעם[27] שיש להנהיג בברית-מילה ליתן להישיבה דמי-קדימה ("דעפאזיט") עבור לימודו של הרך הנימול בהישיבה, כפי שהי' נוהג כ"ק מו"ח אדמו"ר.

- נזדמן לי פעם אחת להיות נוכח בברית-מילה יחד עם כ"ק מו"ח אדמו"ר שכובד בסנדקאות. לאחרי הברית, טרם צאתו, נתן כ"ק מו"ח אדמו"ר לבעל הברית עשרים זלאטעס, באמרו, שמעות אלו הם עבור הישיבה, שכר לימוד בשביל לימודו של הילד שילמד בתומכי תמימים.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א נתן לבעל הברית חמש דאלאר[28], ואמר: מעות אלו הם עבור הישיבה, שכר לימוד בשביל לימודו של הילד שילמד בתומכי תמימים].

•

ח. [טרם צאתו אמר כ"ק אדמו"ר שליט"א:]

כ"ק מו"ח אדמו"ר הי' נוהג להזהיר שלא ישכחו לברך ברכה אחרונה, ושיקפידו על סדר הברכות.

[והוסיף בחיוך:] כיון שהקהל שנוכח כאן הוא קהל של למדנים ("א עולם פון לומדים"), ולמדנים אינם בקיאים כ"כ ב"אורח-חיים"... יאמרו להם ה"בעלי-בתים" סדר הברכות.

27. ר"ד בעת ברית מילה, ז' אדר שני תשי"א ס"ח (תורת מנחם - התוועדויות ח"ב ע' 281). וש"נ.

28. וראה תורת מנחם שם ש"הערך של עשרים זלאטעס (הסכום שנתן כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ) אז, שוה היום לחמש דאלאר".

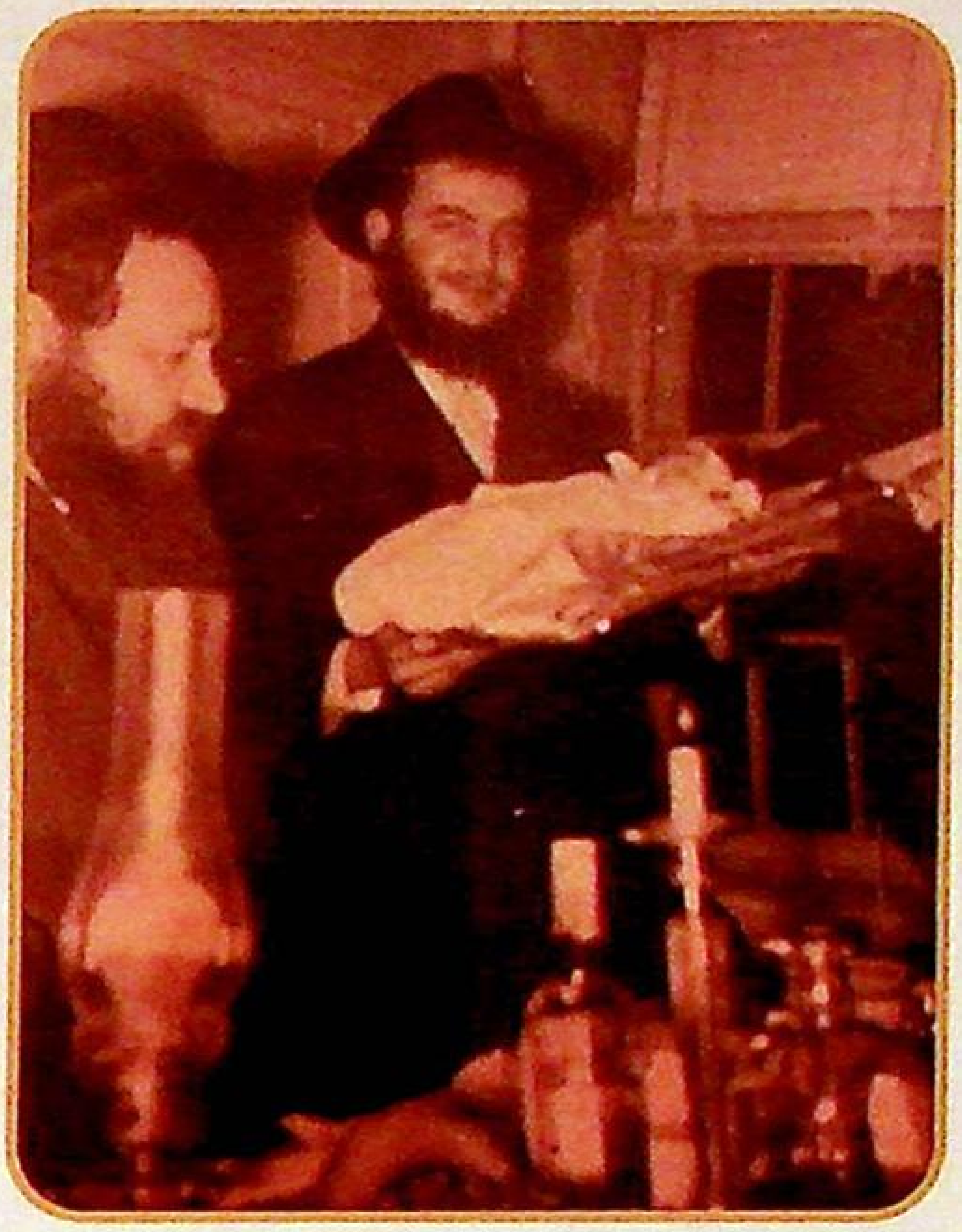

בעת "פדיון הבן" ליוסף יצחק חיטריק.
משמאל עומד הרב משה לייב רודשטיין, מזכיר הרבי

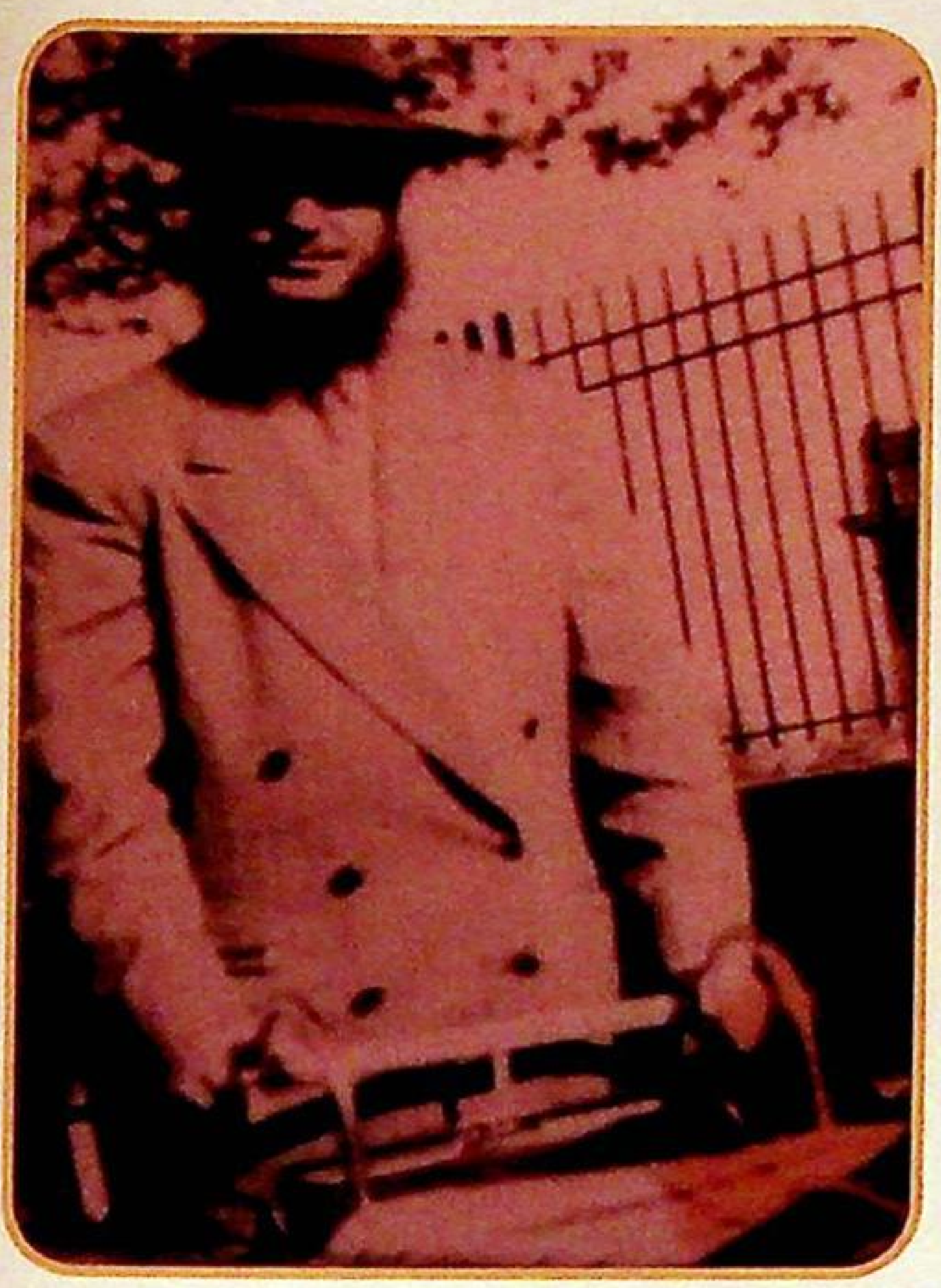

ר' הירשל מטייל עם בנם התינוק יוסף יצחק

ר' הירשל עם התינוק יוסף יצחק

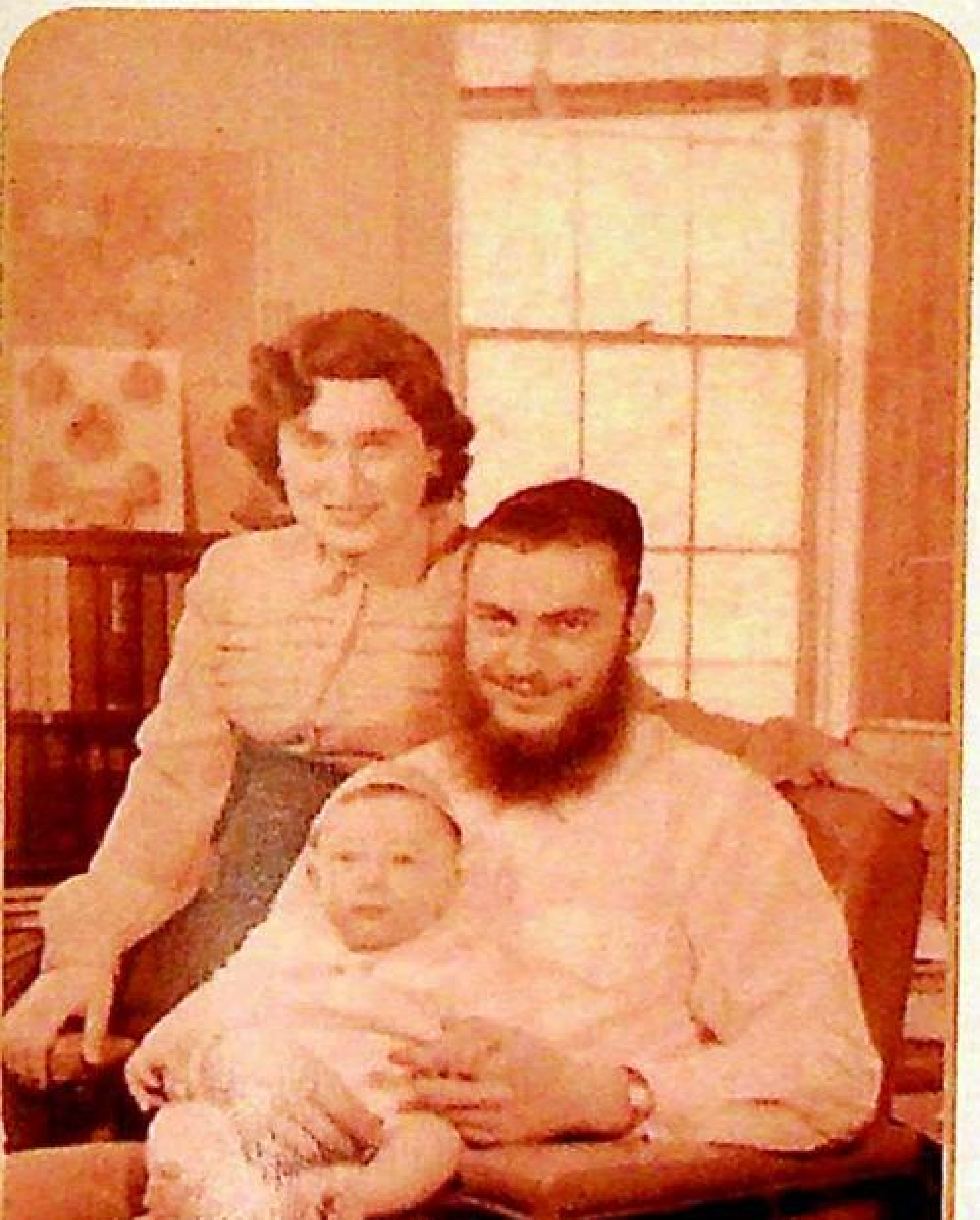

ר' הירשל ורבקה חיטריק
ובנם התינוק יוסף יצחק

לפני יציאת הרבי מהבית, ניגש דודם הרב שניאור זלמן גורארי, ואמר לרבי כי התינוק לא מפסיק לבכות... ענה לו הרבי כי גם הרבי הריי"צ, שעל-שמו נקרא התינוק, בכה מאוד, ואמר על כך הרבי מהר"ש כי זה סימן שכאשר יגדל יחזור חסידות.

בעת היציאה מהבית, הניח הרבי את ידו על מזוזת הפתח ואמר שצריך לבדוק את המזוזה.

יצוין שבהשתתפות הרבי בברית המילה ובאמירת שיחת הקודש במהלכה, זכו ר' הירשל חיטריק ומשפחתו בזכות המיוחדת, הנפלאה והנדירה עד מאוד, שהרבי יאמר שלוש שיחות קודש בקשר עם השמחות במשפחתם. כל ימי חייו ייקר ר' הירשל עובדה זו עד למאוד.

עוד יצוין, כי בשנים הראשונות לנשיאות הרבי, אירע שלוש פעמים בלבד שהרבי השתתף כ'סנדק' בברית לבן אחד החסידים, כאשר אחד מפעמים נדירות אלו היה, כמתואר לעיל, בברית לבנו-בכורו של ר' הירשל.

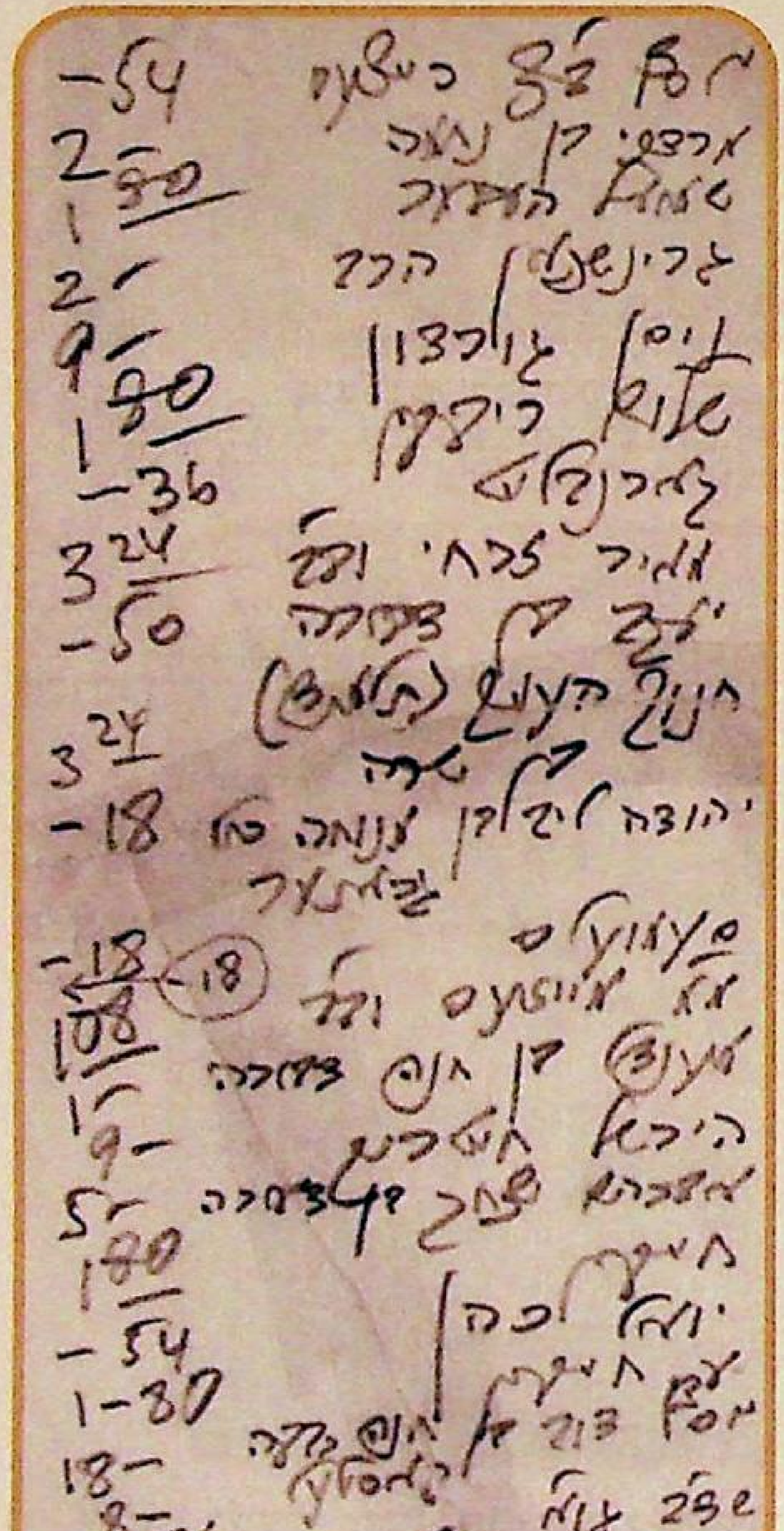

רשימת התורמים ל'מעמד' בכתי"ק של הרבי

תרומה ל'מעמד'

מאותם ימים של ראשית שנות היו"ד, נמצאת רשימה בכתב יד קדשו של הרבי, בה מופיעים שורת שמות אברכים ובחורים מאנ"ש אשר נדבו תרומה ל'מעמד'. בין אלה מופיע בכתי"ק גם שמו של ר' הירשל, כמי שהשתתף בתרומת 'מעמד' זו.

לכתך אחרי במדבר

על תקופת ההכנה ליציאתם לשליחות בבראזיל סיפר לימים ר' הירשל: "באותם הימים, בראשית ימי נשיאות הרבי, עולם השליחות היה עדיין בראשיתו, ללא ארגון משומן מאחורי הנוסעים, ללא מימון, ללא ניסיון משלוחים אחרים, וללא הכוונה. היציאה לשליחות הייתה ללא ספק באמונה פשוטה ומתוך התקשרות אמיתית לרבי, בבחינת "לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה"".

מסיבת "צאתכם לשלום" למשפחת חיטריק לרגל צאתם בשליחות לברזיל. יושבים למטה מימין לשמאל: הרב דוד רסקין, הרב עזריאל חייקין, הרב הלל כצמן, הרב צבי הירש חיטריק, הרב דוד שוחאט, הרב צבי אבא לרמן. למטה מימין: הרב לייבל זאיאנץ. עומדים למעלה מימין לשמאל:
הרב משה גרונר, הרב מאיר זאיאנץ, הרב יוסף בליזינסקי, הרב בערל יוניק, הרב שלום דובער שמטוב, הרב יצחק פבזנר, הרב זליג כצמן, הרב שלום בער וישצקי

עומדים למעלה מימין לשמאל: הרב משה גרונר, הרב דוד רסקין, הרב הלל כצמן, הרב עזריאל חייקין, הרב מאיר זאיאנץ, הרב מנחם מענדל שמטוב, הרב יוסף בליזינסקי, הרב שלום דובער שמטוב, הרב יצחק שלמה פבזנר, הרב שלום בער וישצקי. יושבים למטה מימין לשמאל: הרב שמואל דוד רייטשיק, הרב צבי הירש חיטריק, הרב בערל יוניק, הרב דוד שוחאט, הרב לייבל זאיאנץ

מימין לשמאל: הרב בערל יוניק, הרב זעליג כצמן, הרב חיטריק מחזיק את בנו הרב יוסף יצחק, הרב יצחק שלמה פבזנר, הרב דוד שוחט, הרב מנחם מענדל שמטוב, הרב לייבל זאיאנץ, הרב צבי אבא לרמן.

זמן קצר לפני צאתם לבראזיל, הפתיע אותם השד"ר הרה"ח ר' שמואל דוד רייטשיק ע"ה והגיע עם קבוצת בחורים ואברכים לדירתם ברחוב קינגסטון, להתוועדות "צאתכם לשלום" לבבית ונלהבת.

בהתוועדות איחלו החברים המסובים והשד"ר הרב רייטשיק לר' הירשל ולמשפחתו הצלחה רבה בשליחותם החדשה בבראזיל, ועמדו על הזכות הגדולה עד מאוד שנפלה בחלקם - להיות הזוג הראשון שיוצא בשליחות הרבי להפצת התורה והיהדות.

התחלת ההתיישבות והפעילות החב"דית בבראזיל

חסיד ליובאוויטש הראשון בבראזיל

בבואנו לתאר ולספר את תקופת פועלם של בני הזוג חיטריק בשליחות הרבי בבראזיל שהחלה בשנת תשי"ג, מן העניין להקדים ולסקור בראשי-פרקים את ההתיישבות והפעילות החב"דית במדינה זו מראשיתה, כארבעים שנה קודם לכן, ומתוך כך לעמוד על הרקע לבואם למדינה ולפעילותם.

ראשית ההתיישבות של חסידי חב"ד ליובאוויטש במדינת בראזיל החלה, ככל הידוע לנו, לפני למעלה ממאה שנה, בשנות ה'תר"ע, בתקופת נשיאותו של כ"ק אדמו"ר הרש"ב.

כידוע, חלק מרכזי בעבודת הקודש של הרבי הרש"ב היה פעולותיו לסידור מקומות התיישבות של יהודים במקומות שונים, מתוך דאגה לצורכיהם הגשמיים והרוחניים.

ככל הנראה, במסגרת השתדלות זו של הרבי הרש"ב לסידור מקומות התיישבות עבור יהודים, הגיע לבראזיל החסיד הר"ר שמואל בן-ציון למשפחת נוביקוב, בין השנים תרע"ה - תרע"ו.

ר' שמואל נוביקוב

ר' שמואל נוביקוב נולד בשנת תרמ"א בעיר מינא שברוסיה ונודע כתלמיד חכם וירא שמים. אין בידינו פרטים רבים אודותיו, אולם כאמור הוא הגיע לבראזיל באמצע שנות ה'עת"ר, והתיישב בפאולו, שם שימש כשוחט, בודק ומוהל, ונקרא בפי כל ר' שמואל שוחט.

בבית הכנסת "כנסת ישראל" אשר בפאולו, ישנו תבליט שיש עליו חקוקים שמות מייסדי בית הכנסת בשנת תרע"ו, ובהם גם שמו של ר' שמואל נוביקוב.

מקטעי עיתונות יהודית אשר ראו אור בבראזיל בתקופה ההיא, ידוע לנו גם אשר ר' שמואל נוביקוב היה מעסקני הקהילה, מתרים את הקהל לתרומות עבור אחינו בני ישראל בצרתם במהלך מלחמת העולם הראשונה, וכן אשר הוא היה מכתת רגליו למול תינוקות ישראל גם בישובים מרוחקים בבראזיל. ישנם גם מכתבים המתארים כיצד הוא מלמד את בני הקהילה תורה.

ר' שמואל לא האריך ימים, והוא נסתלק לבית עולמו בכ"א מנחם אב תרפ"ו והוא כבן ארבעים וחמש.

על מצבתו של ר' שמואל נוביקוב בבית החיים היהודי הישן בפאולו, נחקק: פ"נ איש חכם ונבון ירא אלוקים, חסיד מחסידי ליובאוויטש, תורתו ואמונתו לעד קיימת, שמואל בנציון ב"ר דוד שו"ב, יליד מינא מדינת רוסיה, נפטר כ"א ימים לחודש מנחם אב שנת תרפ"ו. תנצב"ה.

המצבה על קברו של ר' שמואל נוביקוב
בבית החיים היהודי בפאולו

אין בידינו פרטים נוספים אודות אישיותו ופעלו של ר' שמואל נוביקוב, אולם מן הפרטים הללו עולה כאמור, כי ראשית הפעילות והעסקנות החב"דית בבראזיל החלה כבר בתקופת נשיאותו של הרבי הרש"ב והלכה והתגברה בתקופת נשיאות בנו וממלא מקומו, כ"ק אדמו"ר הריי"צ, כפי שיסופר להלן.

תחילת הקשר הישיר

האזכורים הראשונים המצויים בידינו אודות פעלו של כ"ק אדמו"ר הריי"צ נ"ע למען יהדות בראזיל, הם משלהי שנות ה'תר"פ, כאשר באותן שנים החל הקשר הגלוי והישיר של רבותינו נשיאינו אדמו"רי חב"ד עם יהדות בראזיל.

באגרות-קודש של הרבי הריי"צ משנת תרפ"ט, מצויות אגרות העוסקות בנושא התיישבות של אחדים מבין החסידים במדינה הדרום-אמריקאית. מתוכן המכתבים עולה כי החסידים פנו אל הרבי בשאלה האם לקבוע את מקום מושבם בבראזיל, במטרה לשפר את מצב פרנסתם, עקב האפשרויות הכלכליות הקיימות בבראזיל, ובשני המכתבים הרבי משיב על שאלתם בחיוב וממליץ להם להשתקע במקום.

בד בבד, הרבי הריי"צ מעורר אותם לנצל את ההזדמנות של התיישבות חסידי ליובאוויטש בבראזיל, כדי לעסוק בארגון קביעות עיתים לתורה ולהביא התעוררות בכל ענייני היהדות במדינה.

אפשרות לביקור של הרבי הריי"צ בבראזיל

האזכור הבא שיש בידינו על קשר בין הרבי הריי"צ ומדינת בראזיל, הוא משנת תר"צ, במכתב אל החסיד הנודע הרב אליהו חיים אלטהויז ז"ל. הרב אלטהויז היה מהחסידים המקורבים והמקושרים ביותר אל הרבי הריי"צ ומסור ונתון אליו ולמשפחתו בלב ונפש, ואף זכה לתואר הנדיר 'ידיד בית רבי'.

את האגרת הבאה כתב הרבי אל הרב אלטהויז במהלך מסעו הראשון של הרבי הריי"צ לארצות הברית, בשנת תר"צ. מתוכן האגרת נראה לכאורה כי באותה שעה עלתה על הפרק אפשרות שהרבי הריי"צ יעשה את מסעו גם לבראזיל.

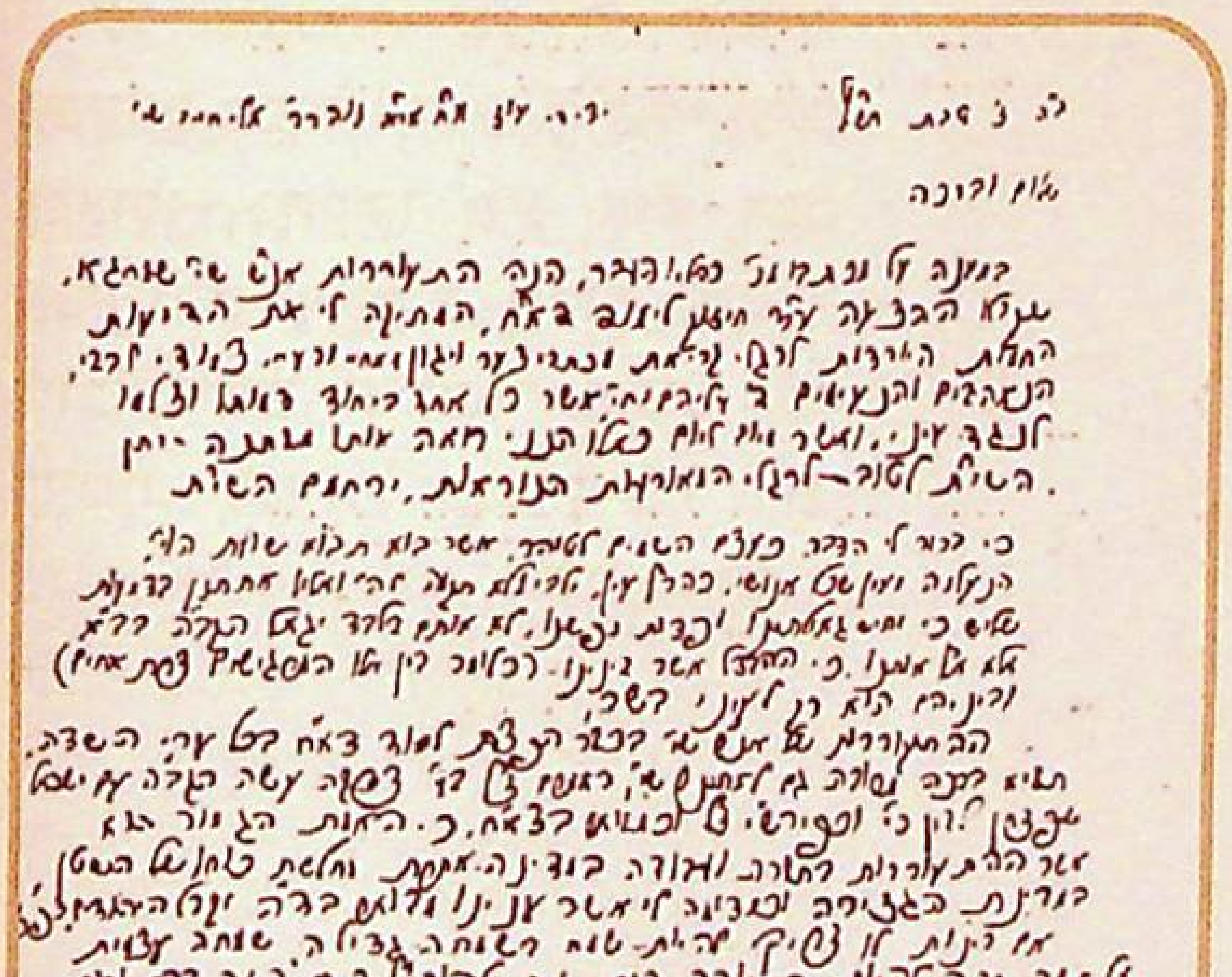

המכתב שהרבי הריי"צ כתב לרב אלטהויז, בכתב ידו של מזכיר הרבי

באדיבות הוצאת הספרים קה"ת

וכך כותב אליו הרבי בז' בטבת תר"צ[5]: "...אודות הנסיעה לברזיליאן כבד לי עוד להגיד בזה דבר, עד אפשר יתברר איזה ענין התלוי עוד בהשערה ואין אני אומר בזה שום הבטחה, כי אם חפצי ומגמתי אשר יעזור השי"ת כי יבא מהכח אל הפועל הטוב בגשמיות וברוחניות".

גם בעניין זה אין בידינו פרטים נוספים, אולם די באזכור יחיד זה כדי ללמדנו כי נראה שבאותה שעה עלתה על סדר היום תוכנית לביקור של הרבי הריי"צ בבראזיל, והרבי לא שלל אותה מכל וכל.

פעלו של הרב פנחס שלייף

ר' פנחס שלייף

במהלך שנות ה'תר"צ התיישבו בבראזיל מספר חסידים נוספים הנמנים על דגל מחנה חסידות חב"ד. אחד הראשונים שבהם היה ר' פנחס שלייף, אשר התגורר בפאולו. ר' פנחס היה חסיד ליובאוויטש ומוצאו היה מהעיר לוצק אשר בוואהלין. אביו הרב עזריאל זעליג חיות, היה מגזע אנ"ש, ובעל זכרון נפלא. הוא היה הולך רגלי לליובאוויטש אל הרבי הרש"ב, ובשובו היה חוזר בעל פה על המאמרים ששמע מהרבי. כאביו, ר' פנחס היה יהודי בעל רגש חסידי חם ובעל מרץ, ומקושר לרבי הריי"צ.

ר' פנחס שלייף הגיע לפאולו בשנת תרצ"ג ועם בואו עמד בקשר עם הרבי הריי"צ, אשר התגורר באותם ימים באוטבוצק שבפולין. הוא נהג לכתוב לרבי על יהדות בראזיל, והרבי היה משיב לו.

במהלך השנים עמד הרבי הריי"צ בקשר מכתבים עם ר' פנחס, בהם עורר אותו הרבי להשתדל ולהרבות עוד ועוד את הפעילות בקהילה. ר' פנחס המשיך להיות בקשר עם הרבי הריי"צ, וכן עם חתנו כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו, ולפעול למען ענייני ליובאוויטש בבראזיל, עד לפטירתו באמצע שנות ה'ש"ת.

5. אגרת ד'תרצא. אגרות קודש שלו כרך יג עמוד קצח.

התיישבות משפחת זאיאנץ בבראזיל

הרב שמחה יצחק זאיאנץ

חסיד נכבד נוסף שהתיישב בבראזיל בשנות ה'תר"צ, היה הרה"ח הרב שמחה יצחק זאיאנץ ז"ל, אבי משפחת העסקנים והנגידים למשפחת זאיאנץ, שמאז תופסים מקום נכבד בכל עניני היהדות והחסידות בפאולו.

הרב שמחה זאיאנץ נולד בעיר פאדאנאוו שבפולין, עיירה אשר התגוררו בה כמה מחסידי ליובאוויטש. בצעירותו הגיע, יחד עם מספר בחורים נוספים מעיירת הולדתו, ללמוד בישיבת "תומכי תמימים" בוורשה, שם למד תורה אצל הגאון הנודע רבי שמעון מזליחוב, לימים מראשי ישיבת חכמי לובלין. ר' שמחה אף זכה להשתתף בחתונת הרבי נשיא דורנו עם הרבנית חי' מושקא ע"ה ז"ל, שהתקיימה בי"ד כסלו תרפ"ט בישיבת "תומכי תמימים" בוורשה.

לאחר חתונתו למד את מלאכת השחיטה אצל חמיו אשר היה השוחט בפאדאנאוו. הוא סיים את הלימודים בהצלחה והיה לשו"ב מומחה.

בעצת חותנו נסע ר' שמחה לקבל את הוראת הרבי הריי"צ באשר להמשך דרכו. בתשובה הורה לו הרבי: עליך לנסוע לבראזיל ולשמש שם כשוחט. ר' שמחה קיבל את הדברים בפשטות, אולם עבור בני משפחתו הדבר היה קשה מאוד. אביו של ר' שמחה אף לא נפרד ממנו לפני נסיעתו, כשהוא טוען כלפיו, "דאס איז א טריפה-מדינה, די ערד איז טריפה דארט, קענסט פארן קיין בראזיל?!"... [=זו מדינה טריפה, האדמה שם טריפה, תוכל לנסוע לבראזיל?!]

אולם נאמן להוראת הרבי הריי"צ, ר' שמחה יצא לדרך ובשנת תרצ"ד הגיע לבראזיל, כאשר בשלב זה הוא מותיר אחריו את זוגתו ושני ילדים קטנים בפולין, והתיישב תחילה בריו די ז'ניירו. כחודש לאחר בואו לריו, פגש בו הרב לוין מפאולו ואמר לו: שמעתי שאתה כאן בריו. מה יש לך לעשות בריו? זהו מקום מסואב, בוא עמי לפאולו!

ר' שמחה עבר אפוא מריו לפאולו והחל לשמש כשוחט ובודק של הקהילה היהודית בעיר. הרב זאיאנץ היה שוחט מומחה וירא שמים ולשחיטתו היה שם טוב. אחרי כשנתיים, הצטרפו אליו גם זוגתו ושני הבנים מאיר ומרדכי.

בשנות מלחמת העולם השניה לא היה לר' שמחה קשר עם בית חיינו, אך לאחר המלחמה התחדש הקשר בינו ובין הרבי הריי"צ.

לימים היה הרב שמחה זאיאנץ למשפיע קהילת חב"ד בבראזיל, ובניו תפסו עמדות נכבדות בעלות השפעה ביהדות בראזיל.

תוכנית להקמת אגודת חב"ד בבראזיל

בראשית שנות ה'ש"ת, נוכחותם של חסידי חב"ד בבראזיל הייתה משמעותית במידה כזו, שהרבי הריי"צ ראה צורך לאחדם ולאגדם תחת מסגרת אגודת חסידי חב"ד, אשר סניף שלה יקום בבראזיל, והרבי הציע כי החסיד הרב שניאור זלמן בזפלוב, שהגיע לשם באותה עת, יעמוד בראש הפעילות.

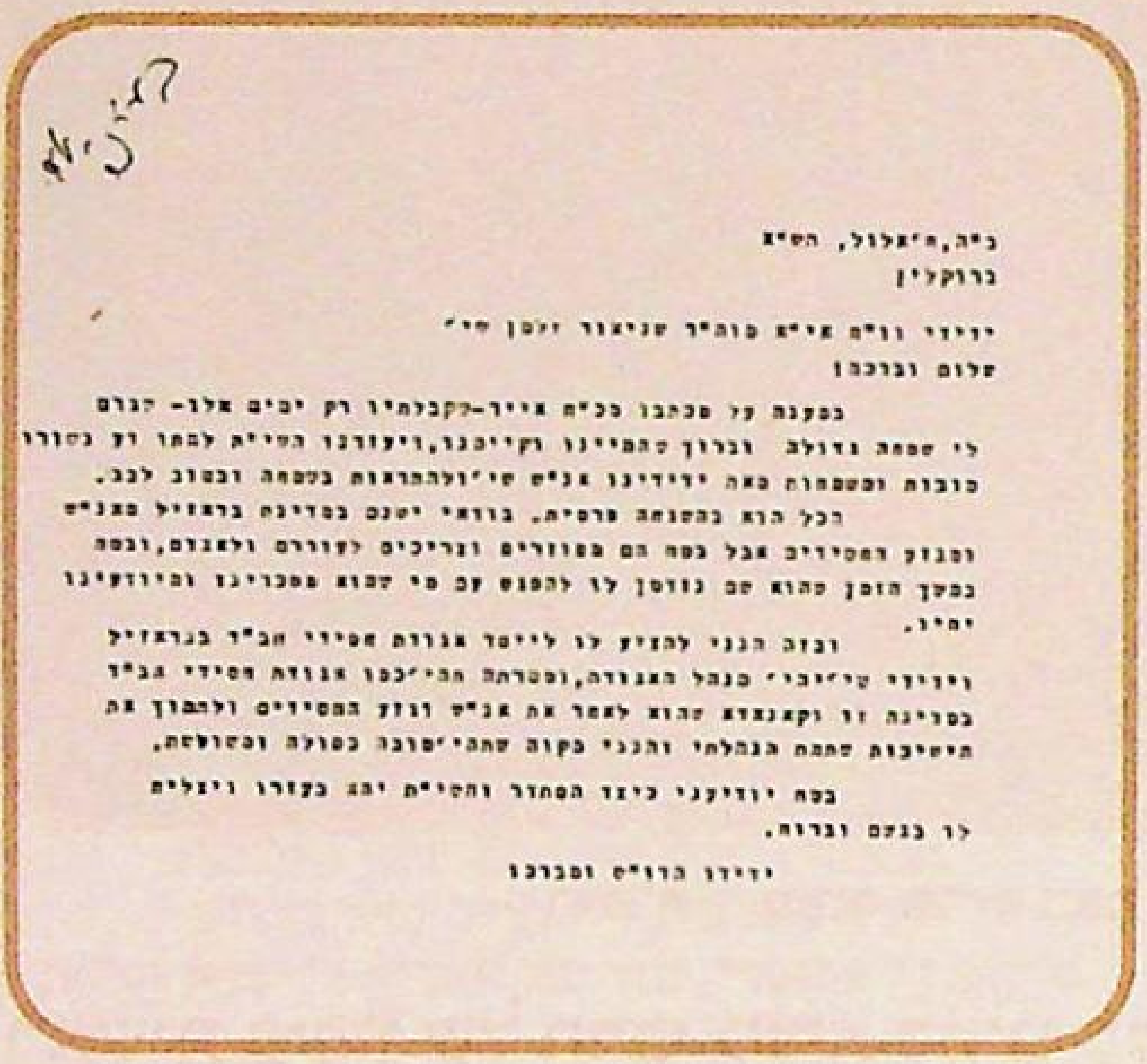

ב"ה, ח'אלול, תש"א
ברוקלין

ידידי וו"ח אי"א מוהר"ר שניאור זלמן שי'
שלום וברכה!

במענה על מכתבו מכ"ח אייר-שקבלתיו רק ימים אלו- שגרם לי שמחה גדולה וברוך שהחיינו וקיימנו, ויעזרנו השי"ת לשמוע רק בשורות טובות ומשמחות מאת ידידינו אנ"ש שי' ולהתראות בשמחה ובטוב לבב.

הכל הוא בהשגחה פרטית. בודאי ישנם במדינת בראזיל מאנ"ש ומגזע החסידים אבל כמה הם מפוזרים וצריכים לעורר ולאגדם, ובטח במשך הזמן שהוא שם נודע לו להפגש עם מי שהוא מאכרינו ומיודעינו יחיו.

ובזה הנני להציע לו לייסד אגודת חסידי חב"ד בבראזיל וידידי שי' יהי' מנהל האגודה, ומטרתה תהי' כמו אגודת חסידי חב"ד במדינה זו וקאנאדא שהוא לאחד את אנ"ש וגזע החסידים ולתמוך את הישיבות שתחת הנהלתי והנני מקוה שתהי' טובה כפולה ומשולשת.

בטח יודיעני כיצד הסתדר והשי"ת יהא בעזרו ויצליח לו בגשם וברוח.

ידידו הדו"ש ומברכו

באדיבות הוצאת הספרים קה"ת

עם בואו למקום, ולאחר נתק ממושך בינו ובין הרבי הריי"צ, הוא שיגר לרבי הריי"צ מכתב מכל הקורות אתו ובישר כי ניצל מאימת המלחמה והגיע בשלום לבראזיל.

בתגובה שלח לו הרבי את האגרת הבאה, בה הרבי מציע לו לייסד ולעמוד בראש אגודת חב"ד אשר תוקם בבראזיל. וכך כותב לו הרבי בח' אלול תש"א[6], "...ובזה הנני להציע לו לייסד אגודת חסידי חב"ד בבראזיל וידידי שי' יהיה מנהל האגודה, ומטרתה תהיה כמו אגודת חסידי חב"ד במדינה זו וקאנאדא, שהוא לאחד את אנ"ש וגזע החסידים ולתמוך את הישיבות שתחת הנהלתי, והנני מקווה שתהיה טובה כפולה ומשולשת".

אין בידינו פרטים נוספים על פועלו של הרב בזפלוב בבראזיל, ומה נפעל בעקבות בקשתו זו של הרבי.

כך או כך, ממכתב זה עולה כי כבר באותם ימים, כוונתו של הרבי הריי"צ היתה כי הפעילות החב"דית בבראזיל תתרחב ותתמסד, בדוגמת פועלם של אגודת חסידי חב"ד בריכוזים הגדולים אשר בארצות הברית ובקנדה, ותהיה לכך השפעה מבורכת על כל מדינת בראזיל.

6. אגרת א'תקיז. אגרות קודש שלו כרך ה עמוד תנז.

הרה"ח ר' פנחס שלייף באמירת "לחיים" בהתוועדות מרעים

ראשית פעלו של הרבי נשיא דורנו למען יהדות בראזיל

עם בואו של כ"ק אדמו"ר הריי"צ לחצי כדור התחתון, ייסד הרבי את המוסדות המרכזיים "מרכז לעניני חינוך", "מחנה ישראל" ו"הוצאת ספרים קה"ת", אשר במסגרתם ותחת חסותם התנהלה כל הפעילות החב"דית.

כשנה ושלושה חודשים לאחר בואו של הרבי הריי"צ לארצות הברית, בכ"ח סיון תש"א, הגיע אל חופי ניו-יורק חתנו כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו, יחד עם זוגתו הרבנית הצדקנית מרת חי' מושקא ע"ה ז"ל. עם בואם לארצות הברית, הטיל הרבי הריי"צ על חתנו לעמוד בראש שלושת המוסדות המרכזיים הללו.

בתפקידיו אלה, כעומד בראש הארגונים הכלליים של ליובאוויטש, סייע הרבי נשיא דורנו לחותנו גם בפעילות למען יהדות דרום אמריקה בכלל, ובתוכה למען יהדות בראזיל. כך המשיך הרבי לפתח את הקשרים וההיכרויות של הרבי הריי"צ בבראזיל, ובהם הקשר עם ר' פנחס שלייף, כמסופר לעיל.

תנופה משמעותית בשד"רות הרב וויינברג

תנופה משמעותית בהתפתחות ענייני חב"ד בבראזיל החלה במהלך שנת תש"ז, עת הגיע לבראזיל השליח הנודד הראשון של רבותינו נשיאינו למדינה, הרה"ח רב הפעלים, הרב יוסף הלוי וויינברג ע"ה.

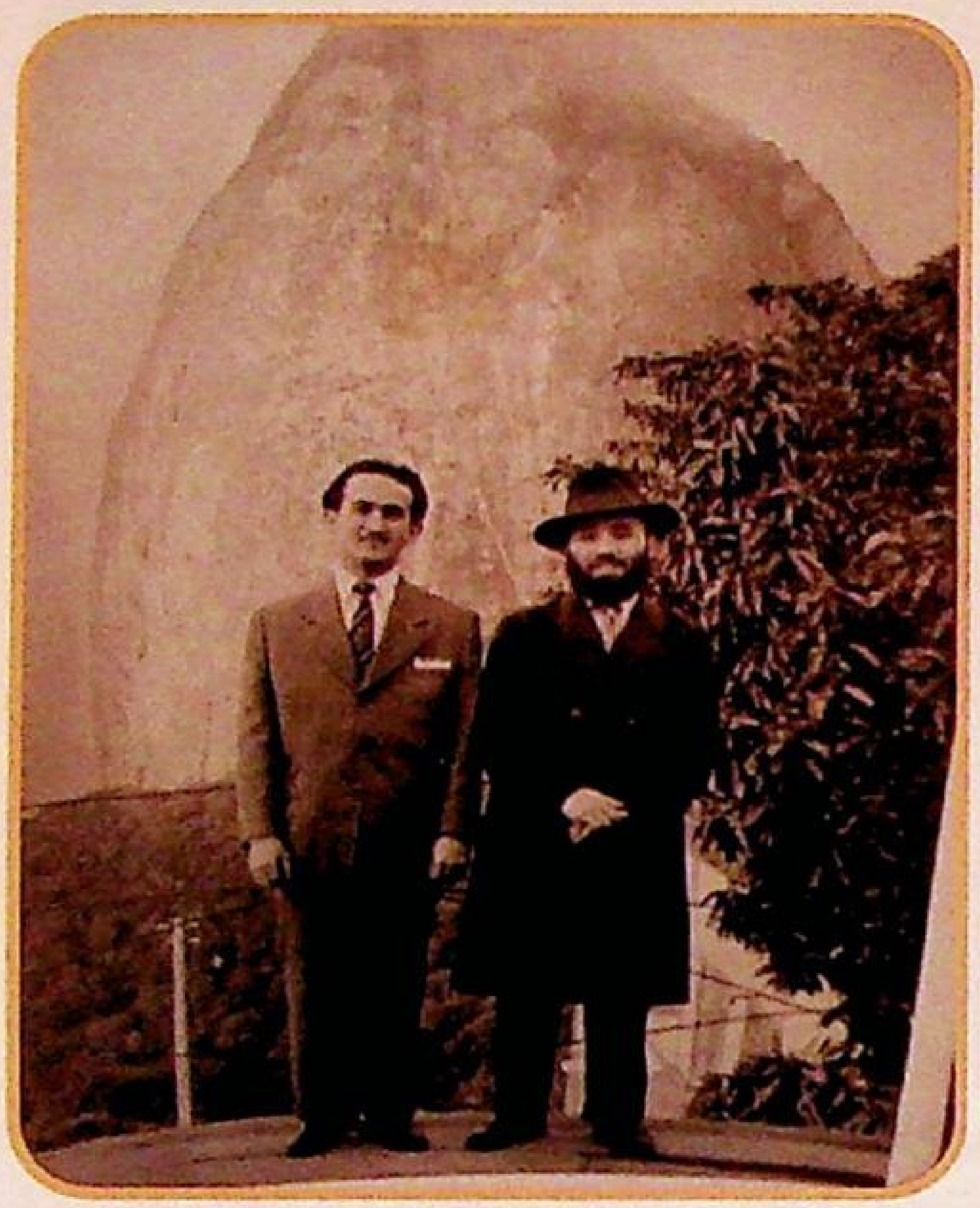

תמונה נדירה של הרב יוסף וויינברג בראשית ביקוריו בריו, בהר הידוע כ"פאן די אסוכר", יחד עם מארחו ר' יצחק הרסון

כאמור, עוד קודם בואו של הרב וויינברג לבראזיל לראשונה בשנת תש"ז, כבר היו יהודים בבראזיל שעמדו בקשר עם הרבי הריי"צ, כתבו לו מכתבים מעת לעת, ואף שלחו לרבי דמי "מעמד", אולם החל משנת תש"ז, הקשר של יהדות בראזיל עם הרבי הריי"צ הלך והתעצם.

במהלך הביקור נפגש הרב וויינברג עם שורה של אישים ומנהיגים בקהילה המקומית, שוחח איתם על מצב היהדות וצרכי היהדות, ולאחר מכן דווח על הכל בפרטיות לרבי הריי"צ וקישר את האישים איתם נפגש עם הרבי ועניניו ומוסדותיו.

בין נכבדי הקהילה היהודית בריו באותם ימים היה הרב מרדכי ציקונובסקי, אשר מתוקף מעמדו התורני שימש כדמות הרבנית בעיר ועסק בכל תפקידי הרבנות, כאשר את משכורתו הוא היה מקבל כמנהל החשבונות של ארגון ה'חברא קדישא' המקומי.

דמות מרכזית נוספת בקהילה היהודית בעיר היה הרב משה זינגרביץ, אברך בן תורה, אשר למד בישיבת טעלז, ובבראזיל עסק במסחר ביהלומים והיה פעיל בעסקנות הציבורית בעיר. שני אישים אלו, אשר היו גיסים, פעלו יחד לטובת ענייני היהדות בעיר, ובבואו של הרב וויינברג לעיר, הם היו לו לעזר רב.

דמויות בולטות נוספות בקהילת ריו היו הגבירים ר' יעקב גינוייער, ר' ישראל זולוכובסקי שהיה מצאצאיו של רבי לוי יצחק מברדיטשוב, ר' מרדכי ניסקער, יהודי חם ולבבי אשר עזר רבות לרב וויינברג בביקורו הראשון בבראזיל והתלווה אליו בביקוריו השונים, ר' פסח קירשנבוים אשר היה פעיל ב"תלמוד תורה", ועוד.

כהוראת הרבי הריי"צ אליו "לזרוע רוחניות", חזר הרב וויינברג מאמרי חסידות בבתי הכנסת, ובמקביל עסק ב"לקצור גשמיות" ונפגש עם בעלי בתים וגבירים לאיסוף כספים למען הישיבה.

בתקופת שהותו של הרב וויינברג לבראזיל, כתב לו הרבי הריי"צ כי הוא היה מעוניין מאוד להקים ישיבה חסידית בבראזיל, והורה לקדם את הדבר במהלך שהותו במדינה.

קבוצה מהתלמידים שהגיעו מבראזיל ללמוד בישיבת "תומכי תמימים" ב-770, ביחד עם צוות הישיבה. למעלה מימין לשמאל: התלמיד יעקב בעגון, הרב יצחק דוב אושפאל, הרב יוסף וויינברג, התלמיד משה הרסון, והרב ליס. למטה מימין לשמאל: שלושה נדיבים, הרב קסטל, הרב פסחוביץ, והרב מרדכי מענטליק. באמצע עומד התלמיד לייבל זאיאנץ.

האחים ר' מרדכי ויבדל"ח ר' מאיר זאיאנץ, עם יהודים מבראזיל.
ליד האחים עומדים הרב יוסף וויינברג והרב משה פנחס כץ

עם שובו לחצרות קדשנו, נכנס הרב וויינברג ל'יחידות' אצל הרבי הריי"צ ומסר דיווח מפורט על המסע ועל כל אשר ראה ושמע ופעל במהלכו.

תלמידים מבראזיל לליובאוויטש

היבט חשוב ורב משמעות בפועלו של הרב וויינברג "לזרוע רוחניות" בבראזיל, היה בכך שהוא קישר צעירים מקומיים לחצר ליובאוויטש, ואף שלח אחדים מהם ללמוד בחצרות קדשנו. את הבחורים שראה עליהם שהם 'כלים' ראויים להשפעה חסידית, דאג לשלוח ללמוד ב"בית חיינו" 770.

לשם כך לא חסך הרב וויינברג בכל מאמץ. הוא נפגש עם התלמידים ועם הוריהם, ודיבר על ליבם כי המקום בו בניהם יגדלו כיראי שמים והולכי בדרך החסידות, הוא בישיבת "תומכי תמימים" בניו-יורק, במחיצת הרבי.

הראשונים מבין אלו היו האחים התמימים הרב מאיר שי' והרב מרדכי (מוטל) זאיאנץ ז"ל, בניו של הרב שמחה יצחק זאיאנץ. בהיותו בבראזיל בביקורו הראשון, סיפר הרב וויינברג לאביהם על הישיבה-גדולה של ליובאוויטש בחצר הרבי הריי"צ, ואף הצהיר כי הוא עצמו לוקח אחריות על חינוכם, והצליח להשפיע על הרב זאיאנץ ורעייתו לשלוח את בניהם לניו יורק, רחוק מהבית, כדי שיגדלו כחסידים.

נסיעה קבועה מידי שנה

נסיעתו הראשונה של הרב יוסף וויינברג לבראזיל הייתה בשנת תש"ז. מאז קבע לו הרב וויינברג לנסוע מידי שנה לערי בראזיל ולעשות למען "תומכי תמימים". מנסיעה לנסיעה הוסיף הרב וויינברג לבקר בנוסף על הערים המרכזיות ריו די ז'ניירו ופאולו, גם בערים המרוחקות יותר, כפורטו אלגרי, קוריטיבה ועוד.

בכל מקום בואו הוא המשיך "לזרוע רוחניות", לחזור מאמרי חסידות ושיחות הרבי הריי"צ בפני הציבור, לדבר עם הקהל על חיזוק כל ענייני היהדות, לשוחח עמם ולעוררם אודות הנחת תפילין, שמירת שבת, קביעת מזוזות וכיוצא בזה.

בכל מקום הוא היה עומד על מצב היהדות בקהילה, משוחח עם ראשי הקהילה המקומית ותיכף היה משגר לרבי דו"ח מפורט ממצב העיר, מהנעשה והנשמע בה, וכן הצעות לדרכי פעולה שונות לחיזוק היהדות בכל מקום.

בנסיעות אלו הוסיף הרב וויינברג לקשר אישים נכבדים נוספים אל ליובאוויטש ואל הרבי הריי"צ.

כך, במהלך שנת תש"ח ערך הרב וויינברג ביקור נוסף בקהילות בראזיל, כאשר במסגרת אותה נסיעה ביקר לראשונה בפורטו אלגרי ועמד על התפתחות הקהילה באותה עת בהקמת תלמוד תורה מקומי, ישיבה לצעירים וכן הקמת מקווה טהרה.

הרב וויינברג דיווח על כך לרבי הריי"צ, ובתגובה שיגר לו הרבי אגרת מאלפת על המרכזיות של שלושת המוסדות הללו בקיום העם היהודי (אגרת ד'תתקנה, מי"א סיון תש"ח).

דאגה והתעניינות מתמדת

גם בתקופה האחרונה לחיים חיותו של כ"ק אדמו"ר הריי"צ בעלמא דין, בשנת תש"י, הייתה דעתו אודות הנעשה בקרב יהדות בראזיל והוא המשיך לפעול למענם.

הנה כי כן, במשך כל השנים הייתה דעתו של כ"ק אדמו"ר הריי"צ נתונה ליהדות בראזיל. כנשיא הדור אשר דאגת טובת כלל ישראל על כתפיו, גם יהדות בראזיל לא היתה רחוקה ממנו ויהודי המדינה היו בדעתו של הרבי כל העת. הרבי התעניין תדיר במצב היהדות במדינה, עורר את כל מי שהיה אפשר לפעול ולעשות למען יהודי המדינה לחזקם בשמירת התורה והמצוות, עורר ועודד הקמת בתי חינוך לקטנים ולגדולים, מקוואות טהרה וכו', ואף החל בשילוח שלוחים ראשונים לשם.

את פעלו של הרבי הריי"צ למען יהדות בראזיל, בתוך פעלו למען יהדות מדינות דרום אמריקה בכלל, המשיך והרחיב ביתר שאת חתנו כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו, כפי שיתואר להלן בהרחבה, בפעילות שראשיתה וייסודה בשליחותם של משפחת חיטריק למדינה.

השליח
הראשון

שנת תשי"ג

הגעת משפחת חיטריק לבראזיל

ביום שלישי בשבוע שהוכפל בו כי טוב, ד' לחודש תשרי תשי"ג, הגיעו בני הזוג חיטריק, עם בנם התינוק יוסף יצחק, אל העיר פאולו שבבראזיל. עידן חדש החל בתולדותיה של יהדות בראזיל. שלוחי ליובאוויטש הראשונים הגיעו אל העיר הגדולה, ופתחו בפעילות שתביא במהלך השנים להתעוררות יהודית בכל המדינה הענקית.

עם בואו של הרב חיטריק לבראזיל התפרסמה בעיתון יהודי מקומי ידיעה נרחבת על בואו לבראזיל, ועל תוכניותיו לפעול בעיר, תחת הכותרת "שליח הרבי מליובאוויטש נסע לס. פאולו לייסד ישיבה"[1]:

"העבודה המסועפת מאוד של חסידי ליובאוויטש בתחום חיזוק החינוך היהודי, והיהדות בכלל, בכל פינות העולם, כבשה השבוע עמדה חדשה באמצעות נסיעתו של הרב צבי הירש חיטריק ואשתו לס. פאולו, בראזיל, לייסד שם ישיבה.

במרכזים החשובים ביותר של הישוב היהודי באמריקה הלטינית פועלת כבר משך זמן תנועת ליובאוויטש, הן באופן ישיר על ידי שלוחים של הרבי מליובאוויטש, והן רבנים ועסקנים הגרים שם ונמצאים בקשר תמידי עם הרבי מליובאוויטש. כך, למשל, נמצא בס. פאולו שנים רבות תלמיד ישיבת ליובאוויטש, ר' שמחה זאיאנץ, התופס מקום של כבוד בתור שוחט ועסקן. בניו לומדים בישיבת ליובאוויטש בברוקלין.

הרב והרבנית חיטריק יעמדו בעבודתם החינוכית בקשר עם המרכז לעניני חינוך, העומד תחת הנהלתו האישית והישירה של הרבי מליובאוויטש, אדמו"ר הרב מנחם מענדיל שניאורסאהן שליט"א.

1. בתרגום מאידיש.

שליח פון ליובאוויטשער רבי'ן אפגעפארען קיין סאן פאולא, בראזיל, צו גרינדן א ישיבה

הרב צבי חיטריק

אחד העסקנים הללו, הרב דוד וולט, יחד עם ר' בנימין ציטרון, נשיא קהילת "מחזיקי הדת" של ס. פאולו, פנה לרבי שליט"א מליובאוויטש, בברוקלין, בבקשה לשלוח לשם שליח כדי להחיות את היהדות בישוב היהודי המרוחק הזה. לאחר סיכומים שונים הוטלה השליחות הזו על הרב חיטריק הצעיר שיש לו נסיון עשיר בעניני חינוך וחיזוק הדת.

הרב חיטריק נסע לשם ביום שלישי האחרון, יחד עם אשתו החשובה מרת רבקה, שבעצמה הינה מורה בבתי הספר "בית יעקב" ו"בית רבקה"".

באותם ימים, התגוררה קהילה יהודית גדולה בפאולו. בין חברי הקהילה היו עשירים גדולים שעסקו במסחר בתחומים שונים כתרופות, טקסטיל, אלקטרוניקה ועוד. רבים מבני הקהילה עסקו ביבוא ויצוא ועשו חיל, אולם בכל הקשור למוסדות חינוך קהילתיים, המצב היה עגום. בתי הכנסת היו פעילים, אך מוסדות החינוך עבור בני הקהילה היהודית לא היו מאורגנים ורבים למדו בבתי הספר הכלליים.

'הקפה' לאבי השליח

יצויין, כי ב"יומן בית חיינו" מימי שמיני-עצרת ושמחת-תורה תשי"ג מופיע: קודם הקפות ציווה כ"ק אדמו"ר שליט"א לרקוד. קנה בעצמו פסוק עבור אנ"ש דרוסיה, עבור אנ"ש דבראזיל, וכיבד בו את הרב יהודה חיטריק, שבנו ר' צבי הירש שליח שם.

חיזוק החינוך הכשר

ראשית פעלו של הרב חיטריק בשליחות הרבי בבראזיל היתה אפוא לחזק את החינוך היהודי הכשר. בשבוע הראשון לבואו לפאולו, רכשה הנהלת הקהילה בניין חדש עבור תלמוד תורה מקומי. מבנה המוסד שכן ברחוב פדרו דשואן מנואל ברובע ז'רדים אמריקה, אשר היה אזור מרכזי בפאולו.

הרב חיטריק עם תלמידי "בית חינוך" בס. פאולו בתקופה הראשונה לשליחותו

עם בואו לעיר, התמנה הרב חיטריק על ידי הקהילה לעמוד בראש בית הספר החדש שנקרא "בית חינוך", וכל הפעילות החינוכית הענפה בבית הספר התנהלה על ידי הרב חיטריק.

כשליח של הרבי התמסר הרב חיטריק בכל מאודו להגדיל את מספר התלמידים במוסד. הגיעו הדברים לידי כך אשר כחלוף שנה מהקמת המוסד, למדו בו כארבע מאות תלמידים יהודיים מפאולו. לצורך כך גייס הרב חיטריק צוות חינוכי ממרחקים. חלק מהמורים הגיעו מהעיר ריו די ז'ניירו המרוחקת כשש שעות נסיעה מפאולו, חלק הגיעו במיוחד מארץ הקודש וכן ממקומות נוספים.

אולם על שליחותו החינוכית של הרב חיטריק העיבה העובדה אשר בקרב הנהלת הקהילה היהודית וחבריה היו גישות וזרמים מנוגדים. היו כאלו שנטו יותר למודרנה ולעומתם היו כאלו שהיו קרובים יותר אל היהדות המסורתית. כבר בראשית דרכו היה המוסד החינוכי נתון במאבקי כוחות בין הזרמים השונים בהנהלת הקהילה באשר לאופיו.

ימים ראשונים בשליחות

במקביל לעיסוקו המרכזי בשטח החינוך הכשר, החל הרב חיטריק כבר בחודש תשרי הראשון לבואו בפעולות ברוח ליובאוויטש כהתוועדויות, קביעת שיעורי תורה וחגיגת החגים כמנהג חב"ד.

על ימיו הראשונים של הרב חיטריק בבראזיל, אנו למדים משורת המכתבים הבאה אותה שיגר הרב חיטריק תמידין כסדרן לרבי. מכתבים אלו מלמדים אותנו גם על הנעשה בקהילת פאולו, ועל ההתמודדויות והאתגרים שנכונו לו כבר בתקופה הראשונה לשליחותו.

המכתב הראשון בנושא הוא מכ"ו תשרי תשי"ג, ממנו אנו למדים גם על פעולותיו בחודש תשרי בעיר. וכך הוא כותב:

לכ"ק אדמו"ר שליט"א

מפני סיבת החג וסידור הבית דירה לא הספקתי לכתוב עד עתה, והנני היום לכתוב מכל אשר נעשה כאן מיום בואי.

בשבת תשובה חזרתי מאמר דא"ח בבית הכנסת מחזיקי הדת, ויש מקשיבים ומבינים מה. בכלל העולם כאן אינו מגושם כל כך כמו שסוברים מתחילה.

ערב יום הכיפורים קנו ב"ה הבנין בלי שום תכנית בעד מה ומי. הנגיד ציטרון חשב מאחר שהוא נותן סכום גדול כל כך והוא בעצמו סידר את קניית הבניין, הוא יהיה הבעה"ב. אך למחרת יום הכיפורים התחילו האסיפות של המתעסקים בשאלות: מי הוא הקונה ובעד מה קנו. אחר השקלא וטריות קיבלו הצעתי: שיוסד אירגון כללי בן שלושים איש והם יהיה הבעה"ב לעולם, כדי להוציא מליבם של אלו שרוצים לעשות בחירות מזמן לזמן לבחור בהעה"ב של הבנין. מהתלמוד תורה דכאן שיש להם בנין מפואר שהרב וואלט בנה בעצמו, גרשו את הרב וואלט ומהו"ר שמחה מההנהלה על ידי הבחירות דשם.

עכשיו נתגלה שאחדים אינם רוצים שהישיבה תהיה בהבניין החדש. בהארגון יש לנו רוב הנראה, ומושכים ידיהם מהארגון ומבקשים בחזרה את מעותיהם. אך כנראה אי"ה הצד שלנו יגביר. היום בערב תהיה אסיפה לארגון ועד הישיבה. הטעם לאיחור אסיפה זו הוא, כי מתחילה רצו שהכל יהיה ביחד, שאז הייתה המעלה שלא תהיה שאלת הכסף בעד הישיבה. אני הייתי נגד זה שלא לאחד עדיין הישיבה עם הבית חינוך. טעמי היה כי א"א לי כעת לשנות הסדר בשם ואין מלמדים שיהיה מוכנים ללמד שם, כי המלמדים שם . . וכאשר אקבל הסכם מכ"ק אדמו"ר שליט"א אז אעשה כהוראותיו.

בינתיים הם מציעים שזוגתי תלמד בהבית חינוך בכיתות הגבוהות חומש עם רש"י, כדי לנצל הזמן של שני חודשים עד סיום עונת הלימודים. אודות לימודי עם הבחורים עד שנעבור אל הבנין בחודש פברואר שאז הוא התחלת זמן הלימודים, יש בזה שני דיעות. אחת היא שלא אלמד עמהם עד אז, כי ביכולתנו לקבץ רק ששה או שבעה בחורים שירצו ללמוד אחר בואם מהבתי ספר. וגם להמונקאטשער יש

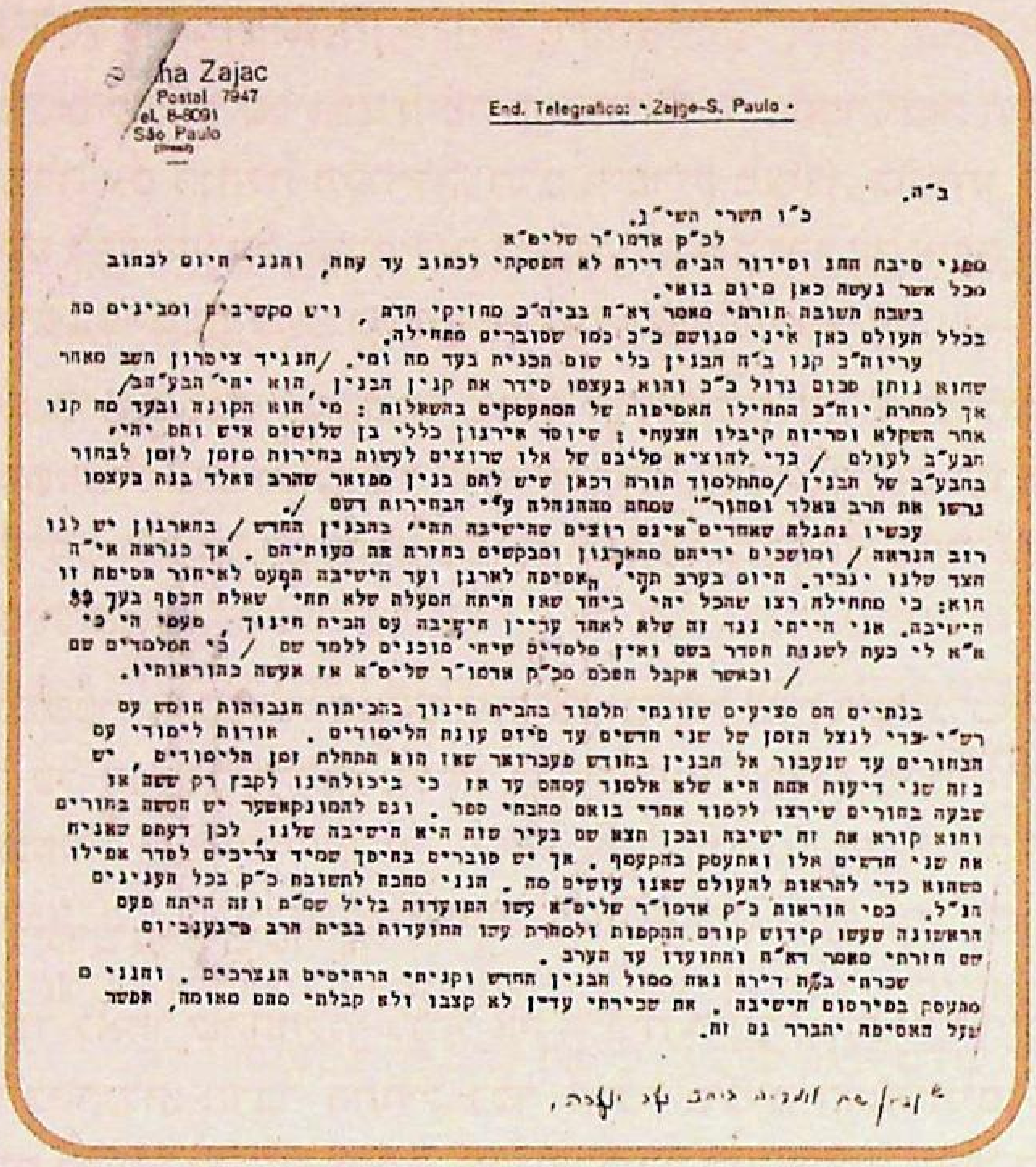

ha Zajac
Postal 7947
el. 8-8091
São Paulo
(Brasil)

End. Telegrafico: • Zajac-S. Paulo •

ב"ה.

כ"ו תשרי תשי"ג.

לכ"ק אדמו"ר שליט"א

מפני סיבת החג וסידור הבית דירה לא הספקתי לכתוב עד עתה, והנני היום לכתוב מכל אשר נעשה כאן מיום בואי.

בשבת תשובה חזרתי מאמר דא"ח בביהכ"נ מחזיקי הדת, ויש מקשיבים ומבינים מה בכלל העולם כאן אינני מגושם כ"כ כמו שסוברים מתחילה.

עריוה"כ קנו ב"ה הבנין בלי שום הכנה בעד מה ומי. /הנגיד ציפרון חשב מאחר שהוא נותן סכום גדול כ"כ והוא בעצמו סידר את קנין הבנין, הוא יהי' הבע"הב/ אך למחרת יוה"כ התחילו האסיפות של המתעסקים בהשאלה: מי הוא הקונה ובעד מה קנו אחר השקלא וטריות קיבלו הצעתי; שיוסד אירגון כללי בן שלושים איש והם יהי' הבע"ב לעולם / כדי להוציא מליבם של אלו שרוצים לעשות בחירות מזמן לזמן לבחור בהבע"ב של הבנין /מהתלמוד תורה דכאן שיש להם בנין מפואר שהרב מאלד בנה בעצמו גרשו את הרב מאלד וסחור"י שמהם מהתנהלה ע"י הבחירות דשם /.

עכשיו נתגלה שאחרים אינם רוצים שהישיבה תהי' בהבנין החדש / בהארגון יש לנו רוב הנראה / ומושכים ידיהם מהארגון ומבקשים בחזרת את מעותיהם. אך כנראה אי"ה הצד שלנו יגביר. היום בערב תהי' האסיפה לארגן ועד הישיבה הטעם לאיחור אסיפה זו הוא: כי מתחילה רצו שהכל יהי' ביחד שאז היתה המעלה שלא תהי' שאלת הכסף בערך [illegible] הישיבה. אני הייתי נגד זה שלא לאחד עדיין הישיבה עם הבית חינוך, מעפי הי' כי א"א לי כעת לשנות הסדר בשם ואין מלמדים שיהי' מוכנים ללמד שם / כי המלמדים שם / וכאשר אקבל הסכם מכ"ק אדמו"ר שליט"א אז אעשה כהוראותיו.

בנתיים הם מציעים שזמני הלמוד בהבית חינוך בהכיתות הגבוהות הוסיף עם רש"י ובר לנצל הזמן של שני חדשים עד סיום עונת הליסודים. אודות לימודי עם הבחורים עד שנעבור אל הבנין בחודש פעברואר שאז הוא התחלת זמן הליסודים, יש בזה שני דיעות אחת היא שלא אלמד עמהם עד אז כי ביכולתינו לקבץ רק ששה או שבעה בחורים שירצו ללמוד אחרי בואם מבתי ספר. וגם להמונקאטשר יש חמשה בחורים והוא קורא את זה ישיבה ובכן תצא שם בעיר שזה היא הישיבה שלנו, לכן דעתם שאניח את שני חדשים אלו ואתעסק בהקמפ. אך יש סוברים בהיפך שמיד צריכים לסדר אפילו משהוא כדי להראות להעולם שאנו עושים מה. הנני מחכה לתשובת כ"ק בכל הענינים הנ"ל. כפי הוראות כ"ק אדמו"ר שליט"א עשו התועדות בליל שמ"ת וזה היתה פעם הראשונה שעשו קידוש קודם ההקפות ולמחרת עשו התועדות בבית הרב פייגענבוים שם חזרתי מאמר דא"ח והתועדו עד הערב.

שכרתי ב"ה דירה נאה ממול הבנין החדש וקניתי הרהיטים הנצרכים. והנני מתעסק בפירסום הישיבה. את שכירותי עדיין לא קצבו ולא קבלתי מהם מאומה, אפשר שעל האסיפה יתברר גם זה.

[illegible]

חמשה בחורים והוא קורא את זה ישיבה, ובכך תצא שם בעיר שזה היא הישיבה שלנו. לכן דעתם שאניח את שני חודשים אלו ואתעסק בהקמפ. אך יש סוברים בהיפך שמיד צריכים לסדר אפילו משהו כדי להראות להעולם שאנו עושים מה. הנני מחכה לתשובת כ"ק בכל הענינים הנ"ל.

כפי הוראות כ"ק אדמו"ר שליט"א עשו התוועדות בליל שמחת תורה, וזה הייתה פעם הראשונה שעשו קידוש קודם ההקפות, ולמחרת עשו התוועדות בבית הרב פייגענבוים, שם חזרתי מאמר דא"ח והתוועדו עד הערב.

שכרתי ב"ה דירה נאה ממול הבניין החדש וקניתי הרהיטים הנצרכים, והנני מתעסק בפרסום הישיבה. את שכירותי עדיין לא קצבו ולא קיבלתי מהם מאומה, אפשר שעל האסיפה יתברר גם זה.

עד כאן ממכתבו של הרב חיטריק לרבי בחודש הראשון לבואו.

בתקופה הראשונה לפעלו, היה הרב חיטריק נוסע יום יום בשעות אחר הצהריים במונית, ואוסף ילדים יהודים אשר סיימו את לימודיהם בבתי הספר הכלליים, ולאחר ארוחת הצהריים היה מביאם ללמוד במסגרת התלמוד תורה. בתוך תקופה קצרה הגדיל הרב חיטריק את כמות התלמידים שהיו באים ללמוד בשעות אחר הצהריים במסגרת זו.

התנגדות לפעילות הרב חיטריק

הימים הראשונים לפעלו של הרב חיטריק בניהול בית הספר "בית חינוך" היו פוריים, מתוך שיתוף פעולה עם הנהלת הקהילה. הרב חיטריק מצידו, בהיותו חדור ברוחה של ליובאוויטש, ביקש להשפיע על התלמידים במסגרת בית הספר על אורח חיים יהודי, היות ורבים מהתלמידים באו מבתים שבהם היהדות לא נשמרה במלואה.

אולם בחלוף שבועות ספורים, כרגיל כאשר יש הצלחה, החלו פעולותיו אלו של הרב חיטריק לעורר קשיים והתנגדויות מצד אנשי הקהילה, אשר בחלקם נטו כאמור למודרנה וכאשר ראו שילדיהם חוזרים לבית עם מצוות והנהגות חדשות, החלו להתנגד לפעילות הרב חיטריק ב"בית חינוך".

התנגדות זו נמשכה על פני כל המחצית הראשונה של שנת תשי"ג, כאשר הרב חיטריק מדווח לרבי על כל הנעשה והרבי מצידו מנחה אותו לפרטי פרטים ופועל לסייע לו ולחזקו מול מתנגדיו.

סיפר על כך לימים הרב חיטריק:

"זמן קצר בלבד לאחר שהתחלתי לנהל את ה"בית חינוך", התחילו חיכוכים מצד כמה אנשים מרכזיים בקהילה. הדבר התחיל בכך שכבר בימים הראשונים למילוי התפקיד הוריתי לתלמידים בכיתה ללבוש ציצית. אמנם לרובם היה ציצית, אבל היו בודדים שלא היה להם ציצית, ואני השפעתי עליהם שילבשו ציצית. פעם גם אמרתי לתלמידים שמי שיגיע מחר בלי ציצית לא יכנס לכיתה ובעקבות כך נעשה רעש גדול בעיר.

העומדים בראש הנהלת ה"בית חינוך" היו שניים שבעצם היו מתנגדים ממש לליובאוויטש, למרות שבחיצוניות התנהגו כידידים, ואף היו בקשר טוב עם הרב שמחה זאיאנץ.

באותה תקופה אחד מהם נסע לארץ הקודש ובדרכו התארח בשבת בפורטוגל. בהיותו בפורטוגל הוא מצא שם בעל תשובה, שלא היה בר אוריין. אדם זה מצא חן בעיניו והוא הביא אותו לבראזיל שיהיה מנהל ה"בית חינוך" לצידי. אדם זה החל מיד לפעול ברוח אחרת בבית הספר, כאשר הוא מבטל את הדרישה שהצבתי בפני התלמידים להגיע עם ציצית ללימודים והנהלת הקהילה גיבתה אותו על צעדים אלו".

ביקור ראשון בריו די ז'ניירו

במקביל לפעולותיו הראשונות בפאולו, ערך הרב חיטריק במהלך חודש חשון נסיעה מיוחדת לריו די ז'ניירו, המרוחקת כשש שעות נסיעה מפאולו, לעמוד על מצב היהדות בקהילה והנעשה בחינוך היהודי בעיר.

במכתב מח"י חשון תשי"ג, מוסיף הרב חיטריק ומדווח לרבי על הנעשה בשבועות שחלפו בשליחותו, וסוקר את ההתפתחויות האחרונות בקהילות פאולו וריו. וכך הוא כותב:

סיבת איחור כתיבתי הייתה משום העדר ידיעת המצב דכאן. והיינו שלא ידעתי איזה צד יגביר, ובכלל היה עירוב פרשיות, ולא ידעו על כל אחד לאיזה מחנה הוא משתייך. הצעת צד שכנגד הייתה שיתנו להישיבה איזה חדרים בהבנין, אך עיקר הבנין הוא בשביל הגימנסי', וכסף יאספו לחוד בשביל הישיבה, ומובן שזה היה אי אפשר, כי הם אספו סכום גדול כל כך בעד הבניין והוצאות הבית חינוך, יש להם [?] גם מונח אצלם מעות, וגם לא יכריחו את תלמידי הגימנסי' ללכת להישיבה. גם הם מחכים לביאת הד"ר מפורטוגל שיבוא בעוד שבועיים ואמרו לי שהוא יהיה המנהל הראשי.

בתחילת השבוע נסעתי לריא לבקר הישיבה דשם, יש להם בהישיבה 230 תלמידים כ"י. יש להם שתי כיתות גבוהות מהגימנאזיע המכינות את התלמידים להיכנס לאוניברסיטה, אך שם לומדים בתערובות היינו בהשני כיתות הגבוהות דווקא, וכן קודם אינם כדבעי, כי אין להם מי שיתמסרו לזה.

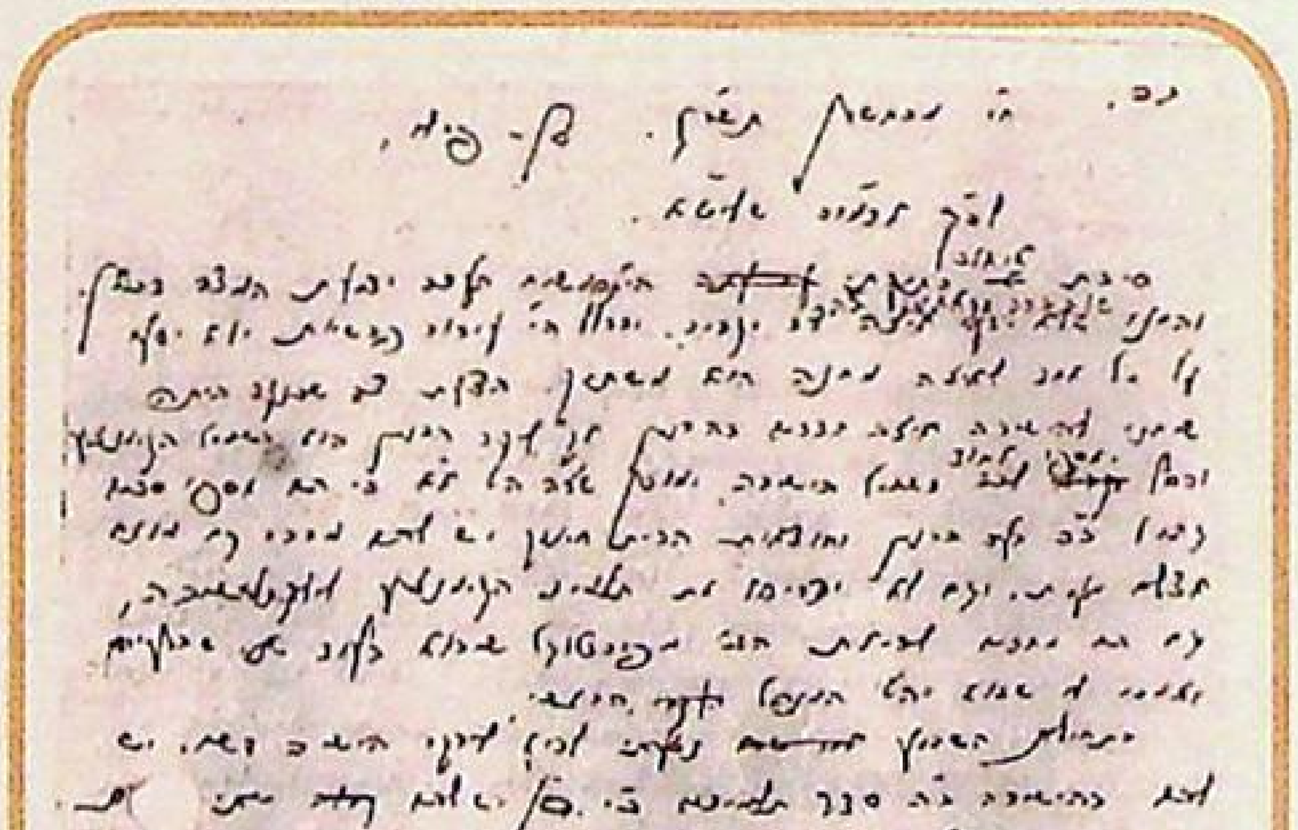

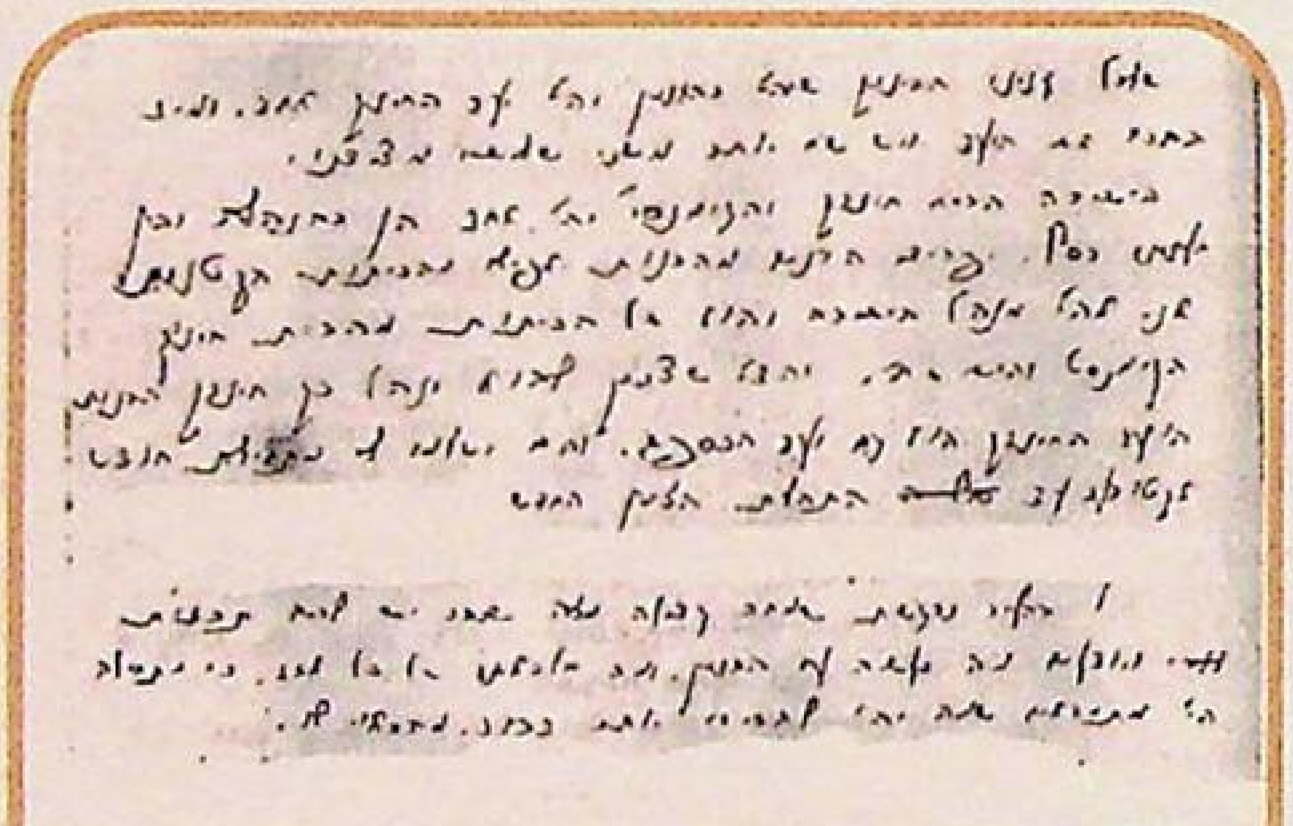

ברצונם לסדר מטבח בעד התלמידים, ומבקשים ממנהל הישיבה שיהיה חזק בדעתו שייתן כוח בישיבה וילמד עם כיתה גמרא.

נפגשתי עם הרב הכולל הרב פינק. התארחתי בבית ראש הקהל מוהר"ר משה זינגערעוויטש, אחרי שביליתי שם שני ימים הציעו לי המשרה דשם בתור מנהל הישיבה עם משכורת. . עדיין לא נתתי להם תשובה אם אני אסע או אחר, כי אמרתי להם שדבר זה צריך הסכמת כ"ק אדמו"ר שליט"א.

אך אחר ביאתי בחזרה לס. פאולו נשתנה המצב כאן לגמרי, אחר שנתוודע להם שבדעתי לנסוע לריא להישיבה, הם ראו שהשיטה שלהם היא כוזבת, כי סברו שאני במילא אשאר כאן ואם אפילו יהיה ישיבה אלמד מעט מעט עם תלמידים, ואין להם צורך ליותר. ובכן ההורים של הבנים שאני לומד והם שבעי רצון מלימודי עמהם, ואחדים מהבע"ב התחילו לדבר בעניין זה.

ועל האסיפה שהתקיימה בעת היותי בריא היה ככה, שלכל ענייני החינוך שיהיה בהבניין יהיה ועד החינוך אחד, ומיד בחרו את הועד ויש שם יותר משני שלישים מצידנו.

הישיבה, הבית חינוך, והגימנסי' יהיה אחד הן בהנהלה והן בעניני כסף, יפרידו הבנים מהבנות אפילו מהכיתות הקטנות, אני יהיה מנהל הישיבה והוא כל הכיתות מהבית חינוך הגימנסי' והישיבה, והד"ר שצריך לבוא ינהל רק חינוך הבנות. הועד החינוך הוא גם ועד הכספי, והם ישלמו לי מתחילת חודש אוקטובר עד התחלת הזמן החדש...

בהעיר נרגשת שמחה גדולה מזה שכבר יש להם תוכנית ויודעים מה נעשה עם הבנים ומה מלאכתו של כל אחד, כי מתחילה היו מתייראים שמא יהי' [?] יותר כבוד מהראוי לו.

...כן יצטרכו מלמדים כאן בס. פאולו, כי עכשיו הנני עסוק כל היום. בבוקר הנני לומד עם כיתה של שבעה ילדים חומש עם רש"י, ואחר צהריים הנני לומד גמרא עם תוספות עדיין רק עם שניים, וכן בערב באים שלושה בחורים מאוניברסיטה, הלימודים עמהם הם חומש רש"י ומשניות.

עכשיו יש עוד כיתה של שמונה ילדים משש ושבע ושנים, שרוצים להביא אותם מחלק אחר בעיר, אך אין מי שילמד עמהם.

...אם יבוא לכאן אברך שיודע את אומנות השחיטה יהיה גם פרנסה בריווח ובכבוד גדול, וכדאי שלא יתארך ויבוא מיד.

תלמידי "בית חינוך" בס. פאולו אוכלים ארוחת צהריים כשרה בפעילות הרב חיטריק

ארוחה כשרה ראשונה

אחת הפעולות הראשונות שהרב חיטריק ראה כהכרחית להתפתחות המוסד בכיוון הנכון היתה פתיחת מטבח יהודי כשר במסגרת בית הספר. הרב חיטריק הבין שאם במסגרת ה"בית חינוך" יפעל מטבח כשר שיספק ארוחות צהריים לתלמידי בית הספר, יוסיף הדבר רבות ברישום ילדים למוסד, יוכל להאריך את שעות הלימודים גם לשעות אחר הצהריים ולכל לראש יגרום למאות ילדים לאכול מזון כשר, דבר שהיה בספק בבתים רבים.

ואכן הרב חיטריק הקים ב"בית חינוך" מטבח כשר וכצפוי הדבר יצר הד רחב ותגובות חיוביות בעיר.

מחנה קיץ דתי ראשון בבראזיל

במקביל לפעילותו של הרב חיטריק כמנהל ה"בית חינוך" בפאולו, הוא לא נרתע מההתמודדות עם גורמים שונים בהנהגת הקהילה ועסק בעשייה חינוכית נוספת, מתוך הכרה כי זו הערובה לעתידה של יהדות בראזיל.

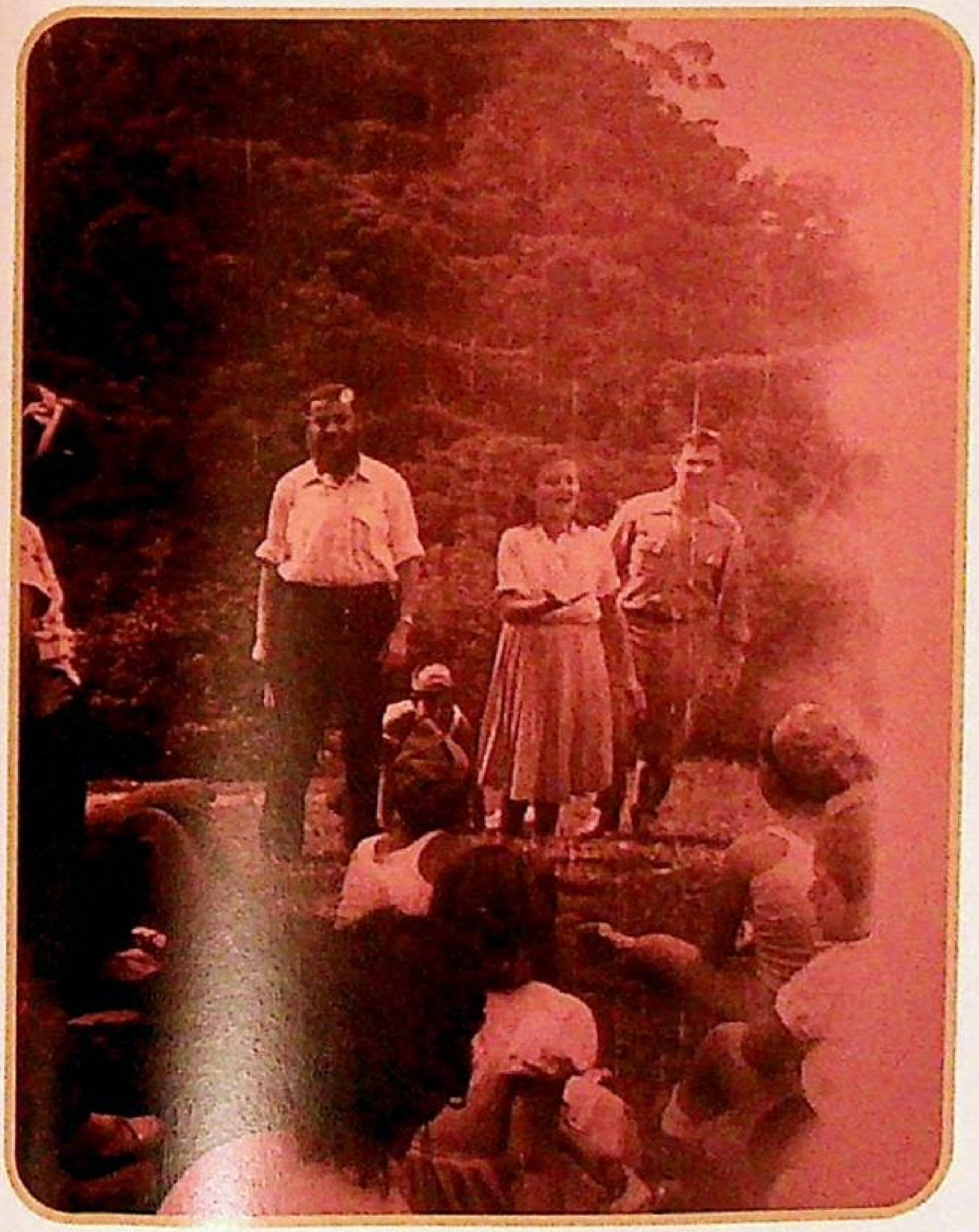

הרב חיטריק בפעילות "מחנה קיץ" הדתי הראשון בס. פאולו

בבראזיל, כמו בשאר מדינות דרום-אמריקה, תקופות מזג האוויר שונות מאשר באיזורים אחרים בעולם. במדינות אלו, החודשים הראשונים של השנה היהודית הם חודשי הקיץ ואילו בתקופות הקיץ בחלקים האחרים של העולם - במדינות אלו שורר חורף. ימי חופשת הקיץ בבראזיל נמשכים מאמצע חודש דצמבר ועד סוף חודש ינואר למניינם, כאשר בסוף חודש ינואר מתחילה שנת הלימודים החדשה.

כחודש ימים לפני היציאה לחופשת הקיץ השנתית בבראזיל, יזם הרב חיטריק

הרב חיטריק יחד עם משתתפי ה"מחנה קיץ" הראשון בס. פאולו

לאשתו של הרב חיטריק, שהיו מסורות לילדים כמו אמהות נאמנות באמת. יישר כח מיוחד מגיע גם ל"דודה" הידועה והמסורה ביילה פוגלמן, ששהתה כל הזמן עם הילדים.

המחנה שאורגן על ידי הרב וואלט יחד עם הבעלי בתים החשובים של ס. פאולו, לא היה דווקא עבור המקומיים, אלא היו ילדים רבים גם מריו וממקומות נוספים.

אנו מאחלים לכם הצלחה רבה בעבודתכם העתידית. תחזקנה ידיכם!

פרסום בעיתונות היהודית בבראזיל

שנת הלימודים החדשה בבראזיל, כמצויין לעיל, נפתחת בסוף חודש ינואר. במקביל לפעלו של הרב חיטריק למען חינוך הילדים במסגרת מחנה הקיץ, הוא ניהל בעונה זו מסע פרסום בעיתונות היהודית בבראזיל בו נקראו תלמידים יהודיים מכל רחבי המדינה לבוא ללמוד ב"בית חינוך", שהציע גם לינה בפנימיה.

הנה דוגמה מאחת המודעות שפרסם הרב חיטריק באותם ימים[3]:

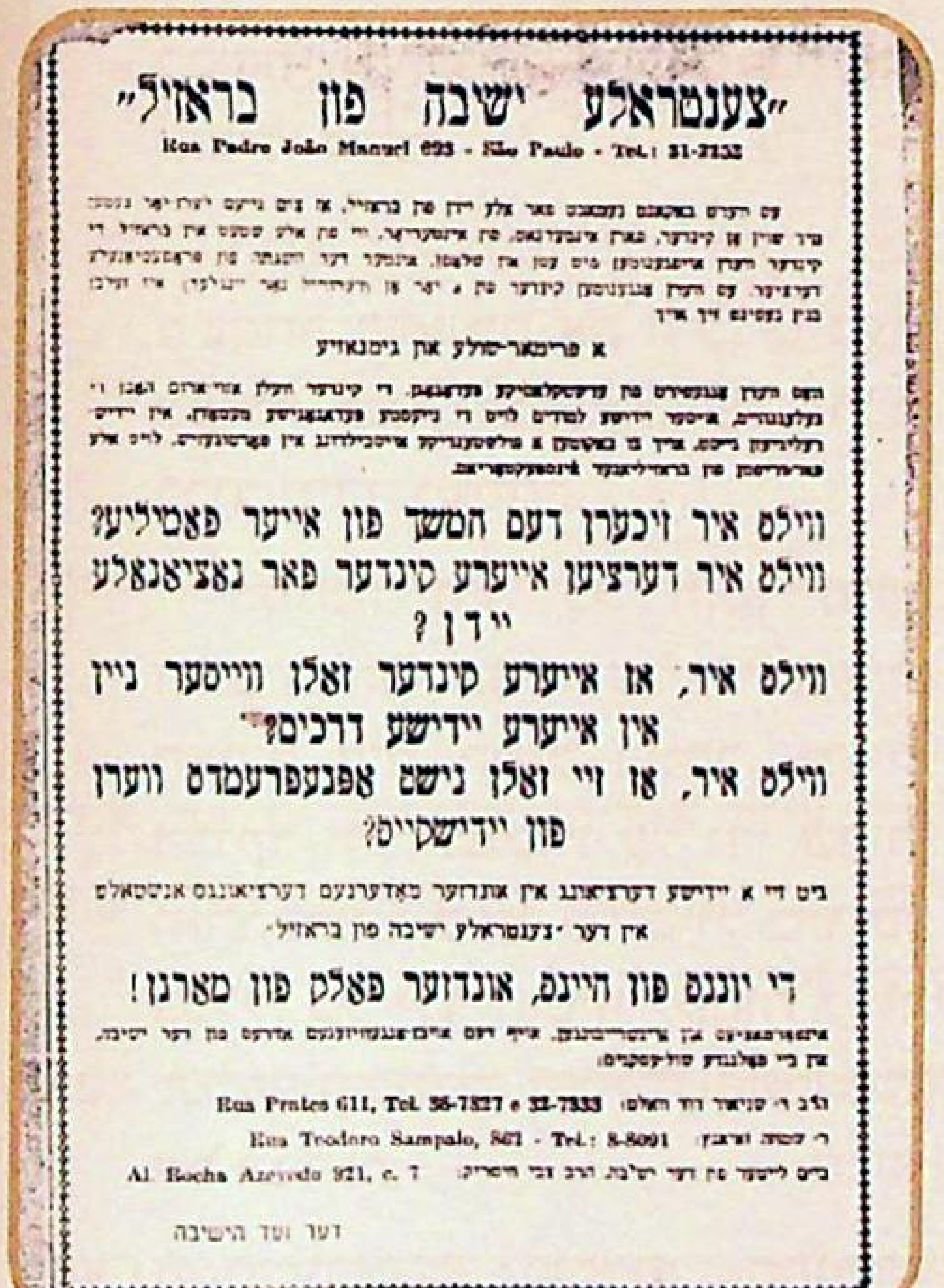

"צענטראלע ישיבה פון בראזיל"

Rua Padre João Manuel 693 - São Paulo - Tel.: 31-2252

א פרימאר-שולע און גימנאזיע

ווילט איר זיכערן דעם המשך פון אייער פאמיליע?

ווילט איר דערציען אייערע קינדער פאר נאציאנאלע יידן?

ווילט איר, אז אייערע קינדער זאלן ווייסער גיין אין אייערע יידישע דרכים?

ווילט איר, אז זיי זאלן נישט אפגעפרעמדט ווערן פון יידישקייט?

אין דער "צענטראלע ישיבה פון בראזיל"

די יונגע פון היינט, אונדזער פאלק פון מארגן!

Rua Prates 611, Tel. 36-7827 e 32-7333

Rua Teodoro Sampaio, 861 - Tel.: 8-8091

Al. Rocha Azevedo 921, c. 7

דער ועד הישיבה

הישיבה המרכזית של בראזיל
רחוב פדרו דשואן מנואל 693,
ס. פאולו - טל: 31-2252

הודעה לכל יהודי בראזיל: לקראת שנת הלימודים החדשה הננו מקבלים ילדים בתנאי פנימיה מהסביבה, כמו מכל ערי בראזיל. הילדים ייהנו ממזון ולינה ובהשגחת מחנכים מומחים. מתקבלים ילדים מגיל 6 והלאה (בינתיים רק בנים).

באותו בנין נמצא גם בית ספר יסודי ותיכון, המנוהלים על ידי מחנכים מהשורה הראשונה. כמו כן תהיה לילדים ההזדמנות, מעבר ללימודים הכלליים לימודים יהודיים לפי שיטות החינוך

3. בתרגום מאידיש.

החדשות ביותר, ברוח היהדות הדתית, להכשרה מלאה בפורטוגזית, בהתאם לכל תקנות הפיקוח הברזילאי.

רצונכם להיות בטוחים בהמשך משפחתכם? רצונכם לגדל את ילדיכם ליהודים נאמנים? רצונכם שילדיכם ילכו בדרכיכם היהודיות? רצונכם שהם לא יתנתקו מהיהדות?

תנו להם חינוך יהודי במוסד החינוך היהודי המודרני שלנו, ב"ישיבה המרכזית של בראזיל". הנוער של היום, הנו העם היהודי של המחר!

פרטים והרשמה בכתובת הישיבה הרשומה מעלה, ואצל עסקני בית הכנסת הרשומים להלן: הרב ר' שניאור דוד וולט, ר' שמחה זאיאנץ, ואצל מנהל הישיבה, הרב צבי חיטריק. ועד הישיבה.

כדי להגדיל את מספר התלמידים, הרב חיטריק היה עובר בין בתי משפחות היהודים תושבי פאולו ומשכנע את ההורים, משפחה אחר משפחה, לשלוח את בניהם לחינוך יהודי כשר בבית הספר בניהולו.

מאבק על צביון ה"בית חינוך"

ממשיך ומספר הרב חיטריק:

"ראשי הקהילה המשיכו להצר את פעולותיי, כאשר אני מצידי משתדל להמשיך ולפעול למרות הקשיים וההתנגדויות, אולם ראיתי שכל דבר נהיה כרוך במחלוקת והתנגדויות.

באותה תקופה פרסמתי מודעות בעיתונות היהודית המקומית, אשר במסגרת מוסד ה"בית חינוך" תיפתח גם ישיבה לתלמידים הבוגרים יותר, בה ילמדו בעיקר לימודי קודש.

אולם גם תוכנית זו לא מצאה חן בעיני וועד הקהילה והם החליטו לקרוא למסגרת לימודית זו בשם "ישיבת חפץ חיים". נקראתי לאסיפת וועד הקהילה וחבר הוועד הרב משה זינגרביץ טען כלפי אשר אני רק עובד שלהם, והוועד החליט לתת לישיבה את השם "ישיבת חפץ חיים".

אמרתי להם, אתם הלא צריכים כוחות מליובאוויטש. לא שיש לנו משהו חלילה נגד ה"חפץ חיים". השם הוא מאוד יפה, הלוואי וכולנו היינו כמו ה"חפץ חיים", אבל אין לנו כוחות לשלוח לכל הישיבות בעולם. אם זה ישיבה של ליובאוויטש אז ישלחו שלוחים לכאן, אך אם לא, לא אוכל להמשיך בתפקידי. בתגובה כולם צחקו ועשו ליצנות מדברי.

בכל התקופה שעבדתי ב"בית חינוך", למרות שהגעתי לבראזיל לאחר שקיבלתי חוזה חתום מהנהלת הקהילה שאקבל משכורת קבועה, לא קיבלתי מהם אף פרוטה אחת. בתקופה הראשונה עוד יכולנו לחיות על הכספים שקיבלתי בחתונתנו, אולם הקשיים

הלכו וגברו. כתבתי אפוא לרבי שאני פועל שם לבדי ואין בכוחי ללכת כנגד כל וועד הקהילה".

לקראת פתיחת שנת הלימודים החדשה, ביקשו בהנהלת הקהילה לשנות את אופי המוסד על ידי הבאת מורים ומלמדים בעלי רקע ליטאי מארץ הקודש, ובכך לקבוע הלכה למעשה את רוח המוסד שלא יהיה בצביונה של חסידות חב"ד. לשם כך נסע נשיא הקהילה ר' בנימין ציטרון לארץ, על מנת להיפגש עם ראשי הציבור הליטאי ולבקש את סיועם בשליחת מורים לבראזיל.

הרב חיטריק חשש מכך והזדרז לכתוב על כך לרבי ביום ראשון י"ז טבת תשי"ג:

לכ"ק אדמו"ר שליט"א

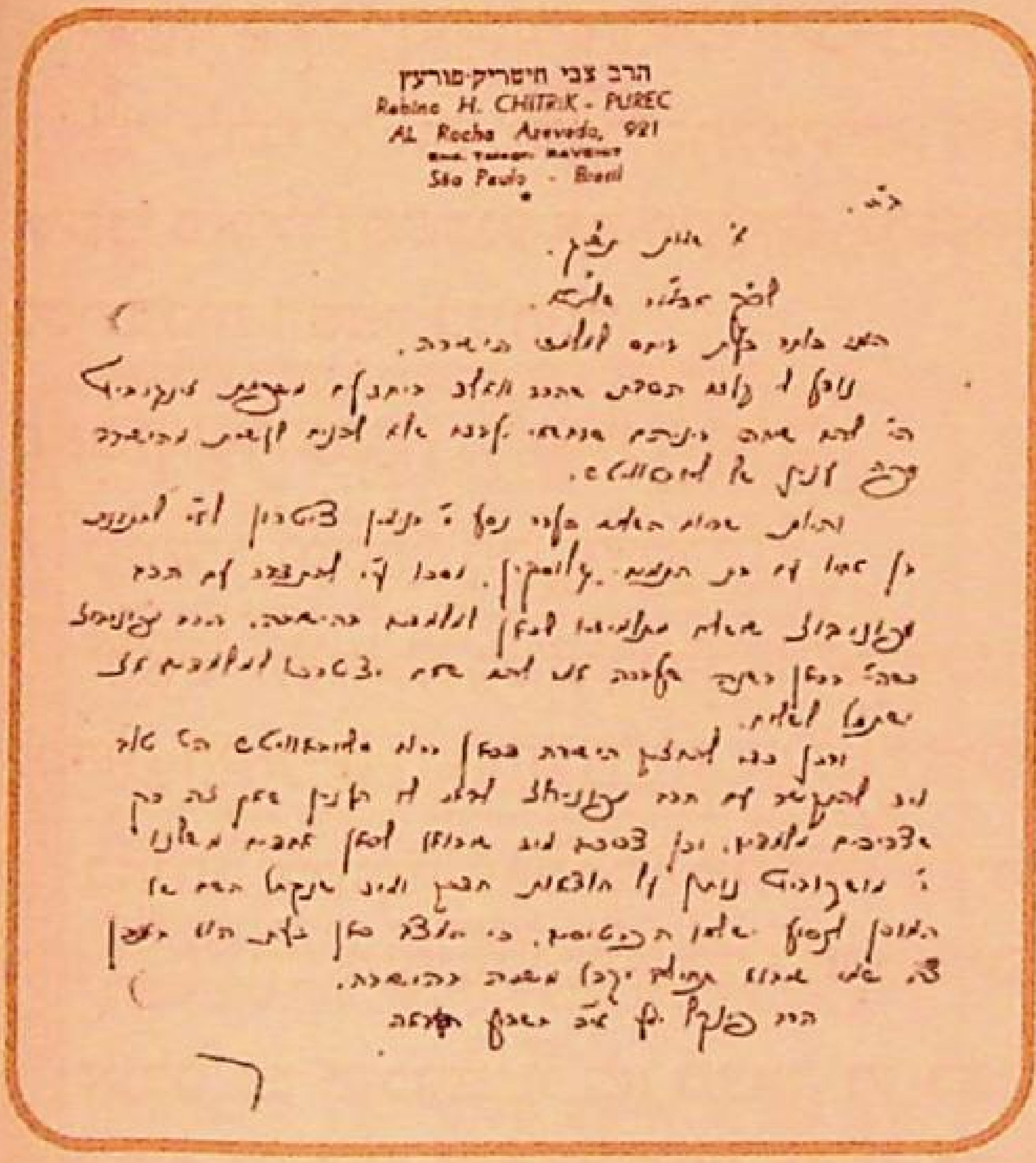
הרב צבי חיטריק-פורעץ
Rabino H. CHITRIK - PUREC
Al. Rocha Azevedo, 921
São Paulo - Brasil

הנני כותב כעת ביחס למלמדי הישיבה. נודע לי קודם השבת שהרב וואלט ביחד עם משפחת זינגרביץ היה להם שיחה ביניהם שבחשאי יעבדו שלא להניח לעשות מהישיבה דפה עניין של ליובאוויטש.

והיות שביום השלישי העבר נסע ר' בנימין ציטרון לארץ ישראל לחתונת בן אחיו עם בת התמים גלוסקין, מסרו על ידו להתדבר עם הרב מפוניביז שישלח מתלמידיו לכאן למלמדים בהישיבה. הרב מפוניביז כשהיה כאן בשנה שעברה אמר להם שאם יצטרכו למלמדים אז ישתדל לשלוח.

ובכן כדי להחזיק הישיבה דכאן ברוח דליובאוויטש, היה טוב מיד להתקשר עם הרב מפוניביז, לבאר לו הענין שאין זה רק שצריכים מלמדים, וכן צריכים מיד שיבואו לכאן אחדים משלנו.

ר' מושקוביץ נותן על הוצאות הדרך, ומיד שנקבל השם של המוכן לנסוע ישלחו הכרטיסים, כי המצב כאן כעת הוא באופן זה שמי שיבוא תחילה יקבל משרה בהישיבה.

הרב פינק יסע אי"ה בשבוע הבאה.

שד"רות הרב מרדכי דוב טלישבסקי

במקביל לפעילות הרב חיטריק בשנות ה'ש"ת כשליח בבראזיל, מעת לעת היו מגיעים אל בראזיל שד"רים מטעם מרכז הישיבות "תומכי תמימים" בניו יורק לגיוס כספים לישיבה בקרב עשירי הקהילה. לעתים קרובות היה זה השד"ר הוותיק הרב יוסף ווינברג, ולעתים רחוקות היה זה הרב מרדכי דוב טלישבסקי, אשר אף הוא שימש כשד"ר לטובת מרכז הישיבות "תומכי תמימים", ואחרים.

עם סיום המלחמה, קיבל הרב טלישבסקי את אישורו של הרבי הריי"צ להגר לניו יורק. הוא התיישב בסמיכות לחצר הרבי בשכונת קראון הייטס, והחל לעסוק לטובת תמיכת מרכז הישיבות "תומכי תמימים" באמריקה, כשהוא נוסע כשד"ר למדינות שונות ברחבי העולם על מנת לאסוף כספים לאחזקת הישיבה.

הכשרתו כחזן וקולו הערב, סייעו לו במשימותיו בגיוס הכספים, והאנשים שהיו נהנים מתפילותיו היו פותחים את ליבם ביד רחבה. שימוש זה בחזנות לטובת ישיבות "תומכי תמימים" היה על פי הוראת הרבי הריי"צ.

במסגרת מסעות שד"רות אלו הגיע הרב טלישבסקי בחודש כסלו תשי"ג אל ערי בראזיל, כאשר לפני נסיעתו זכה להיכנס ל'יחידות' אצל הרבי נשיא דורנו ולקבל את ברכתו לקראת מסעו.

"סוף סוף יהיה דידן נצח"

כפי שנסקר לעיל, נשיא הקהילה בפאולו ר' בנימין ציטרון, אשר נעשה לנציג המתנגדים לרב חיטריק, התעתד באותם ימים להגיע לארץ הקודש ולגייס מורים מקרב הציבור הליטאי עבור ה"בית חינוך", והרב חיטריק ביקש לנצל את ביקורו בארץ כדי להשפיע עליו על ידי אישים שונים. הרב חיטריק פנה בעניין לחותנו הרב אליעזר קרסיק שיפעיל את השפעתו והכרותו עם אישים שונים, בהם עם אישים מהציבור הליטאי שהר' ציטרון היה מקורב אליהם. במקביל כתב הרב חיטריק לרבי בפרטיות מכל הנעשה בתחום זה.

באגרת מו' שבט תשי"ג, האגרת הראשונה שבידינו אל הרב חיטריק מעת יציאתו לשליחות בבראזיל, משיב לו הרבי בפרטיות על המכתבים ששיגר אליו, בהם תיאר את הקשיים בשליחותו. לשם כך ביקש הרבי להסתייע גם בשד"ר הרב טלישבסקי ששהה באותה עת בבראזיל, לצד שורת הוראות נוספות באשר לשליחותו הכללית בפאולו. וכך כותב לו הרבי[4]:

---

4. אגרת א'תתקצט, אגרות קודש כרך ז עמוד קמ, ונשלמה ע"פ צילום האגרת.

הרה"ח הוו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ וכו'

מוה"ר צבי שי' וזוגתו הרבנית תחי'

שלום וברכה!

קבלתי מכתביהם והפ"נ, ומפני רוב הטרדות לא היה זמני בידי לענות עליהם בכתב, אף שבהקדם פניתי לאה"ק ת"ו בעניין מה שכתב ע"ד מר ציטראן שי', ובטח גם הם מצדם כתבו בהקדם לחותנו ואביהם שי' עד"ז. ואף שלדעתי הפחד הוא פחד שוא, אבל בכל זאת הזהירות בזה לא תזיק. ומה טוב אם בכלל יקרבו את הנ"ל בביקורו באה"ק ת"ו, שבדרך ממילא היה משפיע זה עליו ביחסו בהענינים בבראזיל.

ב) כתבתי להשו"ב רש"י שי' זאיאנץ וזרזתיו על מהלך כל הענינים בזה. ובאשר ימים אלו יבוא למחנם גם השד"ר הרה"ח הרמ"ד שי' טעלעשעווסקי, הנה יראו שגם הוא יזרז את הנ"ל, כמובן באופן דיפלומטי ובנעימות, ובכלל הנה יהיה נכון לבם בטוח בה' שמלכותו בכל משלה, שסוף סוף יהיה דידן נצח, ויצליחו בעבודתם בקודש, אשר זה ישמש גם כן לתוספת צינור וכלי להמשכת וקבלת ברכות השי"ת בענינים הפרטיים.

ג) מה שמיצר לי, הוא מה, שכנראה, משתמשים בהם גם נגד החינוך הימני, היינו שברשות המונקאטשער. ואף שאפשר יש בחינוכו מגרעות, אבל כיון שאין זה מגרעות מצד היראת שמים, כנראה מהשמועות, הרי לא זוהי כוונת שליחותם לברזיל. ובמילא הרי, באופן דיפלומטי, יש להם להשתמט ולהמנע מהתנגדות להנ"ל, ובטח יש למצוא אופן שלא יחליש זה כלל וכלל את מעמדם ומצבם ומצב עניני החינוך אשר תחת ידם.

ד) מוסגר פה הצעתי (שזוהי דאשתקד) להנהגות ביום ההילולא של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע, וכן הקונטרס שהו"ל זה לא כבר, ובמעטפה מיוחדה נשלח להם גם כן הבית רבי שהדפיסו כאן לא כבר באידיש, אשר בטח ישתמש בכל זה לתועלת עבודתם נוסף על התועלת לעצמם.

ה) מהנכון היה לברר אם אפשר שמי מכם ידפיס בזמנים קבועים מאמרים קצרים או סיפורים וכיוצא בזה בהעתונים המופיעים במדינתם עתה או גם בעירם, ומובן שיכול להיות זה בשפת המדינה ויעתיק אחר את מה שיכתבו הם, ובלבד שיהיה בטוח שההעתקה מתאימה להנקודה הפנימית. והכוונה בשתים בזה, א) פרסום שמם שבמילא מתחזקת על ידי זה גם כן עמדתם בכל הענינים. ב) פרסום רעיונות המתאימים אם ביראת שמים בכלל או בנוגע לחסידות בפרט.

ו) מהנכון היה לברר ולמצוא מעתיק המתאים שיוכל להעתיק אם את השמועסין והטאקס או משאר הוצאות המל"ח לשפת המדינה, ויתייעצו ביניהם לאיזה חוברות וסיפורים דין הקדימה בזה, ויודיעוני גם כן ההוצאות הכרוכות בזה והתועלת הצפויה, ואז אפשר יהיה להחליט סופית בזה.

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.

HYacinth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש

770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין נ. י.

ב"ה, ו' שבט תשי"ג
ברוקלין.

הרה"ח הוו"ח אי"א נו"נ עוסק
בצ"צ וכו' מוה"ר צבי שי'
וזוגתו הרבנית תחי'

שלום וברכה!

קבלתי מכתביהם, [illegible] ומפני רוב הטרדות לא הי' זמני בידי לענות עליהם בכתב, אף שבהקדם פניתי לאה"ק ת"ו בענין מה שכתב ע"ד מר ציטראן שי'. ובטח גם הם מצדם כתבו בהקדם לחותנו ואביהם שי' עד"ז. ואף שלדעתי הפחד הוא פחד שוא, אבל בכ"ז הזהירות בזה לא הזיק, ומה טוב אם בכלל יקרבו את הנ"ל בבקורו באה"ק ת"ו, שבדו"מ הי' משפיע זה עליו, ביחסו להענינים שבבראזיל.

ב) כתבתי להשו"ב רש"י שי' זאיאנץ וזרזתיו על מהלך כל הענינים בזה. ובאשר ימים אלו יבוא למחנם גם השד"ר הרה"ח הרמ"ד שי' טעלעשעווסקי, הנה יראו שגם הוא יזרז את הנ"ל, כמובן באופן דיפלומטי ובנעימות. ובכלל הנה יהי' נכון לבם בטוח בה', שאז בכל מסלה, שסו"ס יהי' דידן נצח, ויצליחו בעבודתם בקדש, אשר זה ישמש ג"כ לתוספת צנור וכלי להמשכת וקבלת ברכות השי"ת בעניניהם הפרטי'

ג) מה שמיצר לי, הוא מה, שכנראה, משתמשים בהם גם נגד החינוך הימני, היינו סברשות [illegible], ואף שאפשר יש בחינוכו מגרעות, אבל כיון שאין זה מגרעות מצד היראת שמים, כנראה מהשמועות, הרי לא זוהי כוונת שליחותם לברזיל. ובמילא הרי, באופן דיפלומטי, יש להם להשתמט ולהמנע מהתנגדות להנ"ל, ובטח יש למצוא אופן שלא יחליש זה כלל וכלל את מעמדם ומצבם ומצב עניני החינוך אשר תחת ידם.

ד) מוסג"פ הצעתי (שזוהי דאשתקד) להנהגות ביום ההילולא של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע, וכן הקונטרס שהו"ל זה לא כבר, ובמעטפה מיוחדה נשלח להם ג"כ הבית רבי שהדפיסו כאן, לא כבר, באידיש, אשר בטח ישתמש בכ"ז לתועלת עבודתם, נוסף על התועלת לעצמם.

ה) מהנכון הי' לברר, אם אפשר שמי מכם ידפיס בזמנים קבועים מאמרים קצרים או סיפורים וכיו"ב בהעתונים המופיעים במדינתם עתה, אן גם בעירם, ומובן שיכול להיות זה בשפת המדינה, ויעתיק אחר את מה שיכתבו הם, ובלבד שיהי' בטוח שההעתקה מתאימה להנקודה הפנימית והכוונה בשתים בזה; א) פרסום שמם שבמילא מחזקת עי"ז ג"כ עמדתם בכל הענינים. ב) פרסום רעיונות המתאימים, אם ביראת שמים בכלל או בנוגע לחסידות בפרט.

ו) מהנכון הי' לברר ולמצוא מעתיק המתאים שיוכל להעתיק אם את השמועסן והמאקס אז משאר הוצאות המל"ח לשפת המדינה, ויתייעצו ביניהם לאיזה חוברות וסיפורים דין הקדימה בזה, ולודיעוני ג"כ ההוצאות הכרוכות בזה והתועלת הצפוי', ואז אפשר יהי' להחליט סופית בזה.

ז) כשהיתי על הציון הק' של כ"ק מו"ח אדמו"ר, הזכרתים ואת בנם שיהיו להצלחה בעניניהם הכללים ובעניניהם הפרטיים. והשי"ת יזכם לבשר בשו"ט הן בגשמיות והן ברוחניות ולראות בעיני בשר הצלחתם בזה. [illegible] בברכה [illegible]

[illegible]

נ"ב: בודאי כשידפיסו במכ"ע ע"ד הנ"ל, או כשיהי' בכלל איזה ענינים נדפסים להם, ישלחו לכאן קטע בזה.

כן מבוקש להתענין, אשר אפשר נמצאים בבהכ"נ או גם אצל יחידים ספרים, אי גם כתבי יד, ובפרט מספרי הספרדים שאין משתמשים בהם, ואז כדאי שישלחום לכאן, ואם [illegible] יש להחליפם על איזה מהוצאות קה"ת הידועים לכם.

ז) כשהייתי על הציון הק' של כ"ק מו"ח אדמו"ר, הזכרתים ואת בנם שיחיו להצלחה בענינים הכללים ובעניניהם הפרטיים. והשי"ת יזכם לבשר בשורות טובות הן בגשמיות והן ברוחניות ולראות בעיני בשר הצלחתם בזה. והשי"ת ימלא ימי הריון זוג' הרבנית תחי' כשורה ובקל, ותלד זחו"ק בעתה ובנקל. כדאי שיבדקו המזוזות בדירתם.

ע"ד מלמד מכאן - אכתוב לאחר ההילולא.

בברכה לבריאות הנכונה ולבשורות משמחות בקרוב.

[חי"ק]

נ"ב: בודאי כשידפיסו במכתבי עת ע"ד הנ"ל, או כשיהיה בכלל איזה ענינים נדפסים שייכים להנ"ל, ישלחו לכאן קטע זה.

כן מטובו להתעניין אשר אפשר נמצאים בבתי כנסת או גם אצל יחידים ספרים בלתי מצוים, או גם כתבי יד ובפרט מספרי הספרדים שאין משתמשים בהם, ואז כדאי שישלחום לכאן, ואם ידרשו יש להחליפם על איזה מהוצאות קה"ת הידועים לכם.

הרבי מסייע ומייעץ לרב חיטריק

במקביל למכתב ששלח הרבי לרב חיטריק, הוסיף הרבי ופנה בעניין זה אל חותנו הרב קרסיק, בו מבקשו הרבי להיפגש עם ר' בנימין ציטרון ולהסביר לו בדרכי נועם על חב"ד. כמו כן הורה לו הרבי להיפגש עם הרב יוסף שלמה כהנמן גאב"ד פוניביז' וראש ישיבת פוניביז' בבני ברק, שהיו לו קשרים ידידותיים עם ליובאוויטש עוד מהתקופה בה גר בעיירה פוניביז' בליטא, ולדבר על לבו שיפעיל את השפעתו למען לא יפריעו לשליחות הרב חיטריק.

וכך כותב הרבי באגרת הבאה אל הרב קרסיק, אף היא מו' שבט:

הרה"ג הרה"ח הוו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ וכו'

מוה"ר אליעזר שי'

שלום וברכה!

בטח נתקבל בעתו המברק בנוגע לבקורו של מר ציטראן באה"ק ת"ו, ואף שהסיבה לזה שהברקתי באה על ידי חתנו הרב שי', ואף שלדעתי הוא פחד שוא, כי הרב דפאנעוועזש אין בתכניתו לשלוח תלמידים לארצות רחוקות, ואדרבה, ובפרט כשידע שיש חשש מחלוקת בדבר ובא כח ליובאוויטש כבר נמצא שם, בכל זאת דארפן באווארענען [=יש לוודא ולהבטיח מראש]. ואחכה למכתב מכת"ר שי' בזה.

ב) ועל פי מאמר רז"ל אין מזרזין אלא למזורזין, שבטח גם מעצמם יעשו זה, בכל זה באתי לעורר ולזרזם על זה, שכדאי היה להשתמש בביקורו של הנ"ל באה"ק ת"ו להכירו עם הפעולות הטובות של ליובאוויטש, אם על ידי מחותנו הרב גלוסקין שי' או

בדרכים אחרים מתאימים - לקרבו עד כמה שאפשר לעניני חב"ד, בכדי שבבואו חזרה לעירו יהיה ניכר זה בפעולתו ובהשפעתו.

אקוה שבריאותו ובריאות זוגתו שיחיו הוטבו, וכמאמר כ"ק אדמו"ר מוהר"ש נ"ע: אז גוט איז גוט איז בעסער ניט בעסער [=וכי מפני שטוב הוא טוב, יותר טוב אינו יותר טוב]?

בברכה לכל טוב

[חי"ק]

... נ"ב: זה עתה נתקבל מכתבו מב' שבט להמזכירות בצירוף קטע מהעיתון ע"ד מר ציטראן, וכנראה שנשלח מכתבו קודם שנתקבל המברק שלי. ובכל אופן, מתאים להנ"ל כדאי היה שאחדים מאנ"ש, שהגאב"ד מפאנעוועזש מכירם, יבקרו אותו ויסבירו לו שזה שחתנו הרב מוה"ר צבי שי' נסע לשם היתה על פי דרישתו כמה פעמים של הרב וואלט הרב דשם, ואשר הבטיחני פה אל פה שזהו א גלאטע זאך [=דבר חלק] וכו' וכו', ועל יסוד זה שלחתי לשם את חתנו הרב ובני ביתו שיחיו, שבשבילם היה בזה ענין של מסירות נפש וכו'.

ובמילא כחכמתו של הגאב"ד בודאי ישפיע על מר ציטראן שיסייע לחתנו הרב שי' בכל האפשרי להגדיל תורה ולהאדירה, ולא להיפך ח"ו, שמובן מעצמו, שעל פי היחס הידידותי שהיה להגאב"ד לליובאוויטש, נוסף על חכמתו, הרי בטח שלא לבד שלא יסייע להדליק מחלוקת, אלא אדרבה וכו'.

מה שכתב שמר ציטראן הוא קנאי נגד ליובאוויטש, הרי על פי הידיעות שהיו עד עתה - אין זה כן. ובלבד שלא להלהיבו, ושלא להכניסו בנצחון - ואז אדרבה יש לקוות שיסייע בעבודתנו. ואחכה לבשורות טובות.

בתוקף ובכפפות של משי

הרב קרסיק מיהר לעשות כדברים האמורים במכתבו של הרבי. לא ידועים לנו פרטים על כך אך מאגרת נוספת ששיגר לו הרבי כעבור שלושה שבועות, כמענה למכתבו של הרב קרסיק אל הרבי, עולה אשר הרב קרסיק פעל בעניין ודיווח על כך לרבי.

ממכתב זה עולה גם כי בני המשפחה בארץ הקודש דאגו לשלום הבת הצעירה שהתגוררה בחצי הכדור השני ונאלצה להתמודד עם אתגרים לא פשוטים, והם ביקשו אשר אימה מרת לאה קרסיק תסע לבקרה לזמן מה וכן כדי לסייע לה לקראת הלידה הקרובה.

על כל זאת, כותב הרבי באגרת נוספת אל הרב קרסיק, מכ"ה שבט תשי"ג:

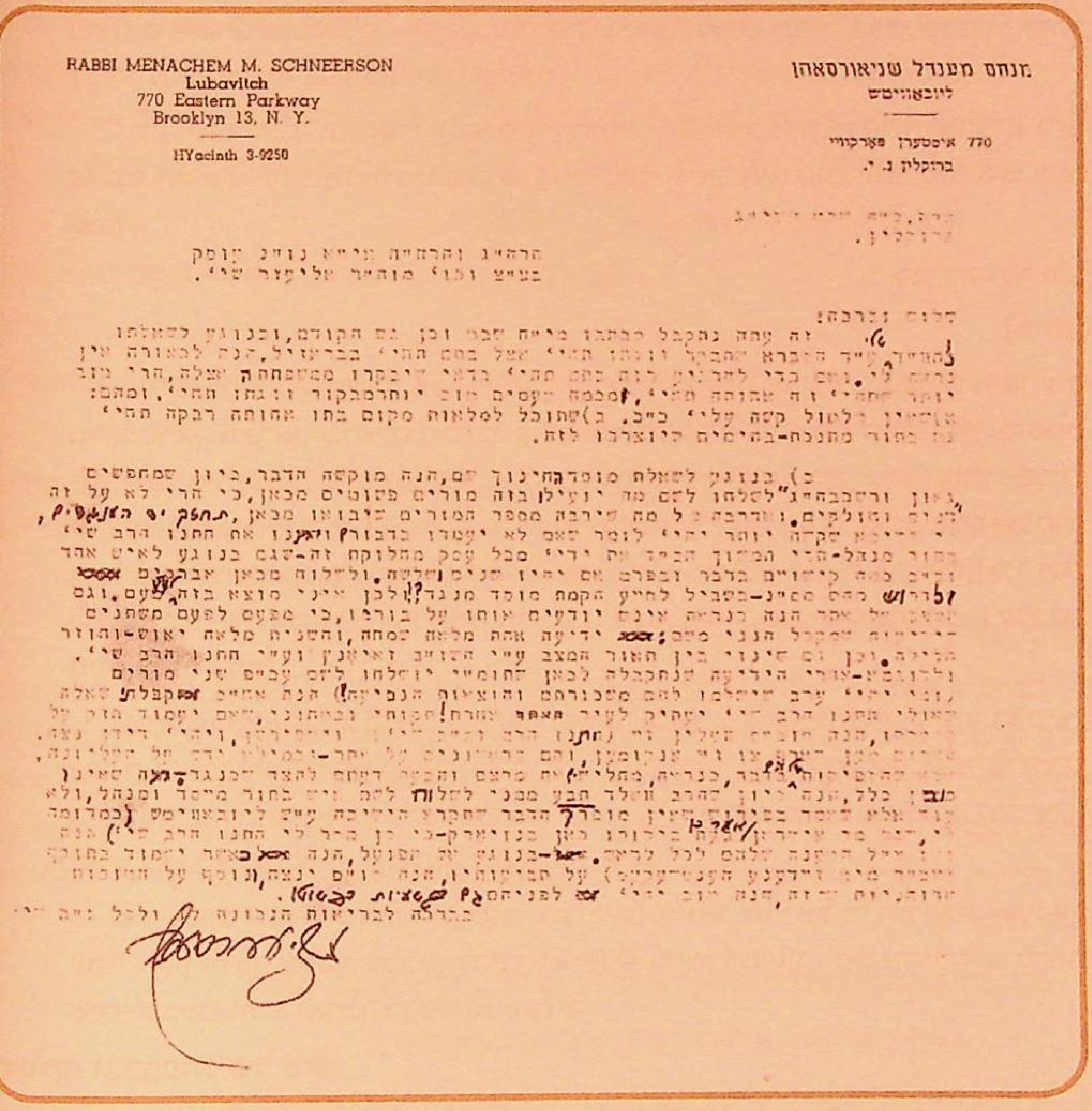

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.

HYacinth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש

770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין נ. י.

הרה"ג והרה"ח עוה"ח נו"נ יוסף
בע"ץ וכו' מוה"ר אליעזר שי'.

שלום וברכה!

זה עתה נתקבל מכתבו מי"ח שבט, וכן גם הקודם, ובנוגע לשאלתו לחוו"ד של
ע"ד הסברא שתבקר זוגתו תחי' אצל בתם תחי' בבראזיל, הנה לכאורה אין נראה ל
ואם כדי להרגיע רוח בתם תחי' כדי שיבקרו ממשפחתה אצלה, הרי טוב יותר שתהי
זה אחותה תחי', ומכמה טעמים טוב יותר מביקור זוגתו תחי', ומהם: א) שאין טלטו
קשה עליה כל כך. ב) שתוכל למלאות מקום בתו אחותה רבקה תחי' גם בתור מחנכ
- בהימים שיוצרכו לזה.

ב) בנוגע לשאלת מוסד החינוך שם, הנה מוקשה הדבר, כיון שמחפשים "גא
ורשכבה"ג" לשלחו לשם מה יועילו בזה מורים פשוטים מכאן, כי הרי לא על זה דני
וחולקים. ואדרבה כל מה שירבה מספר המורים שיבואו מכאן, תחזק יד המנגדים, כ

פשיטא שקשה יותר יהיה לומר שאם לא יעמדו בדבורם וימנו את חתנו הרב שי' בתור מנהל - הרי תמשוך חב"ד את ידיה מכל עסק מחלוקת זה - שגם בנוגע לאיש אחד ובני ביתו כמה קישויים בדבר ובפרט אם יהיו שנים ושלשה. ולשלוח מכאן אברכים ולדרוש מהם מסירות נפש - בשביל לסייע הקמת מוסד מנגד?!

ולכן איני מוצא מזה לעת עתה טעם, וגם המצב על אתר הנה כנראה אינם יודעים אותו על בוריו, כי מפעם לפעם משתנים הידיעות שמקבל הנני משם: ידיעה אחת מלאה שמחה, והשנית מלאה יאוש - וחוזר חלילה. וכן גם שינוי בין תיאור המצב על ידי השו"ב זאיאנץ ועל ידי חתנו הרב שי'. ולדוגמה - אחרי הידיעה שנתקבלה לכאן שתכף ומיד ישולחו לשם על כל פנים שני מורים (ומי יהיה ערב שישלמו להם משכורתם והוצאות הנסיעה?) הנה אחר כך קבלתי שאלה שאולי חתנו הרב שי' יעתיק לעיר אחרת!

תקותי ובטחוני, שאם יעמדו חזק על משמרתו, הנה סוף כל סוף וועלין זיי (חתנו הרב ובני ביתו שי') אויספירען, ויהיה דידן נצח.

ווארום מען דארף צו זיי אנקומען, והם הראשונים על אתר - ובמילא ידם על העליונה. אלא שהספיקות שלהם בדבר, כנראה, מחלישים את מרצם והבעת דעתם להצד שכנגד - מה שאינו מובן כלל, כיון שהרב וואלט תבע ממני לשלוח לשם איש בתור מייסד ומנהל, ולא עוד אלא שאמר בפירוש שאין מופרך הדבר שתקרא הישיבה על שם ליובאוויטש (כמדומה לי שגם מר ציטרון אמר כן בעת ביקורו כאן בנויארק - כי כן מסר לי חתנו הרב שי') הנה [?] צ"ל המענה שלהם לכל לראש.

בנוגע אל הפועל, הנה כאשר יעמוד בתוקף (אבער מיט זיידענע הענטשעקעס [=בכפפות של משי]) על תביעותיו, הנה סוף סוף ינצח, ונוסף על הטובות ברוחניות שבזה, הנה טוב יהיה לפניהם גם בגשמיות כפשוטו.

בברכה לבריאות הנכונה לו ולכל בני ביתו שי'

[חי"ק]

אשרי מה טוב חלקו

כמוזכר לעיל, בחודש כסלו הגיע הרב מרדכי דוב טלישבסקי למסע שד"רות בדרום-אמריקה ובבראזיל למען "תומכי תמימים". מאגרות הקודש בנושא זה עולה כי מסעו זה נמשך כשלושה חודשים, כאשר במשך כל העת הוא מדווח לרבי על הנעשה.

בדיווחיו לרבי היו לעתים בשורות טובות ולעיתים התאוננות על שלא תמיד פעולות גיוס הכספים עולים בידו כפי אשר ציפה.

על כך השיב לו הרבי במכתב העידוד הבא, מי"ב אדר, בו הרבי מעמידו על גודל הזכות אשר זכה להיות שד"ר לבראזיל, וכן הרבי חוזר ומבקש ממנו לסייע לרב חיטריק בכל אשר יצטרך. וכך כותב לו הרבי:

הרה"ח הוו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ וכו'

מוה"ר מרדכי דוב שי'

שלום וברכה!

בנועם קיבלתי מכתבו מב' תצוה, אשר אף שע"ד הרגיל בין החסידים נמצא גם בו התאוננות על המצב, הנה לדאבוני אין זה חידוש, כי כשכותבים מכתב הרי הסיבה לזה ע"ד הרוב הוא מה שיש איזה ענין בלתי נעים. וכמה מהחסידים מצטדקים על זה שעוד בימי רבינו הזקן נהגו כן החסידים, וכידוע מכתב רבינו הזקן שמתאונן על מנהג זה.

אבל חציו השני של מכתבו, במה שכותב אודות פעולות הטובות לקרב לבן של ישראל לאביהם שבשמים, והרי זה במעשים בפועל, הנה נכון הדבר כמו שכותב במכתבו, שעלה ברעיונו מה רבו מעשיך ה'. ואשרי מה טוב חלקו שזכה להיות השליח שיבוא על ידו ענין זה לפועל.

וכיון שמצליח בזריעה ברוחניות, אי אפשר שלא יצליח אין קלייבען גשמיות, כיון שכ"ק מו"ח אדמו"ר תלה הדברים זה בזה, ואולי טועה בחשבונו, או שישועת ה' כהרף עין, ויגדל הסכום הנגבה על ידו, ולו יהיה אפילו בשעתא חדא וברגעא חדא.

בברכה לפורים שמח ולהמשיך השמחה על כל השנה.

[חי"ק]

נ"ב: בטח למותר לבקשו, שאם יפנה אליו הרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ כו' מוה"ר צבי שי' ח. [=חיטריק] אודות ענינו - יסייע לו עד כמה שאפשר, וה' יתברך יצליחו.

מוסגר-פה מעסעדזש לפורים, ואפשר כדאי שיעתיקו אותו לשפת המדינה וידפיסו באיזה מכתב עת, או גם באידיש. ואף שיהיה זה לאחר פורים, הנה תוכנו מתאים לכל השנה כולה, כמובן.

ביקור השד"ר הרב וויינברג בפאולו

דעתו ודאגתו של הרבי הייתה נתונה כל העת למצבם של הרב חיטריק וזוגתו בפאולו, והרבי ביקש בכל דרך אפשרית לסייע להם. באותה תקופה שהה גם השד"ר הרב יוסף וויינברג במסע במדינות אחרות בדרום-אמריקה למען "תומכי תמימים", והרבי ביקש ממנו לעבור במסעו דרך פאולו ולהיות לעזר וסיוע לרב חיטריק, וליישר שם את ההדורים בינו ובין אנשי הקהילה.

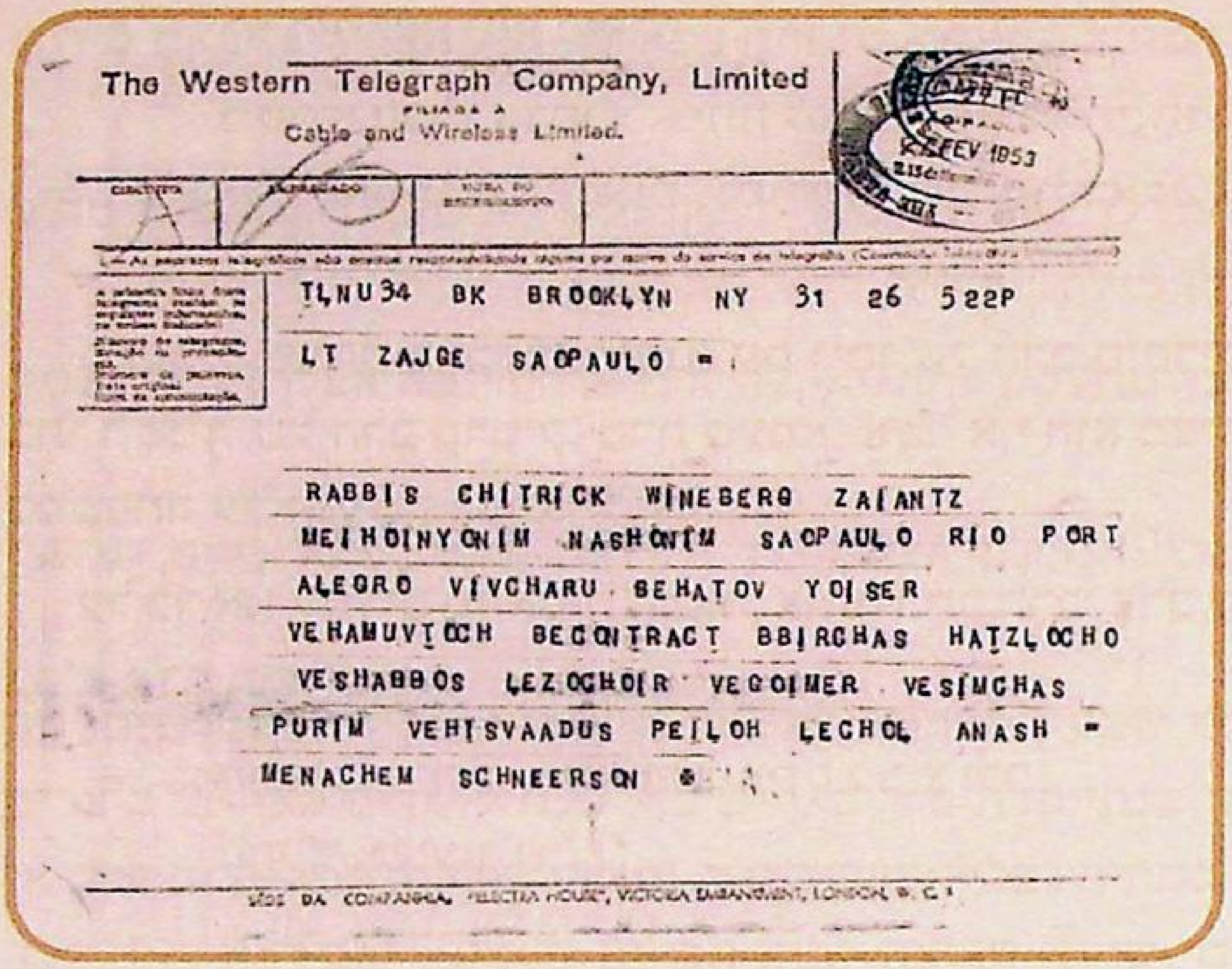
The Western Telegraph Company, Limited
Cable and Wireless Limited.

TLNU34 BK BROOKLYN NY 31 26 522P

LT ZAJGE SAOPAULO =

RABBIS CHITRICK WINEBERG ZAIANTZ
MEIHOINYONIM NASHONIM SAOPAULO RIO PORT
ALEGRO VIVCHARU BEHATOV YOISER
VEHAMUVTOCH BECONTRACT BBIRCHAS HATZLOCHO
VESHABBOS LEZOCHOIR VEGOIMER VESIMCHAS
PURIM VEHITSVAADUS PEILOH LECHOL ANASH =
MENACHEM SCHNEERSON

הרב וויינברג אכן הגיע לפאולו במהלך חודש אדר, נפגש עם הרב חיטריק, ויחד עם הרב שמחה זאיאנץ עמדו על המצב על אתר ובדקו את האפשרויות השונות העומדות להמשך שליחותו של הרב חיטריק. הרב וויינברג כתב על כך לרבי, ובמענה הבריק להם הרבי את הדברים הבאים, בי"ב אדר, ערב שבת זכור תשי"ג:

> ראבי"ס חיטריק וויינברג זאיאנץ. מהעניינים השונים סאו פאולו ריו פורטו אלגרו, יבחרו בהטוב יותר והמובטח בקונטראקט [=חוזה]. בברכת הצלחה ושבת לזכור וגומר, ושמחת פורים והתוועדות פעילה לכל אנ"ש. מנחם שניאורסאהן.

את חג הפורים עשה הרב וויינברג יחד עם הרב חיטריק בפאולו ולאחר מכן חזר לחצרות קדשנו. לאחר נסיעתו, העלה הרב חיטריק במכתב מפורט לרבי את כל מצב הדברים בעיר בעקבות ביקור הרב וויינברג.

יחידות בענייני השליחות בפאולו

עם שובו של הרב וויינברג, הוא נכנס אל הרבי ודיווח בפרטיות מהמצב בפאולו, כאשר תוכן הדברים נתן מקום לאופטימיות אשר העניינים יסתדרו בטוב. ככל הנראה, הרב וויינברג נכנס אל הרבי ל'יחידות' ביום חמישי בלילה, י"ח אדר, שכן למחרת, בערב שבת, הוא הבריק לרב חיטריק את הדברים הבאים, תמצית מתוכן דברי הרבי ב'יחידות':

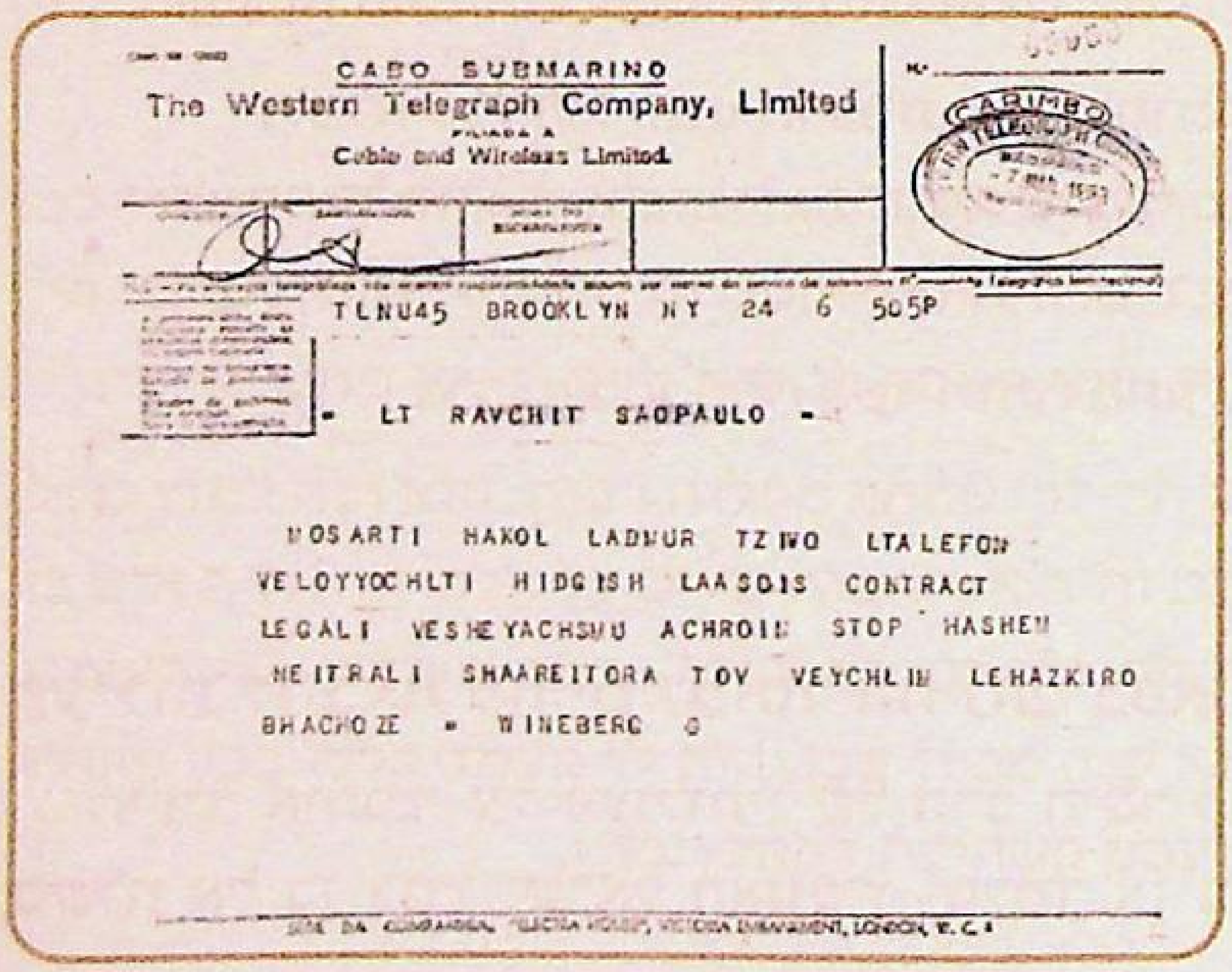
CABO SUBMARINO
The Western Telegraph Company, Limited
Cable and Wireless Limited.

TLNU45 BROOKLYN NY 24 6 505P

= LT RAVCHIT SAOPAULO =

MOSARTI HAKOL LADMUR TZIWO LTALEFON
VELOYYOCHLTI HIDGISH LAASOIS CONTRACT
LEGALI VESHEYACHSMU ACHROIN STOP HASHEM
HEITRALI SHAAREITORA TOV VEYCHLIM LEHAZKIRO
BHACHOZE = WINEBERG

רב חיטריק, סאו פאולו

מסרתי הכל לאדמו"ר. ציווה לטלפן ולא יכולתי. הדגיש לעשות קונטראקט [=חוזה] ליגאלי ושיחתמו אחראים. נקודה. השם נייטראלי. שערי תורה טוב. [?] להזכירו בהחוזה. וויינברג.

במקביל, שוחח הרבי בעניין גם עם גיסו של הרב חיטריק, הרב נתן גורארי, בעלה של בתו השניה של הרב קרסיק, מרת טעמא, אשר אף הוא מצידו תיאר בפני הרבי את הידוע במשפחה על הנעשה בבראזיל.

על כך אנו למדים מהאגרת הבאה, אותה כתב הרבי לרב קרסיק חותנו של הרב חיטריק, בכ"ב אדר תשי"ג:

הרה"ג והרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ וכו'

מוה"ר אליעזר שי'

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מט"ז אדר שזה עתה נתקבל, וכן על מה שביאר לי המצב חתנו הרה"ח הוו"ח אי"א נו"נ מוה"ר נתן שי', הנה אף שבטח גם הוא מצדו יכתוב אבוא על כל פנים בקצרה:

...בנוגע להמצב שם במשרת חתנו הרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ וכו' מוה"ר צבי שי'. הנה בטח כבר ידוע לו, אשר בקשתי את הרה"ח וכו' מוה"ר יוסף שי' וויינבערג, שביקר בדרום אמריקה, לנסוע לסן פאולא ולסדר שם הענינים.

ולפני הש"ק שעבר בא משם ומסר לי פרטי הדברים, כן דיבר היום בטלפון מכאן עם חתנו הרב שי'. ותקותי חזקה שיסודרו הדברים בכי טוב, וכמו שכתבתי לחתנו הרב שי' מכבר, שיהיה דידן נצח, וזהו הן ברוחניות וגם בגשמיות, היינו במה שנוגע אודות פרנסת חתנו הרב ובתו הרבנית שיחיו.

ולפלא עליו ועל זוגתו הרבנית תחי' שמחמירים בהמצב הרבה יותר מכמו שהוא, כי לאחר כל החשבונות, הנה יותר ממה שחתנו הרב נזקק להם, הרי הם מוכרחים לעזרתו ולפעולותיו. ותקותי שבמשך ימים אחדים יבשרוהו טוב בזה.

בברכה לחג פסח כשר ושמח מתוך בריאות הנכונה, לו ולכל בני ביתו שיחיו,

המחכה לבשורות טובות

[חי"ק]

פעילות להבאת מורים למוסד החינוכי בפאולו

תיעוד אותנטי על פעולותיו של הרב חיטריק באותה תקופה, אנו מוצאים במכתב ששלח אל בן דודו ישראל חאנוביץ, שלמד אז ב"בית חיינו", במוצש"ק ויקהל-פקודי,

כ"ז אדר תשי"ג, בו מספר על המוסד החינוכי שנפתח בפאולו, ועל הצורך בהבאת מורים מחו"ל:

הגם שהבטחתי לכתוב לך מיד עם בואי לכאן, מ"מ לא מצאתי זמן פנוי מרוב עבודתי לכתוב לך אפילו מילים אחדים.

מה שלומך? במה הנך מתעסק עתה? איך הוא מצב הפרנסה אצלך? ומה נשמע אודות נכבדות?

בבקשה שתכתוב מכל הנעשה אצל הדוד והדודה שיחי', אצל חיים וגרשון ופרומה ומשפחתם.

מהנעשה כאן בוודאי שמעת מהרב וינברג כי הוא היה כאן זה כשבועיים. מה שנתחדש אח"כ הוא כך שנתייסדה ב"ה כאן ישיבה, כעת לומדים כאן 25 בחורים כ"י, אי"ה אם הכל יהי' כשורה נצליח בעבודתינו. עכשיו צריכים למלמדים שיבואו לכאן, אם הנך יודע ממי שהוא שרוצה לבוא תכתוב לי מזה, ואם הוא ראוי לכך ישלחו מיד כרטיסים עבורו.

אסיים הפעם ואומר שלום ושבוע טוב. ד"ש להדוד והדודה חיים, גרשון פרומה ומיכל שיחי'.

רבקה ויוסי דורשים בשלומך.

צבי

סיוע הרב זאיאנץ לרב חיטריק

כאמור, בתקופת שהותו בפאולו עמד הרב חיטריק בקשר קרוב מאוד עם הרב שמחה זאיאנץ, אשר התגורר כבר בעיר מזה כעשרים שנה, ופעל בענייני חב"ד. ר' שמחה מצידו, אשר מעמדו בעיר היה איתן, סייע רבות לפעולותיו של השליח הצעיר. סיפר על כך לימים הרב חיטריק:

"הכרתי היטב את הרב שמחה זאיאנץ. הייתי חבר מאד טוב שלו, הוא היה עבורי כמו אח. אמנם הוא היה מבוגר ממני בדור, אבל הייתי מאד קרוב אליו. לימים כשהוא היה מגיע לניו יורק, הייתי נותן לו את מפתח ביתי ואומר לו שזה ביתו. היינו ממש קרובים.

היתה סיבה מדוע להעריץ אותו שכן היו לר' שמחה מעלות רבות. הוא היה למדן גדול, בקי בתלמוד בבלי. הוא ירא שמים באמת והיה אצלו מוח שליט על הלב. הוא היה איש בר דעת וחכם, והיה מאד נערץ על אנשי העיר. וזה היה גם מצדו - כשהיה מגיע לאיזה מקום אז הוא היה שם, הוא נתן שירגישו שהוא שם. מכיון שכן, היה לו מעמד כללי בכל פאולו. ר' שמחה היה השוחט ובודק בפאולו, ועסק בשחיטת דקות וגסות.

בתקופת שליחותי בבראזיל, הייתי נוסע לרבי בכל שנה לחודש תשרי. כשהייתי חוזר הייתי מביא לר' שמחה מהעניינים החדשים אשר יצאו לאור וזה היה ממש מחיה אותו. הוא היה חי את זה. כל פעם שהייתי מגיע לרבי, הייתי מבקש להזכיר את ר' שמחה בפני הרבי והייתי אומר לרבי שר' שמחה מוסר דרישת שלום לרבי. הוא לא היה איש של כתיבת מכתבים ובאמצעותי נשמר הקשר בינו ובין הרבי".

בהקשר זה יצויין, כי כאשר הרב זאיאנץ הגיע לראשונה מבראזיל לחלות את פני הרבי נשיא דורנו לאחר עלותו על כס הנשיאות, הוא פגש גם ברבנית הצדקנית מרת חי' מושקא ע"ה ז"ל. הרבנית התבטאה בפניו באותה הזדמנות, "אני זוכרת אתכם, הן השתתפתם בחתונתנו...", ונימת הכרת התודה בדבריה בלטה גם אחרי למעלה מעשרים שנה...

דברי חסידות בעיתונות בראזיל

אחד התחומים בהם פעל הרב חיטריק החל מראשית בואו לבראזיל, היה פרסום דברי תורה וחסידות בעיתונות היהודית המקומית.

סיפר על כך הרב חיטריק:

"אחת הדרכים בהן פעלתי לקרב את תושבי בראזיל לתורת החסידות, היה על ידי טור קבוע בענייני חסידות, אותו הייתי מפרסם בערב שבת בעיתונות היהודית בבראזיל.

בהתחלה זה התנהל באופן כך שכאשר הייתי לומד ב"לקוטי תורה" ו"תורה אור" ביאור על פסוק מסויים, הייתי רושם זאת על כרטיסים. כך הצטברו כרטיס אחרי כרטיס ומהם הייתי מכין חומר לפרסם בשבוע הקרוב בשם ליובאוויטש.

השיחות של הרבי לא היו מגיעות אלינו והייתי מפרסם בדרך כלל משיחות של הרבי הריי"צ. לא תמיד היה לי מספיק חומר כדי למלא את הטור השבועי בעניינים של חב"ד, והייתי כותב לפעמים דברי תורה מחוגים אחרים.

Sexta feira, 5 de Dezembro de 1952

די סדרה
פון דער וואך

פון הרב צבי הירש חיטריק

(וישלח)

אלס אריינפיר.

[illegible]

א) וישלח יעקב מלאכים; [illegible]

ב) — עם לבן גרתי; [illegible]

ג) — קטנתי מכל החסדים (ל"ב י"א) [illegible]

ד) — הצילני נא מיד אחי מיד עשו (ל"ב י"ב). [illegible]

הייתי שולח זאת לרבי מידי שבוע, והרבי היה מגיב על כך. מפעם לפעם הרבי היה כותב לי כי חסרים לו גליונות של שבוע פלוני

והתברר לי אשר בדואר הבראזילאי היו גונבים לפעמים את הבולים שעל המעטפות. אני יודע זאת גם מדברים ששלחתי להוריי, תמונות וכדומה, שזה כמעט אף פעם לא הגיע"...

פעילות זו זכתה לעידוד רב מהרבי שהתייחס לכך פעמים רבות, עודד וזירז להוסיף כהנה וכהנה. לפנינו דוגמאות לעידוד זה:

באגרת מיו"ד מר חשון תשי"ד כותב לו הרבי:

בטח מדפיס מזמן לזמן במכתבי עת המופיעים במחנו, ולפלא שלא נתקבלו לכאן הקטעים כמנהגו מאז, ואם באפשרי ישלח לא רק הקטעים דמכאן ולהבא אלא גם של העבר.

חודשיים לאחר מכן, באגרת מח"י טבת, מוסיף הרבי וכותב:

פלא שאין מזכיר במכתבו אם מדפיס בעיתונים מזמן לזמן, וכמו שעוררתיו זה מכבר.

כעבור שנה, בי"ד שבט תשט"ו, מרחיב בכך הרבי:

נשלח בפני-עצמו מאמרי יום ההילולא בהוצאה חדשה, וכן העתק מכתבי כללי לנשי חב"ד בפני עצמו . . ואפשר כדאי שיספר עד"ז גם להעורך, ובכלל לעוררו בענינים בעתים קבועים, על הנעשה בכרם חב"ד, אם בדברים חדשים, או לתקופת השנה מהנעשה בזמנים שעברו.

כעבור חצי שנה נוספת, באגרת מי"א אלול תשט"ו, כותב לו הרבי בשולי הגליון:

נ.ב. קטע המכתבי-עת נתקבל, ותשואות חן.

בי"ד חשון תשט"ז מזרזו הרבי:

כן ישלח קטע העיתונים מזה שנדפס בהם דברי התעוררות וכו'.

בראש חודש אייר תש"כ כותב לו הרבי:

לפלא שהפסיקו בהחלט - לשלוח ממחנם קטעי מכתבי עת בהנוגע לעניני חב"ד, ואם הסיבה שאין מדפיסים, הרי התמיהה גדולה עוד יותר, וק"ל.

וכן בהזדמנויות נוספות.

מפאולו לריו די ז'ניירו

הקשיים שאיתם נאלץ הרב חיטריק להתמודד במסגרת תפקידו ב"בית חינוך" בפאולו לא פסקו. הוא נתקל שוב ושוב בהתנגדות של גורמים שונים בקהילה היהודית בעיר שהצרו את צעדיו, ובשלב מסויים גמלה בליבו ההחלטה לעזוב את העיר ולעבור לריו די ז'ניירו, שם היתה קהילה יהודית מכובדת וכר נרחב לפעילות. זאת על פי מענה הרבי

האמור מערב שבת זכור, "מהעניינים השונים סאו פאולו ריו פורטו אלגרו, יבחרו בהטוב יותר".

כך כותב הרב חיטריק לרבי בעניין זה, במכתב מב' ניסן תשי"ג:

לכ"ק אדמו"ר שליט"א

הנני בא לכתוב כעת מכל אשר נעשה פה אחר שנסע הרה"ת מוהר"ר יוסף וינברג שי'.

אחר שמסרתי להם כתב ההתפטרות, ונפרדתי מהילדים, התחילו ההורים עם הרב וואלט לעבוד בין חברי הועד שיראו לפעול שאשאר פה.

במוצש"ק כי תשא נתקיימה אצלם אסיפה והחליטו לתת לנו כל מה שביקשנו, ואודות השם הנה השם שלהם יבטלו ובמשך חודש ימים יתנו השם נייטראלי. עכשיו דיברתי עם הרבה מועד הישיבה וכולם מסכימים לזה שהשם יהיה אהלי יוסף יצחק, מאחר שליובאוויטש שולחים מלמדים לכאן, בשעה שחסרים מלמדים עבור הישיבות של ליובאוויטש הנמצאים בכל קצווי תבל.

מספר הילדים הנמצאים כעת בהישיבה עשרים. אי"ה בעוד שבוע כשיתחילו הלימודים בהגימאנזיע יהיה עוד חמשה או ששה, ואחרי הצהריים ילמדו עוד בערך עשרה ילדים שלומדים לימודי חול מחוץ לבית הספר בית חינוך.

בהישיבה צריכים עוד שני מלמדים, כי עכשיו יש שלושה כתות, והיות שהנני יחידי ולקחו עוד אחד ללמוד עברית, שהדבר הכרחי הוא כאן, חילקתי אותם לשתי כיתות...

אולם, כל ההשתדלות ליישר את ההדורים לא צלחה. גם נסיונות התיווך שנזכרו לעיל והמאמצים של הרב זאיאנץ, הרב וויינברג והרב טלישבסקי, לא הביאו לתוצאה המיוחלת. בסופו של דבר, בסביבות חג הפסח תשי"ג, נאלצו הרב חיטריק ומשפחתו לעזוב את פאולו ולעבור לריו די ז'ניירו, שם פתחו בפעילות מסועפת חדשה בשליחות הרבי.

כמחצית השנה, מעשרת ימי תשובה של שנת תשי"ג ועד תקופת חג הפסח, פעל הרב חיטריק בפאולו. על אף שהייתה זו תקופה קצרה יחסית, הישגיו בעיר היו רבים. הוא הרחיב ופיתח את בית הספר היהודי המקומי והביא לכך שמאות תלמידים למדו בו לימודי יהדות, אכלו כשר, הקים מחנה קיץ יהודי ראשון על אדמת בראזיל, פעל רבות עם צעירי הקהילה לחיזוק זהותם היהודית, קבע שיעורי תורה, פרסם דברי תורה וחסידות בעיתונות המקומית ובסך הכל עשה רבות לחיזוק היהדות והפצת החסידות בפאולו.

קהילת ריו די ז'ניירו

בריו די ז'ניירו פעלה באותם ימים קהילה יהודית גדולה ומבוססת. הדמות הרוחנית המרכזית בעיר היתה הרב הראשי הרב יעקב פינק (שהחליף את הרב ציקונובסקי שעלה לארץ). בעיר היה גם ציבור נכבד של תלמידי חכמים ויודעי ספר. נשיא הקהילה היה הרב משה זינגרביץ ולצידו פעל גיסו הרב דוד בריקסמן אשר היו סוחרים גדולים, וכן עסקנים נוספים.

תיאור נרחב יותר על הנעשה בקהילת ריו באותם ימים, מצוי בספרו של הרב חיים בנימיני, "ישיבה של מעלה"[5]:

הרב הראשי בריו באותה עת היה הרב יעקב פינק - יהודי תלמיד-חכם, אשר נולד בגליציה והיגר עוד במלחמת העולם השניה לארגנטינה שם שימש כרב. לאחר מכן הוזמן לריו לכהן כרבה הראשי ואחר-כך חזר לארגנטינה והפעם כרבה הראשי של המדינה כולה. לאחר מכן עלה לארץ וכיהן כאב"ד חיפה.

בדרך-כלל הוא היה מתפלל במניין שהתקיים בבנייני התלמוד-תורה ואף שהיה בעל רצון טוב וכוונות טובות, הוא פעל בתנאים שלא אפשרו לו לעשות הרבה. עם זאת, היו לו גם אי אלו הצלחות.

לדוגמא, באותם ימים היו בריו בית-כנסת אשכנזי גדול אחד ושני בתי-כנסת ספרדיים שהיו יותר מטופחים.

ביום הכיפורים, תפקידו הרשמי של הרב פינק חייב אותו להתפלל בבית-הכנסת האשכנזי הגדול. היה שם מנהג מוזר שגם לא היה לרוחו של הרב פינק - אלא שזו הייתה המציאות: לפני תפילת נעילה, ברגעים הנעלים של היום הקדוש, המתפללים היו מתיישבים בנוח בכיסאותיהם היפים והפוליטיקאים המקומיים הגויים היו באים, כביכול, לברך את הקהילה היהודית המקומית לרגל החג, ובפועל היו מנצלים את ביקורם לנאומי בחירות וכיוצא באלה.

באותם ימים לא היו בריו מוסדות קהילתיים מסודרים כמו ועד הקהילה, מועצת רבנות, בית-דין רבני מסודר וכיוצא באלה. הגורם הדומיננטי בקהילה היתה ה'חברא קדישא' שעסקה באופן רשמי בקבורת נפטרים, אבל בפועל ריכזה בידיה לא מעט כסף והשפעה רבה. למרבה הצער, ה'חברא קדישא' נשלטה על ידי 'אידישיסטים' שהתנגדו עקרונית לכל דבר שבקדושה.

5. עמוד 53.

הסיפוק הנפשי הגדול ביותר

באותה תקופה ביקשה מרת רבקה חיטריק לנסוע לביקור בארץ הקודש עם בנה הקטן יוסף יצחק בן השנה וחצי.

קשיי השליחות במרחקים, ההתמודדות שעברה המשפחה בפאולו והמעבר והטלטולים לריו, המרחק הגדול מהוריה בתל אביב והתקשורת המעטה שהייתה קיימת באותם הימים, עוררו בה רצון לנסוע לבקר אצל משפחתה בתל-אביב.

כזכור, זמן מה לפני כן ביקשה אמה לנסוע מארץ הקודש אל בתה בבראזיל, אך הרבי שלל זאת. עתה ביקשה הבת אשר היא תסע לפגוש את הוריה. מרת חיטריק כתבה על כך לרבי ובתשובה הבריקו לה ממזכירות הרבי בכ"ח ניסן תשי"ג, את הדברים הבאים:

1707

SP6/BL858 ORD BROOOKLYN NY 9 12 1028

RAVCHIT SAOPAULO LEAHAK

ADMUR EINOMASKIM LINSIOSOCH HAKOL YIHYEKSHURO MICHTOWYOWEY

MEADMURD

CFM SP6/BL858

אדמו"ר אינו מסכים לנסיעתך לאה"ק. הכל יהיה כשורה. מכתב יבוא מאדמו"ר.

ואכן, כעבור שבועיים התקבל המכתב הבא מהרבי, מי"ב אייר תשי"ג:

מרת רבקה תחי'

ברכה ושלום!

בעתו קבלתי מכתבה בו שואלת חוו"ד אם כדאי שתסע למשך איזה זמן להוריה שיחיו באה"ק ת"ו.

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.

HYacinth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש

770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין נ. י.

ב"ה, י"ב אייר תשי"ג
ברוקלין.

מרת רבקה תחי'

ברכה ושלום!

בעתו קבלתי מכתבה, בו שואלת חוו"ד אם כדאי שתסע למשך איזה זמן להורי' שיהיו באה"ק ת"ו.

ואף שבטח נמסר לה המענה ע"י דודה הרב רש"ז שי' גורארי אשר לכן לא מהרתי במכתבי, הנני בזה ג"כ במענה בכתב, אשר לדעתי הן מצד בריאותה, ובריאות בנם ובעלה הרב שי', אין כדאית נסיעה זו. וה"ה ג"כ ברוחניות, אשר כיון שבעזה"י נמצאים הם במדינה ובמקום שבמשך זמן לא ארוך, לפי ערך, יש לקוות להצלחה בגשמיות וברוחניות גם יחד, הן בנוגע לבעלה הרב שי' והן בנוגע לה, הרי למה להתעסק במחשבות אנוש ותחבולות ולחפש דרכים חדשים, אשר עפ"י הרוב אינם מצליחים. וכנ"ל, אשר אפילו ע"י נפש השכלית רואים איך שהולך מצבם ומשתפר, למרות זה שהעתיקו מעיר אחת לחברתה.

ומה שכותבת שמתגעגעת לראות את הורי' וכו' ושגם הורי' שי' נרגשים מזה, הנה פלא והפי' הדבר בעיני. כי ברור ומובן, אשר אין לוותר על ענין הנוגע לשנים, ואפשר אשר לכמה ובמה שנים, מפני הרגעת רוח והשקטת עצבים לזמן קצר. והאריכות בזה אך למותר. ולא פרטתי במכתבי אלא אחד הטעמים, מפני פה לדעתי פוסלת הנסיעה, אבל בטח, בעיון קל-תמצא גם היא עצמה עוד כמה טעמים. והעיקר הוא, אשר צריכים הם להביט על מקום דירתם, לא כעל ענין שישלחו אותם בחור עונש היו לארץ מדבר ושממה, אלא שהשי"ת הצליחם להסתדר במקום שם יוכלו להתפרנס בטוב ובהרחבה בגשמיות וברוחניות גם יחד. ואין לך סיפוק נפשי יותר גדול מזה, כאשר שתי פרנסות הנ"ל מיוחדות בענין אחד.

לפלא גדול, שאין ממנה ומבעלה הרב שי' מכתבים מפורטים אודות התדרותם בריא בכלל, ובנוגע להעבודה בשדה החינוך בפרט. וכן באיזה אופן נסעו מסן פאולא, שבטח הי' זה בדרך של שלום ובדרכי נועם.

בברכה לבריאות הנכונה ולהצלחה
בכל עניניהם ונחת חסידותי [illegible] שי'

ואף שבטח נמסר לה המענה על ידי דודה הרב רש"ז שי' גורארי' אשר לכן לא מיהרתי במכתבי, הנני בזה גם כן במענה בכתב, אשר לדעתי הן מצד בריאותה, ובריאות בנם ובעלה הרב שי', אין כדאית נסיעה זו. וה"ה גם כן ברוחניות, אשר כיון שבעזה"י נמצאים הם במדינה ובמקום שבמשך זמן לא ארוך, לפי ערך, יש לקוות להצלחה בגשמיות וברוחניות גם יחד, הן בנוגע לבעלה הרב שי' והן בנוגע לה, הרי למה להתעמק במחשבות אנוש ותחבולות ולחפש דרכים חדשים, אשר על פי הרוב אינם מצליחים וכנ"ל, אשר אפילו על ידי נפש השכלית רואים איך שהולך מצבם ומשתפר, למרות זה שהעתיקו מעיר אחת לחברתה.

ומה שכותבת שמתגעגעת לראות את הוריה וכו׳ שגם הוריה שי׳ נרגשים מזה, הנה פלא ותמיהה הדבר בעיני. כי ברור ומובן, אשר אין לוותר על ענין הנוגע לשנים, ואפשר אשר לכמה וכמה שנים, מפני הרגעת רוח והשקטת עצבים לזמן קצר. והאריכות בזה אך למותר.

ולא פרטתי במכתבי אלא אחד הטעמים, מפני מה לדעתי מושללת הנסיעה, אבל בטח, בעיון קל תמצא גם היא עצמה עוד כמה טעמים. והעיקר הוא, אשר צריכים הם להביט על מקום דירתם, לא כעל ענין ששלחו אותם בתור עונש ח״ו לארץ מדבר ושממה, אלא שהשי״ת הצליחם להסתדר במקום שם יוכלו להתפרנס בטוב ובהרחבה בגשמיות וברוחניות גם יחד. ואין לך סיפוק נפשי יותר גדול מזה, כאשר שתי פרנסות הנ״ל מיוחדות בענין אחד.

לפלא גדול, שאין ממנה ומבעלה הרב שי׳ מכתבים מפורטים אודות הסתדרותם בריא בכלל, ובנוגע להעבודה בשדה החינוך בפרט. וכן באיזה אופן נסעו מסן פאולא, שבטח היה זה בדרך של שלום ובדרכי נועם.

בברכה לבריאות הנכונה ולהצלחה בכל עניניהם

ולנחת חסידותי מבנם שי׳ בפרט

[חי״ק]

עמדה תקיפה - ובדרכי נועם ושלום

בהתאם לדברי הרבי במכתב דלעיל למרת חיטריק, ״לפלא גדול שאין ממנה ומבעלה הרב שי׳ מכתבים מפורטים אודות הסתדרותם בריא בכלל, ובנוגע להעבודה בשדה החינוך בפרט. וכן באיזה אופן נסעו מסן פאולא״ - הוסיף הרבי וכתב באותו יום, י״ב באייר, אגרת נוספת בתוכן דומה לבעלה הרב צבי הירש, בו לצד הדרישה לכתוב באופן מפורט מהנעשה עמו - מנחה אותו הרבי בדרך לעסקנות הציבורית הנכונה, הצריכה להיעשות בשום שכל, ובדרכי נועם. וכך כותב לו הרבי:

הרה״ח הוו״ח אי״א נו״נ עוסק בצ״צ

מוה״ר צבי הירש שי׳

שלום וברכה!

לפלא גדול, שלבד המברק לא נתקבל ממנו עדיין כל ידיעה מאופן הסתדרותו בריא בכלל, ובפרטיות, ואיך היתה פרידתו ממקום דירתו לשעבר. ובטח ימלא זה בהזדמנות הראשונה, ובפרטיות המתאימה.

וכאן מקום אתי להערה כללית, אשר אף כי מכל אנ״ש ובפרט מעסקני הצבור שביניהם, דורשים תקיפות בעמדה חזקה - א שטארקען שטעל - להגן על התורה

ומצוה בכלל וחסידות בפרט בכל מקום שהם, אבל תמיד בכל זמן ובכל מקום - יש להבחין ולהבדיל בזה בין הענינים שכנגדם צריך להתקומם, ובין האנשים שעמהם צריכים להתנהג בדרכי נועם ודרכי שלום, היינו - אף במקום שמוכרח לחוות דיעה גלוי' נגד איזה ענין, צריך להזהר בזה ככל האפשרי עד קצה האחרון מלפגוע בכבודו של מי שהוא,

ומלבד שידוע מרז"ל יתמו חטאים ולא חוטאים, הנה זה תועלת בהמלחמה ומקרב הנצחון של הענין שעליו מגינים ונלחמים, כיון שגם הצד השני רואה בעליל שאין כאן כוונה למעט בדמות אישים, נאר מען מיינט דעם אמת, ובודאי האריכות בזה אך למותר, כי הענין ברור למדי.

בברכת הצלחה בעבודתו בקדש,

ואשר תהי' ההצלחה בגשמיות וברוחניות גם יחד.

[חי"ק]

מצו"פ הקונטרס שהו"ל לל"ג בעומר הבע"ל, שבטח יזכה בתוכנו את הרבים.

פעילות חינוכית נמרצת בריו

בבואו של הרב חיטריק לריו, פעל כבר בשכונת קופאקאבאנה "תלמוד תורה" אשר למדו בו כשלוש מאות ושישים ילדים. על פי בקשת הרב משה זינגרביץ נשיא המוסד, החל הרב חיטריק לנהל את התלמוד תורה, וכמעשהו בפאולו היה מעשהו בריו. הפעולה הראשונה של הרב חיטריק הייתה לפתוח במסגרת התלמוד תורה מטבח כשר שיספק לתלמידים ארוחות צהריים.

בעקבות פתיחת המטבח, התאפשר להאריך משמעותית את שעות הלימודים ובמקום לסיים את הלימודים בשעה אחת בצהריים, הלימודים נמשכו עד ארבע-חמש אחר הצהריים. וכך זכו התלמידים למספר נוסף של שעות של לימודי יהדות מידי יום.

גם העיתונות היהודית המקומית דיווחה על כך, תחת הכותרת "נפתח המטבח של התלמוד תורה":

"עם בואו של הרב חיטריק מצפון אמריקה והיותו מנהל ה"תלמוד תורה", המוסד ממש קם לתחיה.

עם כל ההתלהבות והיכולת שרכש בישיבות באמריקה, הרב חיטריק התמסר לעבודה ובמידה חלקית כבר ראה הצלחה. נוסד חוג אימהות שיחד עם ההנהלה וצוות ההוראה צריך לדאוג לקיום של ה"תלמוד תורה" והישיבה.

הרב חיטריק משתתף באירוע עם הקהילה היהודית בבראזיל בתקופה הראשונה לשליחותו

סודר גם מטבח כשר בו התלמידים יקבלו במחיר מינימלי ארוחת צהרים של מזון בריא, וכך לא יצטרכו להביא איתם מאכלים יבשים שלעיתים קרובות אינם בריאים.

ביום שלישי האחרון - בנוכחות חוג האימהות, מנהלים ומורים - נפתח המטבח. התלמידים קיבלו את ארוחת הצהרים המשביעה הכשרה הראשונה, שהיתה מורכבת ממנה פותחת, מרק, בשר, קומפוט ולחם, במחיר עשרה קרון.

היה מן היושר שגם בתי ספר אחרים יחשבו לפתוח כאלה מטבחים או ייצרו קשר עם חוג האימהות של התלמוד תורה, כדי שהתלמידים של בתי הספר היהודיים בסביבה יוכלו לאכול במטבח התלמוד תורה".

במקביל פעל הרב חיטריק במרץ רב להגדיל את מספר התלמידים בתלמוד תורה וזמן קצר לאחר שהגיע לעיר והחל לנהל את המוסד, התעורר הצורך להגדיל את צוות ההורא החינוכי.

גם לכך התמסר הרב חיטריק. הוא דאג להביא מורים ממדינות אחרות בדרום-אמריק וכן מארץ הקודש. באותן שנים הייתה עליה גדולה מבראזיל לארץ הקודש, ונערות ילידו

בראזיל היו נוסעות לישראל למצוא חתן ולאחר מכן היו חוזרות לבראזיל למספר שנים. בעלים צעירים אלו, בוגרי ישיבות בארץ הקודש, אף הם שימשו כמורים ב"תלמוד תורה".

בשלב מאוחר יותר, כאשר הרב חיטריק הבחין בין התלמידים הבוגרים את מי שקרוב יותר לעולמה של החסידות והגיע לרמה מתאימה ללמוד בישיבה מן המניין, היה משפיע עליו לנסוע וללמוד משך זמן בישיבת "תומכי תמימים" ב-770.

סיוע ר' פייוויל גרינר

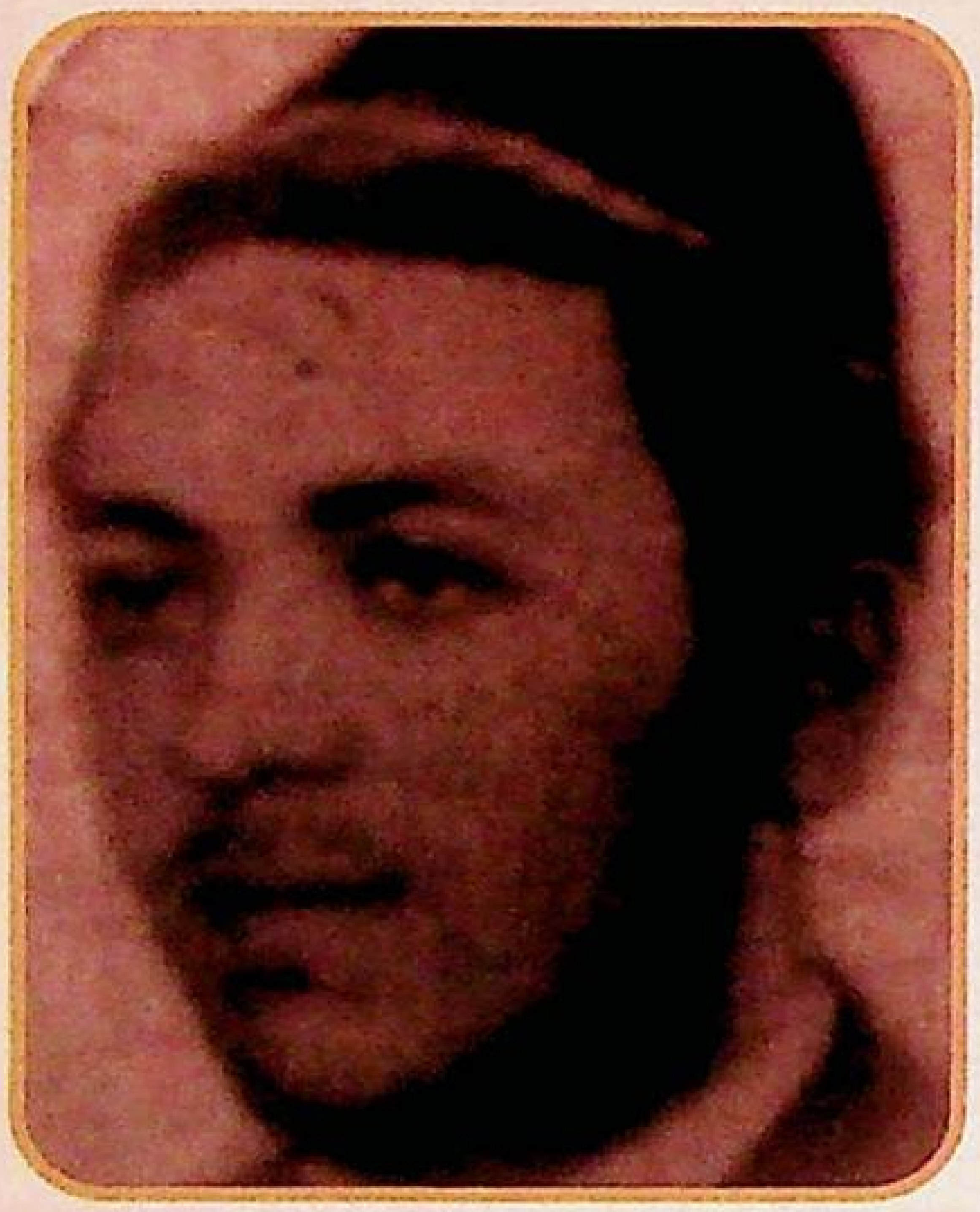
ר' פייוויל גרינר

מי שהיה לעזר רב לרב חיטריק בשנותיו הראשונות בשליחותו בריו, היה ר' פייוויל גרינר, יהודי מגזע חב"ד אשר למד בבחרותו בישיבת "תומכי תמימים" בפולין, והיה מקורב אל כ"ק אדמו"ר הריי"צ.

לאחר המלחמה כתב ר' פייוול לרבי, "בזה באתי להודיע לכ"ק שתודה לד' נשארתי בין החיים. הרוצחים הגרמנים השמידו את כל משפחתי, אשתי ובני הקטן, ובכלל כל מקורבי.

נשארתי כמו כל ישראל במדינתנו, יחידי גלמודי, ביחד עם חברי העשל רייזמאן ויוסף גולדשטיין.

התמים הרב יוסף גולדשטיין נסע כבר מפולין לפריז על ידי מרכז "אגודת ישראל".

בבקשה מכ"ק להעלות אותי בזכרונו הק' ולהאציל עלי מכ"ק שאזכה לעבוד השי"ת בכל לבי".

ר' פייוול היגר לבראזיל בשנת תש"ט. הוא היה יהודי אמיד ובעל השפעה, ועמד לימינו של הרב חיטריק בכל המצטרך.

ברכה להולדת הבן השני

בחודש סיון תשי"ג נולד למשפחת חיטריק בנם השני, ונקרא שמו בישראל אהרן, על שם הסבא-רבא, הגאון הרב אהרן תומרקין ז"ל רבה של חרקוב. תיכף עם לידתו שיגר הרב חיטריק לרבי מברק בו הודיע על השמחה במשפחה.

בתגובה למברק זה, שלח להם הרבי את ברכתו להולדת הבן במברק. במקביל, הוסיף הרבי ושלח עבורם את האגרת הבאה, מכ"ט סיון:

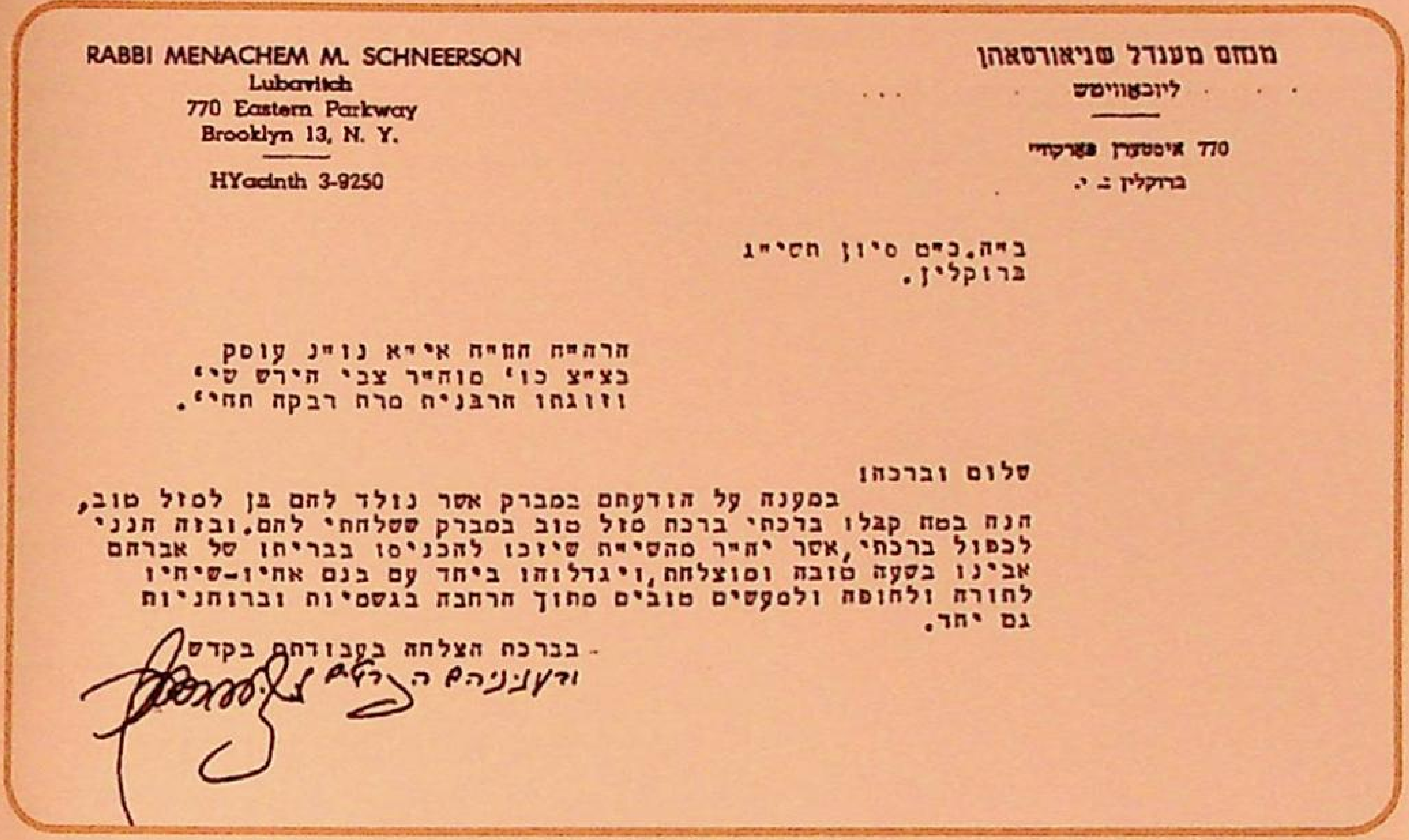
RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.
HYacinth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש
770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין נ. י.

ב"ה, כ"ט סיון תשי"ג
ברוקלין.

הרה"ח הוו"ח אי"א נו"נ עוסק
בצ"צ כו' מוה"ר צבי הירש שי'
וזוגתו הרבנית מרת רבקה תחי'.

שלום וברכה!

במענה על הודעתם במברק אשר נולד להם בן למזל טוב, הנה בטח קבלו ברכתי ברכת מזל טוב במברק ששלחתי להם. ובזה הנני לכפול ברכתי, אשר יהי"ר מהשי"ת שיזכו להכניסו בבריתו של אברהם אבינו בשעה טובה ומוצלחת, ויגדלוהו ביחד עם בנם אחיו - שיחיו לתורה ולחופה ולמעשים טובים מתוך הרחבה בגשמיות וברוחניות גם יחד.

בברכה הצלחה בעבודתם בקדש
ובענייניהם הפרטים

הרה"ח הוו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ כו'

מוה"ר צבי הירש שי'

וזוגתו הרבנית מרת רבקה תחי'

שלום וברכה!

במענה על הודעתם במברק אשר נולד להם בן למזל טוב, הנה בטח קבלו ברכתי ברכת מזל טוב במברק ששלחתי להם. ובזה הנני לכפול ברכתי אשר יהי רצון מהשי"ת שיזכו להכניסו בבריתו של אברהם אבינו בשעה טובה ומוצלחת, ויגדלוהו ביחד עם בנם אחיו - שיחיו לתורה ולחופה ולמעשים טובים מתוך הרחבה בגשמיות וברוחניות גם יחד.

בברכת הצלחה בעבודתם בקודש ובענייניהם הפרטים

[חי"ק]

דאגה כאב מסור לבנו

שבועות אחדים לאחר מכן, הוסיף הרבי ושלח להם אגרת קודש נוספת, בה הרבי גם מתעניין אצל הרב חיטריק האם בעזיבתו את פאולו, שילמה לו הנהלת ה"בית חינוך" את כל משכורתו. וכך כותב לו הרבי באגרת מח' תמוז תשי"ג[6]:

6. אגרת ב'קסד. אגרות קודש כרך ז עמוד שח, ונשלמה ע"פ צילום האגרת.

הרה"ח הוו"ח אי"א נו"נ, עוסק בצ"צ

מוה"ר צבי הירש שי'

וזוגתו הרבנית מרת רבקה תחי'

שלום וברכה!

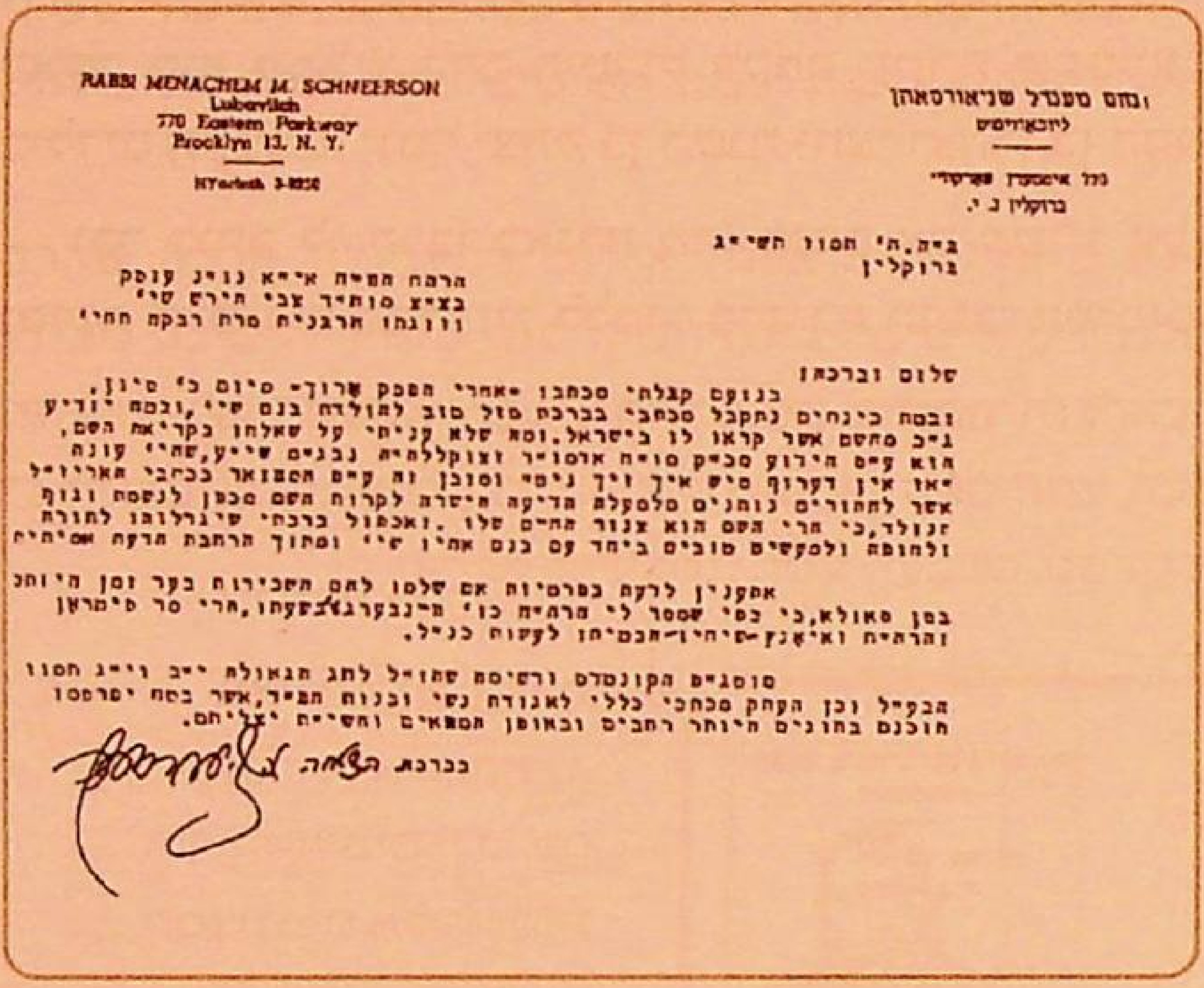

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.
HYacinth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש
770 איסטערן פּאַרקוויי
ברוקלין נ. י.

ב"ה, ה' תמוז תשי"ג
ברוקלין

הרה"ח הוו"ח אי"א נו"נ עוסק
בצ"צ מוה"ר צבי הירש שי'
וזוגתו הרבנית מרת רבקה תחי'

שלום וברכה!

בנועם קבלתי מכתבו -אחרי הפסק ארוך- מיום כ' סיון, ובטח בינתים נתקבל מכתבי בברכת מזל טוב להולדת בנם שי', ובטח יודיע ג"כ מהשם אשר קראו לו בישראל. ומה שלא עניתי על שאלתו בקריאת השם, הוא עפ"י הידוע מכ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע, שהי' עונה "אז אין דערוף מיש איך זיך ניט" ומובן זה עפ"י המבואר בכתבי האריז"ל אשר להורים נותנים מלמעלה הדיעה הישרה לקרות השם מכוון לנשמת וגוף הנולד, כי הרי השם הוא צנור החיים שלו. ואכפול ברכתי שיגדלוהו לתורה ולחופה ולמעשים טובים ביחד עם בנם אחיו שי' ומתוך הרחבת הדעת אמיתית.

אתענין לדעת בפרטיות אם שלמו להם השכירות בעד זמן היותם בסן פאולא, כי כפי שמסר לי הרה"ח כו' ווינבערג שי' בשעתו, הרי מר סיטראן והרה"ח זאיאנץ -שיחיו- הבטיחו לעשות כנ"ל.

מוסגרים הקונטרס ורשימה שהו"ל לחג הגאולה י"ב וי"ג תמוז הבעל"ל וכן העתק מכתבי כללי לאגודת נשי ובנות חב"ד, אשר בטח יפרסמו תוכנם בחוגים היותר רחבים ובאופן המתאים והשי"ת יצליחם.

בברכת הצלחה

בנועם קבלתי מכתבו - אחרי הפסק ארוך - מיום כ' סיון, ובטח בינתים נתקבל מכתבי בברכת מזל טוב להולדת בנם שי', ובטח יודיע גם כן מהשם אשר קראו לו בישראל.

ומה שלא עניתי על שאלתו בקריאת השם, הוא על פי הידוע מכ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע, שהיה עונה "אז אין דערוף מיש איך זיך ניט" [=בזה איני מתערב]. ומובן זה על פי המבואר בכתבי האריז"ל אשר להורים נותנים מלמעלה הדיעה הישרה לקרות השם מכוון לנשמת וגוף הנולד, כי הרי השם הוא צינור החיים שלו. ואכפול ברכתי שיגדלוהו לתורה ולחופה ולמעשים טובים ביחד עם בנם אחיו שי' ומתוך הרחבת הדעת אמיתית.

אתעניין לדעת בפרטיות אם שילמו להם השכירות בעד זמן היותם בסן פאולא, כי כפי שמסר לי הרה"ח כו' וויינבערג שי' בשעתו, הרי מר סיטראן והר"ש זאיאנץ - שיחיו - הבטיחו לעשות כנ"ל.

מוסגר-פה הקונטרס ורשימה שהו"ל לחג הגאולה י"ב וי"ג תמוז הבע"ל וכן העתק מכתבי כללי לאגודת נשי ובנות חב"ד, אשר בטח יפרסמו תוכנם בחוגים היותר רחבים ובאופן המתאים והשי"ת יצליחם.

בברכת הצלחה

[חי"ק]

גיוס תלמידים רבים לישיבה

"יפרסמו תוכנם בחוגים היותר רחבים", כותב הרבי בסיום מכתבו שהובא לעיל. ואכן, עבודתו של הרב חיטריק בשליחות הרבי בריו הלכה והתרחבה והוא אף כתב לרבי בקשה כי הרבי ישלח שליח נוסף לריו לסייע לו בעבודתו.

הרבי השיב לו באגרת הבאה, ממנה עולה גם דאגתו הרבה של הרבי למשפחת חיטריק, כאשר הוא ממליץ לרב חיטריק לקחת עוזרת שתסייע לאשתו בענייני הבית ובטיפול בילדים הקטנים, יוסף יצחק בן השנה וחצי ואהרן בן החודשיים.

וכך כותב לו הרבי באגרת מח' מנחם אב תשי"ג על הנושאים האמורים, וכן אודות נסיעת תלמידים מבראזיל ללמוד בישיבת תומכי תמימים ב-770, במחיצת הרבי:

הרה"ח הוו"ח אי"א נו"נ, עוסק בצ"צ כו'

מוה"ר צבי שי'

שלום וברכה!

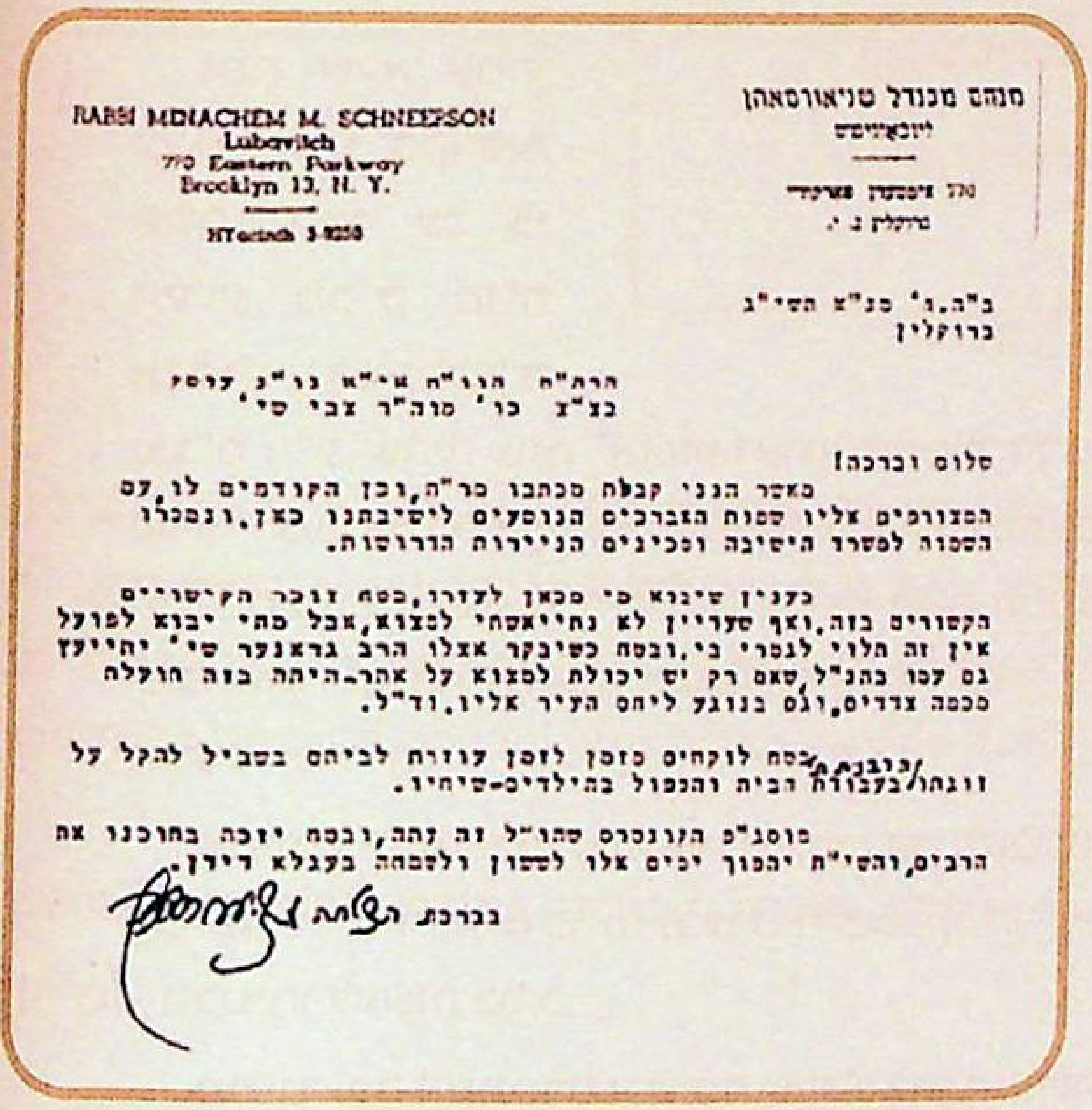
RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.
HYacinth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש
770 איסטערן פארקוועי
ברוקלין נ. י.

ב"ה, ח' מנ"א תשי"ג
ברוקלין

הרה"ח הוו"ח אי"א נו"נ עוסק
בצ"צ כו' מוה"ר צבי שי'

שלום וברכה!
מאשר הנני קבלת מכתבו מר"ח, וכן הקודמים לו, עם המצורפים אליו שמות האברכים הנוסעים לישיבתנו כאן, ונמסרו השמות למשרד הישיבה ומכינים הניירות הדרושות.

בענין שיבוא מי מכאן לעזרו, בטח זוכר הקישויים הקשורים בזה, ואף שעדיין לא נתייאשתי למצוא, אבל מתי יבוא לפועל אין זה תלוי לגמרי בי. ובטח כשיבקר אצלו הרב גראנער שי' יתייעץ גם עמו בהנ"ל, שאם רק יש יכולת למצוא על אתר - היתה בזה תועלת מכמה צדדים, וגם בנוגע ליחס העיר אליו, וד"ל.

בטח לוקחים מזמן לזמן עוזרת לביתם בשביל להקל על זוגתו הרבנית ת' בעבודת הבית והטפול בהילדים שיחיו.

מוסג"פ הקונטרס שהו"ל זה עתה, ובטח יזכה בתוכנו את הרבים, והשי"ת יהפוך ימים אלו לששון ולשמחה בעגלא דידן.

בברכת הצלחה

מאשר הנני קבלת מכתבו מראש חודש, וכן הקודמים לו, עם המצורפים אליו שמות האברכים הנוסעים לישיבתנו כאן, ונמסרו השמות למשרד הישיבה ומכינים הניירות הדרושות.

בענין שיבוא מי מכאן לעזרו, בטח זוכר הקישויים הקשורים בזה. ואף שעדיין לא נתייאשתי למצוא, אבל מתי יבוא לפועל אין זה תלוי לגמרי בי. ובטח כשיבקר אצלו הרב גראנער שי' יתייעץ גם עמו בהנ"ל, שאם רק יש יכולת למצוא על אתר - הייתה בזה תועלת מכמה צדדים, וגם בנוגע ליחס העיר אליו, וד"ל.

בטח לוקחים מזמן לזמן עוזרת לביתם בשביל להקל על זוגתו הרבנית ת' בעבודת הבית והטיפול בהילדים שיחיו.

מוסגר פה הקונטרס שהו"ל זה עתה, ובטח יזכה בתוכנו את הרבים, וה' יתברך יהפוך ימים אלו לששון ולשמחה בעגלא דידן.

בברכת הצלחה

[חי"ק]

דברי הרבי במכתבו "כשיבקר אצלו הרב גראנער" מכוונים ככל הנראה לביקור שערך באותם ימים בבראזיל כשד"ר מטעם "מרכז ישיבות תומכי תמימים" הרב יצחק דוד גרונר, לימים השליח הראשי באוסטרליה.

מאגרת זו וכן מאגרות נוספת משתקפת התמונה אודות התעמולה הרבה שהרב חיטריק עשה על מנת לשלוח תלמידים לישיבה בחצרות קדשנו. משרד הישיבה מצידו היה מספק את ניירות השהייה בארצות הברית, "אפידייוויט", כדי לאפשר את נסיעתם לארצות הברית. להלן תובא ידיעה שפורסמה בעיתונות היהודית בבראזיל, בו מצויין כי בשנת תשי"ז כבר למדו בחצרות קדשנו כשבעה עשר תלמידים מבראזיל!

2.798
REPUBLICA DOS ESTADOS UNIDOS DO BRASIL 1ª VIA
FICHA CONSULAR DE QUALIFICAÇÃO
Esta ficha, expedida em duas vias, será entregue à Polícia Marítima e à Imigração no pôrto de destino

Nome por extenso: Isidore David Groner
Admitido em território nacional em caráter: Temporario (temporário ou permanente)
Nos termos do art. 7º letra a do dec. n. ..., de 1945
Lugar e data de nascimento: EUA., 18 / 4 / 1925
Nacionalidade: americana Estado civil: casado
Filiação (nome do Pai e da Mãe): Max e Rose
Profissão: rabino
Residência no país de origem: New York

FILHOS MENORES DE 18 ANOS — NOME / IDADE / SEXO

Passaporte n. 7541 expedido pelas autoridades de Dopto. do Estado-Washington na data 12 junho 1953
visado sob n. 3135
ASSINATURA DO PORTADOR

Consulado Geral do Brasil em NOVA YORK
26 de junho de 1953
O CONSUL
Jose Carlos Linhares
Consul Adjunto

אישור כניסה של הרב יצחק גרונר לבראזיל בביקורו בשנת תשי"ג

יצויין, כי הרב יצחק דוד גרונר סיפר, שכאשר הוא נסע לבראזיל בשליחות מטעם חדב"נ הרש"ג בשד"רות למען מרכז הישיבות, הוא היה לפני כן ב'יחידות' אצל הרבי, והרבי שאל אותו אם הוא אמור להיות בביקורו זה בבראזיל גם בריו אצל הרב חיטריק.

הרב גרונר השיב לרבי שאין זה במסלול נסיעתו, והרבי אמר לו שישלב בתוכנית הנסיעה גם ביקור בריו אצל הרב חיטריק כדי לומר לו מזל טוב על לידת בנו אהרן, ובאומרו זאת, הרבי הניח את ידו הק' על לבו ואמר "אויף מיין חשבון", כלומר שאת הוצאות נסיעה זו הרבי ישלם.

התכתבות עם הרש"ג

עדות אותנטית נוספת על פעלו הרב של הרב חיטריק בנוגע לשליחת תלמידים מבראזיל ללמוד ב"תומכי תמימים", מצויה בתכתובת הבאה. לפנינו ראשית מכתב ששלח הרב חיטריק אל חדב"נ הרש"ג, שעמד בראש "מרכז הישיבות תומכי תמימים", באשר לאפשרות של שליחת קבוצת בחורים נוספת מבראזיל. וכך כותב הרב חיטריק בי"ט תמוז תשי"ג:

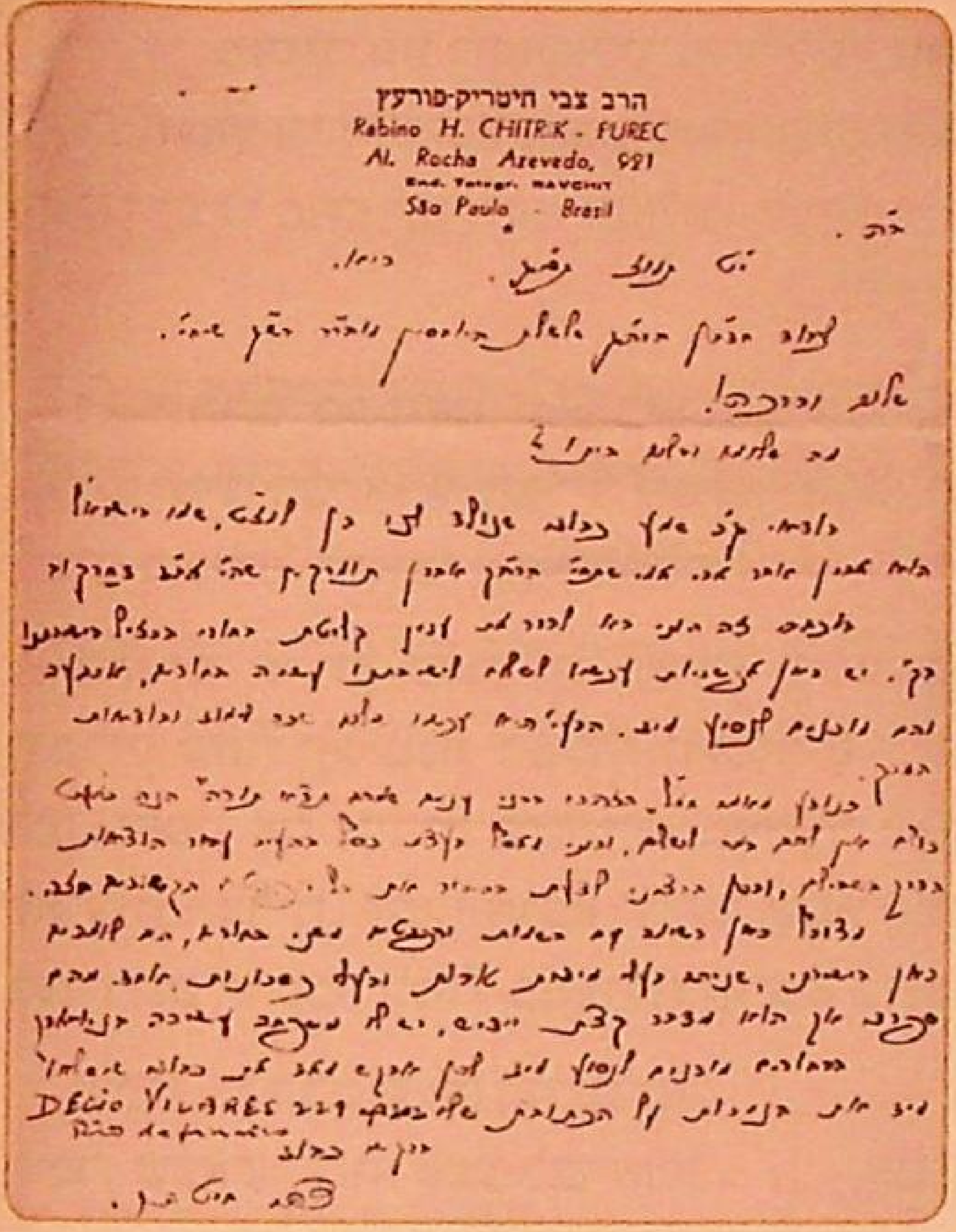
הרב צבי חיטריק-פורעץ
Rabino H. CHITRIK - FUREC
Al. Rocha Azevedo, 981
São Paulo - Brasil

לכבוד חדב"נ הרה"ג, שלשלשת היוחסין, מוה"ר רש"ג שיחי'

...בוודאי שמע כבודו שנולד לנו בן למזל טוב, שמו בישראל הוא אהרן, אחר אבי אמי שתחי' הרה"ג אהרן תומרקין שהיה אב"ד דחרקוב.

במכתבי זה הנני בא לברר את ענין קליטת בחורי ברזיל בישיבתנו הק'. יש כאן אפשריות עכשיו לשלוח לישיבתנו עשרה בחורים, ארבעה מהם מוכנים לנסוע מיד. הבעיה היא עכשיו תשלום שכר לימוד והוצאות הדרך.

כנודע מאמר חז"ל "הזהרו בבני עניים שמהם תצא תורה", הנה במעט כולם אין להם במה לשלם, והנני מאסף בעצמי כסף בהעיר עבור הוצאות הדרך בשבילם, ובכן ברצוני לדעת בבירור את כל הפרטים הקשורים בזה.

מצורף כאן רשימה עם השמות והפרטית משני בחורים, הם לומדים כאן בישיבתי, שניהם בעלי מידות טובות ובעלי כשרונות. אחד מהם ספרדי אך הוא מדבר קצת יידיש, יש לו משפחה עשירה בניו-יארק.

הבחורים מוכנים לנסוע מיד, לכן אבקש מאת את כבודו שישלחו מיד את הניירות על הכתובת שלי...

ברגשי כבוד

צבי חיטריק

במענה למכתב זה, השיב לו חדב"נ הרב גורארי במכתב הבא מי' מנחם אב תשי"ג:

כבוד ידידנו הכי נכבד ונעלה בעל מדות תרומיות

וו"ח אי"א הרב התמים צבי חיטריק שיחי'

ריא דע זשאנעירא, בראזיל

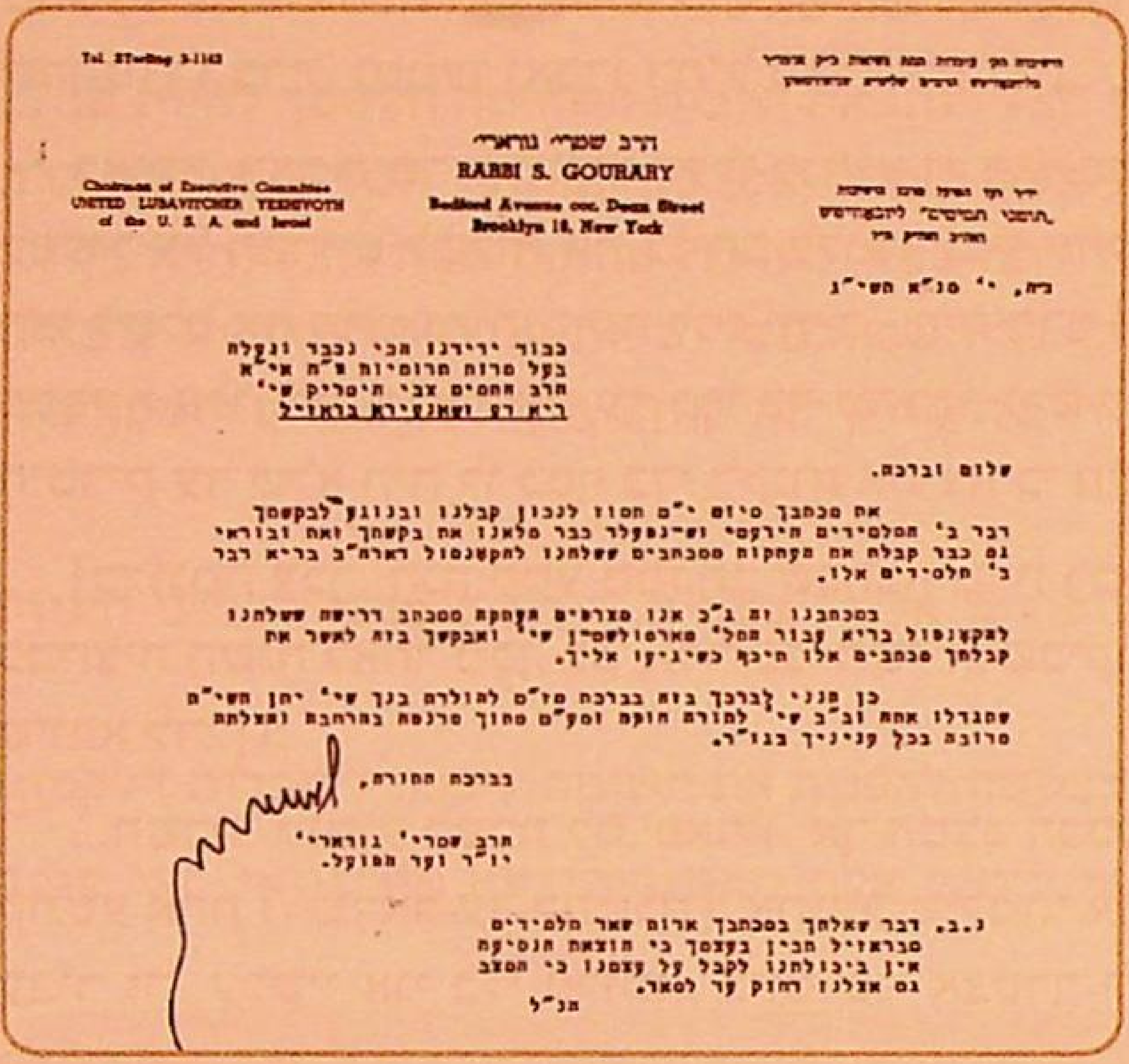
Tel. STerling 3-1143

הרב שמרי' גוראריי
RABBI S. GOURARY
Bedford Avenue cor. Dean Street
Brooklyn 13, New York

Chairman of Executive Committee
UNITED LUBAVITCHER YESHIVOTH
of the U. S. A. and Israel

ב"ה, י' מנ"א תשי"ג

כבוד ידידנו הנכבד ונעלה
בעל מדות תרומיות וו"ח אי"א
הרב החסיד צבי הירשל שי'
ריא דע זשאנעירא בראזיל

שלום וברכה.

את מכתבך מיום י"ט תמוז לנכון קבלנו ובנוגע לבקשתך דבר ב' התלמידים הירעטי ושיינפעלד כבר מלאנו את בקשתך זאת ובודאי גם כבר קבלת את העתקות ממכתבים ששלחנו להקאנסול דארה"ב בריא דבר ב' תלמידים אלו.

במכתבנו זה ג"כ אנו מצרפים העתקה ממכתב דרישה ששלחנו להקאנסול בריא עבור התל' מארמולשטין שי' ואבקשך בזה לאשר את קבלתך מכתבים אלו תיכף כשיגיעו אליך.

כן הנני לברכך בזה בברכת מז"ט להולדת בנך שי' יתן השי"ת שתגדלו אתה וב"ב שי' לתורה חופה ומע"ט מתוך פרנסה בהרחבה והצלחה מרובה בכל ענייניך בגו"ר.

בברכת התורה,

הרב שמרי' גוראריי
יו"ר ועד הפועל.

נ.ב. דבר שאלתך במכתבך אודות שאר תלמידים מבראזיל תבין בעצמך כי הוצאת הנסיעה אין ביכולתנו לקבל על עצמנו כי המצב גם אצלנו דחוק עד למאד.
הנ"ל

שלום וברכה!

את מכתבך מיום י"ט תמוז לנכון קיבלנו, ובנוגע לבקשתך דבר ב' התלמידים חירעטי ושיינפעלד כבר מלאנו את בקשתך זאת, ובודאי גם כבר קבלת את העתקות ממכתבים ששלחנו להקאנסול דארצות הברית בריא, דבר ב' תלמידים אלו.

במכתבנו זה גם כן אנו מצרפים העתקה ממכתב דרישה ששלחנו להקאנסול בריא עבור התל' מארמולשטיין שי', ואבקשך בזה לאשר את קבלתך מכתבים אלו תיכף כשיגיעו אילך.

כן הנני לברכך בזה בברכת מזל טוב להולדת בנך שי'. יתן השי"ת שתגדלו אתה וב"ב שי' לתורה חופה ומעשים טובים, מתוך פרנסה בהרחבה והצלחה מרובה בכל עניניך בגו"ר.

בברכת התורה

הרב שמריה גורריה

יו"ר ועד הפועל

נ.ב. דבר שאלתך במכתבך אודות שאר תלמידים מבראזיל, תבין בעצמך כי הוצאת הנסיעה אין ביכולתנו לקבל על עצמנו כי המצב גם אצלנו דחוק עד למאוד.

בתים נאמנים בישראל

ואכן, במהלך שנות שליחותם בבראזיל פעלו הרב צבי הירש וזוגתו מרת רבקה רבות בשטח זה. בהשפעתם ובהשתדלותם הנמרצת, נסעו עשרות צעירים וצעירות מבראזיל ללימודים בישיבה המרכזית ב"בית חיינו", וכן במוסדות החינוך לבנות בקראון-הייטס.

עבור אותם צעירים וצעירות, היה זה בבחינת הצלת נפשות רוחנית, שכן רבים מהצעירים היהודיים הבראזילאים שלא למדו במוסדות חינוך דתיים, ובמיוחד אלו מהם שהתגוררו בריו, נטמעו ואבדו רח"ל מדרך היהדות.

כאמור, הרב חיטריק וזוגתו פעלו בנושא זה בהתמסרות רבה. כאשר אירע והם הצליחו לפעול על ההורים לשלוח את בניהם ללמוד בניו יורק הרחק מן הבית, אולם ההורים לא רצו לשלם את הוצאות הנסיעה לניו יורק - היה הרב חיטריק לוקח על עצמו התחייבויות כספיות אלו. הגיעו הדברים עד כדי כך שהדבר גרם לעתים לדחקות גדולה אצל משפחת חיטריק עד שלא היה לו כסף כדי לקנות את צורכי השבת...

[כדוגמה לכך, הנה קטע ממכתב שכתבה מרת רבקה חיטריק לבעלה הרב צבי הירש כמחצית השנה לאחר מכן, בכ' אדר שני תשי"ד, שביקר באותם ימים בחצרות קדשנו (כפי שיובא להלן):

...חשבתי לנסוע לשבת לס. פאולו, אך המצב הכספי לא הרשה לי. הקצב נתן לי היום קונטע אחת [=כנראה על החשבון], אתמול שילמתי את השתים, והחזרתי קונטע שלוויתי עבור זה. עכשיו אני בלי פרוטה, ביום שני אצטרך לשלם הגמילות חסדים ולא יהי' לי כסף...]

חלק ניכר מאותם צעירים וצעירות הקימו לימים בתים חסידיים נאמנים בישראל לשם ולתפארת. חלקם מתגוררים עד היום בקראון-הייטס, וחלקם אף הפכו לשלוחים בעצמם, הפועלים בהפצת היהדות, בבחינת "טופח על מנת להטפיח".

בני המשפחה מספרים, שגם עשרות שנים לאחר מכן, כאשר היו פוגשים באנשים שהתוודעו לשם משפחתם חיטריק, היו מספרים לבני המשפחה, "נשארנו שומרי תורה ומצוות רק כי הוריכם האיצו ודחקו בהורינו בבראזיל לשלוח אותנו ללימודים בניו יורק, עד שאכן בסופו של דבר הם פעלו זאת".

נסיעות ברחבי בראזיל

מקום פעילותו הקבוע של הרב חיטריק היה בריו, אך מצודתו הייתה פרוסה על מקומות נוספים. מעת לעת היה הרב חיטריק עורך נסיעות לערים נוספות ברחבי המדינה הענקית, כפורטו אלגרי ועוד, נפגש עם יהודי המקום, מעורר אותם להתחזק בענייני יהדות, עומד על צרכיהם ומסייע להם בכל המצטרך.

בעיירות הרחוקות התגוררו יהודים פשוטים שליבם היה ער לדברים שבקדושה, אולם היו חסרות להם הידיעות הבסיסיות ביותר בענייני יהדות. למשל, הרב חיטריק סיפר כי באחד ממסעותיו לערי השדה בבראזיל פגש באשה שסיפרה לו כיצד היא מכשירה את

הבשר - קונה עופות ומולחת אותן. משפחה זו החשיבה את עצמה כמשפחה מסורתית ושומרת מצוות, אך הם מעולם לא שמעו על שחיטה כשרה.

יצויין כי הרב חיטריק עצמו למד בצעירותו את הלכות השחיטה והוסמך להיות שו"ב. בהיותו בפאולו, לא היה לו צורך לשחוט בעצמו שכן במקום פעל השוחט הוותיק הרב זאיאנץ. אולם כאשר עבר לריו לא הייתה בעיר מערכת שחיטה מסודרת, ולחילופין לא היתה אפשרות להעביר בשר מפאולו לריו שכן במשך שעות הנסיעה הארוכות בתנאים דאז היה הבשר מתקלקל, וכיון שכך הרב חיטריק היה שוחט עופות למשפחתו ולמקורביו.

"לברר אצל חיטריק"

באותם השנים כתב יהודי תושב פורטו אלגרו בשם א. הירש ל"מרכז לענייני חינוך" את המכתב הבא:

הנני פונה אליכם בכבוד בבקשה להפנות את תשומת ליבכם לעובדות דלקמן:

החתום מטה הגעתי לכאן בימים אלה ממונטעווידעא אורוגוואי. אני עובד פה עם אשתי תחי' בבית הספר המקומי כמורים לעברית ולנושאי היהדות. מקודם עבדתי בצרפת בבית ספר דתי.

כאן התנאים אינם מרשים להנהיג שיטת חינוך מסורתית בבית הספר בעצמו, אבל חוץ למסגרת זו קיימת האפשרות למשוך ליהדות ילדים ומבוגרים, כי קיימת התעניינות של קבוצת אנשים מסורים.

על כן בקשתנו היא שתשלחו לנו במידת האפשריות

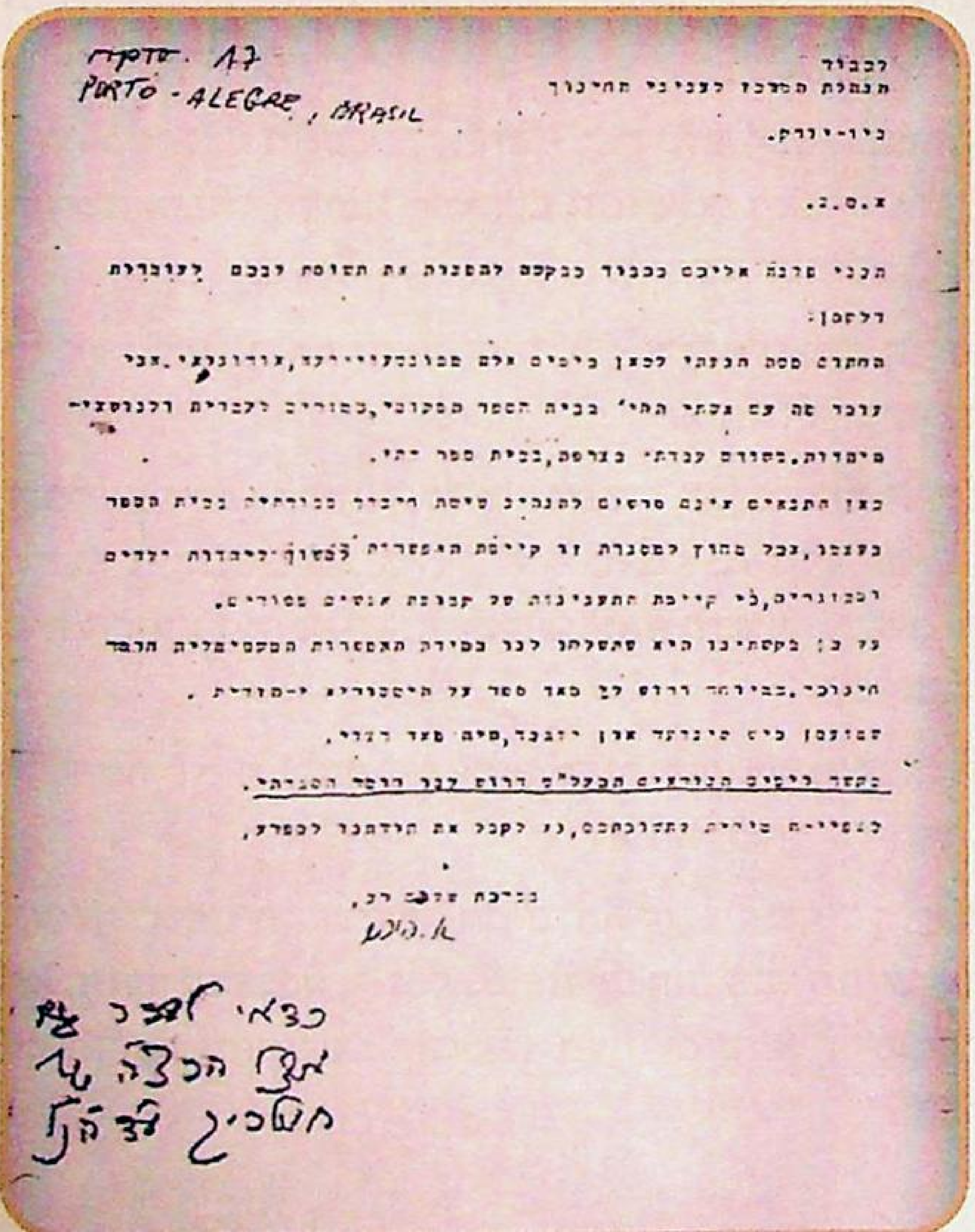
PORTO-ALEGRE, BRASIL

לכבוד
הנהלת המרכז לעניני החינוך
ניו-יורק.

א.נ.ג.

הנני פונה אליכם בכבוד בבקשה להפנות את תשומת לבכם לעובדות דלקמן:

החתום מטה הגעתי לכאן בימים אלה ממונטעווידעא, אורוגואי. אני עובד פה עם אשתי תחי' בבית הספר המקומי, כמורים לעברית ולנושאי היהדות. מקודם עבדתי בצרפת, בבית ספר דתי.

כאן התנאים אינם מרשים להנהיג שיטת חינוך מסורתית בבית הספר בעצמו, אבל מחוץ למסגרת זו קיימת האפשרות למשוך ליהדות ילדים ומבוגרים, כי קיימת התעניינות של קבוצת אנשים מסורים.

על כן בקשתנו היא שתשלחו לנו במידת האפשרות [illegible]

[illegible]

בברכת [illegible]

א. הירש

חינוכי, במיוחד דרוש לי מאוד ספר על היסטוריה יהודית. "שמועסן מיט קינדער און יוגנד" היה מאוד רצוי.

בקשר לימים הנוראים הבעל"ט דרוש לנו חומר הסברתי.

בציפייה מיידית לתשובתם, נא לקבל את תודתנו למפרע.

על מכתב זה כתב הרבי בכתב יד קדשו:

כדאי לברר גם אצל הרצ"ה שי' חיטריק ע"ד הנ"ל.

שנת תשי"ד

כר נרחב לפעילות

ההתייחסויות הנרחבות ואגרות הקודש של הרבי על אודות יהדות בראזיל במהלך שנת תשי"ד, מלמדות אותנו רבות על יחסו המיוחד של הרבי למדינה זו ואת חזונו הגדול הרואה בה כר נרחב ביותר לפעילות, חזון לפיו חב"ד-ליובאוויטש יכולה וצריכה להיות גורם רב-השפעה במדינה.

מאגרות קודש אלו עולה ומשתקפת גישתו של הרבי - שחוזרת ונשנית בדבריו אודות היציאה לשליחות בכלל - כי הפעילות להפצת המעיינות בבראזיל אמורה להביא הצלחה גדולה ברוחניות ובד בבד גם הצלחה והרחבה גשמית.

גם לאחר המעבר של הרב חיטריק מפאולו לריו, שליחותו עדיין לא התנהלה על מי מנוחות. הקשיים וההתמודדויות המשיכו ללוות אותו בכל תחום.

הרב חיטריק פעל רבות כדי לפתח את המוסד החינוכי "תלמוד תורה" בריו בו למדו כמה מאות תלמידים, כאשר היה מוטל עליו גם לשלם מידי חודש את משכורות הצוות החינוכי. עיקר התשלום היה מגיע משכר הלימוד אותו שילמו ההורים, ואת היתרה היה הרב חיטריק דואג להשיג מאנשי המקום.

אולם ככל שהרב חיטריק הלך והצליח והמוסד קיבל אופי של מוסד חינוך המתנהל ברוח ליובאוויטש, החלה הנהלת הקהילה להצר את צעדיו.

הגיעו דברים לידי כך שהרב חיטריק ביקש לשקול את עזיבת תפקידו החינוכי ב"תלמוד תורה" בריו. בתקופה מאוחרת יותר באותה שנה היה בדעתו גם לבדוק אפשרות לעזוב את בראזיל ולעבור לקנדה. אולם הרבי עודד אותו כל העת להמשיך בשליחותו למרות כל הקשיים, כפי שיתואר להלן בהרחבה.

ביקור שגריר ישראל ב"תלמוד תורה"

לפנינו דיווח בעיתון היהודי המקומי "אימפרסע איזראלייט" על ביקור רב רושם שערך שגריר ישראל בבראזיל בתלמוד תורה בניהולו של הרב חיטריק, דיווח המעניק מבט מבפנים אל העשייה החינוכית היהודית הגדולה של הרב חיטריק למען ילדי ריו בשליחות הרבי.

וכך מסופר בידיעה זו הנושאת את הכותרת "ביקורו של האלוף דוד שאלתיאל בתלמוד תורה"[7]:

על פי הזמנת הרב חיטריק, ביום רביעי בשעה תשע בבוקר ערך שגריר ישראל בבראזיל האלוף דוד שאלתיאל, בליווי יועצו החשוב ד"ר שניאורסון, ביקור בתלמוד תורה אשר בריו.

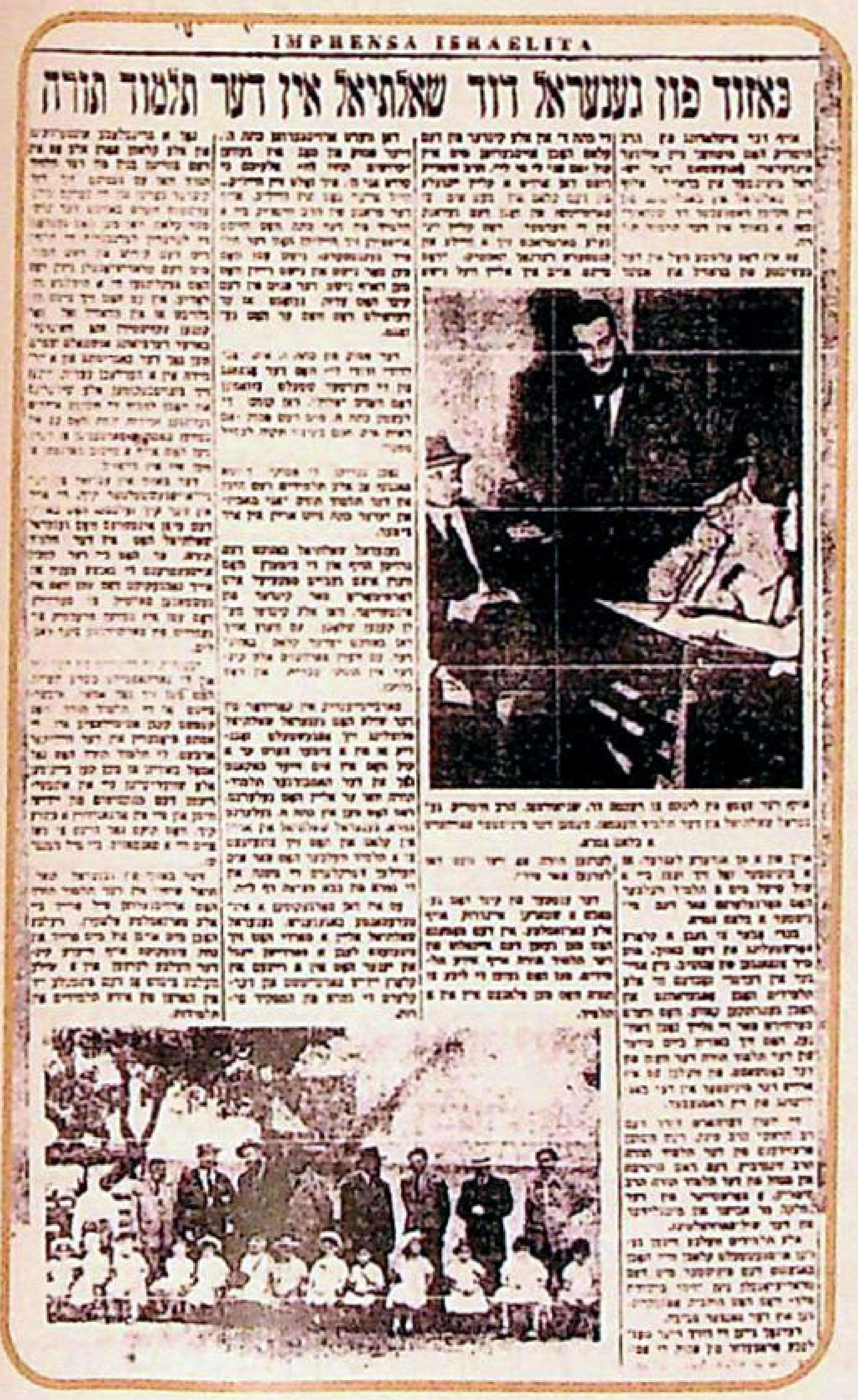
IMPRENSA ISRAELITA

נאַזוך פון גענעראַל דוד שאַלתיאל אין דער תלמוד תורה

זו הפעם הראשונה בהיסטוריה של בראזיל, ואולי גם של הרבה ארצות אחרות, ששגריר ישב ליד שולחן בית ספר עם תלמיד שחזר בפניו דף גמרא.

אבל כדי לקבל תיאור ברור של הביקור עלינו להתחיל מההתחלה. בתשע בבוקר, לאחר שכל התלמידים סיימו את תפילתם ושתו קפה שמוגש להם מיד לאחר התפילה, נראה בשער התלמוד תורה רכב השרד ממנו יצא השגריר בליווי יועצו.

את פניהם קיבלו הרב הראשי הרב פינק, הנשיא החשוב של התלמוד תורה הרב זינגרביץ, ראש הישיבה והמנהל של התלמוד תורה הרב חיטריק, נציג המחלקה מר אבישר וחברי הנהלת התלמוד תורה.

7. בתרגום מאידיש.

כל התלמידים הסתדרו בטורים וקיבלו את השגריר עם הניגון המסורתי "ויהי בישורון מלך" שהדהד בקול בכל הסביבה.

אחר כך הם עוברים את הפרוצדורה היומית שלהם של "פסוק לי פסוקך". כתה ד' וכל ילדי הכיתה קראו בקול אחד 'אם אין אני לי מי לי'. ואז הרב חיטריק קורא לילד קטן מהכיתה ומבקש ממנו לפרש את הרעיון שמאחורי המילים. הילד הקטן מהרהר רגע ואחר כך עונה בהתלהבות: "זאת אומרת, אם אני עצמי לא אלמד תורה, אז מי ילמד זאת בשבילי".

המענה של הילד עשה רושם חזק על כל הנאספים. היה זה רגע בו ראו את ההשפעה של התלמוד תורה על תלמידיו. ראו את האהבה לתורה שנוטעים בתלמידים.

לאחר מכן קוראים לכתה ה'. פסוק היום שלהם היה "קדושים תהיו כי קדוש אני ה' אלוקיכם". על שאלת הרב חיטריק תלמיד בכיתה מה המשמעות של להתנהג בקדושה, ענה התלמיד: לא לאכול מה שאסור ולא לדבר מה שלא צריך. פני הילד העידו שהוא חש את מה שהוא אמר.

הפסוק של כתה ו, הוא: "אני לדודי ודודי לי'. ראשי התיבות של המילים מרכיבות את המילה 'אלול'. ואז באה כתה ח האחרונה, עם הפסוק 'אם ראית איש חכם בעיניו, תקוה לכסיל ממנו'.

לאחר סיום פסוקי דיומא, מתחילים כל התלמידים את המנון התלמוד תורה "אני מאמין", וכל כיתה נכנסת לחדר שלה.

האלוף שאלתיאל מבקר בחצר הגדולה ובחדרים שכעת נבנים במיוחד כפנימייה לילדים, שם כל הילדים יוכלו לישון. אחר כך מסיירים גם בכל כיתה בנפרד. כל הילדים נבחנים בחומש, עברית וכדומה.

תוך כדי הליכה במסדרון בית הספר, האלוף שאלתיאל נעצר לפתע באמרו כי מאחד החדרים הוא שומע קול שמאד מוכר לו מהתלמוד תורה בהמבורג בו הוא עצמו למד. באותה שעה למדו בכתה ח גמרא. האלוף שאלתיאל נכנס לכיתה והתיישב ליד תלמיד שהסביר לו בצורה נהדרת את הגמרא והמשנה של בבא מציעא דף ל"ח.

ואז התקיים מפגש מעניין. האלוף שאלתיאל, בעצמו ספרדי, התיישב ליד ילד ספרדי, והלה הסביר לו באידיש ברורה ורהוטה את הגמרא 'המפקיד פירות'.

לאחר ביקור יסודי בכל הכיתות, נסעו כולם לבנין השני של התלמוד תורה בו נמצאים גן הילדים ובית הספר העממי. תחילה מבקרים בכיתה א. שם מצאו את

הרב חיטריק מארח ב"תלמוד תורה" בריו את שגריר ישראל בבראזיל מר דוד שאלתיאל ופמלייתו.
נראה בתמונות גם הרב יעקב פינק

המורה מלמדת את התלמידים את הקידוש של ראש השנה בניגון המסורתי שצלצל כמו מלודיה שמימית, והיה זה לא יאומן שבבראזיל עוד יוכל להתקיים כזה מוסד חינוך מופלא, בפרט שלאחר דברי הברכה של תלמידה בעברית נהדרת, נאספו כל התלמידות ולכבוד האורחים החשובים שרו זמירות שבת, מה שהיה באמת תענוג לשמוע. לרגע שכחו שנמצאים בבראזיל.

הביקור בחדר האוכל של המטבח החדש שהוקם לאחרונה, כמו גם במטבח עצמו, הוכיח את ההתעניינות העמוקה שיש לאלוף שאלתיאל בתלמוד תורה. הוא שאל את הטבחית על כל התפריט וגם בחן את האוכל שעמד מוכן להגשה. האוכל היה מוכן ברוב פאר מחמש מאכלים שונים.

מראה הניקיון של המטבח והמאכלים הכשרים המזינים הראו לדעת שוב שהתלמוד תורה הלוחם נגד התבוללות הוא החלוץ האמיתי בעבודה הקדושה. התלמוד תורה שוב הוכיח כי ניתן להתגבר על כל הקשיים גם בהקניית מקסימום של ידע יהודי וגם בארגון מטבח כשר, מה שבעיני אנשים רבים עדיין נראה היום כפנטזיה.

הביקור של האלוף שאלתיאל שיחי' בתלמוד תורה עורר שמחה רבה אצל כל ההורים שנאספו. בעיניים מלאות שמחה ונחת הם הביטו על ילדיהם, הלומדים בבית ספר שמצית את ה'פינטעלע איד' בלב התלמידים והתלמידות שלו.

המשך הקשר עם הרבנים פינק וזינגרביץ

בראשית שנת תשי"ד תכנן הרב חיטריק להגיע לביקור בניו יורק לזמן מה, כדי להסדיר את מסמכי השהייה שלו בבראזיל. הוא כתב על תוכניתו זו לרבי, וכן כתב כי מספר תלמידים ממקורביו מתעתדים להגיע וללמוד בישיבה בסמיכות ל"בית חיינו". במענה על כך הרבי משיב לו כי אם כן מן הראוי שיבוא לניו יורק בתקופת יום ההילולא יו"ד שבט.

מדברי הרבי במכתב זה עולה גם כי הרבי המשיך לעמוד בקשר מכתבים עם ראשי קהילת ריו, הרב יעקב פינק והרב משה זינגרביץ.

וכך כותב הרבי לשליח הרב חיטריק באגרת מיו"ד מר חשון תשי"ד:

הרה"ח הוו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ כו'

מוה"ר צבי שי'

שלום וברכה!

מאשר הנני בזה קבלת מכ' מכ"ט תשרי וג' לך וכן הקודמים ביחד עם שתי התמונות, ות"ח ת"ח על מנהגו זה. ובטח גם להבא יעשה כזה מבלי התחשב על שמתאחרים מכתבים שלי מפני ריבוי הטרדות.

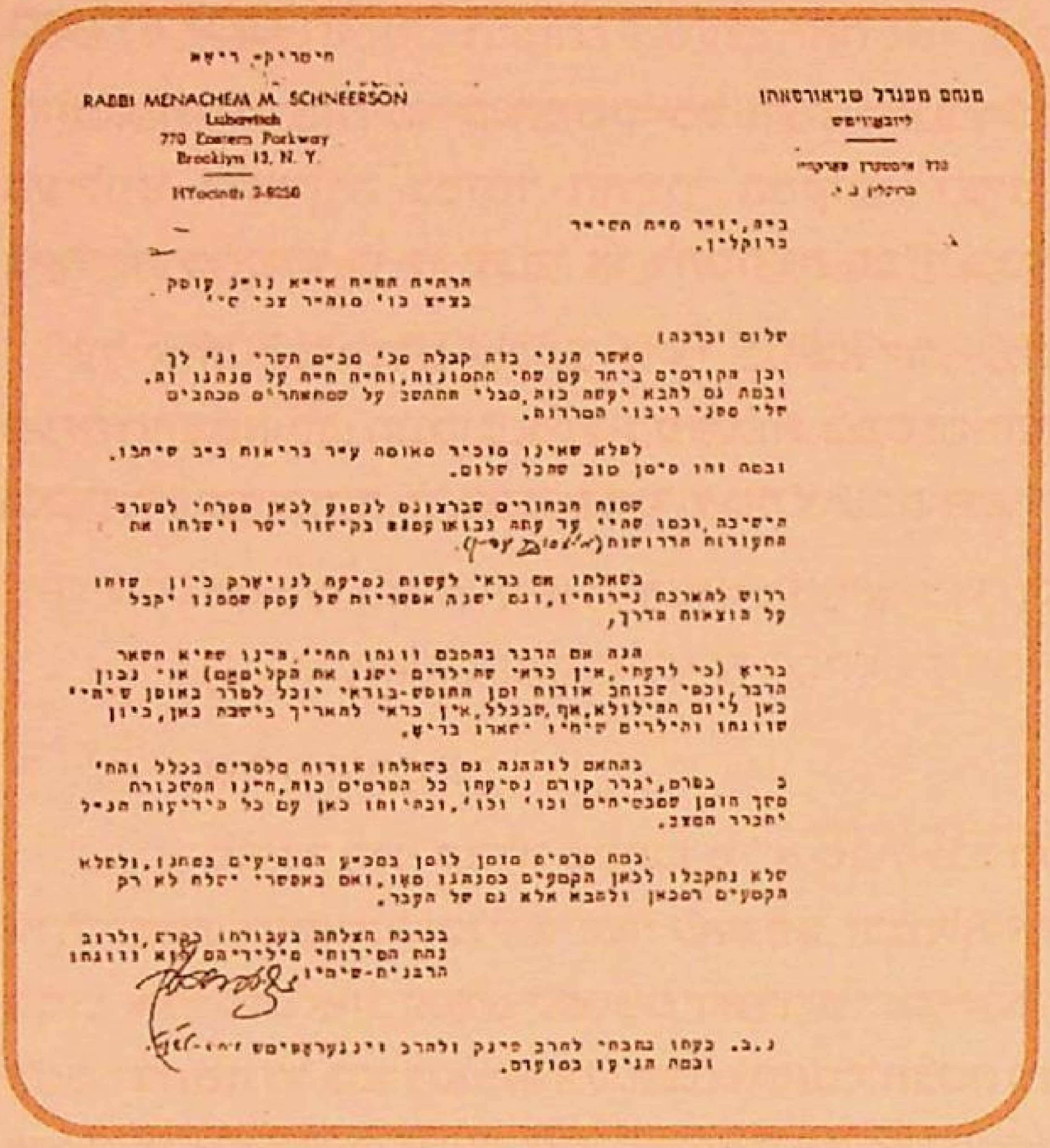
RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.
HYacinth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש
770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין, נ. י.

ב"ה, ... ברוקלין.

הרה"ח הוו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ כו' מוה"ר צבי שי'

שלום וברכה!

מאשר הנני בזה קבלת מכ' ... וכן הקונטרסים ביחד עם שתי התמונות, ותחי' חי' על מנהגו זה. ובטח גם להבא יעשה כזה, מבלי התחשב על שמאחרים מכתבים שלי מפני ריבוי הטרדות.

לפלא שאינו מזכיר מאומה ע"ד בריאות בני ביתו שיחיו. ובטח זהו סימן טוב שהכל שלום.

שמות הבחורים שברצונם לנסוע לכאן מסרתי למשרד הישיבה, וכמו שהי' עד עתה יבואו עמם בקישור ישר וישלחו את התעודות הדרושות (א' מסופק עדיין).

בשאלתו אם כדאי לעשות נסיעה לנויארק כיון שזהו דרוש להארכת ניירותיו, וגם ישנה אפשריות של עסק שממנו יקבל על הוצאות הדרך,

הנה אם הדבר בהסכם זוגתו תחי', היינו שהיא תשאר בריא (כי לדעתי, אין כדאי שהילדים ישנו את הקלימאט) אזי נכון הדבר, וכפי שכותב אודות זמן החופש - בודאי יוכל לסדר באופן שיהי' כאן ליום ההילולא, אף, שבכלל, אין כדאי להאריך בישיבה כאן, כיון שזוגתו והילדים שיחיו ישארו בריא.

בהתאם לזה הנה גם בשאלתו אודות מלמדים בכלל והת' ב... בפרט, יברר קודם נסיעתו כל הפרטים בזה, היינו המשכורת משך הזמן שמבטיחים וכו' וכו', ובהיותו כאן עם כל הידיעות הנ"ל יתברר המצב.

בטח מדפיס מזמן לזמן במכתבי עת המופיעים במחנו, ולפלא שלא נתקבלו לכאן הקטעים כמנהגו מאז, ואם באפשרי ישלח לא רק הקטעים דמכאן ולהבא אלא גם של העבר.

בברכת הצלחה בעבודתו בקדש, ולרוב נחת חסידותי מילדיהם הוא וזוגתו הרבנית שיחיו

נ.ב. בעתו כתבתי להרב פינק ולהרב זינגערקאוויטש שיחיו לשנה טובה, ובטח הגיעו במועדם.

לפלא שאינו מזכיר מאומה ע"ד בריאות בני ביתו שיחיו, ובטח זהו סימן טוב שהכל שלום.

שמות הבחורים שברצונם לנסוע לכאן מסרתי למשרד הישיבה, וכמו שהיה עד עתה יבואו עמם בקישור ישר וישלחו את התעודות הדרושות (א' מסופק עדיין).

בשאלתו אם כדאי לעשות נסיעה לנויארק כיון שזהו דרוש להארכת ניירותיו, וגם ישנה אפשריות של עסק שממנו יקבל על הוצאות הדרך,

הנה אם הדבר בהסכם זוגתו תחי', היינו שהיא תישאר בריא (כי לדעתי, אין כדאי שהילדים ישנו את הקלימאט [=אקלים]) אזי נכון הדבר, וכפי שכותב אודות זמן החופש - בודאי יוכל לסדר באופן שיהיה כאן ליום ההילולא, אף, שבכלל, אין כדאי להאריך בישיבה כאן, כיון שזוגתו והילדים שיחיו ישארו בריא.

בהתאם לזה הנה גם בשאלתו אודות מלמדים בכלל והת' בעגון בפרט, יברר קודם נסיעתו כל הפרטים בזה, היינו המשכורת משך הזמן שמבטיחים וכו' וכו', ובהיותו כאן עם כל הידיעות הנ"ל יתברר המצב.

בטח מדפיס מזמן לזמן במכתבי עת המופיעים במחנו, ולפלא שלא נתקבלו לכאן הקטעים כמנהגו מאז, ואם באפשרי ישלח לא רק הקטעים דמכאן ולהבא אלא גם של העבר.

בברכת הצלחה בעבודתו בקודש,

ולרוב נחת חסידותי מילדיהם הוא וזוגתו הרבנית - שיחיו

[חי"ק]

נ.ב. בעתו כתבתי להרב פינק ולהרב זינגעראוויטש שיחיו לשנה טובה, ובטח הגיעו במועדם.

חשדהו וכבדהו

כאמור, הרב חיטריק המשיך כל העת להגביר את פעלו בשליחות הרבי בריו. עיקר פעילותו התמקדה במוסד החינוך המקומי, ושוב ושוב נתקל בחשדנות של גורמים בקהילה שחששו כי לו עצמו או לחסידות חב"ד בכלל יש תכניות להשתלט על המוסד.

על אחד הדיווחים שכתב לרבי בנושא זה, ענה לו הרבי כי עליו ללמוד מתקופת פעילותו בפאולו, ולנקוט בכל הפעילות במשנה זהירות, תוך שמירה על הכלל "חשדהו וכבדהו". וכך כותב לו הרבי באגרת מח"י טבת תשי"ד:

הרה"ח הוו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ

מוה"ר צבי הירש שי'

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו מי"א טבת, וכל התירוצים להעדר כתבו עד עתה - אינם מספיקים כלל וכלל, כי הרי לא כתב, ובמילא אין כאן ידיעות אודותו, הן בנוגע לעניניו הפרטים והן בנוגע לענינים הכללים, ובמילא מעורר דאגה וכו'. והרי על כל אחד להשתדל ככל האפשרי לגרום שמחה לזולתו, והאריכות בכל הנ"ל - אך למותר.

ב) במה שכתב אודות הענין של ארויסגעכאפט[8] דבר הקייטנה וכו', הנה ידוע כלל רז"ל: כבדהו וחשדהו. ובפרט במקרים כמו אלו, שאחרי מה שהורה הנסיון, הרי הסדר הוא חשדהו וכבדהו. ולפלא שהנסיון בהיחסים עם המדובר לא שמרוהו מגילוי לב נפרז. מובן שגם מכאן ולהבא אין להחריף היחסים, ובפרט בפרסום, כי בזה איני

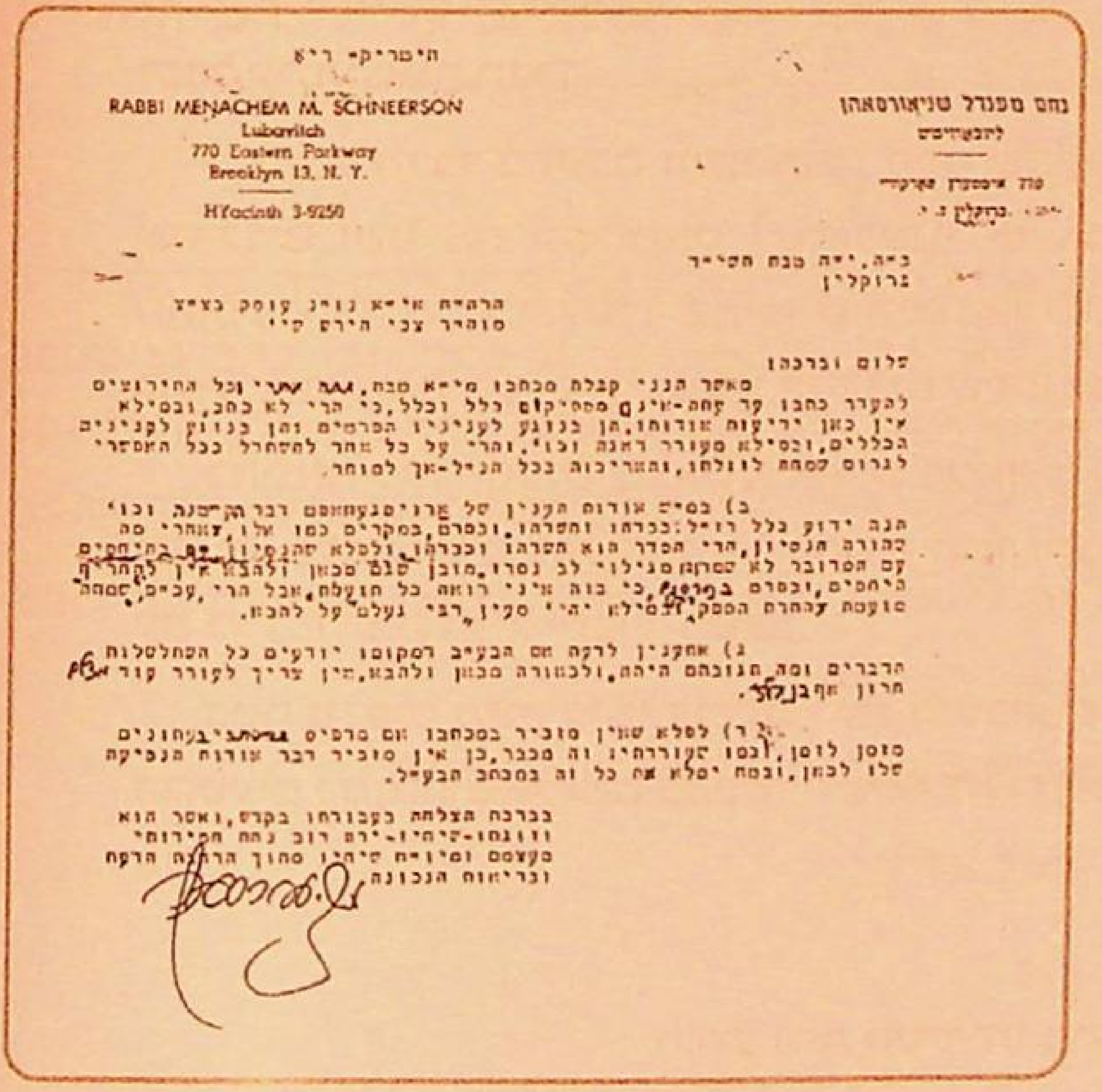
חיטריק - ר"א
RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.
HYacinth 3-9250
מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש
ב"ה, י"ח טבת תשי"ד
ברוקלין
הרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ
מוהר"ר צבי הירש שי'
שלום וברכה!

8. לאחר שהרב חיטריק פתח קייטנה בהיותו בפאולו ובהצלחה, כנראה שגורמים מסויימים ניצלו את זמן ביקורו בריו ולקחו ממנו את ארגון הקייטנה.

רואה כל תועלת. אבל הרי, עכ"פ, "שמחה" מועטת בהתרת הספק בהנ"ל, ובמילא יהיה מעין "רבי געלט" [=ביטוי באידיש שמשמעו אמנם הפסדת, אבל למדת משהו] על להבא.

ג) אתענין לדעת עם הבעלי-בתים דמקומו יודעים כל השתלשלות הדברים ומה תגובתם היתה. ולכאורה מכאן ולהבא, אין צריך לעורר עוד אצלם חרון אף בנידון זה.

ד) לפלא שאין מזכיר במכתבו אם מדפיס בעיתונים מזמן לזמן, וכמו שעוררתיו זה מכבר, כן אין מזכיר דבר אודות הנסיעה שלו לכאן, ובטח ימלא כל זה במכתב הבע"ל.

בברכת הצלחה בעבודתו בקודש, ואשר הוא וזוגתו - שיחיו - ירוו רוב נחת חסידותי מעצמם ומיוצאי חלציהם שיחיו מתוך הרחבת הדעת ובריאות הנכונה.

[חי"ק]

הדרכות בבית הספר ובעסקנות הציבורית

בחודשים הראשונים של שנת תשי"ד, עמדו על סדר יומו של הרב חיטריק בפעולותיו בריו שורת עניינים. בענייני בית הספר היהודי התעוררו מספר נושאים עליהם הוא ביקש את הכרעת הרבי, ובהם האם על בית הספר לפעול בימי ראשון בשבוע או שיהיה סגור ביום זה, כפי הנהוג בבתי הספר הכלליים. בנוסף התעורר דיון באיזו שיטת לימוד ללמד את הילדים אל"ף-בי"ת, ועוד.

בנוסף לענייני החינוך עמדה על הפרק באותם ימים הצעה שהרב חיטריק יעסוק גם בתחום הכשרות בעיר, ויקבל על עצמו שותפות באיטליז שסיפק בשר כשר ליהודי העיר.

על כל אלו כתב הרב חיטריק במספר אגרות לרבי במהלך חודש טבת. באגרת מו' שבט תשי"ד, משיב לו הרבי על כך בשורת הנחיות והוראות מפורטות בענייני בית-הספר ובענייניו הציבוריים:

הרה"ח הוו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ

מוה"ר צבי הירש שי'

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתביו מח"י וכ"ג טבת, ולפלא שאין ממנו ידיעה עד עתה דבר נסיעתו לכאן.

ובהנוגע לשאלתו - שמציעים לו להיות שותף או גם כן בעל-הבית ראשי באיטליז של בשר. הנה איני יודע כוונת המציעים, אבל לכאורה, יש בזה כמה קישויים, ונותן מקום, לאותם המביטים בשבע עינים, למצוא הוכחות לגירעון וכו', ושיוכל להיות שותף שיישאר זה בסוד גמור, הרי בכלל קשה לשמור ענינים כאלו בסוד, ובפרט לאחר שכבר

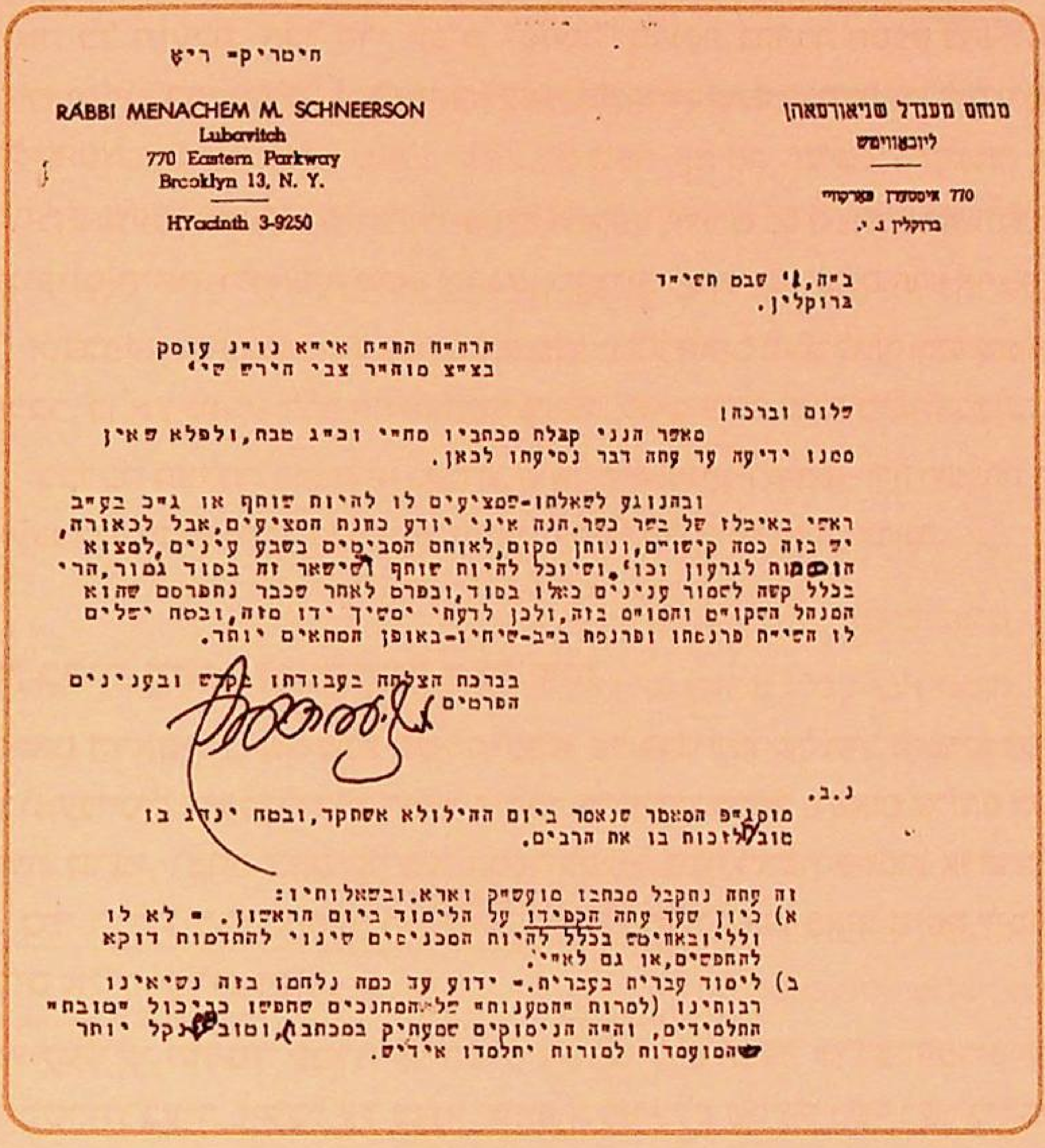
חיטריק- ריש

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.
HYacinth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש
770 איסטערן פּארקוויי
ברוקלין נ. י.

ב"ה, ג' שבט תשי"ד
ברוקלין.

הרה"ח התמים אי"א נו"נ עוסק
בצ"צ מוהר"ר צבי הירש שי'

שלום וברכה!
מאשר הנני קבלת מכתביו מתי"ו וכ"ג טבת, ולפלא שאין ממנו ידיעה עד עתה דבר נסיעתו לכאן.

ובהנוגע לשאלתו - שמציעים לו להיות שותף או גי"כ בעי"ב ראשי באיטלז של בשר כשר. הנה אינני יודע כוונת המציעים, אבל לכאורה, יש בזה כמה קישורים, ונותן מקום, לאותם המביטים בשבע עינים, למצוא הזדמנות לגרעון וכו'. ושיוכל להיות שותף ושישאר זה בסוד גמור, הרי בכלל קשה לשמור ענינים כאלו בסוד, ובפרט לאחר שכבר נתפרסם שהוא המנהל השקו"ט והמו"מ בזה, ולכן לדעתי ימשיך ידו מזה, ובטח ישלים לו השי"ת פרנסתו ופרנסת ב"ב - שיחיו - באופן המתאים יותר.

בברכת הצלחה בעבודתו בקדש ובענינים הפרטים

נ.ב.
מוסג"פ המאמר שנאמר ביום ההילולא אשתקד, ובטח ינהג בו טוב לזכות בו את הרבים.

זה עתה נתקבל מכתבו מוש"ק וארא. ובשאלותיו:
א) כיון שעד עתה הקפידו על הלימוד ביום הראשון. - לא לו וללי"ובאוויטש בכלל להיות המכניסים שינוי להתדמות דוקא להחפשים, או גם לא"י.
ב) לימוד עברית בעברית. - ידוע עד כמה נלחמו בזה נשיאינו רבותינו (למרות "הטענות" של המחנכים שחפשו כביכול "טובת" התלמידים, וה"ה הנימוקים שמעתיק במכתבו, וטוב וגם נקל יותר שהמועמדות למורות יתלמדו אידיש.

נתפרסם שהוא המנהל השקו"ט והמשא ומתן בזה, ולכן לדעתי ימשיך ידו מזה, ובטח ישלים לו השי"ת פרנסתו ופרנסת בני ביתו - שיחיו - באופן המתאים יותר.

בברכת הצלחה בעבודתו בקדש ובענינים הפרטים

[חי"ק]

נ.ב. מוסגר-פה המאמר שנאמר ביום ההילולא אשתקד, ובטח ינהג בו טוב לזכות בו את הרבים.

זה עתה נתקבל מכתבו מועש"ק וארא ובשאלותיו:

כיון שעד עתה הקפידו על הלימוד ביום הראשון - לא לו ולליובאוויטש בכלל להיות המכניסים שינוי להתדמות דוקא להחפשים, או גם לאינם יהודים.

לימוד עברית בעברית - ידוע עד כמה נלחמו בזה נשיאינו רבותינו (למרות "הטענות" של המחנכים שחיפשו כביכול "טובת" התלמידים, וה"ה הנימוקים שמעתיק במכתבו), וטוב וגם נקל יותר שהמועמדות למורות יתלמדו אידיש.

השגחה על כשרות הבשר

אגרת זו של הרבי מו' שבט התקבלה אצל הרב חיטריק בהשגחה פרטית ביו"ד שבט, בעת אשר ישב להתוועדות בריו לרגל היום יחד עם השו"ב הרב שמחה זאיאנץ. במכתב נוסף של הרב חיטריק לרבי, מי"ג שבט תשי"ד, הוא מאשר את קבלת אגרת הרבי, ומוסיף באשר להחלטתו אודות ההצעה שיעסוק גם בתחום הכשרות בעיר. וכך הוא כותב:

כ"ק אדמו"ר שליט"א

ביום י' שבט בערב קיבלנו מכתב כ"ק. התמים השו"ב ר' שמחה זאיאנץ שיחי' נתארח אז אצלנו, ודעתו שכל החשבון מראה אי"ה פרנסה גדולה בעסק האיטליז, אבל לפי הוראות כ"ק אדמו"ר שליט"א משכתי את ידי מן העסק.

הרב פינק שיחי' וכן בעלי האיטליז רוצים שאתן את השגחתי, והיינו שבכל יום קודם שאסע להתלמוד תורה ואחר הצהריים כשהנני חוזר, אעביר את עיני בהאיטליז. כמובן שיהיה משגיח כל היום. ההשגחה תהיה תחת שנינו, היינו גם הרב פינק יתן באופן רשמי את ההשגחה, אבל היות שהוא גר בקצה האחר, רוצה שנהיה שנינו.

מופת כפול

בחודשים אלו של אמצע שנת תשי"ד, אירע בבראזיל סיפור ה'מופת' הפלאי הבא, אשר עורר הדים רבים בקרב כל יהודי בראזיל ואף נסקר בהרחבה בכלי התקשורת המקומיים.

וכך סיפר לימים הרב חיטריק[9]:

האיש המרכזי בקהילת ריו די ז'ניירו היה נשיא הקהילה הרב משה זינגרביץ. הוא היה נשיא ה"חברא קדישא" של הקהילה בריו ולמעשה נשיא כל המוסדות היהודיים בריו. הוא שימש גם כנשיא תנועות ה"מזרחי" ו"אגודת ישראל" בבראזיל. הוא היה נואם מצוין, פיקח ומלומד.

היה זה באחת הפעמים שאשתו נסעה מבראזיל לארצות-הברית. באותם ימים לא היתה אפשרות להגיע בטיסה ישירה מבראזיל לניו-יורק והיה צריך לעצור לחניית ביניים במיאמי שבפלורידה. היא נשאה עמה תיק, ובביקורת הגבולות גילו כי בתיקה חבויים בכיס נסתר תכשיטים בשווי אלפי דולרים.

היה זה לאחר שהיא התבקשה על ידי מאן דהו לקחת עמה את התיק ולמוסרו לאשת קשר במיאמי, ומבלי שהיתה לה כל כוונה לכך הייתה שותפה להברחת היהלומים.

9. פורסם בתקליטור "להביט מעבר למסך" של חברת JEM.

מרת זינגרביץ נעצרה לתקופה ממושכת, כאשר ילדיה הקטנים המתינו בבית. הסקנדל שהתעורר בעקבות כך היה עצום ואפילו נשיא בראזיל היה מעורב בפרשייה.

בני משפחתה גייסו למענה את עורכי הדין הטובים ביותר שהיה אפשר להשיג בארצות-הברית, אך גם הם לא הצליחו לפעול מאומה למענה. באותם ימים היה בארה"ב מכס גבוה מאוד על יהלומים, וכל עורכי הדין שעסקו בנושא שיערו שגזר דינה של האשה יהיה לפחות עשר שנים בכלא.

בעקבות כל הסיפור הגיע בעלה למיאמי. הוא התבייש להישאר בבראזיל ולא היה יכול להראות את פניו ברחוב, שכן הוא היה אישיות מרכזית בקהילה ולפתע שיחת היום היא שאשתו מבריחה יהלומים.

באותו זמן הגיע לארצות הברית גיסו של הרב זינגרביץ, הרב דוד בריקסמן. גם הוא היה בעל יכולת והיה איש הקשר בין המשפחה ועורכי הדין בפרשה.

אמרתי לו, "דוד, אתה הלא רואה שכל עורכי הדין אומרים לכם שזה מקרה אבוד, ואין לכם סיכוי. למה שלא תבוא איתי אל הרבי לבקש את ברכתו עבור אחותך?" הוא לא היה חסיד ובצעירותו הוא למד בישיבת מיר, אך פעלתי עליו שיגיע אל הרבי.

הוא הגיע אל הרבי ביום חמישי, בלילה שבו הרבי קיבל אנשים ליחידות. כשנכנס, סיפר לרבי בבכי את כל הפרשה ואת ההערכה הפסימית של עורכי הדין לגבי הצפוי לגיסתו במשפט. תגובת הרבי הייתה רק זו, "סע למיאמי". הרבי לא אמר לו עם מי לדבר שם או לאן לפנות. ורק הורה לו לנסוע למיאמי.

עם צאתו מחדר הרבי, שאל אותי ר' דוד: "לנסוע למיאמי? מה אעשה במיאמי?" אמרתי לו, "אל תהיה שוטה. הרבי אמר לך לנסוע למיאמי, עליך לנסוע לשם. בכל מקרה הרי לדבריכם הפסדתם, וכן עורכי הדין אומרים שהפסדתם. אתם יודעים שעמדת ממשלת ארה"ב חזקה מאד וכל הנתונים נגדה. אין לך מה להפסיד אם תשמע בקול הרבי".

לבסוף הוא השתכנע, נסע למיאמי והתאכסן במלון כשר. בליל שבת הוא הלך להתפלל בבית כנסת קרוב ובהיותו אדם בעל רגש, בכה הרבה במהלך התפילות.

לאחר התפילה, ניגש אליו אחד המתפללים ושאל אותו: מדוע הנך בוכה? הוא ענה לו, במה אתה יכול לעזור לי? אתה לא יכול לעזור לי מאומה... אבל המתפלל האלמוני לחץ עליו, והוא סיפר לו מתוך בכי את כל הסיפור עם אחותו, וכי הוא נמצא כעת בעיר שכן הרבי הורה לו לנסוע למיאמי.

לאחר שסיים את הסיפור, שאל אותו האיש, מתי המשפט, ביום שלישי? כאשר הוא השיב בחיוב, הזדהה בפניו המתפלל האלמוני שהוא השופט היושב במשפט זה!

השופט אמר לו: שכנעת אותי שהצדק עם הנאשמת... אני מקבל את טענתה שמישהו בריו ביקש ממנה להביא את התיק במתנה לאשה במיאמי.

בעקבות פגישה 'אקראית' זו בין השופט וגיסה של הנאשמת בליל שבת בבית הכנסת, יצאה האשה לחופשי ללא כל עונש. שופט יהודי זה הגיע כעבור שנה לבראזיל ושם נערכה לכבודו חגיגה, וגם אני בעצמי הייתי שם.

כעבור זמן נכנסתי אל הרבי ל'יחידות' נוספת. הרבי התעניין מה אירע בסופו של דבר במשפט. סיפרתי לרבי בפרטיות את השתלשלות הסיפור, והוספתי שכל ריו דה ז'ניירו מדברת בהתפעלות על ה'מופת' הגלוי של הרבי.

הרבי חייך והגיב: "אוי חיטריק, המופת היה שהם שמעו בקולי!"...

יחידויות בענייני השליחות בריו

בתקופה ההיא, כאמור, שהה הרב חיטריק בחצרות קדשנו מספר שבועות. בהיותו ב"בית חיינו", הוא נכנס ל'יחידות' ממושכת אצל הרבי, בה תיאר לרבי בפרטיות מהנעשה והנשמע עמו ועם משפחתו בשליחות בריו, ואת ההתמודדויות העוברות עליו בתפקידו בבית הספר. הרב חיטריק ציין כי המצב הקשה מרפה את ידיו בשליחותו, ומעיק עליו גם מבחינת ההסתדרות בגשמיות.

הרבי מצידו חזר ונתן ביטוי לגישה שלו כי בבראזיל יש אפשרויות נרחבות ביותר לעבודה בהפצת היהדות ובהפצת החסידות, ולפי עמדתו מילוי השליחות תביא הרחבה גדולה ברוחניות ובגשמיות גם יחד.

הרבי לא הסתפק בדברים אותם מסר לרב חיטריק עצמו ובאותם ימים שוחח על כך גם עם דודו של הרב חיטריק, הרב שניאור זלמן גורארי, מנכבדי החסידים וממקורבי בית רבי.

לאחר שיחתו עם הרבי, העלה הרב גורארי את הדברים במכתב לאחיינו הרב חיטריק. וכך הוא כותב לו במכתב מעש"ק שלח, י"ז סיון תשי"ד:

אתחיל במענת כ"ק עבורך . . כ"ק אדמו"ר אמר כי אינו מאמין שארבעת אלפים דולאר יעזרו לך לעשות ישיבה, כי בזה מעות הנ"ל לא מעלה ולא מוריד.

לשלוח לך מלמדים, אמר כ"ק כי אמר לך כי באם ישלחו לך איזה מלמדים במצבך ההווה, יהיה מהם גם כן עוזרים לרב זינגערעוויץ בלבד נושאי כליו וכו', ולא יותר ועל כן אין תועלת.

מתחילה אמר לי כ"ק כי באם לא תוכל להיות בתקיפות ולפעול שם על הרב זינגערעוויץ . . וגם עתה כאשר יש לו מופת וכ"ק עשה זה לתנאי. כ"ק אמר כי עיקר המופת שאצלו הוא גם כן פלא, איך הם שמעו לעצת כ"ק, והלכו בדרך זה. אמרתי

לכ"ק כי גם אני חשבתי שזהו לא טוב, וענה לי כ"ק כי זהו אצלו גם כן פשוט, אבל אחרי כל זה שישמעו לעצת כ"ק הנה זה פלא.

ועל כן עתה הזמן שתוכל לפעול בתקיפות, ואם אחרי הכל לא תפעול, שתסע לפארטו אלעגרי, היות שזהו המקום השלישי אולי שם תוכל לפעול. ואם לא אזי תוכל לישאר שם באופן פרטי כנ"ל.

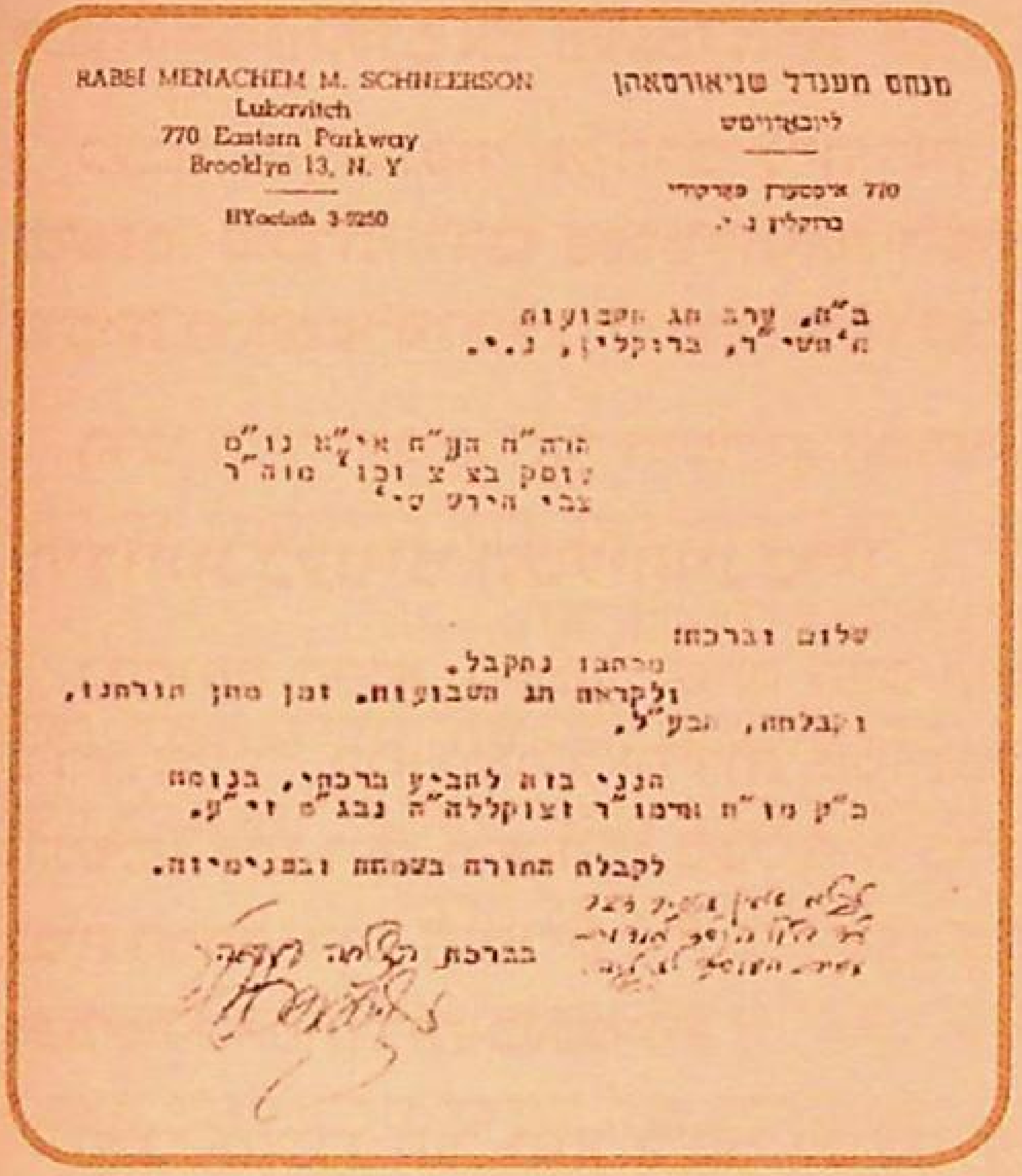
מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש
770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין נ. י.

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y
HYacinth 3-9250

ב"ה, ערב חג השבועות
ה'תשי"ד, ברוקלין, נ.י.

הוה"ח אי"א נו"מ
עוסק בצ"צ וכו' מוה"ר
צבי הירש שי'

שלום וברכה!
מכתבו נתקבל.
ולקראת חג השבועות, זמן מתן תורתנו, וקבלתה, הבעל"ט.
הנני בזה להביע ברכתי, בנוסח כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע.
לקבלה התורה בשמחה ובפנימיות.
בברכת

באותה עת גם עלתה האפשרות אשר ה"תלמוד תורה" אותו ניהל הרב חיטריק יעבור לבעלות של אחת מהתנועות היהודיות בבראזיל, כדי לסייע באחזקת המוסד.

גם את הרעיון הזה של הרבי, הן ביחידות פנים אל בפנים, והן בכתב, בשולי אגרת קודש מערב חג השבועות תשי"ד:

...לפלא שאין מזכיר דבר ע"ד בטול הקס"ד אודות מסירת המוסד למפלגה.

תוכנית לעזוב את בראזיל

דברים אלו שנאמרו לרב חיטריק ב'יחידות' על גישת הרבי באשר לעתידה של חב"ד בבראזיל, קיבלו משנה תוקף שבועות אחדים לאחר מכן, כאשר הרבי העלה את תוכן הדברים באגרת מיוחדת ששיגר לו.

הדבר בא בעקבות דברים שהרב חיטריק כתב לרבי בכ"ב סיון תשי"ד, כי הוא נאלץ לסיים את עבודתו בניהול ה"תלמוד תורה" בריו וכי הוא מבקש למצוא את פרנסתו מחוץ לבראזיל. הנה קטע ממכתבו של הרב חיטריק לרבי:

זה עתה קיבלתי מכתב דודי רשז"ג שיחי' עם תשובות כ"ק ביחס למצבי. היות שמצבי נשתנה עכשיו לגמרי, ברצוני לברר בהקדם איך ומה עלי לעשות מהיום.

ראשית, התפטרתי לגמרי מהתלמוד תורה ואפסיק את לימודי ביום י"ט תמוז בערך . . גם על להבא אין ברצוני בשום אופן לצאת מרשות כ"ק אדמו"ר שליט"א, והיות שלא הצלחתי לדאבוני הרב לא בס. פאולו ולא בריא, הייתי מציע לכ"ק

שאסע למונטריאול תחילה ששם נמצאים הורי שי' ולא אצטרך מיד להוצאה גדולה, ובמשך הזמן אסתדר אי"ה.

קיבלתי הצעה מגיסו הרש"ג שיחי' שאסע לפורטו אלגרי עבור הישיבה הק', הרב טלישבסקי שיחי' היה שמה בשנה שעברה.

אבקש מכ"ק תשובה על שני השאלות, היינו בעצם נסיעתי למונטריאול, ולנסיעתי עכשיו למשך שבועיים או יותר לפורטו אלעגרי.

כר נרחב לעבודה בכרם חב"ד

אולם הרבי שלל את הרעיון שהעלה הרב חיטריק במכתבו לעזוב את בראזיל בעקבות הקשיים עם הנהלת הקהילה. ובאשר לבעיות הספציפיות אותן העלה, הציג בפניו הרבי מספר אפשרויות: א) הקמת מוסד חינוכי עצמאי של חב"ד בריו; ב) מעבר לפורטו אלגרי וקבלת משרת רבנות שם ולהתחיל לעסוק בשדה החינוך בעיר זו; ג) השארות בריו ולהשתלב בעסקים לצד המשך עבודת השליחות.

וכך כותב הרבי לרב חיטריק באגרת מכ"ט סיון תשי"ד:

הרה"ח הוו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ

מוה"ר צבי הירש שי'

וזוגתו הרבנית מרת רבקה תחי'

שלום וברכה!

נבהלתי לקבלת מכתבם מכ"ב סיון, בו כותב אשר נתפטר מהתלמוד תורה ומפסיק את לימודו בי"ט תמוז לערך - מבלי כל פרטים וביאור בזה, שבמילא קשה לי להראות בשכל את העקמומיות שבזה כיון שאינו כותב טעמיו. ולכן הנני לחזור עוד הפעם על השקפתי, אף שכמדומה לי אמרתי לו ברור כשהיה כאן, וגם מסרתי על ידי דודו הרש"ז שי', והוא:

בברזיל יש כר נרחב לעבודה ברוח ישראל סבא סתם, ולעבודה בכרם חב"ד בפרט וביחוד. ונוסף על זה - הנה עבודה הנ"ל קשורה, לפי התנאים העכשוויים בברזיל, גם בפרנסה גשמית. שליחותי שלהם לברזיל, כפי סברתי מראש היתה, שהם יהיו המתחילים והמפתחים של מרכז חב"ד ועניניו בברזיל, כמו שאמרתי דעתי בעת ההתוועדות ואחר כך כשהיה אצלי, הנה מאיזה סיבות, וכפי השערתי מפני כח המושך דחמרא דפרוגייתא ומיא דדיומסת (שבת קמז ע"ב) נטו מן המסילה, ועבדו בשדה דכרם ישראל סבא (ולא ביחוד בהשייך לחב"ד) שבכגון דא אפשר להמלאכה שתיעשה על ידי אחרים.

בכל זאת מלאכה נחוצה ועבודה דזכות הרבים בזה, כמובן. אף שמובן גם כן, שאם יש מקום ואופן בם יוכלו לעבוד ביחוד בכרם חב"ד - הרי זה בגדר מצוה שאי אפשר לעשותה על ידי אחרים, שלכן אמרתי לו וכן לדודו שי', שאם ברצונם לוותר על הנוחיות בגשמיות, ולעבוד דוקא בכרם חב"ד גם אם יהיה קשור בקישויים, הריני רואה שני ענינים בזה:

א) שיקים מוסד חינוך ברשות עצמו בריא גופא. אלא שלזה מוכרח הדבר, שיהיה בטוח בעזר מקבוצה של בעלי-בתים בעלי אמצעים שיתמכו בכל ענין זה, כי קרוב לודאי שיתנגדו למוסד חינוך בפני עצמו - כל אלו שעבדו עמדו עד עתה, וקשה לשער מראש גבול התנגדותם. ואם זה אי אפשר מטעמים הנ"ל, הרי עוד אופן ישנו, והוא:

ב) להעתיק מושבם לפארט אלעגרא, ששם יש כר נרחב לעבודה, ולכאורה אין לירא מהתנגדות, כיון שמשרת רב פנויה שם, וגם בשדה החינוך אין עובדים.

וכנ"ל - שני אופנים אלו קשורים בצמצום בהנוחיות בגשמיות, ויש לקחת את זה בחשבון מראש, למען שלא תהיה אחר כך אכזבה בדבר. אם אין יכולים לפעול בעצמם עד כדי כך - ובסעיף א' אשר שנוכחו לדעת על אתר שההתנגדות תהיה בתוקף גדול, אזי יש להשאר בהתלמוד תורה כעתה, וכמו שאמרתי בפירוש לדודם שי', כי בעתיד הקרוב בודאי ישאר הוא הבעל-הבית ברוחניות על הכתות בם לומד, ומי יודע מה יולד יום ואפשר ישתנו גם שאר הפרטים לטובה, ובכל אופן - הרי ימשיכו בשדה חינוך הכשר ועל טהרת הקודש, נוסף על זה שלא יוגרע מצבם בגשמיות.

עוד אופן אחד ישנו אף שאינו רצוי, והוא שיישארו בברזיל וגם בריא, וכמו שהיה רצונו מאז, להתעסק במסחר וביחד עם זה לקחת חלק בעבודת החינוך - שם אז במקצת נשארת האפשריות שאם יוטב המצב יוכלו סוף כל סוף למלאות תפקידם לבנות מרכז חב"ד בברזיל.

לאחרי כל הנ"ל - מובן מעצמו יחסי להודעתו שהתפטר מהתלמוד תורה מבלי כל ביאור, ובפרט שחוששני שגם נשאר יחס אי נעים בין שני הצדדים. ועוד יותר מובן על ידי זה יחסי לשאלתו - אולי יסעו להתיישב במאנטרעאל, שבזה שוללים מעצמם כל אפשריות למלאות שליחותם בברזיל, נוסף על מה שמהרסים מעמדם ומצבם, וגם מהרסים ענין פרנסתם - שיוצרך להתחיל הכל מתחילה.

ובתנאים העכשוים במאנטרעאל ואפילו בנויארק, ולאחרי שהורגלו לאורח חיים שנהגו עד עתה בסן פאולא ואחר כך בריא, הרי זה קשה ביותר וביותר. ואמרתי זה ברור גם לדודם שצריך לדעת שפרנסת עצמו ופרנסת בני ביתו זהו דבר הכרחי, ואין לקלקל הצנור שישנו ולגשש ואחר כך מבלי מראה מקום. והוספתי לו גם כן שידעו שזהו נגד דעתי, ובמילא לא יבואו אחר כך אלי בטענות.

חיבריק ר״א

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.
HYacinth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש
770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין, נ. י.

ב"ה, כ"ט סיון תשי"ד
ברוקלין

הרה"ח הוו"ח אי"א נו"נ עוסק
בצ"צ מוהר"ר צבי הירש שי'
וזוגתו הרבנית מרת רבקה תחי'.

שלום וברכה!

נבהלתי לקבלת מכתבם מכבי' גיון, בו כותב אשר נתחזר מהחיה ותמיד את לימודו בימי' חמוו לירד-מבלי כל פרטים וביאור בזה,
ולכן הנני לחזור עוד הפעם,
על הסקפתי, אף שהמדומה לי שאמרתי לו הרוד בעהי' כ"ן, וגם מסרתי ע"י דודו הרה"ג שי', והוא:

בברזיל יש כר נרחב לעבודה ברוח ישראל סבא סתם, ולעבודה בכרם חב"ד בפרט וביחוד. ונוסף על זה-הנה עבודה הנ"ל קשורה, לפי התנאים העכשוים בברזיל, גם בפרנסה בשפע. שליחותי להם להרזיל, כפי סברתי מראש היתה, שהם יהיו המתחילים והמפתחים של מרכז חב"ד ועניניו בברזיל;

ועבדו בשדה דכרם ישראל סבא (ולא ביחוד בהשייך לחב"ד) שבכגון דא אפשר להמלאכה תעשה ע"י אחרים, בכ"ז מלאכה נחוצה ועבוד דזכות הרבים בזה, כמובן, ושמורן ג"כ, שאם יש מקום ואופן בם יוכלו לעבוד ביחוד בכרם חב"ד-הי"ז בגדר מצוה שאי אפשר לעשותה ע"י אחרים, שלכן אמרתי לו וכן לדודו שי', שאם ברצונם לוותר על הנוחיות בגשמיות, ולעבוד דוקא בכרם חב"ד גם אם יהי' קצת בקישויים, הרע רואה אני שני ענינים הזה:

א) שיקים מוסד חינוך ברשות עצמו בריא גופא. אלא שלזה מוכרח הי' שיהי' בתוך בעזר קבוצה של כ"ב בעלי אמצעים שיחסכו בכל ענין זה, כי קרוב שיתנגדו למוסד חינוך בפני עצו-רל שלו שעבדו עמדו עד עתה, וקשה לשער מראש גבול התנגדותם. ואת זה אי אפשר מעשה הנ"ל, הרי עוד אופן שינו, והוא:

ב) להשפיע, מוטב לשאר... אלעגרא, שגם יש כר נרחב לעבודה, ולכאורה אין לירא מהתנגדות, היות שמסרה רק מנוי' שם, וגם בשדה החינוך אין עובדים. ובנ"ל-שני אופנים אלו קשורים במסירת בהנוחיות בגשמיות, ויש לקחת את זה בחשבון מראש, למען שלא יהי' אח"כ הזזה בדבר. אם אין ירוצים לפעול בעצמם עד כדי בקיות אפשר שנוכחו לדעת על אתר שההתנגדות תהי' בתוקף גדול, אזי יש להשאר בהח"ח... וכמו שאמרתי בפירוש לדודם שי', כי בעתיד הקרוב בודאי ישאר הוא הבע"ה ברוחניים על הכתות בם לומד, ומי יודע מה יולד יום ואפשר יפתנו גם שאר הירחים לטובה, ובכ"א-הרי ימשיכו בשדה חינוך הכשר ושל טהרת הקדש, נוסף ע"ז שלא יוגרע מצבם בגשמיות. עוד אופן אחד ידנו אף שאינו רצוי, והוא שישארו בברזיל וגם בריא, וכו' יהי' רצונו מאז, להתעסק במסחר וביחד עם זה לקחת חלק בעבודת החינוך-שגם אז נתאר האפשריות שגם ירבו המצב יוכלו אוכ"ם למלאות תפקידם להנות מרכז חב"ד בברזיל.

ולבבי/ לאחרי כל הנ"ל-מובן מעצמו יחתי להודעתו שהחליט מהח"ת מבלי כל ביאור/שהושטני סוגי נשאר יחס אי נעים בין שני הצדדים. ועוד יותר מובן עייני יחסי לשלחו-אולי יסעו להתיישב במאנטריאל, שבזה שוללים מעצמם כל אפשריות למלאת שליחותם בברזיל, נוסף על מה שמהרסים מעמדם ומצבם, וגם מהרסים ענין פרנסתם-שיוצ להתחיל הכל מתחלה. ובתנאים העכשוים במאנטריאל ואפילו בנויארק, ולאחרי שהורגלו לאורח חיים שנהגו עד עתה בסן פאולא ואח"כ בריא, הרי זה קשה ביותר וביותר. ואמרתי זה ברור גם לדודם, שצריך לדעת שפרנסת עצמו ופרנסת ב"ב זהו דבר הכרחי, ואין ליל הצנור שישנו ולבקש מבלי מראה מקום. והוספתי לו ג"כ שידעו שזהו נגד דעתי, ואם לא יבואו אח"כ אלי בטענות.

בנוגע לשאלתו אודות לנסוע לפארט אלעגרא לעשות מגבית בעד ישיבות תו"ת, הנה באם יש בזה בחינה עיקרית אחרת (שבזה תהיה הזדמנות לבקר המצב על אתר בנוגע להסתדרותם שמה), הרי זה ענין. אבל באם הנ"ל התכלית היחידה הנה - מהיכי תיתי. וטוב ריוח ארעי מאיזה ענין שיהיה. ובטח יש לסדר הדברים באופן שלא יקלקלו להסברא דהסתדרותם שם באופן הכתוב בראש מכתבי.

בברכה שיתן להם השי"ת הרעיון הנכון איך להסתדר בחיים חסידותיים, לא רק כלפי פנים אלא גם כלפי חוץ, היינו במילוי תפקידם החסידותי, וכנ"ל, ומתוך פרנסה והרחבת הדעת.

בברכה - המחכה לבשורות טובות

[חי"ק]

להגדיל תורה ולהאדירה בבראזיל

בהמשך אותה שנה המשיך הרבי לכתוב לרב חיטריק בנושא זה פעמים נוספות, ובאגרות הקודש הרבי חוזר ומדגיש כי השליחות הנה טובתם של השלוחים בגשמיות וברוחניות.

וכך כותב לו הרבי באגרת מכ"ח מנחם אב תשי"ד:

הרה"ח הוו"ח א"א נו"נ וכו'

מוה"ר צבי הירש שי'

שלום וברכה!

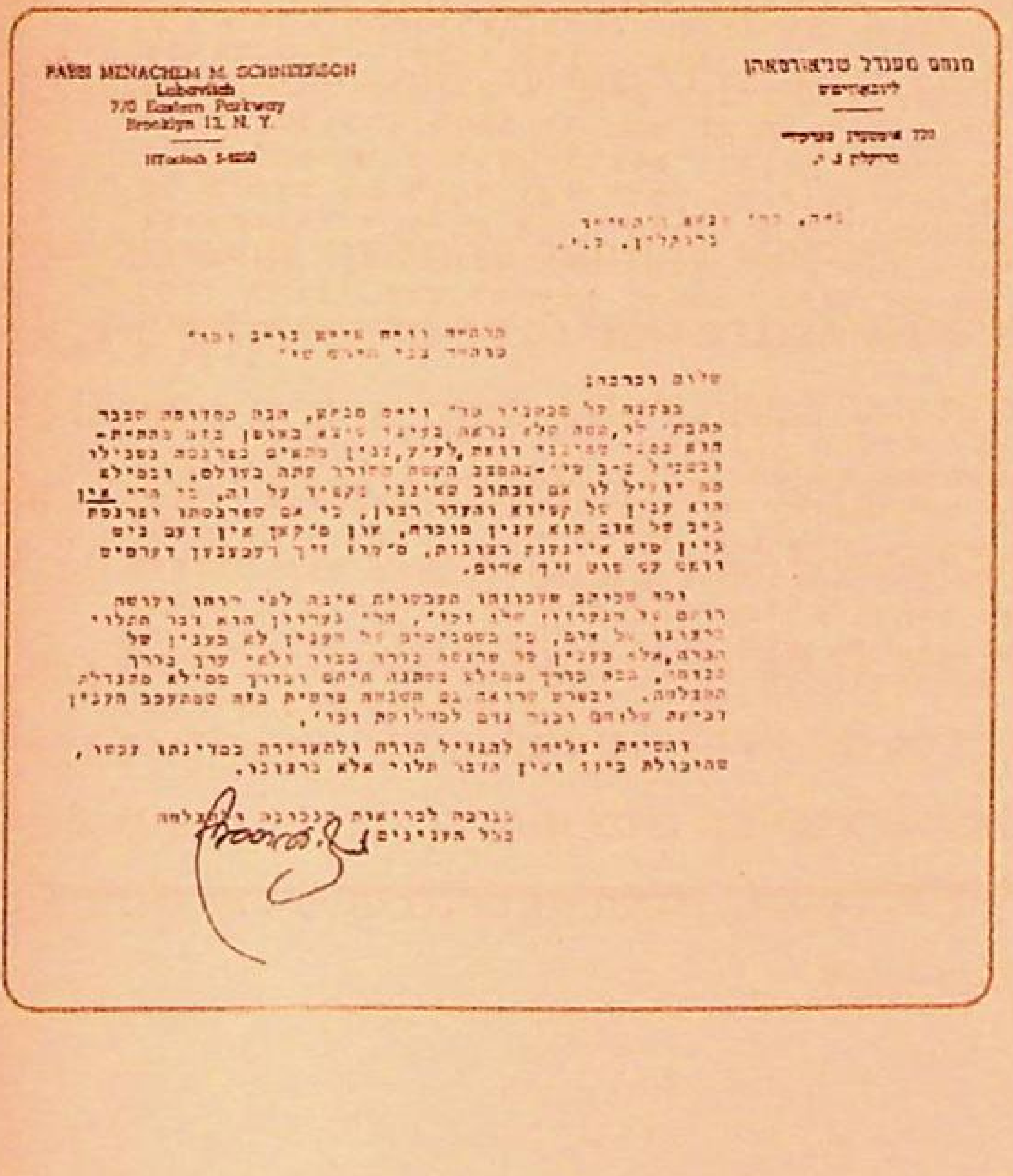
מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש
RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.

במענה על מכתביו מד' וי"ט מנ"א, הנה כמדומה שכבר כתבתי לו, שמה שלא נראה בעיני שיצא באופן כזה מהתלמוד תורה - הוא מפני שאינני רואה, לעת עתה, ענין מתאים בפרנסה בשבילו ובשביל בני ביתו שי' - בהמצב הקשה השורר עתה בעולם, ובמילא מה יועיל לו אם אכתוב שאינני מקפיד על זה, כי הרי אין הוא ענין של קפידא והעדר רצון, כי אם שפרנסתו ופרנסת

בני ביתו של אדם הוא ענין מוכרח, און מ'קאן אין דעם ניט גיין מיט אייגענע רצונות, מ'מוז זיך רעכענען דערמיט וואס עס טוט זיך ארום [=אי אפשר ללכת בזה עם רצונות אישיים, מוכרחים להתחשב בזה בנעשה מסביב].

ומה שכותב שעבודתו העכשווית אינה לפי רוחו ועושה רושם על הנערוון שלו וכו', הרי נערוון הוא דבר התלוי ברצונו של אדם, כי כשמביטים על העניין לא כענין של הכרח, אלא כענין של פרנסה בדרך כבוד ולפי ערך בדרך מנוחה, הנה בדרך ממילא משתנה היחס ובדרך ממילא מתגדלת ההצלחה. ובפרט שרואה גם השגחה פרטית בזה שמתעכב הענין דביאת שלוחם וכבר גרם למחלוקת וכו'.

וה' יתברך יצליחו להגדיל תורה ולהאדירה במדינתו עכשיו, שהיכולת בידו ואין הדבר תלוי אלא ברצונו.

בברכה לבריאות הנכונה ולהצלחה בכל הענינים

[חי"ק]

ה"חוג לצעירים דתיים" – קודש קדשים

במקביל לעבודתו בשדה החינוך פעל הרב חיטריק גם בתחומים נוספים ובהם פעילות ייחודית בקרב חוג צעירים דתיים. על אנקדוטה מעניינת בהקשר זה, סיפר לימים הרב חיטריק:

באותם ימים עדיין לא היה קיים המושג "בית חב"ד", אולם אנו קיימנו פעילויות עם קהלים שונים, ועבור צעירי הקהילה הקמתי מועדון יהודי בשם "יוגנט קלוב". הייתי מזמין את הצעירים לביתי מפעם לפעם, עורך עבורם פעולות שונות, וכן בלילות שבת היו באים אלי עשרות צעירים וצעירות לסעודת שבת.

המטרה והתועלת במועדון ה"יוגנט קלוב" הייתה כפולה. הן להעניק לצעירים אלו מושגים בסיסיים של יהדות והשתתפות באירועים יהודיים וכן כדי להפגיש אותם במסגרת יהודית כדי שלא יתרועעו חלילה עם צעירים וצעירות גויים בני גילם, וברוך השם ראינו בכך הישגים גדולים, וכמה חתונות ובתים נאמנים יצאו מכך.

NOIVADOS — No dia 12 de julho, no salão da Sinagoga de Copacabana, realizou-se a cerimônia do noivado do sr. Selmo, filho do casal Salomão e Sara Tarnapolsky, com a srta. Esther, filha do casal David e Anna Astrachan. No clichê um aspecto da festividade.

ידיעה בעיתונות היהודית בריו
על שמחת אירוסין בקהילה היהודית בריו,
בעקבות פעילות ה"חוג לצעירים דתיים"

הרב חיטריק משתתף בשמחת חתונה לזוג ממקורביו. מימין לרב חיטריק יושב הרב שמחה זאיאנץ

הרב חיטריק בעת סידור קידושין לזוג שרייבר, ב"בית חינוך" בפאולו

באחד מביקוריו של הרב יוסף וויינברג בבראזיל, הוא השתתף בסעודת בליל שבת בביתי בנוכחות הצעירים והצעירות. כאשר הרב ויינברג ראה את אופי הפעילות, התפלא וטען כלפיי: היתכן?! אמרתי לו, "הרב וויינברג, בבראזיל פעילות זו הנה קודש קדשים...". כך היה המצב בבראזיל!

ב"ה
„רעליגיעזער יוגנט-קלוב"
פיר באגריסן הערצלעך אונזער חבר
שלום יונה און רבקה קוזניצקי שיחי'
צום געבורט פון זייער טאכטער בת-שבע תחי'
תזכו לגדלה לתורה, לחופה ומעשים טובים מתוך אושר ועושר.
בשם חברי הועד
הרב צבי הירש חיטריק
נ. ב. — אונזער פאלגענדער צוזאמענקום קומט פאר מוצש"ק בהר.
אין דער רעזידענץ פון אונזער חבר יעקב דאלינגער שיחי'.

מודעת ברכה מטעם ה"חוג לצעירים דתיים" שהרב חיטריק פרסם בעיתונות היהודית בריו, לרגל הולדת בת לזוג צעיר

הצלחה מופלגה שלא בערך

בעקבות הרחבת הפעילות, ביקש הרב חיטריק להביא כוחות נוספים של אברכים מחסידי חב"ד כדי להרחיב את מעגל ההשפעה החב"דית בעיר ובמיוחד ב"תלמוד תורה".

במכתב הבא, מיום י"ט אלול תשי"ד, הרבי מתייחס לשני הנושאים הללו, ובהמשך לכך הרבי אף מעודד את הרב חיטריק להמשיך ולהוסיף בפעילות המתוארת לעיל עם חוג הצעירים הדתיים. וכך כותב הרבי:

הרה"ח הוו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ

מוהר"ר צבי הירש שי'

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מי"ג אלול, הנה זה מכבר כתבתי להרה"ח מוה"ר יעקב שי' גאנזבורג שו"ב, הנמצא עתה במילאן ורוצה להעתיק משם על מנת שיקבל משרת שו"ב, שיבוא עמו בקשר ולברר דבר הסתדרותו שם, ועד עתה לא קבלתי ידיעה אודות זה, אדריסתו במילאנא: Via Rezia 8 וה"ה להר"מ שי' בייטש - הבאו בדברים?

מה שכתב אודות האברך יעקב שי' בעגון, הנה עוסק הנ"ל בענין שידוכין והן בהנהלת הישיבה בבופאלא. ומובן שאי אפשר לדעת דבר אודות הסתדרותו ומקומה, כי הרי זה תלוי גם בהצד השני שיסתדר עמו. ובכלל בענינים כמו אלו צריך לחפש על אתר, כי על הרוב טוב אפילו לא מושלם על המקום, מזה הבא ממקום ומדינה אחרת אף שמוכשר הוא יותר...

נהניתי במאד מאד מה שכתב אודות חוג צעירים דתיים. ותקותי שגם בזה יראה הנקודה הפנימית, אשר בכל ענין שעושים טוב ומחפשים התכלית, הנה רואים הצלחה מופלגה שלא לפי ערך, ובמילא מובן ששאלתו אם ימשיך בזה להבא אינה מובנה לי כלל וכלל. ואדרבה צריך להגדיל הדבר.

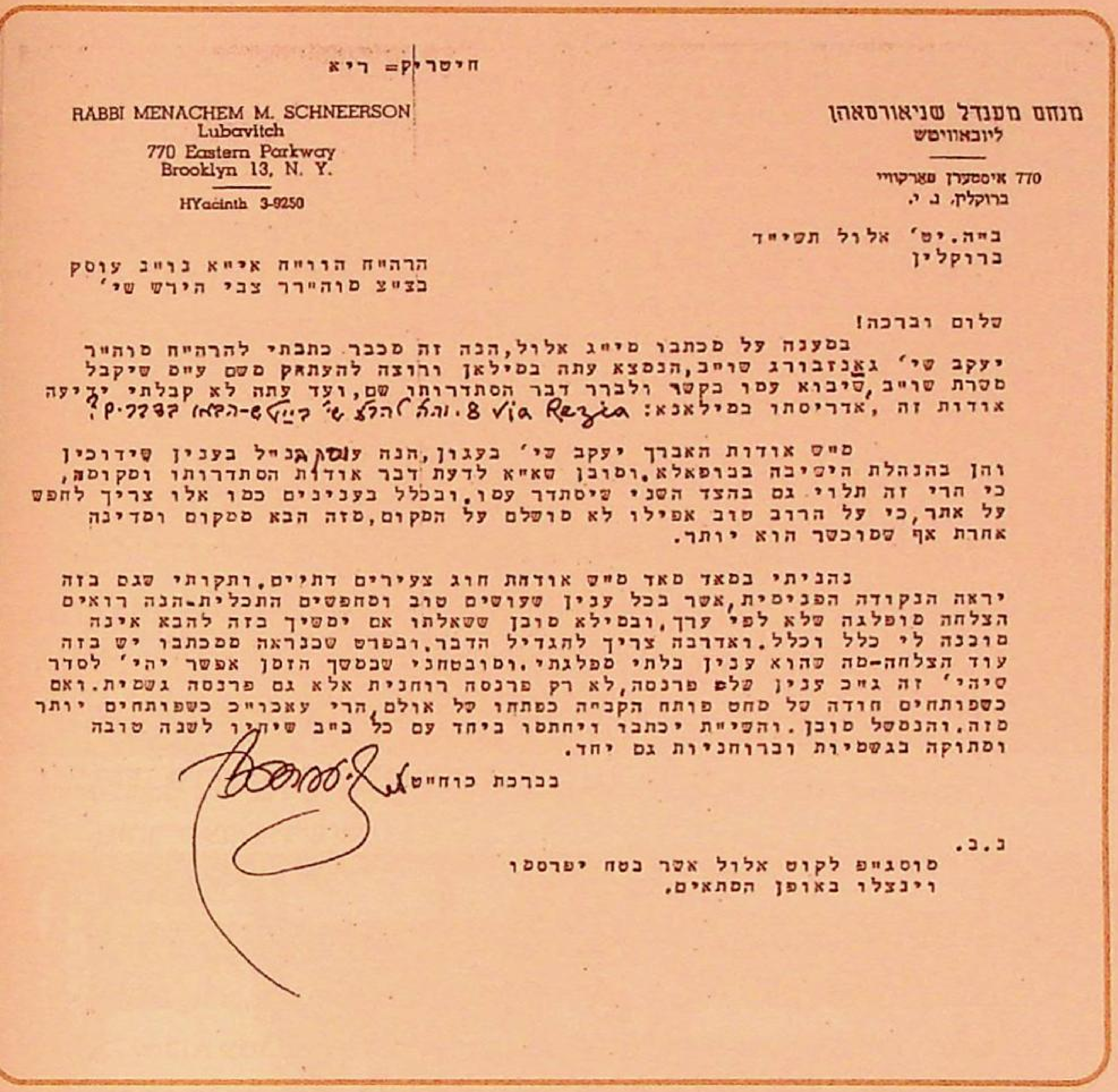

חיטריק= ריא

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.

HYacinth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש

770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין, נ. י.

ב״ה. יט׳ אלול תשי״ד
ברוקלין

הרה״ח הרו״ח אי״א נו״נ עוסק
בצ״צ מוה״ר צבי הירש שי׳

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מי״ג אלול, הנה זה מכבר כתבתי להרה״ח מוה״ר יעקב שי׳ גאנזבורג שו״ב, הנמצא עתה במילאן ורוצה להעתק משם ע״מ שיקבל משרת שו״ב, שיבוא עמו בקשר ולברר דבר הסתדרותו שם, ועד עתה לא קבלתי ידיעה אודות זה, אדריסתו במילאנא: Via Rezia 8 [illegible]

מ״ש אודות האברך יעקב שי׳ בעגון, הנה עוסק אנ״ש בענין שידוכין והן בהנהלת הישיבה בברופאלא, ומובן שא״א לדעת דבר אודות הסתדרותו ומקומה, כי הרי זה תלוי גם בהצד השני שיסתדר עמו, ובכלל בענינים כמו אלו צריך לחפש על אתר, כי על הרוב טוב אפילו לא מושלם על המקום, מזה הבא ממקום ומדינה אחרת אף שמוכשר הוא יותר.

נהניתי במאד מאד מ״ש אודות חוג צעירים דתיים, ותקותי שגם בזה יראה הנקודה הפנימית, אשר בכל ענין שעושים טוב ומחפשים התכלית, הנה רואים הצלחה מופלגה שלא לפי ערך, ובמילא מובן ששאלתו אם ימשיך בזה להבא אינה מובנה לי כלל וכלל. ואדרבה צריך להגדיל הדבר. ובפרט שכנראה ממכתבו יש בזה עוד הצלחה - מה שהוא ענין בלתי מפלגתי. ומובטחני שבמשך הזמן אפשר יהי׳ לסדר שיהי׳ זה ג״כ ענין של פרנסה, לא רק פרנסה רוחנית אלא גם פרנסה גשמית. ואם כשפותחים חודה של מחט פותח הקב״ה כפתחו של אולם, הרי עאכו״כ כשפותחים יותר מזה. והנמשל מובן. והשי״ת יכתבו ויחתמו ביחד עם כל ב״ב שיהיו לשנה טובה ומתוקה בגשמיות וברוחניות גם יחד.

בברכת כוח״ט

נ.ב.
מוסג״פ לקוט אלול אשר בטח יפרסמו וינצלו באופן המתאים.

ובפרט שכנראה ממכתבו יש בזה עוד הצלחה מה שהוא ענין בלתי מפלג
ומובטחני שבמשך הזמן אפשר יהיה לסדר שיהיה זה גם כן ענין של פרנסה, לא
פרנסה רוחנית אלא גם פרנסה גשמית. ואם כשפותחים חודה של מחט פותח הקב
כפתחו של אולם, הרי על אחת כמה וכמה כשפותחים יותר מזה, והנמשל מובן.
יתברך יכתבו ויחתמו ביחד עם כל בני ביתו שיהיו לשנה טובה ומתוקה בגשמי
וברוחניות גם יחד.

בברכת כתיבה וחתימה טו

[חי״

נ.ב. מוסגר-פה ליקוט אלול אשר בטח יפרסמו וינצלו באופן המתאים.

הרב חיטריק בשמחת החתונה לזוג ממקורביו

הצלחה במסחר ובעסקנות הציבורית

באותה תקופה לערך, החל הרב חיטריק לשלוח ידו גם בעסקים. כזכור, באגרת הרבי מכ"ט סיון שהובאה לעיל, הציע בפניו הרבי מספר אפשרויות לגבי עתידו בבראזיל, כאשר אחת האפשרויות הייתה "שיישארו בברזיל וגם בריא, וכמו שהיה רצונו מאז להתעסק במסחר, וביחד עם זה לקחת חלק בעבודת החינוך".

לאור דברים אלה החל הרב חיטריק לעסוק גם בתחום הבנקאות, ובתוך שנים אחדות עשה חיל ושמו נודע כאיש עסקים נכבד ומצליח.

במקביל המשיך הרב חיטריק בכל מאודו "לקחת חלק בעבודת החינוך", כדברי הרבי, ובכל השנים בהן פעל בריו הוא נטל חלק בראש בחיזוק החינוך היהודי הכשר ובהפצת המעיינות, כפי שיסופר להלן.

שנת תשט"ו

מדוע דרך רשעים צלחה

האתגר המרכזי שעמד לפתחו של הרב חיטריק באותם ימים של ראשית שנת תשט"ו בשליחותו בבראזיל, היה אתגרי החינוך בבית הספר היהודי בריו שבניהולו.

התלמידים בבית הספר לא ידעו לדבר בלשון הקודש וגם לא דיברו אידיש, שכן בבתיהם דיברו רק בשפה הפורטוגזית המקומית. בבית הספר היו מלמדים את הילדים חומש בדרך המסורתית, כך שהמורה היה מקריא כל מילה מהחומש, אחר כך אומר את הפירוש ("טייטש") באידיש, ורק לאחר מכן היה מפרש את אותה המילה גם בפורטוגזית.

דבר זה הקשה על התלמידים שנאלצו לקלוט בבת אחת שתי שפות שלא הכירו עד אז, תוך כדי לימוד הטקסט של החומש. באותו זמן הגיע לבית הספר מורה חדש, שהחליט ללמד את הילדים ישירות בפורטוגזית, והם נוכחו לראות שהוא מצליח מאוד בלימודו.

בעקבות זאת היו בבית הספר מי שטענו שכדאי שכל המורים יעברו לשיטה זאת שמוכיחה הצלחה רבה יותר, והדבר עורר חילוקי דעות באשר לדרך הרצויה ללימוד החומש.

במהלך חודש חשון תשט"ו דיווח הרב חיטריק על כך בהרחבה לרבי, אשר רואים שבשיטה שאינה מסורתית הילדים קולטים טוב יותר את לימוד החומש.

בנוסף על אתגרי החינוך, המשיכו והוסיפו להעיב עליו גם הבדידות והריחוק, ומיעוט האנשים מהם יכל הרב חיטריק לקבל עצה ותושיה בפעילותו ובשליחותו, וביקש במכתבו את הדרכת ועצת הרבי בעניין.

על כך השיב לו הרבי באגרת קודש מפורטת, מז' כסלו[10]:

---

10. אגרת ג'פה, אגרות קודש כרך י עמוד קכד, ונשלמה על פי צילום האגרת.

הרה"ח הוו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ

מוה"ר צבי הירש שי'

וזוגתו הרבנית מרת רבקה תחי'

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מכ"ו מר-חשון, אשר נקודת תוכן התחלת המכתב - מדוע דרך רשעים צלחה, הרי בודאי למותר להאריך שזוהי קושיא ישנה מימות מתן תורה - סמוך לזה - וכמובא ברכות ז' ע"א. וכתב כ"ק מו"ח אדמו"ר לאחד התמימים: דו ליגסט אויך אין דער שאלה מדוע כו'. ומסיים שם במכתבו, שצריך להתעסק במילוי תפקידו ולא בתירוץ שאלות, שהתירוץ בזה שייך להשי"ת. ובפרט שלעת עתה לא ראינו אף אחד שההתבוננות בשאלה זו הועילה לו אם בגשמיות או בענינים רוחניים.

חיסריק= ריא

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.

HYacinth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש

770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין, נ. י.

ב"ה. ז' כסלו תשט"ו
ברוקלין

הרה"ח הוו"ח אי"א נו"נ עוסק
בצ"צ מוה"ר צבי הירש שי'
וזוגתו הרבנית מרת רבקה תחי'

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מכ"ו מ"ח, אשר נקודת תוכן התחלת המכתב-מדוע דרך רשעים צלחה, הרי בודאי למותר להאריך שזוהי קושיא ישנה מימות מתן תורה-סמוך לזה-וכמובא ברכות ז' ע"א. וכתב כ"ק מו"ח אדמו"ר לאחד התמימים: דו ליגסט אויך אין דער שאלה מדוע כו'. ומסיים שם במכתבו, שצריך להתעסק במילוי תפקידו ולא בתירוץ שאלות, שהתירוץ בזה שייך להשי"ת. ובפרט שלע"ע לא ראינו אף אחד שההתבוננות בשאלה זו הועילה לו אם בגשמיות או בענינים רוחניים.

במענה על מכתבו שאין לו עם מי להתייעץ, כיון שלכל אחד יש פני' - הרי אם יודע הוא שפני' למפ"ש בודאי יכול להביא גם את זה בחשבון. וגם בכגון דא נאמר ותשועה ברוב יועץ. כי הרי אין עליו לקבל העצה בתור קבלת עול. וכמו שכתבתי במכתבי-מה שנוגע בנדון זה הוא, איזה הבטחה ותקוה קרובה יותר אל הפועל, ובה בשעה שכמה מאנ"ש נוסעים לברזיל ומסתדרים שם, אף שצריכים להתחיל מאלף-הרי מפשיטא שבשבילם כמה קישויים כבר הוסרו, לאחר שנמצאים במדינה זה איזה שנים. ואף שכמובן קשה תקופת המעבר, המפיקות בהמצב ודוחק הפרנסה, אבל אחכ"ז צריך להמשיך במרץ העבודה ולא לבלבלה או אפילו להחלישה. והאריכות בדבר המובן-אך למותר.

מ"ש ע"ד המקרה שקרה שאולי קשור זה בגעגועים, הנה מעולם לא נמצא שגעגועים יעלו בענין ~~כזה~~. ובודאי סיבות אחרות בענין. ובכל אופן-כדאי הי' לבדוק המזוזות והתפילין עוד הפעם.

ואסיים בשמחה ליום הולדת השלישי של בנם יוסף יצחק שליט"א שיגדלוהו הוא וזוגתו עם אחיו-שיחיו-לתורה ולחופה ולמעשים טובים מתוך שמחה פנימית והרחבת הדעת.

בודאי עושים הכנות ליום הבהיר י"ט כסלו הבעל"ט כדבעי.

בברכה לבשו"ט
[signature]

במענה על מכתבו שאין לו עם מי להתייעץ, כיון שלכל אחד יש פני' - הרי יודע הוא שפני' לפב"פ בודאי יכול להביא גם את זה בחשבון. וגם בכגון דא נאמר ותשועה ברוב יועץ, כי הרי אין עליו לקבל העצה בתור קבלת עול. וכמו שכתבתי במכתבי - מה שנוגע בנדון זה הוא, איזה הבטחה ותקוה קרובה יותר אל הפועל. ובה בשעה שכמה מאחינו בני ישראל נוסעים לברזיל ומסתדרים שם, אף שצריכים להתחיל מאל"ף - הרי פשיטא שבשבילם כמה קישויים כבר הוסרו, לאחר שנמצאים במדינה זה איזה שנים. ואף שכמובן קשה תקופת המעבר, הספיקות בהמצב ודוחק הפרנסה, אבל אחר כל זה צריך להוסיף במרץ העבודה ולא לבלבלה או אפילו להחלישה. והאריכות בדבר המובן - אך למותר.

מה שכתב ע"ד המקרה שקרה שאולי קשור זה בגעגועים, הנה מעולם לא נשמע שגעגועים יפעלו בענין כזה. ובוודאי סיבות אחרות בענין. ובכל אופן - כדאי היה לבדוק המזוזות והתפילין עוד הפעם.

ואסיים בשמחה ליום הולדת השלישי של בנם יוסף יצחק שליט"א שיגדלוהו הוא וזוגתו עם אחיו - שיחיו - לתורה ולחופה ולמעשים טובים מתוך שמחה פנימית והרחבת הדעת.

בודאי עושים הכנות ליום הבהיר י"ט כסלו הבע"ל כדבעי

בברכה לבשו"ט

[חי"ק]

שגריר מלכות ליובאוויטש

במסגרת פעולותיו להפצת מעיינות החסידות, הרב חיטריק יצר קשרי ידידות עם אישים בעלי השפעה ומעמד בקהילה היהודית, כדי להגביר את השפעתה של חב"ד בבראזיל.

אחד מאישים אלו היה מר יעקב פרנס, עורך עיתון יהודי נפוץ בריו די ז'ניירו, אשר גילה נכונות לפרסם ידיעות ומסרים מטעם חב"ד-ליובאוויטש בעיתונו.

בהשפעת הרב חיטריק, הגיע מר פרנס להשתתף בהתוועדות חג הגאולה י"ט כסלו תשט"ו שערך הרב חיטריק בביתו. מר פרנס התרשם מכל אשר ראה ושמע במהלך ההתוועדות והוא העלה את רשמיו מן ההתוועדות בעיתונו, תוך שהוא משתף במאמרו את הקוראים בתובנות שלו באשר למצבה של יהדות בראזיל באותה שעה, אותה הוא מגדיר כ"מדבר שממה".

וכך כתב מר פרנס באותו מאמר[11]:

11. בתרגום מאידיש. המאמר נכתב בשם העט "יענקלה קאלאבילער".

הרב הירשל חיטריק ותלמידים ב"תלמוד תורה" בריו שבניהולו, תמונות משנת תשט"ו

הרב חיטריק נושא דברים באירוע חסידי שארגן

וכך כותב הרבי למר פרנס בי"ז טבת תשט"ו[12]:

מר יעקב שי' פרנס

שלום וברכה!

שמחתי לקבל את הידיעה מהרה"ח הוו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ בעל מרץ ורב פעלים מוה"ר צבי הירש שי' חיטריק, אודות התענינותו של מר בעסקנות ציבורית של ליובאוויטש. הוא גם שלח לי את המאמר שלו בו תיאר את התוועדות י"ט כסלו, ותקוותי שהתענינותו נמשכת ויהיה לה המשך גם בימות החול של כל השנה, כפי שחסידות מלמדת ומוכיחה, שההתעניינות ביהודי נוסף, ואהבת ישראל בכלל, צריכה להיות ועומדת במבחן ובאה לביטוי ביחס המתאים ליהודים של חול בחיי החולין שלהם.

ובפרט כשלוקחים בחשבון שאם רוצים באמת - כל יהודי יכול לקדש כל פרט וכל מאורע מחיי היום יום שלו.

והרי זו גם השליחות של כל יהודי, שאת כולם ואת כל אחד מהם לחוד עשו לממלכת כהנים וגוי קדוש, באותו רגע בו נעשו עם בכלל, במתן תורה.

12. אגרת ג'קצו. אגרות קודש כרך י עמוד רלב. כאן בתרגום מאידיש.

גם בשל כך - בקראי במאמרו את הביטוי "יהדות בברזיל היא מדבר" (שאינני יכול להסכים לו), תקוותי שאינו מקבל את הביטוי ככתבו וכלשונו - אלא רק שלפעמים יש צורך להשמיע ביטוי חריף כדי להשפיע על הזולת ו"לתפוס" אותו.

"מדבר" - מתכוונים למקום שהוא מקום שגם אם יחרשו ויזרעו שם לא יגדל דבר. אולם ההוראה והתורה של הבעל שם טוב ורבנו הזקן היא שכל יהודי הוא "ארץ חפץ", היינו ארץ שמשתוקקים אליה כי היא טומנת בחובה אוצרות שאין לשערם.

וכך גם כל יהודי, בכל זמן ובכל מקום, טמונים בו אוצרות עצומים, והוא אוצֵר בתוכו את נקודת היהדות שלא נפגמה. העבודה מתבטאת רק בהסרת הכיסוי וגילוי אותה נקודת היהדות שהיא מכוסה ובלתי נראית, שאז מגלים גם את האוצרות הכמוסים.

גילוי וביטוי זה של נקודת היהדות הוא מגוון: אחדים שעושים, ויכולים לעשות זאת בעצמם; ואחרים נזקקים לסיוע מבחוץ, אבל זה ודאי שכאשר חורשים כראוי וזורעים אחר כך - נותן השי"ת גשמי ברכה, ועד כדי כך, שמגרעין אחד יכול לצמוח עץ שלם הנותן פירות טובים.

ואין יוצא מן הכלל בזה: גם אלו שעד היום לא היתה להם הצלחה בכך, כאשר ימצאו אלו שיחרשו במלוא המידה ויזרעו במלוא המידה, ודאי תבוא עת הצמיחה וצאת הפירות המיוחלים.

ותקוותי שבהיותו בעל השפעה על חוג קוראים רחב, יעשה כל שביכולתו כדי לקרב זאת, ולעשות את חלקו במלוא המידה, וה' יתברך יצליחו.

בכבוד וברכה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

מזכיר

אגרת הרבי למר פרנס, נשלחה תחילה אל הרב חיטריק ובמכתב המזכירות לרב חיטריק הוא מתבקש למסור את האגרת למר פרנס בתוספת הסבר. וכך נכתב באגרת המזכירות מאותו יום, י"ז טבת:

הרה"ח הוו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש
770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין, נ. י.

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.
HYacinth 3-9250

מזכירות

ב"ה, יז' טבת תשט"ו
ברוקלין

הרה"ח הוו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ מוה"ר צבי הירש שי'

שלום וברכה!

עפ"י הצעתו הנה מוסג"פ מענה כ"ק אדמו"ר שליט"א לעורך העתון מר יעקב פרנס שי' וכיון שאינו כותב פרטים ע"ד מהותו של הנ"ל הנה ימסור המכתב בהוספה הדרושה, ובטח יודיע מזה, ותח"ח מראש.

בכבוד וברכה

המזכיר:

מוה"ר צבי הירש שי'

שלום וברכה!

על פי הצעתו הנה מוסגר-פה מענה כ"ק אדמו"ר שליט"א לעורך העתון מר יעקב פרנס שי', וכיון שאינו כותב פרטים ע"ד מהותו של הנ"ל הנה ימסור המכתב בהוספה הדרושה, ובטח יודיע מזה. ותשואות חן מראש.

המכ' מה' חנוכה וה' טבת - נתקבלו.

בכבוד ובברכה

המזכיר

בירור אודות מצב תלמיד

כאמור לעיל, הרב חיטריק פעל כל העת לשלוח תלמידים ממקורביו ומושפעיו ללמוד בישיבה המרכזית בחצר הרבי. לפנינו מכתב מהרבי ביחס לאחד מאותם תלמידים, בו הרבי מורה לרב חיטריק לערוך בירורים נוספים אודותיו, ולבדוק האם אכן רצוי הדבר שאותו תלמיד יעשה את המאמץ הגדול בנסיעה ללמוד הרחק מבראזיל.

וכך כותב הרבי לרב חיטריק בכ"ה טבת תשט"ו:

חיטריק- ריץ

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש
770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין, נ.י.

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.
HYacinth 3-9250

ב"ה, כ"ה טבת תשט"ו
ברוקלין

הרה"ח הוו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ
מוה"ר צבי שי'

שלום וברכה!
מכתבי למר פרנס שי' בטח כבר הגיעו ויאשר קבלתו.

זה-עתה נתקבל מכתבו מט' טבת בהנוגע להאברך יעקב אלי' שי' אפעלבוים וכיון שכותב שקשה עתה להשיג כרטיס, מצב בריאות הנ"ל אינו ברור, הכשרונות אינם ידועים וכו'- הרי קודם שיעשו בזה הוצאות כדאי לברר כל הנ"ל בבירור עד כמה שאפשר, ובפרט כיון שכפי שכותב הי' אצל הנ"ל לפני כמה שנים הענין דפאליא ר"ל. יש לברר עוד הפעם אצל הרופא, כיון שבארצות-הברית צריך זהירות יתירה בזה, ודו"ל.

בברכה
בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
[signature]
מזכיר

הרה"ח הוו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ

מוה"ר צבי שי'

שלום וברכה!

מכתבי למר פרנס שי' בטח כבר הגיעו ויאשר קבלתו.

זה-עתה נתקבל מכתבו מט' טבת בהנוגע להאברך . . שי', וכיון שכותב שקשה עתה להשיג כרטיס, מצב בריאות הנ"ל אינו ברור, הכשרונות אינם ידועים וכו', הרי קודם שיעשו בזה הוצאות כדאי לברר כל הנ"ל בבירור עד כמה שאפשר, ובפרט כיון שכפי שכותב היה אצל הנ"ל לפני כמה שנים הענין דפאליא [=שיתוק ילדים] ר"ל יש לברר עוד הפעם אצל הרופא, כיון שבארצות-הברית צריך זהירות יתירה בזה, ודו"ל.

בברכה

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א, מזכיר

הרב חיטריק נושא דברים בהתוועדות חסידית

אגרת ברכה לרגל יו"ד שבט

לקראת יו"ד שבט תשט"ו, במלאת חמש שנים להסתלקות הרבי הריי"צ ועלותו של חתנו הרבי נשיא דורנו על כס נשיאות חב"ד, ארגן הרב חיטריק התוועדות גדולה בריו לרגל היום.

בעת ההתוועדות חתמו הנוכחים על אגרת ברכה לרבי נשיא דורנו, בה שילבו שיר-ברכה ואיחולים לרבי. על אגרת - שיר הברכה חתומים חשובי הרבנים בפאולו וחסידים ואנשי מעשה, וביניהם הרב משה זינגרביץ, הרב יעקב פינק, ר' שרגא פייוויל גרינר, ר' בערל סויבלמאן, ועוד, מריו, וכן הרב יושע מרדכי פייגענבוים והרב שמחה יצחק זאיאנץ מפאולו, וכמובן הרב חיטריק עצמו.

מעניין לציין כי אחרון החותמים על מודעת ברכה זו הוא מר יעקב פרנס, עורך העיתון היהודי בריו, אשר אך כחודש קודם לכן זכה לקבל את האגרת הארוכה שהובאה לעיל, בו הרבי מדגיש בפניו כי יהדות ברזיל אינה מדבר.

לפנינו תוכן האגרת:

ב"ה. י' שבט תשט"ו. ריו, ברזיל

מראש צורים אראנו, עץ הדעת שענפיו ושרשיו מרובים

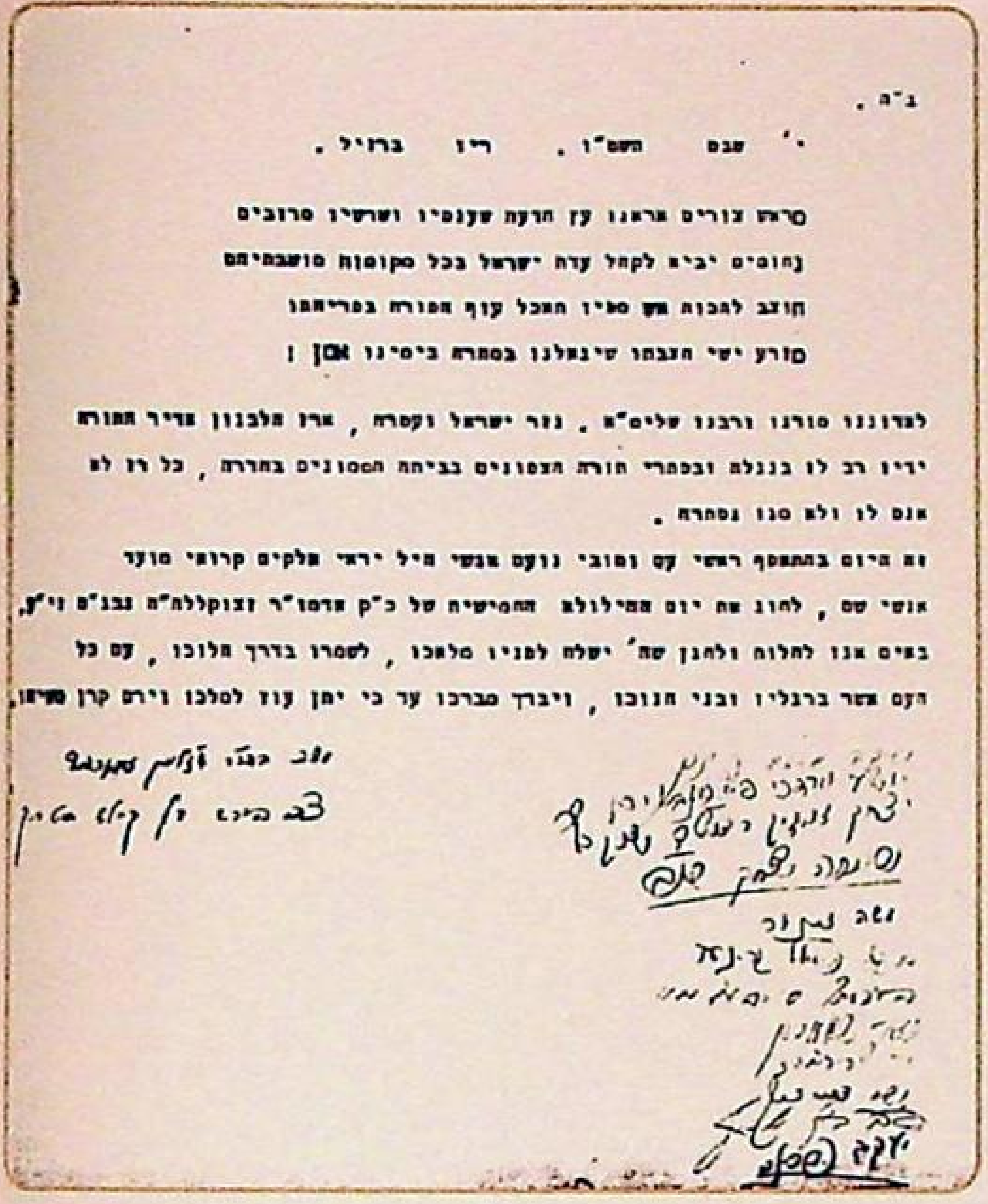
ב"ה.
י' שבט תשט"ו. ריו ברזיל.
משרש צורים אראנו עץ הדעת שענפיו ושרשיו מרובים
נחומים יביא לקהל עדת ישראל בכל מקומות מושבותיהם
חוצב להבות אש מפיו תאכל עוף הפורח בפריחתו
מזרע ישי חצבתו שיגאלנו במהרה בימינו אמן!

לאדוננו מורנו ורבנו שליט"א, נזר ישראל ועטרה, ארז הלבנון אדיר התורה ידיו רב לו בנגלה ובסתרי תורה הצפונים בביתה הטמונים בחדרה, כל רז לא אנס לו ולא מנו נסתרה.

זה היום בהתאסף ראשי עם וטובי נועם אנשי חיל יראי אלקים קרואי מועד אנשי שם, לחוג את יום ההילולא החמישית של כ"ק אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע, באים אנו לחלות ולחנן שה' ישלח לפניו מלאכו, לשמרו בדרך הלוכו, עם כל העם אשר ברגליו ובני חנוכו, ויברך מברכו עד כי יתן עוז למלכו וירם קרן משיחו.

ניחומים יביא לקהל עדת ישראל בכל מקומות מושבותיהם

חוצב להבות אש, מפיו תאכל עוף הפורח בפריחתו

מזרע ישי חצבתו שיגאלנו במהרה בימינו אמן!

לאדוננו מורנו ורבנו שליט"א, נזר ישראל ועטרה, ארז הלבנון אדיר התורה, ידיו רב לו בנגלה ובסתרי תורה, הצפונים בביתה הטמונים בחדרה, כל רז לא אניס לו ולא מנו נסתרה.

זה היום בהתאסף ראשי עם וטובי נועם אנשי חיל יראי אלוקים קרואי מועד אנשי שם, לחוג בה יום ההילולא החמישית של כ"ק אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע.

באים אנו לחלות ולחנן שה' ישלח לפניו מלאכו, לשמרו בדרך הילוכו, עם כל העם אשר ברגליו ובני חינוכו, ויברך מברכו עד כי יתן עוז למלכו וירם קרן משיחו.

תוכנית להקמת מלון כשר

כחלק מהרחבת ענייני היהדות בריו, העלה הרב חיטריק במהלך שנת תשט"ו את הרעיון להקמת מלון יהודי כשר בעיר, שיענה על צורכי הכשרות של התיירים ואנשי העסקים הבאים לעיר.

הוא כתב על כך לרבי והרבי ענה כי הדבר תלוי במידה בה פתיחת המלון תסייע לחיזוק היהדות בעיר. באותה הזדמנות הרבי חוזר ומעורר ומכוין בנושא פירסום דברי יהדות וחסידות בעיתונים.

וכך כותב לו הרבי בי"ד שבט תשט"ו:

הרה"ח הוו"ח אי"א נו"נ

מוה"ר צבי שי'

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו מב' שבט עם הקטע מהמכ"ע המוסגר בו, ות"ח.

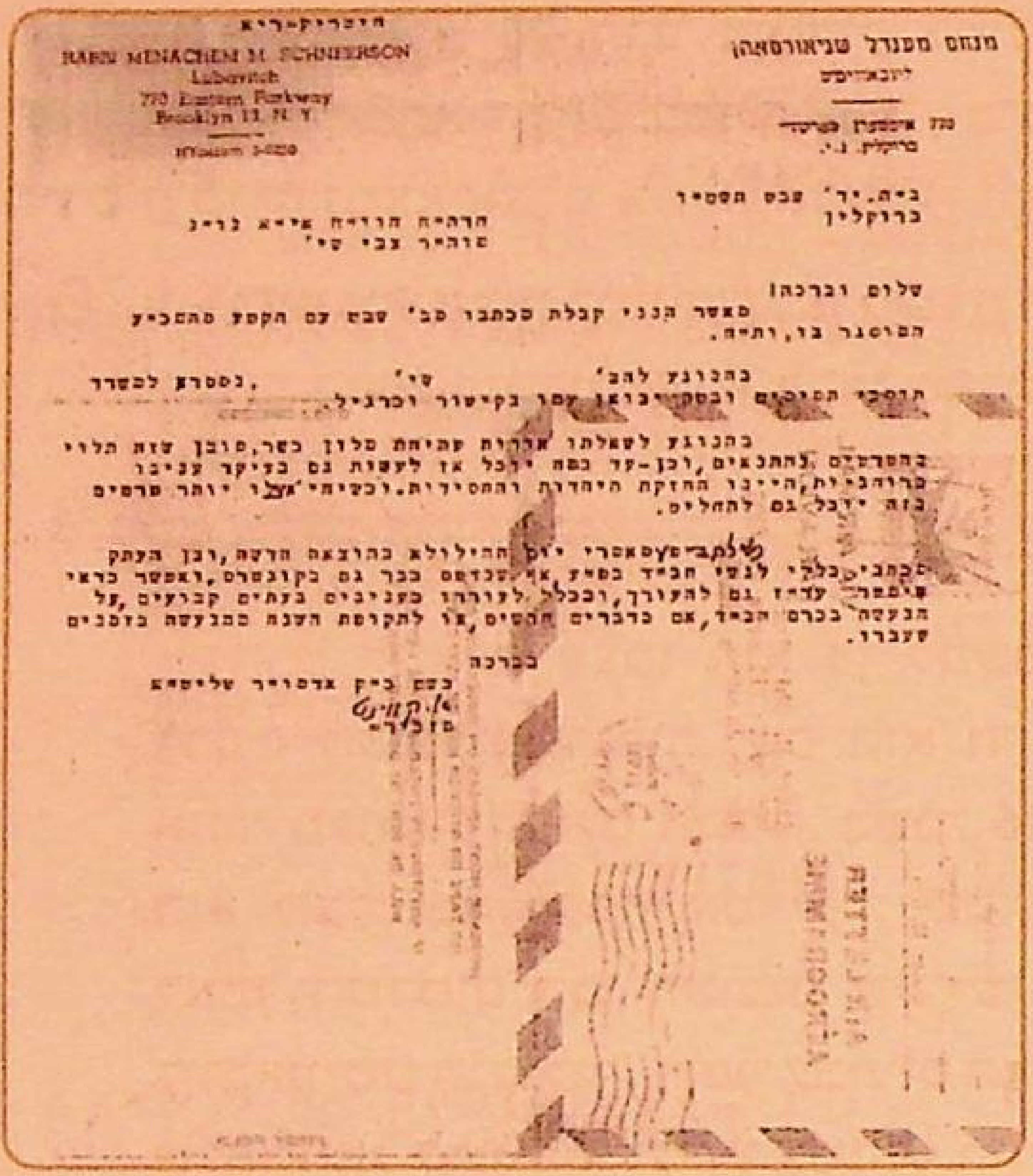
RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש

ברוקלין

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו מכ' שבט עם הקטע המוסגר בו, ות"ח.

בהנוגע להב' שי', נמסר למשרד תומכי תמימים ובטח יבואו עמו בקישור וכרגיל.

בהנוגע לשאלתו אודות פתיחת מלון כשר, מובן שזה תלוי בהפרטים והתנאים, וכן עד כמה יוכל אז לעשות גם בעיקר ענינו ברוחניות, היינו החזקת היהדות והחסידות. וכשיהיה אצלו יותר פרטים בזה יוכל גם להחליט.

נשלח בפני-עצמו מאמרי יום ההילולא בהוצאה חדשה, וכן העתק מכתבי כללי לנשי חב"ד בפני עצמו, אף שנדפס כבר גם בקונטרס. ואפשר כדאי שיספר עד"ז גם להעורך, ובכלל לעוררו בענינים בעתים קבועים, על הנעשה בכרם חב"ד, אם בדברים חדשים, או לתקופת השנה מהנעשה בזמנים שעברו.

בברכה
בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר

בהנוגע להב' . . שי' . . נמסר למשרד תומכי תמימים ובטח יבואו עמו בקישור וכרגיל.

בהנוגע לשאלתו אודות פתיחת מלון כשר, מובן שזה תלוי בהפרטים והתנאים, וכן עד כמה יוכל אז לעשות גם בעיקר ענינו ברוחניות, היינו החזקת היהדות והחסידות. וכשיהיה אצלו יותר פרטים בזה יוכל גם להחליט.

נשלח בפני-עצמו מאמרי יום ההילולא בהוצאה חדשה, וכן העתק מכתבי כללי לנשי חב"ד בפני עצמו, אף שנדפס כבר גם בקונטרס. ואפשר כדאי שיספר עד"ז גם להעורך, ובכלל לעוררו בענינים בעתים קבועים, על הנעשה בכרם חב"ד, אם בדברים חדשים, או לתקופת השנה מהנעשה בזמנים שעברו.

בברכה

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א,

מזכיר

ביקור הרב חיטריק באורוגוואי

ממכתבים ומעדויות אשר חלקם יובאו להלן, עולה כי לצד שליחותו העיקרית לחיזוק התורה והיהדות ולהפצת מעיינות החסידות בבראזיל, פעל הרב חיטריק למען מוסדות ליובאוויטש המרכזיים בגיוס כספים מגבירים מקומיים למען מוסדות ליובאוויטש, ובכללם למען מרכז הישיבות "תומכי תמימים" בניו יורק.

במסגרת זו עשה הרב חיטריק מסע מיוחד בחודש אדר תשט"ו, עונת הקיץ והחופש במדינות דרום-אמריקה, אל מונטווידאו בירת אורגוואי, השכנה ביבשת מדרום לבראזיל, כדי לפעול למען הישיבה בין בעלי ממון יהודים מקומיים, וכן בקרב התיירים.

דיווח על מסעו של הרב חיטריק במונטווידאו, פורסם בעיתון היהודי המקומי "פאלקסבלאט" מתאריך 17 במרץ 1955, כ"ג אדר תשט"ו. תחת הכותרת "הרב ר' צבי הירש חיטריק נמצא אצלנו בשליחות למען ישיבות ליובאוויטש", נאמר בכתבה[13]:

כעת נמצא כאן במונטווידאו כאורח הרב ר' צבי הירש חיטריק, שבא לכאן בשליחות מרכז הישיבות המאוחדות של ליובאוויטש בישראל, צפון אמריקה ומרוקו.

הרב חיטריק עצמו הוא בן למשפחה רבנית מכובדת ברוסיה, שם הוא חי עד אחרי מלחמת העולם השניה. בשנת 1946 הוא ניצל ובא לצפון אמריקה, שם היה לאחד הגורמים הכי חשובים של ישיבות ליובאוויטש הגדולות, ולפני שנתיים המרכז שלח אותו לריו דה ז'ניירו כמנהל החינוך הדתי בעיר הבירה של בראזיל. הוא קיבל את המינוי ישירות מהרבי מליובאוויטש.

האורח החשוב ביקש להודיע למערכת שלנו, וביקש מאתנו למסור אי אלו פרטים על המאבק הגדול המתנהל כדי להחזיק את הישיבות הרבות, בהן לומדים עשרות אלפי תלמידים יהודיים. הוא תיאר לנו את המצב בצפון אפריקה, שם ישיבות ליובאוויטש הם הגורם החשוב ביותר בהרחקת אלפי ילדים יהודיים מהתבוללות, וחלילה גם משמד ומכל רע המונח עליהם שם, היכן שהחיים היהודיים בכלל הם במצב קריטי משמעותי.

הוא בא לכאן למונטווידאו כדי לנהל את הקמפיין השנתי בין התורמים הרבים מידי שנה וליצור תורמים חדשים. הוא ביטא את שביעות רצונו מכך שהפעילות למען ישיבות ליובאוויטש כאן אצלנו זוכה לתמיכה מיוחדת של המרא דאתרא החשוב שלנו, הרב הגאון ר' אהרן מילבסקי שליט"א.

גם במדינת ישראל ישיבות ליובאוויטש הקימו מרכזים למען הפרודוקטיביות של התלמידים. כך מסתיימת כעת בניית בית הספר החקלאי בלוד, וכפר חב"ד הוא אחד המרכזים הגדולים של תורה ועבודה. בפנימייה הגדולה נמצאים כעת מאות

13. בתרגום מאידיש.

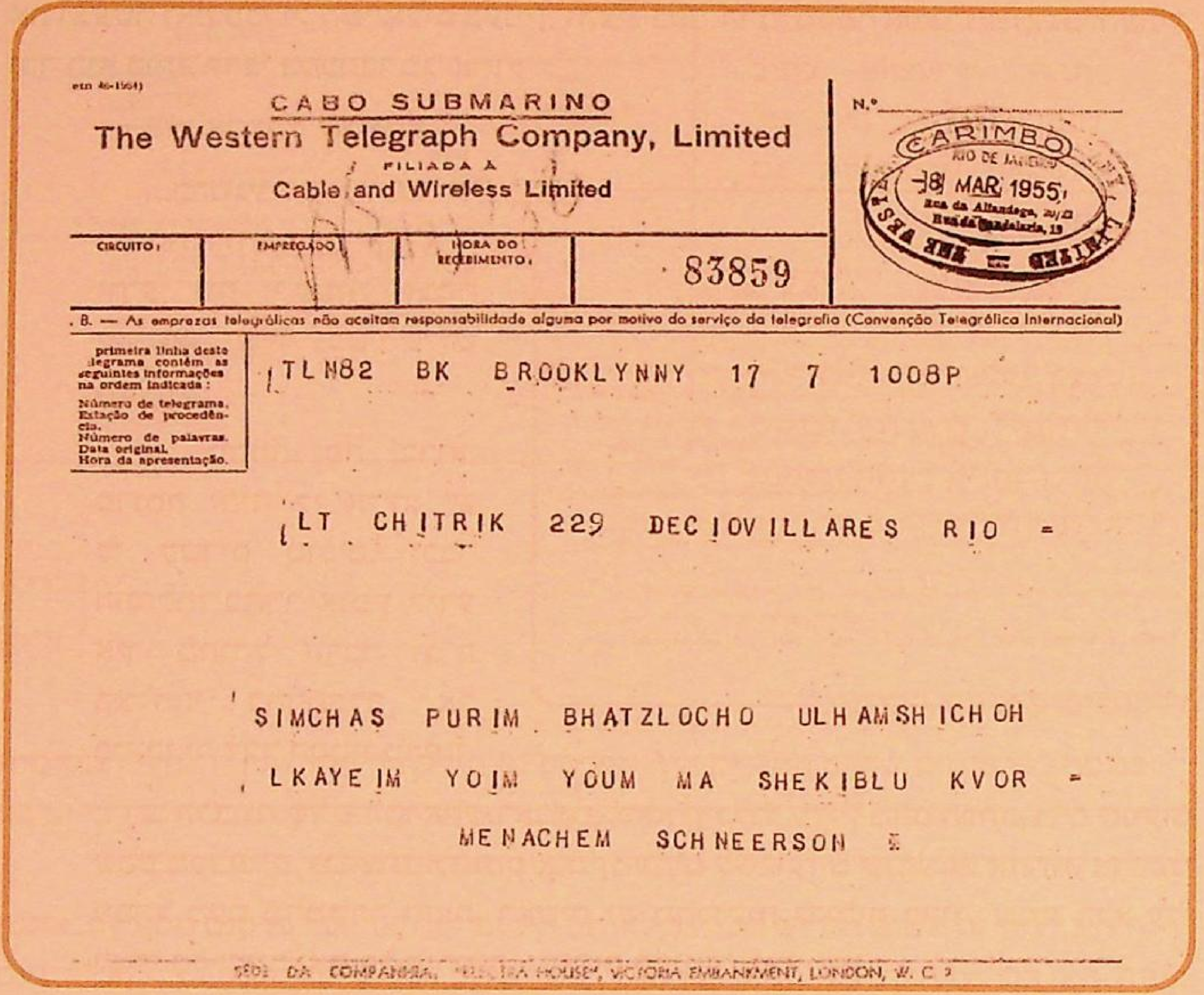
CABO SUBMARINO

The Western Telegraph Company, Limited

FILIADA À

Cable and Wireless Limited

N.°

CARIMBO — RIO DE JANEIRO — 18 MAR 1955 — Rua da Alfandega, 20/2 — Rua da Candelaria, 13

CIRCUITO:	EMPREGADO:	HORA DO RECEBIMENTO:	83859

N. B. — As emprezas telegráficas não aceitam responsabilidade alguma por motivo do serviço da telegrafia (Convenção Telegráfica Internacional)

primeira linha deste telegrama contém as seguintes informações na ordem indicada: Número de telegrama. Estação de procedência. Número de palavras. Data original. Hora da apresentação.

TLN82 BK BROOKLYNNY 17 7 1008P

LT CHITRIK 229 DECIOVILLARES RIO =

SIMCHAS PURIM BHATZLOCHO ULHAMSHICHOH

LKAYEIM YOIM YOUM MA SHEKIBLU KVOR =

MENACHEM SCHNEERSON

SEDE DA COMPANHIA: ... HOUSE, VICTORIA EMBANKMENT, LONDON, W. C. 2

מברק שהרבי שלח לרב חיטריק לקראת חג הפורים תשט"ו

תלמידים שביחד עם לימודי התורה עוסקים גם בעיבוד ברזל, וכן הוקם אגף גדול בו בחורי הישיבה לומדים את מקצוע הדפוס.

אין ספק כי מגבית הקודש הנוכחית, הזוכה לאהדה רבה, תזכה לתמיכה של הישוב היהודי באורוגוואי שיש לו את החלק הצנוע שלו בעבודת הקודש של חינוך תורני. לכן יש לצפות כי המשימה של הרב ר' צבי חיטריק תוכתר בהצלחה הכי גדולה.

התייעצות עם ידידים מבינים

הרב חיטריק מצידו המשיך לפעול במרץ למען החינוך היהודי הכשר והפצת המעיינות ופעולות נוספות בריו, אך גורמים בקהילה המשיכו להערים עליו קשיים, והוא שוב התלבט באשר לעתידו בבראזיל. בראשית חודש אייר תשט"ו הוא ערך לרבי מכתב נוסף בו תיאר

את הנעשה ואת מכלול השיקולים בעניין, והציג בפני הרבי מספר אפשרויות לגבי העתיד. וכך הוא כותב לרבי במכתבו מג' אייר:

כ"ק אדמו"ר שליט"א

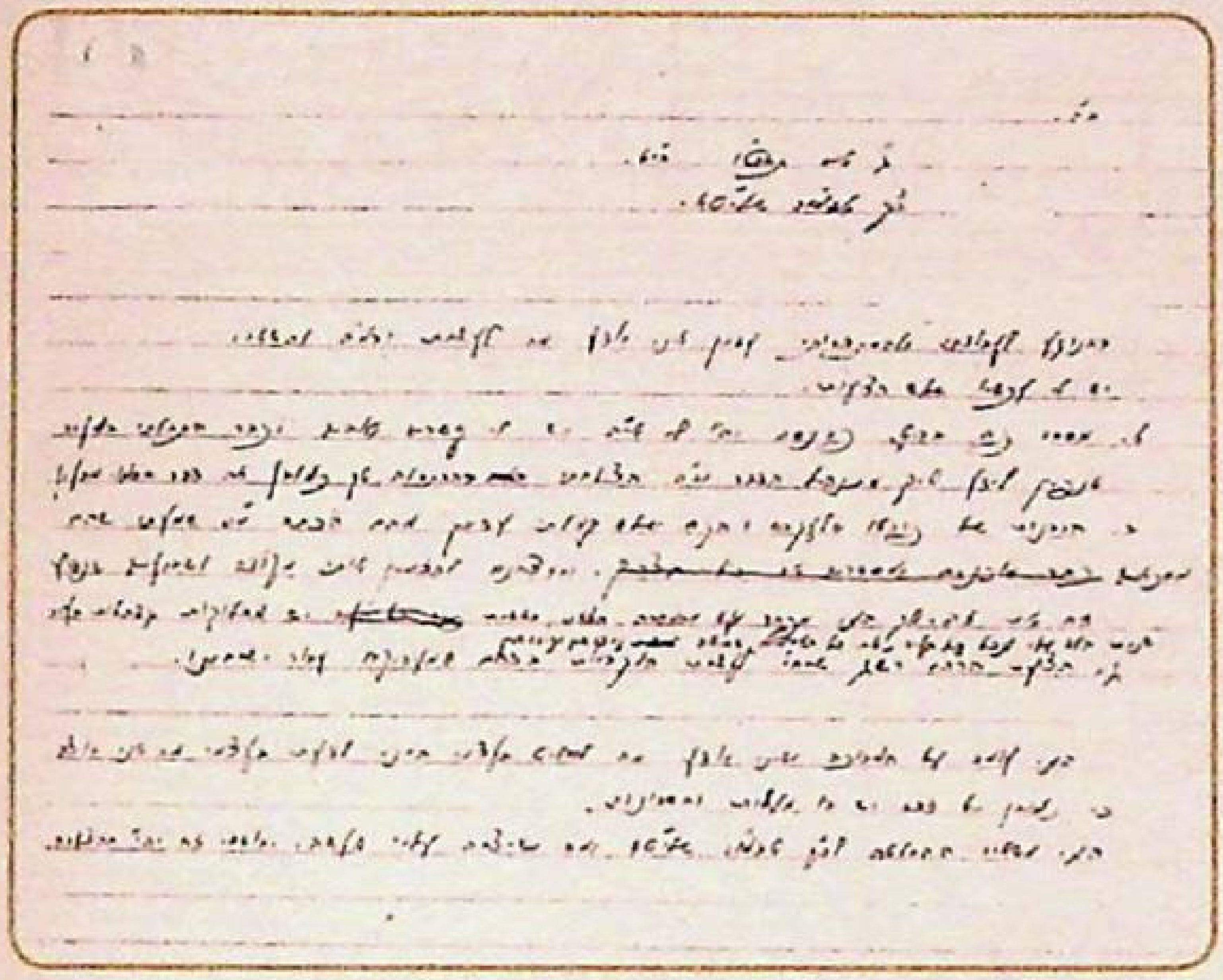

...בהנוגע לעבודתי ולהסתדרותי, עדיין איני יודע מה לעשות ובמה להישאר. יש לי עכשיו שלוש הצעות:

א. מסחר פה בריא. פרנסה יהיה לי אי"ה, יש לי קשרים טובים, וכבר התחלתי בזעיר אנפין לידע איך מתנהל הדבר וב"ה הצלחתי בההתחלה, אך כמובן זה דבר הסמוי מהעין.

ב. הרבנות של פורטו אלעגרא, הגם שלא קיבלתי עדיין מהם הכתב, מ"מ שמעתי שהם מסכימים, וברצונם להזמין אותי מקודם לשבועיים שנדע זה את זה. אך הנני מפחד מעט מהמשרה הזאת, ראשית יש מחלוקות גדולות בעיר. שנית הלא עלי לנהל כל העיר ואת כל הזרמים, שחיטה קידושין וגירושין.

ג. הצעת הרה"ח רש"ג שיחי' לעשות המגבית בדרום-אמריקה עבור ישיבתנו.

הנני עומד על המבוכה ואיני אדע מה להחליט בעצמי, היינו לדעת בעצמי מה אני רוצה, כי כמובן בכל דבר יש בו מעלות וחסרונות.

הנני משאיר ההחלטה לכ"ק אדמו"ר שליט"א, ומה שיצווה עלי אעשה ובוודאי זה יהיה בהצלחה.

במענה לכך, השיב לו הרבי באגרת הבאה, מי"א אייר תשט"ו:

מוה"ר צבי הירש שי'

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מג' אייר בו כותב אודות שלש הצעות שיש לו בנוגע להסתדרותו בעתיד.

הנה כנהוג בכמה מצבים יתייעץ בזה עם שלשה מידידיו, וההתייעצות יכולה להיות גם בכתב. ובמילא בשלשה הנ"ל או גם כולם - יוכלו לבוחרם גם מאלו הנמצאים מחוץ

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש
770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין, נ.י.

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.
HYacinth 3-9250

חיטריק ריא

ב"ה, י"א אייר תשט"ו
ברוקלין

הרה"ח אי"א נו"נ כו'
מוה"ר צבי הירש שי'

שלום וברכה!

בברכה

למדינתם. ויהי רצון מה' יתברך שייעצוהו כטוב לפניו ולפני בני ביתו שי' בגשמיות וברוחניות גם יחד.

ולהודעתו אודות מצב זוגתו תחי', הנה יהי רצון מהשי"ת שימלא ימי הריונה כשורה ובנקל, ותלד זחו"ק בעתה ובזמנה כשורה ובקל.

בברכה

[חי"ק]

ליקוטים מתורת רבותינו

בנוסף לפרסומים שהרב חיטריק היה מפרסם מעת לעת בעיתונות היהודית המקומית מתורת ליובאוויטש כדי לקרב את הקוראים לחסידות חב"ד ולתורתה, דבר שהרבי הרבה לעודד, עלה בדעתו גם לערוך לקט מדברי רבותינו נשיאינו על פרשיות השבוע.

היה ברעיון זה משום חידוש שכן עד לאותם הימים לא ראה אור פרסום מסוג זה. אתגר מיוחד היה בכך עבור הרב חיטריק בבראזיל, שם לא היו זמינים עבורו כל ספרי חב"ד, ועם זאת הוא החליט לעסוק בעריכת חיבור זה.

לפנינו הדיווח שכתב הרב חיטריק לרבי על תוכניתו זו בט"ז אייר תשט"ו:

כ"ק אדמו"ר שליט"א

זה כשבועיים שכתבתי באריכות ממצבי, במשך הזמן לא נשתנה מאומה. מפורטו אלעגרא לא קבלתי שום ידיעה עדיין, בינתיים הנני מתעסק במסחר ובל"ה יש לי הכנסה.

כשהייתי בסן פאולו בשנה שעברה כתבתי בכל שבוע מהפרשה בעיתון. הנה עיקר כוונתי היתה ליתן לקהל הקוראים מאמרים ושיחות מכ"ק רבותינו לקיים יפוצו מעיינותיך חוצה, אך כמובן נתקלתי בקושי כי אין לנו ספר מיוחד שבו יהיו מלוקטים מאמרים, שיחות - גוטע ווערטער [=פתגמים טובים] - על פרשות התורה והחגים, כמו למשל שעשה הרב קירשנבאום בספרו "פון חסידישע אוצרות" או "תורה קוואל" מהרב זושיא פרידמאן ז"ל.

הם כולם הביאו מאמרים ושיחות חולין של כל האדמו"רים מפולין, אבל מרבותינו לא נזכר שם שום דבר, רק מזמן לזמן מזכירים את אדמו"ר הזקן, וכן ראיתי פעמיים מכ"ק אדמו"ר הצמח צדק.

עלה בדעתי להתחיל לעבוד בשדה זה, לקבץ מאמרים, שיחות ופתגמים מכ"ק רבותינו על כל פרשה ופרשה, חג ויומא דפגרא. כמובן שזה עבודה גדולה, אך הנני עובד ב"קארטאטעק" בלע"ז [=כרטסת], וזה מקל מאוד.

הנני שואל בזה דעת כ"ק אדמו"ר שליט"א, אם כדאי הדבר שאעבוד בזה יותר במרץ כדי שבמשך הזמן להוציא את זה לאור, כי זה גם יקל הרבה לאנ"ש לדרשות וכו'.

על מכתבו זה זכה הרב חיטריק לקבל את מענה העידוד הבא מהרבי, מכ"ד אייר תשט"ו:

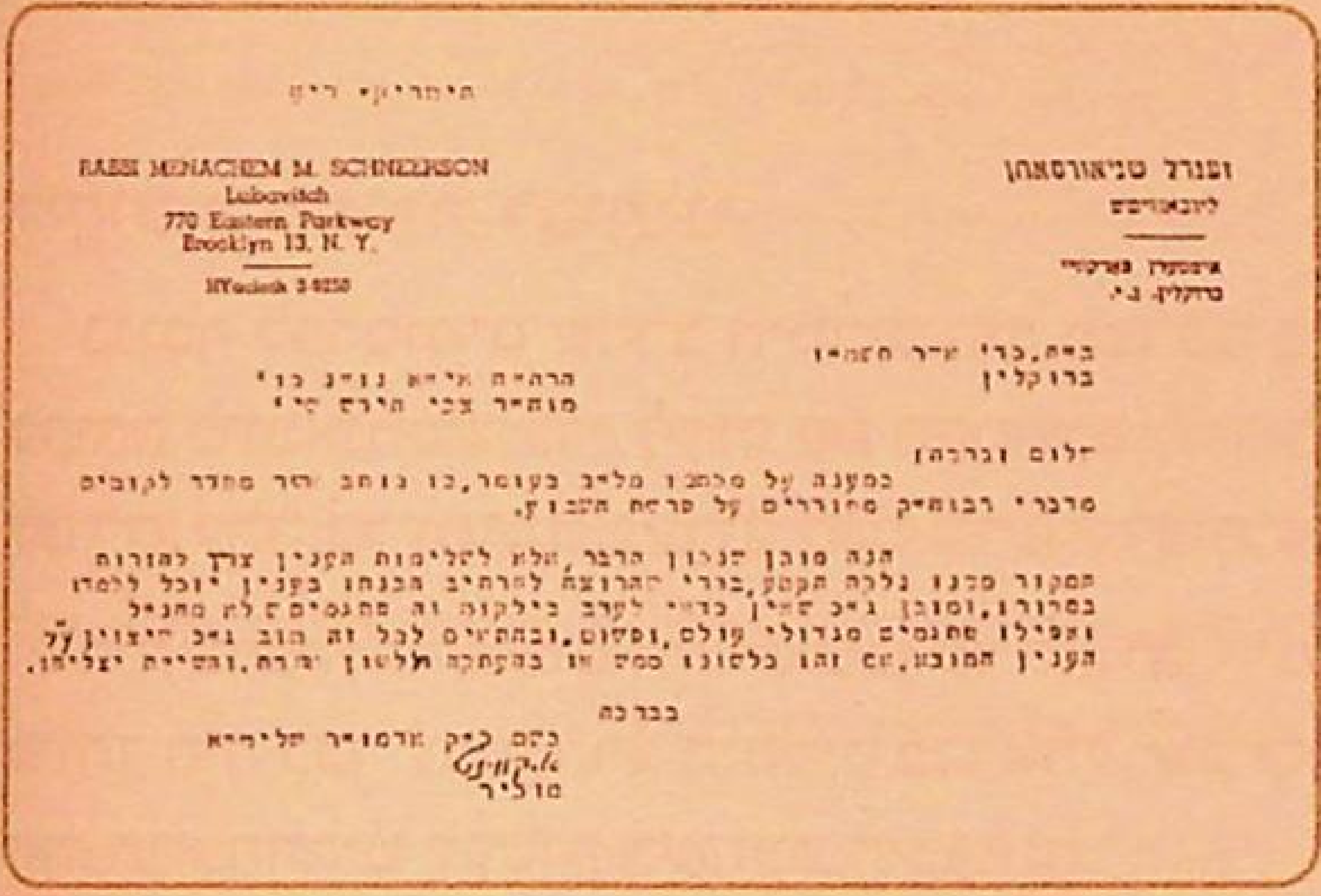
RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.
HYacinth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש
איסטערן פארקוויי
ברוקלין, נ.י.

ב"ה, כ"ד אייר תשט"ו
ברוקלין

הרה"ח אי"א נו"נ כו'
מוהר"ר צבי הירש שי'

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מל"ב בעומר, בו כותב אשר מסדר לקוטים מדברי רבותינו הקדושים מסודרים על פרשת השבוע.

הנה מובן שנכון הדבר, אלא לשלימות הענין צריך להורות המקור ממנו נלקח הקטע, בכדי שהרוצה להרחיב הבנתו בענין יוכל ללמדו במקורו, ומובן ג"כ שאין כדאי לערב בילקוט זה פתגמים שלא מהנ"ל ואפילו פתגמים מגדולי עולם, ופשוט, ובהתאם לכל זה טוב ג"כ שיצוין ע"ד הענין המובא אם זהו בלשונו ממש או בהעתקה מלשון אחרת. והשי"ת יצליחו.

בברכה
בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר

הרה"ח אי"א נו"נ כו'

מוה"ר צבי הירש שי'

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מל"ב בעומר, בו כותב אשר מסדר ליקוטים מדברי רבותינו הקדושים מסודרים על פרשת השבוע.

הנה מובן שנכון הדבר, אלא לשלימות הדבר צריך להורות המקור ממנו נלקח הקטע, בכדי שהרוצה להרחיב הבנתו בענין יוכל ללמדו במקורו. ומובן גם כן שאין כדאי לערב בילקוט זה פתגמים שלא מהנ"ל ואפילו פתגמים מגדולי עולם, ופשוט.

ובהתאם לכל זה טוב גם כן שיצוין ע"ד הענין המובא אם זהו בלשונו ממש או בהעתקה מלשון אחרת. והשי"ת יצליחו.

בברכה

[חי"ק]

מציין הרב חיטריק: הוראת הרבי לכתוב בלקט זה מראה מקום בו יפורט מהיכן נלקח כל קטע הפתיעה אותי שכן מי בבראזיל יעיין במקורות אלו, אולם מובן שנהגתי כך, והדבר מלמד עד כמה הדבר היה חשוב עבור הרבי.

אברכים ספרדים למדינת בראזיל

כל העת המשיך הרב חיטריק להעלות רעיונות חדשים כיצד להרחיב ולפתח את הפעילות החב"דית בבראזיל, לצד חיזוק היהדות ברחבי המדינה בכלל.

בין תוכניות אלו היה בדעתו לסדר אשר אברכים תלמידי חכמים חסידי חב"ד מבני העדה הספרדית, יבואו לכהן בתפקידי רבנות הן בריו, אשר פעלו בה מספר בתי כנסת ליהודים ספרדים יוצאי סוריה ולבנון, וכן לעיירות בצפון המדינה אשר התגוררו בהם יהודים יוצאי מרוקו למעלה ממאה שנה, ואשר עם הזמן יוכלו רבנים אלה להשפיע על בני קהילותיהם גם מרוח וחום החסידות.

במהלך חודש סיון הוא כתב על כך מספר פעמים לרבי. וכך כתב במכתב מכ' סיון:

כ"ק אדמו"ר שליט"א

...את עבודתי בעניינים הנ"ל לא הזנחתי, הזמינו אותי להיות חבר הנהלת התלמוד תורה, התחילו לתרגם את ספרי ה'מרכז' לפורטוגעזית, ובעוד כמה חודשים יתחיל לצאת לאור כמו קונטרסים בכל חודש. הנני משתדל גם כן . . אברכים שניפגש פעם בשבוע ללמוד תניא.

הצעתי אשר מפני זה הוא לבקש ולחנן לפני כ"ק שיישלח לכאן שני זוגות ספרדים בכדי שיקבלו עליהם משרת הרבנות או כמו שוחטים, מלמדים, מוהלים. בצפון של מדינת בראזיל, בעיר בעלעם, נמצאים שלוש מאות משפחות גדולות ספרדים, ואין להם לא רב ושוחט ומוהל ר"ל. פשוט הפקר שם. אפילו לריו יש מועמד להיות הרב של הספרדים. הנני יכול להכין הנ"ל עם כרטיס נסיעה הלוך וחזור, אילו יש מועמד הייתי נוסע לצפון המדינה לסדר הנ"ל. יש שם עוד שתי עיירות שגרים שם יהודים ספרדים.

במענה כותב לו הרבי באגרת מי"ט סיון תשט"ו:

הרה"ח אי"א נו"נ עוסק
בצ"צ
מוה"ר צבי הירש שי'
שלום וברכה!
מאשרים קבלת מכתבו מא' בהעלותך, ומ"ש אודות נסיעת תלמידים ספרדים למדינות דרום אמריקה.

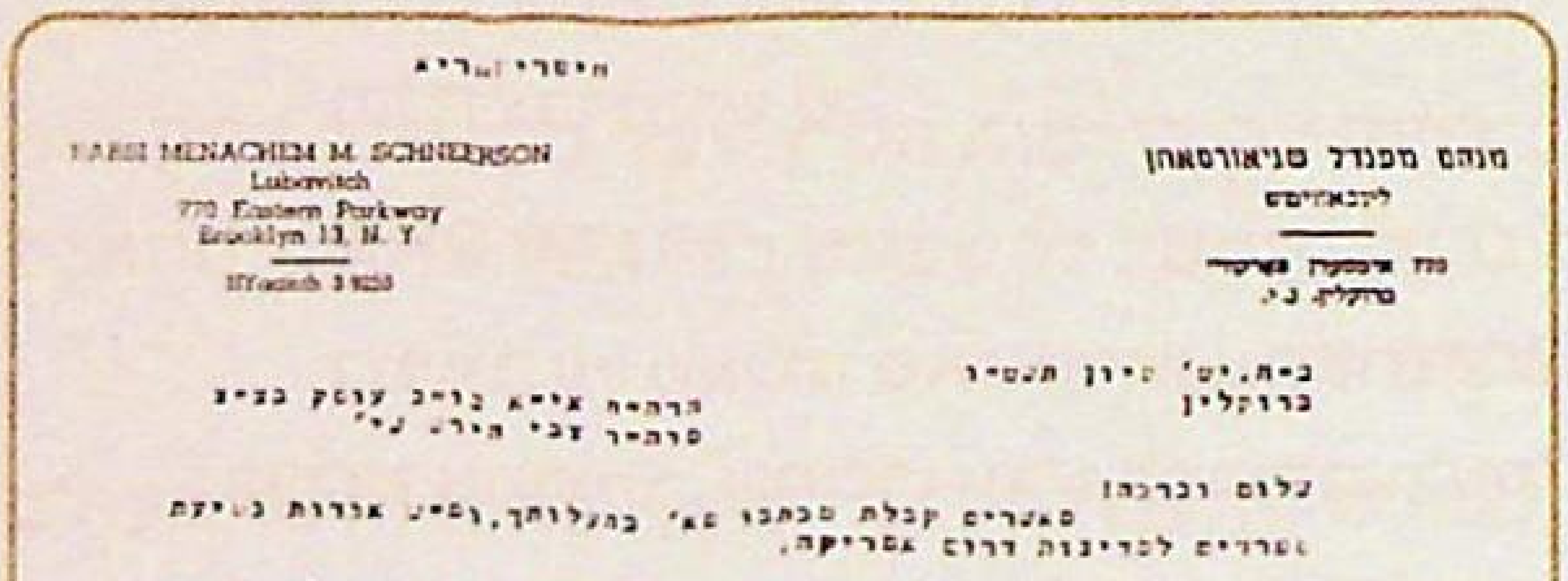
RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.

ב"ה, י"ט סיון תשט"ו
ברוקלין

שלום וברכה!

הנה נכתוב עד"ז להלשכה שמעבר לים, שמחלקה לה במרוקה וכן לאה"ק ת"ו, אבל מובן שקשה הדבר ביותר, כי אין רצונם לנסוע למרחוק ומרחק רב, ובעיקר אשר אין רוצים לנסוע כי אם קבוצות קבוצות, ובכל זה יחקרו וידרשו אודות זה.

בברכה

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א, מזכיר

שבועות אחדים לאחר מכן, בה' במנחם אב, הוסיף הרבי וכתב עוד לרב חיטריק כי נראית כבר אפשרות ראשונה שאברך מתאים יגיע לבראזיל למטרה זו:

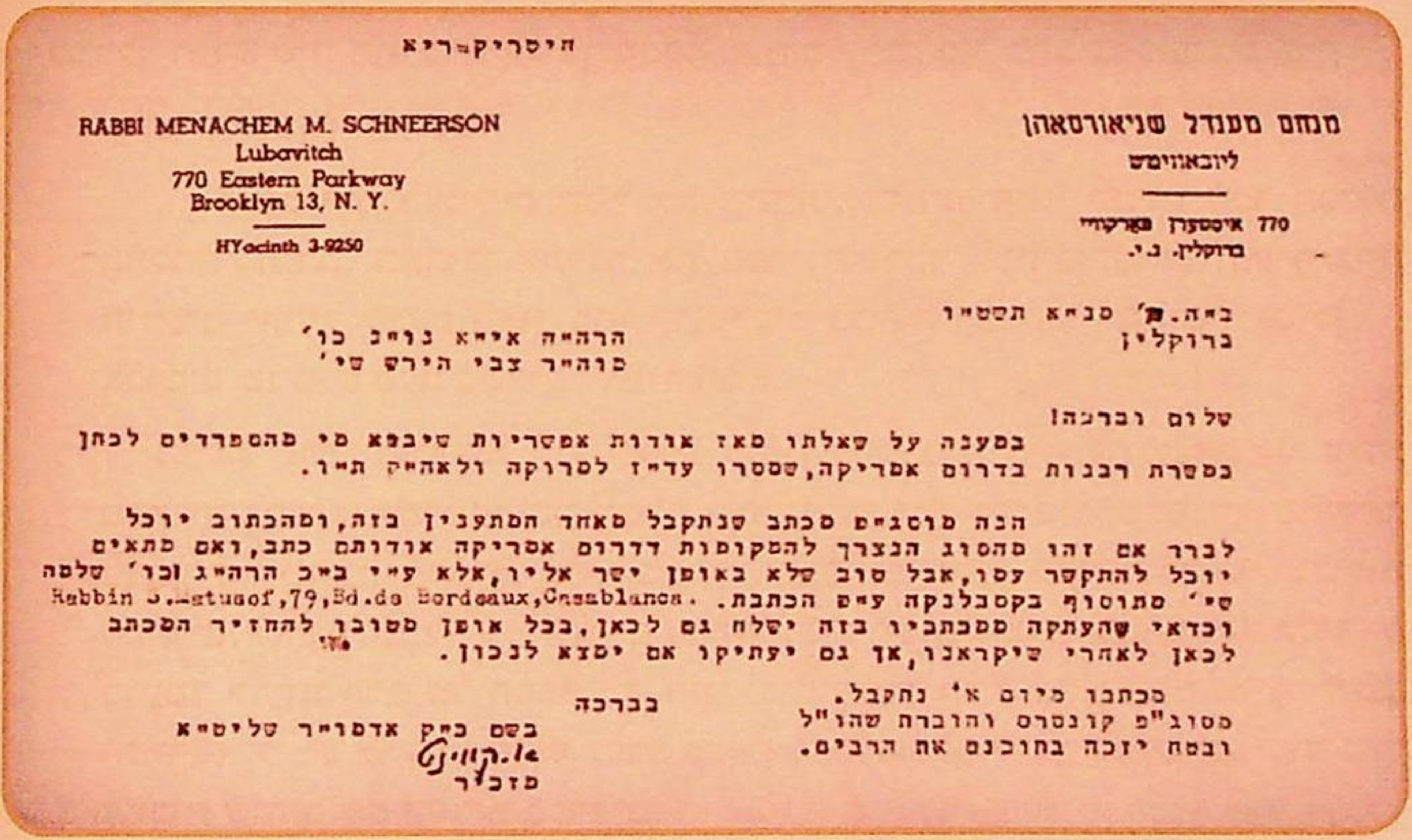
חיטריק=ריא

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.
HYacinth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש
770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין, נ. י.

ב"ה, ה' מנ"א תשט"ו
ברוקלין

הרה"ח אי"א נו"נ כו'
מוה"ר צבי הירש שי'

שלום וברכה!
במענה על שאלתו מאז אודות אפשריות שיבוא מי מהספרדים לכהן במשרת רבנות בדרום אפריקה, שמסרו עד"ז למרוקה ולאה"ק ת"ו.

הנה מוסג"פ מכתב שנתקבל מאחד המתענין בזה, ומהכתוב יוכל לברר אם זהו מהסוג הנצרך להמקומות דדרום אפריקה אודותם כתב, ואם מתאים יוכל להתקשר עמו, אבל טוב שלא באופן ישר אליו, אלא ע"י ב"כ הרה"ג וכו' שלמה שי' מתוסוף בקסבלנקה ע"פ הכתבת. Rabbin J. Matusof, 79, Bd. de Bordeaux, Casablanca.
וכדאי שהעתקה ממכתביו בזה ישלח גם לכאן, בכל אופן מסובב להחזיר המכתב לכאן לאחרי שיקראנו, אך גם יעתיקו אם ימצא לנכון.

מכתבו מיום א' נתקבל.
מסוג"פ קונטרס והוברה שהו"ל
ובטח יזכה בחוכנם את הרבים.

בברכה
בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
[signature]
מזכיר

הרה"ח אי"א נו"נ כו'

מו"ה צבי הירש שי'

שלום וברכה!

במענה על שאלתו מאז אודות אפשריות שיבוא מי מהספרדים לכהן במשרת רבנות בדרום אמריקה, שמסרו עד"ז למרוקה ולאה"ק ת"ו.

הנה מוסגר-פה מה שנתקבל מאחד המתענין בזה, ומהכתוב יוכל לברר אם זהו מהסוג הנצרך להמקומות דדרום אמריקה אודותם כתב, ואם מתאים יוכל להתקשר עמו, אבל טוב שלא באופן ישר אליו, אלא על-ידי בא-כוחינו הרה"ג וכו' שלמה שי'

מתוסף בקסבלנקה, על פי הכתובת: Rabbin S. Matusof, 79 Bd.de Bordeaux, Casablanca

וכדאי שהעתקה ממכתביו בזה ישלח גם לכאן, בכל אופן מטובו להחזיר המכתב לכאן לאחרי שיקראנו, או גם יעתיקו באם ימצא לנכון.

מכתבו מיום א' נתקבל. מוסגר פה קונטרס וחוברת שהו"ל ובטח יזכה בתוכנם את הרבים.

בברכה

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א, מזכיר

סיוע למרכז הישיבות "תומכי תמימים"

כאמור, הרב חיטריק פעל בבראזיל גם למען מרכז הישיבות "תומכי תמימים" בהשגת תמיכות כספיות ובקשר עם גבירים ויצא לערים שונות לשם כך.

במסגרת זו הוא ערך נסיעה לפאולו לאחר חג הפסח תשט"ו, נפגש שם עם אישים נכבדים ובעלי יכולת אותם הכיר מתקופת שליחותו בעיר, והתרים אותם למען הישיבה.

עדות לפעילות זו, נמצאת במכתב הבא אשר נשלח אליו ממנהל מרכז הישיבות, חדב"נ הרב שמריהו גוראריה, בבדר"ח תמוז תשט"ו:

כבוד ידידנו ותלמידנו היקר והנעלה, אי"א וו"ח וכו'

כש"ת הרב צבי חיטריק שי',

ריא דע זשאנעירא, בראזיל

שלום וברכה!

בהתאם עם שליחותו בעיר סאן פאולא לטובת מוסדנו הק', הנני פונה אל כרומ"ע שי' בבקשה וקריאה שיראה נא להשתדל בכל מאמצי כחותיו להמציא לנו גמ"ח בסכום של איזו אלפים דולאר ע"ח המגבית כמו שהרב וינברג היה עושה.

מוסדנו הק' נמצא כעת במצב דחוק לרגלי ימות הקיץ אשר בכל שנה בזמן הזה ההכנסה מתקטנת מאד, ולמצוה גדולה תחשב לו שבזמן כזה אשר מוסדנו מתאבק לקיומו יבוא הרווחה על ידו למוסדנו הק'.

גם אבקשו לשלוח לנו דו"ח מפורט מהעבודה וגם רשימה מריא (אשר מעולם לא נתקבל), ואחרי שנקבל הרשימה נוכל לשלוח קבלות רשמיות לכל המנדבים.

ובזכות החזקת התורה ולומדיה יזכה לראות בשוב ה' את שיבת ציון וירושלים, ובבנין בית מקדשנו על ידי משיח צדקנו במהרה בימינו אמן.

בפרישת שלומו ובאיחולים הכי לבביים אשאר בזה,

ברגשי כבוד ויקר ובברכת התורה

הרב שמרי' גורארי', חדב"נ

זירוז לדווח על הפעולות

לקראת חודש החגים תשט"ז, ביקש הרב חיטריק לעשות נסיעה נוספת לחצרות קדשנו, כאשר אחת הסיבות לכך הייתה הצורך בסידור מסמכי השהייה שלו בבראזיל. כחסיד נאמן, ערך הרב חיטריק מכתב קצר לרבי, בו הוא מבקש את הסכמתו להגיע לחצרות קדשנו לקראת ראש השנה. וכך הוא כותב לרבי בעניין זה בג' אלול:

כ"ק אדמו"ר שליט"א

ראשית ברצוני להודיע שזוגתי ובני שיחיו כולם בקו הבריאות...

מצב הכנסה הנה ב"ה בעד חסדו שלא עזב אותנו עד כה, כמו שכתב לי דודי זלמן גורארי שיחי' הוא מוסר מפעם לפעם לכ"ק את פרטי העסקים, כן יש לי עוד שותף שמו . . שדודי שי' קישר אותנו. הוא שולח לי סחורה על ידי הדואר וב"ה אנו מרוויחים ב"ה.

היות שניירותי הקודמים כבר עבר זמנם, הוצרכתי להשיג ויזע חדשה. הגם שלא חשבתי שאשיג עוד פעם אמיגריישאן ויזע, אבל מכל מקום הגשתי להקונסול ובלי שום קשיים השגתי את הויזע. והנני צריך לנסוע לארצות הברית שלא לאבד את רשות ההגירה לשם ובינתיים לנצל הזמן להתקשר עם סוחרים.

ברצוני לבוא לראש השנה לחסות בצל כ"ק אדמו"ר שליט"א בימי החגים.

שאלתי היא אם כ"ק אדמו"ר מייעץ לי לנסוע, כי לרגלי העסקים לא אוכל לעשות יותר משבועיים...

באגרת המענה לרב חיטריק, האגרת החותמת את יחסו ומעורבותו הגדולה של הרבי בענייני יהדות בראזיל באותה שנה, מעורר ומזרז הרבי את הרב חיטריק להוסיף ולדווח בפרטיות מכל אשר הוא פועל בשליחותו בריו, הן בנוגע להפצת התורה והיהדות בכלל, והן ובמיוחד בנוגע להפצת החסידות.

וכך כותב לו הרבי בי"א אלול:

הרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ

מו"ה צבי הירש שי'

שלום וברכה!

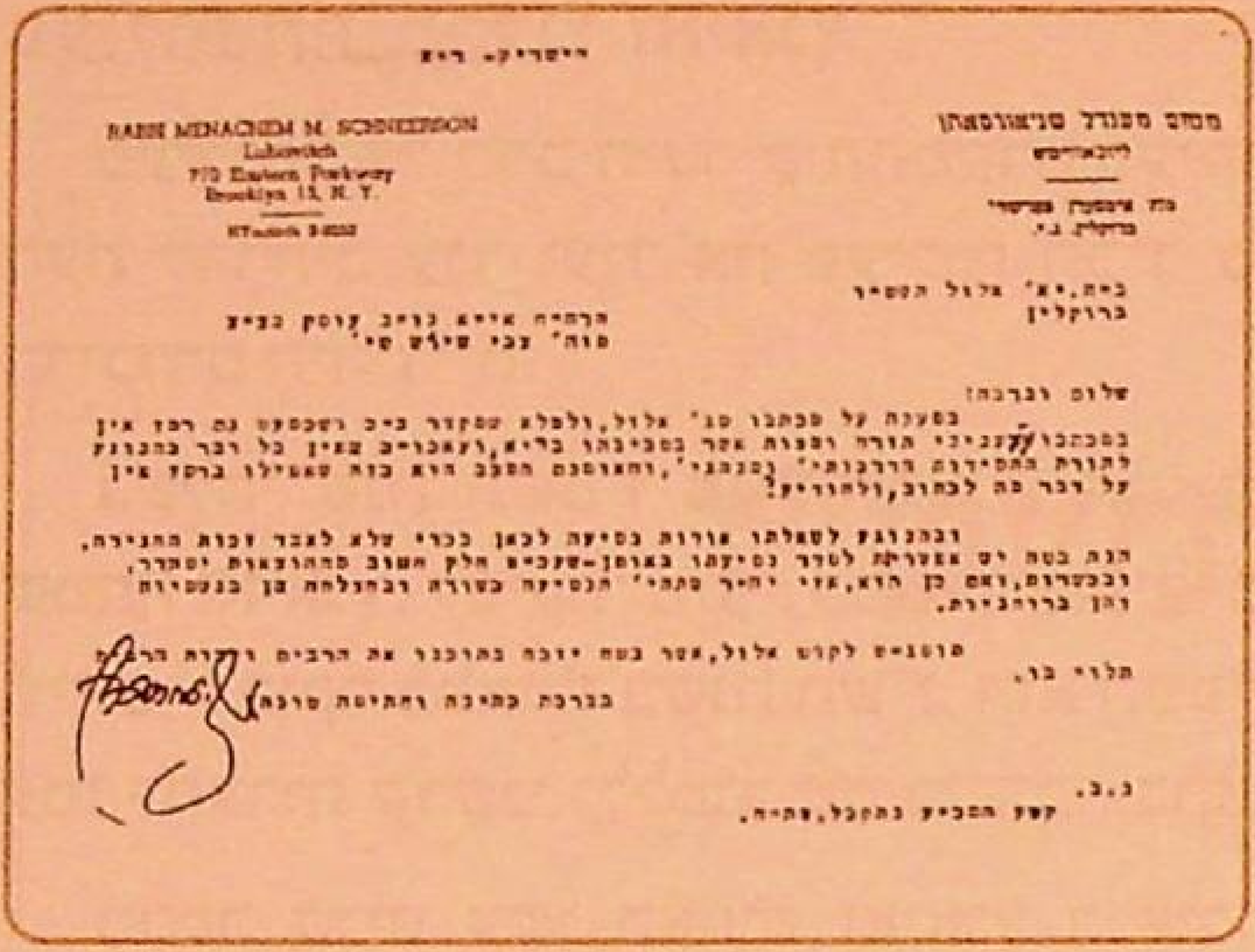
RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מג' אלול, ולפלא שמקצר כל כך ושכמעט גם רמז אין במכתבו ע"ד עניני תורה ומצות אשר בסביבתו בריא, ועל אחת כמה וכמה שאין כל דבר בהנוגע לתורת החסידות הדרכותיה ומנהגיה, והאומנם המצב הוא כזה שאפילו ברמז אין על דבר מה לכתוב ולהודיע?

ובהנוגע לשאלתו אודות נסיעה לכאן בכדי שלא לאבד זכות ההגירה, הנה בטח יש אפשריות לסדר נסיעתו באופן שעל כל פנים חלק חשוב מההוצאות יסתדר, ובכשרות, ואם כן הוא, אזי יהי רצון שתהיה הנסיעה כשורה ובהצלחה הן בגשמיות והן ברוחניות.

מוסגר פה לקוט אלול, אשר בטח יזכה בתוכנו את הרבים וזכות הרבים תלוי בו.

בברכת כתיבה וחתימה טובה

[חי"ק]

נ.ב. קטע המכתבי-עת נתקבל, ות"ח.

לאור מענה הרבי, את תקופת חודש תשרי של שנת תשט"ז, עשה הרב חיטריק בחצרות קדשנו.

עשיר שהקריב מנחת עני

בשנים הראשונות לפעילותו של הרב חיטריק בריו, זכה לקרב אל שמירת התורה והמצוות סוחר יהודי אמיד תושב העיר שהייתה בבעלותו חנות ברחובה הראשי והמרכזי של העיר, אוונידא אטלנטיקה.

לאחר מאמצים ממושכים והשתדלות רבה, הצליח הרב חיטריק להשפיע על סוחר זה לסגור את חנותו בשבת קודש.

בהזדמנות קרובה דיווח הרב חיטריק לרבי כי ב"ה הצליח לפעול על יהודי זה שישמור שבת.

במכתב מענה שקיבל מהרבי על כך, לאחר הבעת תשואות חן על הבשורה הטובה, כתב לו הרבי בתוכן, אשר עשיר שהקריב מנחת עני - לא יצא...

כלומר, לפי הכוחות והיכולות של הרב חיטריק והגדרתו כ'עשיר' - עדין 'לא יצא' וביכולתו לפעול יותר...

פעילות הת' מרדכי זאיאנץ

פעילותו של הרב חיטריק התמקדה בעיקר בריו די ז'ניירו. אולם התוכנית הייתה כל העת להרחיב עוד ועוד את פעילות חב"ד ברחבי המדינה ולשגר שלוחים קבועים אל הריכוזים היהודיים.

בשלהי שנת תשט"ו הגיע לפאולו הת' מרדכי זאיאנץ, בנו של השוחט בעיר הרב שמחה זאיאנץ, לביקור נוסף. כמסופר לעיל, כשמונה שנים קודם לכן, כאשר השד"ר הרב וויינברג ביקר בפאולו בשנת תש"ז, הוא השפיע על האחים זאיאנץ בניו של השו"ב לנסוע עמו לחצרות קדשנו וללמוד שם בישיבה בחצר הרבי.

מספר שנים עשו האחים זאיאנץ בישיבת "תומכי תמימים" המרכזית, זכו ללמוד בה בראשית ימי הנשיאות של הרבי, והיו ב'יחידויות' הן אצל הרבי הריי"צ והן אצל הרבי נשיא דורנו. כעבור שמונה שנים, כשהוא חדור כולו ברוחה של "תומכי תמימים" ובדרישה להפצת המעיינות, הגיע הת' מרדכי זאיאנץ לקראת חודש תשרי תשט"ז לבית הוריו בפאולו. בתקופת שהותו זו כנציג "צעירי אגודת חב"ד" - ארגון הפצת היהדות של ליובאוויטש אשר הרבי ייסד באותה שנה - הוא פעל רבות ברוחה של ליובאוויטש בקרב יהודי הכרך.

שנת תשט"ז

חילופין עם ספרי קה"ת

בשנים הראשונות לנשיאותו, עסק הרבי בביסוס ובהרחבת המוסדות הכלליים והמרכזיים של ליובאוויטש, ובהם הוצאת ספרים קה"ת. הרבי כיהן כיו"ר וועד הפועל של הוצאת הספרים ועשה למען התפתחות המוסד בתחומים שונים, כאשר אחד התחומים היה הפצת ספרי הוצאת קה"ת בכל מקום אפשרי.

אחד מאופני העבודה בהפצת ספרי קה"ת, היה משלוח ספרי קה"ת למקומות ולמוסדות שונים ברחבי העולם, כחילוף תמורת ספרים שיימסרו לספריית ליובאוויטש.

הרבי פעל רבות להרחיב ולהגדיל את הספרייה בספרים מכל התחומים, ובמכתבים רבים הרבי מציין את המעלה שבחליפין הללו, כאשר מצד אחד יגיעו אל הספרייה ספרים שאינם בשימוש ואין בהם תועלת במקומם הנוכחי; ומאידך ספרי החסידות יגיעו לפינות מרוחקות בעולם.

בכ"ב תמוז תשט"ו, לדוגמה, כותב הרבי בעניין זה אל השד"ר הרב יוסף וויינברג, שבמסגרת תפקידו ביקר בקהילות יהודיות במקומות מרוחקים[14]:

> בודאי מותר לעוררו עוד הפעם במה שנדבר אתו בנוגע לאפריקה לפני שנתים, שכדאי לחפש ספרים בלתי מצויים או גם כתבי יד המתגלגלים אצל יורשים או גם בבתי כנסיות כאבן שאין לו הופכים, ולשלחם לכאן.
>
> ובמקום הדרוש להחליף זה בספרי הוצאת קה"ת, שבזה גם תועלת נוספת שיהיו דברי חסידות על כל פנים סידור מחזור וכיוצא בזה בבית הכנסת פלוני או אצל איש פלוני, ות"ח מראש על הטרחה בזה.

14. אגרת ג'תרנח, אגרות קודש חלק יא עמוד ער.

פעילות הת' מרדכי זאיאנץ

פעילותו של הרב חיטריק התמקדה בעיקר בריו די ז'ניירו. אולם התוכנית הייתה כל העת להרחיב עוד ועוד את פעילות חב"ד ברחבי המדינה ולשגר שלוחים קבועים אל הריכוזים היהודיים.

בשלהי שנת תשט"ו הגיע לפאולו הת' מרדכי זאיאנץ, בנו של השוחט בעיר הרב שמחה זאיאנץ, לביקור נוסף. כמסופר לעיל, כשמונה שנים קודם לכן, כאשר השד"ר הרב וויינברג ביקר בפאולו בשנת תש"ז, הוא השפיע על האחים זאיאנץ בניו של השו"ב לנסוע עמו לחצרות קדשנו וללמוד שם בישיבה בחצר הרבי.

מספר שנים עשו האחים זאיאנץ בישיבת "תומכי תמימים" המרכזית, זכו ללמוד בה בראשית ימי הנשיאות של הרבי, והיו ב'יחידויות' הן אצל הרבי הריי"צ והן אצל הרבי נשיא דורנו. כעבור שמונה שנים, כשהוא חדור כולו ברוחה של "תומכי תמימים" ובדרישה להפצת המעיינות, הגיע הת' מרדכי זאיאנץ לקראת חודש תשרי תשט"ז לבית הוריו בפאולו. בתקופת שהותו זו כנציג "צעירי אגודת חב"ד" - ארגון הפצת היהדות של ליובאוויטש אשר הרבי ייסד באותה שנה - הוא פעל רבות ברוחה של ליובאוויטש בקרב יהודי הכרך.

שנת תשט"ז

חילופין עם ספרי קה"ת

בשנים הראשונות לנשיאותו, עסק הרבי בביסוס ובהרחבת המוסדות הכלליים והמרכזיים של ליובאוויטש, ובהם הוצאת ספרים קה"ת. הרבי כיהן כיו"ר וועד הפועל של הוצאת הספרים ועשה למען התפתחות המוסד בתחומים שונים, כאשר אחד התחומים היה הפצת ספרי הוצאת קה"ת בכל מקום אפשרי.

אחד מאופני העבודה בהפצת ספרי קה"ת, היה משלוח ספרי קה"ת למקומות ולמוסדות שונים ברחבי העולם, כחילוף תמורת ספרים שיימסרו לספריית ליובאוויטש.

הרבי פעל רבות להרחיב ולהגדיל את הספרייה בספרים מכל התחומים, ובמכתבים רבים הרבי מציין את המעלה שבחליפין הללו, כאשר מצד אחד יגיעו אל הספרייה ספרים שאינם בשימוש ואין בהם תועלת במקומם הנוכחי; ומאידך ספרי החסידות יגיעו לפינות מרוחקות בעולם.

בכ"ב תמוז תשט"ו, לדוגמה, כותב הרבי בעניין זה אל השד"ר הרב יוסף וויינברג, שבמסגרת תפקידו ביקר בקהילות יהודיות במקומות מרוחקים[14]:

בודאי מותר לעוררו עוד הפעם במה שנדבר אתו בנוגע לאפריקה לפני שנתים, שכדאי לחפש ספרים בלתי מצויים או גם כתבי יד המתגלגלים אצל יורשים או גם בבתי כנסיות כאבן שאין לו הופכים, ולשלחם לכאן.

ובמקום הדרוש להחליף זה בספרי הוצאת קה"ת, שבזה גם תועלת נוספת שיהיו דברי חסידות על כל פנים סידור מחזור וכיוצא בזה בבית הכנסת פלוני או אצל איש פלוני, ות"ח מראש על הטרחה בזה.

14. אגרת ג'תרנח, אגרות קודש חלק יא עמוד ער.

בי"ד חשון תשט"ז הוסיף הרבי וביקש גם מהרב חיטריק לפעול בתחום זה במקום שליחותו בריו די ז'ניירו[15]:

הרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ

מו"ה צבי הירש שי'

שלום וברכה!

לפלא שמזמן נסעו[16] אין ממנו כל ידיעות, אף שהתחיל הענין דויעקב הלך לדרכו שלקח עמו כל הענינים דחודש תשרי, חודש השביעי המושבע בכל טוב, ומשפיע טוב זה על הענינים דשאר חודשי השנה, ובטח ימלא בהזדמנות הכי קרובה, וכן ישלח קטע העתונים מזה שנדפס בהם דברי התעוררות וכו'.

מוסגר פה קטע מעתון מארגן זשורנאל ע"ד הספרים שנתחלקו למקומות שונים מספרי שארית הפליטה[17], ומטובו להתעניין בזה, וע"ד שעשו איזה מאנ"ש שי' במקומות אחרים, אשר באו בדברים על פי רוב באופן בלתי רשמי להחליף הספרים שאינם מצויים שישנם באוסף ספרים זה, ופשיטא שאין לומדים בהם במדינות כאלו כמו אויסטראליא בראזיל וכו', על ספרי קה"ת, ולשלוח הספרים להספריה דכאן, שמשמשת תועלת לרבים.

והתועלת בכל זה כפולה, שספרים יקרי המציאות לא יהיו מונחים בקרן זוית כדבר שאין לו הופכים, ועוד זאת שתהיה האפשריות במקומות אלו לראות בספרי קה"ת של חסידות וכיוצא בזה או עכ"פ סידורים וכו', שבל ימלט שלא יתוסף על ידי זה מתפלל או עכ"פ קורא ומתענין,

ואל בינתו אשען איך להביא הענין לידי פועל, וד"ל. מובן שהוצאות המשלוח והאריזה וכו' בצירוף תודה רבה יסלקו מכאן.

בברכה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

באותו יום, י"ד חשון, נשלחה אל הרב חיטריק אגרת זירוז ועידוד שניה, בה הרבי מזרז אותו לפעול בעניין זה של חילוף ספרי קה"ת עם ספרים נדירים שמן הסתם מצויים בבראזיל:

15. אגרת ג'תתעז. אגרות קודש כרך יב עמוד סח.
16. כזכור, בחודש תשרי תשט"ז שהה הרב חיטריק בחצרות קדשנו.
17. לאחר השואה נוסדה חברה בשם "תקומה לתרבות ישראל", (Jewish Cultural Reconstruction, Inc.) שאספה ספרים שניצלו מהנאצים ימ"ש וחילקה אותם בין ספריות יהודיות בעולם.

הרה"ח אי"א נו"נ כו'

מו"ה צבי הירש שי'

שלום וברכה!

זה מזמן שעוררו אותו על מה שעשו כמה מאנ"ש במדינות שונות, להשתדל למצוא ולהמציא ספרים בלתי מצויים או כתבי יד בשביל הספריה דכאן, אם במתנה או בחליפין על ספרי הוצאת קה"ת.

ולפלא שעד עתה לא ענה על מכתב זה, וגם לא אישר קבלתו. ואולי בכל זה משתדל בהענין עצמו, ויהי רצון שיהיה בהצלחה.

בברכה

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

מזכיר

מעבר לדירה חדשה

בחודש חשון תשט"ז עברה משפחת חיטריק לדירה חדשה ומתאימה יותר בריו די ז'ניירו. כדרכו, הזדרז הרב חיטריק לדווח על כך לרבי וכעבור מספר ימים, בבדר"ח כסלו, כתב לו הרבי:

הרה"ח אי"א נו"נ וכו'

מו"ה צבי הירש שי'

שלום וברכה!

...ז"ע נתקבל מכתבו משילהי מר חשון. ובינתיים בטח הגיעו המכ' מכאן.. ולהודעתו מהעתקה לדירה חדשה - יהי רצון שיהיה בשעה טובה ומוצלחת, ומשנה מקום משנה מזל לטובה בגשמיות וברוחניות גם יחד.

[חי"ק]

אגרת זירוז לחילופי ספרים

כמובא לעיל, במהלך חודש חשון תשט"ז שיגר הרבי לרב חיטריק אגרת בעניין פעילות להחלפת ספרי קה"ת תמורת ספרים מברזיל.

חודשים אחדים לאחר מכן, בי"ז אדר, נשלחה אל הרב חיטריק אגרת זירוז ועידוד שלישית, בה הרבי מזרז אותו לפעול בעניין זה של חילוף ספרי קה"ת עם ספרים נדירים שמן הסתם מצויים בבראזיל:

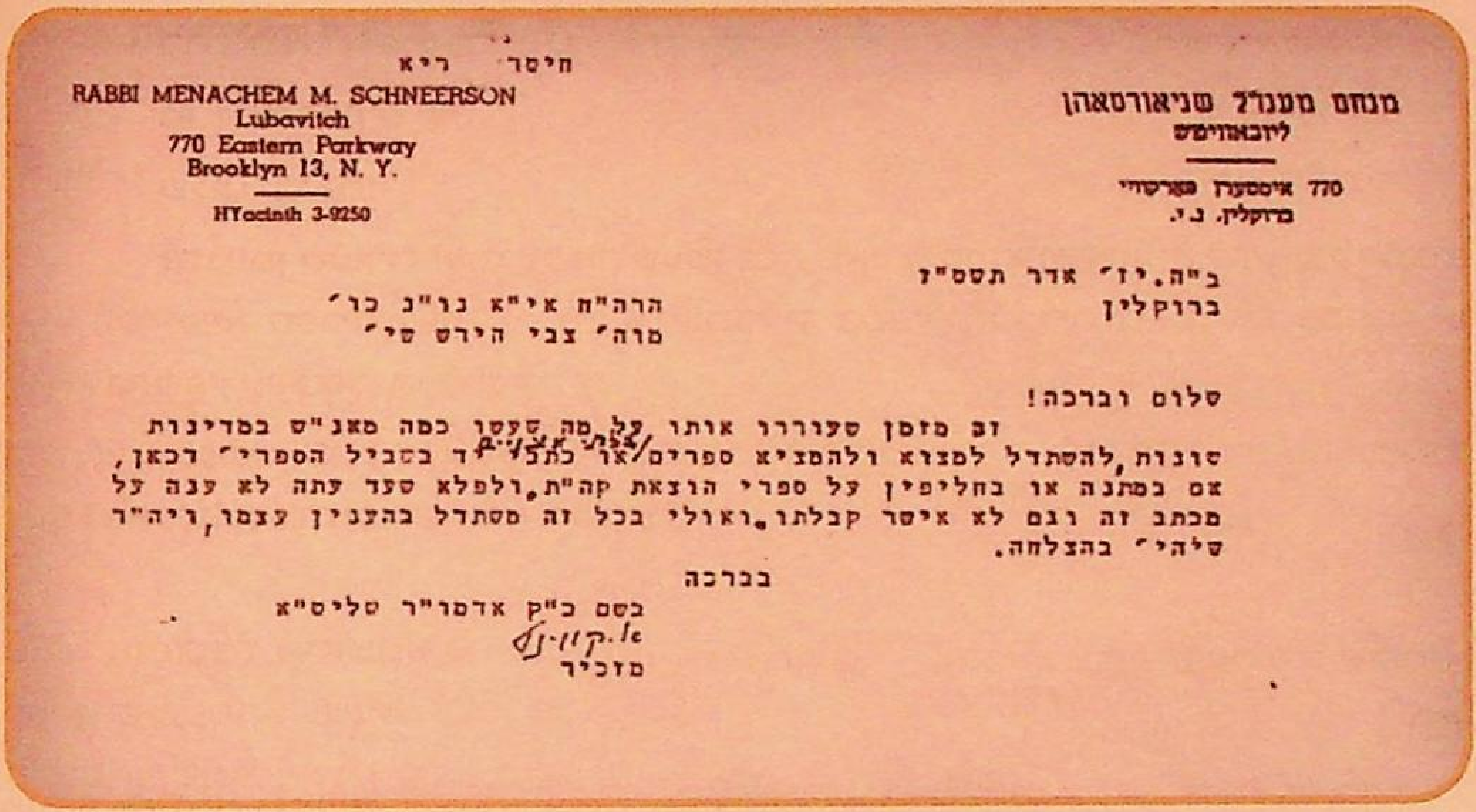

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש
770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין, נ.י.

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.
HYacinth 3-9250

חיסר ריא

ב"ה, יז' אדר תשט"ז
ברוקלין

הרה"ח אי"א נו"נ כו'
מוה' צבי הירש שי'

שלום וברכה!

זה מזמן שעוררו אותו על מה שעשו כמה מאנ"ש במדינות שונות, להשתדל למצוא ולהמציא ספרים [בלתי מצויים] או כתבי יד בשביל הספרי' דכאן, אם במתנה או בחליפין על ספרי הוצאת קה"ת. ולפלא שעד עתה לא ענה על מכתב זה וגם לא אישר קבלתו. ואולי בכל זה משתדל בהענין עצמו, ויה"ר שיהי' בהצלחה.

בברכה
בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
א. קווינט
מזכיר

הרה"ח אי"א נו"נ כו'

מו"ה צבי הירש שי'

שלום וברכה!

זה מזמן שעוררו אותו על מה שעשו כמה מאנ"ש במדינות שונות, להשתדל למצוא ולהמציא ספרים בלתי מצויים או כתבי יד בשביל הספריה דכאן, אם במתנה או בחליפין על ספרי הוצאת קה"ת.

ולפלא שעד עתה לא ענה על מכתב זה, וגם לא אישר קבלתו. ואולי בכל זה משתדל בהענין עצמו, ויהי רצון שיהיה בהצלחה.

בברכה

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

מזכיר

הטובה האמיתית בגשמיות וברוחניות

בראש חודש כסלו תשט"ז נולדה לרב צבי הירש ולרבנית חיטריק בת במזל טוב, ונקרא שמה בישראל אסתר, על שמה של הסבתא-רבא מרת אסתר גורארי, רעייתו של הרב נתן גורארי, ואמה של מרת לאה קרסיק.

הובא לעיל בסקירה זו, אודות רצונה של מרת חיטריק לבקר את הוריה בתל אביב, אותם לא ראתה מספר שנים. בעיצומה של שנת תשט"ז שבה ועלתה אצלה התוכנית

לנסוע ולבקר את הוריה. היה זה במהלך השנה הרביעית לשליחותם בברזיל, כאשר מאז חתונתם בשנת תשי"א, היא לא פגשה באביה ובאמה.

בנוסף על כך, במשך השנים נולדו להם כבר שלושה ילדים, כאשר השלישית אסתר הייתה בת כחצי שנה, והוריה מעולם לא ראו את נכדיהם. מרת חיטריק ביקשה אפוא לנסוע למספר שבועות מברזיל לארץ הקודש ולפגוש בהוריה, ולחזור בכוחות מחודשים לעבודת השליחות בברזיל.

היא כתבה אפוא על כך לרבי בי"א בסיון תשט"ז, וימים ספורים לאחר מכן, בי"ט בסיון, השיב לה הרבי בהרחבה בעניין, כאשר דעתו שלטובת העניין עליה להישאר בתקופה זו עם ילדיה בברזיל. וכך כותב לה הרבי:

חיטריק-ר״א

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.
HYacinth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש
770 איסטערן פּארקוויי
ברוקלין, נ. י.

ב״ה. יט׳ סיון תשט״ז
ברוקלין

הרבנית מרת רבקה תחי׳

ברכה ושלום!

במענה על מכתבה מי״א סיון, בו כותבת אודות ביקור ביחד עם ילדיהם שיחיו באה״ק ת״ו. - ולפלא קצת, כי כמדומה חו״ד רופאים היא, שעד מלאת לתינוק שנה שלימה, לא לטלטלו מחוץ למדינה ולמקום דשינוי האויר המים כו׳, ובפרט שהעיר בה נמצאת אשה, כפי השמועה, האקלים שם טוב ונוח ומבלי שינוים גדולים משבוע לשבוע או גם מתקופה לתקופה, מה שלא תמיד הוא בתל אביב, ובפרט בעונת הסתיו והחורף.

בטח שמעה ע״ד מענה כ״ק מו״ח אדמו״ר זצוקללה״ה נבג״מ זי״ע לאחד, שלאחר ששאל אותו במסחר שלו - מסחר העצים - וקבל מענה מכ״ק מו״ח אדמו״ר וסיים המענה בהצעה בנוגע לקיום מצות מעשיות בהידור וכו׳, והשואל התחיל להשתמט באמתלאות שונות, כיון שלא רצה להשיב פני כ״ק מו״ח אדמו״ר ריקם. ואמר לו כ״ק מו״ח אדמו״ר: ראה זה פלא, בודאי גם לדעתך הנני מומחה גדול יותר בעניני יהדות תורה ומצות מאשר במסחר עצים, ובפרט שידוע לכל שלעניני תומ״צ ואורח חיים ישראלי - הקדשתי כמה מימי שנות חיי, ובזה התעסקו אבותי ואבות אבותי כל משך ימי חייהם, ובכל זה פשוט הוא בעיניך לשאול אצלי בהנוגע למסחר עצים ותיכף ומיד קבלת עצה שלי, ע״מ להביאה בפועל, ודוקא בהנוגע לאותו הענין שבזה הנני לדעתך מומחה גדול ומומחה בן מומחה, הרי לא זה בלבד שלא שאלת אותי אתה במקצוע זה, אלא אם לאחר שאמרתי לך הוראה ברורה ובהסברה שזהו טובתך האמיתית, לא רק ברוחניות אלא גם בגשמיות, פשוט בעיניך שאין אתה מקבלה ורק מחפש אתה ביטוים מנומסים איך להשתמט מכל הדבר.

הנמשל מכל האמור בטח מובן, ואין צורך להאריך בו, ובטח מובן גם כן שכוונתי לא רק אלי׳, אלא גם לבעלה הרב שי׳.

בברכה לבשר טוב בכל האמור

בשם כ״ק אדמו״ר שליט״א
מזכיר

הרבנית מרת רבקה תחי'

ברכה ושלום!

במענה על מכתבה מי"א סיון, בו כותבת אודות ביקור ביחד עם ילדיהם שיחיו באה"ק ת"ו - ולפלא קצת, כי כמדומה חו"ד רופאים היא, שעד מלאת לתינוק שנה שלימה, לא לטלטלו מחוץ למדינה ולמקום דשינוי האויר המים כו', ובפרט שהעיר בה נמצאת הנה, כפי השמועה, האקלים שם טוב ונוח ומבלי שינוים גדולים משבוע לשבוע או גם מתקופה לתקופה, מה שלא תמיד הוא בתל אביב, ובפרט בעונת הסתיו והחורף.

בטח שמעה ע"ד מענה כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע לאחד, שלאחר ששאל אצלו במסחר שלו - מסחר העצים - וקבל מענה מכ"ק מו"ח אדמו"ר וסיים המענה בהצעה בנוגע לקיום מצות מעשיות בהידור וכו', והשואל התחיל להשתמט באמתלאות שונות, כיון שלא רצה להשיב פני כ"ק מו"ח אדמו"ר ריקם.

ואמר לו כ"ק מו"ח אדמו"ר: ראה זה פלא, בודאי גם לדעתך הנני מומחה גדול יותר בעניני יהדות תורה ומצות מאשר במסחר עצים, ובפרט שידוע לכל שלעניני תומ"צ ואורח חיים ישראלי הקדשתי כמה מימי שנות חיי, ובזה התעסקו אבותי ואבות אבותי כל משך ימי חייהם, ובכל זה פשוט הוא בעיניך לשאול אצלי בהנוגע למסחר עצים ותיכף ומיד קבלת עצה שלי, ע"מ להביאה בפועל, ודוקא בהנוגע לאותו הענין שבזה הנני לדעתך מומחה גדול ומומחה בן מומחה, הרי לא זה בלבד שלא שאלת אותי אתה במקצוע זה, אלא אם לאחר שאמרתי לך הוראה ברורה ובהסברה שזהו טובתך האמיתית, לא רק ברוחניות אלא גם בגשמיות, פשוט בעיניך שאין אתה מקבלה ורק מחפש אתה ביטוים מנומסים איך להשתמט מכל הדבר.

הנמשל מכל האמור בטח מובן, ואין צורך להאריך בו, ובטח מובן גם כן שכוונתי לא רק אליה, אלא גם לבעלה הרב שי'...

בברכה לבשר טוב בכל האמור

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

א. קווינט, מזכיר

תוכנית לביקור מרת קיילא חיטריק בבראזיל

לאחר חג הפסח תשט"ז, ביקשה מרת קיילא חיטריק, אמו של ר' הירשל, לנסוע ממונטריאול לבראזיל, לבקר את בני משפחתה, בנה כלתה ונכדיה, אותם לא ראתה מזה זמן רב.

לפני שהתקבלה ההחלטה בנושא, כתב בעלה הרב יהודא על כך לרבי, וביקש את חוות דעתו הק' בעניין. על כך השיב לו הרבי באגרת קודש מכ"ח ניסן:

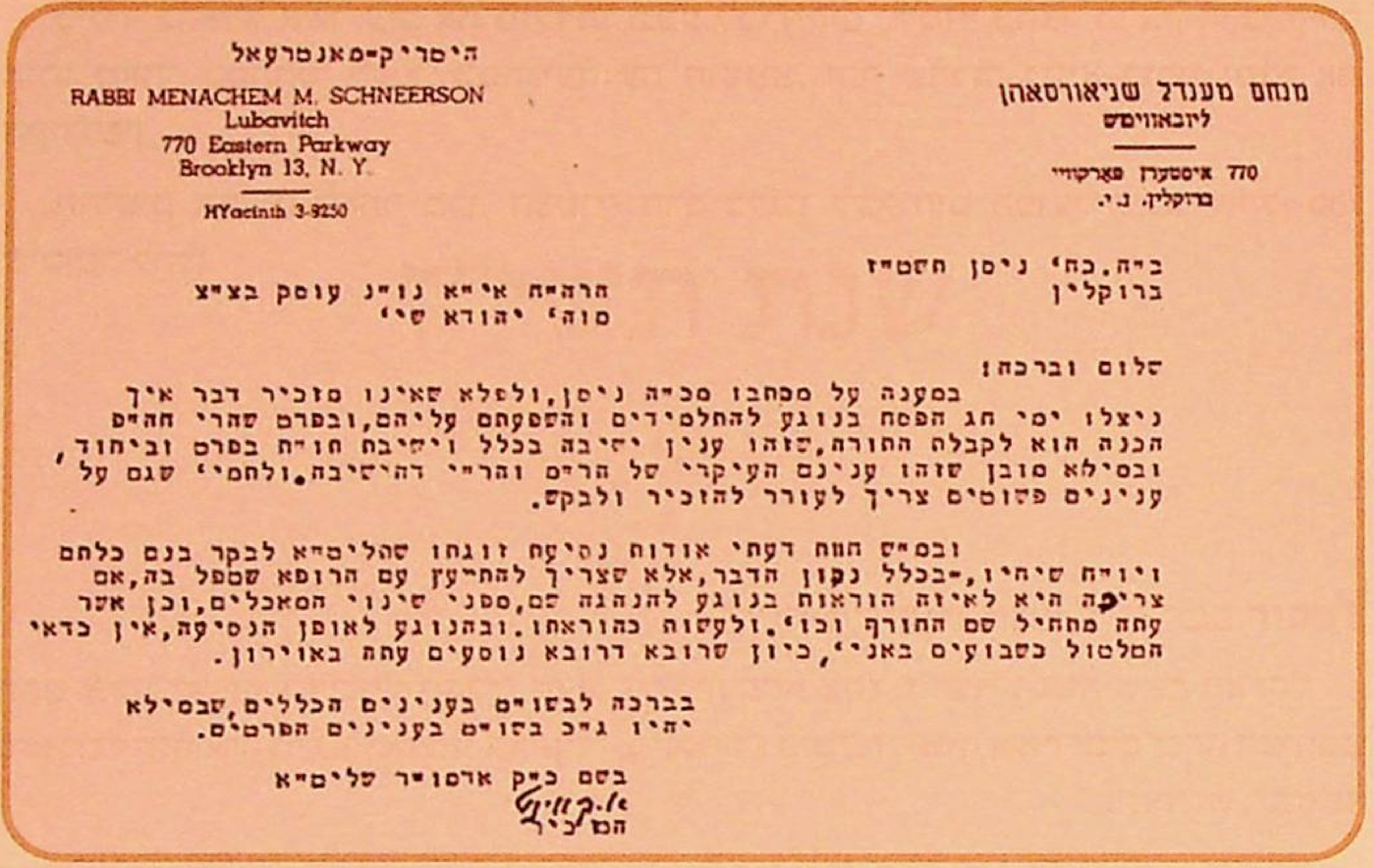
מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש
770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין, נ. י.

היסריק־מאנטרעאל
RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.
HYacinth 3-9250

ב"ה, כח' ניסן תשט"ז
ברוקלין

הרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ
מוה' יהודא שי'

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מכ"ה ניסן, ולפלא שאינו מזכיר דבר איך ניצלו ימי חג הפסח בנוגע להתלמידים והשפעתם עליהם, ובפרט שהרי חה"פ הכנה הוא לקבלת התורה, שזהו ענין ישיבה בכלל וישיבת תו"ת בפרט וביחוד, ובפשיטא מובן שזהו ענינם העיקרי של הר"מ והר"י דהישיבה. ולהמ"ל שגם על ענינים פשוטים צריך לעורר להזכיר ולבקש.

ובמ"ש חוות דעתי אודות נסיעת זוגתו שתליט"א לבקר בנם כלתם ויו"ח שיחיו, - בכלל נכון הדבר, אלא שצריך להתייעץ עם הרופא שטפל בה, אם צריכה היא לאיזה הוראות בנוגע להנהגה שם, מפני שינוי המאכלים, וכן אשר עתה מתחיל שם החורף וכו'. ולעשות כהוראתו. ובהנוגע לאופן הנסיעה, אין כדאי הטלטול כשבועים באני', כיון שרובא דרובא נוסעים עתה באוירון.

בברכה לבשו"ט בענינים הכללים, שבפשיטא יהיו ג"כ בשו"ט בענינים הפרטים.

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
המזכיר

הרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ

מו"ה יהודא שי'

שלום וברכה!

...ובמ"ש חוות דעתי אודות נסיעת זוגתו שתליט"א לבקר בנם כלתם ויו"ח שיחיו, בכלל נכון הדבר, אלא שצריך להתייעץ עם הרופא שטיפל בה, אם צריכה היא לאיזה הוראות בנוגע להנהגה שם, מפני שינוי המאכלים, וכן אשר עתה מתחיל שם החורף וכו', ולעשות כהוראתו.

ובהנוגע לאופן הנסיעה, אין כדאי הטלטול כשבועיים באני', כיוון שרובא דרובא נוסעים עתה באווירון.

ואכן, בהמשך למענה זה, לאחר שנעשו ההכנות הנדרשות לנסיעה, הגיעה מרת חיטריק לביקור ראשון בבית בנה וכלתה בריו.

הרבי מסדר קידושין בחתונת הרב יעקב בעגון

בשלהי שנת תשט"ז התקיימה בחצרות קדשנו חתונתו של הרב יעקב בעגון. כזכור, הרב בעגון היה יליד פורטו אלגרי שבבראזיל והגיע כמה שנים לפני כן ללמוד בחצר הרבי.

כיליד בראזיל אשר עזב את מולדתו ונסע למרחקים ללמוד בחצר הרבי, הרבי קירב אותו מאוד, כמתואר לעיל. כשהגיעה עת חתונתו, זכה שהרבי נשיא דורנו יסדר את הקידושין.

חודשים אחדים לאחר מכן, הצטרף הרב בעגון לשלוחים הפועלים בבראזיל, כפי שיסופר להלן.

שנת תשי"ז

למסור בבראזיל מהתוועדויות הרבי

לקראת ראש השנה תשי"ז, נסע הרב חיטריק פעם נוספת לחצרות קדשנו. הוא שהה במחיצת הרבי בימי ראש השנה ובימים הסמוכים, ולקראת יום הכיפורים הוא חזר לבראזיל להמשך שליחותו.

עם חזרתו לבראזיל הוא כתב לרבי על תכניתה של זוגתו לנסוע אף היא בקרוב לחצרות קדשנו. במענה על מכתבו, באגרת מי"ב תשרי, מזרז אותו הרבי להתוועד במקום שליחותו ולמסור מאשר ראה ושמע במחיצת הרבי:

חיטריק- ריא

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.
HYacinth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש
770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין, נ.י.

ב"ה. יב' תשרי תשי"ז
ברוקלין

הרה"ח אי"א נו"נ כו'
מוה' צבי שי'

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מח' תשרי.

הר"ד בויםגארטען שליט"א יהי' בבוענאס כל משך ימי חג הסוכות, כמדובר כאן.

מ"ש אודות נסיעת זוגתו תחי' לכאן, בטח אין הכוונה שתטלטל גם את התינוקות לכאן, ואם כן הוא ואין הוצאות הדרך-מניעה, נכון. ויהי"ר שיהי' בשעה טובה ומוצלחת.

לפלא שאינו מזכיר שמתכונן לעשות התועדות במחנו הט' למסור איזה נקודות מעה שנדבר, ובזה ממעלת בני ישראל שהם בדרגת מלכים וההכרה דר"ה של הנשמות הוא כדרך של מלך מלכי המלכים וכו', שעבודה באופן כזה שנוסף ע"ז שהיא נעימה יותר-ע"פ רוב מצליחה יותר, אף שצריך להזהר מהתחבות דקדושה שלא יכשלו להענין דפלשתים וכמבואר בתו"א ר"פ בשלח, ובטח זוכר נקודות מהתועדות דשבת נצו"י וכו'.

בברכה לבשו"ט בכל האמור

ב"ה. י"ב תשרי תשי"ז

הרה"ח אי"א נו"נ כו'

מו"ה צבי שי'

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מח' תשרי,

הר"ד שי' בוימגארטען שליט"א יהיה בבוענאס כל משך ימי חג הסוכות, כמדובר כאן.

מה שכתב אודות נסיעת זוגתו תחי' לכאן, בטח אין הכוונה שתטלטל גם את התינוקות שי' לכאן, ואם כן הוא, ואין הוצאות הדרך מניעה, נכון. ויהי רצון שיהיה בשעה טובה ומוצלחת.

לפלא שאינו מזכיר שמתכונן לעשות התוועדות במחנו הט' למסור איזה נקודות ממה שנדבר, ובזה ממעלת בני ישראל שהם בדרגת מלכים וההכתרה דראש השנה של הנשמות הוא כדרך של מלך מלכי המלכים וכו', שעבודה באופן כזה שנוסף על זה שהיא נעימה יותר - על פי רוב מצליחה יותר, אף שצריך להיזהר מהתרחבות דקדושה

הרב חיטריק עם קרובי משפחתו בבית הרב נתן גורארי, בעת ביקורו בחצרות קדשנו.
נראים משמאל לימין: הנער מרדכי שמואל אשכנזי, והילדים אליהו יוחנן גורארי, יוסף יצחק גורארי, והילדה שרה לבקובסקי

שלא יכעסו להענין דפלשתים וכמבואר בתורה אור ריש פרשת בשלח. ובטח זוכר גם נקודות מהתוועדות נצבים וילך וכו'.

בברכה לבשורות טובות בכל האמור

[חי"ק]

תוכנית ליציאת הרב בעגון בשליחות

בהיות הרב חיטריק בחצרות קדשנו בראשית אותה שנה, הוא נכנס ל'יחידות' ממושכת, בה דיבר עם הרבי על הנעשה בשליחותו בריו די ז'ניירו.

אחד הנושאים שנידונו ב'יחידות' זו הייתה התוכנית לבואו של הרב יעקב בעגון, אשר התחתן כאמור באותם ימים, לסייע בשליחות הרב חיטריק. כפי שהובא לעיל ממכתב הרבי אל הרב חיטריק מי"ט אלול תשי"ד, הרב חיטריק תכנן מזה כשנתיים ימים אשר הרב בעגון יחזור אל ארץ מולדתו וכדובר שפת המדינה ויליד המקום, יסייע לרב חיטריק בשליחותו.

במכתב הקודם בנושא זה אל הרב חיטריק, כתב לו הרבי שעדיין לא הגיעה השעה לכך כיון שהרב בעגון עוסק בשידוכין, אולם כעת לאחר חתונתו, ביקש הרב חיטריק להוציא תוכנית זו אל הפועל והעלה את הדברים בפני הרבי ב'יחידות'.

בהמשך ל'יחידות' זו, הוסיף הרב חיטריק וכמה שבועות לאחר מכן העלה את בקשתו-תוכניתו זו פעם נוספת במכתב שכתב לרבי. בנוסף, העלה הרב חיטריק במכתבו פעם נוספת את הרעיון לעבור מריו למקום אחר. על כל זאת כתב לו הרבי במענה הבא מה' טבת תשי"ז:

הוו"ח אי"א נו"נ כו'

הרב צבי הירש שי'

שלום וברכה!

במענה על מכתבו ממוצש"ק.

במה שכתב אודות הרב בעגון שי' - כמדומה כבר אמרתי לו בהיותו כאן, שלא נקבע עדיין מקום הסתדרותו של הנ"ל, ותלוי זה בהידיעות שיהיו תחת ידו לאחרי שיבוא לבראזיל.

במה שכתב אם באה בחשבון העתקתו מריא - הרי כבר שאל שאלה זו לפני כמה זמן[18], ועניתי לו, שצריך להתייעץ עם שלשה מידידיו. ולפלא ששואל עוד הפעם שאלה זו עצמה.

---

18. ראה לעיל במענה הרבי אל הרב חיטריק מי"א אייר תשט"ו, "במענה על מכתבו מג' אייר בו כותב אודות שלש הצעות שיש לו בנוגע להסתדרותו בעתיד. הנה כנהוג בכמה מצבים יתייעץ בזה עם שלשה מידידיו, וההתייעצות

בברכה

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א, מזכיר

הוראה שלא לנסוע לארגנטינה

בראשית שנת תשי"ז ביקש הרב חיטריק לנסוע לבואנוס איירס שבארגנטינה בעניינים הקשורים עם שליחותו.

כדרכו הוא כתב על כך לרבי, אך הרבי השיב לו באגרת מג' חשון, שנסיעה זו אינה נצרכת בנקודת זמן זו:

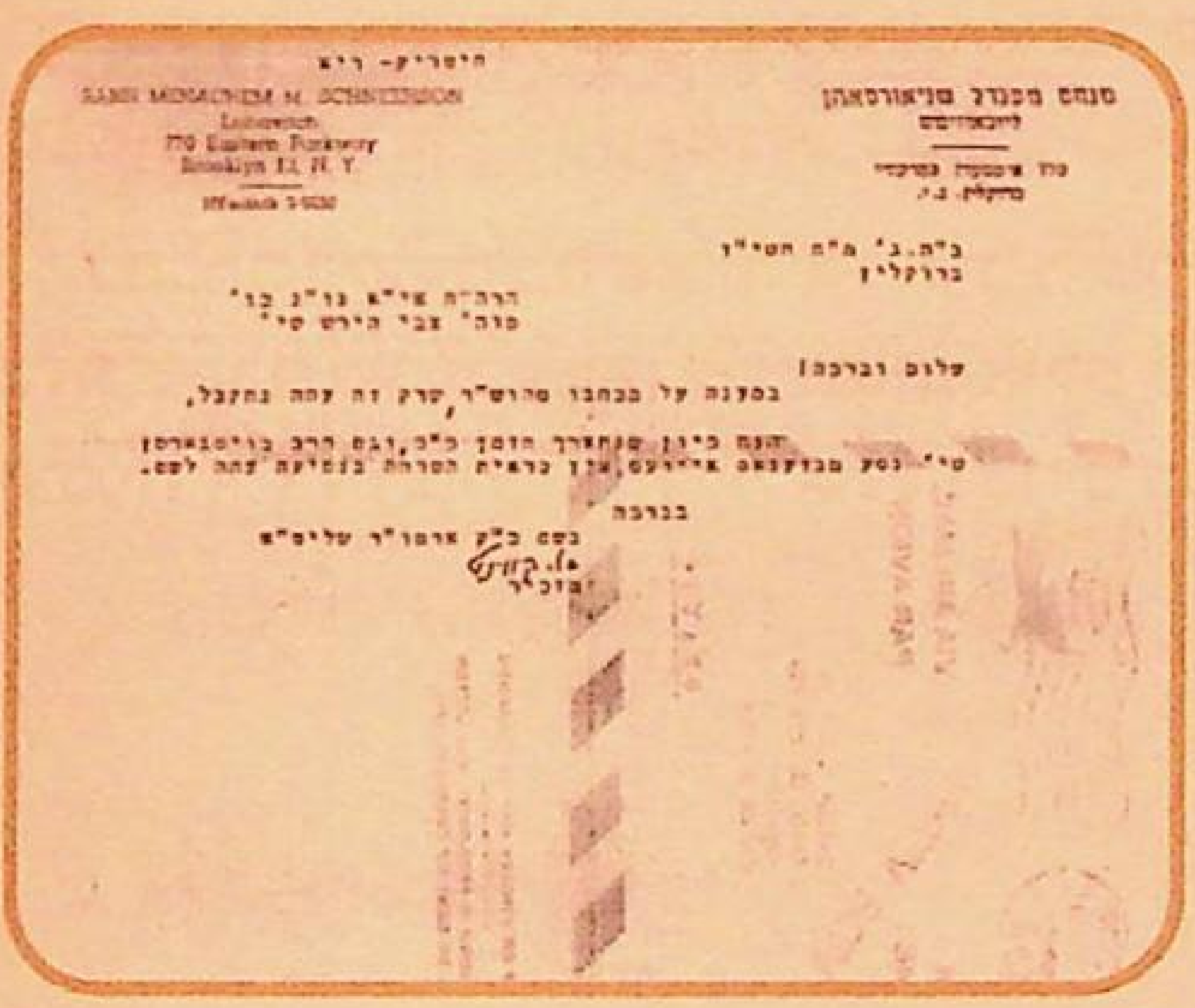
RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON

Lubavitch

770 Eastern Parkway

Brooklyn 13, N. Y.

מנחם מענדל שניאורסאהן

ליובאוויטש

ב"ה, ג' מ"ח תשי"ז

ברוקלין

הרה"ח אי"א נו"נ כו'

מו"ה צבי הירש שי'

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מהושע"ר, שרק זה עתה נתקבל,

הנה כיון שנתארך הזמן כ"כ, וגם הרב בוימגארטן שי' נסע מבועגאס איירעס, אין כדאית הטרחה בנסיעה עתה לשם.

בברכה

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

מזכיר

הרה"ח אי"א נו"נ כו'

מו"ה צבי הירש שי'

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מהושענא רבא, שרק זה עתה נתקבל,

הנה כיון שנתארך הזמן כל כך, וגם הרב בוימגארטן שי' נסע מבועגאס איירעס, אין כדאית הטרחה בנסיעה עתה לשם.

בברכה

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א,

מזכיר

הכנסת אורחים יוצאת דופן

במהלך חודש חשון תשי"ז, ביקר בריו די ז'ניירו ר' דוד אייזנברג מתל אביב, יהודי עם רקע חסידי וסופר פורה שהיה לו קשר עם הרבי. הוא שהה במקום כעשרה ימים, במהלכם התארח בבית משפחת חיטריק.

כשנה לפני כן, בראש חודש חשון תשט"ז, כתב הרבי לאייזנברג את הדברים הבאים[19]:

"לאחרי הדומיה הכי ארוכה (אף שבמשך זמן זה שאלתי וקבלתי ידיעות משלומו וענינו - מן הצד), נעם לי לקבל מכתבו מכ"ד תשרי עם מאמרו בשערים המוסגר בו, ות"ח בעד שימת לבבו אשר בשילוח מאמרו זה אלי. ותקוותי חזקה אשר אין זה אלא ההתחלה, כוונתי שינצל את כשרונותיו בכרם החסידות ביחוד להפיץ תורת הבעל שם טוב תלמידיו

יכולה להיות גם בכתב. ובמילא בשלשה הנ"ל או גם כולם - יוכלו לבוחרם גם מאלו הנמצאים מחוץ למדינתם".

19. אגרת ג'תתמו. אגרות קודש כרך יב עמוד מג.

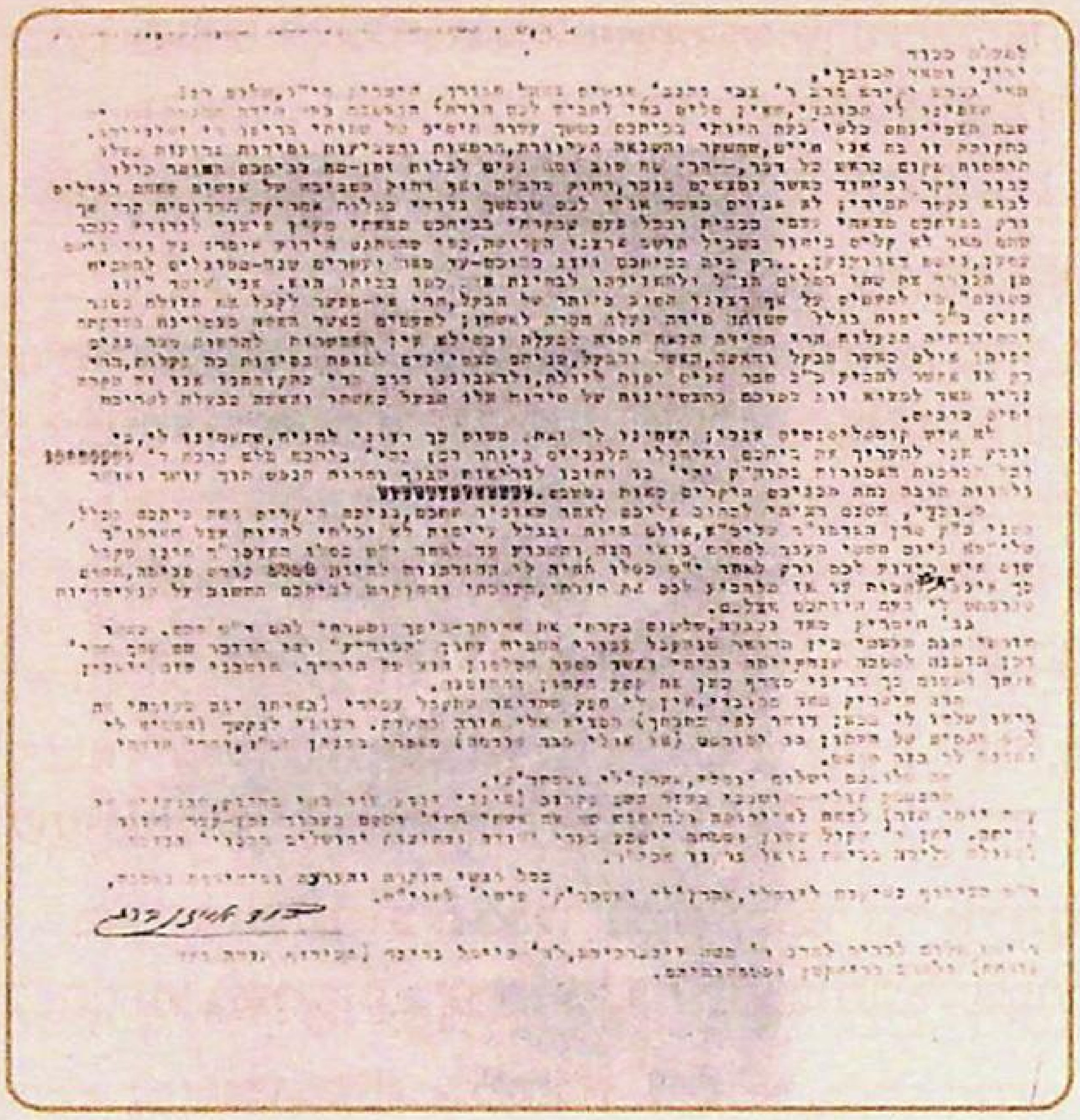

ותלמידי תלמידיו הדרכותיה ומנהגיה על ידי כל הצינורות והאופנים העומדים לרשותו, ואין לך דבר העומד בפני הרצון . . ומי שחננו השי"ת בעט סופרים אשר על ידי זה דבריו מגיעים לאלפים ואלפים מבני ישראל, היכולת שלו גדולה פי כמה, וביחד עם זה גם האחריות והזכות".

בחודש כסלו, לאחר ביקורו בבראזיל, בדרכו חזרה לארץ הקודש, הגיע ר' דוד אייזנברג לחצרות קדשנו וזכה להיכנס אל הרבי ל'יחידות' שנמשכה כשעתיים ורבע!

במכתב אותו שיגר למשפחת חיטריק סמוך לי"ט כסלו, הוא מפליג בדברים על מידת הכנסת אורחים הנפלאה לה זכה בביתם במהלך שהותו בריו:

האמינו לי מכובדיי, שאין מילים בפי להביע לכם תודתי הנאמנה בעד מידת הכנסת אורחים שבה הצטיינתם כלפי, בעת היותי בביתכם במשך עשרת הימים של שהותי בריו די ז'ניירו. בתקופה זו בה אנו חיים, שהשקר והשנאה העיוורת, הרמאות והצביעות ומידות גרועות כאלו תופסות מקום בראש כל דבר - הרי מה טוב ומה נעים לבלות זמן מה בביתכם האומר כולו כבוד ויקר, וביחוד כאשר נמצאים בניכר, רחוק מהבית ואף מסביבה של אנשים שאיתם רגילים לבוא בקשר תמידי; לא אגזים כאשר אגיד לכם שבמשך נדודי בגלות אמריקה הדרומית הרי אך ורק בביתם מצאתי עצמי כבבית, ובכל פעם שביקרתי בביתכם מצאתי מעין פיצוי לנדודי בניכר שהם מאוד לא קלים, ביחוד בשביל תושב ארצנו הקדושה...

רק בית כביתכם וזוג כמוכם - עד מאה ועשרים שנה - מסוגלים להשכיח מן הנודד את שתי המילים הנ"ל ולהחזירו לבחינת אדם כמו בביתו הוא. אני אומר "זוג כמותכם", כי לפעמים על אף רצונו הטוב ביותר של הבעל, הרי אי אפשר לקבל את הזולת בסבר פנים כ"כ יפות בגלל שאותה מידה נעלה חסרה לאשתו; ולפעמים כאשר האשה מצטיינת בצדקתה ובמידותיה הנעלות, הרי המידה הזאת

חסרה לבעלה, ובמילא אין האפשרות להראות סבר פנים יפות. אולם כאשר הבעל והאשה, האשה והבעל, שניהם מצטיינים למופת במידות כה נעלות, הרי רק אז אפשר להביע כ"כ סבר פנים יפות לזולת...

מכובדי, אמנם רציתי לכתוב אליכם לאחר שאזכיר אתכם, בניכם היקרים ואת ביתכם בכלל, לפני כ"ק מרן האדמו"ר שליט"א, אולם היות ובגלל עייפות לא יכולתי להיות אצל האדמו"ר שליט"א ביום חמישי העבר למחרת בואי הנה, והשבוע עד לאחר י"ט כסלו האדמו"ר אינו מקבל שום איש כידוע לכם, ורק לאחר י"ט כסלו תהיה לי ההזדמנות להיות בקודש פנימה, משום כך אינני רוצה לחכות עד אז מלהביע לכם את תודתי, הערכתי וההוקרה לביתכם החשוב על הנעימויות שגרמתם לי בעת היותי אצלכם...

שעתיים של 'יחידות'

באור ליום שני, כ"ב כסלו, נכנס הסופר הר' אייזנברג ל'יחידות' אצל הרבי, וזכה כאמור ל'יחידות' ממושכת ביותר. על כך הוא כותב למשפחת חיטריק, ביום שלישי כ"ג כסלו:

במוצש"ק במסיבת י"ט כסלו פגשתי את אחותך, גיסך, והראיתי להם התמונה. באור ליום שני משעה 1:05 לאחר חצות הלילה, הייתי בקודש פנימה אצל כ"ק מרן האדמו"ר שליט"א, עד 3:20 לפנות בוקר. הראיתי לכ"ק האדמו"ר שליט"א את התמונה הקולקטיבית שלנו וכן הרבה זמן הקדשתי שיחות בנוגע למשפחת חיטריק היקרה...

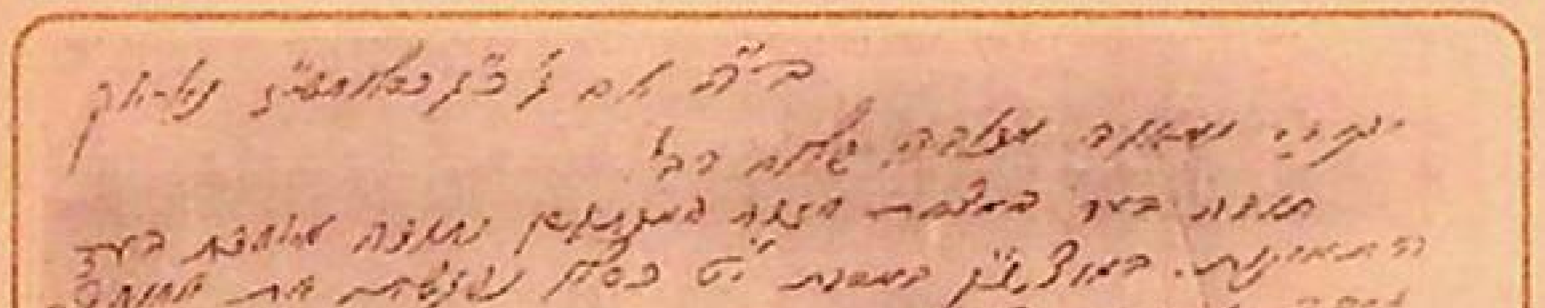
c/o ROZEN
57 Rue du Temple

מן העניין לציין כי לא היה זה ביקורו האחרון של הר' אייזנברג בריו די ז'ניירו. כשנה לאחר מכן, בכ"ח חשון תשח"י, נשלח ממרכז הישיבות "תומכי תמימים" בניו יורק המכתב הבא אל הרב חיטריק,

מה שמלמד על ביקור נוסף של הר' אייזנברג בריו, והפעם כשד"ר רשמי מטעם מרכז הישיבות, כשגם בפעם הזו התבקש הרב חיטריק לעמוד לימין האורח:

"בטח הגיע לו מכתבי מיום ד' ש"ז, והנני מקווה שיענה לנו על כל בקשתינו ושאלותינו. והנה יודע הוא היטב שחסר לנו תמיד אנשים שיעשו המגביות בכל המקומות שאפשר לעשות מגביות, ועתה הגיע לנו האפשרות לשלוח את ידידינו הנכבד וכו' מוה"ר דוד אייזענבערג שי' שיבקר את פארטא אלעגרא שלא נתבקרה בקיץ העבר, וכן שאר מקומות הקטנות (או שגם הגיעו לגדולות) בבראזיל, לבד ס. פאולו וריא שכבר נתבקרו בקיץ העבר, וכן שיבקר את ארגענטינא ויורגוויי.

דרכו הוא אשר תחילה מוכרח לבוא לריא (טרם שיבקר את פארטא אלעגרא) כי כן הוא הטיקעט שלו, על כן הנני לבקשו שיקבלו בשדה התעופה ולעזור לו בכל האפשר"...

קשר עם בוגר ישיבת "תורה ודעת"

בחודשים הראשונים של שנת תשי"ז, בוגר ישיבת "תורה ודעת" בניו יורק תושב בראזיל, יואל רוזנשטוק שמו, כתב מכתב לרבי, בו ציין כי הוא גר בריו. בהמשך לכך, נשלח אל הרב חיטריק מכתב מיוחד ממזכירות הרבי, בו הוא מתבקש לעמוד בקשר עם כותב המכתב, לסייע לו, ובאמצעותו ליצור קשר עם אחרים.

וכך כותב לו המזכיר הרב ניסן מינדל, בז' טבת תשי"ז:

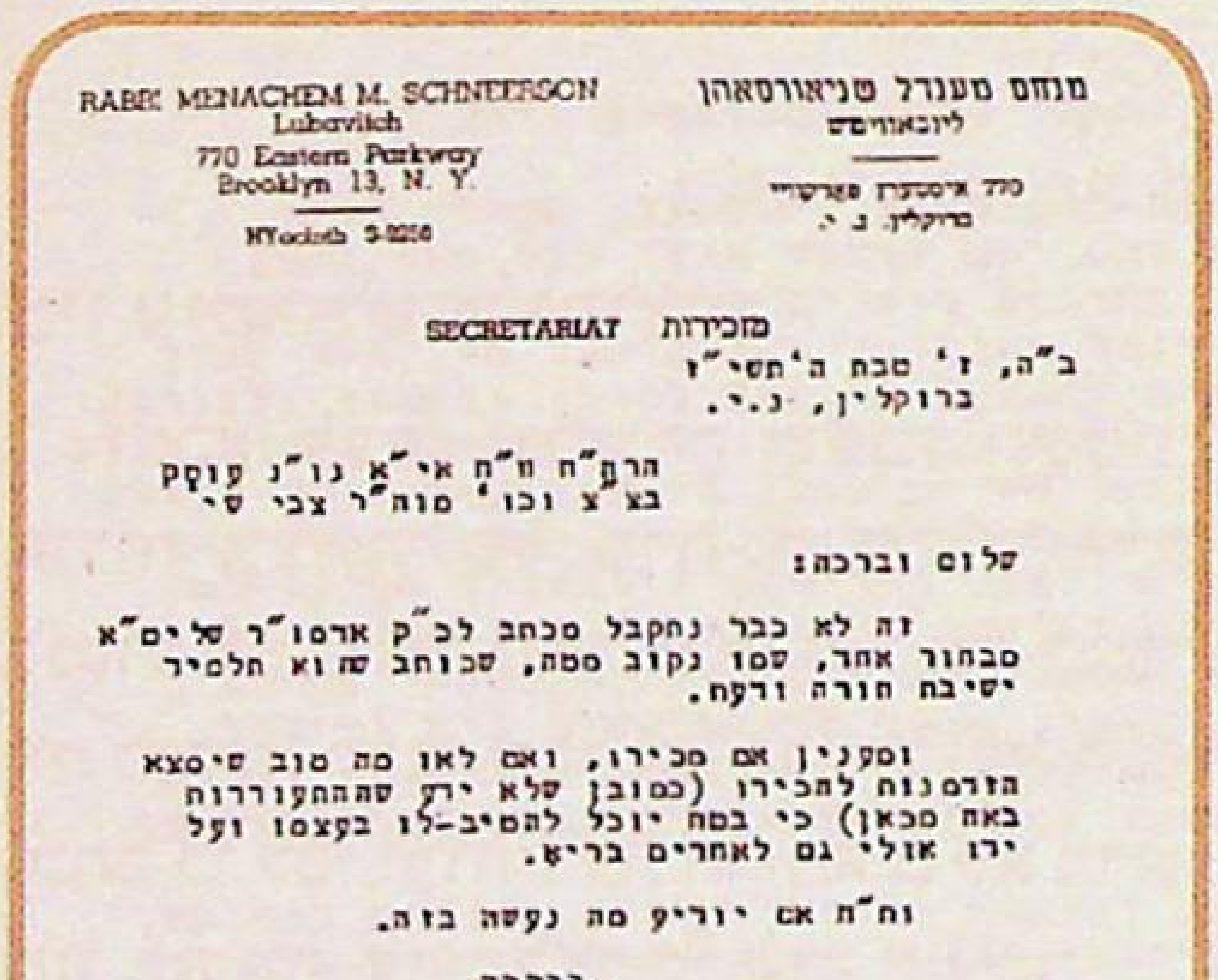
RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.
HYacinth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש
770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין, נ. י.

SECRETARIAT מזכירות

ב"ה, ז' טבת ה'תשי"ז
ברוקלין, נ.י.

הרה"ח וו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ וכו' מוה"ר צבי שי'

שלום וברכה:

זה לא כבר נתקבל מכתב לכ"ק אדמו"ר שליט"א מבחור אחד, שמו נקוב מטה, שכותב שהוא תלמיד ישיבת תורה ודעת.

ומעניין אם מכירו, ואם לאו מה טוב שימצא הזדמנות להכירו (כמובן שלא ידע שההתעוררות באה מכאן) כי בטח יוכל להיטיב-לו בעצמו ועל ידו אולי גם לאחרים בריא.

ות"ח אם יודיע מה נעשה בזה.

בברכה
[signature]
מזכיר

Yoel Rosenstock
Rua Mariz e Barros 470 ap.807
Rio de Janeiro

הרה"ח וו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ וכו'

מוה"ר צבי שי'

שלום וברכה!

זה לא כבר נתקבל מכתב לכ"ק אדמו"ר שליט"א מבחור אחד, שמו נקוב מטה, שכותב שהוא תלמיד ישיבת תורה ודעת.

ומעניין אם מכירו, ואם לאו מה טוב שימצא הזדמנות להכירו (כמובן שלא ידע שההתעוררות באה מכאן) כי בטח יוכל להיטיב-לו בעצמו ועל ידו אולי גם לאחרים בריא.

ותשואות חן אם יודיע מה נעשה בזה.

בברכה

ניסן מינדל, מזכיר

הרב חיטריק הזדרז לקיים את הוראת המזכירות וליצור קשר עם רוזנשטוק. הוא דיווח על כך למזכירות, כאשר הוא מוסיף ושואל על העניין לשמו התכתב הבחור עם הרבי, במטרה לסייע במה שדרוש לו.

במענה למכתבו, כתב המזכיר הרב אליהו קווינט לרב חיטריק את הדברים הבאים, בראש חודש שבט תשי"ט:

הרה"ח וו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ וכו'

מוה"ר צבי שי'

שלום וברכה!

ת"ח על מכתבו מענה על מכתבנו בהנוגע לבחור יואל שי' ראזענשטאק.

ובמענה על שאלתו, הנה שאלת הנ"ל היתה בענין פרטי.

מובן, אשר הנ"ל אינו יודע אשר כתבנו לכ' מזה. ולעת עתה אין כדאי גם עתה שידע עד"ז.

בברכה

א. קווינט, מזכיר

חיטריק-ריא

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.
HYacinth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש
770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין, נ. י.

SECRETARIAT מזכירות

ב"ה, ר"ח שבט תשי"ז
ברוקלין

הרה"ח וו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ וכו' מוה"ר צבי שי'

שלום וברכה!

ת"ח על מכתבו מענה על מכתבנו בהנוגע לבחור יואל שי' ראזענשטאק.

ובמענה על שאלתו, הנה שאלת הנ"ל היתה בענין פרטי.

מובן, אשר הנ"ל אינו יודע אשר כתבנו לכ' מזה. ולע"ע אין כדאי גם עתה שידע עד"ז.

בברכה
מזכיר

בין עיקר לטפל וחיצוני

הובא לעיל, בסקירה משנת תשט"ז, אודות רצונה של מרת רבקה חיטריק לנסוע עם ילדיה לארץ הקודש, כדי לבקר את הוריה. הרבי שלל את הרעיון, בין השאר משום שבתה אסתר הייתה אז בת כחצי שנה, וכתב כי לפי חוות דעת הרופאים לא כדאי לטלטל תינוק בנסיעה מחוץ למדינה ובשינויי מזג האוויר, עד מלאת לו שנה תמימה.

משחלפה שנה ולבת אסתר כבר מלאה שנה, חזרה מרת חיטריק וכתבה לרבי שוב על רצונה לנסוע לארץ הקודש עם ילדיה לבקר את הוריה.

בנוסף לכך, מרת חיטריק הבינה מדברי הרבי באגרותיו אליה ואל בעלה, כי חיי השליחות אמורים להיות חיי הקרבה של הסתפקות במועט וקשיים כלכליים, והיא תהתה האם אכן השלוחים נדרשים לחיות בתנאי מחיה בסיסיים בלבד.

על כל זאת משיב לה הרבי באגרת קודש מיוחדת כי ההיפך הוא הנכון וכל יהודי זכאי וצריך לחיות בהרחבה ובעשירות גדולה, אלא שיש להבחין בין העיקר לדברים טפלים וחיצוניים.

וכך כותב לה הרבי בכ"א טבת תשי"ז:

הרבנית מרת רבקה תחי',

ברכה ושלום!

לאחרי שתיקתה הכי ארוכה, נתקבל מכתבה ממוצש"ק ויחי יעקב בארץ מצרים.

ואתחיל מסיומו, במה שכותבת בהערה השניה - שמובן שעורר תוכן כתיבתה תמיהתי הכי גדולה, שהרי פשיטא ומפורסם שמאחל הנני לכל אחד ואחת מבני ישראל שיחיו חייהם בהרחבה, לא רק בהרחבה רוחנית אלא גם בהרחבה גשמית כפשוטה

ב"ה

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.
HYacinth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש
770 איסטערן פּארקוויי
ברוקלין, נ. י.

ב"ה, כ"א טבת תשי"ז
ברוקלין

הרבנית מרת רבקה תחי'

ברכה ושלום!

לאחרי שתיקתה הכי ארוכה, נתקבל מכתבה ממוצש"ק ויחי יעקב בארץ מצרים.

ואתחיל מסיומו, במה שכותבת בהערה השני' - שמובן שעורר תוכן כתיבתה תמיהתי הכי גדולה, שהרי פשיטא ומפורסם שמאחל הנני לכל אחד ואחת מבני ישראל שיחיו חייהם בהרחבה, לא רק בהרחבה רוחנית אלא גם בהרחבה גשמית כפשוטה ממש, ואף שהנסיון דעושר גדול יותר מהנסיון דקו העני הי', הרי ענין בעבודתו להונו של האדם החי חיים מרווחים, אלא שעל כל אחד לחזקו ולאמצו ולהורות לו על פרטי הנסיון לפניו עומד. והרי ידועים דברי רבנו הזקן בספרו תורה אור, מענין שכר ג' פסיעות שפסע לכבוד השי"ת פסע, לו מלכות כפשוטה בעולם לשלשה דורות - ומזה מובן שכרו של כאו"א מבני ישראל בעניניו. ומה שאמרתי ע"ד החיים בהרחבה, לפלא שמסיימת במכתבה העיקר והוא דברי - שאין להחליף העיקר (לא רק עיקר ברוחניות, אלא גם עיקר בגשמיות) - בהרחבה חיצונית ועד כדי לשכוח על העיקר והטפל ולהשאר בהרחבה חיצונית. ומדגיש הנני חיצוניות, וכוונתי שאינה משבעה רצון של החי בהרחבה כי אם בזה שהשכן אומר שסביבם עשיר הוא וכיו"ב. אבל כנ"ל אפשרי ואפשרי עשירים כר"א בן הורקנוס וצדיקים גדולים כפשוטם בחייהם היום יומיים. ולמותר להאריך עוד יותר בדבר הפשוט.

במה שכותבת בשאלה נסיעתם לביקור להורי' שיחיו, התנאים בהם תלוי פתרון השאלה משתנים מזמן לזמן, לא רק תנאי האויר והאקלים אלא גם תנאים הכללים, וכיון שהנסיעה מלוי' בכמה קישוים, שלכן בודאי אין כדאי לנסיעה לימים אחדים, צריך עיון אם המצב העכשוי נותן האפשריות לשער מראש השינוים שיכולים לחול במשך זמן הביקור ולהתחיל בהתאם לזה. ולכן כדאי שתדון ע"ד שאלתה לכשתהי' יציבות בענינים הכללים.

בברכה
בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
א. חדקוב
מזכיר

ממש, ואף שהנסיון דעושר גדול יותר מהנסיון דקו ההפכי ח"ו, ה"ז ענין בעבודתו לקונו של האדם החי חיים מרווחים, שעל כל אחד לחזקו ולאמצו ולהורות לו על פרטי הנסיון לפניו עומד.

והרי ידועים דברי רבנו הזקן בספרו תורה אור (לא, ג) כשם שבענין שכר ג' פסיעות שפסע לכבוד השי"ת פסקו לו מלכות כפשוטה בעולם לשלשה דורות שמזה מובן שכרו של כאו"א מבני ישראל בעניניו.

ומה שאמרתי ע"ד החיים בהרחבה, לפלא שמשמיטה במכתבה העיקר והוא דברי - שאין להחליף העיקר (לא רק עיקר ברוחניות, אלא גם עיקר בגשמיות) - בהרחבה חיצונית ועד כדי לשכוח על העיקר והטפל ולהישאר בההרחבה חיצונית. ומדגיש הנני חיצוניות, וכוונתי שאינה משבעת רצון של החי בהרחבה כי אם בזה שהשכן אומר שפב"פ עשיר הוא וכיו"ב. אבל כנ"ל אפשרי ואפשרי עשירים כרבי אליעזר בן חרסום וצדיקים גדולים כפשוטם בחייהם היום יומיים. ולמותר להאריך עוד יותר בדבר הפשוט.

במה שכותבת בשאלת נסיעתם לביקור להוריה שיחיו התנאים בהם תלוי פתרון השאלה משתנים מזמן לזמן, לא רק תנאי האויר והאקלים אלא גם תנאים הכללים, וכיון שהנסיעה תלויה בכמה קישוים, שלכן בודאי אין כוונתה לנסיעה לימים אחדים, צריך עיון אם המצב העכשווי נותן האפשרויות לשער מראש השינויים שיכולים לחול במשך זמן הביקור ולהחליט בהתאם לזה. ולכן כדאי שתדון ע"ד שאלתה לכשתהיה יציבות יותר בענינים הכללים.

בברכה

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

א. קווינט, מזכיר

הוראות והנחיות לרב יעקב בעגון

בחודש שבט תשי"ז, כהמשך לפעילותו של הרב חיטריק בנושא מזה מספר שנים, הגיע הרב יעקב בעגון לבראזיל כדי לפעול בשליחות הרבי במדינה.

בשלב ראשון הוא קבע את מגוריו בפורטו אלגרי עיר הולדתו, בסמוך להוריו. כיליד המדינה הדובר את שפתה וכמי שלמד מספר שנים בישיבה ב"בית חיינו" והוסמך שם לרבנות, עמדו בפני הרב בעגון מספר הצעות באשר יפנה.

הצעה נכבדה הוא קיבל מהקהילה המקומית בפורטו אלגרי, לשמש בתפקיד חינוכי בכיר בבית הספר היהודי המקומי. כמו כן הוא קיבל הצעות רבנות מכמה בתי כנסת, ובמקביל עמדה על הפרק גם האפשרות שיבוא לסייע לרב חיטריק בפעולותיו בריו. על כל אלה כתב הרב בעגון לרבי במספר מכתבים, בשלהי חודש שבט.

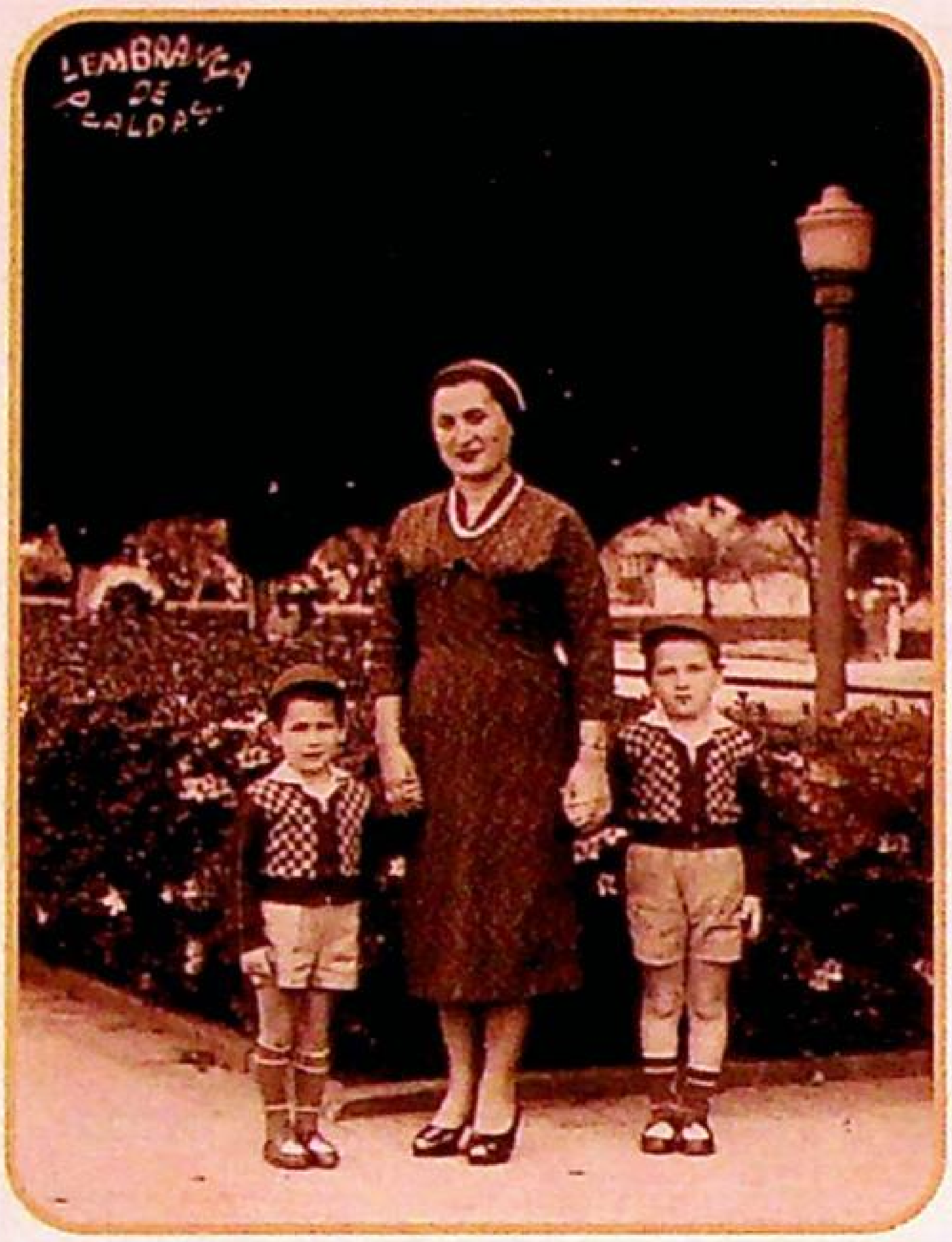

מרת רבקה חיטריק עם ילדיה יוסף יצחק ואהרן

מרת קיילא חיטריק עם נכדיה יוסף יצחק ואהרן

מרת קיילא חיטריק בעת ביקורה בריו, יחד עם בנה הרב הירשל, כלתה מרת רבקה, והשליח הרב יעקב בעגון

במכתב שהרבי כתב לרב בעגון, מז' אדר ראשון תשי"ז[20], מנחה אותו הרבי בפרטיות באשר להצעות שעומדות בפניו, ובין השאר מורה לו שבכל משרה עליו לסדר חוזה מסודר עם אנשי המקום לבל יוכלו לחזור בהם מהסכמותיהם. הרבי גם מורה לו כי אם הוא אינו האחראי הבלעדי על המוסד, אזי לעתים בהשפעה חיצונית על אופי המוסד ניתן להשפיע יותר מאשר בפנים.

הגעת משפחת בלומנפלד

במהלך שנת תשי"ז, הגיעו לבראזיל משפחת הרה"ג הרב ירחמיאל וזוגתו מרת אלטע דבורה בלומנפלד, והתיישבו בעיר ריו די ז'ניירו.

בואה של משפחת בלומנפלד לריו הייתה כדי להשתלב בעסקים מקומיים, אולם הקשר של הרב בלומנפלד עם הרבי שהלך והתחזק, הביא אותו להשתלב בקרב חסידי חב"ד שגרו בריו, וכפועל יוצא מכך - גם לעסוק בפעילות רוחנית ובהשפעה ציבורית, פעילות שהלכה והתרחבה עם השנים.

במהלך השנים עודד הרבי את הרב בלומנפלד להשתלב בתפקידים רבניים בריו, עד למינויו כרב ואב"ד ריו בשנת תשכ"ה.

הקמת סניף צעירי אגודת חב"ד בריו

עבודתו של הרב חיטריק בריו הלכה והתרחבה. כזכור, במהלך שנת תשט"ו ייסד הרבי את ארגון "צעירי אגודת חב"ד" המרכזית, וסניפים שלה הלכו והוקמו ברחבי העולם. בחודש סיון תשי"ז, החליט הרב חיטריק למסד את פעילות הפצת המעיינות הענפה בריו על ידי הקמת סניף של צעירי אגודת חב"ד בריו, ואשר כל פעולותיו יתנהלו באופן רשמי תחת שם חב"ד-ליובאוויטש.

וממחשבה למעשה. סניף צעירי אגודת חב"ד בריו הוקם ביום שני כ"ה סיון, ועל חבריו נימנו הרב חיטריק, הרב יעקב בעגון, הרב ירחמיאל בלומנפלד, ר' פייוויל גרינער ועוד. באותו יום ערך הרב חיטריק פרוטוקול מפורט מהקמת סניף צא"ח ומיהר לשגר את הפרוטוקול אל הרבי. שלושה ימים לאחר מכן, בכ"ח סיון, שיגר הרבי אגרת ברכה על הבשורה הטובה, כאשר לצד דברי הברכה והעידוד, הרבי מעורר ומזרז אשר היכולת ניתנה להם ורק ברצונם תלוי הדבר לעשות כהנה וכהנה.

וכך כתב הרבי[21]:

הנהלת צעירי אגודת חב"ד סניף ריא - בראזיל

---

20. אגרת ה'קפח. אגרות קודש כרך יד עמוד תיב.
21. אגרת ה'תקנו. אגרות קודש כרך טו עמוד רלז.

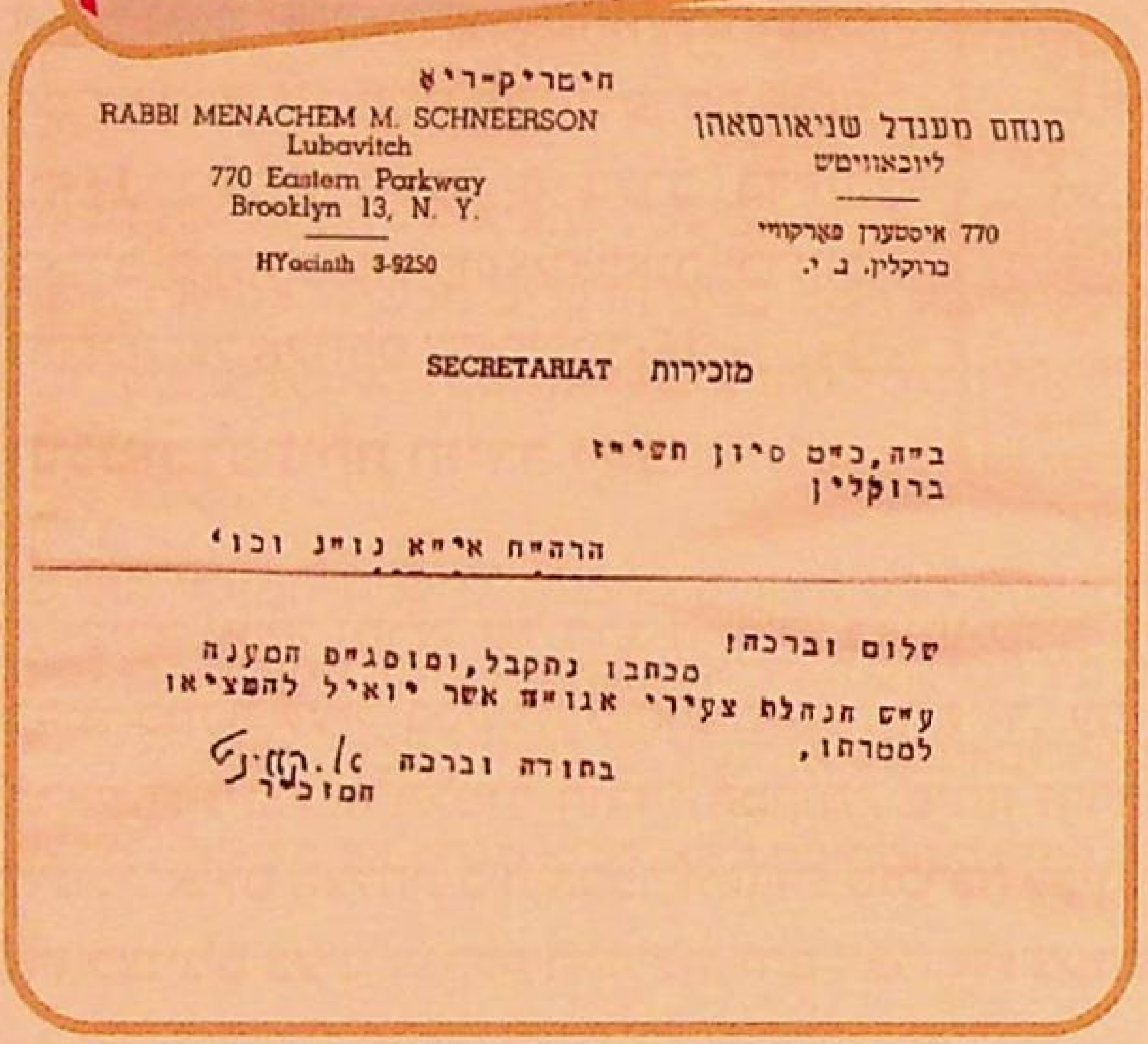

חיטריק-ריא

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.

HYacinth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש

770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין, נ. י.

SECRETARIAT מזכירות

ב"ה, כ"ט סיון תשי"ז
ברוקלין

הרה"ח אי"א נו"נ וכו'

שלום וברכה!
מכתבו נתקבל, ומוסגים המענה
ע"ש הנהלת צעירי אגו"ח אשר יואיל להמציאו
למטרתו,
בתודה וברכה
המזכיר

ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

בנועם קבלתי הפרטי-כל מיום השני לפרשת זאת חקת התורה מבשר טוב מיסוד סניף צעירי אגודת חב"ד במדינתם.

ויהי רצון שיהיה בשעה טובה ומוצלחת ודוקא מתאים להוראות רבותינו הק' זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע אשר מהעיקרים בזה הוא, שמכל דבר צריך להיות בכן, וגם בהנוגע ללימוד תורת החסידות בהשכלה עמוקה נאמרה דרישה זו, ולא עוד אלא שהוסיפו בזה אשר הבכן הוא ההוכחה על טיב הלימוד ועל אחת כמה וכמה בהנוגע לאסיפות החלטות וכו' וכו' ואין להאריך בדבר הפשוט.

אבל פשוט גם כן אשר רק ברצונם תלוי הדבר, כי היכולת ניתנה במילואה שהרי נמצאים אנו בעקבתא דמשיחא ממש, אשר עומד אחר כתלנו ומצפה להבירור דהפכים קטנים, שאז יתגלה ויגאלנו בגאולה האמיתית והשלימה ויוליכנו קוממיות לארצנו ומלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים.

בברכת הצלחה ולבשורות טובות

[חי"ק]

התוועדות י"ב תמוז בריו

הפעולה הראשונה שנערכה במסגרת צעירי חב"ד בריו, הייתה התוועדות גדולה לרגל חג הגאולה י"ב תמוז תשי"ז. ההתוועדות נערכה באולם בית הכנסת קופאקאבאנה,

ולקראת ההתוועדות פרסם הרב חיטריק בעיתונות היהודית את מודעת-ההזמנה הבאה, החתומה על ידי "צעירי אגודת חב"ד - ריו".

צעירי אגודת חב"ד -- ריא

איינלאדונג

אלע יידן פון ריא ווערן איינגעלאדן צו דער פ"ע פון

חג הגאולה -- י"ב תמוז

דער טאג פון דער באפרייאונג פון ליובאוויטשער רבין זצוקללה"ה נ"ע זי"ע,

וואס וועט פארקומען דעם קומענדיקן דאנערשטיק, י"ב תמוז תשי"ז, פרשת פנחס (דעם 11-טן יולי), פונקט 8 אז. אין אוונט, אין סאלאן פון דער שיל אין קאפאקאבאנא, אייף דער גאס קאפעלאן אלווארעז דא סילווא 15.

וכך נאמר במודעה[22]: הזמנה. כל יהודי ריו מוזמנים לחגיגת חג הגאולה י"ב-י"ג תמוז, יום שחרורו של הרבי מליובאוויטש זצוקללה"ה נ"ע זי"ע, שתתקיים ביום חמישי הבא, י"ב תמוז תשי"ז, פרשת פנחס (ה-11 ביולי), בשעה 8 בערב בדיוק, באולם בית הכנסת קופאקאבאנה, ברחוב הקפלה של אלוורס דה סילווה 15.

תוכנית לפתיחת חיידר ליובאוויטש בריו

עיקר עסקו ומרצו של הרב חיטריק באותן שנים היה בענייני החינוך היהודי הכשר בריו. כנזכר לעיל בסקירה מראשית שנת תשי"ד, עם בואו לריו, הרב חיטריק הועמד בראשות ניהול ה"תלמוד תורה" המקומי, פיתח והרחיב את גבולו בתלמידים ובצוות חינוכי. אולם הצלחת בית הספר והזהות שנכרכה לבית הספר ולאופי החינוך החסידי בו, היו לצנינים בעיני הנהלת הקהילה, והם הצרו את צעדיו.

הגיעו דברים לידי כך שהרב חיטריק העלה את האפשרות שהוא יעזוב את ריו, אולם במכתב שהרבי שיגר לו בכ"ט סיון תשי"ד, המובא לעיל, העלה הרבי מספר אפשרויות ואחת מהן - "שיקים מוסד חינוך ברשות עצמו בריא גופא", כלומר לפתוח מוסד חינוכי עצמאי של ליובאוויטש בריו, אשר יהיה כפוף למרותו של הרב חיטריק ויתנהל לחלוטין ברוח חב"ד-ליובאוויטש.

חיכוכים אלו הלכו ונמשכו בשנים שלאחר מכן, כאשר הרב חיטריק עדיין משמש בתפקידו בבית הספר, ואילו ההנהלה הוסיפה להקשות עליו את המלאכה.

משראו הללו שהרב חיטריק ממשיך לנהל את בית הספר ברוח ליובאוויטש, נקטו ראשי הקהילה במעשה. אם אין ביכולתם לכוף את הרב חיטריק תחתם, הם פתחו מוסד חינוכי מקביל אשר יקבל את מלוא המשאבים של הקהילה, וכך יצליחו לרוקן את בית הספר מתלמידים.

22. בתרגום מאידיש.

אמרו ועשו. במהלך השנים תשט"ו-תשט"ז הקימו הללו בית ספר חדש בשם "בר אילן" על שם הרב מאיר בר-אילן, ממנהיגי תנועת ה'מזרחי' שוועד הקהילה הזדהה עימה, והביאו אליו כוחות חינוכיים ציוניים מן השורה הראשונה. הם העמידו משאבים רבים לרשות בית הספר החדש ובמשך הזמן רוקנו את ה"תלמוד תורה" בניהולו של הרב חיטריק מתלמידיו.

בין אנשי הצוות החינוכי שעמדו בראשות מוסד "בר אילן", היו הד"ר יוסף בורג, לימים יו"ר המפד"ל ושר החינוך בישראל, מר גוטליב שהיה שגריר אורגוואי בישראל וכן הרב חיים בנימיני, אשר הגיע בחודש תמוז תשי"ד לריו כנציג המחלקה התורנית של הסוכנות היהודית, ולימים היה מנכבדי השלוחים בבראזיל ומנהל ישיבת חב"ד המפורסמת בפטרופוליס שבבראזיל.

בשלב זה הרב חיטריק הגיע למסקנה כי הגיעה השעה להביא אל הפועל את הצעת הרבי להקים מוסד חינוכי עצמאי של ליובאוויטש בריו. הדברים הבשילו לקראת שלהי שנת תשי"ז, והתוכנית הייתה לפתוח את המוסד החדש בתחילת שנת הלימודים תשי"ח.

אהלי יוסף יצחק ליובאוויטש

במחצית השניה של שנת תשי"ז עסק הרב חיטריק בהכנות להקמת המוסד החדש. השאלות המרכזיות שניצב בפניהם היו המיקום האידיאלי להקמת מוסד החינוך, וכן האם המוסד החדש יפעל בגלוי תחת שם ליובאוויטש או שמא יש להמנע מכך.

על כל זאת הוא כתב לרבי וזכה למענה המפורט הבא, מי"א מנחם אב תשי"ז[23]:

> הרה"ח וו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ
>
> מו"ה צבי שי'
>
> שלום וברכה!
>
> במענה על מכתבו מכ"ג תמוז, בו כותב על דבר שתי האפשריות לשכירת מקום בשביל החדר.
>
> מובן אשר שכירת מקום בהעלם שם ועל ידי זה יהיה תמיד מורא של לחץ וכו' אינה כדאית כלל.
>
> בענין שם המוסד, צריך עיון אם כדאי לקבעו תיכף שזה יניח עליו חותם מסויים, שהצד החיובי שבזה שאלה הזרים לרוח חותם זה יראו תיכף שאין להם יד בו, אבל גם הצד שלילי שזה עלול למנוע השתתפות אנשים כאלה שאין רוצים שבגלוי יאמרו עליהם שהם שייכים למסגרת זו. ובהתאם לזה, היינו איזה מהטעמים מכריע עכשיו בסביבתו, יחליטו. ואם יחליטו לקרות לו שם ובטוחים יהיו שהמוסד יהיה בר קיימא

---

23. אגרת ה'תרלא. אגרות קודש כרך טו עמוד שיב, ונשלמה על פי צילום האגרת.

ויתנהל כדבעי, יש לקראו בשם אהלי יוסף יצחק ליובאוויטש ולהכניסו לרשת זו.

במה שכותב שברצונו לקרב גם אנשים כאלה שיש לחשוש להשפעתם באם יחוו דעה בהנהלת המוסד, הנה ההבטחה (באווארעניש) בזה פשוטה - על ידי זה שמנצלים עזרתם באופן שלא תהיה להם השפעה רוחנית בהנהלת המוסד.

בברכה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א, מזכיר

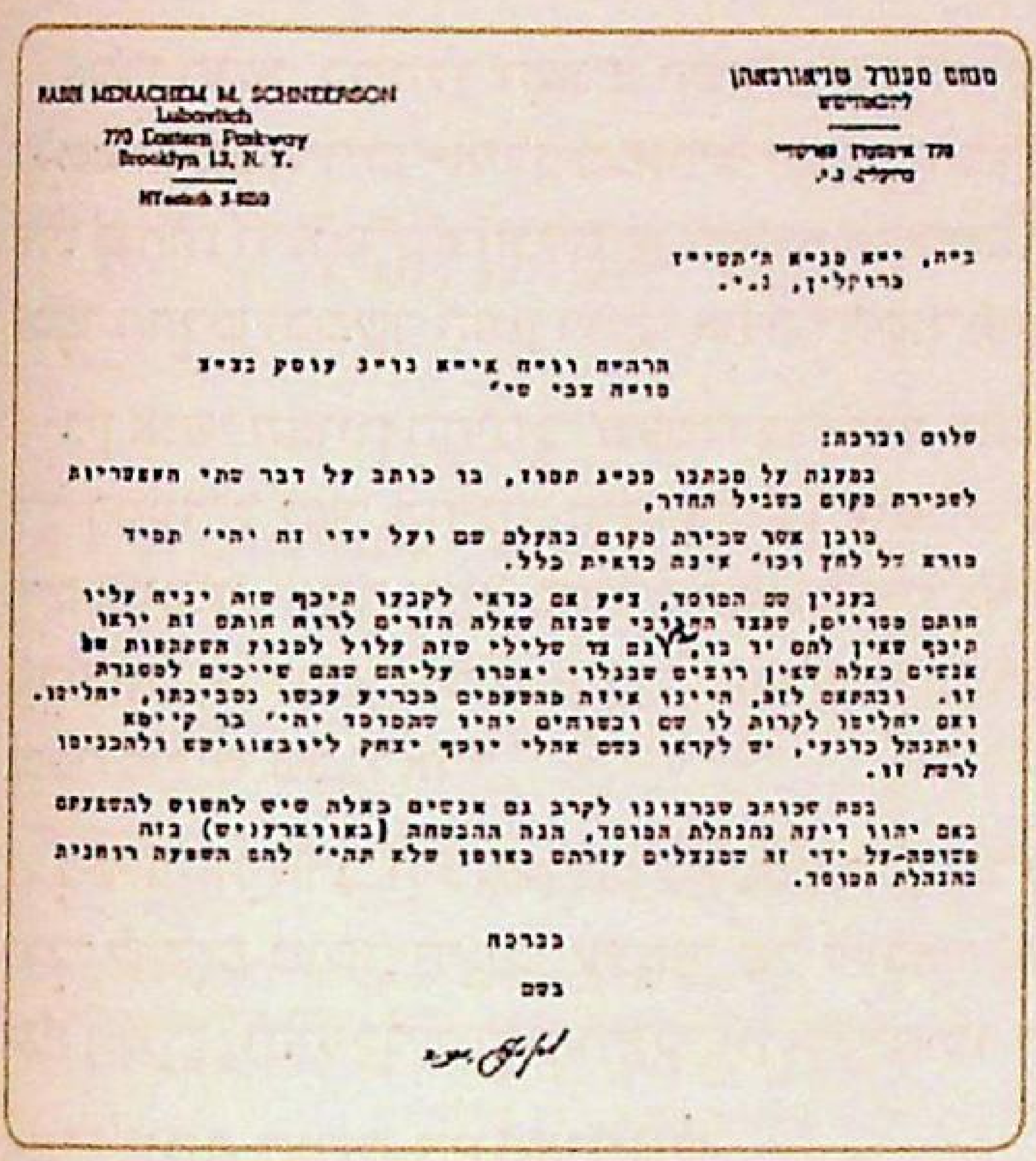

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש
770 איסטערן פּארקוויי
ברוקלין, נ.י.

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N.Y.
HYacinth 3-9250

ב"ה, י"א מנ"א ה'תשי"ז
ברוקלין, נ.י.

הרה"ח וו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ
מוה' צבי שי'

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מכ"ג תמוז, בו כותב על דבר שתי האפשריות לשכירת מקום בשביל החדר,

מובן אשר שכירת מקום בהקלם עם ועל ידי זה יהי' תמיד מורא על לחץ וכו' איננה כדאית כלל.

בענין שם המוסד, צ"ע אם כדאי לקבוע תיכף שזה יביא עליו אותם מסויים, מכיון שהענינים שבזה שאלה הזרים לראות אותם זה יראו תיכף שאין להם יד בו, וגם בד שלילי מזה עלול לסבות השתתפות של אנשים כאלה שאין רוצים שבגלוי יאמרו עליהם שהם שייכים למסגרת זו. ובהתאם לזה, הייננו איזה מהמפעים בבריא עכשו נסביבתו, יחליטו. ואם יחליטו לקרות לו שם ובשותים יהיו שהמוסד יהי' בר קיימא ויתנהל כדבעי, יש לקראו בשם אהלי יוסף יצחק ליובאוויטש ולהכניסו לרשת זו.

במה שכותב שברצונו לקרב גם אנשים כאלה שיש לחשוש להשפעתם באם יחוו דיעה בהנהלת המוסד, הנה ההבטחה (באווארעניש) בזה פשוטה-על ידי זה שמנצלים עזרתם באופן שלא תהי' להם השפעה רוחנית בהנהלת המוסד.

בברכה
בשם

קשר עם הרב חיים בנימיני

המוסד החדש אכן נפתח בראשית שנת תשי"ח, כפי שיסופר להלן. אולם מן העניין לציין, אשר למרות שהמוסד הוקם בעקבות פעילותם של אנשי "בר אילן" כנגדו, רקם הרב חיטריק קשרי ידידות קרובים עם הרב חיים בנימיני, מאנשי הצוות החינוכי של "בר אילן".

ידידות זו הביאה לכך שכאשר נולד בנו בכורו של הרב בנימיני, הרב אברהם דוד שי', העומד כיום בראש ישיבת חב"ד בפטרופוליס, הוזמן הרב חיטריק לשאת דברים בברית המילה. הרב חיטריק חזר בסעודת הברית מאמר חסידות, והידידות בין השנים הלכה והתהדקה, מה שהביא לימים להתקרבותה המלאה של משפחת בנימיני לליובאוויטש ואל הרבי נשיא דורנו.

תרמה לידידות זו גם העובדה אשר בצעירותן למדו מרת רבקה חיטריק, אז קרסיק, ומרת רבקה בנימיני, אז שטיינברג, בסמינר למורות בתל אביב, וכעת משנפגשו שוב בבראזיל, הידידות בין הנשים התהדקה ותרמה לידידות שבין בעליהן.

ביתר הרחבה על ידידות זו מספר הרב בנימיני בספרו "ישיבה של מעלה"[24]:

לקראת סיום שנתנו השלישית בבראזיל, בי"ב בסיון תשי"ז, נולד בננו אברהם-דוד. הסיפור הבא, הקשור בברית שלו, מביא אותי לציון העובדה שבאותם ימים לא היה לי

24. עמוד 64.

בברית המילה לבנו של הרב חיים בנימיני, אברהם דוד, סיון תשי"ז. מימין לשמאל יושבים: רבי צבי אלימלך טורנהיים, הרב בנימיני, האדמו"ר ממונקאטש רבי ברוך יהושע רבינוביץ, והרב צבי הירש חיטריק

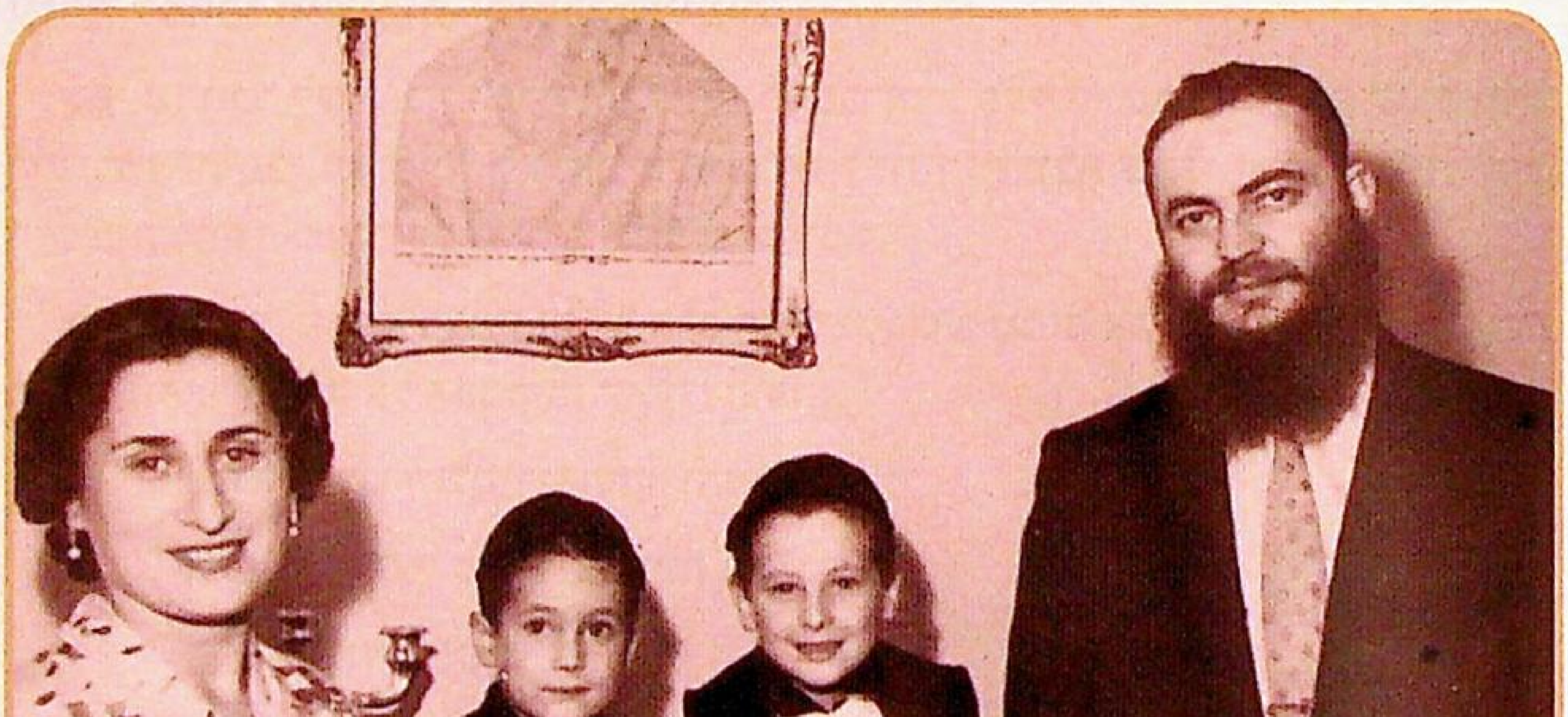

הרב הירשל ורבקה חיטריק וילדיהם

אמנם קשר עם חב"ד, אבל בדיעבד, הברית של בני היוותה ציון-דרך בקשר שלי עם חב"ד שנוצר בעתיד.

היינו באותה עת מיודדים עם משפחת חיטריק, בעקבות היכרותה של גב' חיטריק עם אשתי, שהחלה עוד לפני כן, בארץ-ישראל. לגביי, היה לקשר עם הרב חיטריק חשיבות רבה, בעיקר לגבי העתיד לבוא. המפגש בריו עם הרב חיטריק התקיים לפני שהכרתי את חב"ד ואת הרבי, ובאופן רשמי לא היה בינינו שיתוף פעולה. כנראה שמלמעלה נקבע מתי בדיוק אתחיל ללמוד תניא ואתוודע מקרוב לאור החסידות.

כעבור עשרות שנים, באחד מביקוריי ב-770, הרב חיטריק הזמין אותי לסעודת שבת בביתו. כשהגעתי לביתו ראיתי שורה של אורחים חשובים שסעדו על שולחנו באותה שבת, ובמהלך הסעודה הרב חיטריק הפתיע אותי וסיפר לי, כי בשעתו אף שאני מצידי טרם התוודעתי לחב"ד, הוא מצדו דיווח לרבי על בואי לעיר ועל פעילותי. בעוד שלגבי חוגים ופעילים אחרים הרבי השמיע לו הוראות שונות איך וכיצד יתייחס אליהם, לגביי הרבי הורה לו כי יניח לי - 'בנימיני זאל מען ניט טשעפן'.

מובן שבאותה שעה לא ידעתי על כך, אבל במבט לאחור אפשר לומר שהיה לי סימן לכך. הרב חיטריק השתתף בברית של בננו, הרעיף עלינו ידידות גדולה ואף השמיע דברים משיחה של הרבי. כך היה לי, בדיעבד, סימן לקשר עם חב"ד שנוצר והתפתח בעתיד.

עזרה למרכז הישיבות "תומכי תמימים"

כפי שהוזכר לעיל, בין תפקידיו בשליחותו בבראזיל פעל הרב חיטריק גם עבור מרכז הישיבות "תומכי תמימים" ליובאוויטש, ומעת לעת היה יוצא בשליחויות שונות למען הישיבות, עומד בקשר עם גבירים ונגידים וכדומה.

לפנינו פנייה נוספת בעניין זה אל הרב חיטריק, מכ"ב מנחם אב תשי"ז, בה חדב"נ הרב שמרי' גורארי' פונה אליו בבקשת עזרה דחופה:

> כבוד ידידנו ותלמידנו היקר והנעלה
>
> אי"א וו"ח בעל מדות תרומיות וכו' כש"ת
>
> הרב צבי חיטריק שי'
>
> ריא דע זשאנעירא, בראזיל
>
> שלום וברכה!
>
> היות שמוסדנו הק' מרכז הישיבות תומכי תמימים נמצא כעת במצב דחוק מאד וכבר הגענו לגרעון של 130,000 וכל יום ויום העובר בשלום על מוסדנו מבלי התמוטטות ח"ו זהו נס ממש, אך מי יכול להסתמך רק על נסים בלבד.

אי לזאת הריני לבקש מכרומ"ע שי' אשר באם הרב גארפינקעל שי' נוסע מריא שיהיה נא מטובו להמשיך את העבודה, ולהשתדל בכל עוז ומרץ להביא המגבית לרום פסגת המעלה בגודל דרישת השעה.

אנא לשלוח לנו סכום מסויים מכסף המגבית בהקדם הכי אפשרי כדי לגרום בזה להצלת המוסדות התורה הק' שלנו.

גם יאבה נא לעורר ולזרז את ידידנו ר' פיוויל גרינער שי' שישלח לנו בהקדם האפשרי את מה שהבטיח בעד קניית זכות של חדר בישיבתנו המרכזית בברוקלין לזכר נשמת הוריו וחותנו ז"ל.

ובזה הנני פורש בשלומו ומברכו בכל מילי דמיטב ובשנה טובה מבורכה ומאושרת לשנה טובה ומתוקה בגשמיות וברוחניות.

ברגשי כבוד ויקר ובברכת התורה

הרב שמרי' גוראריו', חדב"נ

שנת תשח"י

הנחיות לפעילות הרב בעגון

בחודשים הראשונים של שנת תשי"ז שב לבראזיל, כאמור לעיל, הרב יעקב בעגון, יליד פורטו אלגרי, אשר למד מספר שנים בישיבה ב-770. בשובו לבראזיל עמדו בפניו מספר הצעות בתחום הרבנות ובתחום החינוך, ובאגרות משנת תשי"ז, הרבי התייחס לכל האפשרויות הללו והנחה אותו איך ומה לעשות.

במהלך השנה בדק הרב בעגון את האפשרויות השונות שעמדו בפניו בפאולו, בריו די ז'ניירו ובפורטו אלגרי, כאשר האפשרות שהייתה נראית לו עדיפה היא לגור בריו די ז'ניירו, ולהשתלב שם בתחום החינוך.

בשלהי חודש אלול תשי"ז הוא כתב על כך לרבי. באגרת מה' תשרי תשי"ח, הרבי מעודד אותו לקבל את המשרה החינוכית בריו, ובד בבד מורה לו להשתלב ולפעול למען כלל ענייני חב"ד בעיר.

פתיחת חיידר ליובאוויטש בריו

בתחילת שנת הלימודים תשי"ח הקים הרב חיטריק את חיידר ליובאוויטש בריו די ז'ניירו, ושמו נקרא "אהלי יוסף יצחק ליובאוויטש". כפי שתואר לעיל בהרחבה, מהלך פתיחת החיידר היה לאחר שנים של עיסוק בתחום החינוך היהודי בריו, וקודם לכן בפאולו, במהלכן עשה הרב חיטריק רבות למען החינוך היהודי בבראזיל.

ואולם התגובות של גורמים שונים בקהילות אלו לפעלו, הביאו את הרב חיטריק למסקנה כי הדרך הנכונה והרצוייה בה עליו לפעול, היא להקים מוסד עצמאי של ליובאוויטש, בניהולה של ליובאוויטש וברוחה. כך החיידר יוכל להתפתח ולפרוח ללא המאבקים וההתמודדויות שליוו את עבודתו החינוכית עד אותה שעה.

מעודד מברכות הרבי להצלחה, פתח הרב חיטריק את החיידר החב"די כאשר הוא מסתייע רבות בכוח החינוכי הצעיר שהגיע זה עתה, הרב יעקב בעגון אשר התמנה כמנהל החיידר.

בהנהלת המוסד החדש נטלו חלק, מלבד הרב חיטריק והרב בעגון, גם הרב ירחמיאל בלומנפלד וכן ר' פייוויל גרינר, אשר כנזכר לעיל היה לעזר רב לרב חיטריק בכל פעולותיו.

על צוות ההוראה במוסד נימנו גם נשות החסידים בריו, ובהן מרת רבקה חיטריק, מרת דבורה בלומנפלד, וכן מרת שיינא בעגון.

החיידר הוקם במבנה רחב ידים בן שתי קומות, ברחוב לסרדה קאטיניו בשכונת קופאקאבאנה. במסגרת המוסד החדש, הפעיל הרב חיטריק שורה של פעילויות חינוכיות, כשיעורי לימוד בערבים לתלמידים שלמדו בשעות היום במוסדות אחרים, מסיבות שבת לילדי האזור ועוד.

במקביל לפתיחת החיידר, אשר החל לפעול בתחילת שנת הלימודים, עם תום תקופת הקיץ והחופש בבראזיל בסוף חודש ינואר, הפעיל הרב חיטריק גם מחנה קיץ לתלמידי המוסד, באיזור פאסאס דה קאלדאס.

חזונו של הרב חיטריק לגבי החיידר היה כי בוגרי החיידר אשר ילמדו בו מספר שנים במהלכם יקבלו חינוך חב"די מקורי, יהיו בסיס להקמת הישיבה החסידית הראשונה על אדמת בראזיל. בד בבד הרב חיטריק תיכנן לפתוח לצד החיידר גם גן ילדים שבוגריו יהוו בסיס להמשך התפתחות החיידר.

למרות שהקמת חיידר ליובאוויטש בריו הייתה בעקבות עזיבתו של הרב חיטריק את מוסד ה"תלמוד תורה" המקומי, והחיכוכים שהיו לו עם הנהלת הקהילה שהקימה את בית הספר "בר אילן", המשיך הרב חיטריק לעמוד בקשרי ידידות עם ראשי הקהילה ובהם גם מר נטע שטרוזנברג, נשיא בית הספר "בר אילן", שאף זכה לבקר אצל הרבי הריי"צ יחד עם הרב יוסף וויינברג.

תמיכה רחבה בעיר

פתיחת המוסד החב"די החדש עוררה הדים נרחבים בריו. המוסד זכה לתמיכה של ציבור נכבד אשר ביקש להעניק לילדיו חינוך יהודי ערכי ברוח החסידות. לפנינו סקירה בעיתונות היהודית בבראזיל שפורסמה שבועות אחדים לאחר פתיחת ה"חיידר", הנושאת את הכותרת "התקדמות רבה בבית הספר הדתי החדש בקופאקאבאנה"[25]:

25. בתרגום מאידיש.

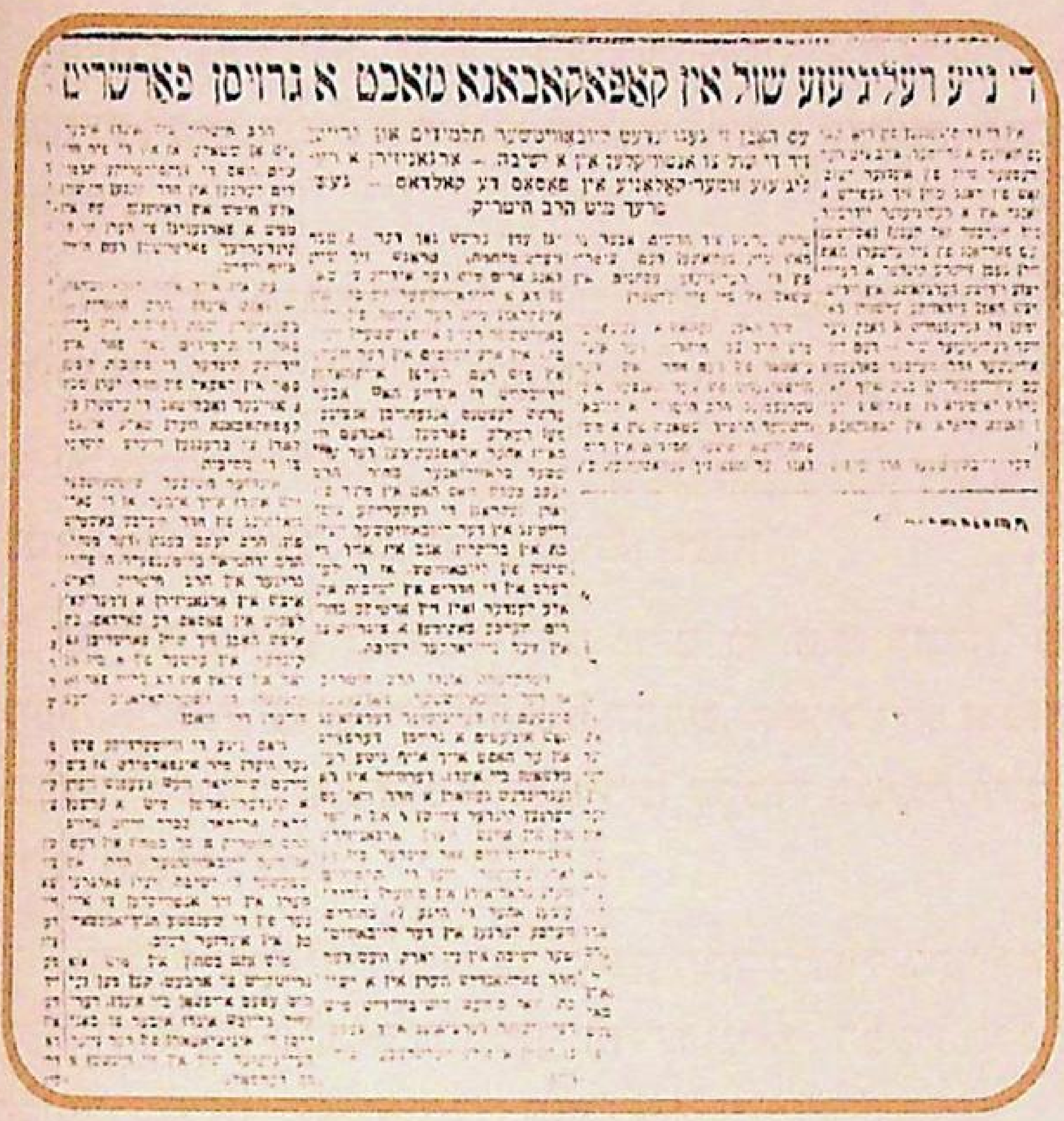

די נייע רעליגיעזע שול אין קאפאקאבאנא מאכט א גרויסן פארשריט

באזור של ריו, שם גר חלק גדול, אם לא הגדול ביותר, של הישוב שלנו, נרגש כבר מזמן החיסרון של בית ספר יהודי דתי שיכול לספק את הדרישה של הורים רבים שרוצים לתת לילדיהם חינוך יהודי דתי ביידיש. כעת ההורים הללו קיבלו את ההזדמנות הודות לבית הספר היהודי הדתי - החדר של ליובאוויטש התופס בנין בן שתי קומות בלסרדה קאטיניו 45 (פאסטא 4 - ליד ס' קלרה בקופאקאבאנה).

חדר ליובאוויטש קיים רק ארבעה חודשים, אבל הוא כבר זכה לתמיכה של עסקנים דתיים בעיר ובקרב הורים רבים.

היתה לנו שיחה עם הרב צבי חיטריק, היוזם של החדר והבריח התיכון של כל המפעל. מוצאו של הרב חיטריק, תלמיד ליובאוויטש, הוא ממשפחה של חסידי ליובאוויטש והוא ניצל מ"גן עדן" רק לאחר מלחמת העולם השניה. הוא מסתובב כבר הרבה זמן עם הרעיון ליצור כאן ישיבת ליובאוויטש, בהתאם לשיטה של הרבי מליובאוויטש לייסד ישיבות בכל הישובים בעולם ובכך לסייע להחזיק יהדות.

אבל הרעיון התחיל לקבל מסגרת ריאלית רק לאחרונה. לאחר שהגיע לכאן הבחור הברזילאי הראשון, הרב יעקב בעגון, שבמשך שנים קיבל את ההכנה המתאימה בישיבת ליובאוויטש בברוקלין. אגב, שיטת ליובאוויטש היא גם שהמורים בחדרים ובישיבות יהיו הבחורים המקומיים, המקבלים הכנה בישיבה הניו-יורקית.

הרב חיטריק מצהיר בפנינו כי מערכת החינוך היהודי המודרנית של ליובאוויטש זוכה להצלחה גדולה בכל מקום והוא מקווה לתוצאות טובות גם אצלנו. בינתיים נוסד כאן חדר, בו לומדים ילדים בני 5-6 שנים ובערב מאורגנים לימודי ערב

לילדים עד גיל 15. יותר מאוחר, כאשר התלמידים יסיימו ויחזרו לכאן 17 הבחורים המקומיים הלומדים בישיבת ליובאוויטש בניו יורק, החדר יהפוך לישיבה, כאשר בד בבד עם חינוך דתי תינתן גם השכלה כללית מלאה.

הרב חיטריק מספר לנו בגאון כי בארבעת החדשים שהילדים בני השש לומדים בחדר, כולם כבר יודעים חומש ותפילה. זה ממש תענוג לשמוע איך הילדים מפרשים את החומש באידיש ('טייטש').

מאורגנות גם - אומר לנו הרב חיטריק - מסיבות שבת מיוחדות, לא רק עבור התלמידים אלא עבור כל הילדים היהודיים. המסיבות מתקיימות בבנין החדר, בכל שבת בשעה 3 אחר הצהריים. ההורים בקופאקאבאנה אכן מוזמנים להביא את ילדיהם למסיבות אלה.

בן שיחינו הנכבד מוסר לנו גם שהנהלת החדר המורכבת מהרב יעקב בעגון (המנהל), הרב ירחמיאל בלומנפלד, ה' פייויש גרינר והרב חיטריק, עומדת לארגן כעת מחנה קיץ בפאסעס דה קאלדאס. עד עתה נרשמו 30 ילדים בגילאי 6 עד 15 ויש מקום ל-60 ילדים בלבד. מחנה הקיץ יימשך שלושה שבועות.

לגבי התכניות לעתיד, מיידעים אותנו כי לקראת שנת הלימודים הבאה ייפתח גן ילדים עם כיתה ראשונה. בכלל, הרב חיטריק מגלה ביטחון רב כי חדר ליובאוויטש ולאחר מכן הישיבה יגדלו ויתפתחו לאחד ממוסדות החינוך הנאים ביותר ביישובנו.

עם כזה בטחון ועם כזו נכונות לעבודה, בוודאי אפשר לפעול משהו אצלנו. לכן נותר לנו לברך את היוזמים של בית הספר הדתי ולאחל להם הצלחה רבה.

כל ארץ בראזיל לפניהם

חזונו של הרבי באשר לעתידה של יהדות בראזיל היה גדול ורחב ביותר. הרבי ראה בבראזיל כר פורה ונרחב להפצת יהדות וחסידות, וחזר ואמר וכתב כי אין הדבר תלוי אלא בפעולותיהם ובהתמסרותם של השלוחים והחסידים בבראזיל.

בעקבות פתיחת החיידר החדש בריו, הלכה והסתעפה עבודתו החינוכית של הרב חיטריק. במהלך חודש חשון תשי"ח הוא דיווח לרבי על התפתחות המוסד ועל פעלו של המנהל הרב בעגון.

במכתב המענה על דיווח זה מעורר ומעודד הרבי את הרב חיטריק לנצל את כל כוחותיו וכישוריו של הרב בעגון למען ענייני חב"ד בריו, כאשר בין הדברים הרבי מתאר את חזונו באשר ליהדות בראזיל. וכך כותב הרבי באגרת מי"ח מר חשון תשי"ח[26]:

26. אגרת ה'תתנד. אגרות קודש כרך טז עמוד עז, ונשלמה על פי צילום האגרת.

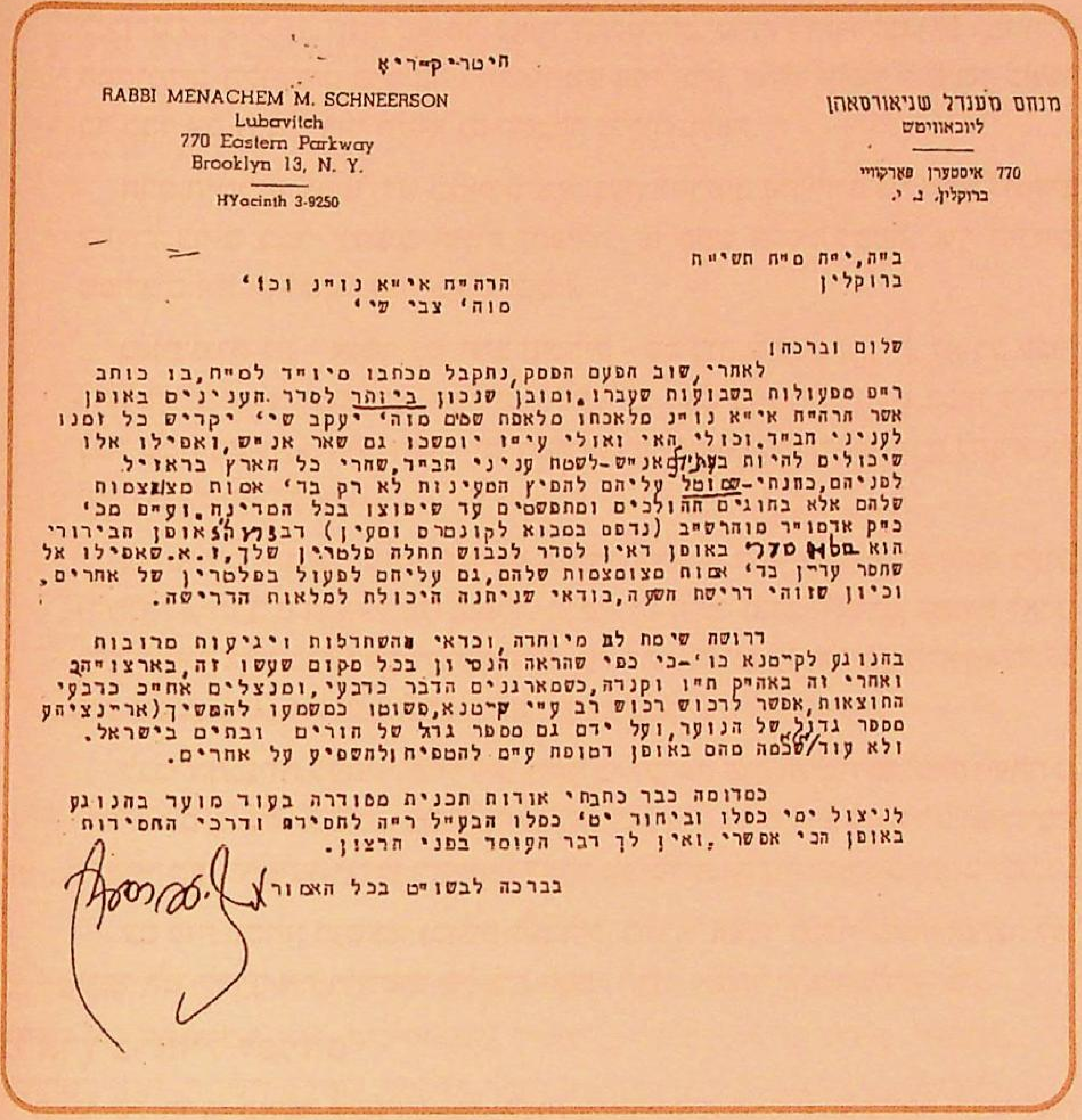

ה׳תש״ח

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.

HYacinth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש

770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין, נ. י.

ב״ה, י״ח מ״ח תשי״ח
ברוקלין

הרה״ח אי״א נו״נ וכו׳
מוה׳ צבי שי׳

שלום וברכה!

לאחרי שוב הפעם הפסק, נתקבל מכתבו מיו״ד למ״ח, בו כותב ר״פ מפעולות בשבועות שעברו. ומובן שנכון ביותר לסדר הענינים באופן אשר הרה״ח אי״א נו״נ מלאכתו מלאכת שמים מוה׳ יעקב שי׳ יקדיש כל זמנו לעניני חב״ד. וכולי האי ואולי עי״ז יומשכו גם שאר אנ״ש, ואפילו אלו שיכולים להיות בעתיד מאנ״ש-לשטח עניני חב״ד, שהרי כל הארץ בראזיל לפניהם, כוונתי-שמוטל עליהם להפיץ המעינות לא רק בד׳ אמות מצומצמות שלהם אלא בחוגים ההולכים ומתפשטים עד שיפוצו בכל המדינה. וע״פ מכ״ק אדמו״ר מוהרש״ב (נדפס במבוא לקונטרס ומעין) דבזה האופן הבירורי הוא בסלו סלי באופן דאין לסדר לכבוש תחלה פלטרין שלך, ז.א. שאפילו אל שחסר עדיין בד׳ אמות מצומצמות שלהם, גם עליהם לפעול בפלטרין של אחרים, וכיון שזוהי דרישת השעה, בודאי שניתנה היכולת למלאות הדרישה.

דרושת שימת לב מיוחדה, וכדאי ההשתדלות ויגיעות מרובות בהנוגע לקייטנא כו׳-כי כפי שהראה הנסיון בכל מקום שעשו זה, בארצוה״ב ואחרי זה באה״ק ת״ו וקנדה, כשמארגנים הדבר כדבעי, ומנצלים אח״כ כדבעי החוצאות, אפשר לרכוש רכוש רב ע״י קייטנא, פשוטו כמשמעו להמשיך (אריינציהען) מספר גדול של הנוער, ועל ידם גם מספר גדול של הורים ובתים בישראל. ולא עוד/שלמה מהם באופן דמוסת ע״מ להטפיח ולהשפיע על אחרים.

כמדומה כבר כתבתי אודות תכנית מסודרה בעוד מועד בהנוגע לניצול ימי כסלו וביחוד יט׳ כסלו הבע״ל ר״ה לחסידות ודרכי החסידות באופן הכי אפשרי, ואין לך דבר העומד בפני הרצון.

בברכה לבשו״ט בכל האמור

הרה״ח אי״א נו״נ וכו׳

מו״ה צבי שי׳

שלום וברכה!

לאחרי שוב הפעם הפסק, נתקבל מכתבו מיו״ד למר-חשון, בו כותב ראשי פרקים מפעולות בשבועות שעברו, ומובן שנכון ביותר לסדר הענינים באופן אשר הרה״ח אי״א נו״נ מלאכתו מלאכת שמים מו״ה יעקב שי׳ יקדיש כל זמנו לעניני חב״ד.

וכולי האי ואולי על ידי זה יומשכו גם שאר אנ״ש ואפילו אלו שיכולים להיות בעתיד מאנ״ש לשטח עניני חב״ד, שהרי כל הארץ בראזיל לפניהם, כוונתי - שמוטל עליהם להפיץ המעינות לא רק בד׳ אמות מצומצמות שלהם אלא בחוגים ההולכים ומתפשטים

עד שיפוצו בכל המדינה, ועל פי מכ' כ"ק אדמו"ר מהורש"ב (נדפס במבוא לקונטרס ומעין) דבזמן הזה אופן הבירורים הוא בלא סדר באופן דאין לסדר לכבוש תחלה פלטרין שלך, ז.א. שאפילו אלו שחסר עדיין בד' אמות מצומצמות שלהם, גם עליהם לפעול בפלטרין של אחרים. וכיון שזוהי דרישת השעה, בודאי שניתנה היכולת למלאות הדרישה.

דרושה שימת לב מיוחדת וכדאי ההשתדלות ויגיעות מרובות בהנוגע לקייטנא כו', כי כפי שהראה הנסיון בכל מקום שעשו זה בארצות הברית, ואחרי זה באה"ק ת"ו וקנדה, כשמארגנים הדבר כדבעי, ומנצלים אחר כך כדבעי התוצאות, אפשר לרכוש רכוש רב על ידי קייטנא, פשוטו כמשמעו להמשיך (אריינציהען) מספר גדול של הנוער ועל ידם גם מספר גדול של הורים ובתים בישראל, ולא עוד, אלא שכמה מהם באופן דטופח על מנת להטפיח ולהשפיע על אחרים.

כמדומה כבר כתבתי אודות תכנית מסודרה בעוד מועד בהנוגע לניצול ימי כסלו וביחוד י"ט כסלו הבע"ל ראש השנה לחסידות ודרכי החסידות באופן הכי אפשרי, ואין לך דבר העומד בפני הרצון.

בברכה לבשורות טובות בכל האמור

[חי"ק]

סיוע ממרכז ישיבות "תומכי תמימים"

המוסד החינוכי החדש אותו פתח הרב חיטריק, זכה גם לסיוע כספי ממרכז הישיבות "תומכי תמימים" בארצות הברית. כפי שהובא בסקירה משנת תשי"ז, במהלך השנה ביקר בבראזיל הרב אברהם יצחק גורפינקל, שד"ר מטעם הישיבה, והרב חיטריק היה לו לעזר במסעו בבראזיל.

במכתב שלפנינו, מכ"ו חשון תשח"י, מודה חדב"נ הרש"ג שעמד בראש מרכז הישיבות לרב חיטריק על הסיוע שהגיש לשד"ר הרב גורפינקל, וכן מודיע לו כי הרשות בידו להסתייע בכספים אלו למען המוסד החדש שנפתח בריו. וכך נאמר במכתב זה:

כבוד ידידנו הנעלה והנכבד

הרה"ג הרה"ח אי"א, מחשובי תלמידי ישיבותינו הק' וכו'

מוה"ר צבי הירש שי' חיטריק

ריא

שלום וברכה!

בטח הגיע לידו מכתבי שכתבתי אליו ביום כ"ה מנחם אב העבר, ולפלא גדולה אצלינו שלא קבלנו שום תשובה עד עתה. כן בטח הגיע לידו הניירות שביקש מאתנו קודם ימים הטובים שעברו כדי שיוכל לבוא לפה על חג הסוכות, שלחנו לו אז תיכף ומיד הדרוש הגם שבימים האלו העבודה בהמשרד רבה, מכל מקום מילאנו בקשתו תיכף ומיד ממש.

ועתה הננו עוד הפעם בתודתינו בעד עזרתו הנאמנה לידידינו הרה"ג הרה"ח אי"א וכו' אחד מרמ"י ישיבותינו הק' וכו' מוה"ר אברהם יצחק גארפינקעל שי', וכפי שסיפר בפרטיות הנה עזר לו הרבה יותר מכפי כוחותיו ובעיקר בהטרחא שטרח עמו בהיותו שם, ולפעלא טבא הננו אומרים לו יישר חילו, כן הננו להגיד לו שהרב רא"י גארפינקעל שי' מסר הסכום של 1,550 הנאסף על ידכם בריא תיכף בבואו לפה חזרה צלחה.

רצוננו מאד מאד לדעת מכל אלו שהיו צריכים ליתן אליו מהמגבית שעשה הרב גארפינקעל, ואשר זה היה צריך לילך בתור עזר ממרכז הישיבות בעד החדר שמייסדים במחנם הט'. ראשית אנו צריכים לידע מכל אלו שסילקו הבטחותיהם כי הלא צריכים לסדר שילום הקבלות כנהוג, והשנית אם החדר נתייסד והשתמש בזה הסכום של 400-500$...

ברגשי כבוד והוקרה רבה ודרישת שלום וברכות נאמנות לבני ביתו, וביחוד לכבוד חמותו תחי' ולכל משפחתם שי'.

הרב שמרי' גוראר'

יו"ר ועד הפועל

פרסומים בעיתונים והכנות לי"ט כסלו

במענה על דיווח שגרתי שכתב הרב חיטריק לרבי בראשית חודש כסלו תשי"ח, תוהה הרבי על אשר אינו מציין כדרכו את פעולותיו בפרסום דברי חסידות בעיתונים. הרבי גם מתעניין, בעקבות תכתובת שהרבי ניהל ארבע שנים קודם לכן עם עורך העיתון היהודי מר יעקב פרנס, כיצד הרב חיטריק מתקדם בקשר עמו. וכך כותב לו הרבי באגרת מט' כסלו תשי"ח[27]:

הרה"ח אי"א נו"נ וכו'

מו"ה צבי שי'

שלום וברכה!

27. אגרת ה'תתקה. אגרות קודש כרך טז עמוד קלא.

במענה למכתבו מב' כסלו, לפלא שגם בו אינו מזכיר אודות ההדפסה במכתבי-עת הנקראים על ידי בני ישראל שבמדינתם, ענינים דתורת החסידות און דעם ארום פון [=ומסביב ל]חסידות, ובפרט שכזכור לי לפני איזה שנים כתב שהתדבר והתיידד עם עורך עתון המופיע שם, והתועלת שבדבר בודאי אין צריך ביאור ואריכות.

תקוותי אף שאינו כותב עד"ז שהזכרותיו אודות ההכנות לי"ט כסלו, הרי מכינים תכנית מפורטת איך לנצל יום זה להפצת המעינות, ובאופן שיהיה רישומו ניכר במשך השבועות והחדשים שלאחר זה, וכיון שנקרא ראש השנה לחסידות ודרכי החסידות, שבודאי שגם בזה הדיוק ראש ולא תחלה, וכמו הראש הכולל חיות האברים וכמבואר זה בכ"מ, ואין לך דבר העומד בפני הרצון, שהרי היכולת על זה ניתנה.

בברכה לבשורות טובות

ובפ"ש המשתתפים בעבודת הפצה המעינות חוצה

[חי"ק]

התוועדות י"ט כסלו בריו

ואכן, דגש מיוחד שם הרב חיטריק על המועדים החסידיים, בהם הוא היה עורך התוועדויות גדולות, מזמין אליהם את רבני העיר ואישים נכבדים. רבים היו משתתפים בהתוועדויות אלו ובאמצעותם התקרבו לתורת החסידות ולליובאוויטש.

מסיבה פון חב״ד
לכבוד י״ט כסלו

עס איז שוין א טראדיציע ביי די לובאוויטשער חסידים, וואו זיי זאלן זיך נישט געפינען, צו פייערן בציבור די דאטע פון י״ט כסלו, דער טאג ווען הרב שניאור זלמן מליאדי, דער מחבר פון ש״ע און תניא, איז באפרייט געווארן פון דער רוסישער תפיסה.

אויך דא אין ריא האבן די לובאוויטשער חסידים איינגעארדנט א מסיבה לכבוד דער דאטע דעם פארגאנגענעם שבת, אין לאקאל פון דער ישיבה.

מיט רעדעס מעניני דיומא זיינען ארויסגעטראטן דער מרא דאתרא הרב יעקב פינק, הרב יעקב בעגון, הרב צבי חיטריק און דער גאסט פון ישראל הרב יצחק ראכלין.

מיט לובאוויטשער ניגונים האט

דיווח על התוועדות י"ט בכסלו בריו, הסוקר ככל הנראה את התוועדות י"ט כסלו תשי"ח, הופיע בעיתונות היהודית המקומית, תחת הכותרת "מסיבה של חב"ד לכבוד י"ט כסלו"[28]:

זו כבר מסורת אצל חסידי ליובאוויטש, היכן שהם רק יימצאו, לחגוג בציבור את יום י"ט כסלו, היום בו הרב שניאור זלמן מליאדי, מחבר השולחן ערוך וספר התניא, שוחרר מהמאסר הרוסי.

גם כאן בריו ארגנו חסידי ליובאוויטש מסיבה לכבוד היום, בשבת שעברה בישיבה המקומית.

בעניני דיומא נאמו המרא דאתרא הרב יעקב פינק, הרב יעקב בגון, הרב צבי חיטריק, והאורח מישראל הרב יצחק רוכלין...

28. בתרגום מאידיש.

התוועדות י"ט כסלו בריו. נושא דברים הרב יעקב פינק. לימינו יושב הרב משה זינגרביץ. משמאל יושב הרב דוד בריסקמן

התוועדות י"ט כסלו בריו

ס. פאולו - "מקום חב"ד"

עם השנים, הפעילות החב"דית בריו די ז'ניירו הלכה והתבססה. בחודש סיון תשי"ז נוסד סניף פעיל של צעירי אגודת חב"ד בעיר. הפעילים המרכזיים בריו באותה תקופה היו כאמור הרב חיטריק, הרב יעקב בעגון, הרב ירחמיאל בלומנפלד, ר' פייביל גרינער ולצידם מעגל מקורבים שהלך והתרחב. גם הפעילות הממוסדת הלכה והתרחבה. תלמוד תורה חב"די פעיל, שיעורי תורה לגדולים ולקטנים ועוד. וכך, בשנת תשי"ח מוסדות חב"ד וחסידי חב"ד כבר היו גורם משפיע ומאד משמעותי בקהילה היהודית בריו.

אולם לפי מבטו הצופה למרחוק של הרבי מדובר היה על היקפים רחבים לאין שיעור. בעיני הרבי בראזיל כולה היוותה כר נרחב לפעילות, וכמובן גם קהילת פאולו בכלל זה. הדמות המרכזית בין חסידי חב"ד בפאולו הייתה השו"ב הרב שמחה זאיאנץ, ובאותן שנים הצטרפו אליו גם בניו הרב מאיר והרב מרדכי, אשר נישאו והקימו משפחות ובאו להתיישב בסמיכות להוריהם.

באגרת שלפנינו, מי"ג כסלו תשי"ח, מעורר הרבי את בני משפחת זאיאנץ לעשות מפאולו "מקום חב"ד", להפיץ חסידות ככל האפשרי וללמוד מהחוגים האחרים הפועלים ללא לאות בעיר. הרבי חותם את מכתבו בקביעה שהדבר תלוי אך ורק בהם, ו"אין לך דבר העומד בפני הרצון". וכך כותב הרבי לרב מרדכי זאיאנץ באגרת זו[29]:

הרה"ח אי"א נו"נ וכו'

מו"ה מרדכי שי'

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו, בו כותב אודות בריאות בנם יוסף שליט"א, ויהי רצון שבקרוב יחזור לאיתנו והוא וזוגתו שיחיו יגדלוהו מתוך הרחבת הדעת אמיתית.

ובמ"ש בסיום מכתבו, שמוכן לעשות מה שיגידו לו, הפלא השאלה עד"ז, לאחר שזה כמה וכמה שנים שממטיר הנני בהוראות בקשות וגם פקודות בהנוגע לעבודת כל אחד ואחד, אשר חובת גברא הוא בדורנו זה, אין יוצא מן הכלל. והנקודה - הפצת המעינות וכל הפעולות שיכולות לסייע בזה. והפצה היינו כפשוטה תורת החסידות מתאים להבנת השומעים, חזרת דא"ח מזמן לזמן, ועוד ועוד.

ולצערי הכי רב הנה מס. פאולא לא נתבשרתי עדיין בשורות טובות ע"ד האמור, מלבד ידיעה קצרה לעתים רחוקות שחזרו דא"ח במקום פלוני, וכותבים עד"ז כעל מקרה יוצא מן הכלל לגמרי, וחוששני שכן הוא באמת. שהרי קורה הדבר לעתים רחוקים ביותר, בה בשעה אשר אביו ובניו שיחיו יכולים היו - ובמילא גם <u>מוכרחים</u> -

29. אגרת ה'תתקכב. אגרות קודש כרך טז עמוד קמב, ונשלמה על פי צילום האגרת.

לעשות ס. פאולא (ובמשך השנים בכלל במדינת ברזיל) מקום חב"ד, ותמורת שמועות ע"ד פעולות חסידים, פועלים העולמות'שע כובשים שטח אחר שטח ומייסדים מוסד אחר מוסד, ואנ"ש - והם בראשם - מחכים ליום יוצא מן הכלל ועושים התוועדות, ואחרי כן עוד הפעם שובתים על כל פעולה עד כעבור איזה חדשים ובא יומא דפגרא אחר.

פשוט שאין כוונתי להטפת מוסר, אלא שסוף סוף יתעוררו לפעולות ממשיות, והנה זה עומד אחר כתלנו מלכא משיחא, והזמן קצר ביותר, והמלאכה מרובה ביותר.

בוודאי התוועדות י"ט כסלו הבע"ל תהיה במידה הדרושה, ז.א. בהתרחבות גדולה, ויהי רצון שתהיה זה התחלה טובה למלאות תפקידם בהנ"ל.

מובן שכל דברי הנ"ל מכוונים לא רק אליו אלא גם לאביו ולאחיו שיחיו. ויהי רצון שימצא האותיות המתאימות להסביר את האמור, שגם פעולות שלו יעוררום ויכריחום לעשות את המוטל עליהם. ואין לך דבר העומד בפני הרצון.

בברכה לבשורות טובות בכל האמור ולהתוועדות שמחה ופעילה,

[חי"ק]

ואכן, במהלך השנים הקרובות הפעילות החב"דית בפאולו הלכה והתרחבה והגיעה להיקפים גדולים ובכלל זה הקמת מוסדות חינוך "אהלי יוסף יצחק ליובאוויטש" לבנים ולבנות.

פרסום "ספר הזכרונות" בבראזיל

באגרת הרבי מט' כסלו תשי"ח שהובאה לעיל, מעורר הרבי את הרב חיטריק, "לפלא שגם בו אינו מזכיר אודות ההדפסה במכתבי-עת הנקראים על ידי בני ישראל שבמדינתם, ענינים דתורת החסידות און דעם ארום פון חסידות".

בהתאם לזירוזו של הרבי לפרסם גם עניינים שהם "מסביב לחסידות", יזם הרב חיטריק את פרסום "ספר הזכרונות" של הרבי הריי"צ אשר ראה אור באותם הימים, בעיתונות היהודית המקומית. הרב חיטריק התלבט באם לפרסם רשימות סיפורים אלו בעיתונים היוצאים לאור באידיש או באלה שבפורטוגזית, והוא הפנה את שאלתו אל מזכירות הרבי.

על כך השיב לו יו"ר המזכירות הרב חדקוב, בי"ג טבת תשי"ח:

הרה"ח הוו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ כו'

מו"ה צבי שי' חיטריק

שלום וברכה!

מאשרים בתורה קבלת מכתבו מיום ג' טבת.

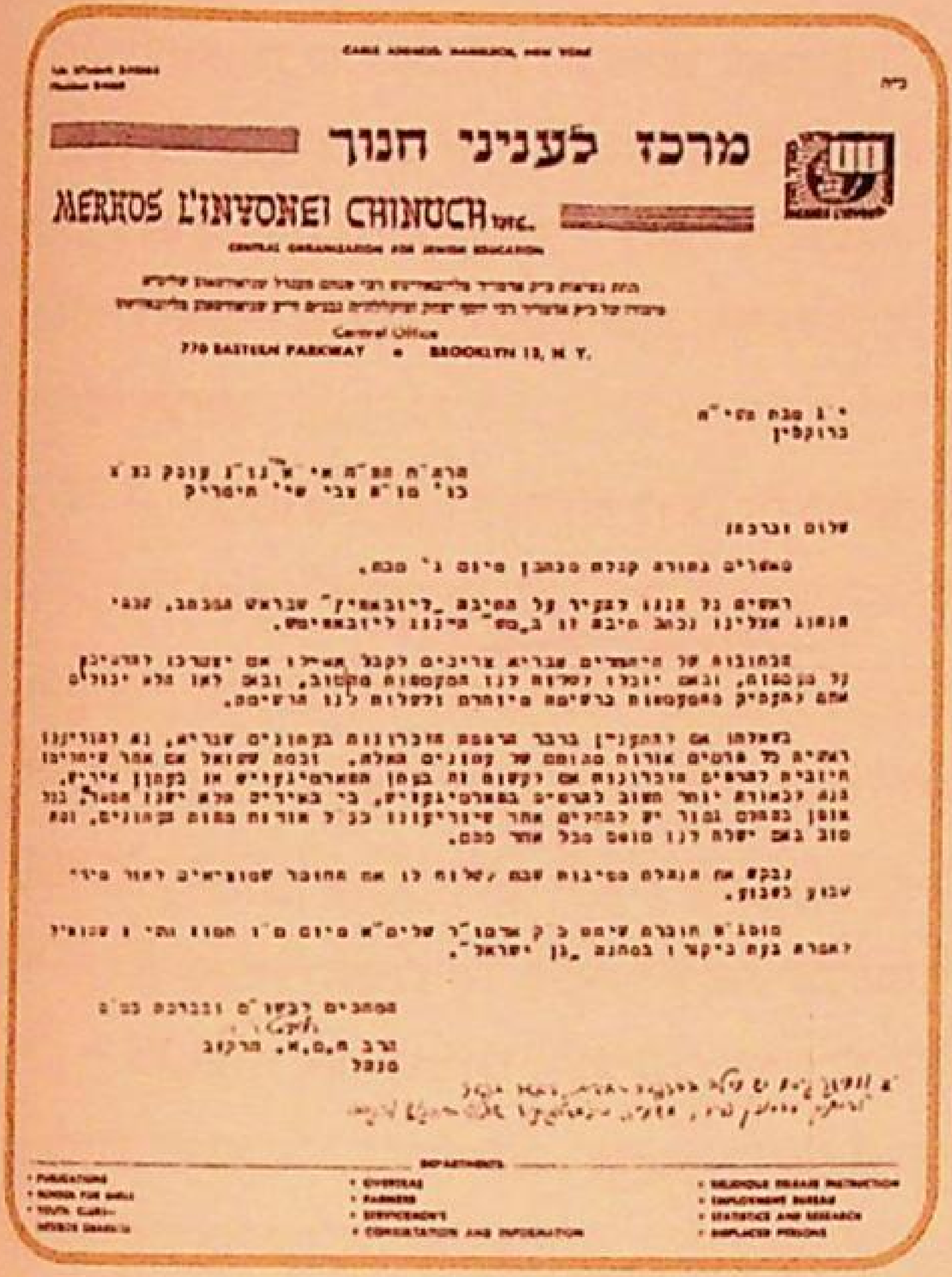
ב"ה

מרכז לעניני חנוך

MERKOS L'INYONEI CHINUCH Inc.

Central Office

770 EASTERN PARKWAY • BROOKLYN 13, N. Y.

שלום וברכה

DEPARTMENTS

ראשית כל הננו להעיר על התיבה "ליובאוויץ" שבראש המכתב, שכפי הנהוג אצלינו נכתב תיבה זו ב"טש" היינו: ליובאוויטש.

הכתובות של היהודים שבריא צריכים לקבל אפילו אם יצטרכו להדפיסם על מעטפות, ובאם יוכלו לשלוח לנו המעטפות מה טוב, ובאם לאו הלא יכולים אתם להעתיק מהמעטפות ברשימה מיוחדת ולשלוח לנו הרשימה.

בשאלתו אם להתעניין בדבר הדפסת הזיכרונות בעיתונים שבריא, נא להודיענו ראשית כל פרטים אודות מהותם של עיתונים האלה. ובמה ששואל אם אחר שיחליטו חיובית להדפיס הזיכרונות אם לעשות זה בעיתון הפארטוגעזיש או בעיתון אידיש, הנה לכאורה יותר חשוב להדפיס בפארטוגעזיש, כי באידיש הלא ישנו הספר. בכל אופן בהחלט גמור יש להחליט אחר שיודיענו כנ"ל אודות מהות העיתונים, ומה טוב באם ישלח לנו טופס מכל אחד מהם[30].

נבקש את הנהלת מסיבות שבת לשלוח לו את החומר שמוציאים לאור מידי שבוע בשבוע.

מוסגר פה חוברת שיחת כ"ק אדמו"ר שליט"א מיום ט"ו תמוז תשי"ז שהואיל לאמרם בעת ביקורו במחנה "גן ישראל".

המחכים לבשורות טובות ובברכת כט"ס

הרב ח.מ.א. חדקוב, מנהל

מחנה קיץ חב"די בפאסאס דע קאלדאס

חיידר "אהלי יוסף יצחק" אותו הקים הרב חיטריק בתחילת השנה, כמסופר לעיל, היה מוסד שתחתיו פעלו שורה של מיזמים חינוכיים. בתקופת החופש הפעיל הרב חיטריק

30. יצויין כי לימים אכן ראו אור ב' הכרכים של "ספר הזכרונות" בשפה הפורטוגזית, בשנים תשס"ג-תשס"ד.

מחנה הקיץ של ליובאוויטש בריו, בארגונו של הרב חיטריק,ובניהולו של הרב יעקב בעגון (נראה במרכז התמונה). בתמונה נראים גם, באפודות בצבעי שחור-לבן, הילדים יוסי וארי חיטריק

במקום הנופש פאסאס דע קאלדאס מחנה קיץ לילדי ריו, כאשר את הילדים מלווה מנהל החיידר הרב בעגון.

בידיעה שהופיעה בעיתונות היהודית על הקייטנה החב"דית, משבח הכותב את החינוך המוענק לילדי ריו על ידי חב"ד, ואת ההבדל בין החינוך החב"די ובין החינוך שמקבלים הילדים הלומדים במוסדות הקהילה. וכך נאמר בידיעה, תחת הכותרת "מחנה ילדים של ליובאוויטש"[31]:

לראשונה הגיעה השנה לפאסאס קבוצה של ילדים דתיים מריו. איתם הגיע הרב ר' יעקב בעגון, יליד פורטו אלגרא שלמד בישיבת ליובאוויטש וקיבל שם סמיכה.

משיחה עם הרב בעגון ניתן לראות שהוא חסיד ליובאוויטש 'שרוף', שמוכן להקריב את עצמו עבור הרבי שלו. הוא לומד עם קבוצה קטנה של ילדים בריו שעם הזמן תתרחב משמעותית, כדי להפוך את החדר לישיבה. אופייני שכל הלימודים הם באידיש. הרב בעגון משוכנע שהוא יצליח להוציא תלמידים רבים לישיבת ליובאוויטש.

את קבוצת ליובאוויטש בריו מנהלים: הרב חיטריק, הרב בלומנפלד וגרינר.

31. בתרגום מאידיש.

ככל שהיה ניתן לראות, המשמעת אצל הליובאוויטשים הרבה יותר שמרנית מזו של "בית חינוך".

ציווי וגזירה להעלות בקודש

בדיווח של הרב חיטריק לרבי מאותם הימים, הוא מציין את הפעולות האחרונות בהם עסק במסגרת "צעירי אגודת חב"ד" בריו, פתיחת הקייטנה, עריכת התוועדות י"ט כסלו ועוד.

על כך השיב הרבי באגרת הבאה, מראש חודש שבט תשי"ח, הממוענת אל "צעירי אגודת חב"ד סניף ריא"[32]:

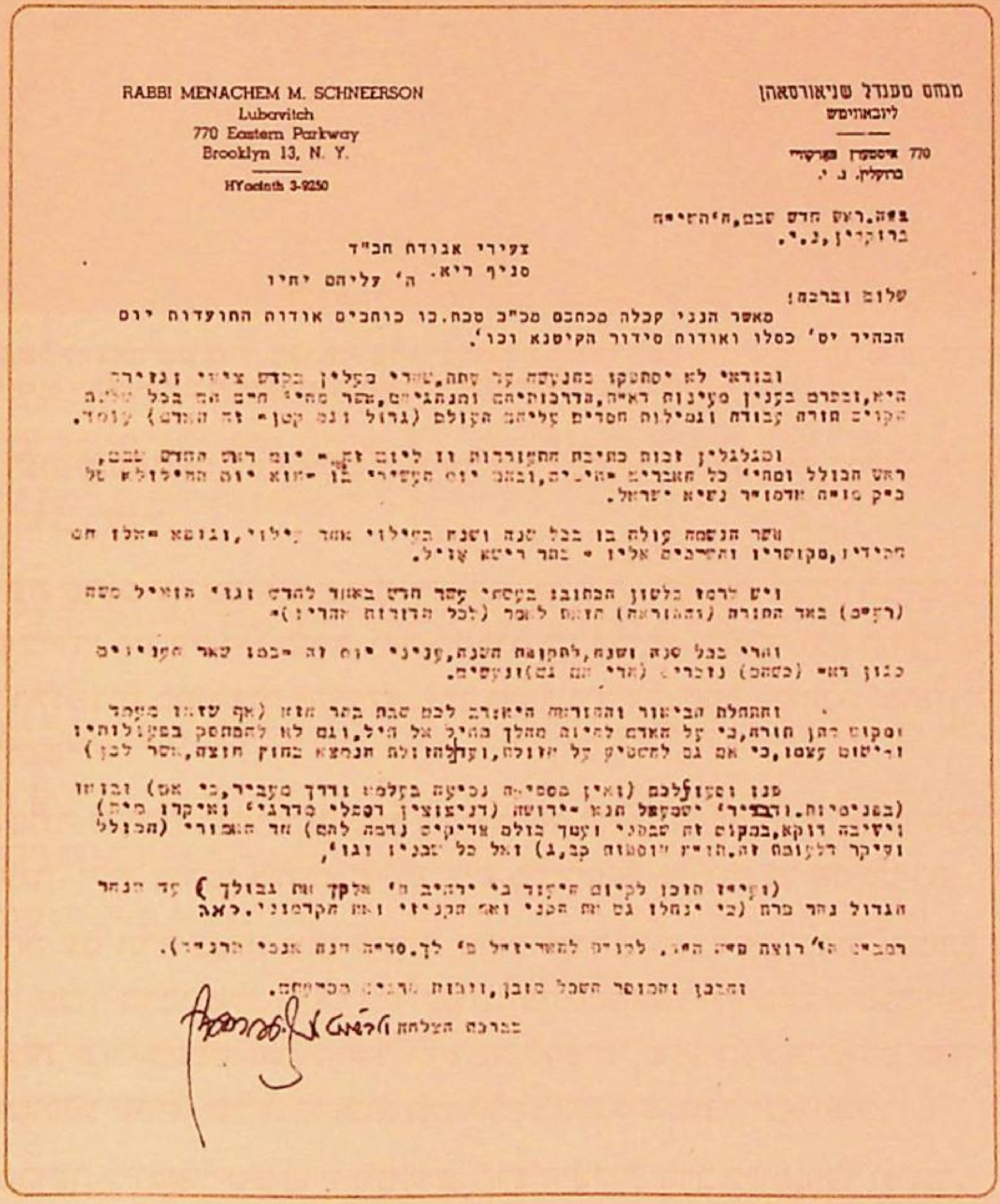
RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.
HYacinth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש
770 איסטערן פּארקוויי
ברוקלין, נ. י.

ב"ה, ראש חדש שבט, ה'תשי"ח
ברוקלין, נ.י.

צעירי אגודת חב"ד
סניף ריא. ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלה מכתבם מכ"ב טבת, בו כותבים אודות התועדות יום הבהיר יט' כסלו ואודות סידור הקיטנא וכו'.

ובודאי לא יסתפקו בהנעשה עד עתה, שהרי מעלין בקדש ציווי וגזירה היא, ובפרט בענין מעינות דא"ח, הדרכותיהם והנהגותיהם, אשר מחיי חיים הם בכל שלשה הקוים תורה עבודה וגמילות חסדים שעליהם העולם (גדול וגם קטן - זה האדם) עומד.

ומגלגלין זכות כתיבת התעוררות זו ליום זכאי - יום ראש החדש שבט, ראש הכולל ומחיה כל האברים שהי"ב, ובהם יום העשירי בו - הוא יום ההילולא של כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא ישראל.

אשר הנשמה עולה בו בכל שנה ושנה בעילוי אחר עילוי, וגופא [illegible] בתר רישא אזיל.

ויש לרמז בלשון הכתוב בעשתי עשר חדש באחד לחדש וגו' הואיל משה (רע"מ) באר התורה (וההוראה) הזאת לאמר (לכל הדורות והדרין).

והרי בכל שנה ושנה, לתקופת השנה, ענייני יום זה [illegible] שאר הענינים כגון דא (כשהם) נזכרים (הרי הם גם) ונעשים.

והתחלת הביאור וההוראה היא: רב לכם שבת בהר הזה (אף שזהו מעמד ומקום מתן תורה, כי על האדם להיות מהלך מחיל אל חיל, וגם לא להפסק בפעולותיו [illegible] עצמו, כי אם גם להשפיע על זולתו, ועל הזולת הנמצא בחוץ חוצה, [illegible])

פנו וסעו לכם (ואין מספיק נסיעה בעלמא ודרך מעביר, כי אם) ובואו (בהתיישבות. [illegible] ירושה ([illegible]) ובישיבה דוקא, במקום זה [illegible] נדבה להם) הר האמורי (הכולל ועיקר [illegible]) ואל כל שכניו וגו',

(ועי"ז הוכן לקיום היעוד כי ירחיב ה' אלקיך את גבולך) עד הנהר הגדול נהר פרת (כי ינחלו גם את הקיני ואת הקנזי ואת הקדמוני. ראה רמב"ם [illegible]).

והמבין [illegible]

בברכה הצלחה [signature]

---

32. אגרת ו'כג. אגרות קודש כרך טז עמוד רמח, ונשלמה על פי צילום האגרת.

צעירי אגודת חב"ד סניף ריא

ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבם מכ"ב טבת בו כותבים אודות התוועדות יום הבהיר י"ט כסלו ואודות סידור הקיטנא וכו'.

ובוודאי לא יסתפקו בהנעשה עד עתה, שהרי מעלין בקודש ציווי וגזירה היא, ובפרט בענין מעינות דא"ח, הדרכותיהם ומנהגיהם, אשר מחי' חיים הם בכל שלשת הקוים תורה עבודה וגמילות חסדים עליהם העולם (גדול, וגם קטן - זה האדם) עומד.

ומגלגלין זכות כתיבת התעוררות זו ליום זה - יום ראש החודש שבט, ראש הכולל ומחיה כל האברים - הימים, ובהם יום העשירי בו - הוא יום ההילולא של כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא ישראל.

אשר הנשמה עולה בו בכל שנה ושנה בעילוי אחר עילוי, וגופא - אלו הם חסידיו, מקושריו והשייכים אליו - בתר רישא אזיל,

ויש לרמז בלשון הכתוב: בעשתי עשר חדש באחד לחדש גו' הואיל משה (רעיא מהימנא) באר התורה (וההוראה) הזאת לאמר (לכל הדורות אחריו) -

והרי בכל שנה ושנה, לתקופת השנה, עניני יום זה - כמו שאר הענינים כגון דא - (כשהם) נזכרים (הרי הם גם) ונעשים.

והתחלת הביאור וההוראה היא: רב לכם שבת בהר הזה (אף שזהו מעמד ומקום מתן תורה. כי על האדם להיות מהלך מחיל אל חיל, וגם - לא להסתפק בפעולותיו וקישוט עצמו, כי אם גם להשפיע על הזולת, ועד להזולת הנמצא בחוץ חוצה. אשר לכן),

פנו וסעו לכם (ואין מספיקה נסיעה בעלמא ודרך מעבר, כי אם) ובואו (בפנימיות).

ודבי ר' ישמעאל תנא - ירושה (דניצוצין דנפלי מדרגי' ואיקרו מית) וישיבה דוקא, ובמקום זה שבפני ועמך כולם צדיקים נדמה להם) הר האמורי (הכולל ועיקר דלעומת זה. תו"א הוספות קב, ג) ואל כל שכיניו וגו',

(ועל ידי זה תזכו לקיום היעוד כי ירחיב ה' אלקיך את גבולך) עד הנהר הגדול נהר פרת (כי ינחלו גם את הקני ואת הקניזי ואת הקדמוני, ראה רמב"ם הל' רוצח פ"ח ה"ד. ל"ת להאריז"ל פ' לך. סד"ה הנה אנכי, תרנ"ד).

והבכן והמוסר השכל מובן. וזכות הרבים מסייעתם.

בברכת הצלחה ולבשורות טובות

[חי"ק]

פעילות הרב משה אשכנזי בבראזיל

לאחר חג הפסח תשי"ח הצטרפו אל קהילת חסידי ומקורבי חב"ד בריו, גיסו של הרב חיטריק, הגה"ח הרב משה אשכנזי ורעייתו הרבנית דבורה ע"ה, אחותה של - תיבדל לחיים טובים - הרבנית רבקה חיטריק.

הרב משה אשכנזי נולד בכ"א מנחם אב תר"פ בוולדיווסטוק שברוסיה, לאביו הגאון החסיד הרב מאיר אשכנזי, מגזע חסידי חב"ד עוד מימי אדמו"ר ה"צמח צדק".

בחודש אייר תש"ב השתדך הרב משה עם מרת דבורה, בתו של הרב אליעזר קרסיק, רב קהילת חב"ד בתל אביב ויו"ר אגודת חסידי חב"ד בארץ הקודש.

הימים היו ימי מלחמת העולם השניה והשואה האיומה, ומשפחת הכלה חשבה לדחות את זמן החתונה בגלל המצב הכללי, ויותר מכך, מאחר שבאותם ימים איש לא ידע מה עלה בגורלם של בני משפחתה של דבורה אשר היו ברוסיה. אולם הרבי הריי"צ הורה במברק שלא לדחות את החתונה, ובאם אפשר, לקיימה בחודש אלול.

מימין לשמאל: הרב הירשל חיטריק, הרב יעקב בעגון, הרב ירחמיאל בלומנפלד והרב משה אשכנזי, עם כיתת תלמידים בחיידר "אהלי יוסף יצחק ליובאוויטש" בריו

בעקבות הוראת הרבי, נישאו הרב משה והרבנית דבורה אשכנזי בה' אלול תש"ב. לאחר החתונה התגוררו תקופה קצרה בירושלים, בבית הסבא הרב שניאור זלמן אשכנזי, ולאחר כחודשיים עברו להתגורר בתל אביב, שם שקד הרב משה על לימודיו בכולל אברכים. מאוחר יותר הוא החל להתעסק במסחר יהלומים, כאשר הוא תומך רבות בישיבת "אחי תמימים" החב"דית בתל אביב, אותה ניהל חמיו הרב קרסיק.

לרגל חתונת גיסתו מרת רבקה עם הרב חיטריק שנערכה כמסופר לעיל בפורים קטן תשי"א, נסע הרב משה אשכנזי לניו-יורק, והיה לראשונה אצל

מימין לשמאל, הרב יעקב בעגון, ר' פייוול גרינר, הרב הירשל חיטריק והרב משה אשכנזי

הרב משה אשכנזי, הרב הירשל חיטריק, מרת רבקה חיטריק ומרת דבורה אשכנזי וילדיהם בריו

הרבי נשיא דורנו. הרבי הורה לו לנסות להסתדר בעבודה בניו-יורק ולכן שהה כשמונה חודשים בניו יורק. רק כאשר נראה היה שאפסו הסיכויים למצוא מקום עבודה מתאים, שבו הרב אשכנזי ורעייתו ארצה. היה זה לאחר תשרי תשי״ב.

זמן מה לאחר מכן ארע באה״ק המאורע הבא: מאן דהו המרה את פיהם של הרבי הריי״צ ושל הרבי נשיא דורנו, ואף טען בפני הרשויות כי מוסדות חב״ד בארץ עוברים על החוק. הרבי התייחס למעשיו בחומרה רבה, שכמותה לא נראתה באגרותיו הקדושות.

בחודש טבת תשי״ד, נעצרו עקב הלשנתו של הלה, הרה״ח הרב אליעזר קרסיק, חתנו הרב משה אשכנזי, וכן הרה״ח ר׳ משה גוראריי והרה״ח ר׳ נתן אייכנשטיין, במה שנודע כ״פרשיית ארבעת הרבנים״.

חוקרי המשטרה לחצו על הרב משה אשכנזי כי יספר אודות המעורבים בפרשה, אך הוא התעקש ליטול את האשמה על עצמו. בעקבות זאת, הוא נאלץ לבחור בין חצי שנת מאסר לבין תשלום שבע מאות וחמישים לירות. בהיעדר הסכום ברשותו, בחר במאסר, אך דודו, ר׳ יהושע אשכנזי, נחלץ לעזרתו ושילם את הכסף.

בד בבד, בשנת תשי״ז, ביקר חבר הכנסת שניאור זלמן שז״ר ב-770, והרבי ביקשו כי ידאג לסיים את הפרשה. שז״ר אכן ביקש מהשופט גד פרומקין, שהיה ידיד חב״ד, כי ישוחח בעניין עם חתנו, פרקליט המדינה קולין גילון. פרומקין מילא את הבקשה, וחתנו הציע כי ר׳ משה אשכנזי יעזוב את הארץ למשך כמה שנים, תמורת השתקת הפרשה.

העסקה יצאה לפועל, ור׳ משה בחר להגר עם משפחתו לבראזיל, שכן בה התגורר ופעל גיסו הרב צבי הירש חיטריק. ר׳ משה יצא את הארץ בב׳ אייר תשח״י, יחד עם רעייתו מרת דבורה וארבעה מילדיהם, והם התיישבו בריו בסמוך למשפחת גיסו. בנם בכורם, לימים הרב מרדכי שמואל אשכנזי, נסע מעט אחריהם, מארץ הקודש לבית חיינו.

לימים, הסביר הרב משה אשכנזי, אשר הרבי, ברוח קדשו המופלאה, ביקש למנוע מראש את סבלו הצפוי, שהוביל להגירת המשפחה לבראזיל, ולכן ציווה עליו קודם לכן, בשנת תשי״ב (כמסופר לעיל), למצוא פרנסה בארצות הברית ולהתגורר בה. אולם, כאמור, מסיבות שלא היו תלויות בר׳ משה, לא מומשה הוראה זו.

בשהותו בריו עסק הרב אשכנזי בעסקנות הציבורית החב״דית, כאשר הוא מסייע רבות לגיסו הרב חיטריק. בשהותם בריו עמדו הרב משה וזוגתו מרת דבורה בקשרי מכתבים עם הרבי באשר לפעילותם בעיר, ואחדים ממכתבים אלו יובאו להלן בסקירה זו.

לצד זאת שלח הרב אשכנזי את ידו במסחר היהלומים ועשה חיל. הרבי גם ביקש מהרב חיטריק לסייע לגיסו הרב אשכנזי, על-ידי ניצול היכרותו עם אנשי המקום ושפתם לטובת עסקיו.

כשנתיים לאחר מכן, בה' בניסן תש"כ, נפטר חותנו הרב אליעזר קרסיק, ובארץ הקודש נוצר חלל ריק בעסקנות הציבורית החב"דית. באותם ימים נכנסה בתו מרת טעמא גוראריה ל'יחידות', במהלכה הורה הרבי כי מן הראוי שהרב אשכנזי הנמצא בבראזיל ישוב ארצה וימלא את מקומו של חמיו, ומשפחת אשכנזי שבה ארצה.

'מרכז שליחות' בברזיל

בתקופה הנסקרת של שלהי שנות היו"ד, שימש הרב חיטריק כשליח חב"ד היחיד בבראזיל. מקום מושבו היה בריו די ז'ניירו, ופעילותו התרחבה מעת לעת על פני ערים נוספות ברחבי המדינה.

בנוסף לפעילותו הקבועה והממוסדת, היו מגיעים מעת לעת לבראזיל בחורים מישיבת "תומכי תמימים" בחצר הרבי, במסגרת מסעות "מרכז שליחות". במסעות אלו היו יוצאים תלמידי הישיבה אל מדינות רבות בתקופת הקיץ, מבקרים בערים ועיירות מרוחקות, משוחחים עמם בענייני יהדות, מפיצים ספרי קודש ותשמישי קדושה, ועומדים על מצב היהדות והקהילות בכל מקום.

MENACHEM MENDEL SCHNEERSON

Visitou ULTIMA HORA, ontem, o rabino Leib Raskin jovem, de apenas 23 anos, que chegou a São Paulo, proceden- te de Nova Iorque, como enviado do "Movimento Lubavitcher" uma nova ordem religiosa judaica, com a finalidade de obser- var, "in loco", os problemas da colonia judaica e realizar pa- lestras, onde serão debatidos os problemas dos judeus do mun- do inteiro. O rabino Menachem Mendel Schneerson, chefe espiritual destes ortodoxos, foi chamado pelo "Times", de Nova Iorque, de "O Pequeno Moisés do Brooklyn", tal a força e a fé que tem imprimido a este movimento, que atualmente en- contra adeptos no mundo inteiro. No Marrocos, Israel, Aus- tralia, Paris, Inglaterra, Estados Unidos e em varios paises da America Latina, são encontrados seminarios em que crian- ças estudam, paralelamente ao curriculo regular, questões re- ligiosas e a Biblia. Com material altamente didatico, e me- todo especial para crianças, que vai desde a historia em qua- drinhos, do Velho Testamento, ate a representação teatral de passagens biblicas.

Ver U.H. 2ª.31/7/958

ידיעה בעיתונות הכללית המדווחת על ביקור של הרב יהודה לייב רסקין בדרום אמריקה

בין הבחורים שנסעו באותם ימים למדינות דרום-אמריקה היו הרב יהודה לייב רסקין, לימים שליח הרבי במרוקו, הרב יצחק דוד גרונר, לימים השליח הראשי באוסטרליה, הרב בנימין קליין ז"ל ולהבדל"ח הרב יהודה קרינסקי, שניהם לימים ממזכירי הרבי ועוד. במסעותיהם הם ביקרו בבראזיל, בארגנטינה, ובמדינות נוספות.

בנוסף לכך, במהלך שנות היו"ד היו מגיעים מעת לעת שד"רי מרכז הישיבות "תומכי תמימים" הרב יוסף וויינברג, הרב מרדכי טלישבסקי, הרב אברהם יצחק גורפינקל ועוד. כמו כן ביקרו בבראזיל גם חדב"נ הרב שמרי' גוראר', שעמד בראש מרכז הישיבות "תומכי תמימים", וכן הרב שניאור זלמן גוראר', בשליחויות שונות.

לפנינו דיווח מייצג על פועלם של פעילי ה"מרכז שליחות" בערי בראזיל. בעיתון יהודי מקומי דווח על ביקורו של הרב יהודה לייב רסקין, בידיעה הנושאת את הכותרת "כיצד ליובאוויטש מסייעת להפצת יהדות?"[33]:

ווי אזוי «ליובאוויטש» העלפט פארשפרייטן יידישקייט

בגליון הקודם כבר דיווחנו אודות ביקורו של הרב יהודה לייב רסקין, שליחו של הרבי מליובאוויטש מניו יורק, בריו. הרב רסקין הגיע כדי להפיץ עלון שחסידי ליובאוויטש מוציאים לאור לנוער בבתי הכנסת. בעת ביקורו במשרדי העיתון, בליווי הרב חיטריק, מסר לנו הרב רסקין רשימת פרטים אודות פעילותו של הרבי מליובאוויטש בתחום הפצת היהדות בכל הישובים היהודיים.

לרשותו של הרבי מליובאוויטש, הרב שניאורסאהן, שהנו עילוי ואדם בעל ידיעות כלליות (הוא מוסמך מאוניברסיטת סורבון בפריז), עומד צבא שלם של חסידים ובחורי ישיבה מסורים, הממלאים את כל הוראותיו, במיוחד בעזרה בהפצת היהדות והבאת דברי עידוד ליישובים הרחוקים.

מאז שהרבי התיישב בניו-יורק, הוא כבר פעל רבות בתחום החינוך היהודי. במיוחד ראוי להערכה ה'מיטוואך-שעה', שהציל ילדים יהודים אמריקאים רבים מהתבוללות, והחזיר אותם לדרך החיים היהודית המסורתית.

אחת הפעולות הראשיות של הרבי מליובאוויטש, לשלוח בחורי ישיבה ליישובים היהודיים, אבל לא למטרת איסוף כספים אלא למטרת הפצת ספרים ועלונים. פרסומים אלו, הכתובים באנגלית, יידיש ועברית, מסייעים להצית את ניצוץ היהדות הבוער במסתרי הלבבות היהודיים.

33. בתרגום מאידיש.

שיטתו של הרבי מליובאוויטש היא גם להוביל ילדים יהודים לדרך היהדות הדתית, בסיוע שפת המדינה. לשם מטרה זו הוא מביא לניו-יורק בחורים מיישובים שונים, ולאחר סיום הלימודים בישיבת ליובאוויטש, הם נוסעים חזרה למקומותיהם ומנהלים את עבודת החינוך, בשפת המקום אבל ברוח ליובאוויטש.

על פעילות הרבי מליובאוויטש וחסידיו, אפשר לספר רבות, וזאת עוד נעשה בהזדמנות. הרב רסקין נסע מכאן בתחילת השבוע לבואנוס איירס.

שנת תשי״ט

חגיגת שנה לחיידר ליובאוויטש בריו

חלפה שנה מעת הקמת חיידר ״אהלי יוסף יצחק ליובאוויטש״ בריו. החיידר הלך והתבסס ותפס את מקומו בציבוריות היהודית בריו. לקראת מלאת שנה להקמת החיידר, ביקש הרב חיטריק לנצל תאריך זה, לעריכת ערב חגיגי אליו יוזמנו נכבדי הקהילה היהודית בריו, שם יוצגו הישגי החיידר בשנה שחלפה, במטרה שהאירוע והעניין סביבו ימשכו תלמידים נוספים למוסד, ועל מנת שהאירוע יסייע בגיוס כספים למוסד החינוכי ולפעולותיו.

וממחשבה למעשה. הרב חיטריק, יחד עם גיסו הרב משה אשכנזי שהיה לו לעזר רב בפעולותיו למען החיידר, ארגנו אירוע חגיגי רב רושם באולם בית הכנסת ״קהילת יעקב״ בקופאקאבאנה. אל האירוע הוזמנו רבני ונכבדי המקום, ואף מנהלי המוסד החינוכי המתחרה מבית הספר ״בר אילן״. לפנינו תוכן המודעה על האירוע שהתפרסמה בעיתונות[34]:

ב״ה

זונטיק א׳ וירא תשי״ט (דעם 26-טן אקטאבער). 8.30 אונט וועט פארקומען אין סאלאן פון דער שוהל פון קאפאקאבאנא, אויף דער גאס קאפעלאן אלווארעס דא סילוואַ 15

אפייערלעכער באנקעט

צום ערשטן יארטאג פון דער גרינדונג פון דעם

חדר ליובאוויטש

א קינסטלערישער טייל מיט דער באטייליקונג פון בארימטע חזנים.

אלע ווערן געלאדן.

ביום ראשון, א׳ וירא תשי״ט (ה-26 באוקטובר), 8:30 בערב, יתקיים באולם של בית הכנסת קופאקאבאנה, ברחוב הקפלה של אלוורס דה סילווה 15, אירוע שמח לרגל מלאת שנה לייסוד חדר

34. בתרגום מאידיש.

ליובאוויטש. הופעה אמנותית בהשתתפות חזנים מפורסמים. הזמנות ניתן לקבל אצל הרב חיטריק, טל: 37-6659.

האירוע נערך ביום ראשון י"ב חשון תשי"ט, והוא נחל הצלחה רבה. השתתפו בו רבני הקהילה המקומית והדמויות הבולטות בעיר, לצד מאות משתתפים מבני הקהילה היהודית, והוצגו בו הישגי המוסד. על הצלחת האירוע ועל תוכנו אנו למדים מדיווחים שהתפרסמו באותו שבוע בעיתונות היהודית בריו.

מסירות נפש למען החינוך

הנה דיווח שפורסם כמה ימים לאחר מכן בעיתונות היהודית המקומית, ביום שישי י"ז חשון, תחת הכותרת "באנקעט מוצלח של חסידי ליובאוויטש"[35]:

ביום ראשון בערב, חסידי ליובאוויטש המקומיים קיימו באנקעט חגיגי לכבוד מלאות שנה ראשונה מאז נוסד החדר של ליובאוויטש בריו דה ז'ניירו.

כמה מאות אנשים ונשים גדשו את הסלון של בית הכנסת בקופאקאבאנה ותפסו את מקומותיהם, ליד שולחנות ערוכים בהדר, והתקבלו ב'גוט יום טוב' על ידי המחותן הראשי הרב חיטריק וגיסו הרב אשכנזי.

הרב חיטריק פתח את הבאנקעט החגיגי. הוא דיווח על הייסוד ועל ההתפתחות של חדר ליובאוויטש, והודה למנהל החדר והישיבה הרב בעגון על מסירותו ללא לאות בתחום החינוך.

בין 'צלחת אחת לשניה' של ארוחת הערב העשירה שהוגשה, דיברו הרבי מקומרנא, הרב בעגון, מרדכי הלוי, הרב חיטריק וילדי החדר והישיבה הראו "דוגמאות" מהלימודים שלהם.

את נאום הברכה הארוך ביותר השמיע נשיא בית הספר בר אילן ה' נטע שטרוזנברג, שתיאר את החדר של פעם והיום ואיחל לרב חיטריק וחבריו הליובאוויטש'ערס הרבה הצלחה בעבודת המסירות נפש שלהם לטובת החינוך.

לאחר שהחזן רוזנברג שר פרק תהילים, נשא הרב ר' יעקב פינק נאום ארוך ומרשים.

35. בתרגום מאידיש.

הרב ירחמיאל בלומנפלד נושא דברים בחגיגה במלאת שנה לחיידר "אהלי יוסף יצחק ליובאוויטש" בריו

תלמידי החיידר נושאים דברים בחגיגה

מימין נראה התלמיד חיים גרינר, ומשמאל התלמידים זלמן בריסקמן ויוסי חיטריק

הרב הירשל חיטריק והרב יעקב בעגון בחגיגה עם תלמידים

הרב בלומנפלד, הרב חיטריק והרב בעגון בריקוד עם תלמידי החיידר ונכבדי הקהילה בסיום החגיגה

קהל הנוכחים הקשיב בענין רב לדו"ח המעניין, ובנעילת הבאנקעט הודה להרב פינק על העונג הרוחני שגרם לכולם.

בניגונים וריקודים חסידיים הסתיים הבאנקעט החגיגי של חסידי ליובאוויטש.

בדיווח נוסף שהתפרסם באותם ימים בעיתון יהודי אחר, מצויים פרטים נוספים על החגיגה, ומדיווח זה אנו גם למדים על התלמידים המצטיינים בחיידר, בהם הילדים של חברי הנהלת המוסד, הילד יוסף יצחק בנו של הרב חיטריק, והילד חיים בנו של הרב משה אשכנזי. וכך נאמר בידיעה זו, הנושאת את הכותרת "מלאה שנה לחדר ליובאוויטש"[36]:

בהתאם לשיטתו של הרבי מליובאוויטש להקים ישיבות וחדרים בכל היישובים היהודיים בעולם, נוסד לפני שנה בריו, ביוזמת הרב חיטריק, 'חדר' של ליובאוויטש ברחוב לסרדה קאטינגה 45 בקופאקאבאנה. החדר מנוהל על ידי המנהל הרב יעקב בעגון.

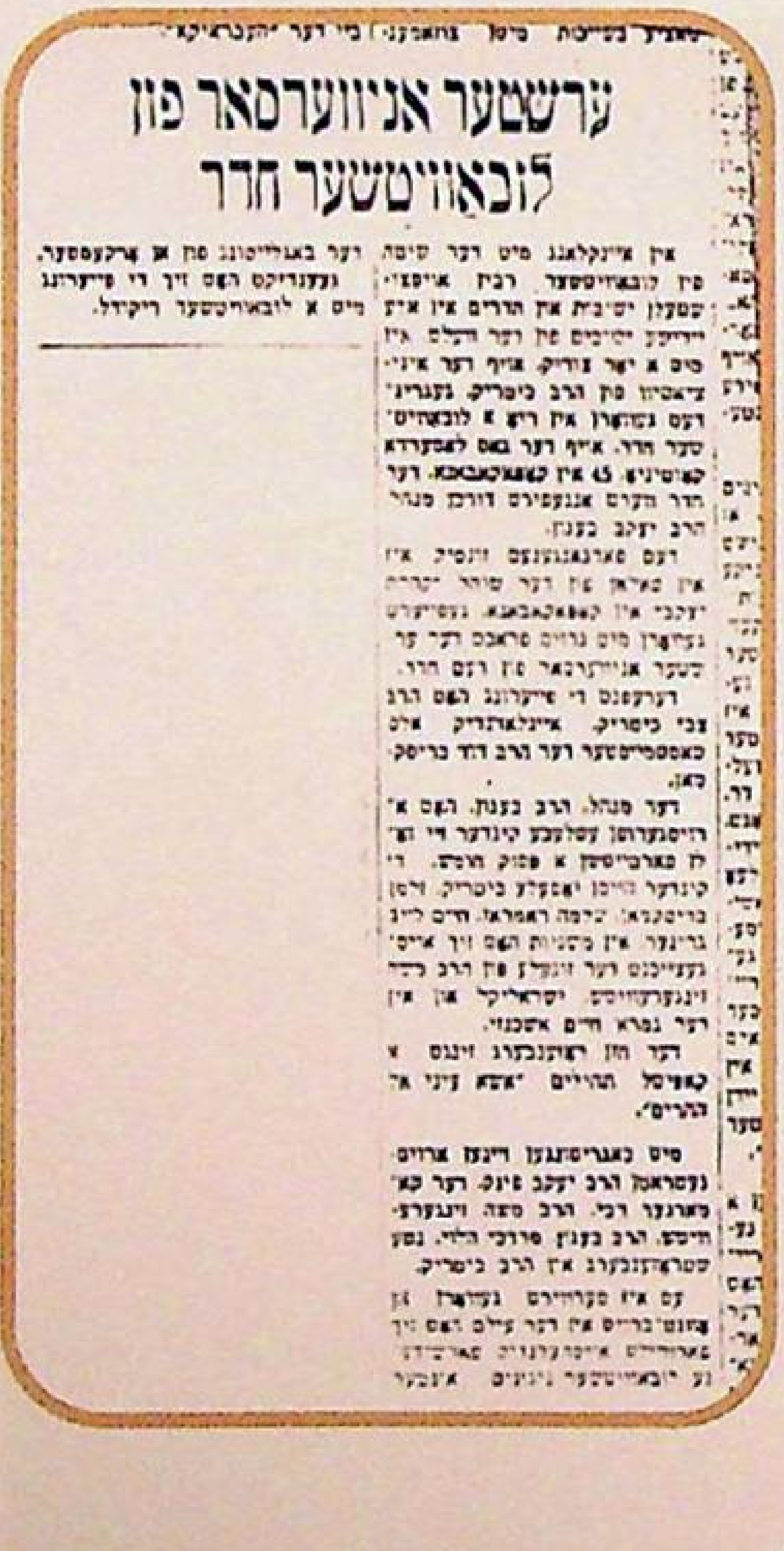
ערשטער אניווערסאר פון לובאוויטשער חדר

ביום ראשון שעבר התקיימה בסלון של בית הכנסת "קהלת יעקב" בקופקאבאנה ברוב פאר והדר חגיגה במלאות שנה ראשונה לחדר.

המנהל, הרב בעגון, הזמין כמה תלמידים לפרש פסוק חומש. שמות הילדים הם: יוסלה חיטריק, זלמן בריסקמן, שלמה רמרוז, חיים לייב גרינר. במשניות הצטיין בנו של הרב משה זינגרביץ ישראל'יקל, ובגמרא חיים אשכנזי.

החזן רוזנברג שר פרק תהילים "אשא עיני אל ההרים".

בנאומים הופיעו הרב יעקב פינק, הרבי מקומרנא, הרב משה זינגרביץ, הרב בעגון, מרדכי הלוי, נטע שטרוזנברג והרב חיטריק.

הוגשה ארוחת ערב והציבור התענג לשמע ניגוני ליובאוויטש שונים בליווי תזמורת.

החגיגה הסתיימה בריקוד'ל ליובאוויטשי.

36. בתרגום מאידיש.

ביקור הרב קרסיק

באותם ימים הגיע לביקור מיוחד בריו מארץ-הקודש הרב אליעזר קרסיק, יו"ר אגודת חסידי חב"ד באה"ק וחותנם של הרב חיטריק והרב אשכנזי, אשר הגיע לדרוש בשלום בנותיו, חתניו ונכדיו המתגוררים במקום.

כפי שנסקר לעיל, החל מיציאתם לשליחות של הרב חיטריק בבראזיל בשנת תשי"ג, היה הרב קרסיק מעורב בכל הנעשה בבראזיל, והרבי אף עמד עמו בקשרי מכתבים בעניין השליחות.

את מסעו לבראזיל עשה הרב חיטריק דרך חצרות קדשנו, שם זכה להיכנס אל הרבי ל'יחידות', אשר עסקה בין היתר גם בענייני השליחות בריו ובנעשה עם חתניו ובני משפחתו בעיר, והרבי ביקש לנצל הזדמנות זו כדי להעביר דרכו שורת הדרכות והנחיות להמשך עבודתם ופעילותם של חתניו.

בעת ביקור הרב אליעזר קרסיק בריו בשנת תשי"ט. מימין לשמאל: מרת דבורה אשכנזי, הרב קרסיק, מרת רבקה חיטריק, הרב משה אשכנזי והרב הירשל חיטריק, והילדים אסתר טווערסקי, מלכה ווילשאנסקי, אסתר פיקרסקי, יוסף יצחק חיטריק. מאחוריו: חיים אשכנזי

הוראות בהתנהלות מוסד חינוך חב"די

הצלחתו הבלתי מעוררת של הרב חיטריק בהקמת החיידר החב"די החדש בריו, אשר קנה לעצמו שם טוב תוך זמן קצר, ונסיונו המוכח בחינוך, הניעו את הנהלת הקהילה להציע לרב חיטריק כי גם ה"תלמוד תורה" של הקהילה יעבור לניהולו של הרב חיטריק.

משקיבל הרב חיטריק הצעה מפתיעה זו, הוא התלבט בה ממושכות. מחד, נקרתה לידיו הזדמנות בלתי רגילה להרחיב את השפעת החינוך החב"די גם על בית הספר של הקהילה. מאידך, נסיונו הקודם הכואב עם אנשי הקהילה והמאבקים הבלתי פוסקים עמם על צביון המוסד, העלו את החשש שהדבר עלול לחזור על עצמו.

את התלבטותו הוא פירט במכתב לרבי ועל כך השיב לו הרבי באגרת הבאה, בה הרבי שולל את האפשרות שהרב חיטריק יקבל אחריות על המוסד של הקהילה. בתוך כך, באותה איגרת, הרבי מעורר על שיפור היבטים מסוימים בהתנהלות החיידר החב"די.

וכך כותב לו הרבי באגרת מי"ד מר-חשון תשי"ט:

הוו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ

מו"ה צבי שי'

שלום וברכה!

בעתו קבלתי מכתבו, ותוכנו העיקרי ההצעה לקבל לידם מוסד התלמוד תורה וכו'.

ולפלא קצת גם הספק בזה על פי המאמר, פלטרין שלך לא כבשת, כוונתי למוסד אהלי יוסף יצחק ליובאוויטש, אשר אינו מבוסס כלל, לא במובן הגשמי ולא במובן הרוחני, ופשיטא שאינו מתפשט, ובמקום להתעסק בעניינים אלו ככל הדרוש - שאז הובטחנו יגעת ומצאת, משימים לב לענינים שאין להם אחיזה במציאות, שהרי ברור שלא יניחו המוסד שיעשה ענין של אגודת חב"ד או צעירי אגו"ח ליובאוויטש ומפני כמה טעמים, וכפי שהראה הנסיון בעבר בענינים אף הרבה קטנים מזה, וק"ל. [נוסף על השאלה, מי יתעסק בזה, בה בשעה שאין נמצאים מתעסקים בישיבת אהלי יוסף יצחק כי אם לפרקים, ולפרקים שאין מספיק כלל לא רק להתפתחותו כי אם גם לביסוסו] = הנ"ל הוא בהנוגע להצעה אמורה.

ועתה באתי בהנוגע לישיבת אהלי יוסף יצחק ליובאוויטש, אשר נקראו על שם כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע, שכנראה אין איש שם על לב לזה שלימודי קודש לכיתה הם משעה עד שעה וחצי, ביום! ומובן במה מתעסקים כל היום כולו, והאומנם על זה יקרא שם כ"ק מו"ח אדמו"ר?

כדרכי מאז, אין אני בא בטענות על העבר, כי מה אועיל, כי אם להההוה והעתיד, ואין כוונתי גם כן - שברגע קבלת מכתבי, יתחילו ללמוד הנ"ל כל שעות היום והלילה, כי

חיטריק-ריא

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.

HYacinth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש

770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין, נ. י.

ב"ה, יד' מ"ח השי"ס
ברוקלין

הוו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ
מוה' צבי שי'

שלום וברכה!

בעתו קבלתי מכתבו, והוכנו העיקרי ההצעה לקבל לידם מוסד הח"ח וכו',

ולפלא קצת גם הספק בזה-ע"פ המאמר, פלסתין שלך: לא כבשה, כוונתי למוסד אהלי יוסף יצחק ליובאוויטש, אשר אינו מבוסס כלל, לא במובן הגשמי ולא במובן הרוחני, ופשיטא שאינו מתפשט, ובמקום להתעסק בענינים אלו ככל הדרוש-שאז הובטחנו יגעת ומצאת, משימים לב לענינים שאין להם אחיזה במציאות, שהרי ברור שלא יניחו המוסד שיעשה ענין של אגודת חב"ד או צעירי אגו"ח ליובאוויטש ומפני כמה טעמים, וכפי שהראה הנסיון בעבר בעניניהם הרבה קטנים מזה, וק"ל. [נוסף על השאלה, מי יתעסק בזה, בה בשעה שאין נמצאים מתעסקים בישיבת אהלי יוסף יצחק כ"א לפרקים ולפרקים שאין מספיק כלל לא רק להתפתחותו כ"א גם לביסוסו]= הנ"ל הוא בהנוגע להצעה האמורה,

ועתה באתי בהנוגע לישיבת אהלי יוסף יצחק ליובאוויטש, אשר נקרא על שם כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע, שכנראה אין איש שם על לב לזה שלימודי קדש פס, משעה עד שעה וחצי, ביום! ומובן כמה מתעסקים כל היום כולו, והאומנם על זה יקרא שם כ"ק מו"ח אדמו"ר?

כדרכי מאז, אין אני בא בטענות על העבר, כי מה אועיל, כי אם נ.ו. להוה והעתיד, ואין כוונתי ג"כ-שברגע קבלת מכתבי, יתחילו ללמוד הנ"ל כל שעות היום והלילה, כי אם שתיכף יעשו תכנית פעולות באופן-שתהי' השערה קרובה לודאי, שבעתיד הקרוב יגדילו כמות שעות לימוד בהאמור, ויוסיפו בזה יותר ויותר עד שיהי' המוסד מתאים לשמו, ומובן שברשותו ומזכותו להודיע הכתוב לכל אנ"ש אשר בריא, ולכל אלה שיש לקוות לתועלת כשידעו ע"ד הכתוב. ובתוספת הסברה, שאין כל קישוים להשיג את המבוקש, ואין הדבר תלוי אלא שידעו שזהו מתפקידם והענין מוטל על שכם כל אחד מהם, ובסגנון המשנה הבע"ב דוחק והפועלים עצלים, אלא שיש להוסיף, שכ"ק מו"ח אדמו"ר מעורר ר"ר ומשפיע ברכה והצלחה, ושעליהם רק לעשות כלים מתאימים לזה, וק"ל.

במ"ש אודות המשכורת, הגיעתני ידיעה מהצד, אף שכמובן אינני ערב בזה, שהמשכורת בכאלו (עכ"פ במוסד דומה להנ"ל) היא 35 אלף לחדש ולא 25, ובטח יודיע בזה, והרי בטביעת רצון של "כולנו", כלשונו במכתבו, תלוי' ביאת עוד אברכים לשם, שהרי חברא חברא אית לי' וכשמגיעה שמועה שפלוני דחוק ומצומצם בפרנסתו, וכו' וכו'-הרי מתפרסם הדבר וקל להבין התוצאות.

בטח קבל פ"ש מפורש ע"י חותנו הרה"ג ומו' שליט"א, ויהי רצון שהוא יודיע גם מהם פ"ש ובאופן דופרצת.

בברכה לבשו"ט

אם שתיכף יעשו תכנית פעולות באופן שתהיה השערה קרובה לודאי, שבעתיד הקרוב יגדילו כמות שעות לימוד בהאמור, ויוסיפו בזה יותר ויותר עד שיהיה המוסד סוף מתאים לשמו, ומובן שברשותו ומזכותו להודיע הכתוב לכל אנ"ש שי' אשר בריא, ולכל אלה שיש לקוות לתועלת כשידעו ע"ד הכתוב. ובתוספת הסברה, שאין כל קישוים להשיג את המבוקש, ואין הדבר תלוי אלא שידעו שזהו מתפקידם והענין מוטל על שכם

כל אחד מהם. ובסגנון המשנה הבעל הבית - של כל העולם, וריא גם כן בכלל - דוחק והפועלים עצלים, אלא שיש להוסיף, שכ"ק מו"ח אדמו"ר מעורר רחמים רבים ומשפיע ברכה והצלחה, ושעליהם רק לעשות כלים מתאימים לזה, וק"ל.

במ"ש אודות המשכורת, הגיעתני ידיעה מהצד, אף שכמובן אינני ערב בזה, שהמשכורת בכאלו (עכ"פ במוסד דומה להנ"ל) הוא 35 אלף לחודש ולא 25, ובטח יודיע בזה, והרי בשביעת רצון של "כולנו", כלשונו במכתבו, תלויה ביאת עוד אברכים לשם, שהרי חברא חברא אית לי' וכשמגיעה שמועה שפלוני דחוק ומצומצם בפרנסתו, וכו' וכו' - הרי מתפרסם הדבר וקל להבין התוצאות.

בטח קבל פ"ש מפורט על ידי חותנו הרה"ג וכו' שליט"א, ויהי רצון שהוא יודיע גם מהם פ"ש ובאופן דופרצת.

בברכה לבשורות טובות בכל הנ"ל

[חי"ק]

אגרת זירוז לרב אשכנזי

באותו יום, הוסיף הרבי וכתב בעניין המוסד "אהלי יוסף יצחק" בריו גם אל גיסו של הרב חיטריק, הרב אשכנזי.

במענה למכתב הרב אשכנזי אל הרבי, אשר עסק בשורת עניינים משפחתיים וכן בנעשה עם עסקיו בבראזיל, השיב לו הרבי במכתב המפורט הבא, כאשר במרכז המכתב עומדת ההתייחסות למצב המוסד האמור, לצד זירוז לפעילות אנ"ש בריו די ז'נ‏יירו. וכך כותב לו הרבי במכתב שלפנינו, אף הוא מי"ד חשון תשי"ט:

הוו"ח אי"א נו"נ וכו'

מו"ה משה שי'

שלום וברכה!

במענה למכתבו מאז, כבר נענה על ידי חותנו הרה"ג והרה"ח שליט"א, ולכן אבוא רק בנקודות, והוא:

בהנוגע לבנו שי' הקרוב לבר מצווה, יש להתעניין ע"ד לימודו בתומכי תמימים דכאן, באם אינו זקוק עוד לשימת לב והשגחה סמוכה של הוריו שליט"א.

בהנוגע לבנו שי' אשר בכאן, יש להתעניין בלימודו במאנטרעאל, כמו שדיברתי עם חותנו שליט"א.

במה שכותב אודות מצב מוסד אהלי יוסף יצחק אשר בריא, כבר כתבתי בזה בארוכה לגיסו שי' - שאין המצב כדבעי, כלל וכלל לא, ואין חסר כלל באפשריות והיכולת, כי אם חסר וביותר בפעולות אנ"ש אשר שם. ומובן שאין מעניני לחלק מכאן

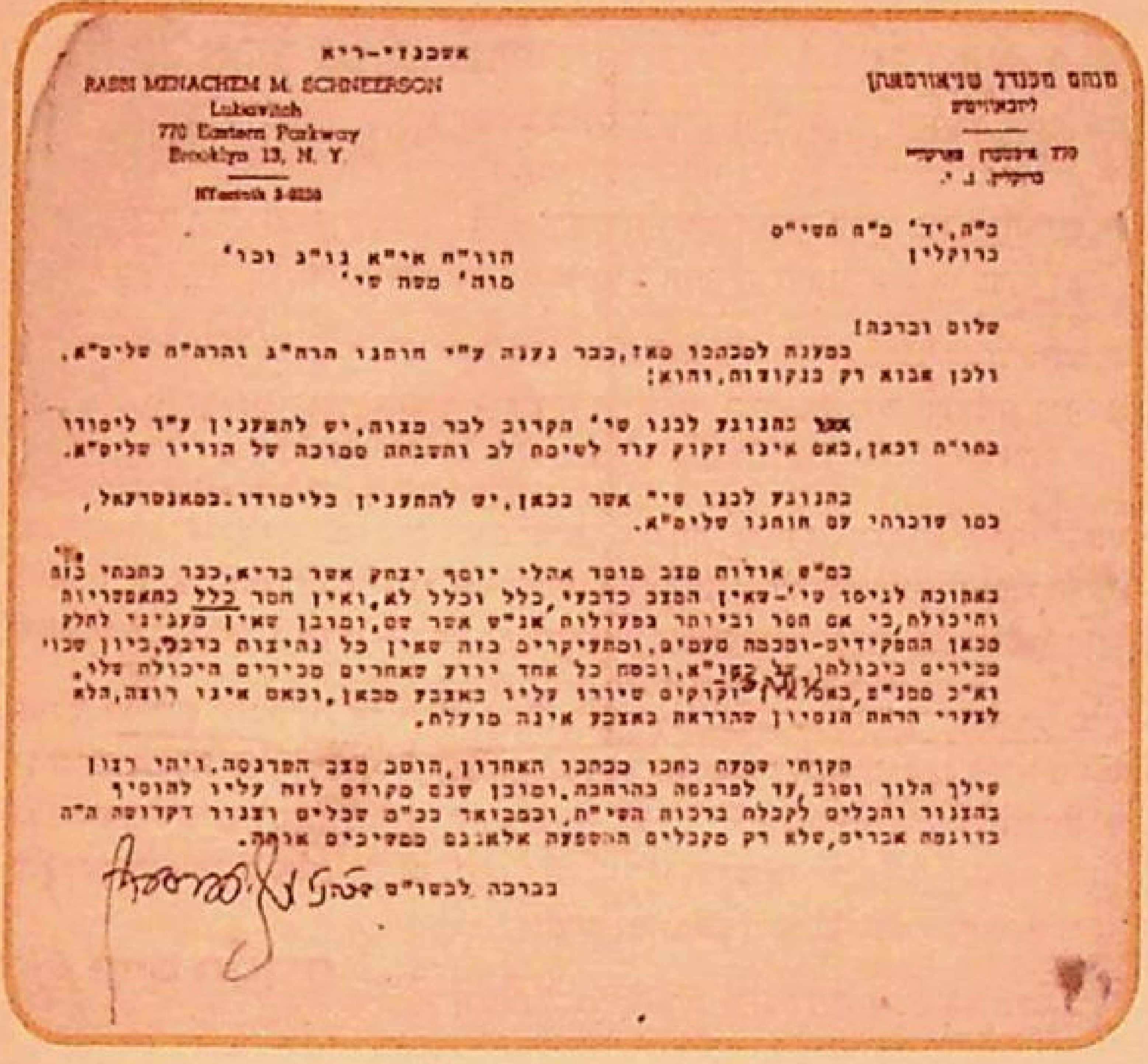
אשכנזי-ריא
RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש
770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין, נ. י.

ב"ה, יד' [illegible] תשי"ט
ברוקלין

הוו"ח אי"א נו"נ וכו'
מוה' משה שי'

שלום וברכה!

במענה למכתבו מאז, כבר נענה ע"י חותנו הרה"ג והרה"ח שליט"א. ולכן אבוא רק בנקודות, והוא:

אשר בהנוגע לבנו שי' הקרוב לבר מצוה, יש להתענין ע"ד לימודו בתו"ת דכאן, באם אינו זקוק עוד לשימת לב והשגחה מסובה של הוריו שליט"א.

בהנוגע לבנו שי' אשר בכאן, יש להתענין בלימודו במאנטרעאל, כפי שדברתי עם חותנו שליט"א.

בכ"מ אודות מצב מוסד אהלי יוסף יצחק אשר בריא, כבר כתבתי בזה באמונה לביסוד שי' - שאין המצב כדבעי, כלל וכלל לא, ואין חסר כלל באפשריות והיכולת, כי אם חסר וביותר בפעולות אנ"ש אשר שם, ומובן שאין בעניני לחלק מכאן התפקידים - ומכמה טעמים, והמעיקרים בזה שאין כל נחיצות בדבר, כיון שכו' מכירים ביכולתן של כאו"א, ובטח כל אחד יודע שאחרים מכירים היכולת שלו, וא"כ ממנ"פ, באם [illegible] זקוקים שיורו עליו באצבע מכאן, ובאם אינו רוצה, הלא לצערי הראה הנסיון שהוראה באצבע אינה מועלת.

תקותי שמעת כתבו במכתבו האחרון, הוטב מצב הפרנסה. ויהי רצון שילך הלוך וטוב עד לפרנסה בהרחבה. ומובן שגם מקודם לזה עליו להוסיף בהצנור והכלים לקבלת ברכות השי"ת, וכמבואר בכ"מ שכלים וצנור דקדושה ה"ה בדוגמת אברים, שלא רק מקבלים ההשפעה אלא גם ממשיכים אותה.

בברכה לבשו"ט בכהנ"ל

התפקידים - ומכמה טעמים, ומהעיקרים בזה שאין כל נחיצות בדבר, כיון שכו' מכירים ביכולתו של כל אחד ואחד, ובטח כל אחד יודע שאחרים מכירים היכולת שלו, ואם כן ממה נפשך, באם רוצה אין זקוקים שיורו עליו באצבע מכאן, ובאם אינו רוצה, הלא לצערי הראה הנסיון שהוראה באצבע אינה מועלת.

תקותי שמעת כתבו מכתבו האחרון, הוטב מצב הפרנסה, ויהי רצון שילך הלוך וטוב עד לפרנסה בהרחבה. ומובן שגם מקודם לזה עליו להוסיף בהצינור וכלים לקבלת ברכות השי"ת, וכמבואר בכ"מ שכלים וצינור דקדושה הרי הם בדוגמת אברים, שלא רק מקבלים ההשפעה אלא גם ממשיכים אותה.

בברכה לבשורות טובות בכהנ"ל

[חי"ק]

ואכן, בהתאם להצעת הרבי במכתב זה, במהלך החודשים הבאים העתיק בנו הרב מרדכי שמואל את לימודיו מהישיבה בחצר הרבי לישיבה במונטריאול.

העיסוק בענייני חב"ד - צינור לפרנסה גשמית

במקביל לעמידתו של הרב משה אשכנזי בקשרי מכתבים עם הרבי, גם זוגתו הרבנית דבורה כתבה אף היא אל הרבי מהנעשה עמם בריו. ככל הנראה, במכתב קודם ששיגר לה הרבי, דרש מהם הרבי להקדיש את עיקר זמנם לפעילות החב"דית בריו, ומכך היה משתמע עבורה שהם נדרשים אפוא בעקבות כך לנהל את חייהם בצמצום.

היא כתבה אפוא על כך לרבי, והרבי השיב לה באגרת נוספת, מה' טבת תשי"ט, בה הוא שולל מחשבות אלו. וכך כותב לה הרבי[37]:

37. אגרת ו'תרכו, אגרות קודש כרך יח עמוד קכד, ונשלמה על פי צילום האגרת.

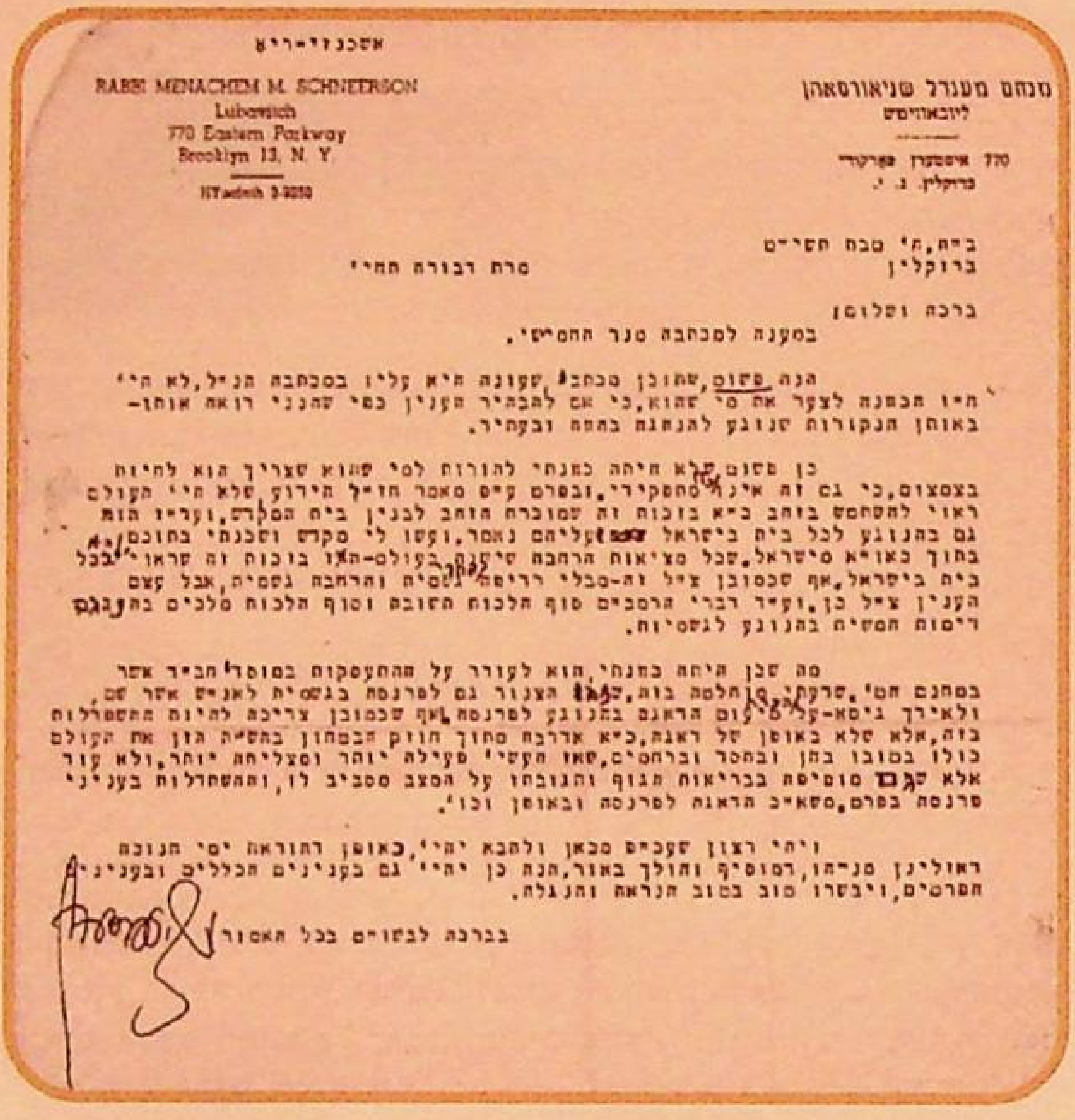

אשכנזי־ריע

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש
770 איסטערן פּאַרקוויי
ברוקלין, נ. י.

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.
HYacinth 3-9250

ב"ה, ח' טבת תשי"ט
ברוקלין

מרת דבורה תחי'

ברכה ושלום,
במענה למכתבה מנר החמישי.

הנה פשוט, שתוכן מכתבי שעונה היא עליו במכתבה הנ"ל, לא הי' ח"ו הכוונה לצער את מי שהוא, כי אם להבהיר הענין כפי שהנני רואה אותו - באותן הנקודות שנוגע להנהגה בהוה ובעתיד.

כן פשוט שלא היתה כוונתי להורות למי שהוא שצריך הוא לחיות בצמצום, כי גם זה אינו כלל מתפקידי, ובפרט ע"פ מאמר חז"ל הידוע שלא הי' העולם ראוי להשתמש בזהב כ"א בזכות זה שמוכרח הזהב לבנין בית המקדש, ועד"ז הוא גם בהנוגע לכל בית בישראל שעליהם נאמר, ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, בתוך כאו"א מישראל, שכל מציאות הרחבה שישנה בעולם - הרי בזכות זה שראוי' בכל בית בישראל, אף שכמובן צ"ל זה מבלי רדיפה אחר גשמית והרחבה גשמית, אבל עצם הענין צ"ל כן, ועי"ד דברי הרמב"ם סוף הלכות תשובה וסוף הלכות מלכים בהנהגה דימות המשיח בהנוגע לגשמיות.

מה שכן היתה כוונתי, הוא לעורר על ההתעסקות במוסד חב"ד אשר במחנם הט', שדעתי מוחלטה בזה, שזהו הצינור גם לפרנסה בגשמית לאנ"ש אשר שם, ולאידך גיסא - על הכרח מיעוט הדאגה בהנוגע לפרנסה, אף שכמובן צריכה להיות ההשתדלות בזה, אלא שלא באופן של דאגה, כ"א אדרבה מתוך חוזק הבטחון בהשי"ת הזן את העולם כולו בטובו בחן ובחסד וברחמים, שאז העשי' פעילה יותר ומצליחה יותר, ולא עוד אלא שגם מוסיפה בבריאות הגוף ותגובתו על המצב מסביב לו, וההשתדלות בעניני פרנסה בפרט, מה שאי"כ הדאגה לפרנסה ובאופן וכו'.

ויהי רצון שעכ"פ מכאן ולהבא יהי', כאופן ההוראה דימי חנוכה דאזלינן מוסיף והולך באור, הנה כן יהי' גם בענינים הכלליים ובעניני' הפרטים, ויבשרו טוב בטוב הנראה והנגלה.

בברכה לבשו"ט בכל האמור

מרת דבורה תחי'

ברכה ושלום!

במענה למכתבה מנר החמישי,

הנה פשוט, שתוכן מכתבי שעונה היא עליו במכתבה הנ"ל, לא היה ח"ו הכוונה לצער את מי שהוא, כי אם להבהיר הענין כפי שהנני רואה אותו - באותן הנקודות שנוגע להנהגה בהווה ובעתיד.

כן פשוט שלא היתה כוונתי להורות למי שהוא שצריך הוא לחיות בצמצום, כי גם זה אינו כלל מתפקידי, ובפרט על פי מאמר חז"ל הידוע שלא הי' העולם ראוי להשתמש בזהב כי אם בזכות זה שמוכרח הזהב לבנין בית המקדש, ועד"ז הוא גם בהנוגע לכל בית בישראל שעליהם נאמר, ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם בתוך כל אחד ואחד מישראל, שכל מציאות הרחבה שישנה בעולם הרי זה בזכות זה שראוי' היא בכל בית בישראל, אף שכמובן צריך להיות זה מבלי רדיפה אחר גשמית והרחבה גשמית אבל עצם הענין צ"ל כן, וע"ד דברי הרמב"ם סוף הלכות תשובה וסוף הלכות מלכים בהנהגה דימות המשיח בהנוגע לגשמיות.

מה שכן היתה כוונתי הוא לעורר על ההתעסקות במוסד חב"ד אשר במחנם הט', שדעתי מוחלטה בזה, שזהו הצינור גם לפרנסה בגשמית לאנ"ש אשר שם ולאידך גיסא על הכרח מיעוט הדאגה בהנוגע לפרנסה, אף שכמובן צריכה להיות ההשתדלות בזה, אלא שלא באופן של דאגה, כי אם אדרבה מתוך חוזק הביטחון בהשי"ת הזן את העולם כולו בטובו בחן ובחסד וברחמים, שאז העשייה פעילה יותר ומצליחה יותר, ולא עוד אלא שגם מוסיפה בבריאות הגוף ותגובתו על המצב מסביב לו וההשתדלות בעניני פרנסה בפרט, מה שאין כן הדאגה לפרנסה ובאופן וכו'.

ויהי רצון שעל כל פנים מכאן ולהבא יהיה כאופן דהוראת ימי חנוכה דאזלינן מנייהו דמוסיף והולך באור, הנה כן יהיה גם בענינים הכללים ובענינים הפרטים ויבשרו טוב בטוב הנראה והנגלה.

בברכה לבשורות טובות בכל האמור

[חי"ק]

שלוש מוסדות חב"ד בריו

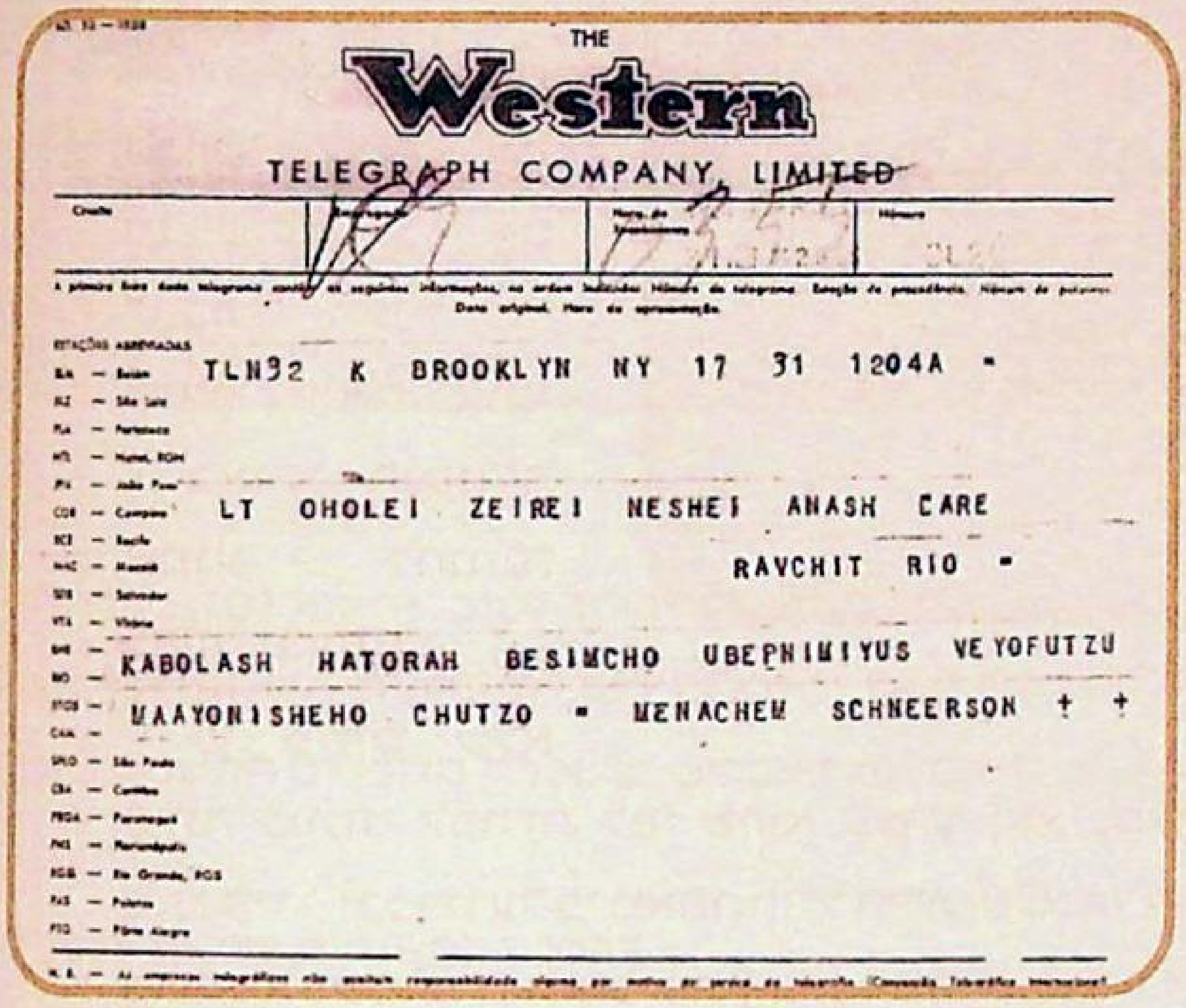
THE Western TELEGRAPH COMPANY, LIMITED

TLN32 K BROOKLYN NY 17 31 1204A =

LT OHOLEI ZEIREI NESHEI ANASH CARE
RAVCHIT RIO =

KABOLASH HATORAH BESIMCHO UBEPNIMIYUS VEYOFUTZU
MAAYONISHEHO CHUTZO = MENACHEM SCHNEERSON + +

במהלך שנת תשי"ט אנו עדים לקיומם של שלוש מוסדות חב"ד שונים בריו. בעיר פעלו באותה עת "אהלי יוסף יצחק", שהיה מוסד חינוך לילדים ולבחורים; "צעירי אגודת חב"ד", שעסק בהפצת מעיינות החסידות ובעריכת מבצעים ואירועים שונים, וכן אגודת נשי חב"ד, שערכו פעולות בקרב נשי ובנות ישראל בעיר ברוח חב"ד.

בואו של הרב צבי אריה בעגון

באותה תקופה הצטרף אל חסידי חב"ד הפועלים בריו, גם הרב צבי אריה בעגון, אחיו של הרב יעקב בעגון, שניהם ילידי פורטו אלגרי. כאחיו המבוגר יותר, גם הרב צבי אריה למד מספר שנים בישיבה המרכזית ב-770. בשלהי שנת תשי"ח הוא בא בקשרי השידוכין עם מרת רבקה בלימא למשפחת הרסון, אף היא ילידת בראזיל, והם זכו אשר הרבי נשיא דורנו יהיה מסדר הקידושין בחתונתם, בי"ד כסלו תשי"ט, יום הנישואין של הרבי נשיא דורנו.

הרבי זירז את הרב צבי אריה בעגון שישלים במהרה את לימודיו ויוסמך ב"יורה יורה", כדי שיוכל לנסוע לבראזיל בשליחות. ואכן, חודשים אחדים לאחר חתונתם, לקראת חג הפורים אותה שנה, חזר הרב בעגון עם זוגתו אל מדינת הולדתם בראזיל, והם הצטרפו אל הכוחות הפועלים בריו. את חג הפסח עשה הרב בעגון עם הוריו בפורטו אלגרי, ולאחר מכן הוא חזר לריו.

הת' אהרן חיטריק, אחיו הצעיר של הרב הירשל, בביקור בריו עם אחיו ובני משפחתו

עם בואם של הרב צבי אריה בעגון ורעייתו לריו, הם השתלבו תיכף ומיד בפעילות הרבה הנעשית בעיר ברוח חב"ד, לצד התעסקותו כשוחט בעיר.

הכנות לחג הפסח

לקראת חג הפסח, פורסמה בעיתונות היהודית בריו מודעה צנועה מטעם סניף צעירי אגודת חב"ד בעיר, הקוראת לכל המעוניין לבוא ולקבל מצה שמורה לקראת ליל הסדר[38]:

הזמנה. לפי הוראתו של הרבי מליובאוויטש שליט"א, לחדש מנהג עתיק שנהגו יהודים לאכול רק מצה שמורה בסדרים, יכול כל יהודי לפנות לרב חיטריק, שם יקבל חינם מצה 1 שמורה שנאפתה בירושלים עיר הקודש.

הוראה לנסיעה לבר מצווה

בחודשי הקיץ של שנת תשי"ט חל בר המצווה של בנם השני של הרב משה ודבורה אשכנזי, הרב נתן ז"ל. ההורים ביקשו אפוא לנסוע לחצרות קדשנו לרגל המעמד, ולציין את בר מצווה בחצר הרבי.

הם כתבו אפוא לרבי על תוכנית זו, אולם במענה לכך, בשולי אגרת מי"א ניסן תשי"ט, ממליץ להם הרבי כי כדאי אשר הרבנית אשכנזי בלבד תסע עם בנם. וכך כותב להם הרבי:

ב"ה. י"א ניסן ה'תשי"ט

הוו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ

מו"ה משה שי'

38. בתרגום מאידיש.

וזוג' מרת דבורה תי'

מכתבם נתקבל.

...במה שכותבים ע"ד נסיעתה לכאן להבר מצווה של בנם שליט"א ואין הוצאות כספיות בדבר וכו' - בכלל נכון הדבר. אבל על פי המצב דעתה - מפני למה תתראו וכיוצ"ב, רק היא.

[חי"ק]

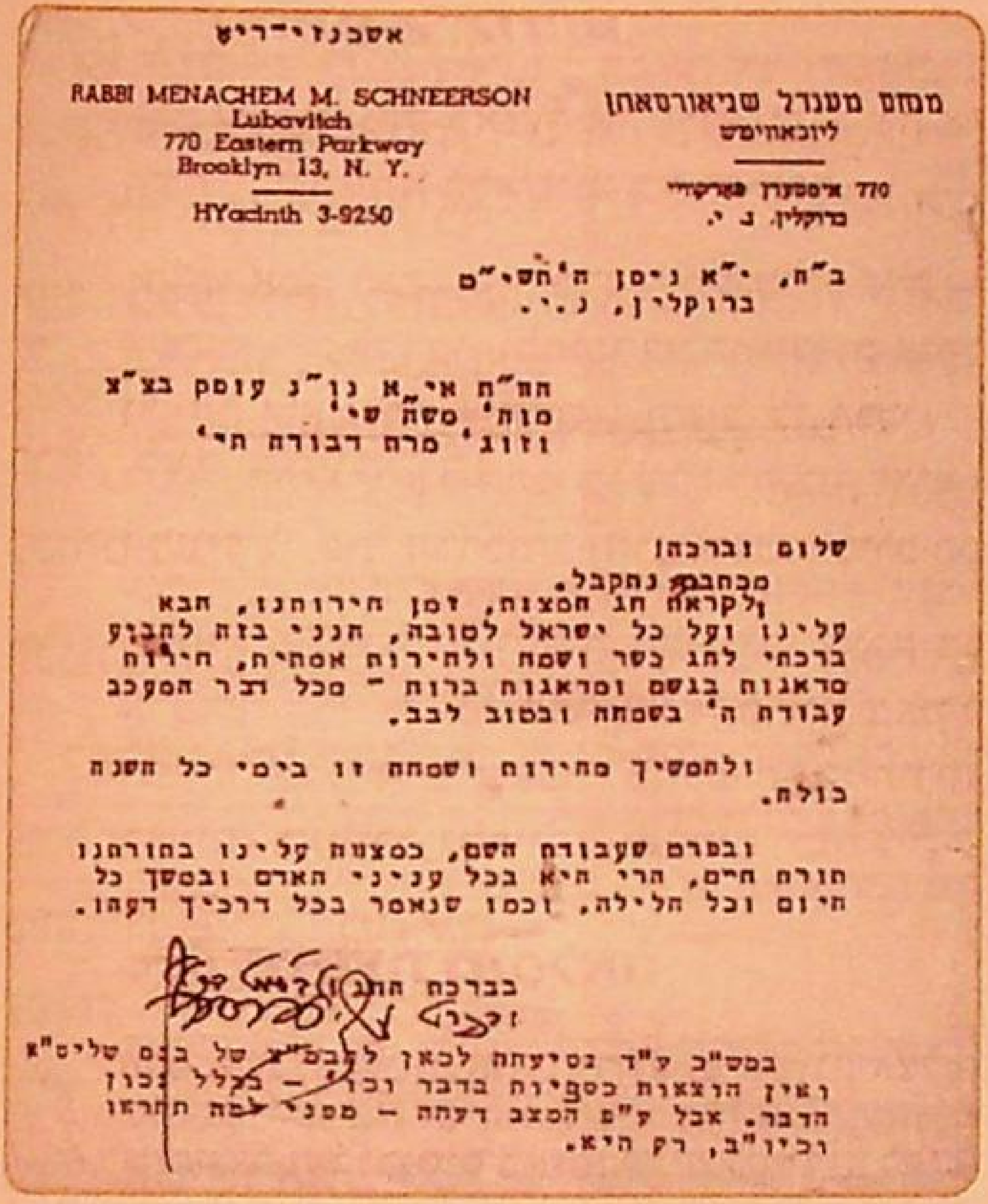

אשכנזי־ריץ

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש
770 איסטערן פּארקוויי
ברוקלין, נ. י.

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.
HYacinth 3-9250

ב"ה, י"א ניסן ה'תשי"ט
ברוקלין, נ.י.

הוו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ
מוה' משה שי'
וזוג' מרת דבורה תי'

שלום וברכה!

מכתבם נתקבל.

לקראת חג המצות, זמן חירותנו, הבא עלינו ועל כל ישראל לטובה, הנני בזה להביע ברכתי לחג כשר ושמח ולחירות אמיתית, חירות מדאגות בגשם ומדאגות ברוח - מכל דבר המעכב עבודת ה' בשמחה ובטוב לבב.

ולהמשיך מחירות ושמחה זו בימי כל השנה כולה.

ובפרט שעבודת השם, כמצוה עלינו בתורתנו תורת חיים, הרי היא בכל ענייני האדם ובמשך כל היום וכל הלילה, וכמו שנאמר בכל דרכיך דעהו.

בברכת החג

במש"כ ע"ד נסיעתה לכאן להבר"מ של בנם שליט"א ואין הוצאות כספיות בדבר וכו' - בכלל נכון הדבר. אבל ע"פ המצב דעתה - מפני למה תתראו וכיו"ב, רק היא.

שנת תש"כ

תשרי חסידי בריו

בשלהי שנות היו"ד, הקהילה החב"דית בריו די ז'ניירו כבר הייתה מגובשת. היו דמויות רוחניות בולטות ומעגל המקורבים והנמנים על חסידי ליובאוויטש הלך והתרחב.

מרכזם של חסידי חב"ד בריו היה בחיידר "אהלי יוסף יצחק", שם נערכו התפילות, השיעורים וההתוועדויות, כמנהג החסידים.

בחגים ובמועדי חודש תשרי, פקדו את בית הכנסת החב"די יהודים רבים תושבי ריו, אשר ביקשו לעשות את חודש החגים באווירה המיוחדת של ליובאוויטש. הדברים הגיעו לשיא בשמחת תורה, כאשר נערכו 'הקפות' כמנהג ליובאוויטש מימים ימימה, בהשתתפות רבים מתושבי העיר.

דיווח קצר על כך הופיע גם בעיתונות המקומית, בכותרת "שמחת תורה אצל הליובאוויטשערס"[39]:

גם השנה, בדיוק כמו בשנים עברו, חגגו חסידי ליובאוויטש המקומיים חגיגת שמחת תורה ראויה, בישיבת ליובאוויטש ברחוב לסרדו קאונטיו, בקופאקאבאנה.

לחגיגה הגיעו יהודים רבים מכל קצות העיר, ויחד הם שמחו עד לפנות בוקר. את החגיגה הוביל הרב חיטריק. גם ילדים ובני נוער רבים השתתפו בחגיגה בקבלם הקפה ועליה לתורה.

39. בתרגום מאידיש.

מימין לשמאל: מרת רבקה חיטריק, הרב שניאור זלמן גוראַרי, הילדים יוסי וארי חיטריק, הרב הירשל חיטריק, הרב שמחה זאיאנץ, מרת זאיאנץ, הנער לייבל זאיאנץ, ואסתר ליברמן

שכר לימוד עבור תלמיד

כפי שכבר הוזכר מספר פעמים בסקירה זו, פן מרכזי בשליחות הרב חיטריק היה לשלוח לישיבת "תומכי תמימים" המרכזית בברוקלין תלמידים ילידי בראזיל, שהתקרבו בהשפעתו אל תורת החסידות והיו מוכנים לאורח חיים תורני-חסידי מלא.

במהלך שנות שליחותו בבראזיל זכה הרב חיטריק לשלוח תלמידים רבים ללמוד בחצר הרבי, אשר נעשו לאברכים חסידיים מן השורה שהקימו משפחות חסידיות למופת.

לפנינו מכתב נוסף בעניין זה, במהלך שנת תש"כ, בו כותב חדב"נ הרש"ג שעמד בראשות מרכז הישיבות, אל הרב חיטריק, אודות תלמיד נוסף ששלח מריו לישיבה בחצר הרבי:

כבוד ידידינו עוז, הנכבד והנעלה

הרה"ג צבי חיטריק שליט"א

ריאו די זשענערא, ברזיל

שלום וברכה!

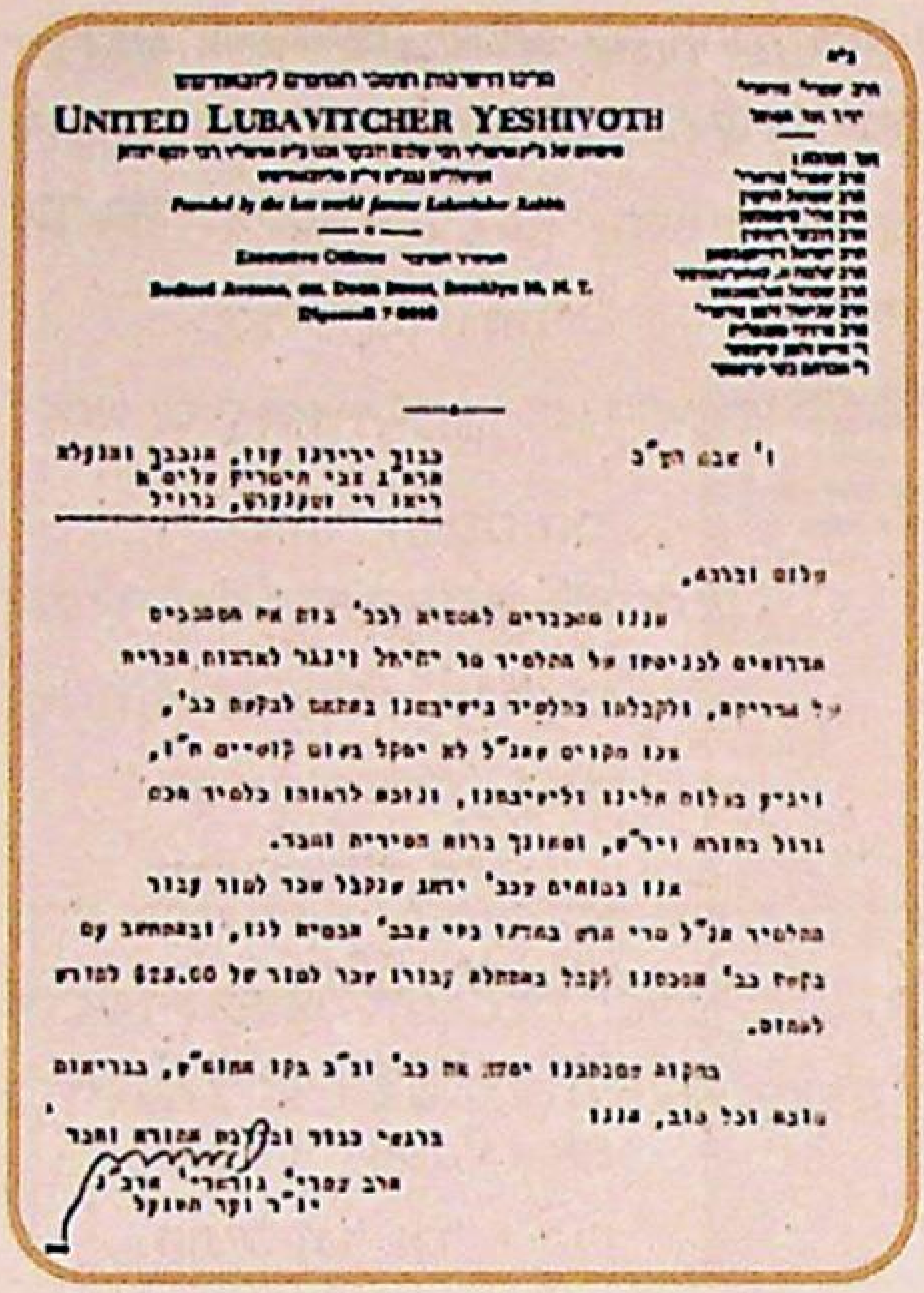

UNITED LUBAVITCHER YESHIVOTH

שלום וברכה.

הננו מתכבדים להמציא לכב' בזה את המסמכים הדרושים לכניסתו של התלמיד מר יחיאל זינגר לארצות הברית של אמריקה, ולקבלתו כתלמיד בישיבתנו בהתאם לבקשת כב'.

אנו מקוים שהנ"ל לא יתקל בשום קושיים ח"ו, ויגיע בשלום אלינו ולישיבתנו, ונזכה לראותו כתלמיד חכם גדול בתורה ויר"ש, ומחונך ברוח חסידית וחבד.

אנו בטוחים שכב' ידאג שנקבל שכר למוד עבור התלמיד הנ"ל מדי חדש בחדשו כפי שכב' הבטיח לנו, ובהתחשב עם בקשת כב' הסכמנו לקבל בהתחלה עבורו שכר למוד של $25.00 לחודש לפחות.

בתקוה שמכתבנו ימצא את כב' וב"ב בקו הבוה"ש, בבריאות טובה וכל טוב, הננו

ברגשי כבוד וברכת התורה וחבד

הרב שמרי' גורארי' חדב"נ
יו"ר ועד הפועל

הננו מתכבדים להמציא לכב' בזה את המסמכים הדרושים לכניסתו של התלמיד מר יחיאל זינגר לארצות הברית, ולקבלתו כתלמיד בישיבתנו בהתאם לבקשת כב'.

אנו מקווים שהנ"ל לא יתקל בשום קושיים ח"ו, ויגיע בשלום אלינו ולישיבתינו, ונזכה לראותו תלמיד חכם גדול בתורה ויראת שמים, ומחונך ברוח חסידית וחב"ד.

אנו בטוחים שכב' ידאג שנקבל שכר לימוד עבור התלמיד הנ"ל מידי חודש בחודשו כפי שכב' הבטיח לנו, ובהתחשב עם בקשת כב' הסכמנו לקבל בהתחלה עבורו שכר לימוד של 25 $ לחודש לפחות.

בתקוה שמכתבנו ימצא את כב' וב"ב בקו החוה"ש, בבריאות טובת וכל טוב,

ברגשי כבוד ובברכת התורה וחב"ד

הרב שמרי' גורארי' חדב"נ

יו"ר ועד הפועל

הכרח שיתוף פעולה בענייני חב"ד

בחודשים הראשונים של שנת תש"כ, ביקשה הרבנית דבורה אשכנזי לנסוע מריו לארץ הקודש, ולבקר את הוריה הרב והרבנית קרסיק, מאחר שזה כשנתיים היא לא התראתה עם אמה, מעת שנסעו לבראזיל לאחר חג הפסח תשי"ח, וכן בעקבות מצב בריאותו של אביה הרב אליעזר קרסיק, שהלך והחמיר.

לכך הצטרפה גם העובדה, שהסיבה שהביאה לנסיעתם מארץ הקודש לבראזיל, התיק המשפטי כנגדם, כמתואר לעיל, נראה היה שהעניינים מסתדרים. בהתאם לכל זה, כתבה הרבנית אשכנזי לרבי על תוכניתה לנסוע ולבקר את הוריה בארץ. בנוסף על כך, פירטה הרבנית אשכנזי במכתבה לרבי מפעולותיה בענייני חב"ד בריו.

במכתב המענה שכתב לה הרבי, מה' טבת, שולל הרבי את תוכניתה לנסוע לארץ, ממספר טעמים, ובמקביל הרבי עודד אותה להמשיך ולעשות למען ענייני חב"ד בעיר. וכך כותב לה הרבי:

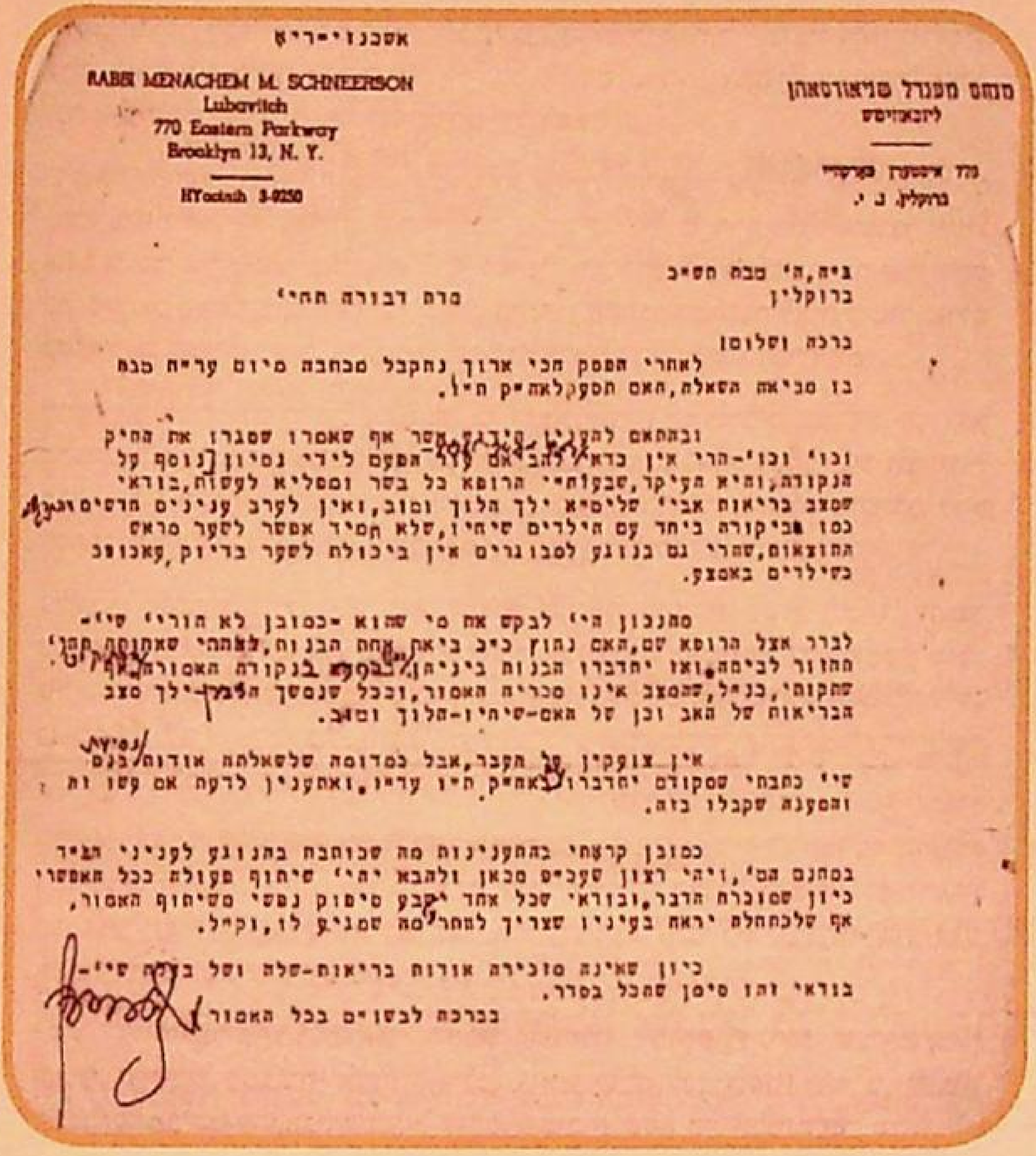
ב"ה
RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.
HYacinth 3-9250
מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש
770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין, נ. י.

ב"ה, ה' טבת תשי"ב
ברוקלין
מרת דבורה תחי'

ברכה ושלום!
לאחרי הפסק הכי ארוך נתקבל מכתבה מיום ער"ח טבת בו מביאה השאלה, האם תסע לאה"ק ת"ו.

ובהתאם להענין הידוע, אשר אף שאמרו שסגרו את התיק וכו' וכו' - הרי אין כדאי להביאם עוד הפעם לידי נסיון. נוסף על הנקודה, והיא העיקר, שבעזה"י הרופא כל בשר ומפליא לעשות, בודאי מצב בריאות אביה שליט"א ילך הלוך וטוב, ואין לערב ענינים חדשים דהתרגשות כמו ביקורה ביחד עם הילדים שיחיו, שלא תמיד אפשר לשער מראש התוצאות, שהרי גם בנוגע למבוגרים אין ביכולת לשער בדיוק, ואכו"כ כשילדים באמצע.

מהנכון הי' לבקש את מי שהוא - כמובן לא הורי' שי' - לברר אצל הרופא שם, האם נחוץ כ"כ ביאת אחת הבנות, לאחרי שאחותה תחי' תחזור לביתה, ואז יתדברו הבנות ביניהן בנקודה האמורה. אף שתקותי, כנ"ל, שהמצב אינו מכריח האמור, וככל שנמשך הזמן - ילך מצב הבריאות של האב וכן של האם - שיחיו - הלוך וטוב.

אין צועקין על העבר, אבל כמדומה שלשאלתה אודות נסיעת בנם שי' כתבתי שמקודם יתדברו שם באה"ק ת"ו עד"ז, ואתענין לדעת אם עשו זה והמענה שקבלו בזה.

כמובן קראתי בהתענינות מה שכותבת בהנוגע לעניני העיר בפתחם הס', ויהי רצון שעכשיו מכאן ולהבא יהי' שיתוף פעולה בכל האפשרי כיון שסוברת הדבר, ובודאי שכל אחד יקבע סיפוק נפשי משיתוף האמור, אף שלכתחלה יראה בעיניו שצריך להחליט שמגיע לו, וק"ל.

כיון שאינה מזכירה אודות בריאות-שלה ושל ביתה שי' - בודאי זהו סימן שהכל בסדר.
בברכה לבשו"ט בכל האמור

מרת דבורה תחי'

ברכה ושלום!

לאחרי הפסק הכי ארוך, נתקבל מכתבה מיום ער"ח טבת בו מביאה השאלה, האם תסע לאה"ק ת"ו.

ובהתאם להעניין הידוע, אשר אף שאמרו שסגרו את התיק וכו' וכו' - הרי אין כדאי באם אפשרי למנוע להביאם עוד הפעם לידי נסיון. נוסף על הנקודה, והיא העיקר, שבעזה"י הרופא כל בשר ומפליא לעשות, בוודאי שמצב בריאות אביה שליט"א ילך הלוך וטוב, ואין לערב עניינים חדשים דהתרגשות כמו ביקורה ביחד עם הילדים שיחיו, שלא תמיד אפשר לשער מראש התוצאות, שהרי גם בנוגע למבוגרים אין ביכולת לשער בדיוק, על אחת כמה וכמה כשילדים באמצע.

מהנכון היה לבקש את מי שהוא - כמובן לא הורי' שי' - לברר אצל הרופא שם, האם נחוץ כל כך ביאת אחת הבנות, לאחרי שאחותה תחי' תחזור לביתה, ואז יתדברו הבנות ביניהן בהתאם לנקודה האמורה דהתיק וכו'. אף שתקותי כנ"ל, שהמצב אינו מכריח האמור, וככל שנמשך הזמן - ילך מצב הבריאות של האב וכן של האם - שיחיו - הלוך וטוב.

אין צועקין על העבר, אבל כמדומה שלשאלתה אודות נסיעת בנם שי' כתבתי שמקודם יתדברו שם באה"ק ת"ו עד"ז, ואתענין לדעת אם עשו זה והמענה שקיבלו בזה.

כמובן קראתי בהתעניינות מה שכותבת בהנוגע לעניני חב"ד במחנם הט', ויהי רצון שעכ"פ מכאן ולהבא יהי' שיתוף פעולה ככל האפשרי כיון שמוכרח הדבר. ובוודאי שכל אחד ישבע סיפוק נפשי משיתוף האמור, אף שלכתחילה יראה בעיניו שצריך לוותר על מה שמגיע לו, וק"ל.

כיון שאינה מזכירה אודות בריאות - שלה ושל בעלה שי' - בוודאי זהו סימן שהכל בסדר.

בברכה לבשורות טובות בכל האמור

[חי"ק]

אחריות על כל אחד ואחד

בשלהי חנוכה שנת תש"כ כתב הרב חיטריק לרבי על הנעשה עמו בפעולותיו בריו בחודשים הראשונים של אותה שנה, ועל הנעשה בכלל בשטח העסקנות הציבורית בכלל בעיר. בין הדברים כתב הרב חיטריק אשר העדר שיתוף הפעולה הנדרש בין אנ"ש הפעילים בעיר, מקשה על התרחבות הפעילות והעשייה.

על כך השיב הרבי במענה מי"ב טבת, בו מדגיש שוב ושוב, אשר דווקא העשייה מתוך התדברות ושיתוף פעולה, היא הצינור והכלי לקבלת ברכות ה' באופן הנראה והנגלה:

הרה"ח אי"א נו"נ וכו'

מו"ה צבי הירש שי'

שלום וברכה!

לאחרי הפסק הכי ארוך, נתקבל מכתבו מנר השביעי, עם המצורף אליו, וגם ממכתבו אין מובן כל כך - סיבת ההפסק,

בו כותב אודות מצב העסקנות במחנם הט'. וכמדומה כבר כתבתי כמה פעמים, שלאחרי כל דברי שלא הועילו . . [אף שכל אחד יש לו טעם משלו, אבל כמדובר כמה פעמים, הלימוד דצד השוה שביניהם הוא ענין שכלי, והצד השוה - שאין מקבלים כלל הוראה מכאן ואפילו עצה טובה], ואם כן מה תועלת אם אכתוב עוד הפעם ועוד הפעם,

ולכן, כתבתי, שעליהם להתדבר ביניהם ולדעת נאמנה, אשר אחריות הענינים היא על כל אחד ואחד מהם, כחלק מכללות אנ"ש אשר שם, ולדעת נאמנה גם נקודה שניה, שאפשר לעשות גדולות ונצורות בריא ועל ידי זה בסביבותיה ואולי בכל המדינה, לרבות גם ס. פאולא.

ובודאי שכל המתבונן אפילו לשעה קלה ביותר, במה שעבר במשך השנים שנמצאים הם שם, יווכח בזה באופן שאין סובל הסברה אחרת, כלל וכלל. ולא עוד אלא שבודאי כבר ראו במוחש, שזהו צנור וכלי באופן הנראה והנגלה, לקבלת ברכות השי"ת בענינים

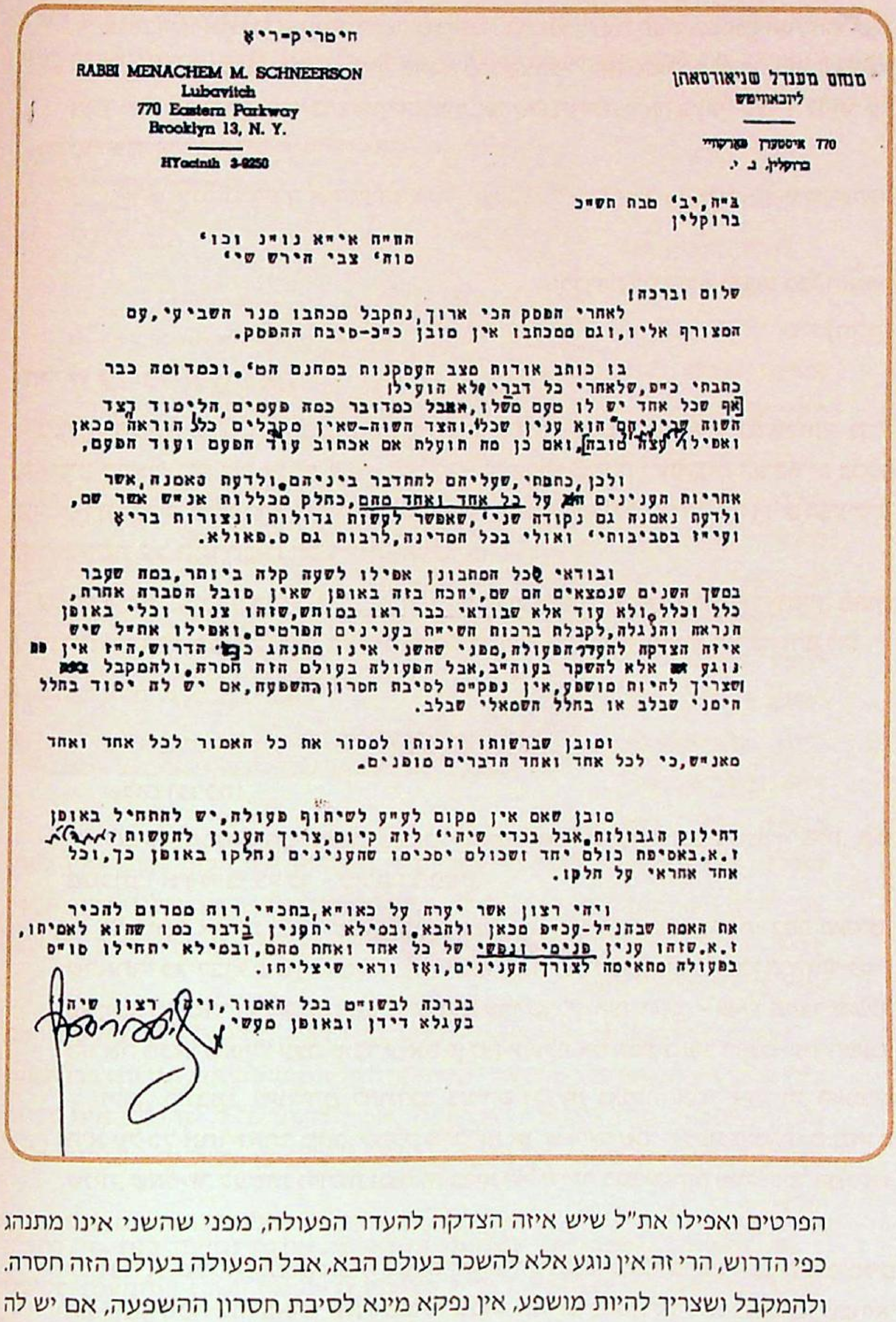

ח"י טריק-רי"א

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.

HYacinth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש

770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין, נ. י.

ב"ה, יב' טבת תשכ"ב
ברוקלין

הוו"ח אי"א נו"נ וכו'
מוה' צבי הירש שי'

שלום וברכה!

לאחרי הפסק הכי ארוך, נתקבל מכתבו מנר השביעי, עם המצורף אליו, וגם ממכתבו אין מובן כ"כ-סיבת ההפסק.

בו כותב אודות מצב העסקנות במחנם הט'. וכמדומה כבר כתבתי כ"פ, שלאחרי כל דברי שלא הועילו [אף שכל אחד יש לו טעם משלו, אבל כמדובר כמה פעמים, הלימוד מצד השוה שביניהם הוא ענין שכלי. והצד השוה-שאין מקבלים כל הוראה מכאן ואפילו עצה טובה], ואם כן מה תועלת אם אכתוב עוד הפעם ועוד הפעם,

ולכן, כתבתי, שעליהם להתדבר ביניהם. ולדעת נאמנה, אשר אחריות הענינים על כל אחד ואחד מהם, כחלק מכללות אנ"ש אשר שם, ולדעת נאמנה גם נקודה שני', שאפשר לעשות גדולות ונצורות בריא ועי"ז בסביבותי' ואולי בכל המדינה, לרבות גם ס. פאולא.

ובודאי שכל המתבונן אפילו לשעה קלה ביותר, במה שעבר במשך השנים שנמצאים הם שם, יוכח בזה באופן שאין סובל הסברה אחרת, כלל וכלל, ולא עוד אלא שבודאי כבר ראו במוחש, שזהו צנור וכלי באופן הנראה והנגלה, לקבלת ברכות השי"ת בעניינים הפרטים. ואפילו את"ל שיש איזה הצדקה להעדר הפעולה, מפני שהשני אינו מתנהג כפי הדרוש, הרי זה אין נוגע אלא להשכר בעוה"ב, אבל הפעולה בעולם הזה חסרה. ולהמקבל ושצריך להיות מושפע, אין נפקא מינה לסיבת חסרון ההשפעה, אם יש לה יסוד בחלל הימני שבלב או בחלל השמאלי שבלב.

ומובן שברשותו וזכותו למסור את כל האמור לכל אחד ואחד מאנ"ש, כי לכל אחד ואחד הדברים מופנים.

מובן שאם אין מקום לע"ע לשיתוף פעולה, יש להתחיל באופן דחילוק הגבולות. אבל בכדי שיהי' לזה קיום, צריך הענין להעשות באופן ז.א. באסיפת כולם יחד ושכולם יסכימו שהענינים נחלקו באופן כך, וכל אחד אחראי על חלקו.

ויהי רצון אשר יערה על כאו"א, בתוכם, רוח ממרום להכיר את האמת שבהנ"ל-עכ"פ מכאן ולהבא. ובמילא יתענין בדבר כמו שהוא לאמיתו, ז.א. שזהו ענין פנימי ונפשי של כל אחד ואחת מהם, ובמילא יתחילו סו"ס בפעולה מתאימה לצורך הענינים, ואז ודאי שיצליחו.

בברכה לבשו"ט בכל האמור, ויהי רצון שיהי' בעגלא דידן ובאופן מעשי

הפרטים ואפילו את"ל שיש איזה הצדקה להעדר הפעולה, מפני שהשני אינו מתנהג כפי הדרוש, הרי זה אין נוגע אלא להשכר בעולם הבא, אבל הפעולה בעולם הזה חסרה. ולהמקבל ושצריך להיות מושפע, אין נפקא מינא לסיבת חסרון ההשפעה, אם יש לה יסוד בחלל הימני שבלב או בחלל השמאלי שבלב.

ומובן שברשותו וזכותו למסור את כל האמור לכל אחד ואחת מאנ"ש, כי לכל אחד ואחד הדברים מופנים...

מובן שאם אין מקום לעת עתה לשיתוף פעולה, יש להתחיל באופן דחילוק הגבולות. אבל בכדי שיהיה לזה קיום, צריך הענין להיעשות באתדל"ת ז.א. באסיפת כולם יחד ושכולם יסכימו שהענינים נחלקו באופן כך, וכל אחד אחראי על חלקו.

ויהי רצון אשר יערה על כל אחד ואחד בתוך כלל ישראל, רוח ממרום להכיר את האמת שבהנ"ל עכ"פ מכאן ולהבא. ובמילא יתענין בדבר כמו שהוא לאמיתו, ז.א. שזהו ענין פנימי ונפשי של כל אחד ואחת מהם, ובמילא יתחילו סוף סוף בפעולה מתאימה לצורך הענינים, ואז ודאי שיצליחו.

בברכה לבשורות טובות בכל האמור,

ויהי רצון שיהיה בעגלא דידן ובאופן מעשי

[חי"ק]

לא תבערו אש

לקראת יו"ד שבט תש"כ, נסע הרב משה אשכנזי מריו לחצרות קדשנו, ושהה שם כחודשיים ימים. בשבת פרשת ויקהל-פקודי, שבת מברכים חודש ניסן, הוא עדיין שהה ב"בית חיינו", ובשיחתו הקדושה באותה שבת הרבי התבטא[40], אשר ""לא תבערו אש בכל מושבותיכם ביום השבת" כי, טבע האש לפרר ולהפריד, היפך טבע המים לדבק. ולכן "לא תבערו אש בכל מושבותיכם", כי, בכל מקום שיהודי נמצא הרי זה מעמד ומצב של קדושת יום השבת, ולכן אין צריך להיות הבערת אש, שהוא ענין של פירוד".

הרב אשכנזי חש כי הדברים מכוונים כלפיו, שעם שובו לבראזיל, לא יתרום לחילוקי דעות שהתנהלו בעיר. הוא בכה על כך שהרבי רואה צורך להזהירו בעניין, שכן חילוקי הדעות לא היו קשורים אליו כלל.

התכתבות עם רבה של ריו

כאמור, באותם ימים רבה הראשי של ריו היה הרב יעקב פינק. הוא היה יהודי תלמיד-חכם, יליד גליציה, אשר היגר במלחמת העולם השניה לארגנטינה שם שימש כרב ולאחר מכן הוזמן לריו לכהן כרבה הראשי.

בשנות שליחותו של הרב חיטריק בריו, התהדק הקשר של הרב פינק עם הרבי נשיא דורנו. הוא היה כותב לרבי מעת לעת על הנעשה בקהילה והרבי היה משיב לו באגרות קודש, וכן משגר לו ברכות מעת לעת.

40. תורת מנחם התוועדויות כרך כז עמוד 494.

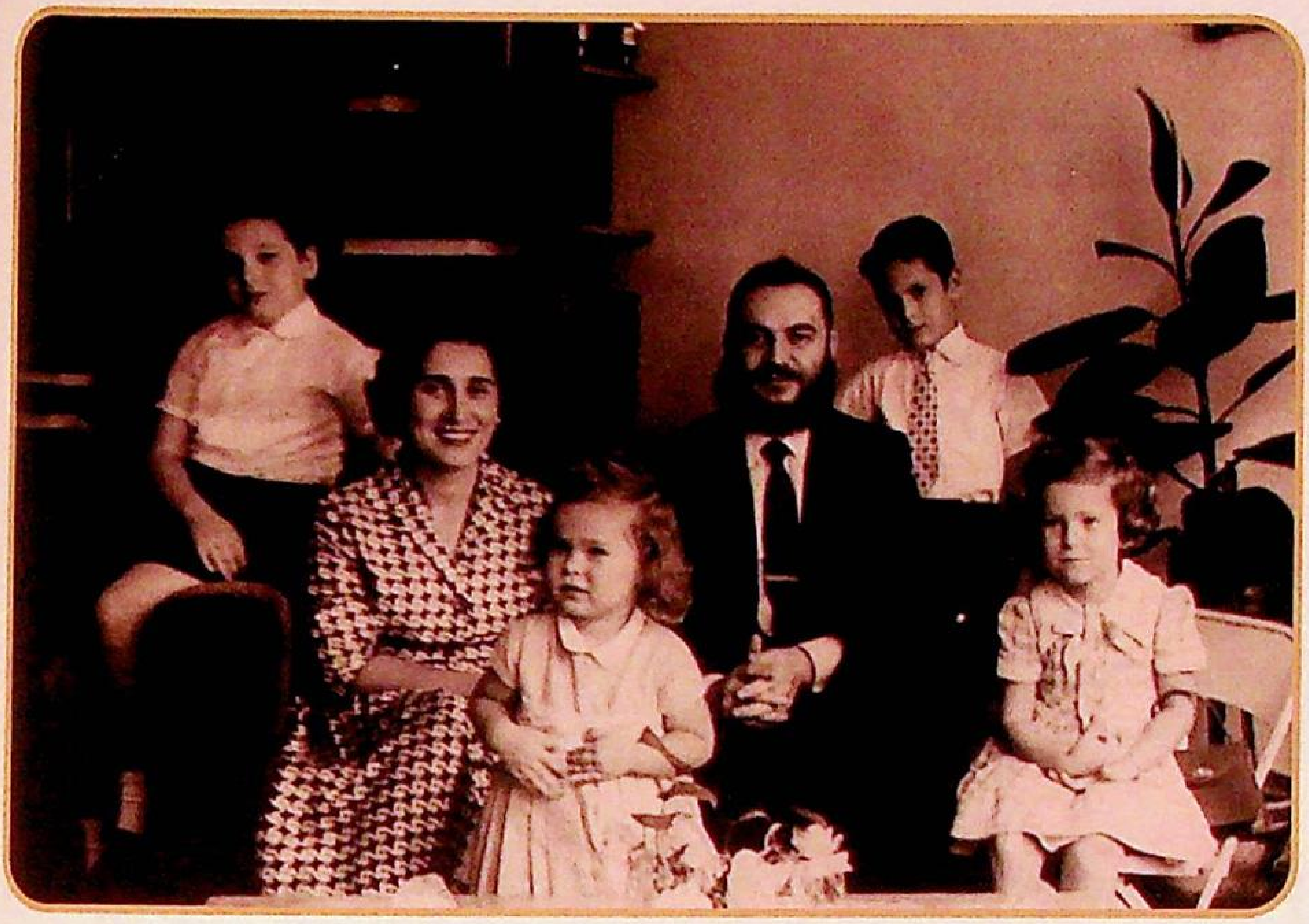

הרב הירשל ורבקה חיטריק, וילדיהם יוסי, ארי, אסתר ושרה, בביתם בבראזיל

בחודש אדר תש"כ קיבל הרב פינק הצעה מהקהילה היהודית הוותיקה והמבוססת בבואנוס איירס בירת ארגנטינה, לבוא ולכהן כרבה הראשי של הקהילה. באותה עת כבר היה הרב פינק בקשר קרוב עם הרבי, וכאשר קיבל את ההצעה כתב על כך לרבי וביקש את עצתו וברכתו.

באגרת מכ"ג אדר תש"כ, השיב לו הרבי על שאלתו במענה חיובי, תוך שהרבי מעתיר עליו ברכות מאליפות להצלחה בתפקידו החדש והאחראי. וכך הרבי כותב:

הרה"ג וו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ

מו"ה יעקב שי'

שלום וברכה!

קבלתי זה-עתה הודעת כת"ר, אשר קהילת ארגנטינא מזמינים אותו למשרת רב ראשי, וכנראה הכוונה להמשרה בעיר בוענאס איירעס.

ובטח ידוע לכת"ר המצב שם זה מכמה שנים (כמה קהלות, וכן ארגונים שונים וכו'), ובוודאי כל האמור הובא בחשבון.

ויהי רצון מה' יתברך המשגיח על כל אחד ואחד בהשגחה פרטית, שהחלטת כת"ר תהיה מתאימה בכל הפרטים לטובה בטוב האמיתי, ומתוך מנוחה ושמחה וטוב לבב, יחזק היהדות ויפיצה, מתאים להכשרונות והיכולת אשר חונן בהם מהשגחה העליונה.

בכבוד ובברכה לבשורות טובות ולהצלחה

[חי"ק]

בעקבות תשובתו החיובית וברכתו הק' של הרבי, עקר הרב פינק מריו לבואנוס איירס. תחילה כיהן כרבה של בירת ארגנטינה, ולאחר מכן כיהן כרבה הראשי של המדינה. כעבור מספר שנים, עלה לארץ הקודש, וכיהן כאב"ד חיפה[41].

הדרכות לחסידים בריו

לאחר חג הפסח תש"כ, דיווח הרב חיטריק לרבי על הנעשה באותם ימים בשליחותו בעיר. במכתב הוא כותב גם אודות חלוקת העבודה והתפקידים בין החסידים הפעילים בעיר וכן על המעבר של הרב פינק לארגנטינה.

הנה קטעים ממכתבו של הרב חיטריק לרבי, מאסרו-חג הפסח:

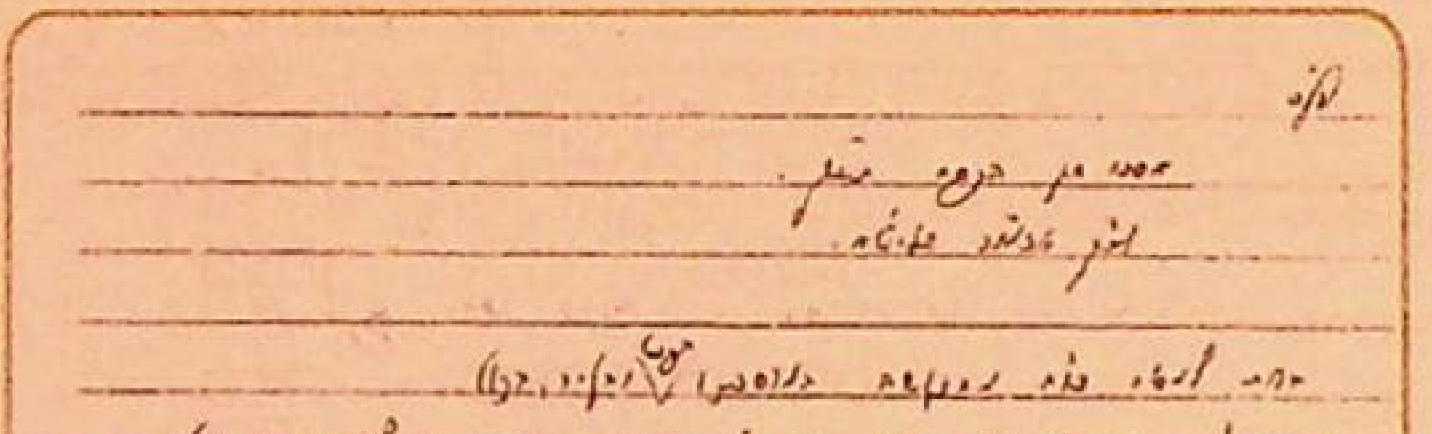

לכ"ק אדמו"ר שליט"א

באתי למסור דו"ח מהנעשה במוסדנו בפרט ובעיר בכלל.

הישיבה: פתחנו שנה זו עם ג' כתות. מספר התלמידים כפול לגבי שנה שעברה כ"י וכפי הנראה המוסד ילך מעלה מעלה...

הרב ירחמיאל בלומנפלד ואשתו יחיו נכנסו עכשיו לתוך העבודה ויש ב"ה שיתוף פעולה מכולם, ואפשר לפעול עכשיו הרבה מאוד בשדה החינוך.

41. יצוין, כי לקראת י"א ניסן תשמ"ג, בקשר עם מלאת שמונים שנה לרבי, הופיע הספר "הדר הכרמל", קובץ חידושי תורה ועינייני הלכה מאת רבני חיפה, ובו מאמר תורני מאת הרב יעקב פינק.

הרבנות - הרב פינק קיבל מכתב אד"ש, וחושב לנסוע, הגם שאצלי יש ספק אפילו אם יסע...

אם יש מועמד למשרה זו מאנ"ש כדאי מאוד לחשוב מזה. צריכים איש עם הופעה בעל רושם, נואם וכו' כמו הרב ש"ז העכט שי'. חבל מאוד להחמיץ את ההזדמנות, יש לנו כוח לסדר שהרב הראשי יהיה מאנ"ש.

כן אפשר עכשיו לסדר את השחיטה על צד היותר טוב.

על מכתבו זה של הרב חיטריק, השיב לו הרבי באגרת הבאה, מאדר"ח אייר תש"כ:

הרה"ח אי"א נו"נ וכו'

מו"ה צבי הירש שי'

שלום וברכה!

במענה למכתבו מאסרו חג הפסח נוסף על המברק.

ולפלא השאלה כ"פ בענין שכבר כתבתי כמה וכמה פעמים לכל הצדדים שבמחנם הט' שעליהם להתדבר ביניהם, ואין לשלוח שאלות לכאן.

ויהי רצון שזכות רבותינו נשיאינו, שמסרו נפשם על הפצת המעינות, יעמוד לכל אחד ואחד מהם, לכוון להכוונה. עניתי כהנ"ל זה מזמן לזה שהבריקו אודותו. ומובן שברשותו להודיעו שגם הוא קיבל מענה בתוכן הנ"ל.

לפלא שהפסיקו בהחלט - לשלוח ממחנם קטעי מכתבי-עת בהנוגע לעניני חב"ד, ואם הסיבה שאין מדפיסים, הרי התמיהה גדולה עוד יותר, וק"ל.

בברכה לבשורות טובות

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

א. קווינט, מזכיר

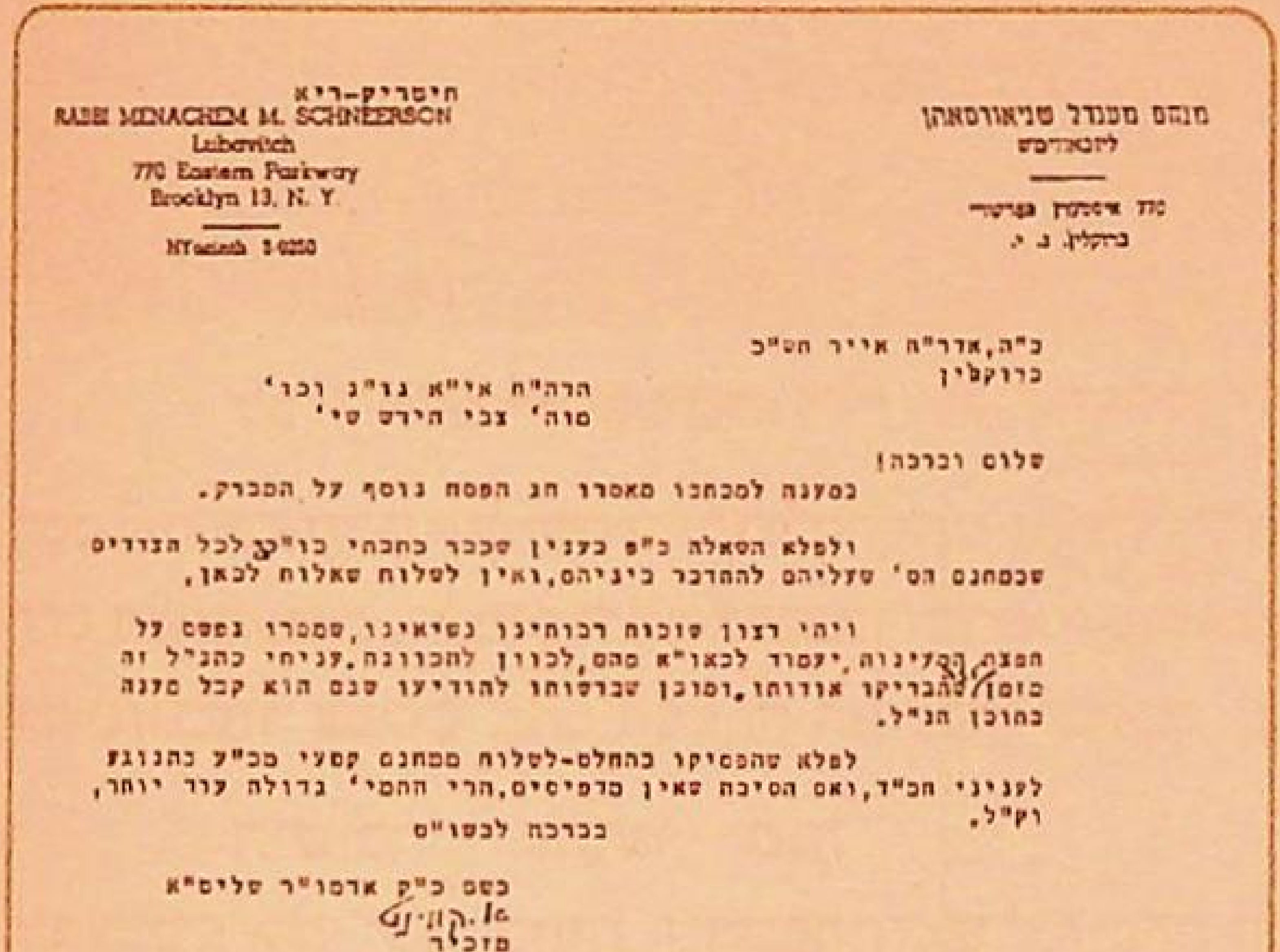
מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש
770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין, נ. י.

חיטריק-ריא
RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.
NYacinth 3-0250

כ"ה, אדר"ח אייר תש"כ
ברוקלין

הרה"ח אי"א נו"נ וכו'
מוה' צבי הירש שי'

שלום וברכה!
במענה למכתבו מאסרו חג הפסח נוסף על המברק.

ולפלא השאלה כ"פ בענין שכבר כתבתי כו"כ לכל הצדדים שבמחנם הט' שעליהם להתדבר ביניהם, ואין לשלוח שאלות לכאן.

ויהי רצון שזכות רבותינו נשיאינו, שמסרו נפשם על הפצת המעינות, יעמוד לכאו"א מהם, לכוון להכוונה. עניתי כהנ"ל זה מזמן שהבריקו אודותו, ומובן שברשותו להודיעו שגם הוא קבל מענה בתוכן הנ"ל.

לפלא שהפסיקו בהחלט-לשלוח ממחנם קטעי מכ"ע בהנוגע לעניני חב"ד, ואם הסיבה שאין מדפיסים, הרי התמי' גדולה עוד יותר, וק"ל.

בברכה לבשו"ט

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
א. קווינט
מזכיר

בעקבות עזיבתו המתוכננת של הרב פינק את רבנות ריו, כתב הרב חיטריק לרבי במכתבו האמור, "אם יש מועמד למשרה זו מאנ"ש כדאי מאוד לחשוב מזה". ואכן, לאחר עזיבת הרב פינק, התמנה כעבור מספר שנים לתפקיד הנכבד הגה"ח הרב ירחמיאל בלומנפלד.

נסיעת משפחת אשכנזי מבראזיל

בליל שבת קודש אור לה' ניסן תש"כ, נפטר בפתאומיות הרב אליעזר קרסיק, יו"ר אגודת חסידי חב"ד בארץ הקודש, חותנם של הרב צבי הירש חיטריק והרב משה אשכנזי, אשר התגוררו בריו די ז'ניירו.

בעקבות פטירת הרב קרסיק, נוצר חלל בעסקנות הציבורית החב"דית בארץ, והרבי הורה לחתנו הרב אשכנזי לעזוב את ריו ולשוב לארץ.

יצוין, כי ממכתב שכתב הרב קרסיק לחתנו הרב אשכנזי מי"א שבט תש"כ, עולה כי הרבי הגביל מלכתחילה את שהותה של משפחת אשכנזי בבראזיל לשנתיים. הייתה זו בעצם נבואה אודות פטירתו הצפוייה של הרב קרסיק, שכן המשפחה יצאה כאמור מארץ הקודש בב' אייר תשח"י, וכעבור כשנתיים, בעקבות פטירת הרב קרסיק בה' ניסן תש"כ, שבה המשפחה בהדרגה לארץ הקודש, תוך שהנושא המשפטי האמור נפתר אף הוא.

'ופרצת' בחוצות ריו

בעקבות פטירת הרב קרסיק, הגיע באותם ימים חתנו הרב חיטריק לביקור בארץ הקודש. הייתה זו הפעם הראשונה מאז נישואיו לפני כעשור שנים, ולמעשה הפעם הראשונה בחייו, בה הגיע לארץ.

אישיותו המיוחדת של הרב חיטריק ופעלו בבראזיל, הביאו את אחד העיתונים בארץ לפרסם כתבה מיוחדת על אודותיו. וכך התפרסם בעיתון, תחת הכותרת "ר' צבי חיטריק מספר כיצד לומדים תורה וחסידות בריו דה ז'ניירו שבבראזיל":

> הרב צבי חיטריק הוא גבר נאה, גבה קומה, רחב גרם, מבנה גופו אתלטי, עיניו נוצצות בפקחות, וזקן חום מטופח מוסיף משלו לדמות הבולטת ורבת הרושם, של האיש שבא לביקור קצר בישראל, מריו דה ז'ניירו שבבראזיל.
>
> הרב חיטריק הוא בנקאי ואיש עסקים מפוכח. עסקיו הביאו אותו לשווייץ, ומשם "קפץ" לביקור קצר בארץ. תוך כדי שיחה עירנית מתברר, כי הקריירה הבנקאית של האברך הנמרץ אינה ארוכה. כבן משפחה חסידית חב"דית ידועה, היה במשך שנים מנאמניו ובאי ביתו של הרבי מליובאביטש באמריקה, אליה הגיעה המשפחה המסועפת מרוסיה. בחצרו של הרבי "שמים עליו עין", ובשנת 1952 שולח אותו הרבי לבראזיל - לעיר סאן פאולו, לייסד ישיבה. האברך הצעיר ויפה התואר ניגש

ר' צבי חיטריק מספר כיצד לומדים תורה וחסידות בריו-דה-ז'נירו שבברזיל

מאת ה. שלם

בנקאי חסיד

בנין ישיבת חב"ד בריו

בלא שהיות למלאכה, ותוך זמן קצר מגיעים כבר לחצר הרבי בברוקלין ידיעות מעודדות, המעידות על אופיו המעשי והפעלתני של השליח.

מסאן-פאולו עובר ר' צבי חיטריק לריו. כאן הוא נכנס לעסקי בנקאות. ו"ב"ה" - אומר הרב בחיוך רב משמעות - "הצלחתי". אבל גם אז, כשהוא הופך לאדם מוכר בחוגי אנשי העסק המבריקים של ריו, אין הוא שוכח אף לרגע את השליחות שהביאה אותו לאדמת בראזיל. כבעל יכולת חמרית, הוא מביא מספר אברכים נלהבים ומסורים, ובעזרתם מקים בריו את התלמוד תורה "אהלי יוסף יצחק".

בראש המוסד עומד עתה הרב יעקב בגון, יליד פורטו אלגרי, אשר נכנס לפני שנים אחדות לישיבת ליובאוויטש בברוקלין, וכיום הפך להיות בעצמו מורה ורב, ומעמיד תלמידים לעשרות. עוזרים לידו, הרב משה אשכנזי, גיסו של ר' צבי חיטריק, והרבנים ירחמיאל בלומנפלד ור' פייבל גרינר.

המוסד נמצא באזור קופאקאבאנה, פרבר מדרום לריו. הבית הנאה והמרווח הפך מזה שנתיים למקום משיכה ובית וועד למאות מבוגרים מתושבי העיר הבאים להאזין לשיעורי ה"חסידות" במקום.

ביקשנו מהרב צבי חיטריק שיאמר משהו על פעולות חיזוק הדת והאמונה בבראזיל הרחוקה. הוא הרצין קמעה, וענה בקול שליו ובוטח: "אני חושב שאת הערך והחשיבות שבפעולות אלו נלמד מן העובדה היום-יומית, כי היום יכולים לראות בחוצות ריו ההומים, ילדים שציציות מתנופפות מבעד לחולצותיהם ובפיהם מתרונן ביישנות הלחן של הפסוק 'ופרצת'"...

התמודדות עם חינוך הילדים

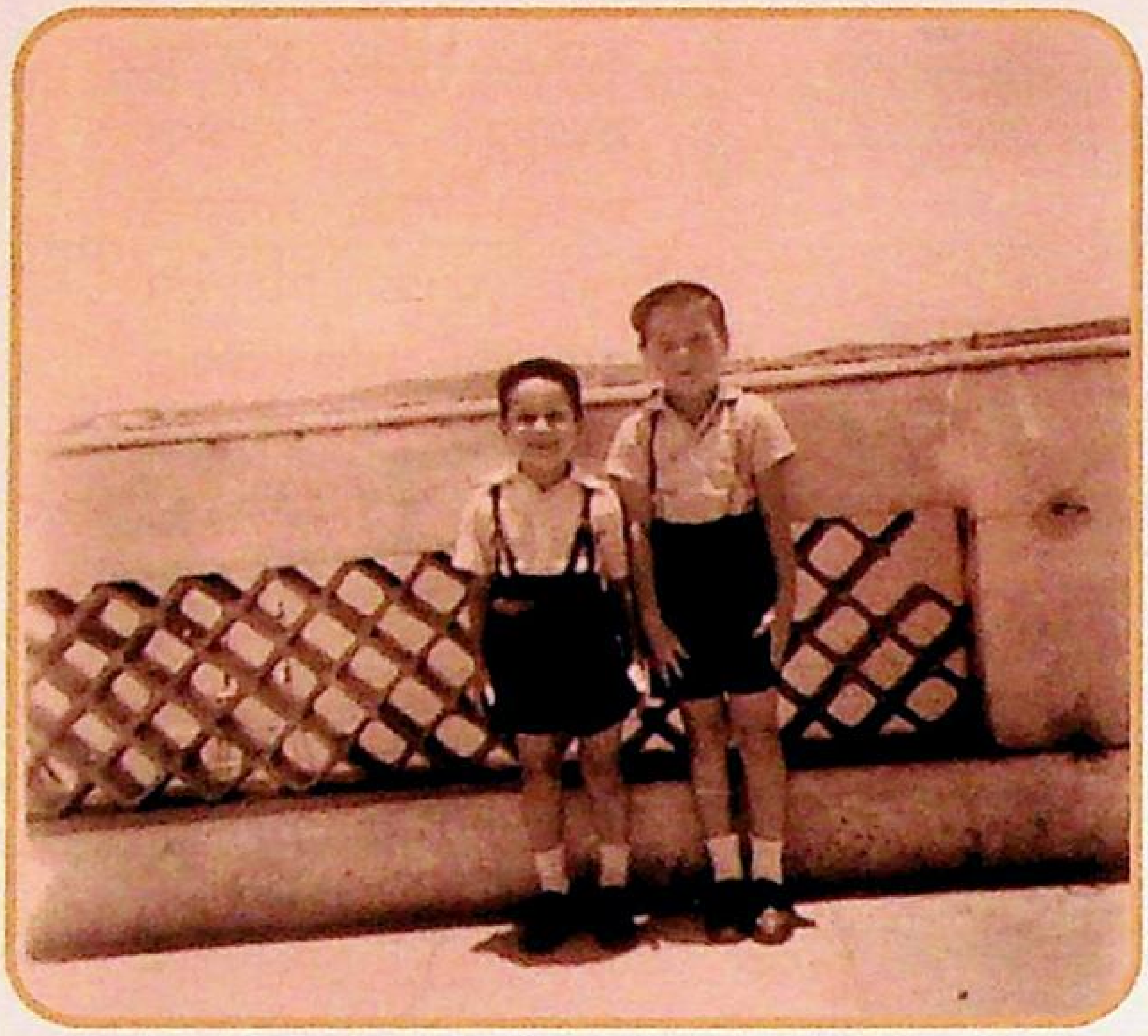

האחים יוסי וארי חיטריק זמן קצר לפני נסיעתם מבראזיל

אחד הנושאים איתם היה הרב חיטריק צריך להתמודד במהלך שליחותו בבראזיל היה חינוך ילדיו שלו. באותה עת, בשנת תש"כ, בנו הבכור יוסף יצחק היה כבן שמונה וחצי, ובנו אהרן כבן שבע. הם אמנם למדו בתלמוד תורה החב"די המקומי, אולם היה חסר להם מתכני הלימודים אותם מקבלים ילדים בני גילם הלומדים במוסד חינוך חב"די מן המניין.

לקראת חודש סיון תש"כ, תכנן הרב חיטריק נסיעה לניו יורק והיה בדעתו לקחת עמו את בנו הגדול יוסף יצחק, ולהביאו למשך מספר שבועות למונטריאול שבקנדה, שם התגוררו הוריו של הרב חיטריק. בהיותו במונטריאול, תכנן, ילמד הבן בתלמוד תורה החב"די המקומי, ויוסיף בידיעותיו, והוא כתב על כך לרבי.

באגרת מענה מכ"ט אייר, מעלה הרבי צדדים שונים בדבר, כאשר מסקנת הדברים היא שבמקום ספק - שב ואל תעשה. וכך כותב לו הרבי:

הרה"ח אי"א נו"נ וכו'

מו"ה צבי הירש שי'

שלום וברכה!

מאשרים קבלת מכתבו מיום הבהיר ל"ג בעומר, ובמ"ש אודות בנו יוסף יצחק שי', האם כדאית נסיעתו למאנטרעאל, בעת יסע הוא לכאן.

הנה לכאורה זמן הנסיעה שכותב אודותה - יהיה זה לערך בזמן החופש במאנטרעאל, וצע"ג אם תהיה לו כתה מתאימה וכו', ואולי כדאי לברר האם בגן ישראל שם או בנויארק, תהיה חברותא טובה בשבילו גם בהנוגע ללימוד, אף שכמובן ספק גדול האם לימודים במחנה קיץ הם במדה גדולה מאשר במקום לימודו עתה. ובמקום ספק הרי שב ואל תעשה עדיף.

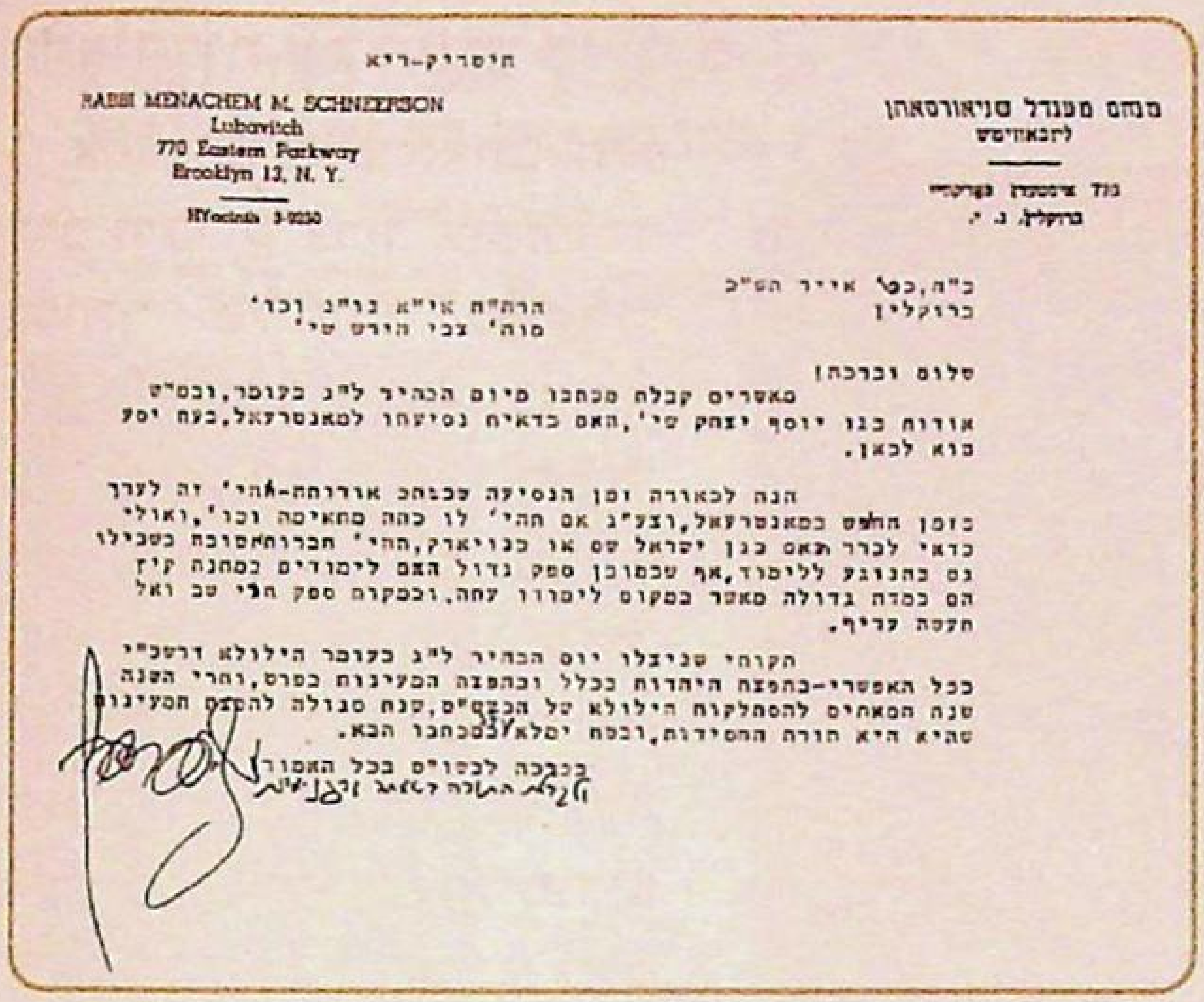

חיטריק-ריא

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.
HYacinth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש
770 איסטערן פּארקוויי
ברוקלין, נ. י.

ב"ה, כט' אייר תש"כ
ברוקלין

הרה"ח אי"א נו"נ וכו'
מוה' צבי הירש שי'

שלום וברכה!

מאשרים קבלת מכתבו מיום ההיר ל"ג בעומר, ובמ"ש
אודות בנו יוסף יצחק שי', האם כדאית נסיעתו למאנטרעאל, בעת יסע
בוא לכאן.

הנה לכאורה זמן הנסיעה שכותב אודותה-אהי' זה לערך
בזמן החופש במאנטרעאל, וצע"ג אם תהי' לו שם תועלת מתאימה וכו', ואולי
כדאי לברר אם כבן ישראל שם או בניוארק, תהי' חברותא מוכח בשבילו
גם בהנוגע ללימוד, אף שכמובן ספק גדול האם לימודים במחנה קיץ
הם במדה גדולה מאשר במקום לימודו עתה. ובמקום ספק הלא שב ואל
תעשה עדיף.

תקותי שניצלו יום הבהיר ל"ג בעומר הילולא דרשב"י
ככל האפשרי-בהפצת היהדות בכלל ובהפצת המעינות בפרט, והרי השנה
שנה המאתים להסתלקות הילולא של הבעש"ט, שנת סגולה להפצת המעינות
שהיא היא תורת החסידות, ובטח ימלא עד"ז במכתבו הבא.

בברכה לבשו"ט בכל האמור
ולקבלת התורה בשמחה ובפנימיות

תקותי שניצלו יום הבהיר ל"ג בעומר הילולא דרשב"י ככל האפשרי - בהפצת היהדות בכלל והפצת המעינות בפרט, והרי השנה שנת המאתים להסתלקות הילולא של הבעש"ט, שנת סגולה להפצת המעינות שהיא היא תורת החסידות, ובטח ימלא עד"ז במכתבו הבא.

בברכה לבשורות טובות בכל האמור, ולקבלת התורה בשמחה ובפנימיות

[חי"ק]

ביקור הרב כהנא בריו בהוראת הרבי

במהלך שנת תש"כ, הגיע לביקור מיוחד בריו הרב מרדכי כהנא, מרבני עיר הקודש צפת. הרב כהנא הגיע לריו במיוחד בהוראת הרבי בשליחות הסברה, במטרה להכיר את מפעלותיה העולמיים של תנועת חב"ד ליובאוויטש בפני יהודי העיר. בביקורו בריו, נלווה אליו השליח הרב חיטריק בכל אשר יפנה.

כך דיווחה העיתונות היהודית בריו אודות ביקור זה, תחת הכותרת "הרב מרדכי כהנא, אורח בריו" (לפנינו בתרגום מאידיש):

בריו נמצא כעת לביקור קצר הרב מרדכי כהנא (דוד של פעילת התרבות ופעילה ב'וויצ"ו' המוכרת אצלנו, גב' אהובה קסטלמן). הרב כהנא הוא יליד צפת. גם הוריו כבר נולדו בעיר המקובלים. בעבר הרב כהנא היה פעיל מאד בצפת, ושנים רבות היה חבר במועצת העיר. בשנים האחרונות הוא

הרב מרדכי כהנא, צו גאסט אין ריא

אין ריא געפינט זיך איצט, אויף א קורצן באזוך, הרב מרדכי כהנא, (פעטער פון דער באקאנטער ביי אונזער קולטור-טוערין און וויצא-אקטיוויסטין, פרוי אהובה קעסטעלמאן). הרב כהנא איז א געבוירענער אין צפת. אויך זיינע עלטערן זענען שוין געבוירענע אין דער שטאט פון מקובלים. הרב כהנא איז אמאל געווען זייער אקטיוו אין צפת, איז געווען לאנגע יארן ראטמאן פון שטאט-ראט. די לעצטע יארן איז ער געווען אין די פאראייניקטע שטאטן, וואו ער איז איינגעשטעלט געווארן אלס רב פון דער שיל "אהבת תורה", אין ברוקלין. איצט קערט זיך אום הרב כהנא צוריק קיין ישראל.

אין דער באגלייטונג פון הרב חיטריק, האט דער ח' גאסט באזוכט אונזער רעדאקציע און זיך געטיילט מיט זיינע איינדרוקן וועגן דעם אקטיוון רעליגיעזן יידישן לעבן אין נ. אמעריקע.

הרב כהנא האט איבערגעגעבן זיין קורצן באזוך ביי אונדז, בבדי, — אין איינקלאנג פון ליובאוויטשער רבי'ן. — דורכצופירן דא אן אויפקלערונגס-ארבעט וועגן די אויפטואונגען פון ליובאוויטש.

ס'איז אגב גוט באקאנט די טעטיקייט פון ליובאוויטשער רבי'ן און זיינע חסידים, וועלכע האבן איינגעשטעלט א נעץ פון ישיבות און חדרים אין כמעט אלע טיילן פון דער וועלט, און באזונדערס, פארשטייט זיך, אין מדינת ישראל. די אויפקלערונגס-ארבעט פון הרב כהנא וועט זיכער באדארפן אנטרעפן אויף אפענע אויערן ביי אונדז.

שהה בארצות הברית, שם התקבל לרב בית הכנסת "אהבת תורה" בברוקלין. כעת הרב כהנא חוזר לארץ ישראל.

כשהוא מלווה ברב חיטריק, האורח החשוב ביקר במערכת שלנו וחלק אתנו את הרשמים שלו על החיים היהודיים הפעילים בצפון אמריקה.

הרב כהנא ינצל את ביקורו הקצר כדי לבצע כאן - בהוראת הרבי מליובאוויטש - עבודת הסברה על מפעלי ליובאוויטש.

אגב, הפעילות של הרבי מליובאוויטש וחסידיו אינה מוכרת דיה. מדובר בהקמת רשת של ישיבות וחדרים בכמעט כל חלקי העולם ובמיוחד, כמובן, במדינת ישראל. לכן עבודת ההסברה של הרב כהנא בוודאי תמצא אצלנו אוזניים קשובות.

הוראת שני רופאים מומחים

בשלהי שנת תש"כ התעוררה בעיה רפואית מסויימת אצל אחד מקרובי משפחת חיטריק. הדבר הצריך התייעצות עם רופאים ושיקול דעת מקצועי על מספר פרטים הנוגעים בטיפול. הרב חיטריק, כדרכו, כתב לרבי בפרטיות על בעיה זו, וביקש את עצת וברכת הרבי.

על כך השיב לו הרבי באגרת קודש מיו"ד באלול תש"כ:

הרה"ח אי"א נו"נ וכו'

מו"ה צבי הירש שי'

שלום וברכה!

לאחרי הפסק שוב פעם, נתקבל מכתבו מז' אלול עם המצורף אליו, ובהנוגע לבריאות . . צריך לעשות כהוראה אחידה של שני רופאים מומחים, הן בהנוגע לעצם הטיפול וכן בהנוגע לזמנו, וה' יתברך יתן להם הרעיון הנכון איך לייעץ ואיך לטפל.

בברכה לבשורות טובות בענינים הכללים והפרטים,

ולכתיבה וחתימה טובה

[חי"ק]

צאתכם לשלום

בראשית שנת תשכ"א, בעקבות שורה של שינויים בקהילה היהודית בריו די ז'ניירו בפרט ובברזיל בכלל, סיימה משפחת חיטריק את שליחותה במדינה.

שמונה שנים עשו הרב צבי הירש וזוגתו מרת רבקה חיטריק בשליחות הרבי בבראזיל. שמונה שנים במהלכן, חרף כל הקשיים שניצבו בפניהם החל מיום הגיעם לבראזיל, הם עשו גדולות ונצורות בשליחות הרבי ברחבי המדינה.

משפחת חיטריק בתחנת ביניים בשדה התעופה בקאראקאס ונצואלה,
בדרכם לחצרות קדשנו, עשרת ימי תשובה תשכ"א

בין כסה לעשור תשכ"א, נפרדה משפחת חיטריק ממכריה ומקורביה בבראזיל וחזרה לניו יורק.

יהדות ריו די ז'ניירו הביעה את הוקרתה למשפחת חיטריק על פעלה לחיזוק התורה והיהדות בעיר, באירוע חגיגי ורב רושם שנערך באולם האירועים של בית הכנסת הגדול "קהילת יעקב" בקופאקאבאנה.

ביום ראשון, ד' תשרי תשכ"א, שמונה שנים בדיוק לאחר הגעתם לבראזיל בעשרת ימי תשובה תשי"ג, התקיים אירוע ה'צאתכם לשלום' בהשתתפות ראשי הקהילה היהודית ונכבדיה ורבים מיהודי המקום, אשר הושפעו מאישיותו ופעולותיו של הרב חיטריק במשך השנים.

לקראת המעמד, התפרסמה בעיתונות היהודית המקומית מודעת ההזמנה הבאה, עליה חתומים במשותף הנהלת מוסד החינוך "אהלי יוסף יצחק" החב"די והנהלת ה"תלמוד תורה" הקהילתי. וכך נאמר במודעה[42]:

42. בתרגום מאידיש.

צאתך לשלום - לכבוד הרב ר' צבי חיטריק שליט"א ומשפחתו הכבודה. בזאת מוזמנים כל ידידיהם ומוקיריהם של הרב חיטריק ומשפחתו למסיבה חגיגית שתתקיים אם ירצה ה' ביום ראשון, ד' תשרי (25.9.60) בשעה 8 בערב, באולם של בית הכנסת קופאקאבאנה "קהלת יעקב", לרגל נסיעתו לאמריקה, כביטוי של תודה והוקרה להישגים שלו בתחום החינוך הדתי בכלל, וחינוך תורני בפרט.

הרב חיטריק עזב את בראזיל והתיישב בניו יורק, סמוך ל"בית חיינו" 770, אבל פעולותיו הרבות בענייניו הק' של הרבי לא תמו, כפי שיסופר בע"ה להלן בהרחבה.

עשור של התבססות והתרחבות

הנה כי כן, את פעולות ליובאוויטש בבראזיל בעשור הראשון לנשיאות הרבי, הוביל וניהל השליח הראשון למדינה, הרב צבי הירש חיטריק.

הרב חיטריק ורעייתו הקימו מוסדות חינוך על טהרת הקודש בפאולו ובריו די ז'ניירו, ובהשפעתם מאות רבות של ילדים יהודיים קיבלו חינוך יהודי כשר. הם הקימו וניהלו גם מחנות קיץ לבנים ולבנות, פעלו רבות בקרב בני נוער והשפיעו על בחורים רבים להרחיק עד אמריקה כדי ללמוד בישיבת תומכי תמימים בחצר הרבי, שם הפכו לחסידים מן המניין.

במקביל, קהילות חב"ד הלכו והתבססו בערים המרכזיות פאולו וריו די ז'ניירו, ושלוחים צעירים הצטרפו במהלך העשור והרחיבו את מעגלי הפעילות. בערי בראזיל קמו סניפים של צעירי אגודת חב"ד במסגרתם התקיימו שיעורים, התוועדויות חסידיות ואירועים שונים ברוחה של ליובאוויטש שצברה מעגלי השפעה הולכים ומתרחבים.

הפעילות לא פסחה גם על העיתונות היהודית המקומית, אשר תמידין כסדרן התפרסמו בה מאמרים מתורת חב"ד וידיעות על הפעילות השוטפת.

הרבי נשיא דורנו, מצידו, פעל ללא לאות לעודד, לחזק ולהרחיב את הפעילות תוך גילוי מעורבות בכל פרט ופרט, והקדיש לשם כך זמן רב וכוחות רבים ביחידויות ובמכתבים ובניהול מסכת קשרים עם אישים שונים. ולכל לראש, הרבי כתב עשרות אגרות קודש לשלוחים ולשלוחות שפעלו בבראזיל, לרבני ולמנהיגי הקהילות, בהם עודד ותבע ללא הרף להגביר את הפעילות ואת העשייה עוד ועוד.

יסודות איתנים לעשורים הבאים

חזונו הגדול של הרבי באשר ליהדות בראזיל, כפי שהותווה במכתבי עשור זה, "כל הארץ בראזיל לפניהם . . להפיץ המעינות לא רק בד' אמות מצומצמות שלהם אלא בחוגים ההולכים ומתפשטים עד שיפוצו בכל המדינה" - ניצב בשלהי העשור על יסודות איתנים. הונחה התשתית לפעילות שהלכה והתרחבה בעשורים הבאים.

בעקבות עזיבתו של הרב חיטריק נוצר חלל ניכר בפעילות החב"דית בבראזיל. בהשפעתו ובהשתדלותו של הרב ירחמיאל בלומנפלד, אשר פעל בריו די ז'ניירו מזה מספר שנים, הגיעו לבראזיל בשנת תשכ"א בשליחות הרבי הרה"ח הרב שבתי אלפרין ומשפחתו, המכהן כיום, לאורך ימים ושנים טובות, כשליח הראשי של הרבי נשיא דורנו במדינה.

עם השנים הפעילות החב"דית במדינה הלכה וגדלה, הלכה והסתעפה. מאז ועד היום יצאו כמאה שלוחים ועסקנים חב"דיים כ"י, הפועלים ברחבי המדינה הענקית, במסירה ונתינה. השלוחים והרבנים הרבים הקימו במהלך השנים בתי כנסת ובתי חב"ד, מוסדות תורה ומוסדות חינוך, לשם לתהילה ולתפארת, והביאו לפריחה חסרת תקדים ביהדות בראזיל, ומשלימים את רצון כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו בהפצת המעיינות בבראזיל,

וכדבריו באגרת הראשונה שלו בנושא זה על תכניותיו ושאיפותיו באשר ליהדות בראזיל, מכ"ב חשון תשי"א (כאן בתרגום מאידיש), "לנסוע בשליחות של כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ לבצע את הרצונות שלו, ובמילא שלוחו של אדם כמותו, שהוא הולך עם הכוחות שלו, לבוא לשם בעמדה ובהתפשטות, ולהפיץ שם את אור התורה והיהדות ומעיינות הבעש"ט ותורת דברי אלוקים חיים בין אחינו בני ישראל", עדי יתוקן עולם במלכות שד-י.

נגיד
חסידי

חסיד ומקושר

כאשר משפחת חיטריק סיימה את השליחות בבראזיל, חזרה המשפחה והתיישבה בקראון הייטס, בסמיכות ל"בית חיינו".

בשנים הבאות עשה הרב חיטריק חיל בעסקים בענפים שונים, ובמיוחד בייבוא פנינים מארצות המזרח-הרחוק לארצות-הברית, ובסייעתא דשמיא ראה הצלחה מופלגה. במסגרת עסקיו נסע ר' הירשל לעיתים קרובות ליפן ולמדינות נוספות, ולפי הוראות הרבי ניצל את מסעותיו ואת הקשרים וההיכרות שלו בחוגים רחבים למגוון פעולות בהפצת היהדות והחסידות.

במהלך השנים, הרבי הטיל עליו שליחויות שונות לקרב אנשים בעלי השפעה ליהדות וחסידות. בהוראת הרבי, נוהג היה לשוחח עם אנשי העסקים היהודיים איתם נפגש לפגישות עסקים או בבתי המלון בהם שהה כדי לקרבם ליהדות, וגם בכך פעל רבות במשך השנים.

ר' הירשל היה מנכבדי וחשובי חסידי חב"ד בארצות-הברית ותפס מקום חשוב בקהל החסידים ב"בית חיינו", 770, במחיצת הרבי. כנגיד נכבד הרבה לעסוק בצדקה וחסד בהיקפים רחבים בגלוי ובסתר, למען מוסדות התורה והפצת המעיינות, ולמען כלל ענייניו הק' של הרבי ושלוחיו ברחבי תבל.

למרות טרדותיו הרבות בעסקיו המסועפים, היה מעורב מאד בצורכי ציבור רבים ושונים. כך, לדוגמה, פעל רבות ובמסירות למען פיתוח ושגשוג השכונה; היה פעיל במוסדות לעולים מברית המועצות כאשר במשך שנים רבות היה נשיא הנהלת הארגון 'פר"י' שפועל בין המהגרים מרוסיה שהגיעו לארצות-הברית - כפי שיתואר להלן בהרחבה.

ועם כל זאת, למרות כל העיסוקים הרבים שנמנו לעיל, עיקר עניינו ואישיותו של ר' הירשל היה - חסיד המסור ובטל לרבי בכל נימי נפשו. ר' הירשל היה חסיד שאהב את

הרבי בכל רמ"ח אבריו ושס"ה גידיו, כל ענייני הרבי היו קרובים ביותר ללבו, ותמיד כל דעתו וכל מעייניו היו נתונים לגרום לרבי תוספת שמחה, נחת וקורת רוח.

כבוד ליובאוויטש

אחד הנושאים שהיו יקרים ביותר וקרובים ביותר לליבו של ר' הירשל, היה "כבוד ליובאוויטש". כל ענייני חסידות חב"ד ליובאוויטש היו קרובים לו בחיבה יתירה, והמושג הנעלה "כבוד ליובאוויטש" היה יקר בעיניו עד מאוד. הוא פעל ועשה לשם כך בכל דרך, וכאשר היה צורך בכך, הוזיל מהונו כדי להגדיל ולרומם את כבוד ליובאוויטש ואת כבודו של הרבי נשיא דורנו, מנהיג חסידות חב"ד-ליובאוויטש.

בכל שיחו ושיגו במסחר, עם אנשי עסקים ועם אנשי ציבור, תמיד ניתב את מהלך הדברים כדי להגדיל את כבוד ליובאוויטש.

במיוחד אמורים הדברים בכל הקשור לכבודו של הרבי. דעתו של ר' הירשל הייתה כל העת כיצד לייקר את כבודו של הרבי וכיצד לפעול שכל העניינים הנוגעים לרבי יהיו באופן הנעלה ביותר, כראוי לכבודו של מלך, מאן מלכי רבנן.

כסא מלכות

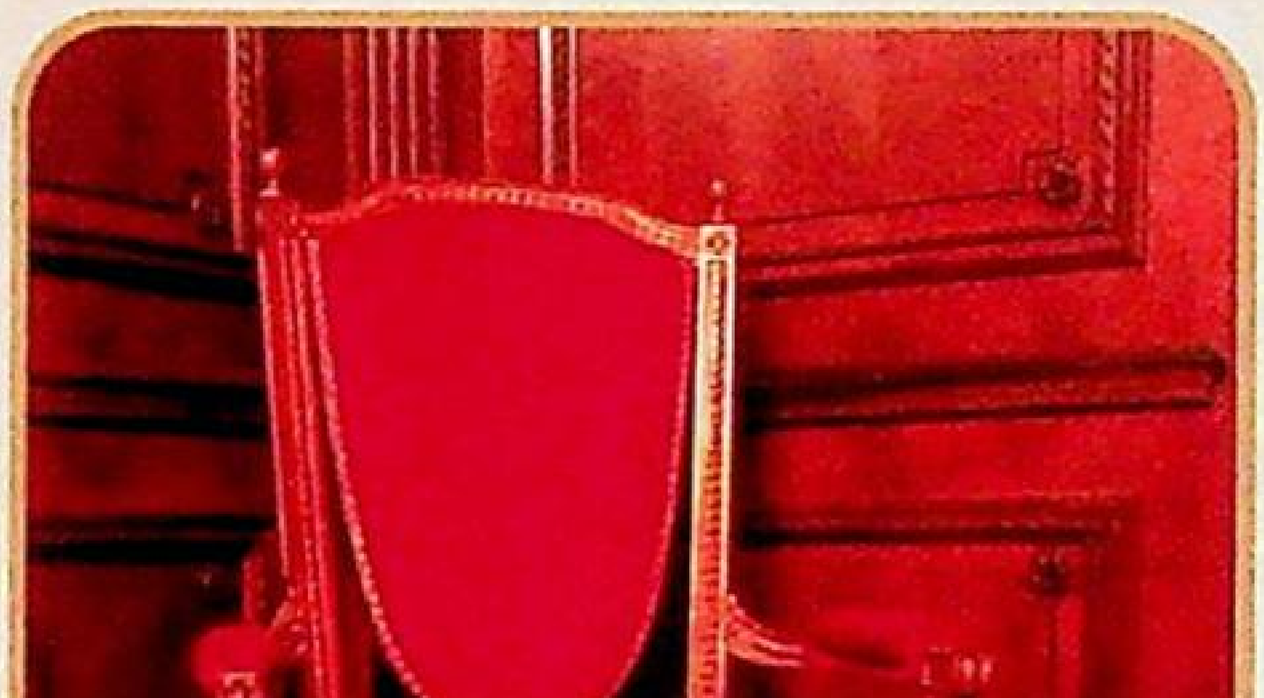

הכסא שהרבי ישב עליו בחג השבועות תשכ"ח, ניצב בבית משפחת חיטריק

ימים ספורים לפני חג השבועות תשכ"ח, החליט ר' הירשל לרכוש לרבי כסא חדש, באומרו כי הכסא שהרבי ישב עליו באותם ימים בתפילות ובהתוועדויות, כסא עם גב נמוך, איננו 'מלכותי' דיו.

ממחשבה למעשה. הוא נסע עם תבדל"ח רעייתו מרת רבקה לחנויות ריהוט מובחרות עד שמצא כסא הולם בעל מראה מלכותי. הם רכשו את הכסא ובליל שישי שלפני שבת ערב חג השבועות, מבלי להתייעץ עם איש, הוא נכנס באמצע הלילה ל"בית חיינו" והחליף את הכסא של הרבי בכסא החדש כשאת הכסא הישן הוא לקח לביתו.

ואכן, הרבי השתמש בכסא החדש בשבת קודש ולמחרת ביום הראשון של החג, ובכלל זה בעת אמירת מאמר החסידות בהתוועדות השבת ובלילה הראשון של החג לפנות בוקר, כנהוג באותם ימים.

ביום שני של חג השבועות, לפני התוועדות הקודש שהייתה נערכת במועד זה, הגיעו שני בחורים לבית משפחת חיטריק והודיעו כי הם נשלחו להחזיר ל-770 את הכסא הישן... הם החזירו אפוא לבית את הכסא החדש עליו ישב הרבי, ונטלו את הכסא הקודם בחזרה ל-770.

כסא זה, עליו ישב הרבי באותו חג השבועות בעת התפילות ובאמירת המאמר, ניצב עד היום למשמרת בסלון בית משפחת חיטריק.

קנקן הכסף שהוחזר

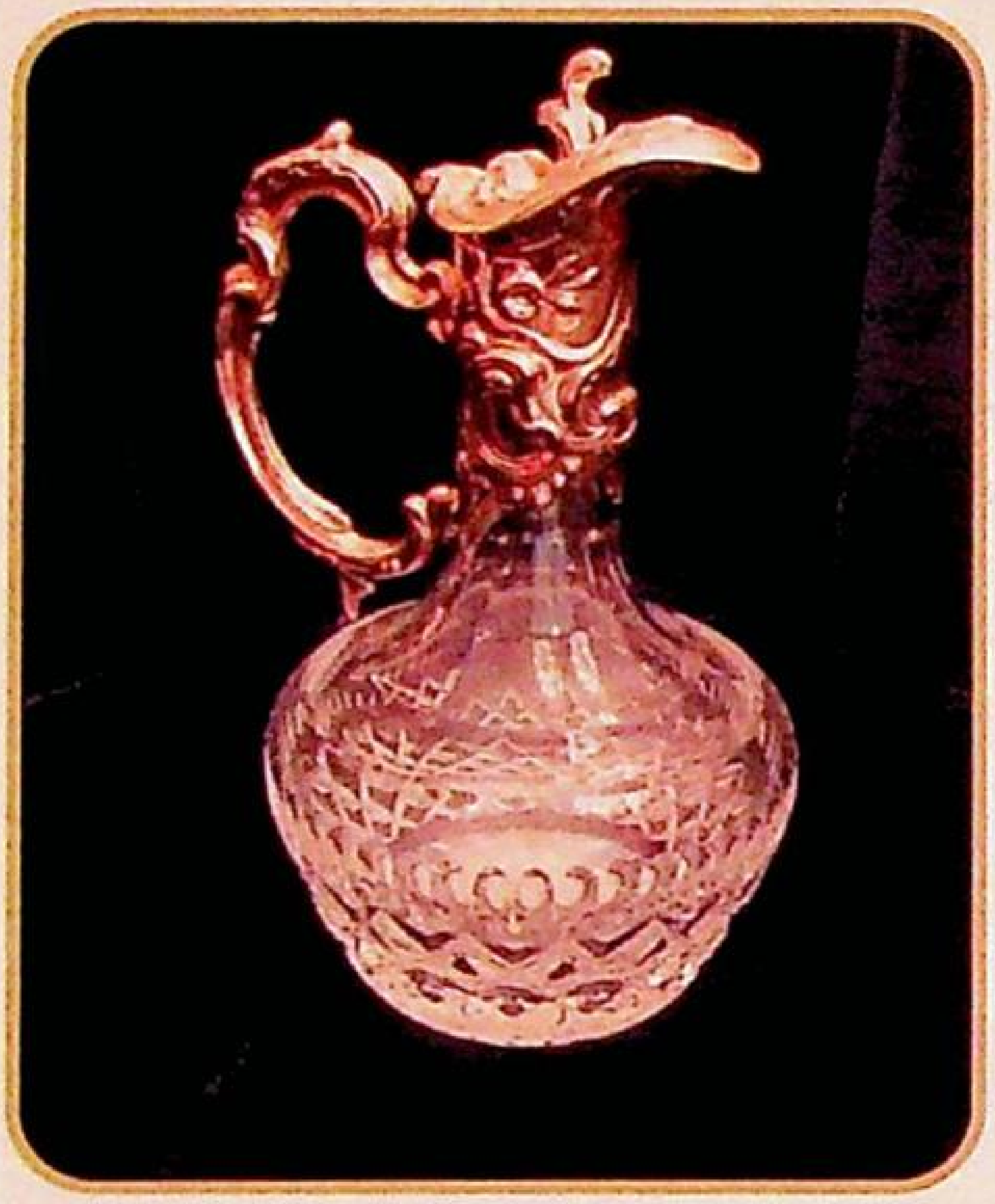
קנקן הכסף שנמסר לרבי והוחזר

בהתוועדויות הקודש של הרבי היה הגה"ח הרב מרדכי מענטליק, ראש ישיבת "תומכי תמימים" המרכזית ב"בית חיינו", משמש כ"שר המשקים" בהתוועדויות. הוא היה מוזג לרבי יין לקידוש, להבדלה, לברכת המזון ול"כוס של ברכה".

בקבוק היין היה עטוף בשקית נייר חומה, ובמהלך ההתוועדות היה הבקבוק מונח מתחת לבימת ההתוועדות, והרב מענטליק היה מוציאו בעת הצורך ומוזג לרבי.

ר' הירשל, שמקום מושבו בהתוועדויות היה בשורת החסידים מאחורי הרבי, סמוך ונראה, שם לב שהרב מענטליק צריך להתכופף כל פעם אל מתחת לשולחן, להוציא את בקבוק היין עטוף בשקית הנייר, ולאחר מכן להניחו שוב מתחת לבימה. לטעמו, הייתה בכך פחיתות כבוד ביחס להדרת הכבוד הראויה בעת ההתוועדות.

כאיש מעשה וכמי שלא חס על ממונו למען כבוד הרבי והחסידות, הלך ר' הירשל ורכש קנקן מהודר מחופה כסף במחיר גבוה, עבור התוועדויות הקודש.

בהיותו מקורב אל הרבנית הצדקנית מרת חי' מושקא ע"ה ז"ל, כפי שיסופר להלן, הוא הביא את הקנקן החדש לבית הרבנית, באמרו שעשה זאת משום שאין זה ראוי שימזגו לרבי יין מתוך בקבוק זכוכית עטוף בשקית נייר... הוא ביקש אפוא מהרבנית לבקש את הסכמתו של הרבי להשתמש מעתה בקנקן החדש, שיעמוד על השלחן בצורה מכובדת וראויה.

כעבור זמן מה נקרא ר' הירשל לחדרו של יו"ר המזכירות הרב חדקוב ב"בית חיינו", כשלפניו מונח הקנקן. הרב חדקוב הציג בפניו מענה של הרבי בנושא ותוכנו היה כי אף שכוונתו רצויה, ומחשבה טובה וכו', אין מנהגו של הרבי לקבל מתנות.

גם קנקן כסף זה שמור במקום של כבוד בארון זכוכית בבית משפחת חיטריק.

דוגמיות אבני החושן שנמסרו לרבי

כאמור, עסקיו של ר' הירשל היו בפנינים ובאבני חן והדבר גרם לו לגלות ענין מיוחד באבני החושן, אותם נשא הכהן הגדול בבית המקדש על לוח לבו.

יום אחד רחש לבו לנסות לזהות את אבני החושן בין היהלומים ואבני החן הידועים כיום, ולהגיש את הממצאים שלו 'תשורה' לרבי. ר' הירשל השקיע בכך זמן רב ומחקר ממושך, כאשר הוא מבסס את מחקרו על דברי "מדרש תלפיות".

בספר זה נאספו מדרשים ואגדות מהתלמודים ומהזוהר והוא עוסק גם בזיהוי אבני החושן ובשאר אבנים טובות וסגולתם. הספר חובר לפני כשלוש-מאות שנה על ידי רבי אליהו בן אברהם שלמה הכהן האתמרי, שהיה מחבר ספרים ומקובל מחכמי איזמיר שבטורקיה.

כאשר מחקרו הושלם, הוא אסף את אבני החן הללו, הציבם במסגרת מהודרת והגישם מתנת הוקרה לרבי. למסגרת זו צירף ר' הירשל מכתב עם הרקע לפעילות זו, ובו הוא מציין שהוא מגיש זאת "לפי שיטת מדרש תלפיות".

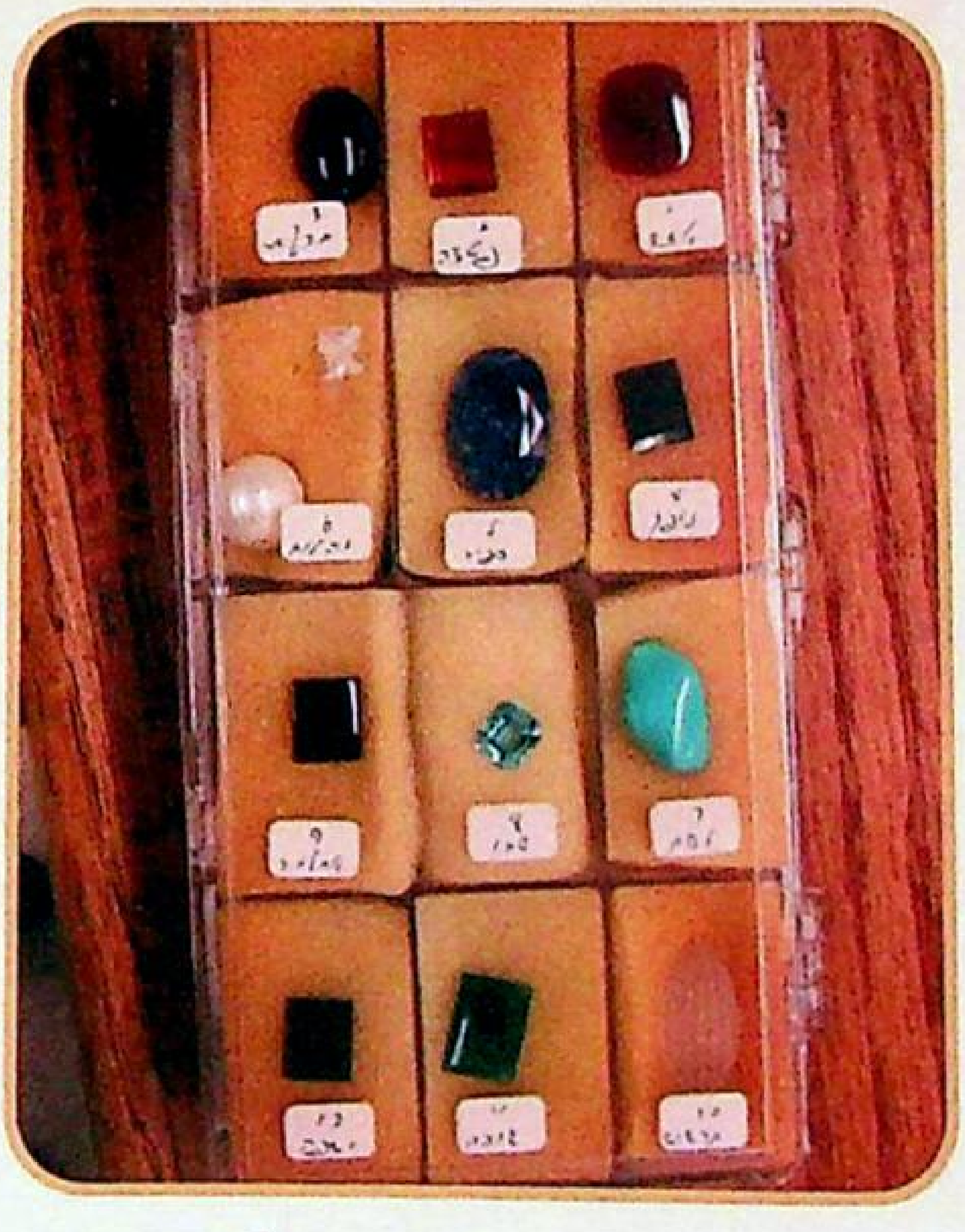

דוגמאות אבני החושן שנמסרו לרבי

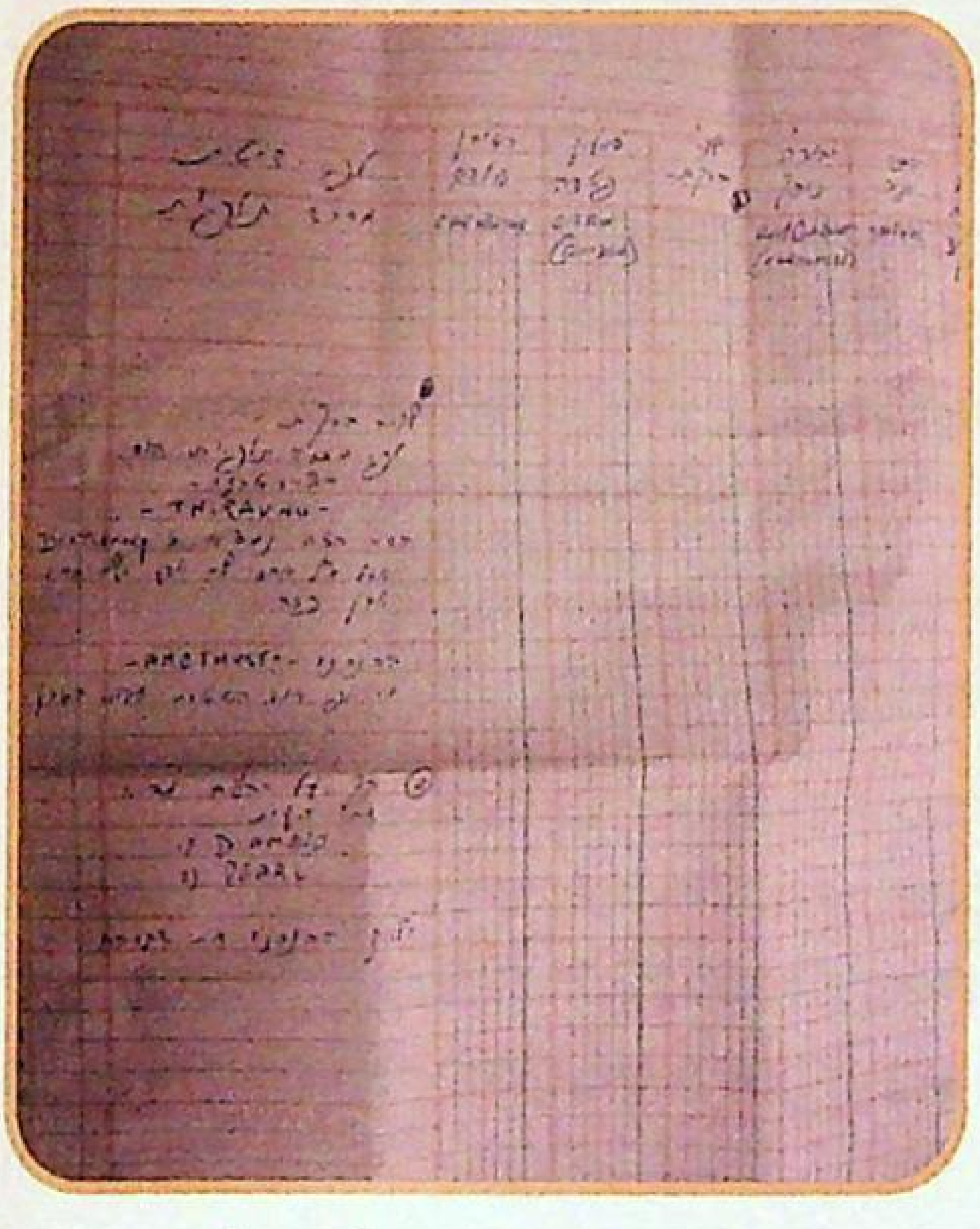

הרשימה שר' הירשל כתב לרבי אודות דוגמאות אבני החושן

ככל שבני המשפחה זוכרים, הרבי היה זה שהפנה אותו לעיין בספר "מדרש תלפיות".

וכך כתב ר' הירשל לרבי:

לפי שיטת מדרש תלפיות:

ראובן, אודם - CARNELIAH; שמעון, פטדה - CITRIN (GOLDEN); לוי, ברקת [1]; יהודה, נופך - RED GAENER (CARBUNCLE); יששכר, ספיר - SAPIR; זבולון, יהלום [2] - DIAMOND PEARL; דן, לשם - TURQOISE; נפתלי, שבו - JACINTH; גד, אחלמה - ONYX; אשר, תרשיש - CRYSTPC; יוסף, שוהם - PNERACD; בנימין, ישפה - GASPFE BLOOD.

[1] לוי - ברקת - לפי מדרש תלפיות הוא: ציראבני - THIRAVNU. השם הזה נמצא במילון אבל אף אחד לא יודע ולא ראה אבן כזו. הכנסנו AMETHYST, כי לפי רוב השיטות זה הוא האבן.

[2] רק על יהלום מביא שתי דעות. 1) DIAMOND 2) PEARL. ולכן הכנסנו את שתיהן.

דוגמאות האבנים ודברי ההסבר שר' הירשל מסר בשעתו לרבי, שמורים כיום בספריית אגודת חסידי חב"ד.

תוכנית למנורת זהב עבור הרבי

במהלך שנת תשל"ו, עלה במחשבתו של ר' הירשל להכין עבור הרבי מנורת חנוכה מפוארת ומרשימה מזהב טהור. רצונו היה שהחנוכיה תיעשה על ידי בעלי המקצוע המומחים ביותר בתחום, כאשר הוא היה מוכן לשלם על כך כל סכום שיידרש.

כדי לקדם את העניין, חבר ר' הירשל אל הרה"ח ר' אהרן משה קליין ז"ל, אף הוא חסיד מסור, איש סוד ועסקן חרוץ שפעל ועשה רבות למען "בית חיינו", וזכה ליחס מיוחד מאת הרבי הריי"צ ומאת הרבי נשיא דורנו.

תרשים מנורת החנוכה
שר' הירשל ביקש להכין לרבי

שני החסידים פנו אל חברת התכשיטים והצורפות המפורסמת 'טיפאני', הממוקמת בשדירה החמישית במנהטן. הם הציגו בפני

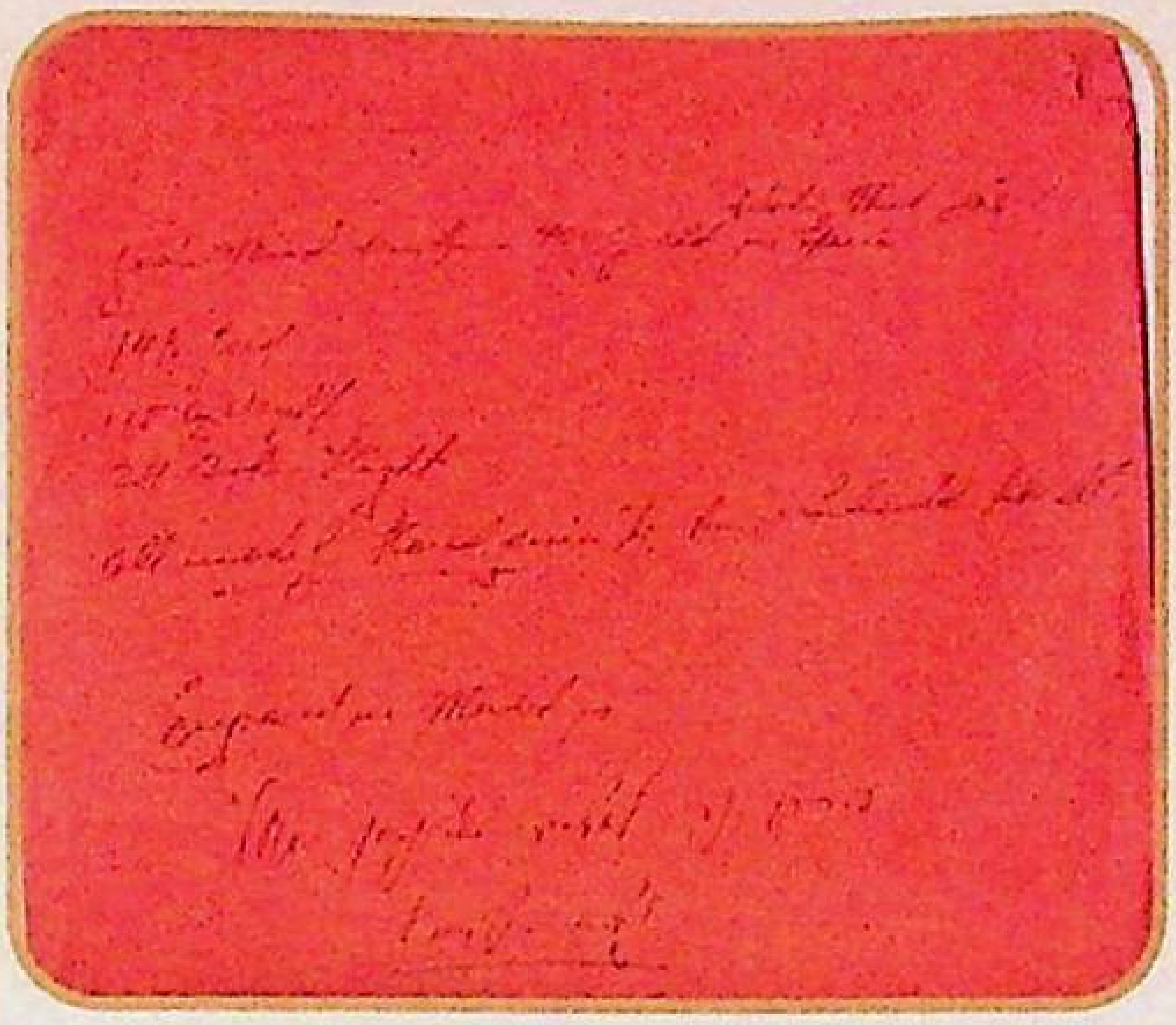

"ערכתי נר למשיחי", רישומים בקשר למנורת החנוכה

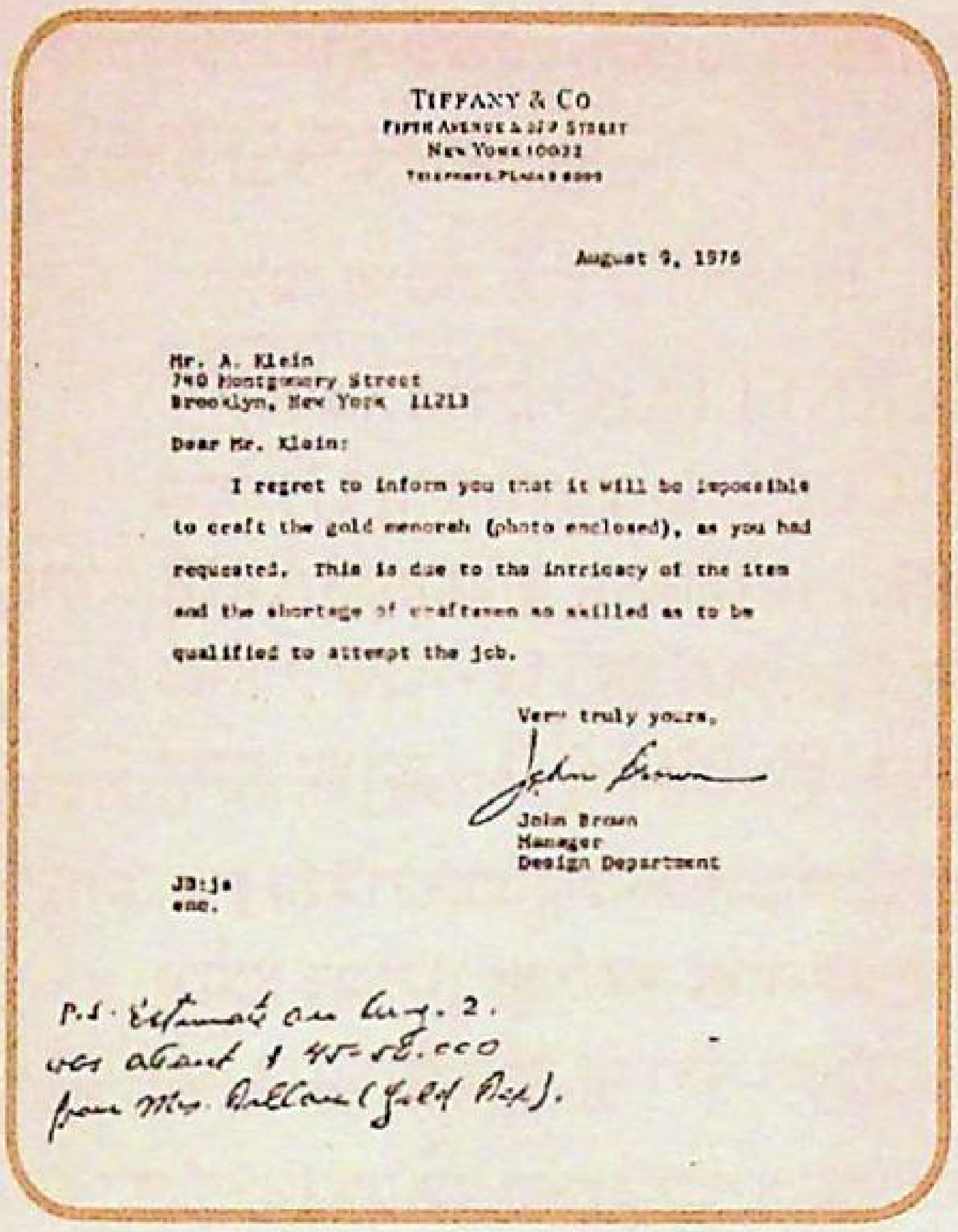

TIFFANY & CO
FIFTH AVENUE & 57TH STREET
NEW YORK 10022

August 9, 1976

Mr. A. Klein
740 Montgomery Street
Brooklyn, New York 11213

Dear Mr. Klein:

I regret to inform you that it will be impossible to craft the gold menorah (photo enclosed), as you had requested. This is due to the intricacy of the item and the shortage of craftsmen so skilled as to be qualified to attempt the job.

Very truly yours,

John Brown
Manager
Design Department

JB:ja
enc.

P.S. Estimate on Aug. 2. was about $ 45–50.000 from Mr. Dallow (Gold Dep.).

מכתב חברת 'טיפאני' למזמיני המנורה

החברה את העיצוב הנדרש, וביקשו להכין חנוכיית זהב במתכונת המבוקשת.

לפנינו מכתב המענה של חברת 'טיפאני' שנשלח אל הרב קליין, בתאריך 19 באוגוסט 1976 [כ"ג מנחם-אב תשל"ו]:

מר קליין היקר,

אני מצטער להודיע לך שזה יהיה בלתי אפשרי לייצר את מנורת הזהב (מצורף צילום) כפי שביקשת.

זאת בגלל המורכבות של הפריט והמחסור באמנים מוכשרים כל כך כדי להיות מסוגלים לנסות לבצע את המשימה.

בכנות רבה, שלך

ג'ון בראון, מנהל מחלקת העיצוב

נ.ב. לפי הערכת גב' דאלוב מהמחלקה לזהב מ-2 באוגוסט, העלות המשוערת היא 45,000-50,000 דולר.

למעשה הרעיון לא יצא אל הפועל, אך עובדת התעסקותם של חסידים אלו בנושא מעידה על התמסרותם הגדולה אל הרבי ורצונם העז לגרום עוד ועוד נחת רוח ולעשות למען כבוד ליובאוויטש.

מנורה ל"בית חיינו"

ר' הירשל נידב גם מנורת חנוכה גדולה עבור בית הכנסת ובית המדרש 770. בחנוכיה זו, שהייתה עשויה מעץ משובח ובעלת קנים מרובעים, היו מדליקים במשך שנים את נרות

חנוכה ב"בית חיינו" במחיצת הרבי, וכן בכינוסי ילדים שנערכו ב"בית חיינו" בימי החנוכה, בהשתתפות הרבי, באותן שנים.

זאת, עד לשיחות הקודש בקיץ שנת תשמ"ב בהם הרבי עורר על כך שמנורת המקדש הייתה בעלת קנים אלכסוניים, וכי יש לתקן זאת בכל מקום[1].

אז הוחלפה מנורת החנוכה ב"בית חיינו" במנורת חנוכה חדשה בעלת קנים אלכסוניים, והחנוכיה הקודמת חזרה לשכון בבית משפחת חיטריק, שם היא מוצבת למשמרת עד היום.

ראש וראשון לעושים במלאכת הקודש

וכך, בכל פעם שר' הירשל ראה שיש צורך לפעול ולעשות למען כבודו של הרבי, או למען "בית חיינו", הוא היה ראש וראשון לעושים במלאכת הקודש.

כידוע, ההרחבה הראשונה ב"בית חיינו" הייתה לקראת ראש השנה תשכ"א, אז סגרו וקירו בגג את שטח ה"שאלאש", מתחם החנייה בין בניין 770 לבניין הסמוך 784, ותפילות השבתות והחגים, וכן התוועדויות הקודש החלו להיערך במקום זה בקביעות.

שנה לאחר מכן, בראש-השנה תשכ"ב, שרר ב-770 חום כבד ביותר במהלך תפילות החג וההתוועדויות. מכיוון שבמקום טרם הותקן מיזוג אוויר, החום היה קשה מנשוא.

לקראת היום הקדוש יום הכיפורים, חשב ר' הירשל כי לא ייתכן שהרבי ייאלץ לסבול פעם נוספת מהחום הכבד, במיוחד ביום הצום. ר' הירשל נטל אפוא את בנו הגדול יוסף יצחק בן העשר, רכש מאווררים חזקים, ובמהלך הלילה שלפני החג התקין את המאווררים מעל מקום התפילה של הרבי...

בהזדמנות אחרת, בשבת פרשת שמיני תשל"ה, דיבר הרבי בהתוועדות הקודש בכאב רב על המצב הירוד של מקווה 'קרסטירער', המקווה שפעל בקרן הרחובות איסטערן פארקוויי וברוקלין עווניו, שהיה באותם ימים המקווה היחיד בשכונה לגברים.

הרבי כאב על המצב המסוכן במקום, ובין הדברים אמר[2]: "אודות המקווה, כאשר נכנסים אל המקווה ר"ל אפשר להחליק שם. זהו למעלה מדרך הטבע כאשר לא מחליקים. הייתי שם לפני זמן וזה היה בושה להסתכל. המקום היה מחליק ולא היה שום דבר במה להיאחז, והמקום גם היה חשוך. וזהו המקווה הסמוך לבית הכנסת של נשיא דורנו!"...

למחרת ההתוועדות הלך ר' הירשל יחד עם בניו, הם קנו שטיחים מיוחדים לאיזור המלתחות במקווה ולמדרגות לבור הטבילה. משם הלכו למקווה והניחו את השטיחים במקומם לתועלת ולרווחת הבאים להיטהר.

1. ראה ליקוטי שיחות חלק כא עמוד 164, ועוד.
2. שיחות קודש תשל"ה חלק ב עמוד 60.

לדעת לייקר את התוועדויות הקודש

כחסיד מקושר לרבי בכל נימי נפשו, ואין צריך לומר כי כתושב קראון הייטס, סמוך ל"בית חיינו" 770, ר' הירשל השתתף תמיד בהתוועדויות הקודש של הרבי שהיו יקרות לו עד מאוד. כתלמיד חכם שידיו רב לו בנגלה ובחסידות, הוא שאב מדברות הקודש מלוא חפניים.

בני המשפחה מעידים שההשתתפות בהתוועדויות היתה בראש סדר העדיפויות שלו וכך, למשל, לא נסע בימי הקיץ למקומות הנופש ב'קאנטרי' לשבת שיתכן שתהיה בה התוועדות.

על בימת ההתוועדות

זכה ר' הירשל ולאורך שנים רבות נמנה על אלה שזכו לשבת בהתוועדויות הקודש מאחורי מקום מושבו של הרבי, על בימת ההתוועדות.

קודם לכן מקומו היה בעמידה על בימת ההתוועדות (בסמיכות למקום עמידתם של ראש הישיבה הרב מרדכי מענטליק ושל הרב מענדל טננבוים). בחלוף השנים הוא זכה למקום ישיבה מאחורי הרבי ממש, עובדה שהוא ייקר מאוד.

ר' הירשל עומד ראשון מימין, בסמיכות למקומו של הרבי בהתוועדות

JEM 140817

התוועדות ערב ראש השנה תשל"ו - ר' הירשל עומד משמאל לרבי

JEM 23282

התוועדות י"א ניסן תשל"ז - ר' הירשל עומד מימין לרבי, בעת אמירת מאמר החסידות

ר' הירשל מביט בשיחתם של הרבי והגאון הרב פנחס הירשפרונג ז"ל בעת ההתוועדות

ר' הירשל עומד סמוך למקומו של הרבי, התוועדות י"ט כסלו תשמ"ז

מקומו היה לצד זקני ונכבדי החסידים, וברבות מתמונות ומראות הקודש מההתוועדויות, החל מאמצע שנות הלמ"ד, דמותו ההדורה והמרשימה של ר' הירשל נראית מאזינה בקשב רב ובדבקות לדברי אלוקים חיים מהרבי.

עמידה בניסיון

באחת השנים הלווה ר' הירשל לאחד ממכריו סכום כסף גדול, שלושים אלף דולר (שאז ערכם היה הרבה יותר מכיום). לאחר משך זמן, סיכם ר' הירשל עם ידידו הלווה כי בהתוועדות הקרובה של הרבי, הם ייפגשו והלווה יחזיר לו את סכום ההלוואה. כך אכן היה, ולפני תחילת ההתוועדות הלווה מסר לר' הירשל מעטפה ובה שלושים אלף דולר במזומן.

במהלך ההתוועדות (היתה זו ככל הנראה התוועדות כ' מנחם-אב), ערך הרבי מגבית והתבטא שהנוכחים 'ירוקנו את כיסיהם' לטובת המגבית.

ר' הירשל, שבכיסו היה אפוא סכום כסף גדול, התלבט רגע האם הרבי אכן מתכוון גם לסכום הגדול שנמצא בכיסו. אך כעבור רגעים אחדים הוא קיבל את ההחלטה וללא היסוס רוקן את כיסיו ומסר את כל הכסף שהיה בכיסיו באותה עת עבור המגבית, ובכלל זאת המעטפה עם החזר ההלוואה בסך השלושים אלף דולר...

קניית פסוק ב"אתה הראת" עבור הרבי

אחד הזמנים המיוחדים בשנה עבור ר' הירשל, אם לא המיוחד שבהם, היו ימי שמיני-עצרת ושמחת-תורה. החל מהשנים הראשונות להתיישבותו בקראון הייטס, הייתה לו הזכות לקנות בליל שמחת-תורה את אחד הפסוקים הראשונים מפסוקי "אתה הראת" בסכום הגון, ולכבד את הרבי באמירתו.

אחר הפסוק "אתה הראת" אשר היה שמור ומוקדש לרבי עצמו, ניתנה לחסידים האפשרות לרכוש פסוקים ולכבד באמירתם את הרבי (במחזור הראשון של אמירת פסוקי "אתה הראת", שבו היה הרבי אומר את כל הפסוקים בעצמו), כאשר ההכנסות ממכירת הפסוקים בלילה השני של החג היו ל"מרכז הישיבות תומכי תמימים".

לר' הירשל היתה שמורה הזכות לרכוש בכל שנה פסוק בסכום עתק ולכבד את הרבי באמירתו, והדבר גרם לו עונג רוחני עצום.

המאורע הבא אירע בליל שמחת-תורה תשכ"ב או תשכ"ג. היה זה עוד לפני ה'גזירה' שגזר הרבי בנוגע להגבלות באמירת 'לחיים'. בליל שמחת-תורה אותה שנה, ר' הירשל אמר 'לחיים' בהתוועדות שהתקיימה בביתו של אחד החסידים, ואחר כך הלכו האברכים ל'הקפות' ב-770.

כאשר הרבי עמד להיכנס לבית הכנסת לקראת ה'הקפות', הבחין ר' הירשל שהרצפה מלוכלכת ממה שאחד הנוכחים הקיא לאחר אמירת 'לחיים' בשופי. מבלי לחשוב פעמיים, ר' הירשל פשט את הסירטוק שלו, ניקה בו את השטח המלוכלך ואחר כך לבש אותו בחזרה. רגעים אחדים לאחר מכן עבר הרבי במקום זה... וזאת כאשר ר' הירשל כבר נחשב אז לאחד הגבירים המכובדים שבחבורה.

סגירת מעגל ב"הקפות" ב-770

על "סגירת מעגל" מיוחדת שאירעה בליל שמחת תורה תש"ל, מספר הפרופ' חגי אמיר, העומד כיום בראש המרכז הרפואי השיקומי על שם לוינשטיין ברעננה:

אבי ז"ל, הפרופ' אברהם אמיר, היה פקיד בכיר במשרד החינוך. הוא השתייך לחוגי הציונות הדתית ובמסגרת עבודתו עמד אבי בקשר עם ראשי מוסדות החינוך של חב"ד בישראל בשנות השישים והשבעים, הרב אפרים וולף והרב שמואל חפר ז"ל, ואף זכה להשתתף ב'יחידויות' ולקבל ברכות והנחיות מהרבי בעבודתו.

בשלהי שנות השישים התגוררה משפחתנו בארצות-הברית, בשליחות חינוכית מטעם המדינה. התגוררנו בברוקלין, לא הרחק ממרכז חב"ד העולמי, ומשום כך אבינו הרבה לפקוד את חצר חב"ד וכמובן, בשמחת תורה השתתפנו בהקפות עם הרבי.

באותה שנה, שנת תש"ל, צירף אבי אליו גם אותי, שהייתי אז כבן עשר שנים, את אחי הצעיר, וכן את אמנו ששהתה בעזרת הנשים. עמדנו בבית הכנסת בסמוך לבימה של הרבי, יחד עם אישים נוספים ששירתו במשלחת הביטחונית והקונסולרית הישראלית במנהטן.

כשהחלו את אמירת פסוקי "אתה הראת" שלפני ההקפות, כיבדו את הרבי לומר את אחד הפסוקים, אבל הרבי הורה לגבאים לכבד את אבי שהוא יאמר את הפסוק בו כובד הרבי!... אבי אכן אמר את הפסוק, ובהמשך הרבי אף כיבד את אבי בהקפה עם ספר תורה.

הפסוק המדובר נרכש על ידי הרב הירשל חיטריק לכבד את הרבי באמירתו, וכאשר הוא ראה שהרבי כיבד אורח לא מוכר באמירת הפסוק, הוא התפלא מאד.

בסיום ההקפות יצאנו אל מחוץ לבית הכנסת, והרב חיטריק שביקש לתהות על קנקננו יצא בעקבותינו. כך נפגשנו מחוץ ל-770 שתי המשפחות, אבי ואמי, וכן הרב חיטריק ורעיתו, כאשר הרב חיטריק רצה מאד לדעת באיזו זכות התכבד אבי לומר את הפסוק שהיה מיועד לרבי אותו רכש בסכום הגון?...

תוך כדי השיחה, גילו הנשים שהן למעשה מכירות זו את זו וכבר נפגשו לראשונה עשור שנים לפני כן!

התברר, כי בשלהי שנות החמישים הגיעה משפחתנו לתקופה קצרה לעיר ריו בבראזיל, בשליחות חינוכית. להוריי שחיפשו דירה לשכור למשך שהותם בעיר, נודע כי משפחת חיטריק מסיימת את שליחותה בבראזיל, ודירתם עומדת להשכרה.

הוריי נפגשו עם משפחת חיטריק, ואכן הדירה שבה הם התגוררו התאימה להם, והם שכרו את הדירה, כאשר אני, שהייתי תינוק בן חודשים אחדים, ישנתי במיטתו של אחד מילדי משפחת חיטריק...

לימים, מסיים הפרופ' אמיר, מוניתי לעמוד בראש המרכז הרפואי השיקומי. מהיכרותי עם חסידי חב"ד ומשפחת חיטריק, ובהשפעת הקשר שאבי ואני זכינו לו מהרבי - הובלתי בשנת תש"פ מהלך לשינוי שם המרכז בו אני עומד, מהשם אותו הוא נשא מאז הקמתו "בית החולים לוינשטיין", לשמו העדכני - "המרכז הרפואי לוינשטיין", בהתאם לדברי הרבי הידועים בנושא.

קירובים ויחס מיוחד

כפי שסופר לעיל, ההיכרות של ר' הירשל עם הרבי נשיא דורנו החלה כבר בשנת תש"ז, בעת ביקורו של הרבי בפאריז לקבל את פני אמו הרבנית מרת חנה, אז זכה ר' הירשל להכיר את הרבי לראשונה ואף לשמשו. מאוחר יותר, כאשר היה תלמיד בישיבה המרכזית ב"בית חיינו", זכה ר' הירשל להתקרב עוד אל הרבי, ובמהלך השנים זכה לקירובים רבים וליחס מיוחד מהרבי.

הנה, לדוגמה, תיעוד מרישום ביומן "בית חיינו" מש"פ ויקהל-פקודי, שבת 'חזק', תנש"א: "אחרי השיחה הראשונה הורה הרבי להרה"ת ר' ניסן מאנגעל שי' ולהרה"ת ר' שלום דובער שי' גאראדעצקי לומר 'לחיים', ולהרה"ת ר' צבי הירש חיטריק שי' הורה בחיוך לומר 'לחיים' על כוס גדולה".

באחת הפעמים שר' הירשל נכנס לחדרו הק' של הרבי, הנה באופן לא רגיל קרא לו הרבי בכינויו הפרטי ('הירשל' או 'חיטריק'), עם חיוך רחב על פניו הק'.

להחליט על השם במשותף

ר' הירשל היה מתייעץ עם הרבי תדיר בכל הנעשה עמו ועם בני משפחתו, וזכה למענות ולהוראות רבות.

בח' תשרי תשכ"ד, ליל שבת שובה, נולדה לר' הירשל ותבדל"ח רעייתו מרת רבקה בת במזל טוב. ההורים קיוו שיוולד להם בן, ויקראו לו על שם הסבא הרב אליעזר קרסיק, שנפטר שנים אחדות לפני כן, בה' ניסן תש"כ. משכך, כאשר נולדה להם בת, טרם הספיקו להחליט איזה שם לתת לתינוקת שנולדה.

ר׳ הירשל עובר לפני הרבי במעמד חלוקת "כוס של ברכה"

ר׳ הירשל עובר לפני הרבי במעמד חלוקת "כוס של ברכה" - מוצאי חג השבועות תשמ"א

ר' הירשל מקבל קונטרס מידיו הקדושות של הרבי

ר' הירשל עובר לפני הרבי בעת 'יחידות' לברי מצווה, עם אחד מנכדיו

בשבת בבוקר הגיע ר' הירשל ל-770, והוא מסר לרבי אשר נולדה להם בת, והוא מתכנן בעת קריאת התורה בשחרית, לערוך "מי שברך" ולהעניק לבת את השם 'אלה', בדומה ועל שם חותנו, אליעזר.

הרבי השיב לו כי כיוון שהוא לא הספיק להתייעץ בעניין זה עם זוגתו היולדת, אין לקרוא לבת שם לפני ההתייעצות וההחלטה המשותפת עם האמא. הרבי הורה לו לחזור לבית הרפואה, להחליט על השם במשותף עם אשתו ואת השם יעניקו לבת בקריאת התורה של תפילת מנחת שבת. וכן עשו.

יצויין עוד, כי בנוגע לשם 'אלה', הרבי אמר להם להתייעץ עם רב לוודא שבאם נותנים לבתם שם זה על שם הסבא, יוכלו עדיין לתת גם את השם 'אליעזר' באם יוולד להם עוד בן.

לשם מה נוסעים לארץ הקודש?

מספר הבן הרב יוסף יצחק:

לאחר חג הפסח תשכ"ו, החליטו הורי שכדאי שאסע ללמוד בחודשי הקיץ בישיבת "תומכי תמימים" בכפר חב"ד, וקיבלו את הסכמתו וברכתו של הרבי על כך.

שמחתי והתרגשתי מאוד לקראת הנסיעה. חיכיתי וציפיתי לחוויה מיוחדת, רוחנית וגשמית. יש הלא בארץ, ב"ה, שלל מקומות אטרקטיביים לביקור, כמו המקומות הקדושים ועוד, בפרט לתייר כמוני שמגיע לארץ בפעם הראשונה.

בחודש סיון תשכ"ו זכתה משפחתנו - אבי ע"ה ותבלח"ט אמי מורתי, אני ואחי הצעיר אהרן ואחיותיי שיחיו, להיות ביחידות אצל הרבי, לרגל הבר מצווה של אהרן.

לאחר שהרבי בחן את אהרן, הוא פנה אלי בחיוך ואמר "דו פארסט נישט צו דיין באבע... דו פארסט אין ארץ ישראל לערנען בהתמדה ושקידה. זאל זיין בהצלחה רבה". [=אינך נוסע לסבתא שלך (הרבנית לאה קרסיק ע"ה, שגרה בתל אביב)... אתה נוסע לארץ ישראל ללמוד בהתמדה ושקידה. שיהיה בהצלחה רבה]....

זכיתי שהרבי כיוון ומיקד אותי שתהא נסיעתי מכוונת וממוקדת אך ורק ללמוד תורה, מבלי לערב בה שיקולים זרים.

חבר ב"או"ם החסידי"

בחג הסוכות תשל"א, התקיימה בניו-יורק ועידה של נציגי 'האומות המאוחדות' שנמשכה שבוע שלם, בדיוק בימי חג הסוכות, החל מהיום הראשון של החג ועד לשבת בראשית. בוועידה זו התאספו גם לקבלת החלטות באשר לעמדת האו"ם לגבי השטחים ששוחררו במלחמת ששת הימים.

במהלך חג הסוכות אותה שנה, דיבר הרבי על כך שכאשר אומות העולם מתאספים, צריכים גם יהודים להתאסף יחדיו ולהוסיף בעניני תורה ומצוות, כדי לפעול על נציגי אומות העולם שלא יחליטו החלטות שעלולות להרע לבני ישראל חלילה.

הרבי החל לדבר על כך בהתוועדות שערך ביום השני של החג[3], אז התוועד הרבי ואמר מאמר חסידות דיבור המתחיל "הללו את ה' כל גויים". בשיחה שלאחר מכן אמר הרבי כי מאחר שבחג הסוכות מקריבים שבעים פרים כנגד שבעים האומות, ובחג הסוכות אותה שנה התקיים כינוס באו"ם, על כן כשם שהגויים עשו כינוס, צריך להיות "זה לעומת זה" - היהודים צריכים לעשות כינוס להראות שהם הבעלי-בתים על העולם.

לאור דברי הרבי, הוחלט שבכינוס השנתי של צעירי אגודת חב"ד המתקיים ב"בית חיינו" בחול המועד סוכות, ידבר לפחות נציג אחד מכל מדינה ויקבע איך צריכה להיות ההנהגה, וכך אכן היה.

בהקפות של ליל שמיני עצרת, לפני ההקפה הרביעית, הקים הרבי "או"ם" משלו, בו הפקיד שורה של חסידים על מדינות שונות שכל אחד מהם יהיה "בעל הבית" של אותה מדינה על-פי תורה.

כ'נציג' ה"או"ם החסידי" של מדינת בראזיל, מינה הרבי את ר' הירשל חיטריק, אשר שימש שם כשליח הרבי במשך שמונה שנים, כמסופר לעיל בהרחבה.

'להורים שיחיו'

מוסיף ומספר הבן הרב יוסף יצחק:

בשנים תשל"ד-תשל"ה זכיתי לנסוע בשליחות הרבי לישיבה במלבורן, אוסטרליה, יחד עם קבוצה מחבריי.

בתקופת 'בין הזמנים' בקיץ נסעתי יחד עם חברי הרב בן ציון מילעצקי לפעילות במסגרת "מרכז שליחות" בערים פערט ואדלייד. באחד המקומות בהם ביקרנו, התפרסם דיווח נרחב על שליחותינו בעיתונות המקומית וכאשר דיווחנו לרבי על הנסיעות, צירפנו את קטע העיתון ובו הסקירה על הביקור.

זמן קצר לאחר מכן, הגיע המזכיר הרב בנימין קליין לבית המשפחה ברחוב פרזידנט, ומסר להם את קטע העיתון. המזכיר סיפר להורי כי הרבי החזיר למזכירות את קטע העיתון שצירפנו, עם פתק בכתב-יד קודשו, 'להורים שיחיו'.

---

3. תורת מנחם התוועדויות חלק סב עמוד 102 ואילך.

מרת רבקה חיטריק עוברת לפני הרבי בעת מעמד חלוקת הדולרים לצדקה, יום ראשון י"א ניסן תשמ"ט

מרת רבקה חיטריק עוברת לפני הרבי בעת מעמד חלוקת הדולרים לצדקה

JEM 73983

מרת רבקה חיטריק עוברת לפני הרבי בעת מעמד חלוקת הדולרים לצדקה,
ביחד עם בנותיה אלה לרמן ושרה זלמנוב - יום ראשון ו' תמוז תש"ן

JEM 232312

מרת רבקה חיטריק מקבלת מידיו הקדושות של הרבי קונטרס,
ביחד עם בתה שרה זלמנוב ונכדתה - ו' תשרי תש"ן.
מרת חיטריק אמרה לרבי שהיא מתכוננת לנסוע בקשר עם יום ההולדת השישים שלה

מרת רבקה חיטריק (שלישית מימין) ביחד עם נציגות נשי ובנות חב"ד בקראון הייטס,
מאזינות לדברי הרבי בשיחת הקודש בכנס

מרת רבקה חיטריק עם בתה אלה לרמן מקבלת מטבעות לצדקה מהרבי,
בסיום כנס לנשי ובנות חב"ד - כ"ה אייר תשמ"ז

ר' הירשל מביט ברבי משוחח בהתוועדות עם מר אברהם בים, ראש עיריית ניו יורק

ר' הירשל יושב בסמיכות לרבי בהתוועדות. משמאל יושב הפרופ' רוזנבלום

הרב יהודא חיטריק ובנו ר' הירשל עוברים לפני הרבי בעת מעמד חלוקת הדולרים לצדקה,
יום ראשון א' אלול תנש"א

מרת רבקה חיטריק עוברת לפני הרבי בעת מעמד חלוקת הדולרים לצדקה,
יום ראשון י"ב מנחם-אב תשמ"ט

חיות בתפילה

יום הכיפורים תשד"מ חל בשבת קודש. למחרת היום, ביום ראשון אור לי"ב תשרי, התקיימה בשעטומ"צ חתונת בתו של ר' הירשל מרת אלה, עם הרה"ח ר' גרשון לרמן.

למחרת החתונה, ביום שני י"ב תשרי, התקשר יו"ר המזכירות הרב חדקוב אל ר' הירשל וביקש למסור שני דברים בשם הרבי.

הדבר הראשון קשור בעובדה שלר' הירשל הייתה 'חזקה' להתפלל את תפילת ערבית של מוצאי יום הכיפורים לפני העמוד במניינו של הרבי. זאת, כסגולה לאריכות ימים של הוריו, כפי שמובא על כך בספרים.

אמנם אין זה ממנהגי חב"ד, אך ר' הירשל ביקש בכל זאת לקיים סגולה זו[4].

בכל שנה היה ר' הירשל עובר לפני התיבה במועד זה. יוצא מן הכלל היה בשנת תשכ"ה, שנת האבלות אצל הרבי אחר אמו הרבנית הצדקנית מרת חנה ע"ה שהסתלקה בו' בתשרי אותה שנה. הרבי לא ניגש אז לעמוד התפילה, אך ממקומו החל את תפילת ערבית בקול רם, וכמובן שר' הירשל לא עבר לפני העמוד באותה שנה.

בשביעי של פסח תשמ"ג נפטרה אמו של ר' הירשל, הרבנית מרת קיילא חיטריק ע"ה. משום כך במוצאי יום הכיפורים תשד"מ החליט ר' הירשל כי יפסיק את 'חזקתו' זו, כי הלא כל ה'חזקה' שלו הייתה כסגולה לאריכות ימים של הוריו, וכעת משאמו נפטרה, ביקש להפסיק את מנהגו. באותה שנה הוא אכן לא התפלל לפני העמוד במניינו של הרבי.

הרב חדקוב אמר לו אפוא באותה שיחת טלפון, כי הרבי שואל לפשר הדבר: מדוע הוא לא התפלל במוצאי החג לפני העמוד?

ר' הירשל אמר לרב חדקוב את הסיבה שבגללה לא התפלל לפני העמוד במניין של הרבי, אולם הרב חדקוב אמר לו כי הרבי לא מסכים לכך, והרבי ציין שאתמול היתה חסרה בתפילה ה'חיות' המיוחדת שר' הירשל רגיל להתפלל בה...

שבע ברכות באמצע התוועדות

ומכאן לנושא השני, באותה שיחת טלפון: הרב חדקוב אמר לר' הירשל שהרבי מבקש לשאול - היות ומידי שנה בי"ג תשרי הרבי עורך התוועדות בקשר עם יום ההילולא של אדמו"ר המהר"ש, וההתוועדות אמורה להתקיים באותו ערב, האם הם יסכימו להביא 'המוציא' ויין להתוועדות ולערוך "שבע ברכות" במהלך ההתוועדות.

במילים אחרות, הרבי הזמין את החתן והכלה לערוך את ה"שבע ברכות" של אותו ערב בהתוועדות הקודש... כמובן, ר' הירשל נתן את הסכמתו מיד בחפץ לב. וכך היה.

---

4. וראה ב"אוצר מנהגי חב"ד - אלול תשרי" עמוד רמה, ואגרות קודש כ"ק אדמו"ר כרך ג עמוד רכ.

אולם בכל זאת המכר היסס האם נכון לעשות זאת ואמר כי הוא מבקש לשוחח על הנושא בפגישה משותפת עם ר' הירשל חיטריק, אשר היה קרוב משפחה של אותו מכר, כדי לדון בנושא.

השלושה נפגשו, וכשהגיע תורו של ר' הירשל להביע את דעתו, הוא פתח וסיפר:

כשאחי אהרן נולד בשנת תרצ"ט, הייתי כבן אחת עשרה. באותה תקופה אבי הרב יהודא התחבא מהמשטרה החשאית, שכן 'מוסר' ידוע היה באותה שעה בחרקוב וחיפש את חסידי ליובאוויטש להלשין עליהם. אותו 'מוסר' לא ידע ששם המשפחה של אבי הוא 'חיטריק', כי הכל כינו אותו "יהודא קראסנאלוקער" על שם העיר קראסנאלוקי ממנה בא, כך שכאשר ה'מוסר' הלשין על אבי, המשטרה חיפשה את יהודא קראסנאלוקער ולא מצאה אותו. מישהי שעבדה בעירייה, ממשפחת חסידי חב"ד, סיפרה לנו מה קורה ואבי התחבא.

כשאמי הייתה צריכה ללדת את אחי, אבא לא היה בבית ואני, ילד בן אחת עשרה, לקחתי סוס ועגלה והובלתי אותה לבית הרפואה.

[בספרו זאת הוסיף וציין ר' הירשל: בנעוריי נסעתי בסוס ועגלה, וכשבגרתי נסעתי גם במטוס סילון פרטי. עשיתי את שני הקצוות הללו וגם את כל מה שבינתיים...].

כשלקחתי את אמי לבית היולדות, לא היו לה נעליים וכפות רגליה היו נפוחות מעט. היא אמרה לי ללכת לאחיה הצעיר, מאיר תומרקין, ולבקש ממנו נעליים כדי שתוכל לצאת בהם מבית הרפואה.

בלילה מצא אותי אבי הרב יהודא וסיפרתי לו על מאורעות היום. אבי שאל האם אמא ביקשה משהו? סיפרתי לו שאכן היא ביקשה ממני ללכת לדוד מאיר ולהביא לה נעליים.

למחרת נתן לי אבי חבילה ואמר לי: אל תלך לדוד מאיר, קח והבא זאת לאימא. בחבילה היה זוג נעליים חדשות, נאות ומשובחות.

כשאימי חזרה מבית הרפואה, היא שאלה את אבי: מהיכן השגת כסף לקנות זוג נעליים, הלא הם בטח עלו הון רב? אבי ענה לה: כפי שאת יודעת היו ברשותנו שתי מטבעות זהב - זה כל מה שהיה לנו באותה עת. הגיע שליח מהרבי הריי"צ וביקש ממני 'דמי מעמד'. נתתי לו אפוא מטבע אחד עבור 'מעמד', ואת המטבע השני פרטתי ובחלק מהכסף קניתי את הנעליים.

אימי שהייתה אישה מאוד מעשית, הייתה די נסערת ושאלה את אבי: איך יכולת למסור מחצית מהכסף שלנו ל'מעמד'? הלא יש לנו ילדים קטנים... האם אתה יודע מה עלול לקרות לנו? אתה עלול להיעצר כל רגע ואני אישאר לבד...

ייתכן שלא הייתי צריך לשמוע את הדו-שיח הזה ולא לספר עליו, אבל כך היה המעשה.

ר' הירשל קורא בתורה בזאל הגדול ב"בית חיינו",
חול המועד סוכות תשמ"ב.
לצידו עומד חדב"נ הרב שמריהו גורארי ז"ל

לא אשכח את מה שאבי ענה אז לאימי: כבר זמן רב שלא הגיע שליח מהרבי הריי"צ לאסוף 'דמי מעמד', מי יודע מה ילד יום ומתי והאם יבוא עוד שליח מהרבי, לכן נתתי לו אפוא כעת מחצית מכל רכושי!...

בספרו זאת, פנה ר' הירשל חיטריק לאיש שלקח את הספרים: אבי נתן את מחצית כספו, חצי מהלחם שלנו, שכן לפעמים לא היה לנו לחם בבית - עבור הרבי. ומה עשה הרבי הריי"צ עם הכסף? הוא קנה ספרים! ואתה, מה הנך רוצה לעשות עם הספרייה של הרבי? בוש והיכלם!

ר' הירשל נטש את הפגישה, ואכן בעקבות דבריו הנחרצים הלה לא קיבל את הסיוע אותו ביקש ממכרו.

העיקר היכן הראש נמצא

עוד על היחס המיוחד שזכו לו בני המשפחה מהרבי, מוסיפה ומספרת הבת מרת אסתר פיקרסקי, ממשפחות שלוחי הרבי בארץ הקודש:

בראשית שנות הלמ"ד למדתי בסמינר "בית רבקה" בכפר חב"ד. באותם ימים לא היה זה דבר רגיל שתלמידה נוסעת ללימודים במקום רחוק, מעבר לים, אולם אני ביקשתי להשתלם בלימודים בארץ הקודש.

למדתי עד חודש ניסן ב"בית רבקה", ולקראת חג הפסח ביקשתי להיות בחג בבית המשפחה בקראון הייטס והגעתי הביתה. בבואי, פנה אלי אחי הגדול יוסף יצחק ושאל אותי, האם ביקשתי את הסכמת הרבי לנסיעה. השבתי לו: מדוע עלי לשאול ולבקש רשות, הלא אני בסך הכל חוזרת הביתה?! אולם אחי אמר לי שבכל זאת היה עלי לבקש את הסכמת וברכת הרבי לכך.

לאחר חג הפסח עשיתי את דרכי בחזרה לארץ הקודש, להמשך הלימודים בסמינר. לקראת חודש תשרי, עוררתי תלמידות רבות בסמינר על הצורך לנסוע לרבי לחודש תשרי. ערכתי עבורם שיעורים ותוכניות מיוחדות בנושא, ואף קיימתי הגרלה בין התלמידות שביקשו לנסוע לרבי. ואכן, בהשפעתי נסעו לקראת חודש תשרי אותה שנה תלמידות רבות מהסמינר לחצרות קדשנו.

כשהתקרב ראש השנה, זכרתי את דברי אחי הגדול אלי חצי שנה קודם לכן, והפעם הקדמתי וכתבתי לרבי שאני מבקשת להגיע לחודש תשרי.

זכיתי לקבל מענה מהרבי שבואי לתשרי הוא בתנאי שאקבל רשות לנסיעה מהנהלת סמינר "בית רבקה". פניתי אפוא למנהל הסמינר הרב שמואל חפר ז"ל, ולאחר שקיבלתי את אישורו, נסעתי.

במהלך חודש תשרי זכו להיכנס ל'יחידות' כמה מהתלמידות שנסעו לרבי בהשפעתי. אמרתי אפוא לעצמי, הרי גם אני לא זכיתי להיכנס אל הרבי במשך תקופה ארוכה

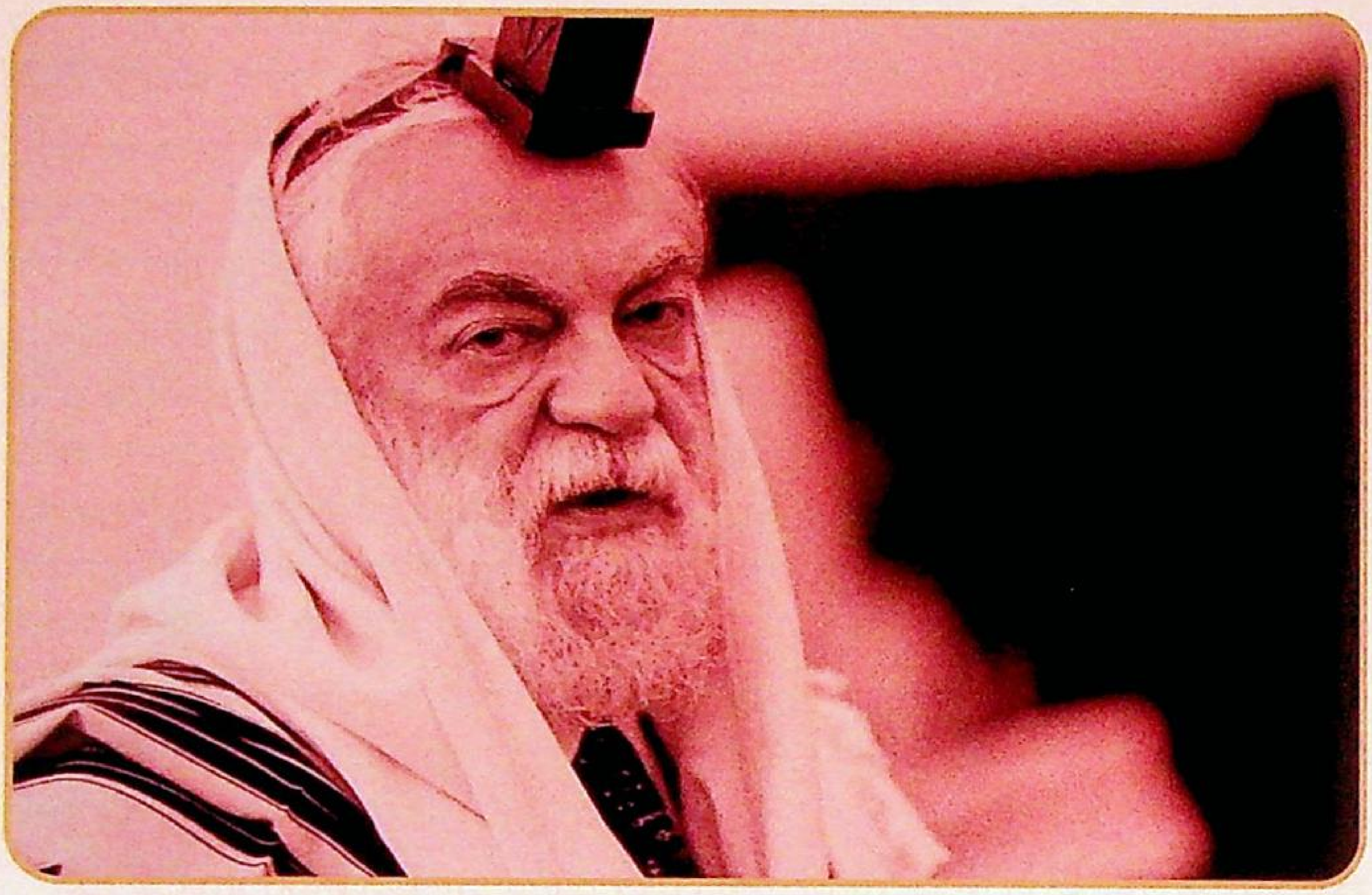

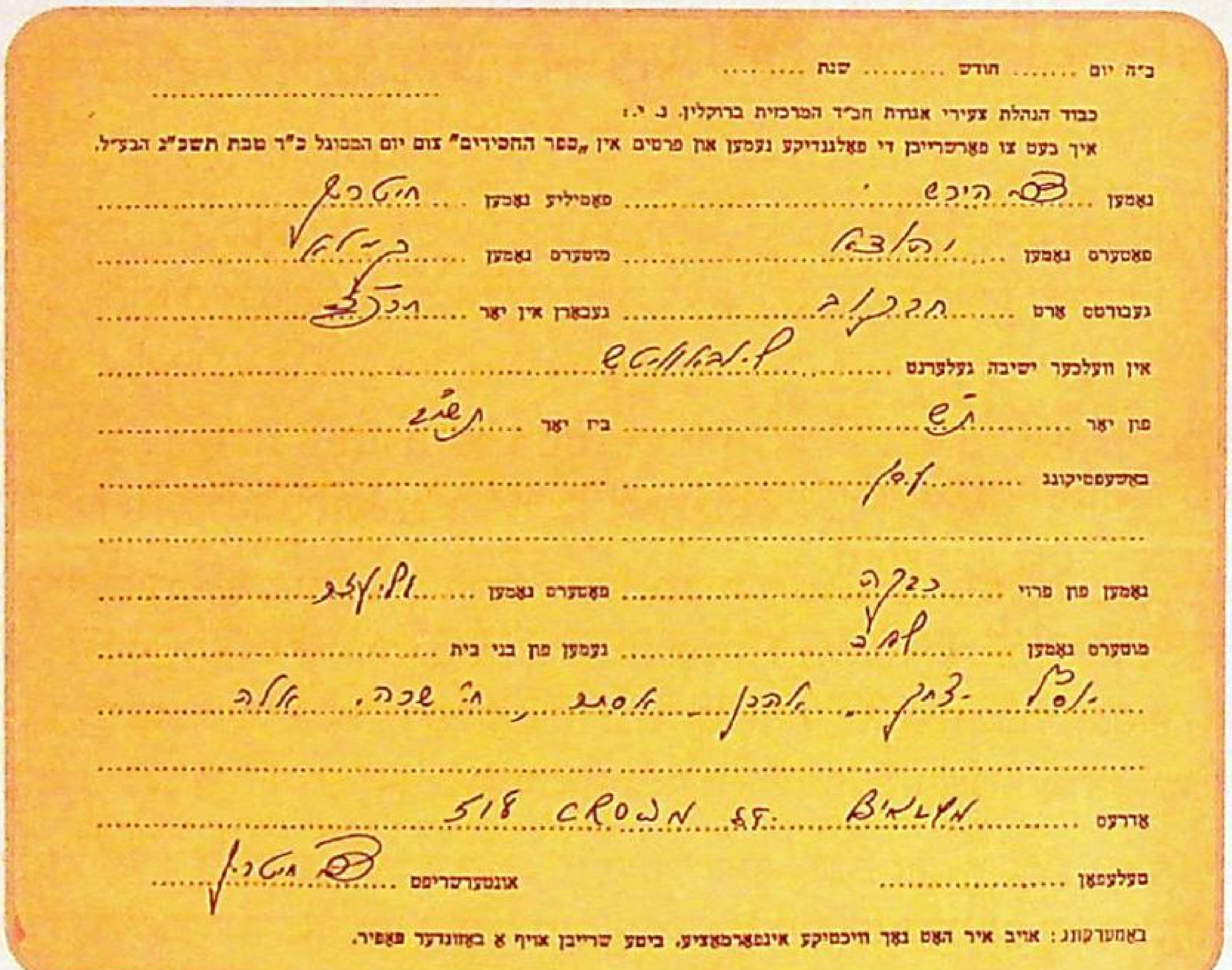

ב"ה יום .... חודש .... שנת ....

....

כבוד הנהלת צעירי אגודת חב"ד המרכזית ברוקלין, נ. י.

איך בעט צו פארשרייבן די פאלגנדיקע נעמען און פרטים אין „ספר החסידים" צום יום המסוגל כ"ד טבת תשכ"ג הבעל"ל.

נאמען .... פאמיליע נאמען ....

פאטערס נאמען .... מוטערס נאמען ....

געבורטס ארט .... געבארן אין יאר ....

אין וועלכער ישיבה געלערנט ....

פון יאר .... ביז יאר ....

באשעפטיקונג ....

....

נאמען פון פרוי .... פאטערס נאמען ....

מוטערס נאמען .... נעמען פון בני בית ....

....

....

אדרעס 518 Crown St.

טעלעפאן .... אונטערשריפט ....

באמערקונג: אויב איר האט נאך וויכטיקע אינפארמאציע, בימע שרייבן אויף א באזונדער פאפיר.

הרישום של ר' הירשל ב"ספר החסידים", אשר יצא לקראת כ"ד טבת תשכ"ג

ל'יחידות', מה גם שבאותה עת היו מספר עניינים עליהם רציתי לבקש את הדרכת הרבי, בנוגע להמשך לימודיי והתעסקותי בשטח החינוך.

פניתי אפוא אל המזכיר הרב לייבל גרונר ז"ל שיקבע עבורי תור לכניסה ל'יחידות'. אולם המזכיר השיב לי בשלילה, שכן לדבריו הכניסה ל'יחידות' בחודש תשרי מיועדת אך ורק לאורחים שבאו לתשרי ואילו אני לא נחשבת כאורחת.

אמרתי למזכיר, הלא ראית שלפני נסיעתי הנה ביקשתי את רשות והסכמת הרבי להגיע והרבי נתן את הסכמתו שאסע בתנאי שאשאל את הנהלת הסמינר, ואם כן עקב עובדה זו גם אני נחשבת כאורחת הזכאית ל'יחידות'. המזכיר לא נענה ואני מצידי לא התייאשתי, וביקשתי ממנו שוב שיבדוק האם אפשרי שאכנס ל'יחידות' כאורחת. ואכן, כעבור זמן הוא התקשר לביתנו ואמר שהוא שאל על כך את הרבי, והרבי אישר שאני יכולה להיכנס ל'יחידות' כאורחת שהגיעה לחודש תשרי.

זכיתי ב"ה להיכנס אז ל'יחידות' בה הרבי ענה לי על שאלותיי והרעיף עלי מברכותיו הקדושות. מה שלמדתי ממאורע זה הוא, כי מה שחשוב בקשר עם הרבי זה בעיקר היכן ראשך ומחשבותיך נמצאים.

הגם שבאותו חודש תשרי הייתי במחיצת הוריי, שהיתי בבית המשפחה וישנתי בחדרי הפרטי, אבל כיוון שבדעתי ובמחשבותיי הגעתי לחודש תשרי אל הרבי כתלמידה ב'בית רבקה' בכפר חב"ד - הרבי לא החשיב אותי כבת השבה אל בית הוריה לתקופת החגים, אלא כאורחת שהגיעה להיות במחיצת הרבי בחודש תשרי.

עדות מופלאה על כיבוד אם

ר' הירשל זכה גם לקשר מיוחד עם אם המלכות, הרבנית הצדקנית מרת חנה ע"ה ז"ל, אמו של הרבי. הוא היה נוהג לבקר אצלה מעת לעת, ולא אחת אירע ששהה בביתה כאשר בנה הרבי הגיע לבקרה, כדרכו מידי יום ביומו.

ר' הירשל זכה לעדות מיוחדת על הנהגתו המופלאה של הרבי במהלך יציאתו מבית אמו, כמו הזהירות שנהג ביחס אליה. על כך היה מספר:

בפעם הראשונה שראיתי את הרבי יוצא מבית אמו, הבחנתי בדבר בלתי שגרתי: ההליכה של הרבי הייתה 'מוזרה' מאוד בעיניי. בתוך ההליכה החוצה, סידר את הכסאות ויישר את התמונות שעל הקיר. בפעם הראשונה שראיתי זאת, חשבתי, בסדר, יש אנשים שיוצאים החוצה בצורה הזו... אך כשהדבר נשנה וחזר בפעם השנייה והשלישית, היה זה תמוה בעיני מאוד.

הרבנית חנה הבחינה בארשת הפליאה שעל פני, המתינה ליציאת הרבי ואז פנתה אלי ואמרה: אני רואה שהסתכלת על הבן שלי כאשר יצא. לא כולם שמו לב, אבל אתה שמת

ר׳ הירשל עומד מאחורי הרבי, בעת לוויית הרבנית הצדקנית מרת חנה שניאורסאהן ע״ה ז״ל,
בבית החיים ״מונטיפיורי״, ז׳ תשרי תשכ״ה

לב לכך. אם כן, אספר לך משהו... מאז נהיה בני בר-מצוה, מעולם לא ראיתי את כתפיו. הוא מעולם לא הפנה אלי את גבו! והוא חושב שאינני יודעת על כך...

כעת התחוור לי הכל. הרבי לא רצה לצאת בהליכה עורפית, כדרך שבה יהודי חוזר מארון הקודש, כדי שלא תורגש הקפדתו המופלאה. לכן ניסה לסדר את הכסאות, ויצא בהליכה מהצד...

שם ליובאוויטש מפורסם בעולם

ר׳ הירשל ומשפחתו זכו ליחס קרוב ומיוחד גם מהרבנית הצדקנית מרת חי׳ מושקא ע״ה ז״ל, אשת הרבי נשיא דורנו.

ר׳ הירשל היה מגיע מעת לעת אל בית הרבי והרבנית, לעיתים עם בני משפחתו, בדרך כלל בקשר עם שמחות משפחתיות, וזוכים לברכותיה.

באחד מביקורים אלו אירעה האפיזודה המיוחדת הבאה:

בראשית שנת תשל״ו באו בנם ובתם הגדולים בקשרי השידוכין, בסמיכות זה לזה. הבת הגדולה מרת אסתר באה בקשרי השידוכין בחול המועד סוכות עם הרה״ח ר׳ יוסף יצחק פיקרסקי; שבועות אחדים לאחר מכן, בה׳ כסלו, בא בקשרי השידוכין הבן הגדול יוסף יצחק עם בת דודתו מרת רחל, בת הרב דוד משה ליברמן, חתן הרב יהודא חיטריק.

מועד הנישואין של אסתר וחתנה נקבע לחודש אדר ראשון, ומועד הנישואין של יוסף יצחק וכלתו נקבע לחודש אדר שני.

בתקופת שבין השידוכין והחתונה, במהלך חודש שבט, הגיעו ר' הירשל ורעייתו, יחד עם שני החתנים ושתי הכלות, אל בית הרבי והרבנית ברחוב פרזידנט, לא הרחק מבית משפחת חיטריק, לקבל את ברכותיה של הרבנית לקראת החתונות בשעה טובה.

הרבנית קיבלה את פניהם בשמחה ובסבר פנים, וערכה כיבוד קל ושתייה חמה על שולחן הסלון. הרבנית התעניינה לנעשה עם החתנים והכלות, על ההכנות לשמחות הנישואין, והרעיפה עליהם מברכותיה.

בהמהלך הביקור, ביקש ר' הירשל, בהיותו מקורב אל הרבנית, לשמח את לבה וסיפר לה כי במסגרת נסיעות העסקים שלו ברחבי העולם, הוא נוכח לראות אשר שמו של הרבי נישא בפי כל בהערצה, גם בקרב יהודים שאינם שומרים מצוות, וגם בקרב כאלו שהוא לא ציפה שידעו על הרבי ומנהיגותו את כלל ישראל, ואשר שם ליובאוויטש מפורסם בעולם.

בדברים אלו ביקש ר' הירשל לשמח את הרבנית, אשר חרף ההצטנעות והבדידות שגזרה על עצמה בהתבטלותה אל הרבי - יש שכר לעמלה והקרבתה.

כאשר שמעה הרבנית את הדברים, היא הגיבה וסיפרה:

היה זה בתקופה שלאחר נישואי הרבי והרבנית. במקביל ללימודיו של הרבי במוסדות ההשכלה הגבוהה בפאריז (או בברלין), גם הרבנית עצמה השתלמה בקורסים שונים.

באחד הקורסים בהם השתתפה, בתחילת הקורס, עבר המרצה שהיה יהודי על רשימת המשתתפים, והוא שם לב לשם "שניאורסאהן" המופיע ברשימה. הפרופסור שאל אפוא את הרבנית, "האם היא שייכת למשפחת רבינער שניאורסאהן, שישב בכלא ויצא לפני מספר שנים את רוסיה?", והרבנית השיבה בחיוב.

הרבנית ציינה, כי זו הייתה שאלה מסוכנת עבורו, כי באם היה מתגלה כי הוא יהודי, הוא היה עלול לאבד את מקום פרנסתו.

ואמרה הרבנית לבני משפחת חיטריק, "מי שקשור עם שניאורסאהן, לא מסוגל להסתיר את הקשר... ומכאן ששמה של ליובאוויטש מפורסם בעולם לא רק מתקופה זו, אלא מלפני עשרות שנים...

יצויין, כי כשנה לאחר נישואי משפחות חיטריק ופיקרסקי זכו שתי הזוגות הצעירים לצאת בשליחות הרבי לארץ הקודש, בקבוצת השלוחים השנייה שהרבי שלח לאה"ק, בכ"ח שבט תשל"ז.

בקבוצה זו יצאו ששה משפחות שלוחים, אשר התיישבו כולם בעיר הקודש צפת, ועד מהרה הם השתלבו בפעילות להפצת היהדות באה"ק בשליחות הרבי.

התוועדות "צאתכם לשלום" ב"זאל הקטן" בבית חיינו, לקראת נסיעת התלמידים-השלוחים לאוסטרליה, ובהם הבחור יוסף יצחק חיטריק, בשנת תשל"ג. נושא דברים ראש הישיבה הרב מרדכי מענטליק ז"ל. ר' הירשל נראה יושב משמאל

ר' הירשל (במרכז התמונה) מלווה בשדה התעופה קנדי את משפחות השלוחים חיטריק ופיקרסקי בדרכם לארץ הקודש, כ"ח שבט תשל"ז

שימת לב בתהלוכה

ר' הירשל היה רגיל להסתפר אצל סַפָּר יהודי ברחוב רוג'רס, ליד רחוב אמפייר. סַפָּר זה היה מגיע מידי פעם ל-770 לסַפֵּר את הרבי.

באחת הפעמים בביקורו במספרה, הוא סיפר לר' הירשל את הדברים הבאים, ותוך כדי כך החל לבכות:

בפעם האחרונה שהייתי אצל הרבי, שאל אותי הרבי, מה שלום בני הקטן?

התפלאתי שהרבי שואל עליו. הרבי הבין את תדהמתי ואמר לי, הרי השנה בעת ההליכה לתשליך ראיתי אותך רק עם בנך הגדול...

הסַפָּר נשנק מבכי, ואמר לר' הירשל: כל שנה בראש השנה אני עומד בשדירת איסטרן פארקוויי עם שני בניי לחזות בהליכתו של הרבי לתשליך. השנה בני הקטן לא הרגיש בטוב, ולא הצטרף אלי.

כיצד הרבי הבחין בי ובילדי מבין אלפי היהודים? וכיצד שמר הרבי את הדבר, וזכר בבוא העת לדרוש בשלומו?'...

לגרום נחת רוח ושמחה לרבי

כאמור, דעתו של ר' הירשל הייתה נתונה כל העת, כיצד לגרום לרבי שמחה ונחת, כאשר הוא ניצל כל הזדמנות שנקרתה בפניו, אם זה במסגרת נסיעות העסקים שלו, או ממה ששמע ממכריו אנשי העסקים, דברים שראה בהם שיכולים לשמח את הרבי - הזדרז לכתוב על כך, בתקווה שיגרום בכך נחת רוח.

הזדמנות מיוחדת שכזו נקרתה בפניו, בנסיעתו לארץ הקודש לאחר חג הפסח תשל"ז. בחורף אותה שנה, בכ"ז שבט, יצאו שניים מצאצאיו עם קבוצת השלוחים השניה שהרבי שלח להתיישב בעיר הקודש צפת, בנו הרב יוסף יצחק ומשפחתו, ובתו מרת אסתר פיקרסקי ומשפחתה.

חודשים אחדים לאחר עלייתם לארץ נולד למשפחת חיטריק בצפת בנם בכורם מנחם מענדל, כיום השליח הראשי בטורקיה. לרגל השמחה נסעו ר' הירשל ורעייתו לארץ הקודש.

בביקורו בארץ הזדמן לו לחוות מספר אירועים שלהבנתו הבאתם לידיעת הרבי תגרום לו שמחה, והוא הזדרז לכתוב על מאורעות אלו. כך כותב ר' הירשל לרבי במכתב מכ"א סיון תשל"ז:

ר' הירשל משמש כ"סנדק" בברית לנכדו הגדול מנחם מענדל היטריק, ניסן תשל"ז

לכ"ק אדמו"ר שליט"א

מזמן שחזרתי מצפת, אחרי פסח שנסעתי לברית מילה של נכדי מנחם מענדל שי', הנני מתכונן לכתוב לכ"ק ולתאר האהבה והידידות של תושבי צפת ושלוחי כ"ק אד"ש.

הסיפור הראשון - כידוע קשה מאוד למצוא דירה בצפת. חתני יוסף יצחק פיקארסקי שי' עבר מחנות לחנות לשאול אם יודעים מדירה להשכיר, וככה נכנס לחנות אחת ושאל אם יודעים על דירה להשכיר. שאל אותו בעל החנות אם הוא משלוחי אד"ש ואם הוא אחד מהזוגות שעשו להם ערב לפני זה מסיבה מטעם "בני ברית" בצפת?

הוא ענה בחיוב על זה, אז אמר לו בעל החנות שיש לו דירה שהוא קנה בשביל בנו שלומד בירושלים, והיות ובנו החליט להישאר בירושלים איפה שהוא לומד עוד שנה שנתיים, הוא מוכן להשכיר לו הדירה בעד 500 לירות לחודש.

חתני שי' ענה לו שכפי שהוא מתאר הדירה - הוא בודאי טועה כי זה עולה לפחות 1500 לירות לחודש. על זה ענה בעל החנות שהוא יודע שצריכים לשלם 1500 לירות, אבל בשביל שליח של אד"ש לא היה צריך לבקש שכר דירה בכלל, אלא שלא נותנים דירה בחינם לכן הוא מבקש על כך 500 לירות.

הסיפור השני: נסעתי עם בני יוסף יצחק שי' בעש"ק חול המועד במכונית עם רם-קול להודיע לתושבי העיר זמן הדלקת נרות, ולאחל בשם צעירי חב"ד שבת שלום וחג שמח, ומכמה וכמה חלונות ענו התושבים בתודה "גם לכם" על האיחולים.

כשיצאנו את שער העיר לנסוע להר כנען, העמיד אותנו משמר הגבול של חמשה חיילים בטענה מדוע מודיעים רק על הדלקת נרות? צריכים גם כן לדעת זמן של מוצאי שבת.

ולא פלא - השלוחים מסורים בעבודתם עבודת הקודש נקיי כפיים, ועושים עבודתם במסירות נפש הם ונשותיהם. ובכלל הביאו רוח חיה חדשה בעיר ומזמינים אותם לכל מיני פגישות והרצאות.

פעולה נמשכת

מוסיפה ומספרת בהקשר זה הבת מרת אסתר פיקרסקי:

משפחתנו הגיעה בשליחות הרבי לצפת בכ"ז שבט תשל"ז, בקבוצת השלוחים השנייה שהרבי שלח לארץ הקודש. יחד עמנו הגיעה לצפת גם משפחת אחי הרב יוסף יצחק חיטריק ומשפחות שלוחים נוספות.

לקראת חג הפסח אותה שנה, רוב משפחות השלוחים בצפת נסעו לעשות את חג הפסח יחד עם קרוביהם וידידיהם במרכז הארץ, אולם משפחתנו ומשפחת אחי נשארו לעשות את החג בצפת.

ימים ספורים לפני החג, הגעתי אל שלוחת אוניברסיטת 'בר-אילן' שפעלה בצפת לערוך שם "מבצע מצה". הבאתי ערכות רבות של מצה שמורה לחלוקה בין הסטודנטים, ולשמחתנו הפרופסור שעמד בראש השלוחה בצפת נעתר לבקשתנו לקיים את הפעילות במקום.

הוא ריכז את כל הסטודנטים באחד האולמות ולפני שדיברתי בפניהם, ביקש הפרופסור לשאת דברים בעצמו. והוא אמר כי הוא נעתר לבקשתנו שכן יש לו הערכה עמוקה לתנועת חב"ד. זאת, עקב העובדה שכעשרים שנה קודם לכן הוא התגורר בריו שבבראזיל, שם הייתה לו היכרות עם שליח של הרבי מליובאוויטש שפעל במקום, והשליח קירב אותו אליו, וכעת הוא שמח לעזור לשלוחי הרבי שהגיעו לפעול בצפת.

כשניגשתי לדבר אחריו, גיליתי לפרופסור ולסטודנטים כי השליח עמו היה הפרופסור בקשר בבראזיל, היה לא אחר מאשר אבי הרב צבי הירש חיטריק...

מעבר לכך שראיתי בסיפור זה סגירת מעגל מרגשת, הייתה זו עבורנו הזדמנות לראות את ה"פעולה הנמשכת" משליחותם של הורינו בבראזיל שגם עשרים שנה לאחר מכן, היהודים איתם הם פעלו בשליחותם זוכרים זאת לטובה והדבר משפיע על המשך חייהם.

ר' הירשל ב"מבצע תפילין" בכותל המערבי, תיכף לאחר שחרורו במלחמת ששת הימים, אייר תשכ"ז

ר' הירשל ורבקה חיטריק בביקור במערת המכפלה בעיה"ק חברון, לאחר מלחמת ששת הימים

ברית לדורות

ראוי לסיים חלק זה ברשימה הבאה שכתב הסופר היהודי ד"ר חיים (הנרי) שושקעס. הד"ר שושקעס, יליד ביאליסטוק שפולין, היה לפני המלחמה חבר מערכת העיתון "היינט" בפולין, ופרסם מאמרים גם בעתונים "טאג" ו"מארגען זשורנאל" בניו-יורק וב"הבוקר" בתל-אביב.

במלחמת העולם השניה הוא יצא לארצות-הברית והתאזרח שם. בארה"ב הוא המשיך את פעולותיו כחבר מערכת "מארגען זשורנאל". בתפקידיו השונים פעל הד"ר שושקעס למען הפניית זרם ההגירה היהודית כלפי העלייה לארץ הקודש. הוא נדד לרגל תפקידיו בארצות רבות, ובהשפעה אישית וכן בכתיבתו בעיתונים עורר את היהודים ליחס חיובי פעיל לטובת העלייה ובנין הארץ.

במסגרת נסיעותיו ברחבי תבל בשנות החמישים והשישים, הוא פגש ברבים משלוחי הרבי שפעלו בשליחות החב"דית החלוצית של אותם שנים, והתרשם מהם רבות. בין אלו פגש הסופר שושקעס את ר' הירשל בפעולותיו בבראזיל. בשובו לארצות-הברית מאחד ממסעותיו, הוא זכה להיכנס אל הרבי ל'יחידות', ולאחר מכן העלה את רשמיו על הכתב:

...וכי לא ראיתי בסנגאל, אפריקה, אצל אחד היהודים המעטים שם (יהושע פוליטיס, חזן לשעבר בביירות שבלבנון) חבילת מצה שמורה וזוג תפילין שנשלחו מהמרכז לענייני חינוך של ליובאביץ בברוקלין? (החתום על המכתב - הרב חדקוב).

ועתה הילוו נא אלי לטוניס, בה יושבים עדיין כחמישים אלף יהודים. כמו בערים הגדולות והקטנות של מארוקו (קאזאבלאנקה, פאס, מאראקאש ומאקנאס). ביקרתי בטוניס במרכז הרובע היהודי, בישיבה שבה מקבלים ילדים ספרדים ודוברי ערבית (נערים לחוד ונערות לחוד) חינוך יהודי שלם. חמשת אלפים ילדים יהודיים במארוקו ובטוניס, מהבתים העניים והדלים ביותר אשר בגיטאות, שהוריהם רעבים ללחם. לאלפי ילדים אלו ניתנת האפשרות לא רק ללמוד תורה ולימודים כלליים, אלא גם לקבל ארוחה מזינה ומשביעה ומיטה נקייה לישון.

מביקורי בדירתו הפרטית של הרב הראשי בטוניסיה רבנו מרדכי אמייס כהן, כבן תשעים, נודע לי, כי הוא הוא סבו של אותו אגרונום טוניסאי במאדאגאסקאר, משה לוזון, שטילגרף לרבנות ביוהאניסבורג שישלחו לו שימורי בשר כשרים. הנה בשל אותו מברק טס הרב וויינברג לטאנאנאריווא, ולא רק בשר כשר הביא עמו אלא גם מזוזות ואפילו שופר.

בעיני רוחי אני רואה ב"שורת התמונות" של הדמויות הנאות את הפנים הצעירות המגודלות זקן עבות, של הרב יצחק גרונר, השליח הראשי למלבורן, אוסטרליה. כשהייתי באוסטרליה טילפן אלי ואנו נפגשנו. לבושו הרבני המובהק וזקנו הנאה נראו לי זרים

ומוזרים במסגרת אותה מהומה אוסטראלית בקרב הקהל המצוחצח במלון הפאר שבו התאכסנתי.

אבל בשיחה קצרה עמו הרגשתי עצמי מיד "בבית". פשוט לא האמנתי למראה עיני, כשסיפר לי מה פעלה ליובאוויץ במספר השנים שלא הייתי באוסטרליה: חמש מאות ילדים לומדים בישיבה ובבית הספר לבנות.

הסכמתי לנסוע לראות את הבניינים, וכן לנאום לפני עסקני מלבורן, שהתאספו בדירתו של הרב גרונר. כבר נגמלתי מהמחזה בבית פרטי, שהיו הגברים יושבים בחדר אחד והנשים בחדר אחר, אמנם בדלתות פתוחות, ושומעים את נאום האורח.

נדף כאן ריח של צניעות מתקופה שאיני זוכר אותה אפילו בילדותי, בעיר הליטאית הגדולה.

אך כאן נראה הכל טבעי, ראיתי גם את בניין הישיבה החדש המוקם עתה, ושבוודאי תהא גאוות יהודי אוסטרליה עליו, הן במראהו החיצוני והן כ"סדנה" שבה מתחשל טיפוס חדש לגמרי.

והנה הרב הירשל חיטריק רב הרושם, שעל ידו הכרתי פעולות ליובאוויץ בבראזיל. היום הוא איש עסקים פרטי בניו יורק, אך הרי אני זוכר את עקשנותו בביסוס הישיבה ובניהולה בריו די ז'אניירו. העקשנות שהיא ירושה מאותה "פלוגת מחץ" של ה"חסידים מחנכים" מיסוד בריתו של הרב שלום בער שניאורסון זצ"ל, האדמו"ר החמישי, לפני חמישים שנה ומעלה.

הוא אמר אז: "בריתנו היא לא רק עם אלה שאני רואה היום סביבי, אלא עם כל אלה שיצטרפו לשורותינו - ברית לדורות".

"פלוגת מחץ" זו, הן אלה שהלכו והן אלה ששרדו, עמדה במבחן. מן העיירות הקטנות ברוסיה הלבנה, דרך אוקראינה, דרך ערבות חרסון, הועברו לפידי התורה שכבר כבו שם מאונס, לפולין. משם למערב אירופה ומעל לאוקיינוס - לאמריקה ולקנדה.

בליל קיץ, כשהשחר הפציע, ישבתי עם הרבי מליובאביץ וסיפרתי לו על הגיבורים האלמונים ברוסיה, שפגשתי בזמן הנסיעות שלי. על האידיאליסטים המופלאים, שאינם מניחים "נר תמיד" שיכבה. כמובן, ידע עליהם רבות עוד מקודם, אבל מן הסתם השלמתי במשהו, מפני שכמו עיני מפקד צבא המחזיק מעמד במסירות נפש בעמדה מסוכנת, עיני הרבי אורו בגאון חרישי...

מאלפי זהב וכסף

"מלך הפנינים"

עם שובה של משפחת חיטריק לניו יורק והתיישבותה בקראון הייטס, החל ר' הירשל לשלוח ידו במסחר.

עוד קודם לכן, בשנים האחרונות לשהותו בברזיל, התחיל ר' הירשל לשלוח ידו במסחר, בעיקר בתחומי הבנקאות והפיננסים, כמסופר לעיל, וכך היה בידיו סכום נכבד להשקעה ראשונית.

כעת, הוא שלח אפוא את ידו בעסקי הפנינים והחל מייבא פנינים איכותיות ממדינות המזרח. את שם החברה קבע ר' הירשל בשם CITRA - 'סיטרה', כנגזרת משם המשפחה חיטריק.

לצורך עסקיו, היה ר' הירשל נוסע רבות למדינות המזרח הרחוק, בעיקר ליפן. שם היה נפגש עם מנהלי החברות המרכזיות לשליית פנינים, רוכש מהם כמויות גדולות של פנינים איכותיות, ומוכר אותם בשווקי ארצות-הברית.

תחילה ניהל ר' הירשל את עסקיו מביתו בקראון הייטס, אולם עד מהרה עסקיו התרחבו והוא הוצרך לעבור למשרדים הולמים.

ר' הירשל העביר אפוא את פעילות החברה למנהטן, בכתובת 1200 בשדירה השישית, באזור בו ממוקמות חברות רבות העוסקות בליטוש ושיווק תכשיטים, יהלומים ואבני חן.

מידי בוקר היה ר' הירשל נוסע מביתו בקראון הייטס למשרדי החברה במנהטן ברכבת התחתית, ה"סאבוויי", וחוזר לעת ערב, כאשר זוגתו רבקה מגיעה לתחנת הרכבת בשדירת אטלנטיק וממתינה לו, שם היה מצטרף אליה והם חזרו לבית ברכב המשפחה.

בכתובת האמורה פעלה החברה כעשור, עד שנת תשל"ב. כאשר העסקים המשיכו להתפתח והמקום כבר לא התאים, העביר ר' הירשל את מטה 'סיטרה' לכתובת 580

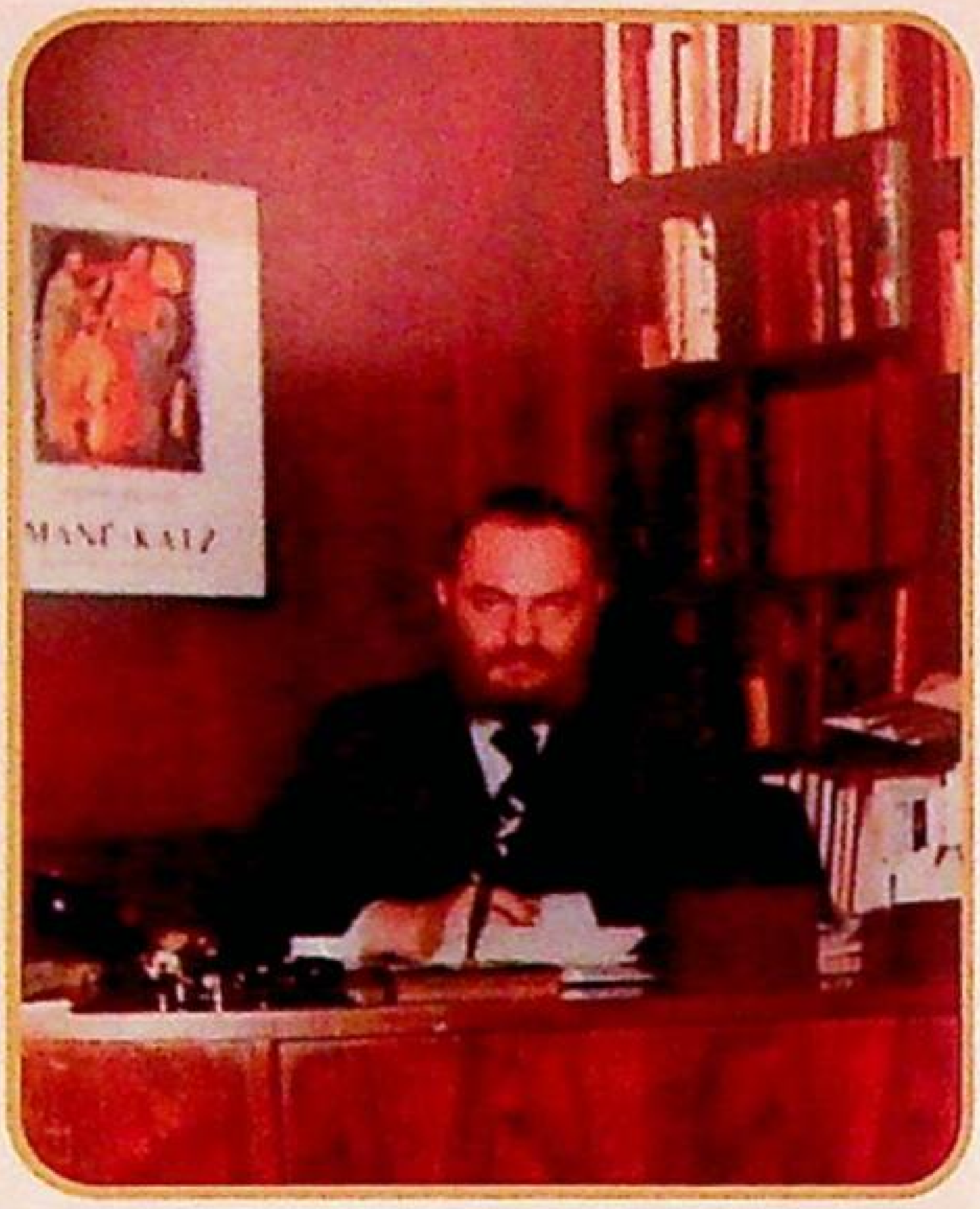

ר׳ הירשל בחדר העבודה שבביתו

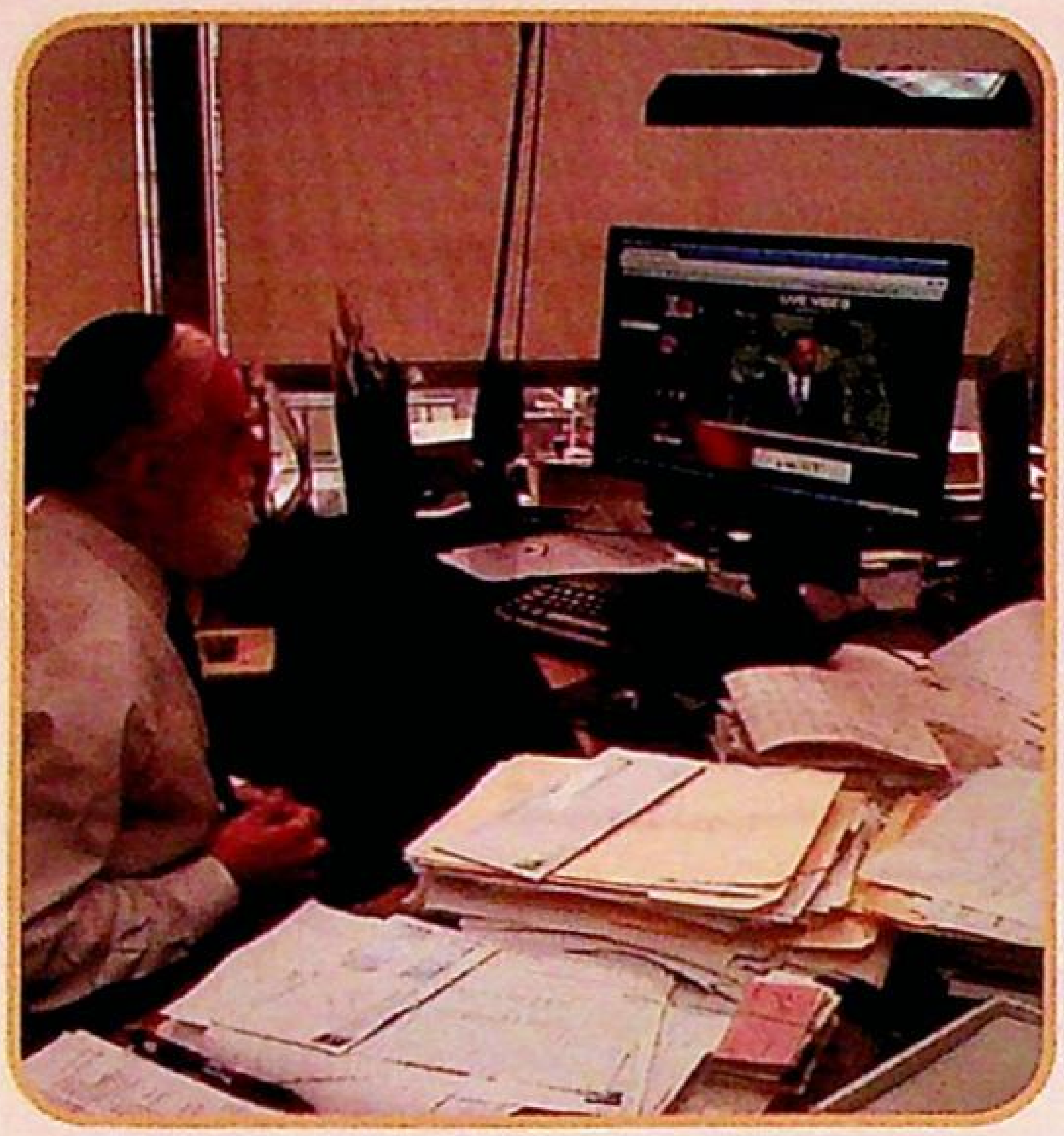

ר׳ הירשל במשרדו שבמטה חברת ׳סיטרה׳ במנהטן

בשדירה החמישית, ה״פיפט אווניו״, רחוב העסקים הראשי והיוקרתי ביותר במנהטן רבתי, שם פעל מטה חברת ׳סיטרה׳ במשך כארבעים שנה.

שמו הטוב של ר׳ הירשל הלך לפניו. כשרונו, מרצו ומסירותו היו למופת, ובסייעתא דשמיא זכה לראות הצלחה רבה בעסקיו. בשנות הלמ״ד נתמנה לנשיא ארגון סוחרי הפנינים בניו יורק, ועמיתיו הסוחרים וכלי התקשורת הכתירו אותו כ״מלך הפנינים הניו יורקי״.

היה לו מוסר עבודה גבוה ביותר, כשהוא דורש רבות מעצמו וגם מעובדיו היה מצפה למוסר עבודה. ר׳ הירשל העריך מאוד את העובדים שלו והם מצידם היו מאוד נאמנים אליו. הוא גם עזר להם רבות בהסתדרות בחייהם הפרטיים.

מחלקת אבני חן

במהלך השנים התרחבו עסקיו של ר׳ הירשל לתחומים נוספים ובשנות הלמ״ד הוא פתח מחלקה לשיווק יהלומים ואבני חן.

בנו ר׳ אהרן, אשר התחתן בקיץ תשל״ח עם זוגתו למשפחת בוימלגרין מפתח תקווה שבאה״ק, התמחה לאחר נישואיו בתחום זה בבורסת היהלומים ברמת גן. לאחר שרכש את ההתמחות וההתמקצעות הנדרשת, העמיד ר׳ הירשל את ר׳ אהרן בראש מחלקת אבני החן של חברת ׳סיטרה׳.

ר' הירשל בביקור עסקי באחת מחברות הפנינים ביפן, עמם עמד בקשרי מסחר

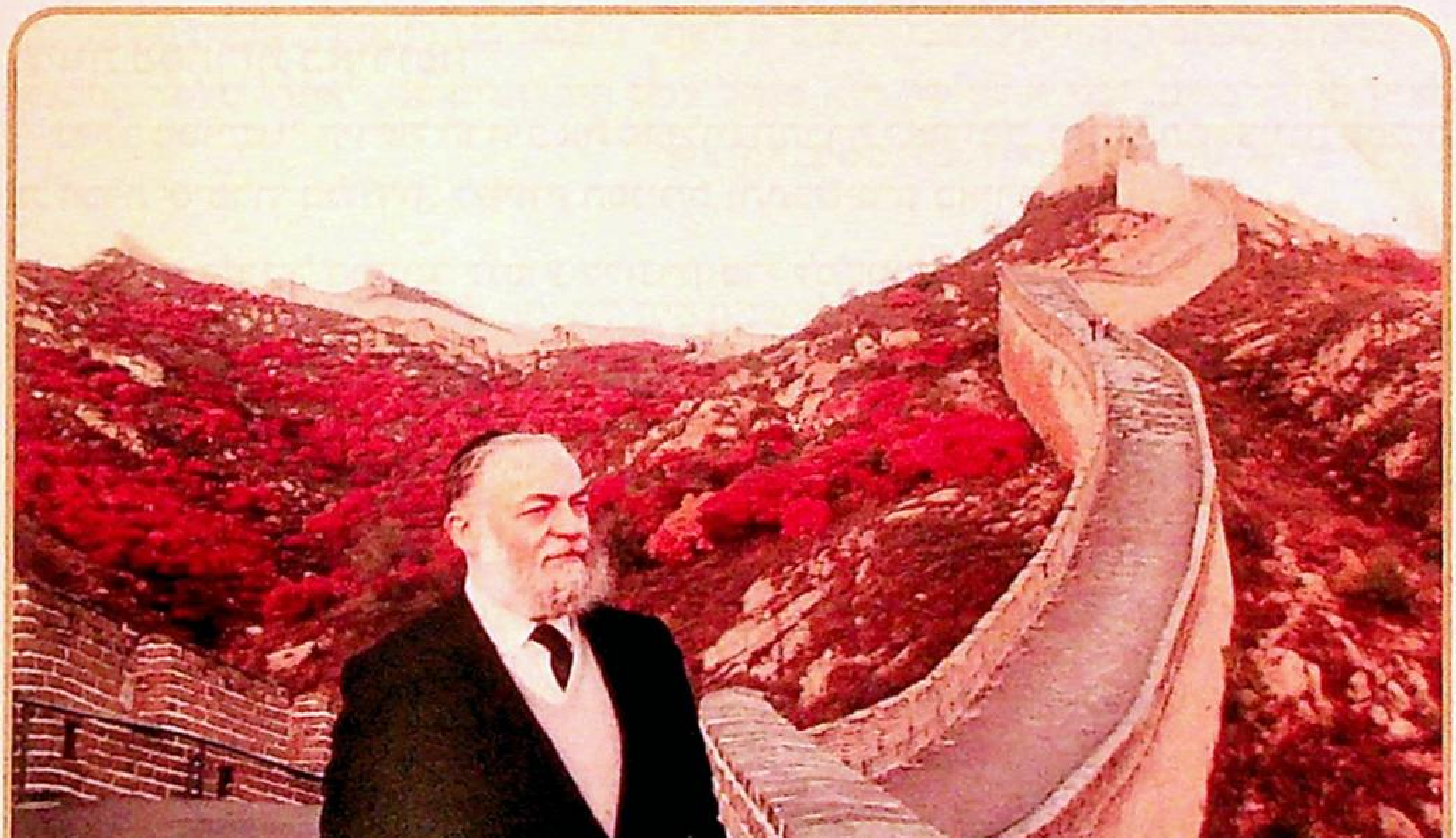

ר' הירשל מבקר על החומה הסינית, בעת נסיעתו ביחד עם בנו ר' ארי לרכישת פנינים בסין, שנת תשד"מ

מעבר לפן העסקי שבדבר, ר' הירשל ראה עניין רב לחזק את כלכלת ארץ הקודש ואת התעשייה בה, במיוחד בתחום התכשיטים ואבני חן, וכך להגדיל את הייצוא הישראלי בסכומים גדולים.

לשם כך העדיף ר' הירשל לקנות סחורה בישראל, למרות שהיה באפשרותו לרכוש סחורה זהה במדינות אירופה, לעיתים במחירים נוחים יותר. אולם, כאמור, השיקול של חיזוק כלכלת ארץ הקודש גברו, והוא רכש סחורה בישראל מידי שנה במיליוני דולרים.

ראשי המשק הישראלי שהיו מודעים לתרומתו הנכבדה של ר' הירשל לתעשייה הישראלית, העריכו אותו מאוד על כך ובמהלך השנים הוא קיבל פרסים ותעודות הערכה ממשרדי הממשלה הכלכליים. בתקופתו של מנחם בגין ז"ל כראש הממשלה, ר' הירשל קיבל מידיו מדלית הוקרה מיוחדת.

באותם השנים כיהן כ"דובר חב"ד" בארץ הקודש הרה"ח ר' שלום דובער (ברק'ה) וולף ז"ל. אחד מתפקידיו של ברק'ה היה לקדם את ענייני חב"ד בכלי התקשורת, ור' הירשל סיפק לו סיבות לכך.

כל אימת שר' הירשל הגיע לבקר בארץ במסגרת עסקיו, או כאשר הוא היה סוגר עסקה משמעותית, היה ברק'ה דואג לפרסם את הדבר בכלי התקשורת הכלליים, תוך הדגשת דמותו החסידית-חב"דית של ר' הירשל. כאשר הדבר היה מתאפשר, ברק'ה דאג שר' הירשל יעניק ראיונות לכלי התקשורת הללו ולאחר מכן היה ברק'ה שולח קטעי עיתונות אלו לרבי, במסגרת דיווחיו השוטפים.

אולם בדיעבד הסתבר שהרבי לא היה מרוצה מהפרסומים הללו בכלי התקשורת הכללית. תוכן התגובה של הרבי במענה ק' היה שהדבר לא כדאי.

בעקבות מענה זה, שינה ר' הירשל את גישתו לכלי התקשורת, ולצורך עסקיו היה מתראיין או מעביר ידיעות רק לעיתונים הכלכליים, אך לא לתקשורת הכללית.

קניין התכשיטים הגדול ביותר

הנה לדוגמה ידיעה עיתונאית-כלכלית תחת הכותרת "עסקות ב-15 מיליון דולר בשבוע התכשיט בתל אביב", שפורסמה בעיתון "הארץ" בחודש ניסן תשל"ט:

> עסקאות למכירת תכשיטים בכ-15 מיליון דולר נעשו בשבוע התכשיט שננעל ביום ד' במלון הילטון בתל אביב. משרד התעשיה ומכון היצוא הביעו שביעות רצון מתוצאות אלו, שלדבריהם עלו על כל המשוער.
>
> ביום ד' שוחחו נציגי המשרד והמכון עם ששה קניינים גדולים, רובם מארצות-הברית, והתברר כי ששה אלו יחד קנו תכשיטים בכ-10 מיליון דולר. נוסף לכך

ראש ממשלת ישראל מר מנחם בגין מעניק לר׳ הירשל מדליית הוקרה בשם המדינה,
על תרומתו לכלכלת ישראל

ראש ממשלת ישראל מר יצחק שמיר משוחח עם ר׳ הירשל, בערב הוקרה לכלכלה הישראלית

אם אין קונים – אין גם גונבים

תצפית

עסקות ב־15 מיליון דולר בשבוע התכשיט בתל־אביב

לירוד הגיעו 350 קניינים מחו"ל

עסקות ב־15 מיליון דולר בשבוע התכשיט בתל־אביב

לירוד הגיעו 350 קניינים מחו"ל

נשיא סיטרה מתעניין ברכישת מלון קאנטרי־קלאב

מאת יואב יצחק

הירש חיטריק, נשיא חברת סיטרה האמריקנית, מתעניין ברכישת הבעלות והשליטה במלון קאנטרי־קלאב בתל־אביב. סיטרה הינה חברה אמריקנית, העוסקת במכירה סיטונאית של תכשיטי זהב ופני־נים. חיטריק, איש חב"ד, הוא גם מחזיק ב־10% במניות מורחי הולדינג אינטרנשיונל. הוא גילה התעניינות במלון בשבוע שחלף.

מלון הדירות נשלט על־ידי קבוצת מש־קיעים ממקסיקו, באמצעות חברה זרה. חברת קאנטרי־קלאב שולטת במלון הדירות ובמכסים נוספים הסמוכים לו.

המדובר במלון של 137 חדדים. על־פי הערכות, שוויו כ־4 עד 5 מיליון דולר.

אורן ציקורי, ממנהלי המלון, אמר כי באחרונה נערכים במלון שיפוצים מקיפים ולצורך זאת נסגרו בתחילת החודש כמח־צית מאגפי המלון.

יעקב פרסובסקי – נציגם של המשקי־עים הזרים אמר בתגובה למעריב, כי המלון אינו מוצע למכירה וכי אין מו"מ למכירתו.

קטעי עיתונות המסקרים את פעילותו הכלכלית של ר' הירשל בארץ

מעריכים שעשרות קניינים קטנים חתמו על חוזים בהיקף כולל של עוד כ-5 מיליון דולר.

את העסקות הבולטות עשה מר הירש חיטריק, חסיד חב"ד מניו יורק ובעל חברת סיטרה, שהיא קנין התכשיטים הגדול ביותר של ישראל. מר חיטריק חתם על חוזים לרכישת תכשיטים ב-6 מיליון דולר. עסקות בהיקף ניכר עשו גם נציגי חברות מונטגומרי וורד, פינלי ונציגים של חברות למשלוח בדואר.

יצוא התכשיטים היה אשתקד 40 מיליון דולר, מזה 18 מיליון דולר עסקות של חברת סיטרה. בעקבות הצלחת היריד מצפים לעליה ניכרת ביצוא הענף ב-1979.

היריד שבו השתתפו שר התעשיה גדעון פת, ראשי משרדו, יו"ר סיעת הליכוד בכנסת ח"כ אברהם שריר, ראשי בנקים והקניינים הגדולים.

בין יהלומים ונשמות יהודיות

בכל פעולותיו העסקיות של ר' הירשל, הוא שילב עסקים לצד הפצת היהדות. וכך גם בביקור עסקי זה בארץ, לצד הפעילות העסקית, מצא ר' הירשל את הדרך לנצל את הביקור לפרסם ענייני יהדות ואת גישתו של הרבי ל"בכל דרכיך דעהו".

במהלך ביקורו פורסמה בעיתון "הארץ" בכ"ט ניסן תשל"ט הידיעה הבאה, הנושאת את הכותרת "ההשוואה בין יהלום ו...נשמה יהודית":

ענף ייצוא התכשיטים בישראל קידמו בשבוע שעבר בברכה מיוחדת את הרב צבי חיטריק, מנכבדי חסידי חב"ד בארצות-הברית, שהוא קניין התכשיטים הגדול בישראל. הרב חיטריק שהוא בעל חברת "סיטרה", ערך בשבוע התכשיטים בתל אביב את העיסקה הגדולה ביותר וחתם על חוזים לרכישת תכשיטים ב-6 מליון דולר. אחד מראשי המסחר בממשלה אמר לו כי כל יריד התכשיטים היה כדאי בגלל העיסקות שעשה הרב חיטריק בלבד.

הרב חיטריק, שבנו ובתו הנשואים מתגוררים בעיר צפת, בשליחות הרבי מליובביץ, אמר שמביקור אחד בישראל לביקור שני הוא חש בהשתפרות האווירה היהודית-מקורית בארץ, וזאת גם בתוספת מוסדות תורה וחינוך מקורי, ובתוספת של בני תורה ובעלי תשובה.

לדבריו, תופעה זו, הידועה כבר בחוגי מסחר התכשיטים והיהלומים הבין לאומי, מוסיפה הרבה לאמינות הסחר הישראלי בעולם. בעבר היו חששות שבאו מאי-אימון, ומאחר וסחר הזהב והיהלומים מבוסס אך ורק על אימון, הפריע הדבר להתפתחות הייצוא הישראלי. אך עתה מורגש השיפור באווירה ההדדית ומגביר את האימון. בכך מתבררת שוב נכונות שיטת הרבי מליובאוויטש בדבר האמונה שיש להאמין בנשמה היהודית, מתוך הנחה שכל יהודי ויהודי ישוב בסופו של דבר למסורת היהודית.

בביקור שערך הרב חיטריק בכפר חב"ד בליווי דובר חב"ד מר דוב וואלף, סיפר הרב חיטריק, כי הרבי משווה את היהודי ליהלום, אשר רק מביני דבר מכירים בטיב ערכו, ולמרות שהוא, לעיתים, קשה ומחוספס - הרי בליטוש מתאים מתגלה הברק שלו...

התרחבות לעסקי נדל"ן ופיננסים בישראל

כאשר עסקיו בארץ גדלו, ביקש ר' הירשל להרחיב את השקעותיו בארץ גם לתחומי הבנקאות והנדל"ן. בשלב מסויים הוא אף החזיק בכעשרה אחוזים ממניות השליטה של קבוצת "מזרחי הולדינג אינטרנשיונל", השולטת בבנק המזרחי, מהבנקים הגדולים בארץ.

ר' הירשל ביחד עם חתנו ר' יוסף יצחק פיקרסקי מהשלוחים לאה"ק, בעיר העתיקה בצפת, ניסן תשל"ח

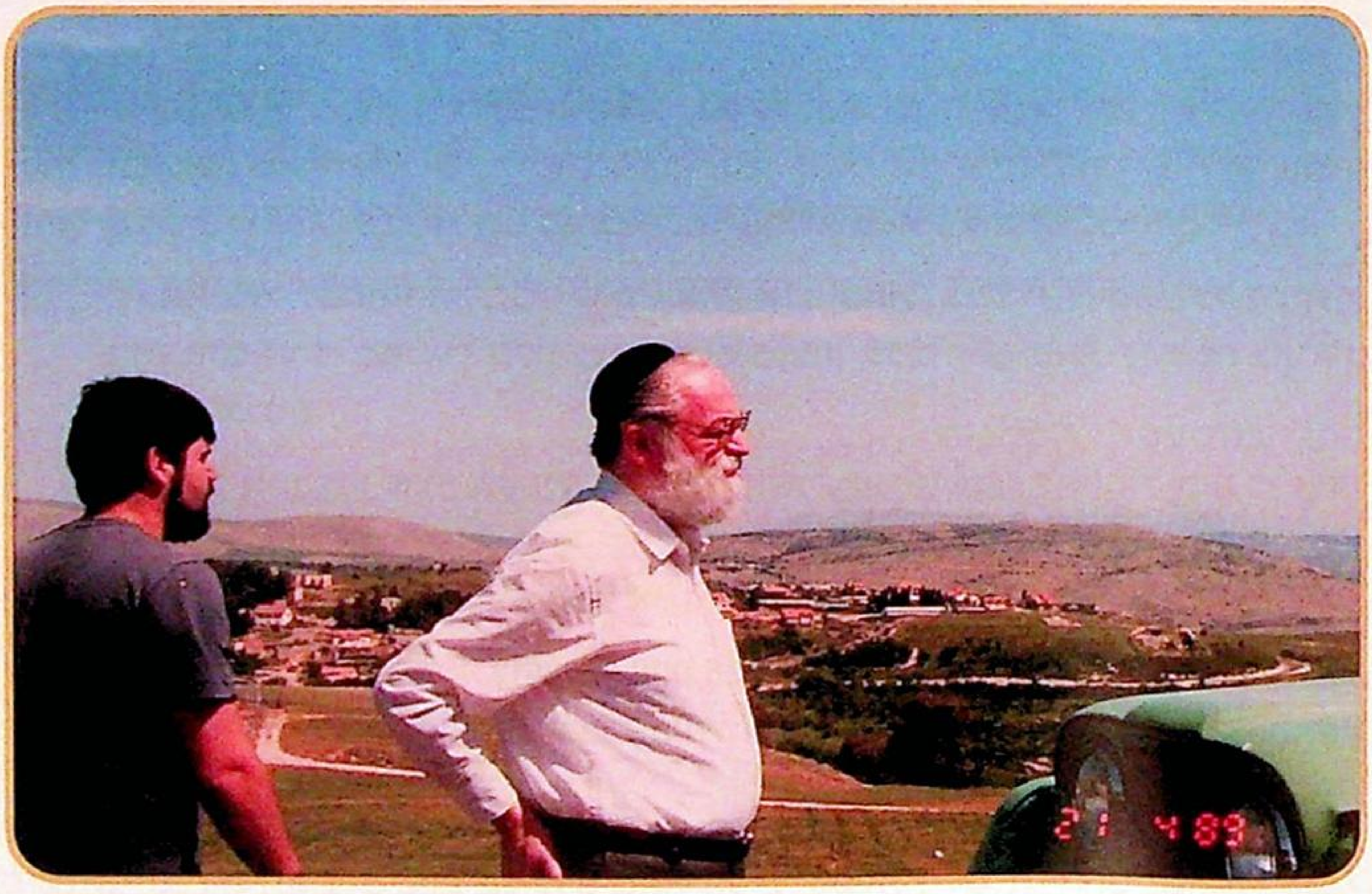

ר' הירשל בביקור בגבול הצפון באה"ק, ניסן תשמ"ט

כך, במוסף הכלכלי של עיתון 'מעריב' מט"ו טבת תשמ"ח, אנו מוצאים את הידיעה הבאה, הנושאת את הכותרת "נשיא סיטרה מתעניין ברכישת מלון קאנטרי-קלאב":

הירש חיטריק, נשיא חברת סיטרה האמריקנית, מתעניין ברכישת הבעלות והשליטה במלון קאנטרי-קלאב בתל-אביב. סיטרה הינה חברה אמריקנית, העוסקת במכירה סיטונאית של תכשיטי זהב ופנינים. חיטריק, איש חב"ד, גם מחזיק ב-10 אחוז במניות מזרחי הולדינג-אינטרנשיונל. הוא גילה התעניינות במלון בשבוע שחלף.

מלון הדירות נשלט על ידי קבוצת משקיעים ממקסיקו, באמצעות חברה זרה. חברת קאנטרי-קלאב שולטת במלון הדירות ובנכסים נוספים הסמוכים לו. המדובר במלון של 137 חדרים. על פי הערכות שוויו כ-4 עד 5 מליון דולר.

התרחבות לעסקי יהלומים

על השלבים השונים בהתפתחות והתרחבות עסקיו המסועפים של ר' הירשל, אנו למדים מתוך מכתביו השוטפים לרבי במהלך שנות הלמ"ד, שהשתמרו בידי המשפחה.

כאמור, לאחר עשור במהלכו התבססו עסקיו של ר' הירשל על תחום הפנינים, הוא קיבל הצעה להרחיב את עסקיו לעסקי היהלומים. על כך הוא כתב לרבי, בי"א חשון תשל"א:

לכ"ק אדמו"ר שליט"א

הציעו לי עסק ביהלומים, אחד שעובד בזה כמה שנים ושני שיש לו כסף וברצונם שאהיה שלישי, להשקיע כסף כמו השני. בתוכנית היה לקנות פה אבנים ולנסוע ליאפאן למכור, וגם פה בארצות-הברית לנסוע לערים במרחבי ארה"ב.

את בעל הכסף הנני מכיר טוב מאוד, אדם מאוד מכובד ונאמן. בעל המקצוע הוא אדם חרדי מחסידי קלויזנבורג ונוסע כמה שנים לערים גדולות פה בארה"ב למכור אבנים.

בעל המקצוע אינו משקיע כסף, רק השני ואני חשבנו להתחיל בזה כי אהרן שלומוף עוזב את יאפאן כחצי שנה. ואם העסק הוא עסק, אז יוכל שלומוף ג"כ להתעסק בזה, לקחת אבנים בישראל ולנסוע ליפאן.

שאלתי היא אם כדאי להשקיע 25,000 בזמן הזה שקשה מאוד להשיג כסף, מצד שני הרי אני ממשיך לעסוק לבדי ביהלומים ולקונים החדשים שהאיש הזה ישיג נוכל גם כן למכור פנינים להם.

שבועות אחדים לאחר מכן, בט"ו כסלו תשל"א, כותב ר' הירשל לרבי שוב אודות עסקי היהלומים:

ר' הירשל ושותפו מר אהרן שלומוף, בתערוכת פנינים בניו-יורק. לידם עומד הילד אהרן חיטריק

לכ"ק אדמו"ר שליט"א

עסק היהלומים חלש אצלי כי אין לי פנאי לצאת ולמכור ולפעמים צריכים גם כן לנסוע. הציעו לי אברך, מחסידי קליוזנבורג, ואחדים מאנ"ש מכירים אותו כאדם ישר ונאמן. הוא עובד במקצוע זה זמן רב וזאת היא עבודתו למכור ולנהל עסק זה.

רציתי לקחת אותו שיעבוד במשרד ואשלם לו שכירות וכמה אחוזים מהריוות.

אבקש עצת וברכת כ"ק אדמו"ר שליט"א.

התרחבות עסקי הפנינים

שנה לאחר מכן, בי"ג טבת תשל"ב, כותב ר' הירשל לרבי על הצעה שעמדה על הפרק באותם ימים, הרחבת פעילות המסחר בפנינים גם לפנינים שחורות:

לכ"ק אדמו"ר שליט"א

מציעים לפני שאקנה עסק - שיש לו הסוד לעשות פנינים שחורים. העסק ידוע לכל אחד כי הפנינים השחורים שהם עושים הם הכי טובים בשוק (אין בזה הרבה עבודה רק הסוד של המרקחת). גם כן להעסק יש מאתיים קונים שאוכל למכור להם גם סחורות שלי. העסק עושה תכשיטים עם פנינים שחורים ועם יהלומים

ומציע אותם למכירה. וזה יכול להיות מתאים לחלק מהעסק שלי שהנני מוכר תכשיטים מחוץ לארץ.

מחיר העסק הוא בערך מחיר הסחורה שיש בו, ובכן אין הרבה מה להפסיד כי הסחורה זו סחורה שאני יכול למכור גם בעסק שלי. בעל הבית מוכר העסק כי הוא נוסע בחזרה לאנטוורפן.

הצד השלילי בזה הוא שעכשיו לא מוכרים פנינים וכמעט כל העסק מת אבל מקוים שבעוד שנה העסק יתחיל מחדש. שאלתי האם כדאי לקנות העסק.

דילמה משפחתית

כמסופר לעיל, במהלך שנת תשל"ו התחתנו בנו ובתו הגדולים של ר' הירשל והקימו בתים בישראל. עסקיו של ר' הירשל שהיו אז בשיאם, דרשו ניהול אמין ומסור של העומדים בראש המחלקות העסקיות.

ר' הירשל תכנן את התרחבות עסקיו כך שבניו ובנותיו יעמדו בראש המחלקות השונות בחברת 'סיטרה', וכך מצד אחד העסקים יתפתחו ויתרחבו בניהול אמין ומסור, ובמקביל ילדיו יזכו לפרנסה מכובדת.

האחים ר' אהרן ור' יוסף יצחק חיטריק

כך כותב ר' הירשל לרבי בעניין זה במהלך שנת תשל"ו:

לכ"ק אדמו"ר שליט"א

בערך שנה שהנני לוחם בדעתי להחליט לאיזה דרך לנטות בעסק, להגדיל העסק או למעט, כי אם אין מגדילים את העסק מכל מקום הוא מתמעט.

העסק גדל ב"ה בהצלחה גדולה. המכירות בשנה זו הם עשרים מיליון דולר. חשבתי אולי שבני וחתני שי' יכנסו לעסק ויהיה מקום לכל אחד מהם לנהל מחלקה מיוחדת כי העסק שלי נבנה מכמה מחלקות, דעפארטמענטס בלע"ז.

ויש אפשרות להגדיל את העסק פי שלוש בע"ה, אבל אי אפשר להגדיל את העסק הזה מיט פרעמדע הענט [=עם ידיים זרות], ואני הנני עובד ועסוק בעסק מהבוקר עד שעה מאוחרת בלילה בלי הרף.

אלא שבמקביל, ר' הירשל חינך את ילדיו להתמסרות למילוי רצונותיו הקדושים של הרבי, והם עצמם נכחו לראות אצל אביהם, כיצד עסקיו המסועפים והצלחתו העסקית עומדים בשירות הרבי והמוסדות המרכזיים של ליובאוויטש. משכך, הם עצמם ביכרו את חיי השליחות על אתגריה וקשייה על פני חיים של מסחר, גם אם הדבר כרוך בוויתור על רמת חיים גבוהה.

על דילמה משפחתית פנימית זו, כותב ר' הירשל בגילוי לב לרבי, חודשים אחדים לאחר נישואי בנו ובתו הגדולים, בח' תמוז תשל"ו:

לכ"ק אדמו"ר שליט"א

כבר כמה חדשים שהנני מתהלך בלי מנוחה ואין לי הכח להחליט על התוכניות להבא. הענין הוא ככה: במשך זמן שהותי פה בניו יורק, שש עשרה שנה, עבדתי קשה לבנות עסק מבוסס, ובו"ה ברוב חסדיו העסק הצליח ונתרחב, וקיבל שם טוב עולמי.

חלום חלמתי שהילדים שלי שי' יכנסו להעסק אי"ה, ולזאת בניתי את העסק מחלקות מחלקות, מחלקה לאבנים, מחלקה ליהלומים, מחלקה לזהב, מחלקה לפנינים וכו'. עכשיו יש מנהל לכל מחלקה וחשבתי שאי"ה כל ילד במשך הזמן ינהל מחלקה שלו.

אבל כנראה הן הבנים שלי והן חתני שי' לא חושבים על זה בכלל, וגם אני מסכים איתם שצו השעה הוא לנסוע בשליחות כ"ק אד"ש. ולכן הנני עומד במבוכה האם להגדיל את העסק או להשאיר כמו שהוא עכשיו.

וכך במכתביו הרבים לרבי משנים אלו, אנו רואים כי הוא היה מדווח לרבי כל העת בפרטיות מכל הנעשה בעסקיו.

מקדש שם שמים

במשך שנים רבות זכה ר' הירשל לקדש שם שמים ושם חב"ד בקרב האנשים הרבים עמם נפגש לצורך עסקיו. בעיני עסקנים רבים, מקהילות שונות ומחוגים שונים, היה ר' הירשל המייצג של חב"ד והוא עשה זאת באופן המכובד ביותר.

כחלק בלתי נפרד מהופעתו החסידית, ר' הירשל הקפיד ללכת עם כובע וחליפה בנסיעותיו ופגישותיו מחוץ למשרד. גם במדינות מרוחקות, וגם בימי הקיץ החמים - שמר ר' הירשל מכל משמר על הופעתו החסידית עד קוצו של יו"ד.

בנסיעותיו הרבות ברחבי תבל, עשה לו ר' הירשל מנהג לבקר אצל שלוחי הרבי שפעלו במדינות בהם עסק במסחר, שבאותם שנים של שנות הכ"ף והלמ"ד לא היו רבים. הוא היה מגיע אליהם, מתעניין בשלומם ולמעשיהם, תומך בהם ומעודד אותם בשליחותם.

מקדש שם שמים. ר' הירשל בעת הגעתו לאחת ממדינות המזרח הרחוק בנסיעת עסקים

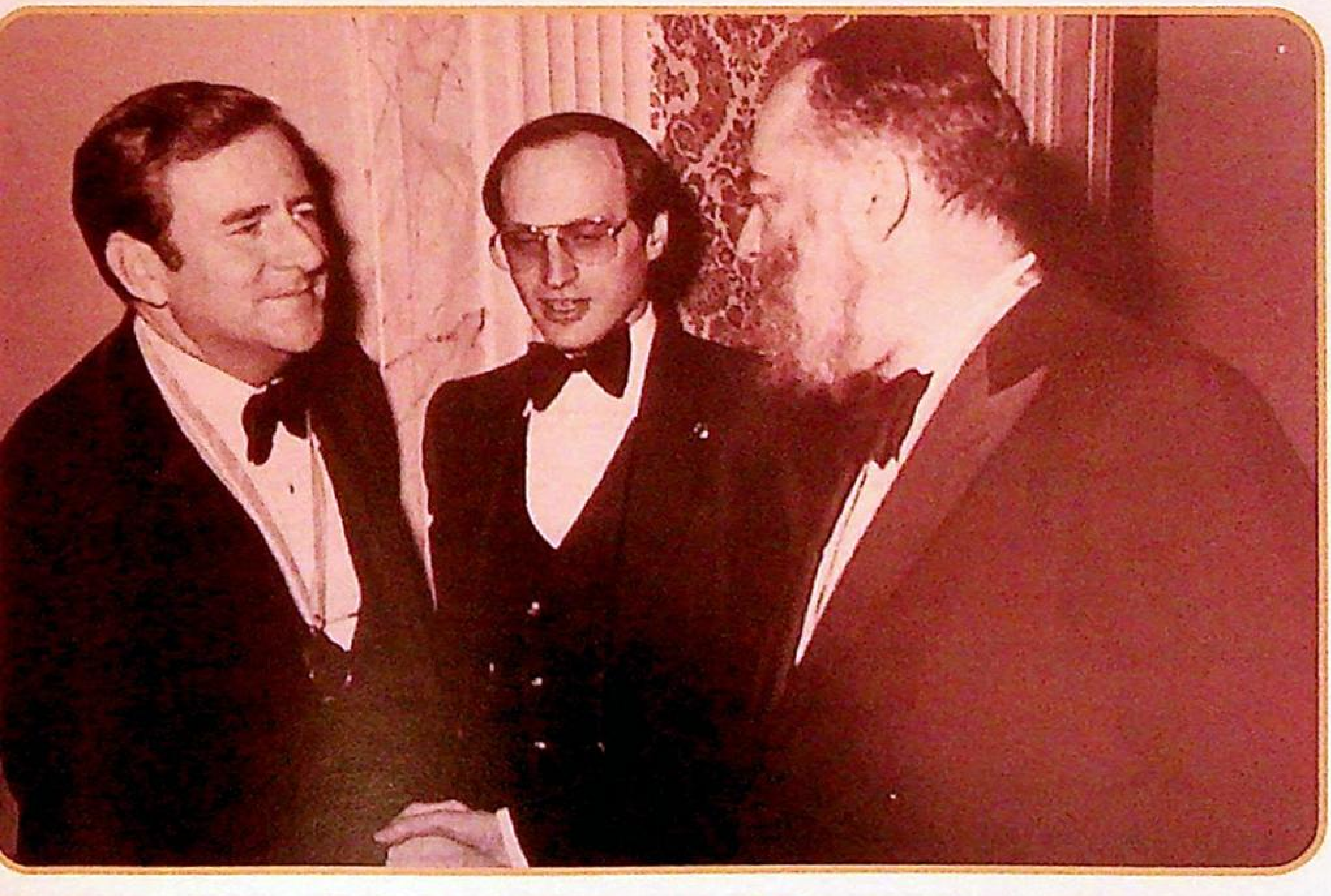

ר' הירשל עם אנשי עסקים

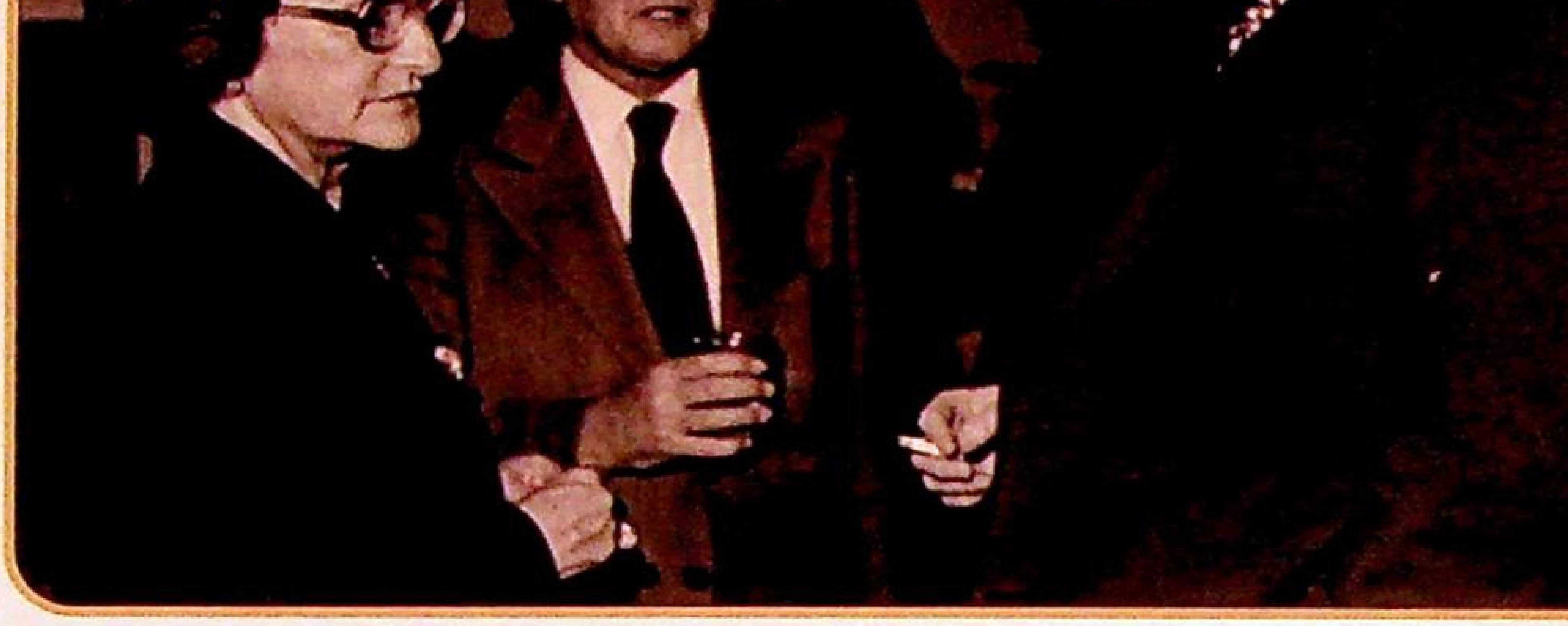

ר' הירשל עם אנשי עסקים

לאחר מכן, בשובו לביתו, היה ר' הירשל מדווח לרבי בפרטיות על ביקוריו אצל השלוחים וממה שראה מהתפתחות השליחות, כדי לגרום בכך קורת רוח לרבי.

ר' הירשל נהג תמיד בכל עסקיו בדרכי נועם ודרכי שלום. מעולם לא הסתכסך עם איש. גם כאשר היו אנשים שלקחו ממנו הלוואות בסכומים גדולים ולא החזירו, או אם היו אנשים שדיברו עליו רעות ולא שמחו בהצלחתו, היה ר' הירשל מוותר ומוחל, ונוקט בקו של שלום.

כך היו פני הדברים בעסקיו ובמסחרו, ובגישה זו של שלום ודרכי נועם הוא גם נקט בעיסוקיו המסועפים בצורכי ציבור, כפי שיסופר להלן.

הוויכוח על "מעמד האשה" שהסתיים

בחג הפורים מידי שנה הייתה מגיעה קבוצה של אנשי עסקים ממכריו לסעודת פורים מפוארת בביתו, עליה הייתה תבדל"ח רעייתו מרת רבקה טורחת ומשקיעה.

כחלק מתוכנית הביקור, כאשר היה מגיע זמן ההתוועדות של הרבי לכבוד חג הפורים, שנערכה בדרך כלל במוצאי הפורים בשעה תשע וחצי, הם היו הולכים עמו להתוועדות הקודש ומשתתפים בה משך זמן.

באחת מאותן סעודות פורים, נסובה השיחה סביב השולחן אודות תפקידה ומעמדה של האישה בחב"ד. היו מן הנוכחים שטענו, כי בחב"ד האישה לא נמצאת בחזית והיא איננה פעילה, ור' הירשל ניסה להסביר ולהפריך את טענתם.

תוך כדי הדיון, צלצל הטלפון בבית ועל הקו היה הרב בנימין קליין, מזכירו של הרבי.

ר' הירשל היה נוהג, כנזכר לעיל, לבקש את הסכמתו וברכתו של הרבי לפני כל נסיעה למזרח הרחוק, לרכישת סחורה לעסקי התכשיטים.

והנה המזכיר הרב קליין מתקשר להודיע לר' הירשל את המענה של הרבי אודות בקשתו להסכמת הרבי לנסיעתו הקרובה: יש הסכמה וברכה לנסיעה, 'באם יש הסכמה מאשתו'.

ר' הירשל שיתף מיד את הנוכחים במענה הרבי שקיבל זה עתה בשיחת הטלפון, והוויכוח הסתיים באחת...

אור לגויים

לא רק בקרב מכריו הסוחרים היהודים קידש ר' הירשל שם שמים ברבים, אלא גם בקרב הסוחרים ואנשי העסקים הנכרים. ה'גאון יעקב' שבו התנהל, הקפדתו המלאה על כל דרישות ההלכה במפגשיו ובנסיעותיו, גרמו להערכה רבה כלפיו וכלפי היהדות בכללה גם בקרב נכרים.

ר׳ הירשל עם אנשי עסקים

חכמתו ונועם ההליכות של ר' הירשל גרמו לו להיות "אהוב על הבריות" בקרב עמיתיו לעסקים, גם בקרב כאלו שאינם מבני-ברית. בהסתמך על יושרו ופקחותו הרבה, בחרו בו רבים לשמש כ'בורר' כל אימת שנוצר דין-ודברים ביניהם. במקרים אלו היה ר' הירשל משתמש בידע הרב שהיה לו בדיני ממונות בש"ס, בשולחן-ערוך חושן משפט, ובספרי השו"ת השונים, בהם הייתה לו ידיעה רחבה..

עדות מעניינת להערכה זו, מצויה בין היתר בכתבה עיתונאית אודות דמותו של ר' הירשל, שפורסמה בשבועון "צוהר" בראשית שנות הנו"ן. הכתבה מתארת פגישה עסקית בין ר' הירשל בתפקידו כנשיא איגוד סוחרי הפנינים בארצות הברית לסוחרי פנינים יפניים, כאשר לבקשת ר' הירשל הוזמנה עבורו ארוחה נפרדת כשרה.

וכך מתואר בכתבה:

...הכניסו את הארוחה הכשרה לרב חיטריק, כאשר שכניו היפניים משני צדדיו מתעניינים באוכל המיוחד שהכניסו לו. הם הריחו את ריח הדגים עם החריין, וביקשו ממנו לטעום מאוכל זה. כאשר הם אכלו את קציצות הדגים עם החריין, הם אמרו שאוכל כל כך טעים מעולם לא אכלו. ואז הסביר להם הרב חיטריק מה זה כשרות, כאשר בסופו של דבר הוא נתן במקום הרצאה שלימה על כשרות, כשהם מודים לו כולם על דבריו.

את מרבית זמן המפגש תפסה הרצאתו של הרב חיטריק, כך שאת המפגש גמרו באווירה טובה ומעניינת, ולשביעות רצון סוכני הפנינים בארצות הברית.

לאחר המפגש, כאשר התפזרו היפנים, ניגשו המארגנים אל הרב חיטריק, ואמרו לו כי הם חייבים להודות לו. הם סברו תחילה כי הכנסת ארוחה מיוחדת תזיק לאווירת המפגש, ואילו עתה הוכח, כי דווקא הכנסת האוכל הכשר, הישרתה אווירה טובה ומיוחדת כפי שאכן ייחלו.

כאן מצאו וראו כמה חשובה היא ארוחה כשרה וכמה מיוחדת היא, כאשר אדם העומד בפיסגה, בתפקיד של נשיא האיגוד, מוכן לוותר על הכבוד ולמסור את נפשו על אוכל כשר, אף כשמדובר בעסקים בהיקף של מיליוני דולרים.

בתוקף תפקידו, מוזמן הרב חיטריק להופיע בפני כינוסים ומסיבות, שם הוא מרצה על מקומה של הפנינה בדורנו.

אחד מבתי הכל-בו הגדולים ביותר בעולם שמרכזו במנהטן, "מייסי'ס", הזמין את הרב חיטריק לשאת הרצאה על תפקידה של הפנינה. מטרת ההרצאה שהעובדים במקום יוכלו לקבל הסבר חי יותר, על מנת שיוכלו להסביר לקונים את משמעות הפנינה.

ר׳ הירשל סועד עם אנשי עסקים יהודים ונכרים, באחת מנסיעות העסקים שלו

הרב חיטריק נשא הרצאה מקפת, כשהוא מטבל את דבריו במאמרי חז״ל ובציטוט מקורות מהגמרא שם מסופר על הפנינה, וכאשר סיים את דבריו זכה ועמדו ומחו כפיים סוערות ביותר.

בסיומה של ההרצאה, ניגש אליו אחד המנהלים ושאל אותו, מה סוד כוחו שהוא זכה למחיאות כפיים כאלו, בניגוד למרצים אחרים, שאף הם הרצו בפני העובדים ולא זכו למחיאות כפיים כה סוערות? השיב הרב חיטריק, סוד הכוח הוא בציטוטים שציטטתי מהתורה. גם היהודים, וגם אלו שאינם יהודים, יש להם יחס חם ומיוחד למוסר היהודי.

וכך כמעט בכל מקום שהרב חיטריק מופיע, הוא זוכה ומתקדש שם שמים על ידו.

סדר יומו של הרב חיטריק עמוס ביותר. היקף עסקיו הגדול מצריך זמן רב להתארגנות, אך בכל זאת מקדיש הרב חיטריק זמן גם לנושאים אחרים, שהם גדולים וחשובים. לפני מספר שבועות היו זקוקים לסכומי כסף גדולים למען ילדי ארגון מסויים, ובערב אחד הצליח לגייס למעלה משבעים אלף דולר.

אישית מסייע הרב חיטריק לעשרות מוסדות, שהוא למעשה כיום פטרונם, ובזכות פעילותו זו הוא זכה ועשרות מוסדות תורה וחסד הצליחו להתפתח, תודות ליוזמותיו הברוכות.

בקרב המוני תושבי ארצות הברית שעימם שוחחתי אודות הרב חיטריק, עמדו כולם על התדמית הגדולה והחשובה שהוא הצליח ליצור ליהודי הדתי בעסקים, כאשר שמו הולך לפניו כאישיות הראויה לציון ולשבח.

גאון יעקב

לאחד משותפיו העסקיים של ר' הירשל, אינו יהודי, הייתה טירה מפוארת ליד בריסל שבבלגיה. בהזדמנות מסויימת ר' הירשל הגיע לטירה זו, ושותפו ערך לכבודו מסיבה, אליה הוזמנו אנשים חשובים ובהם הבישוף המקומי, ולר' הירשל הכינו אוכל כשר בכלים נפרדים.

במהלך המסיבה שאל הבישוף את ר' הירשל לעיני המשתתפים, כיצד זה ליהודים מותר ואף מצווה להלוות בריבית לגויים, אך ליהודים עצמם אסור להלוות בריבית? דבר זה מראה לדבריו שהיהודים מבקשים לקפח את הגויים.

ר' הירשל לא התפעל מדברי הבישוף. הוא נעמד והשיב לו בפני כולם כי אילו היה אסור ליהודים להלוות בריבית לגויים, ולגויים מותר להלוות בריבית ליהודים, היהודים היו מפסידים מכך, לכן, מאחר שלגויים מותר להלוות בריבית ליהודים, גם ליהודים מותר להלוות לגויים באותה צורה. ר' הירשל סיים את הוויכוח בפנייה לבישוף, אם תשכנע את ראש הכמורה שיהיה אסור לנוצרים להלוות בריבית ליהודים, אני אדבר עם הרב לאו (שהיה אז הרב הראשי לישראל ונחשב בעולם כרב הראשי של היהודים) שליהודים יהיה אסור להלוות לגויים בריבית".

את חילופי דברים אלו אמר ר' הירשל לבישוף מתוך תקיפות רבה, ואף דרש מהבישוף שיותר לא ינהל וויכוח בנושא זה עם אף יהודי לעולם.

בהזדמנות אחרת אירע שר' הירשל התארח בבית-מלון באחת ממדינות אירופה. בדרכו לחדרו הוא טעה בקומה בה התאכסן, וכשפתח את החדר נבהל לראות למולו כלי נשק שלופים המכוונים לעברו.

התברר שבאותו חדר שהה אחד משונאי ישראל, שליט לוב קדאפי, ושומרי ראשו נדרכו מכניסתו הפתאומית של היהודי לחדרו של שליט לוב, ואיימו עליו בנשק...

ר' הירשל מיהר להסביר להם את טעותו, והם הניחו לו לנפשו.

בכל דרכיך דעהו

מובא ב"היום יום" - י"ד חשון:

"מה' מצעדי גבר כוננו, לכל אחד מישראל יש לו תעודה רוחנית בחיים, והוא להתעסק בעבודת הבנין לעשות דירה לו יתברך. וכל אחד באשר הוא ובכל מקום שהוא צריך להתעניין בכל מאמצי כוחו לחפש בחפש מחופש למצוא איזה פרנסה רוחנית, כמו שהוא מחפש אחר פרנסה גשמית..."

ואכן, אצל ר' הירשל הפרנסה הגשמית והפרנסה הרוחנית היו שלובות וכרוכות זו בזו, ובנסיעותיו העסקיות עשה רבות לחיזוק התורה והיהדות בין היהודים אותם פגש והקהילות אותן ביקר.

היו שהמליצו על ר' הירשל שמשאו ומתנו היו באמונה, אך אם תמצי לומר: מסעו ומתנו באמונה...

במיוחד הוא שם דגש על חיזוק מבצעי הקודש עליהם הכריז הרבי בשנות הלמ"ד, ובמרכזם "מבצע נש"ק", חיזוק החינוך היהודי כחלק מ"מבצע חינוך", בניית מקוואות טהרה כחלק מ"מבצע טהרת המשפחה", וחיזוק שמירת הכשרות כחלק מ"מבצע כשרות".

סכיני שחיטה לדרך

כמסופר לעיל, בתקופת לימודיו ב"בית חיינו" בשלהי שנות ה'ש"ת, למד ר' הירשל הלכות שחיטה ואף התמחה בשחיטה בפועל וקיבל כתב 'קבלה' ו'הודעה' לשחיטה מראשי השו"בים בניו יורק. לימודים אלו באו אצלו למימוש בתקופת שליחותו בבראזיל, כפי שסופר לעיל, וכן בנסיעותיו למזרח הרחוק.

הוא היה לוקח עמו למסעותיו סכיני שחיטה, וכאשר היה פוגש באותם מדינות יהודים מקומיים שביקשו לאכול בשר כשר, היה שוחט עבורם עופות. חברי הקהילה היהודית ביפן היו ממתינים לביקוריו של ר' הירשל בטוקיו בירת יפן, אחת למספר חודשים. את ימי ראשון היה מקדיש ר' הירשל לשחיטת עופות עבור חברי הקהילה, שהתכוננו לקראת בואו.

כך אנו מוצאים בתיאוריו של איש העסקים ידידו מר אהרן שלומוף, אודותיו יסופר להלן: "כשהרב חיטריק היה מגיע ליפן, הוא היה שוחט לנו עופות שאשתי שתחי' הייתה מכשירה מאל"ף ועד תי"ו".

כאשר הדבר היה מתאפשר דאג ר' הירשל גם לכשרות האוכל המוגש במלונות בהם מתארחים קבוצות של סוחרים יהודיים, וכך גרם גם לסוחרים שלא היו מקפידים על אכילת כשר, להימנע מאכילת טרפות.

כאשר היו נערכים בלאס וגאס שבנבדה תערוכות תכשיטים גדולות בהם השתתפו סוחרים יהודים רבים, היה זה ר' הירשל, יחד עם בנו ר' אהרן שהיה נוסע עמו, שדאגו וארגנו מנייני תפילות בבוקר ובערב ושיעורי תורה יומיים עבור היהודים שבין באי התערוכה, ודאגו להם לכל עניין יהודי. ר' הירשל את הכל עשה, כדרכו, בגאון יעקב מצד אחד ובדרכי נועם ובימין מקרבת מצד שני.

במסגרת הביקורים בלאס וגאס, סייע ר' הירשל רבות גם לשליח בעיר הרב יהושע הארליג. הוא לקח חלק מרכזי ב'מגבית' למען הקמת בית חב"ד מפואר ורחב ידיים בעיר, וכן סייע לבניית מקווה טהרה במקום.

תערוכות שומרות שבת

פעילות מיוחדת הייתה לר' הירשל בכל הקשור לשמירת השבת בנסיעות העסקים שלו. דבר זה היה כרוך באתגר מיוחד, שכן תערוכות הפנינים והיהלומים היו מתקיימות במקרים רבים בחלקם גם בשבתות. הדבר גם גרם לו להפסדים כספיים, שכן הוא לא יכל לפתוח את התצוגות שלו בשבת, ומאידך, ידע ר' הירשל כי סוחרים יהודיים אחרים לא יעמדו בניסיון, ויפתחו את תצוגותיהם גם בשבת.

לשם כך עמל ר' הירשל כדי לאגד את אנשי העסקים היהודיים ממכריו ולדרוש יחד את שינוי זמני פתיחת התערוכות, כך שלא יפעלו בשבתות ובמועדי ישראל. ר' הירשל שכנע סוחרים אלו כי אדרבה, ההקפדה על שמירת השבת היא זו שתסייע להגדיל ולהרחיב את עסקיהם, ואכן ר' הירשל נחל בכך הצלחה רבה.

ר' הירשל גם ניהל שתדלנות רבה ונאבק בכל כוחו, עד אשר מרכז יהודי באחת מערי המזרח הרחוק שפתח את שעריו בשבת לפעילויות של חולין, ואף הגיש מאכלים שאינם כשרים - החל לשמור על קדושת השבת ועל כשרות המזון.

שמירת שבת בבנקים הישראליים

בכל אימת שר' הירשל ראה צורך לחזק את שמירת שבת קודש, הוא עורר על כך, גם כשהמדובר היה עם אנשי עסקים בכירים או חברות ציבוריות גדולות, שהשותפות העסקית עמם הייתה חשובה לו.

כך לדוגמה אירע עם בנק המזרחי. ר' הירשל עמד בקשרי מסחר עם הנהלת הבנק בשנות השמונים, ואף, כמצויין לעיל, החזיק בכעשרה אחוזים ממניות השליטה של "מזרחי הולדינג אינטרנשיונל", השולטת בבנק. ר' הירשל ביקש אפוא לממש את בעלותו החלקית בבנק, כדי לוודא שסניפי הבנק ברחבי העולם מקפידים על שמירת השבת ואינם פעילים ביום זה.

דוכן מכירות של חברת 'סיטרה' באחת התערוכות

ר' הירשל משוחח בתערוכה עם קניינים פוטנציאליים

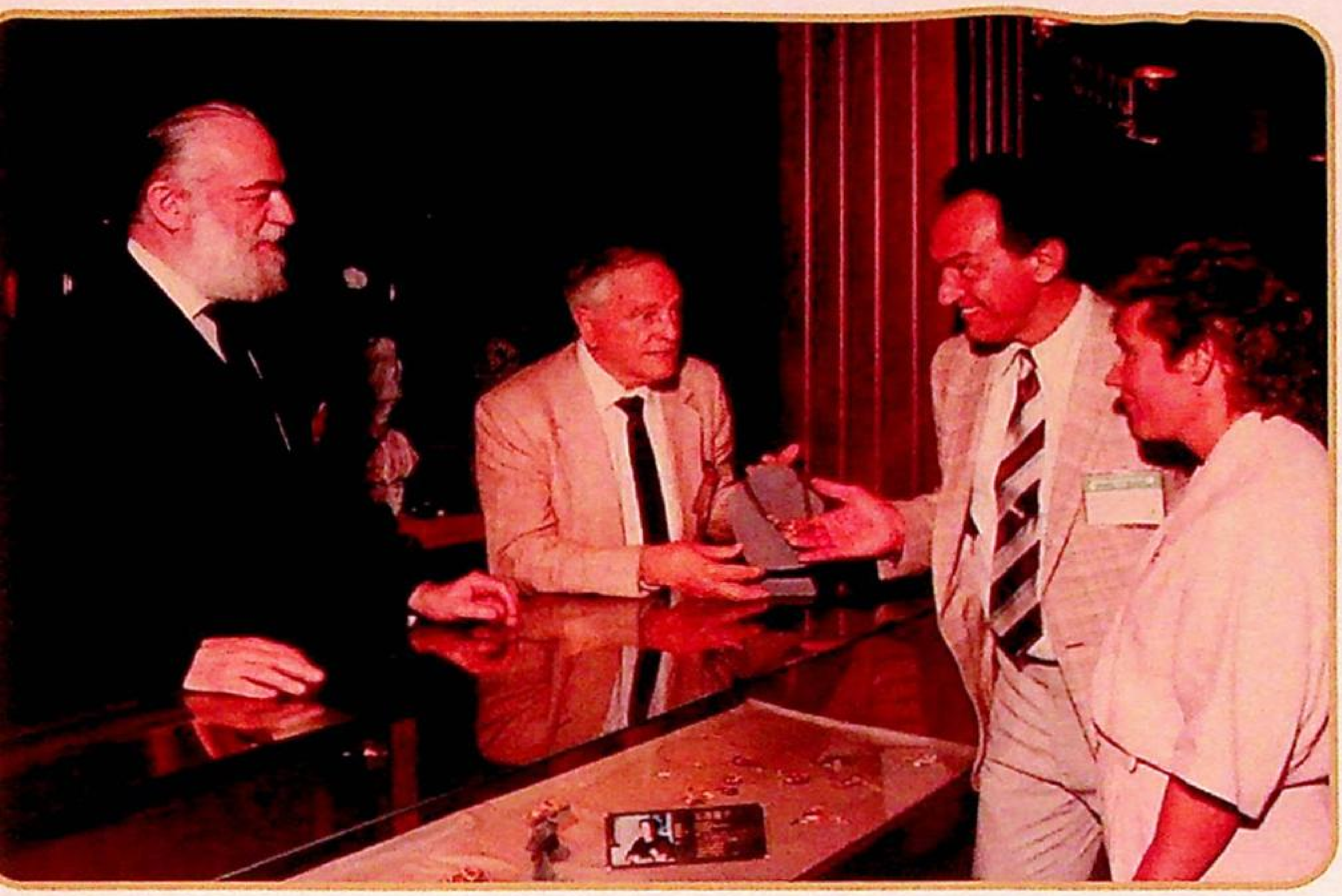

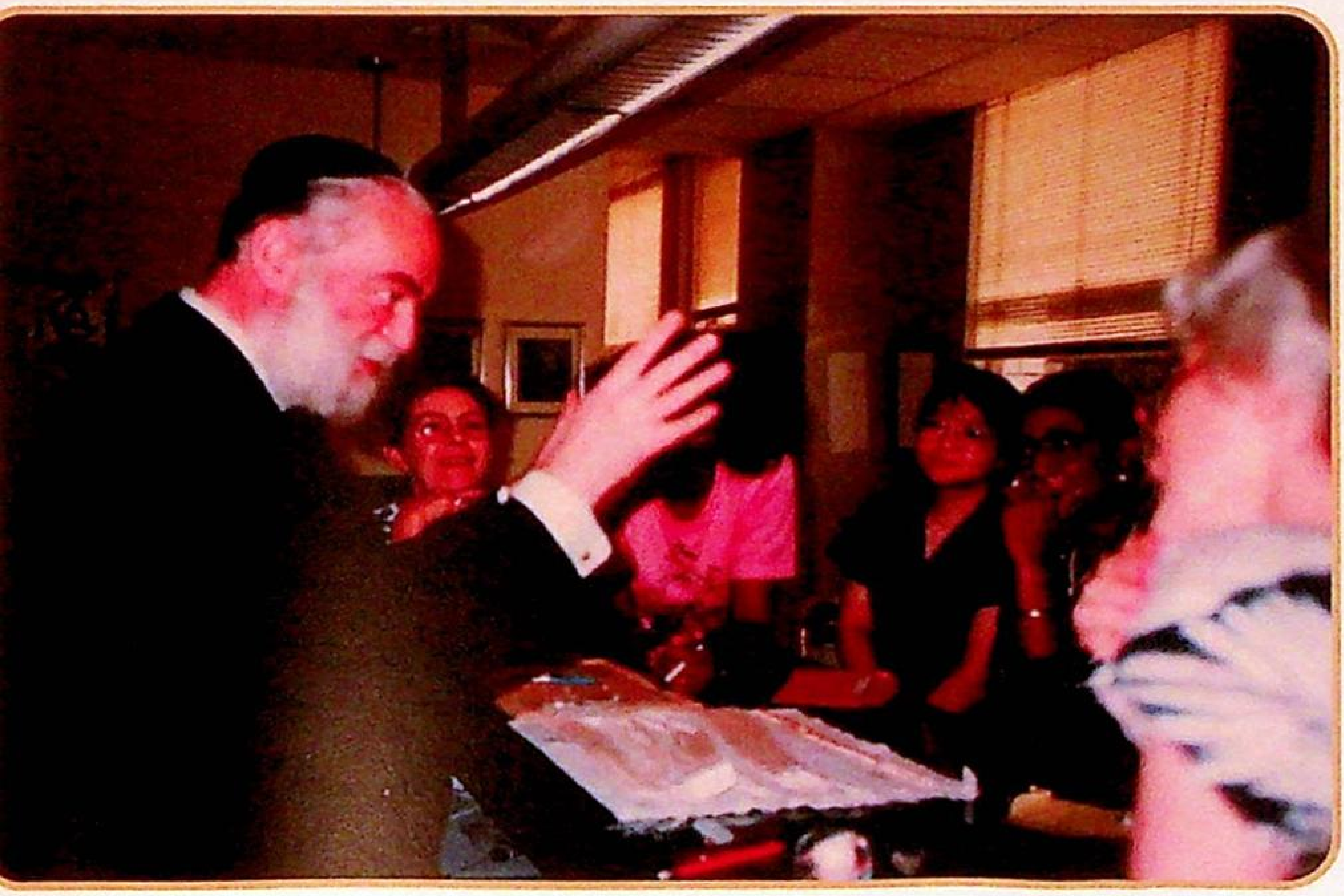

ר' הירשל מציג בפני המבקרים בתערוכות את תכשיטי חברת 'סיטרה'

לפנינו מכתב ששלח יו"ר בנק המזרחי דאז, מר אהרן מאיר, לרבי, בל' כסלו תשמ"ה, בעקבות הקשר העסקי שניהל עם ר' הירשל:

בנק המזרחי המאוחד בע"מ

אהרון מאיר

ב"ה, ל' בכסלו תשמ"ה

לכבוד האדמו"ר
הרבי מלובביטש
770 Eastern Parkway
11213,Brooklyn N.Y.
U.S.A.

כב' קדושת האדמו"ר שליט"א,

אני כותב שורות אלו, לאחר ששמעתי מר' הרשל חיטריק את התעניינות כב' בנושא הכאוב של היות הבנקים הישראליים פתוחים בחגים, ומועדי-ישראל.

כב' לבטח ישמח לשמוע כי הבנק שלנו, שהתחיל פעילותו בניו-יורק לפני כ-7 שנים, מהיום הראשון הודיע ברבים, כי יהיה סגור בכל החגים ומועדי ישראל וקבל לכך גם את אישורם, או יותר נכון, הסכמתם בשתיקה של שלטונות הפיקוח הבנקאיים של מדינת ניו-יורק. ואכן כך אנחנו נוהגים גם ביתר הארצות, בהם אנו מפעילים סניפים שלנו. יכול אני לאמר כי אין אנחנו סובלים ממדיניות זו, אדרבא, הדבר מביא לנו רק כבוד וברכה.

לאחרונה הרחבנו את הפעילות הבינלאומית שלנו, ור' הרשל חיטריק הוא אחד מ"עמודי התווך" שלנו, כשאנחנו מאד נהנים משיתוף פעולה איתו.

מצאתי לנכון להביא זאת לידיעת כב' קדושתו, ולמרות שאינו מכירני אישית, אצפה לברכתו להמשך הצלחת מפעלנו.

בהוקרה,

אהרון מאיר

לכבוד האדמו"ר הרבי מלובביטש

כב' קדושת האדמו"ר שליט"א

אני כותב שורות אלו, לאחר ששמעתי מר' הרשל חיטריק את התעניינות כב' בנושא הכאוב של היות הבנקים הישראליים פתוחים בחגים ובמועדי ישראל.

כב' לבטח ישמח לשמוע כי הבנק שלנו, שהתחיל פעילותו בניו יורק לפני כ-7 שנים, מהיום הראשון הודיע ברבים, כי יהיה סגור בכל החגים ומועדי ישראל, וקיבל לכך גם את אישורם, או יותר נכון, הסכמתם בשתיקה של שלטונות הפיקוח הבנקאיים של מדינת ניו יורק. ואכן כך אנחנו נוהגים גם ביתר הארצות, בהם אנו מפעילים סניפים שלנו. יכול אני לומר כי אין אנחנו סובלים ממדיניות זו, אדרבא, הדבר מביא לנו רק כבוד וברכה.

לאחרונה הרחבנו את הפעילות הבינלאומית שלנו, ור' הרשל חיטריק הוא אחד מ"עמודי התווך" שלנו, כשאנחנו מאד נהנים משיתוף פעולה איתו.

מצאתי לנכון להביא זאת לידיעת כב' קדושתו, ולמרות שאינו מכירני אישית, אצפה לברכתו להמשך הצלחת מפעלנו.

בהוקרה,

אהרון מאיר

מבצע נש"ק בבנגקוק

בשלהי שנת תשל"ד הכריז הרבי על 'מבצע' נוסף במסגרת "עשרת המבצעים" - "מבצע נש"ק".

הרבי הכריז על המבצע בשיחה אותה נשא בכ"ד אלול תשל"ד, בה דיבר ועורר על כך שכל אשה ובת בישראל, תשתדל בקיום מצות הדלקת נרות שבת קודש ויום טוב, וכן שבנות יתחילו להדליק נרות שבת מגיל חינוך.

דיווח מעניין על פעילות במסגרת "מבצע נש"ק" במהלך ביקור עסקי בבנגקוק בירת תאילנד, אנחנו מוצאים בדיווח של ר' הירשל לרבי ממוצאי שבת פרשת ראה מאמצע שנות הלמ"ד, זמן לא רב לאחר הכרזת הרבי על 'מבצע' זה:

לכ"ק אדמו"ר שליט"א

לפני שבועיים הייתי בבאנגקאק טיילאנד. בערב מתאספים סוחרי האבנים (שכמעט כולם יהודים) במלון למטה בחדר האורחים.

במשך שהותי שם היה לנו וויכוחים ושיעורים ביהדות. אחרי שדברתי על מבצע נש"ק שאלתי כל אחד ואחד איך המצב אצלו, וכולם פה אחד ענו שאחרי שכ"ק אד"ש התחיל מבצע זה כולם התחילו להדליק נרות, הנשים והילדות. היו שם כ"ג איש כל אחד מעיר אחרת מכמה מדינות. רק שניים היו שומרי שבת השאר שומרי מסורת. רובם ספרדים יוצאי פרס.

כולם התפעלו אחרי שראו שכל אחד שמע על מבצע זה במדינה שלו, וקבלו עליהם ועל זרעם לשמור על מצוה זו.

הקמת מקוואות טהרה במזרח

פן מרכזי ורב משמעות בפעילותו של ר' הירשל במזרח הרחוק בענייני הפצת היהדות, היה בניית מקוואות טהרה במדינות המזרח, במסגרת "מבצע טהרת המשפחה" של הרבי.

מבצע "טהרת המשפחה" הוכרז עוד על ידי הרבי הריי"צ כבר בשנת תר"צ, בעת ביקורו הראשון בארצות-הברית, בעקבות הבורות בנושא בזמנו.

בדורנו, קבעו הרבי בשנת תשל"ה לאחד מ"עשרת המבצעים". בשיחה מיוחדת מט"ז בתמוז תשל"ה, הורה הרבי לנהל מבצע הסברה רחב לחיזוק טהרת המשפחה.

בעיקר הורה הרבי במסגרת מבצע זה להשתדל בבניית מקוואות ולא לעכב את הגמר אפילו ביום אחד. הרבי הדגיש עד כמה צריכים להשתדל לסיים את בנין המקוה במהירות האפשרית, ויפה שעה אחת קודם.

מלבד הכשרות המהודרת שצריך להקפיד עליה, הוסיף הרבי שיש להקפיד גם על יופיו החיצוני של המקווה, כידוע מכתב אדמו"ר הריי"צ אודות גודל ההשתדלות גם ביופי החיצוני של המקוה - שכן ייתכן שעל ידי זה תתוסף עוד אשה אחת שתשתמש במקוה, ומתוך שמחה וטוב לבב. וכפי שרואים בפועל, שהיופי החיצוני של המקוה פועל ומשפיע בכל האמור.

תאילנד, הונג-קונג, יפן וטייוואן

ואכן, ר׳ הירשל השקיע מאמצים רבים וממון רב במבצע זה שהיה חשוב ביותר לרבי. בהשפעתו נבנו והוקמו במהלך השנים מספר מקוואות טהרה במדינות המזרח, ובהם בבנגקוק שבתאילנד, בהונג קונג, בקובה שביפן ובטאיפיי שבטייוואן.

בנו של ר׳ הירשל, יבדל"ח ר׳ אהרן, זוכר פגישה שהתנהלה כבר בשנת תשל"ג בין הרה"ח ר׳ יצחק דוד גרונר ז"ל, השליח הראשי באוסטרליה באותם ימים, ור׳ הירשל, במשרדי חברת ׳סיטרה׳ במנהטן, שעסקה במצב המקווה בהונג קונג באותם ימים.

בדיווח שר׳ הירשל כתב לרבי משלהי שנות הלמ"ד אודות הקמת מקווה בהונג-קונג הוא כותב:

למזכירות כ"ק אד"ש

בשהותי בפעם האחרונה בהונג-קונג אמרו לי שלא בונים את המקווה כי צריכים 7000 דולר הונג-קונג, ואין להם. הבטחתי להם שמיד שיתחילו לבנות אשלח להם הכסף.

עכשיו קיבלתי המכתב המצורף שבו מודיעים שמתחילים לבנות, ומבקשים למסור המכתב לכ"ק אד"ש.

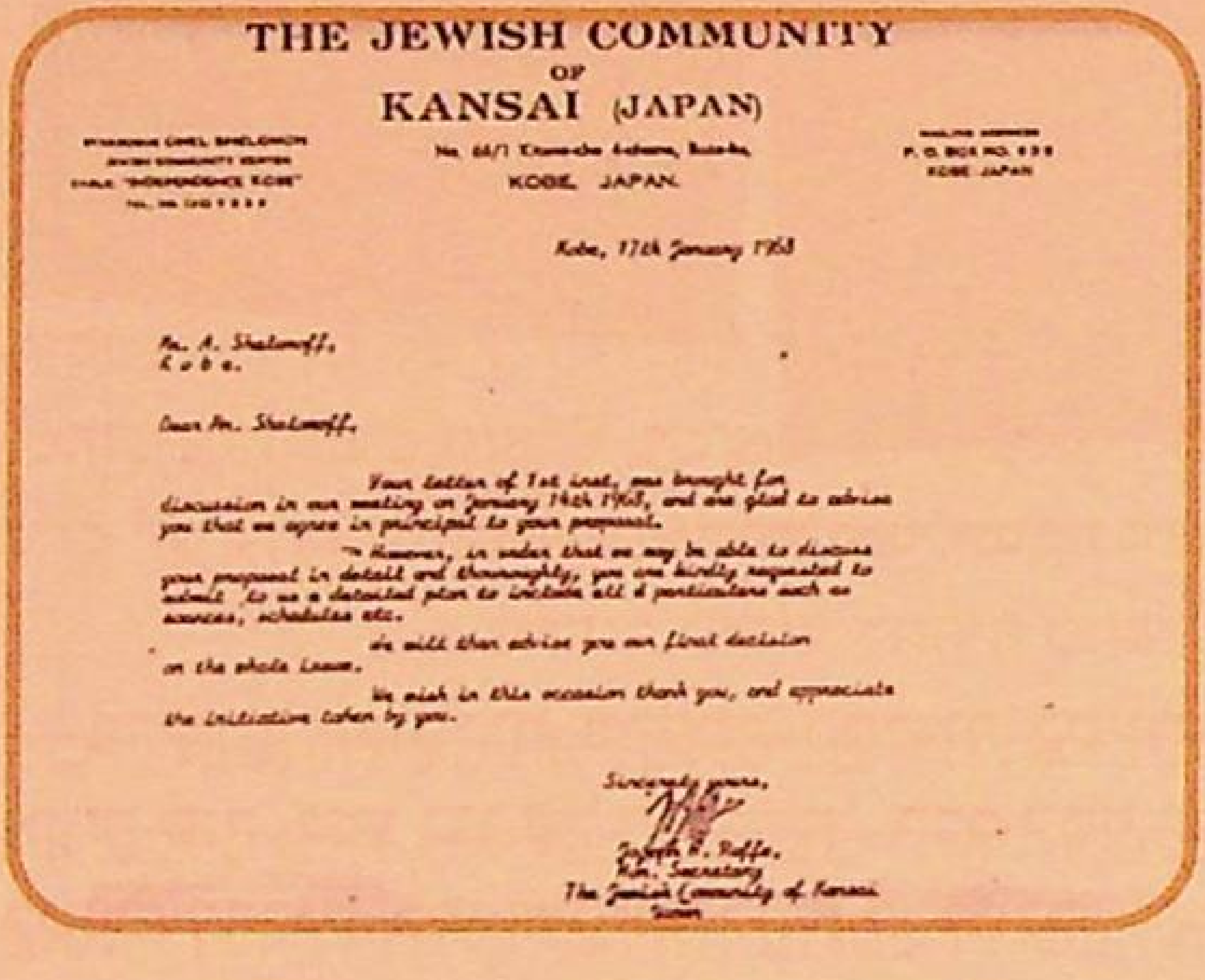
THE JEWISH COMMUNITY
OF
KANSAI (JAPAN)

KOBE, JAPAN

Kobe, 17th January 1968

Mr. A. Shalomoff,
Kobe.

Dear Mr. Shalomoff,

Your letter of 1st inst. was brought for discussion in our meeting on January 14th 1968, and are glad to advise you that we agree in principal to your proposal.

However, in order that we may be able to discuss your proposal in detail and thoroughly, you are kindly requested to submit to us a detailed plan to include all particulars such as [illegible], schedules etc.

We will then advise you our final decision on the whole issue.

We wish in this occasion thank you, and appreciate the initiative taken by you.

Sincerely yours,
Joseph [illegible]. Raffe,
Hon. Secretary
The Jewish Community of Kansai

היום שלחתי להם הכסף שהבטחתי ותקוותי שבעז"ה יגמרו את בניין המקווה בקרוב.

בדיווח נוסף לרבי, מי"ד אייר תשל"ח, הוא מבשר על התחלת בניית מקווה בבנגקוק בירת תאילנד:

לכ"ק אדמו"ר שליט"א

הנני מצרף שני מכתבים: א. מבנגקוק - שמודיע שמתחילים לבנות מקווה שם...

מקווה נוסף שר׳ הירשל פעל רבות למען הקמתו, היה כאמור בטאיפיי בירת טייוואן.

יום ו', כ"ב בכסלו תשל"ט — 22.12.78

מכל מקום

ישראלי בקרב „נדחי ישראל" בטייפה

מאת מנחם רהט

עמוד 35

מעריב

טייוואן

JEWISH COMMUNITY OF THE REPUBLIC OF CHINA

RECEIPT

חב"דניק השוהה בטייוואן הזמין מקווה טהרה מירושלים

שליח הרבי מלובאוויץ, ב־טייוואן הזמין „מקוה טהרה" בירושלים בשביל הקהילה ה־יהודית הקטנה של בירת פור־מוזה.

נודע, שבעיר גדולה זו אין עדיין מקווה טהרה, והדבר מכ־ביד מאד על יהודים הבאים ל־התארח לצרכי עסקים מפינות שונות בעולם וכן על יהודי ה־קהילה היהודית הקטנה המתגו־ררים בעיר זו.

הרב צבי חיטריק מחשובי ח־סידי חב"ד בארה"ב, נוסע ל־עתים תכופות לטייוואן והוא הז־מין את התכנית מירושלים ל־בניין המקוה.

קטעי עיתונות המסקרים את בניית מקווה הטהרה בטייוואן

הרקע להתעסקות בהקמת המקווה בטייוואן, החל כבר בשנת תשל"ח. אז, בשלהי אותה שנה, נסע בנו של ר' הירשל, הרב יוסף יצחק, למבצע הדפסות תניא בכמה מדינות במזרח הרחוק, כפי שיסופר להלן בהרחבה.

הבן ר' יוסף יצחק ביקר באותה נסיעה גם בטייוואן והדפיס במקום תניא. ברשומיו מאותם ימים מופיע: "נפגשתי עם ראשי הקהילה ושמעתי מהם פרטים על הקהילה כולה ומחסורה הרוחני. בין השאר, הסתבר לי שאין להם מקווה טהרה. בדיווחי לרבי לאחר הנסיעה, הורה לי הרבי בין השאר להתחיל לפעול בעניין ואמנם מצאתי תורם והשגתי תוכניות לבניית המקווה, אך לצערי הדבר לא יצא לפועל עדיין".

בעקבות הביקור של הבן בטייוואן והתחלת הפעילות בכך, המשיך ר' הירשל לקדם את נושא הקמת המקווה במדינה זו.

ואכן, כשנה לאחר מכן, פורסמה בעיתון "הצופה" מכ"ו תשרי תש"מ, ידיעה חדשותית הנושאת את הכותרת: "חב"דניק השוהה בטייוואן הזמין מקווה טהרה בירושלים".

בגוף הידיעה נאמר: "שליח הרבי מלובאוויץ בטייוואן, הזמין "מקווה טהרה" בשביל הקהילה היהודית הקטנה של בירת פורמוזה.

נודע, שבעיר גדולה זו אין עדיין מקווה טהרה, והדבר מכביד מאוד על יהודים הבאים להתארח לצורכי עסקים מפינות שונות בעולם, וכן על יהודי הקהילה היהודית הקטנה המתגוררים בעיר זו.

הרב צבי חיטריק מחשובי חסידי חב"ד בארצות הברית, נוסע לעיתים תכופות לטייוואן, והוא הזמין את התוכנית מירושלים לבניין המקווה".

על פעילותו של ר' הירשל בבניית מקווה ביפן, יסופר להלן בדבריו של איש העסקים מר אהרן שלומוף.

תיקון מצב השחיטה

ראש הקהילה היהודית באחת המדינות במזרח-הרחוק שר' הירשל היה מבקר בה לעיתים קרובות באותם ימים, היה יהודי שגר בעיר עוד לפני מלחמת העולם השניה. הוא היה היחיד בעיר ששמר תורה ומצוות, ושימש כשוחט ובעל-קורא בקהילה ואף בנה בביתו מקווה טהרה.

יהודי זה היה ידיד קרוב לר' הירשל. באחד מביקוריו של ר' הירשל בעיר לעסקיו, הלה הזמין את ר' הירשל להצטרף אליו לשחיטה בעיירה סמוכה, לראות כיצד הוא שוחט. בבואם למקום השחיטה, ביקש היהודי מר' הירשל שיבדוק את הסכין. ר' הירשל בדק ומצא שאכן הסכין כשרה לשחיטה ומשכך שחט היהודי עופות כנדרש.

משסיים את מלאכת השחיטה, רחץ היהודי את ידיו במים, נטל את מעילו ונפנה ללכת. שאל אותו ר' הירשל, לאן אנחנו הולכים כעת, והיהודי משיב לו בפליאה, הלא סיימנו את השחיטה. שאלו ר' הירשל, ומה עם מליחת הבשר, הכשרתו והדחתו כדין? והיהודי השיב לו בתמימות שהגויים במקום מטפלים בכך ומכינים את הבשר לאכילה...

ר' הירשל שתק ולא הגיב. בשובו לניו יורק, פנה ר' הירשל להגה"ח הרב זלמן שמעון דווארקין, רבה של קראון הייטס, סיפר לו על המאורע ושאל אותו מה לומר לאותו יהודי. הרב דווארקין הורה לר' הירשל למסור לאותו יהודי שכל מי שאכל מהבשר שהוא שחט, צריך להכשיר את כל כלי הבשר שבביתו.

דרישה לפעול במבצע חינוך

במהלך שנת תשל"ו הכריז הרבי על "שנת החינוך", שנה שבה מוסדות חב"ד והשלוחים ברחבי העולם ישימו דגש מיוחד על פעולות לחיזוק החינוך היהודי הכשר ברחבי העולם. לפנינו מכתב ששיגר בעניין זה יו"ר המזכירות הרב חדקוב לר' הירשל באותם ימים:

ב"ה, ד' אייר תשל"ו

ברוקלין, נ.י.

Merkos L'inyonei Chinuch Inc. מרכז לעניני חנוך
CENTRAL ORGANIZATION FOR JEWISH EDUCATION

ברוקלין, נ.י.

הרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ וכו'
מו"ה צבי הירש שי'

שלום וברכה!

בהתאם עם שנת החנוך נזכרתי אשר לפנים - ואולי גם עתה - יש לו קישורים מסחריים עם יאפאן.

ואשר לכן הננו לעוררו על החוב המיוחד - יחד עם הזכות הגדולה שבזה - להתעניין ולפעול בכל המרץ ובכל האפשרות בנוגע להתפשטות פעולות שנת החנוך גם בהמדינה ההיא, וכפי המטרה שצריכים להגיע לכל ילד וילדה ולכל יהודי בכלל הזקוקים לחנוך, הן בעצמם והן בנוגע להשפיע על אחרים.

ונא להודיענו שהתחיל בזה בשעה טובה ומוצלחת, ולדווח לנו מזמן לזמן גם מהמשך הדבר.

בה"ח למפרע ובברכה כט"ס,

הרב ח.מ.א. חדקוב,
מנהל

הרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצרכי ציבור וכו'

מו"ה צבי הירש שי'

שלום וברכה!

בהתאם עם שנת החנוך נזכרתי אשר לפנים - ואולי גם עתה - יש לו קישורים מסחריים עם יאפאן.

ואשר לכן הננו לעוררו על החוב המיוחד - יחד עם הזכות הגדולה שבזה - להתעניין ולפעול בכל המרץ ובכל האפשרות בנוגע להתפשטות פעולות שנת החנוך גם בהמדינה ההיא, וכפי המטרה שצריכים להגיע לכל ילד וילדה ולכל יהודי בכלל הזקוקים לחנוך, הן בעצמם והן בנוגע להשפיע על אחרים.

ונא להודיענו שהתחיל בזה בשעה טובה ומוצלחת, ולדווח לנו מזמן לזמן גם מהמשך הדבר.

בת"ח למפרע ובברכת כט"ס

הרב ח. מ. א. חדקוב, מנהל

קשרי הידידות עם משפחת שלומוף

אחד האישים איתם עמד ר' הירשל בקשר קרוב במשך עשרות שנים, היה מר אהרן שלומוף. ההיכרות עם מר שלומוף החלה בראשית שנות הכ"ף ונמשכה עשרות שנים, כאשר עם הזמן הם היו לשותפים עסקיים ושותפות זו הפכה את שלומוף עצמו לעשיר מופלג.

בעקבות ידידות זו הייתה לאהרן שלומוף היכרות קרובה עם הרבי. הוא זכה להיכנס למספר 'יחידויות', בהן הרבי העניק לו עצות וברכות בעסקיו והוא זכה אף לראות 'מופתים' מהרבי.

השם אהרן שלומוף מוכר בארץ הקודש ובעולם כולו גם בזכות התרומות המכובדות שלו ושל משפחתו לבתי כנסת ברחבי תבל, בהם קבע שלטים מהודרים של נוסח "נקדישך", "מודים דרבנן", "קידוש לבנה" בכתלי בתי הכנסת כמו גם הדפסות של אלה, לזיכוי הרבים.

על הקשר העסקי והידידותי עם ר' הירשל, מספר מר שלומוף:

בשנים 1959-1958 עסקתי במסחר באירופה. הייתי בנסיעות בשוויץ וצרפת ומשכני הקבוע היה במילאנו שבאיטליה. בשנת 1958 הגיע למילאנו זוג חב"די צעיר, הרב גרשון מענדל גרליק ורעייתו. שניהם היו דוברי עברית, בנוסף ליידיש שבה השתמשו בבית הכנסת האשכנזי ברחוב ויאה סעסיני מספר 2 במילאנו.

הזוג מצא דירה בויאה אאופילי 41. התיידדנו מאוד ומהם שמענו לראשונה על הרבי מליובאוויטש ומפעליו המבורכים בקרב יהדות ארצות-הברית ורחבי העולם.

חודשים מועטים לאחר מכן קיבלתי אשרת כניסה לארה"ב ואז העברתי לרב גרליק חלק מהרהיטים שלי. הרב גרליק לא נשאר חייב ודאג שאטבול ואכתוב מכתב לאדמו"ר. במכתב סיפרתי על עבודתי ועל תוכניתי להגיע בקרוב לארה"ב. תשובת האדמו"ר לא אחרה להגיע, עם ברכה לנסיעה טובה והצלחה.

בארצות-הברית הייתי בקשר קבוע עם מזכיריו של הרבי הרב חדקוב והרב גרונר, ובעיקר עם הרב בנימין קליין. מידי פעם גם באתי לאדמו"ר ל'יחידות' וכן השתתפתי בהתוועדויות של הרבי ב-770.

את ידידי, מורי ורבי הרב צבי הירש חיטריק ע"ה הכרתי בשנת 1959, סמוך לבואי לארצות-הברית. מאז הגיעי לארצות-הברית ועד לנישואיי בקיץ 1963 עבדתי עם דודי שהיה סוחר בענף הפנינים בניו יורק, במשרדו שהיה ברחוב 47 במנהטן, שנחשב כמרכז היהלומים והתכשיטים של ניו יורק.

סמוך למועד חתונתי סיימתי את חוזה העבודה עם דודי, ואז בתיווכו של אבי ע"ה, הרב חיטריק הציע לי לעבוד עימו. עבדתי עבורו פרק זמן קצר בניו יורק כאיש מכירות ולאחר מכן הוא הציע לי לפתוח משרד בלוס אנג'לס ולעבוד עמו בשותפות.

הרעיון נראה לנו טוב ואכן עבדנו בקליפורניה עם סחורות שהוא היה שרלח לי מהמשרד בניו יורק. והנה קרה פעם שאחד הלקוחות פשט רגל והיה לנו הפסד של למעלה מ-300 $ שהיה באותם ימים סכום משמעותי. אני לקחתי את זה קשה, כי עד כה הייתי שכיר ולא ידעתי מה המשמעות להפסיד כספים בעסק.

הרב חיטריק קרא לי לשיחה. הוא היה שליו ורגוע כאילו מדובר בעניין של מה בכך, הוא הסביר שבכל עסק יש לפעמים כשלונות והפסדים וזה חלק מהעבודה. "אנחנו מוכרים לעשר או חמש-עשרה לקוחות ואחד מהם פשט רגל. זה לא סוף העולם, הרי מכל השאר הרווחנו". מובן שדבריו עודדו אותי מאוד.

לאחר מכן המשכנו לעבוד יחד בניו יורק, עד שיום אחד התלוננתי בפניו שהמחירים גבוהים ומקשים עלי להשיג לקוחות החדשים, בעוד המתחרים שלנו מציעים סחורה דומה במחירים אטרקטיביים יותר.

הוא הציע לי אפוא לנסוע לגור ביפן, לפתוח שם משרד עבורו, לקנות סחורות ולשלוח אותן עבורו לניו יורק. כלומר, להיות קניין. היה ברור לי שזו אחריות גדולה, כי אם תהיה טעות בקנייה בכמה אחוזים, זה יכול להשפיע מאוד על המכירות ועל המוניטין בין הסוחרים בניו יורק.

לאחר התלבטות והתייעצות עם בני המשפחה, ולאחר שקבלנו את ברכת ההורים משני הצדדים ואת ברכת האדמו"ר זצ"ל, השבנו בחיוב להצעתו של הרב חיטריק. אני לא בקשתי ולא הצעתי שום תנאים לגבי משכורתי והרב חיטריק שאל אותי ביוזמתו "מה משכורתך"? למעשה, הוא נתן לנו תנאים טובים מאוד ואני כמובן עשיתי כל מאמץ להיות ראוי לכך.

נסעתי ליפן עם אישה ותינוקת כבת שמונה חודשים ללא שום ידע של השפה, בלי שמישהו יקבל אותנו וידריך אותנו במדינה החדשה. ב"ה בסייעתא דשמיא למדנו בדרך הקשה ולאט לאט השתלבנו בעבודה ובהליכות המדינה.

כשהרב חיטריק היה מגיע ליפן, הוא היה שוחט לנו עופות שאשתי תחי' הייתה מכשירה מאל"ף ועד תי"ו. הרב חיטריק היה יהודי בעל מעוף, תלמיד חכם ובר אוריין, וחרף העובדה שגרתי ביפן, כל פעם שהיה מגיע לביקור קצר, זו הייתה הזדמנות בשבילי ללמוד ממנו הרבה, להתרשם מאישיותו ולקבל הדרכה איך נכון וראוי לקנות סחורות. בעוד שאני הייתי רגיל לברור את הסחורות מתוך הכמות הגדולה שהראו לי, הוא היה אומר לסוחרים היפנים שהוא קונה את כל ה'פרודוקשין', והירבה להשתמש במילה "ז'מבו", כלומר "הכל", וכך שכנע את היפנים למכור לנו את הסחורות במחיר מוזל כי ככה הם התפטרו מכל המלאי.

מצידו זו הייתה גישה נכונה ונבונה שכן לרב חיטריק היו כמה שווקים, כך שתמיד ניתן היה לחלק ולשווק את הסחורות השונות לפי היעדים - ניו יורק, דרום אמריקה, אוסטריה, שוויץ וכד'.

כך הוא היה עבורי גם מורה טוב בעסקים באופן כללי, וגם החדיר בי את האומץ לקנות בכמויות ללא חשש ועל ידי כך זכיתי ליחס טוב ומחירים טובים מהיפנים.

הרב חיטריק, כך קראתי לו כל השנים, סייע בעדי בקשרים עם מקורות מזון כשרים. את הבשר היינו מקבלים מפילדלפיה ארוז בחבילות קטנות ועל כל חבילה רשום סוג הבשר, משקלו וכו'. את הגבינות היינו מקבלים מר' לייבל ביסטריצקי במורד העיר של ניו יורק. כל אלה אוחסנו אצלינו בהקפאה עמוקה, ובכל שבוע משתמשים בחלקם לפי כמות האורחים שהיו באים באותו שבוע ומתארחים אצלינו בשבתות.

כאשר נולד ביפן בננו בנימין נ"י, בשנת 1966, התלבטנו מאוד בקשר למוהל. הרב חיטריק הפעיל את קשריו עם לונדון ועם אוסטרליה, אבל לא היה בנמצא מוהל שיכול היה להגיע למועד המילה. ביפן היה רופא יהודי בצבא האמריקאי שגם שימש כצ'פלין

נשיא אגודת הפנינים ביפן מעניק תעודת הוקרה לר' הירשל על תרומתו לעסקי הפנינים ביפן

והיה מוכן לבוא, אבל לא היה לו שום מושג על הפריעה וההלכה כידוע אומרת: "מל ולא פרע, כאילו לא מל".

ההורים והרב חיטריק התקשרו לרבי ושאלו בעצתו. הרבי ענה שלא לקחת את הרופא כמוהל ובעזרת ה' נשיג מוהל יהודי כשר ושומר שבת. היינו במתח גדול שהנה כבר יום רביעי ועדיין לא בנמצא מוהל שיגיע ביום ששי לערוך את הברית. והנה משמים סייעו וידיד שעבד בחברת "צים" ביפן גילה את אזנינו שבסינגפור יש מוהל, הרב יעקב שבבו שמו, איש מקצוע ושומר שבת.

מיד התקשרנו אליו ותשובתו היתה: "אם אקבל כרטיס טיסה טלגרפי עם בית כשר בקובה שביפן, אשמח לעלות כבר מחר על הטיסה". תוך שעה קלה, בסיוע משרד 'צים' בקובה, הנושא טופל והמוהל הגיע בשעה טובה ביום חמישי ליפן.

אך כאן קרה "מעשה שטן". מזוודתו נשלחה ליעד אחר ונאמר לנו שיהיה אפשר לקבלה רק כעבור יום או יומיים. המוהל עודד אותנו באומרו שזה לא יעכב את הברית, שכן מתוך ניסיונות קודמים, הוא תמיד נושא את כלי המילה בידו בתיק מיוחד, ועשה זאת גם הפעם... לדבריו, הייתה זו ברית המילה המאה עשרים ושמונה שערך.

תו של הרך הנולד בבריתו של אברהם אבינו ע"ה התקיימה בשעה טובה בעתו בית הכנסת של הקהילה היהודית בקובה.

חיטריק יש גם חלק נכבד בהשתדלות לבניית המקווה בקובה שביפן. כשנתיים זבנו את יפן, וועד הקהילה המקומית החליט להרוס את המבנה של בית הכנסת ית כנסת חדש. בעקבות ההחלטה הזו, התחילה התכתבות ביני ובין וועד הקהילה ת מקווה כשרה.

תי להם את חשיבותו של המקוה כיסוד מרכזי ביהדות החשוב יותר מבית נה עכשיו שבונים בית כנסת, העלות של המקוה כבר לא תהיה גבוהה. הצעתי ית מקוה שבינתיים יוכלו להשכירו וזה יהיה מקור הכנסה נוסף לקהילה. לאחר ממושכת הם נענו לבקשתי והיו מוכנים לקבל הדרכה לבניית המקוה.

בכל נושא של הלכה, פניתי גם הפעם להרב חיטריק והוא קישר אותי מיד עם טלושקין, שבנוסף למכתבים שכתב לי שלח לי גם את ספרו "טהרת מים" שסייע ועל פיו בנינו את המקוה.

1970 שבנו לישראל לישיבת קבע ובהמשך פתחנו את משרד "מפעלי בן תמר פנינים ואבני חן בבורסת היהלומים ברמת גן, ביוזמתו של הרב חיטריק ובשותפות

שר היה שלא להתפעל מהפעילות של הרב חיטריק בעסקים. הייתה לו יוזמה הוא הלך וגדל והתרחב. הוא העסיק עשרות רבות של עובדים ונתן פרנסה להרבה

לי כי הרב חיטריק היה נותן לאדמו"ר צ'קים 'פתוחים'. כלומר, חתומים אבל ללא ים והרבי היה זה שמחליט כמה ואיזה סכום לכתוב על הצ'ק.

סיפור מהרבנית חי' מושקא:

אחד הרבנית חי' מושקא, רעייתו של הרבי, הפתיעה אותנו והגיעה למשרדנו לקנות פנינים וכמובן קבלנו אותה בכל הכבוד הראוי.

כמה ימים שאלתי את ידידי הרב חיטריק איך זה שהיא לא הגיעה אליו לקנות . הבנתי ממנו שהרבנית שביקשה להתרחק מכל עניין של כבוד ויחס מיוחד, לא וא למשרד שם מכירים אותה, ולכן היא באה אלינו, בחושבה שאצלנו היא תוכל ס רגיל...

ות עסקית עם הרבי

ר מכתב שכתב מר אהרן שלומוף לרבי בי"ד שבט תשל"ג, אודות עסקיו המשותפים רשל חיטריק:

ר' הירשל ובני משפחתו מלווים בשדה התעופה את מר אהרון שלומוף ומשפחתו בדרכם ליפן,
בשליחות חברת 'סיטרה'

ר' הירשל בביקור בביתו של אהרן שלומוף ביפן

כבוד קדושת האדמו"ר שליט"א

הרב מ. שניאורסון יצ"ו

שלום רב!

אחר דרישת שלומו הטוב, ירשה נא לי לגעת בשני נושאים:

...ענין עבודתי עם הר' חיטריק נ"י: מאז שובינו לישראל לפני כשנתיים, נכנסתי לשותפות עם הר' חיטריק נ"י שהשקיע סחורה וכסף בישראל וגם שלח בחור אמריקאי בשם . . שהיה עמנו פה בשותפות. הר' חיטריק כאמור השקיע הכסף על בסיס של 50% עבורו, ואילו מר . . ואנוכי שלא השקענו אבל עבדנו - קבלנו כל אחד 25%. העבודה בארץ נוהלה בעיקר ע"י . . ואילו אני הייתי מעט בארץ ובעיקר ביבוא של נסיעותי מיפן.

הרווחים מיפן היו טובים וכולנו נהנינו ממנו, בעוד שבארץ היו אמנם מכירות, אבל בחלוקה שעשינו לפני כחודש היו הפסדים גדולים. היו פה בזבוזים והוצאות רבות שלעניות דעתי היו מיותרות, אבל בעיקר היה אי סדר נוראי שללא ספקות הביא לתוצאות הללו.

...הינו לדעתי בחור טוב, איש מכירות מצויין, איש עבודה, אבל אליה וקוץ בה. הוא מפוזר מאוד, אין לו סדר כלל וכלל, שקוע תמיד בים של נירות ופתקים בלי רישום בספרים, והנה באו הרבה קונים וטוענים שהם שילמו לו הצ'קים, אבל התשלום לא מופיע בבנק או בספרים, ומדובר לא בצ'ק אחד ולא בשניים אלא בכמה וכמה... למרות שחיטריק נ"י סבור ש . . אינו ישר, אני לא שלם עם כך ולא הייתי ממהר להוציא מסקנה כזו.

אני סבור שפיזור הדעת של . . היא שהיתה בעוכרו. לא פעם התרעתי בפניו, בפני אשתו ובפני ר' חיטריק נ"י על מצב הסדר במשרד ובספרים שיד ימין לא ידעה מה עושה יד שמאל, וחיטריק נ"י שלח באוגוסט אשתקד שליח מיוחד מניו יורק לסגור מהר את המשרד.

לפני כחודש בא ארצה ועשינו את כל המאזן והחשבונות וכאמור היו הפסדים של בערך 160 אלף ל"י. עתה כל אחד לדרכו. לי יש חוב של 40 אלף ל"י שעלי לשלם לחיטריק נ"י, עתה אני כלל בלי עבודה ובלי פרנסה, והוסכם עם חיטריק נ"י שאשלם לו החוב מתוך נסיעות (2 או 3 נסיעות) שאצטרך לעשות למטרה זו ליפאן.

חיטריק בעד זה שאסע בקרוב (תוך שבועיים), אבל לי יש חשש קצת ממצב הפנינים שם ששמעתי כי המחירים האמירו מאוד, ושמא לא אמצא סחורה במחיר הנכון, ואז אצא חלילה גם בהפסד נוסף.

האחים אהרן ויוסף חיים שלומוף, יחד עם אנשי עסקים נוספים,
משתתפים בבר המצווה של יוסף יצחק חיטריק - כ"ג חשון תשכ"ה

על כן רציתי לשאול חוות דעתו הקדושה האם ליסע עתה, וכן גם לקבל ברכתו הקדושה לבריאות הצלחה ופרנסה טובה.

באותו נושא: הר' חיטריק הציע לי לעבוד עימו בשותפות בישראל, על בסיס שהוא משקיע כסף וסחורות (לאט לאט עד 60 אלף דולר) והעבודה פה שלי, והרווחים יתחלקו שוה בשוה לכל צד 50%. מה דעת כבוד קדושתו בהצעתו של הר' חיטריק נ"י לעבודה עימו בשותפות בישראל?

בברכה וכל טוב

אהרן שלומוף

קשרי מסחר מסועפים

ואכן, במשך שנים ארוכות התנהלו קשרי מסחר מסועפים בין ר' הירשל ובין מר שלומוף. לפנינו מספר דיווחים שכתב ר' הירשל לרבי במהלך השנים, אודות עסקיו עם מר שלומוף ומשפחתו.

כך כותב ר' הירשל לרבי בב' סיון תשל"ב:

לכ"ק אדמו"ר שליט"א

היות ושלומוף איננו נמצא עכשיו ביאפאן הנני צריך לנסוע לעיתים יותר קרובות לשם.

ברצוני לנסוע מיד אחר החג ליאפאן ומשם לעוד כמה מדינות במזרח הרחוק ולבוא בחזרה דרך ארץ ישראל ואירופה.

ובמכתב נוסף לרבי משנות הלמ"ד, מבקש ר' הירשל את עצת והדרכת הרבי כיצד אמורים להיות תנאי העבודה והשכר של מר שלומוף:

לכ"ק

היות שמר אהרן שלומוף וכן מר פישל כץ שי' מסרו לי שכ"ק יעץ להם שיעבדו רק על תנאי של שכירות ולא של אחוזים או שותפות בריווח וכדומה, רציתי לכן להבהיר את עמדתי.

ענין שלומוף - כשהוא נסע חשבתי שיקנה בשנה חצי מיליון דולר סחורה מה שקל מאוד לעשות. אני קניתי בעצמי שלוש מאות אלף במשך חודש והוא קונה רק בערך מאתיים וחמישים אלף לשנה.

הוצאות העסק ביאפאן שלי הוא ביחד עם המשכורת שלו הוא בערך 30,000 לשנה, זאת אומרת שהוצאות הקניה עולה ב 12% וזה הרבה מאוד.

עכשיו רציתי להתחיל לעבוד ביהלומים ביאפאן היינו שהוא ימכור שם אבנים...

בעקבות הידידות וההיכרות של ר' הירשל עם מר אהרן שלומוף, נוצרה היכרות בין ר' הירשל גם עם אחיו של אהרן, שלמה, וגם ההיכרות הזו הייתה ברבות השנים לקשר ידידותי ועסקי קרוב.

כך כותב ר' הירשל לרבי בעניין זה, על הצעה שקיבל ממר שלמה שלומוף להרחיב את עסקי היהלומים שלו להודו:

לכ"ק אדמו"ר שליט"א

מר שלמה שלומוף (אחיו של אהרן שלומוף) ושותפו מר שמואל בן ארי הציעו לי עסק שנעשה בשותפות - בקניית אבני חן בהודו. הם ייסעו לקנות והם גם ימכרו. אני רק אסייע להם במכירות כמה שאפשר.

כמובן שכל ההשקעה היא שלי. אני מכיר אותם כמומחים בענף זה וגם נאמנים. התחלתי בעסק הזה בעצמי וגם נסעתי כבר פעמיים לקניות אבל פשוט אין לי זמן להתמסר גם לעסק הזה, כי פשוט צריכים להכיר את בתי החרושת וללכת מבית לבית להראות הסחורה.

שאלתי היא אם כדאי לעשות העסק הנ"ל.

קישור אנשי עסקים לרבי

בדוגמת הקשר המסופר לעיל של משפחת שלומוף עם הרבי, בהשפעתו של ר' הירשל, כל אימת שהדבר התאפשר, היה ר' הירשל משוחח עם אנשי העסקים עמם עמד בקשר על הרבי ופועלו, במטרה לקשר ולחבר את אותם יהודים אל הרבי נשיא דורנו.

JEM 264033

JEM 770049

ר׳ הירשל מציג לפני הרבי אנשי עסקים וידידים ממכריו, בעת חלוקת הדולארים לצדקה.
בתמונה למעלה - ח׳ סיון תשמ״ט. בתמונה למטה - כ״ז סיון תנש״א

ר' הירשל מציג בפני הרבי את עורך הדין ר' משה שוב מתל-אביב,
בעת מעמד חלוקת הדולרים לצדקה, יום ראשון י"ד אייר תנש"א

ר' הירשל מציג בפני הרבי את מר לואיס אלברטו דה-הררה, לימים נשיא אורוגוואי,
שהתמודד באותה עת על נשיאות המדינה - סיון תשמ"ט

וכפי שסופר לעיל, בחג הפורים, כאשר אנשי העסקים ממכריו ומידידיו היו באים לסעודת הפורים בביתו, הם היו הולכים עמו להתוועדות של הרבי.

לפנינו מכתב שר' הירשל כתב לרבי בי"א אלול תשל"ח, אודות אחד מידידיו שבהשפעתו קיבל את ברכת הרבי:

לכ"ק אדמו"ר שליט"א

לפני כמה חדשים כתב לכ"ק ידיד שלי מר . . שי', מכתב תודה וברכה היות ואחות שלו שהייתה מאוד חולה, והוא ביקש ברכה מכ"ק - החלימה ב"ה ומרגישה טוב.

גם כן שאל עצת וברכת כ"ק בנוגע השלום בית שלו. תשובת כ"ק היתה - "דיוק בעניני טהרת המשפחה". את התשובה מסרתי למר . . הנ"ל בהיותי עכשיו בארץ ישראל לחתונת בני אהרן שי'.

הנני מודה, ביודעי את טבעו והנהגתו, שדבר קשה יהיה להסביר לו, ואיך הוא יקבל את כל הענין. וראה זה פלא מיד כשאמרתי לו את תשובת כ"ק - הוא ענה מיד שהוא יודע מה זה ושאביו היה שוחט ב... ומיד טילפן לאשתו להיפגש איתה בערב במסעדה לדבר אתה בנוגע לזה.

זה היה י"ט אב בבוקר. למחרת בערב בחגיגת הבר מצווה יתומי המלחמה, חיפש אותו המזכיר של חה"כ פלאטו שרון שהוא ידיד של . . והוא אמר שבא לבר מצוה למסור ששניהם הסכימו לתנאי כ"ק, והולכים לבנות את החיים שלהם בדרך החדשה.

מר . . גם בקש ממני למסור לכ"ק 1800 $ שהנני מצרפם.

צבי הירש

שינוי החיים לאחר "הקפות"

סוחר נוסף ממכריו של ר' הירשל עמו עמד בקשרי ידידות, ואשר בעקבות היכרותו עם ר' הירשל התחולל בחייו מהפך רוחני, הוא יהודי מקליפורניה. הנה מכתב שכתב ר' הירשל לרבי בג' כסלו תשמ"ה, אודות סוחר זה:

לכ"ק אדמו"ר שליט"א

לשמיני-עצרת השתא, הזמנתי סוחר-ידיד שגר בלוס אנג'לס, שיבוא להשתתף בהקפות אצל כ"ק.

כשנכנס להקפות, וראה את המראה הנהדר משהו זז בלבו. קודם כל - כשראה שכל הקהל בלע"ה אומר את הפסוקים של "אתה הראית", והוא אינו יודע עברי, הוא בכה, שברגע מרומם כזה הוא אינו יודע להתפלל כמו כל יהודי.

שנית - הוא אומר שראה הלילה שיש חיים אחרים שלא ידע עליהם כלל, וכל דרכי החיים שלו נשארו בסימן שאלה.

אחרי ההקפות הלכנו לסעודת יו"ט בסוכה, והאיש יוצא מכליו מהתפעלות והתרגשות. אחרי החגים הוא טלפן אלי כמה פעמים שהוא נעשה לאיש אחר לגמרי.

בשבוע שעבר טלפן עוד הפעם שהוא החליט לעזוב את אשתו (נכרי'), ולהתחתן עם בת ישראלית, ולבנות בית נאמן בישראל. שמו...

צבי בן יהודה חיטריק

ברכה לנשיאות אורוגוואי

אחד מן האישים הנכבדים שר' הירשל קישר במסגרת זו בינם ובין הרבי, היה מר לואיס אלברטו לאקאז'ה דה-הררה, סנטור מטעם "המפלגה הלאומית" באורוגוואי, ולימים נשיא המדינה.

הקשר עם מר דה-הררה החל בעקבות יציאתם של בתו מרת רחל ובעלה הרב אליעזר שמטוב בשליחות הרבי במונטווידאו בירת אורוגוואי שבדרום אמריקה. כפי שסופר לעיל, למחרת יום הכיפורים תשמ"ה התקיימה בשעטומ"צ חתונתם בחצר "בית חיינו", ובהמשך אותה שנה הם יצאו בשליחות הרבי למדינה.

שנים אחדות לאחר מכן, בחודש סיון תשמ"ט, על פי בקשת השליח הרב שמטוב, הגיע חותנו ר' הירשל יחד עם מר דה-הררה, תומך וידיד של בית חב"ד שהתמודד באותה עת לנשיאות מדינת אורוגוואי, לקבל את ברכת הרבי בהתמודדות זו.

בעת חלוקת הדולארים לצדקה, הציג ר' הירשל בפני הרבי את מר דה-הררה, ואמר: זהו סנטור הררה, הוא מועמד לנשיאות אורוגוואי, הוא תומך אמיץ של בית חב"ד במונטווידאו.

הרבי: יברך ה' שתשמע חדשות טובות, ושתנצל את השפעתך למען הכלל. בשורות טובות.

הסנטור הציג בפני הרבי את הספר "הנתיב לחסיד אומות העולם", ואמר: קראתי אמש את הספר הזה, "הנתיב לחסיד אומות העולם", כדי להבין...

הרבי: בשורות טובות, הצלחה רבה.

הרבי משוחח עם ר' הירשל ורבקה חיטריק, בעת 'יחידות' לחברי ה"קרן לפיתוח" של "מחנה ישראל"

JEM 306612

הרבי משוחח עם ר' הירשל ורבקה חיטריק,
בעת ה'יחידות' לחברי ה"קרן לפיתוח" של "מחנה ישראל" - כ"ו אדר תנש"א

הרבי העניק לו שטר דולאר, ואמר: תן את זה לצדקה. זו מצווה שהתקבלה על ידי האנושות כולה. יברכך ה׳.

הסנטור: תודה רבה, ״שלום״.

הרבי: שלום וברכה, תודה על שהענקת לי את ההזדמנות לפגוש אותך ולאחל לך כל טוב.

הסנטור: תודה רבה.

הרבי: אני מקווה שתפרוט את הברכה למזומנים. ברכה והצלחה.

יצוין, כי בבחירות לנשיאות אורוגוואי שנערכו חודשים אחדים לאחר מכן, בחודש מרץ 1990, ניצח מר דה-הררה את המתמודדים האחרים, ושימש כנשיא המדינה בחמשת השנים הבאות.

בכל התקופה ההיא החזיק עמו מר דה-הררה את שטר הדולר לברכה שהוא קיבל מהרבי באותו מעמד, כאשר הוא ייחס לברכת הרבי ולדולר שקיבל את הצלחתו במרוץ לנשיאות אורוגוואי ובעמידה בראשות המדינה.

חבר ב׳קרן לפיתוח׳ של ״מחנה ישראל״

כנגיד נכבד ובעל צדקה נדיב, זכה ר׳ הירשל ליטול חלק פעיל בחברות ב״קרן לפיתוח שעל ידי מחנה ישראל״, הקרן שעל חבריה נימנו תומכי פעולות ליובאוויטש המרכזיים ברחבי תבל, ואשר זכו לפגישות אישיות עם הרבי פעמיים בשנה, לקראת חג הפסח, ובסמיכות לחגי תשרי.

סכום ההשתתפות והחברות השנתית בקרן באותן שנים, שהייתה פעילה בשלהי שנות המ״ם ובראשית שנות הנו״ן, עמד על מאה אלף דולר בשנה.

אולם ר׳ הירשל לא אמר די בהשתתפותו ובתרומתו האישית לקרן, אלא פעל גם לגייס נדיבים ממכריו אנשי העסקים שיטלו חלק אף הם ויזכו להיות חברים בתמיכה במוסדות ליובאוויטש המרכזיים.

לפנינו מכתב ששיגר אחד מאנשי העסקים עמם עמד בקשר, מר ש.ר. בראואר, בו כותב לר׳ הירשל על תרומה שהעניק בהשפעתו ל״מחנה ישראל״, אחד משלושת מוסדות ליובאוויטש הכלליים:

21 במאי 1980

מר ה׳ חיטריק

חברת המסחר סיטרה

מר חיטריק הנכבד,

במהלך השבוע שאבי זצ"ל חלה, אני זוכר שהיתה לי שיחה אתך והתחייבתי לך שיק על סך . . לתנועת ליובאוויטש.

מצורף בזאת שיק על שם "מחנה ישראל", שכפי שאמרת לי יגיע לרבי שניאורסאהן נ"י.

אני באמת מעריך את היחסים הטובים שלנו, והידידות איתך בימים המאתגרים הללו היא נחמה גדולה עבורי.

במיטב האיחולים, בכנות

ש.ר. בראואר

שוברו בצידו...

באחת השנים במהלך שנות הכ"ף, הביא ר' הירשל לבנו הבחור יוסף יצחק, פנקס המחאות חתום על ידיו, וביקש מבנו שירשום על כל ההמחאות סכום מסוים, עם תאריך רץ לכל שבוע ושבוע, כך שבכל שבוע תהיה לרבי המחאה של צדקה ממנו.

הבן יוסף יצחק מילא את התאריכים והסכומים, ואביו ביקש ממנו שיכניס את הפנקס המלא והחתום למזכירות הרבי.

לפנקסי ההמחאות היו שני חלקים, מצד אחד - ההמחאות, ומצד שני - שוברים להפקדות.

כאשר ר' הירשל ביקש מבנו למסור לרבי את הפנקס, הכניס יוסף יצחק לתומו למזכירות את הפנקס כולו, כולל את שוברי ההפקדות...

כעבור כמה ימים קרא לו המזכיר הרב בנימין קליין, החזיר לו את חלק השוברים, ואמר כי כשהרבי קיבל זאת הרבי חייך והחזיר את שוברי ההפקדות, בשואלו 'האם הוא רוצה שגם נפקיד לו לחשבון?!...

הדפסת התניא במזרח הרחוק

פן מיוחד בפעילותו של ר' הירשל להפצת היהדות ומעיינות החסידות במזרח הרחוק היה פועלו בשלהי שנת תשל"ח בהדפסת ספר התניא, ספר היסוד של חסידות חב"ד, בארבע מדינות במזרח.

מבצע הדפסת ספרי התניא בכל מקום בו דרים יהודים, היה אחד ה'מבצעים' השמימיים שהרבי יזם ועורר על כך רבות במהלך השנים. כזכור, הדבר הגיע לשיאו במהלך שנת תשד"מ, כאשר הרבי יצא אז במבצע הדפסות תניא בהיקף נרחב ביותר, אולם ראשיתו של מבצע זה הייתה בשלהי שנת תשל"ח.

הרבי פתח ביוזמה ייחודית זו בהתוועדות מוצאי שבת קודש פרשת עקב, מברכים חודש אלול תשל"ח, במהלכה הורה להדפיס את ספר התניא בכל המדינות בעולם בהן יש ישוב יהודי. וכך אמר הרבי בהתוועדות[6]:

"כיוון שמתקרבים לח"י אלול שהוא יום מיוחד הקשור בהפצת המעיינות חוצה, שתחילתה בתורה שבכתב של תורת החסידות - ספר התניא,

והיות ויש מדינות שבהן טרם הודפס ספר התניא (מאיזו סיבה שתהיה) - הבקשה היא לאנ"ש הנמצאים במדינות ההן, לגשת מיד להדפסת התניא באותן מדינות, באופן שיהיה מוכן עד ח"י אלול, וכבר יוכלו ללמוד בספרים. ולכן מדברים על כך כעת, ולא דוחים זאת אפילו לראש-חודש אלול - כדי שיהיה עוד שבוע לפעול בדבר.

כעת גם הרבה יותר קל להדפיס, מכיוון שאפשר לצלם מהתניא המודפס (במילא זה לוקח הרבה פחות זמן), ואחר כך אפשר להדפיס כמה וכמה עותקים".

לקראת סיומה של ההתוועדות הוסיף הרבי פרטים לגבי המבצע, ואמר:

"בנוגע למדובר לעיל אודות הדפסת התניא, כיוון שצריך לפרש כל דבר בצורה ברורה, וצריך גם לציין איזו הוצאה זו ומהו מספר המהדורה - ישלחו פרטים אלו בלי-נדר מהמזכירות, כדי שלא יהיו שום בלבולים בכך.

ובנוגע לשאלת המחיר של התניא - מכיוון שברוב המקומות כבר נמכר התניא שנדפס במקומות אחרים, נמצא שידוע כבר המחיר, ומה טוב - שיורידו במיוחד את המחיר, וימכרוהו בזול יותר.

ולמרות שהשווי האמיתי של הספר גבוה לאין שיעור מהמחיר - הרי בין כך אי אפשר להעריך דבר זה בכסף, אולם לאידך, עניין של תורה ומצוותיה לא צריך להיות 'חינם' אלא יש להתאמץ ולשלם עבורו ובשמחה ובטוב לבב".

בעקבות דברי הרבי נוצרה התעוררות גדולה ברחבי תבל להדפסות התניא. בתחילה התנהל מבצע ההדפסות ישירות על ידי מזכירות הרבי, ושלוחים רבים ברחבי העולם הדפיסו את ספר התניא במדינותיהם ובמקומות אליהם נסעו.

אחד המקומות הראשונים בהם הודפסו מספר ספרי תניא בעקבות דברי הרבי האמורים, היה במדינות המזרח הרחוק - שם נדפסו ארבע מהדורות של ספר התניא תוך מספר ימים מעת התחלת המבצע, במדינות תאילנד, טייוואן, יפן וסינגפור.

6. שיחות קודש תשל"ח חלק ג עמוד 302.

תוכנית הנסיעה למזרח

אך טבעי היה שכאשר עלה ברצונו של הרבי להדפיס את התניא באותן מדינות, יפנה ראש המזכירות הרב חדקוב אל ר' הירשל בבקשה לעסוק בנושא.

אולם הנסיבות באותם ימים לא אפשרו לר' הירשל לבצע את השליחות בעצמו. הוא הציע אפוא כי בנו הרב יוסף יצחק חיטריק, משלוחי הרבי לארץ הקודש, יעסוק בכך מטעמו. ממזכירות הרבי אישרו את ההצעה והבן הרב יוסף יצחק החל מיד לתכנן את נסיעתו למזרח הרחוק.

על תחילת הפעילות בעניין מסופר במכתב הבא, אותו כתב הבן הרב יוסף יצחק לאביו, ביום רביעי ד' אלול תשל"ח, עשרה ימים בלבד לאחר הכרזת הרבי על מבצע הדפסות התניא:

אבא שיחי'

שלום וברכה!

תקוותי שנסיעתך הייתה בהצלחה ושאתה שמח להיות סוף סוף בבית. אני יכול כבר לתאר את המהפכה במשרד לאחר שנעדרת משם יותר משלושה שבועות.

ר' הירשל ובנו ר' יוסף יצחק בביקור בסין

כמובן שאני מאוד שמח ומודה לך על שזיכית אותי למלא את השליחות הזו. בפועל לאחר שדיברתי אתך ביום ב' טילפנתי עוד הפעם לרב חאדאקאוו וכפי הנראה היה כבר מוחלט שאסע...

היום דיברתי עם ר' מענדל שם טוב שיתן לי אנשי קשר בטייוואן, היות וגרליצקי ורייטשיק שנסעו בשנה שעברה סיפרו לי שיש לו כמה אנשים נאמנים שלו (אחד גוי בפרט) שעזר להם הרבה. הוא אמר שבדיוק אחד שיכול לעזור לי נמצא ביפן רק במשך כמה ימים. נברר ואני יטלפן לו בחזרה.

לפני כשעה דיברתי עם מר יהודה אברהם בבנגקוק והסברתי לו נחיצות הענין והוא הבטיח לי לעזור בהכל. מובן שהיה לו קצת מוזר למה להדפיס בתילאנד ספר הרי בהונג קונג יותר זול! בין הדברים אמר לי שבטח יש דפוס בבנגקוק - הרי היא עיר גדולה כמו תל אביב! לך תספר לו שבתל אביב אין חיסונים לyellow fever (ויפן דורשת את זה עכשיו) ואין לקבל עד יום שני! (ואני אמור לנסוע ביום ראשון). מחר אשתדל לחקור אם יש בירושלים חיסונים וניקח שמה.

מחר (יום ה') נוסע יוסי רייטשיק לטהרן - אותו הטיסה שנסעת איתה בדרך לתיילאנד ולמזלי אין מקום, כך שמוכרח אני לנסוע רק ביום ראשון בערב כך שנגיע בעזרת השם לתיילאנד ביום שני בערב.

באמצע הדיבור עם מר אברהם בתיילאנד נפסק הטלפון, וחושש אני שלא הספקתי להדגיש אליו שהנני צריך שמיד ביום שלישי יתחילו העבודה. אני מביא איתי צילומים מוכנים וצריכים רק לעשות מזה פוטו ולהדפיס. כל זה קיבלתי שלש פעמים עבור כל מקום. ארי גם עשה פוטו בכפר חב"ד, אך זה שוקל הרבה ואני מקווה שאוכל לעשות שם פוטו.

ביקשתי מהרב אפרים וולף שיקשר אותי לסוכן נסיעות שלו, והכרטיס הולך בינתיים על חשבוני. כן אני גם מקבל ממנו כסף מזומן אני חושב 5 אלף דולר. מה לי לדעת שיש לאבא שלי חשבון פה אח"כ חשבון עם הרב חדאקאוו, אם תרצה תשלם עבור כל או חלק מהדפסת התניא.

אני עשיתי גם נגטיב של הקדשה בהלקוטי שיחות. הוספתי אשתו של ארי וכן גם חנהלה. את ישראליק לא הוספתי כי אין לזה שם איך לכתוב "המיועד להיות חתנה"! דיברתי עם כמה וכמה ואומרים שאין צורה לזה. תקוותי ששרה לא תכעס עלי. עלה בדעתי היות שאולי תרצה גם להוסיף סבא וסבתא שיחי'. אטלפן להם מחר (לדפוס בכפר חב"ד) ונראה אם כבר מאוחר.

עכ"פ ביקשתי מהרב בנימין קליין רשות לעשות ההקדשה ובאם תרצה תשלם רק עבור ההקדשה (וכלשון אד"ש בהתוועדות) - והתניא שייכים לקה"ת. העיקר

רציתי שיהיה מזכרת ממך ומהמשפחה ממבצע זה, וכפי לשון הצמח צדק דבר שבדפוס הוא לדורי דורות.

אמור הייתי לנסוע, כפי שאמרת לי, בנגקוק, טייוון, יפן אך מוכרחים לקבל וויזה בכדי להיכנס לטייוון ואין משרד לא בארץ ישראל ולא בתיילאנד כך שעשו לי קודם טיסה ליפן ומשם לטייוון וביפן אקבל וויזה לטייוון. ליפן קיבלתי היום ויזה.

טלפנתי היום לtarna ואי אפשר לי להתוועד איתו, אני חושב לנסוע לטוקיו בעזרת השם ביום חמישי שישי הבעל"ט. ובכן, האם תוכל לבקש ממנו שיסדר בית דפוס אופסעט שיוכל להדפיס מיד אלף עותקים של תניא פורמט כיס, זהו יום יומיים עבודה. כפי הנראה גם בנו לא נמצא ביפן ואולי יש לך עוד אנשי קשר שם.

ביקשתי מר' בנימין קליין אם מותר לי לנסוע חזרה דרך ניו יארק, סך הכל ההפרש הוא רק 150 דולר אך לדעתו אין לשאול את אד"ש בזה.

עכ"פ, עוד הפעם רוב תודות ולהשתמע בקרוב

יוסף יצחק

נ.ב. נא לטלפן לבנו של tarna או איש קשר אחר ואני אתקשר אתך בשבוע הבא בעזרת השם, ובאם במקרה אתה מדבר עם מר אברהם תשתדל להגיד לו מהירות הדבר, שאני רוצה כבר לנסוע משם ביום ה', ו'.

יומן השליחות המיוחדת

את קורותיה המלאים של שליחות מיוחדת זו והדפסת התניא במדינות השונות במזרח, תיאר לימים השליח הרב יוסף יצחק חיטריק ביומן מיוחד:

יום חמישי, ה' באלול תשל"ח

"מדבר בנימין קליין ממזכירות הרבי. היות והרבי דיבר לאחרונה בעניין הדפסת ספרי תניא בכל המקומות בעולם שקיים בהם יישוב יהודי, ואפילו יישוב של יהודי אחד - הועלתה הצעה שתיסע למזרח הרחוק ותדפיס שם ספרי תניא בשלוש מדינות: תאילנד, טייוואן ויפן.

והיות ואביך שיחי' מקיים קשרי מסחר במדינות אלה, ייתכן שיוכל לעזור לך באנשי קשר מקומיים. את הוצאות הנסיעה תוכל לקבל מקופת ה'מרכז' באה"ק שנמצאת אצל הרב אפרים וולף.

הרבי מבקש ממך להשתדל שספרי התניא המודפסים יהיו כאן לקראת ח"י באלול הבעל"ט".

הפקודה ניתנה, ועתה לא נותר לי אלא לארגן את סדרי הנסיעה, כאשר לבי גדוש שמחה על זכותי שמוניתי למלא שליחות מיוחדת של הרבי.

בטוח הייתי שהמשימה תושלם בברכתו של הרבי, אך לא ידעתי איך הנס הזה יתרחש - איך אצליח להתארגן בתוך שבועיים להדפסת ספרי התניא בשלוש מדינות הזרות לי לחלוטין.

חישוב קצר הראה לי שגם הזמן העומד לרשותי למילוי המשימה קצר ביותר. הטיסה הראשונה היוצאת למזרח הרחוק מארץ הקודש תתקיים רק ביום שלישי הקרוב, וכשהפחתתי מהזמן שנותר את משך הטיסות ממדינה למדינה, את הזמן הדרוש להתארגנות לקראת ההדפסה ואת זמן הטיסה בחזרה לארץ הקודש לקראת ראש השנה - מצאתי שנותרו לי רק ימים ספורים למבצע עצמו. פתחתי אפוא בהכנות וכולי אמונה וביטחון שה׳ יצליח את דרכי.

יום שלישי י׳ באלול, נחיתה בבנגקוק תאילנד

איש הקשר שקיבלתי את שמו מאבי שי׳, מתפלא שהגעתי למקום מעין זה להדפיס ספר עברי. לדבריו המדפיסים המקומיים לא יידעו איך להסתדר עם ספר כזה. לאחר שהסברתי לו את העניין הרוחני שהרבי רואה בהדפסה, הציע מדפיס מסוים, ועוד באותו ערב נפגשתי עמו. כששמע את בקשתי גילה עניין רב בהדפסת ספר יהודי קדוש, אך שריין לי זמן הדפסה רק כעבור חודשיים בסוף אוקטובר...

התעקשתי, ולבסוף הצלחתי לשכנע אותו להכניס את ספר התניא להדפסה מידית, אך הדפסים הגויים באו אלי בטענה מקצועית: ההדפסה תימשך לכל הפחות שבוע.

היות והייתי מוכרח לסיים את ההדפסה בתוך יום אחד כדי שאוכל לטוס כעבור יומיים (ביום חמישי) לטייוואן, החלטתי שאני חייב לשבת עם הדפסים הגויים וללמוד איתם עניין בספר התניא, כדי שיכירו בהבנתם את גודל עמקות וקדושת הספר. התחלנו אפוא לדבר על עניין בריאת שמים וארץ על ידי בורא עולם ועל הצורך שהבורא יהווה את הבריאה באופן מתמיד, והדפסים פקחו עיניים ומוח. בסיום השיחה הודו לי ואמרו שהבינו את נחיצות העניין, ובהמשך לכך הבטיחו שיעמדו במאמץ ויסיימו את הדפסת הספר כולו למחרת.

בשלב זה מסרתי לדפסים את החומר, היות וההדפסה נעשתה בשיטת האופסט, וגיליונות המקור שיש להדפיסם הוכנו עבורי מראש, ולכל מדינה ומדינה, ע״י מנהל קה״ת באה״ק הרב מנחם שי׳ וולף, הדפסים הבינו שלא נותר אלא לצלם כל גיליון על לוח ולהדפיסו, ולכן הרגישו צורך להוסיף ״טביעת אצבעות״ שלהם, ולצייר את אותיות ליקוטי אמרים תניא בכריכת הספר.

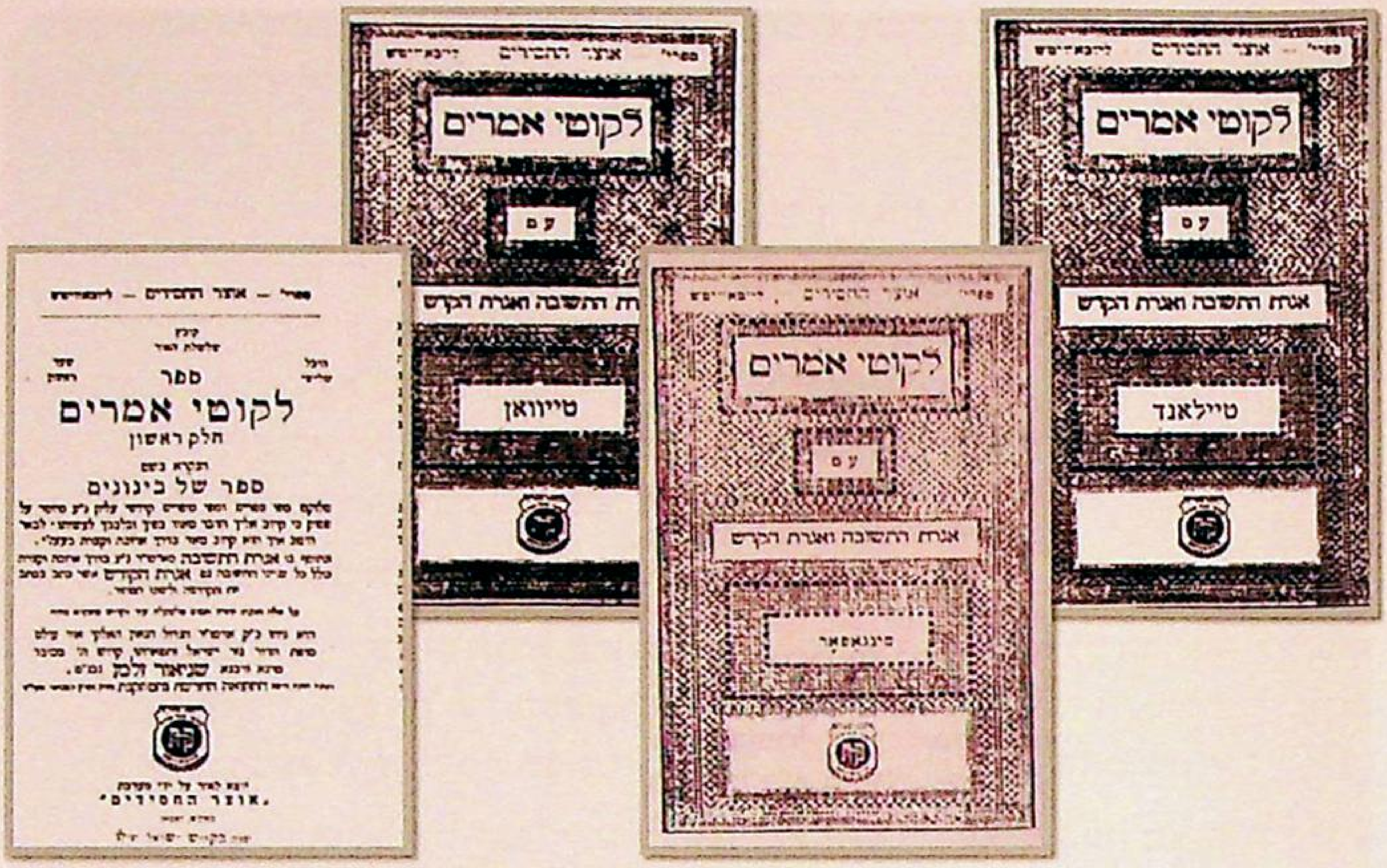

שערי ספרי התניא שהר' יוסף יצחק הדפיס במזרח הרחוק בשלהי שנת תשל"ח - בתאילנד, סינגפור, טיוואן ויפן

סיכמנו אפוא את המחיר וקבענו שניפגש למחרת, ביום רביעי בערב, בסיום ההדפסה.

יום רביעי י"א באלול

בתקווה שההדפסה מתקדמת בקצב הרצוי, התחלתי לחפש תעסוקה חב"דית. איש הקשר שלי הודיע לי שבית הכנסת סגור עד שבת. החלטתי אפוא שאני חייב לאתר יהודים וניגשתי לקונסוליה הישראלית.

לאחר שעברתי מחסום ביטחוני של משטרת תאילנד, נתקעתי מול מצלמת וידאו של ביקורת הביטחון הישראלית. החקירות והדרישות נמשכו כמה דקות, ולא הצלחתי לשכנעם כי אני תושב צפת משום שלא זכרתי את מספר קו האוטובוס הנוסע מצפת לחיפה, והסבריי שאני בעל רכב פרטי ואיני רגיל לנסוע באוטובוסים, לא הועילו...

הוצאתי אפוא תמונה של הרבי והצגתי אותה מול עדשת הווידאו והסברתי שאני שליחו של הרבי ומבקש להניח תפילין עם אנשי השגרירות. עכשיו השערים נפתחו מיד.

שוחחתי עם אנשי השגרירות ארוכות, הנחתי תפילין עם כולם ולבסוף השארתי להם חומר הסברה על החגים הקרבים, ומיהרתי לדפוס לראות את ספר התניא בהדפסתו.

הדפסים הגויים קיבלו אותי בחיוכים מאוזן לאוזן, ודיברו בגאווה על ההדפסה המהירה והמדויקת. כהוכחה למסירותם בעבודה, הציגו לפני דף מודפס שגליון המקור שלו היה מלא לדבריהם "נקודות שחורות", ולפני ההדפסה טרחו הרבה וניקו מהלוח את כולן. הבטתי ולא ידעתי אם לצחוק או לבכות. הסתבר שהדפסים הסירו מהגיליון את כל אותיות "יוד", והייתי חייב לדרוש שהגיליון יודפס שנית - פעולה שגרמה להארכת ההדפסה אל תוך הלילה.

יום חמישי י"ב באלול

הגעתי לבית הדפוס השכם בבוקר וראיתי שהספר מוכן, למעט הכריכה. הדפסים הגויים אכן ציירו את שם הספר בצורה נאותה ולאחר הדפסת העטיפה והכריכה, לקחתי מספר עותקים מוכנים כדי לשלחם לרבי בהזדמנות הראשונה.

המשימה הראשונה הושלמה. מיהרתי לשדה התעופה ובשעה מאוחרת באותו לילה הגעתי לטאיפיי שבטייוואן.

יום שישי י"ג באלול

איש הקשר שלי בטאיפיי אינו מעכל את העובדה שהגעתי לטייוואן להדפיס ספר בארצו - "הלוא ההדפסה הזולה ביותר בעולם היא בהונג קונג ומה פתאום הגעת אלינו?"...

דעה עסקית לחוד וסיוע לחוד, ובעזרתו הגעתי לדפוס מתאים וסיכמתי את כל הפרטים הנוגעים להדפסה. לצערי הסכימו להתחיל בעבודת ההדפסה רק ביום שני הקרוב ובלית ברירה נאלצתי להמתין.

זמני היה בידי, ומובן שהתחלתי לחפש את הנקודה היהודית. כשנודע לי שכל הסוחרים היהודים הבאים לעסקים בטאיפיי מתרכזים בבית המלון "פרזידנט", עברתי לאותו מלון כדי להיות בקרבתם בשבת.

בליל שבת ראיתי יהודים רבים מתגודדים בינם ובין עצמם בלובי של המלון, ומיד ניגשתי אליהם והזמנתי את כולם להתכנס במקום אחד, כדי שנוכל להתפלל ביחד. המלון העניק לנו לצורך זה אולם קטן וניהלנו שם תפילת שבת. לאחר התפילות ביקשתי מהם לא ללכת לאכול במסעדת המלון אלא להישאר לסעודת שבת איתי. פרט לסוחרים שהסכימו הצטרפו אלינו עוד כמה יהודים שומרי כשרות, ולבסוף ערכנו סעודת שבת כשרה לכשלושים איש.

ר' יוסף יצחק חיטריק משוחח עם המדפיס בעת הדפסת התניא ביפן

ר' יוסף יצחק חיטריק בבית הדפוס בטייוואן

מאוחר יותר כאשר כתבתי דו"ח לרבי וציינתי גם את העובדה שהרבה סוחרים יהודים נוהגים "היתר" לאכול "דגים" ו"פרווה" במסעדות לא כשרות, ביקשוני מהמזכירות לשלוח חוברות בעניין כשרות לאותם סוחרים שהשאירו לי את כתובתם.

שבת קודש י"ד באלול

בשבת בבוקר התפללנו שוב יחדיו וקראתי לפניהם את פרשת תצא מספר חת"ת. במוצאי שבת התקיימה בהשגחה פרטית פתיחה חגיגית של ה"מרכז היהודי" של קהילת יהודי טאיפיי, ואנשי הקהילה ששמעו כבר על בואי וידעו שבאתי בשליחות הרבי, הפצירו בי לנאום שם כשליח הרבי. מי יודע, חשבתי, אם לא לעת הזאת ולאירוע הזה שבו אעביר את דברי הקודש הרבי התכוון ביזמו את הנסיעה...

בחגיגה עצמה אכן אמרתי שיחה של הרבי, ולאחר מכן נפגשתי עם ראשי הקהילה ושמעתי מהם פרטים על הקהילה כולה ומחסורה הרוחני. בין השאר, הסתבר לי שאין להם מקווה טהרה. בדיווחי לרבי לאחר הנסיעה, הורה לי הרבי בין השאר להתחיל לפעול בעניין ואמנם מצאתי תורם והשגתי תוכניות לבניית המקווה, אך לצערי הדבר לא יצא לפועל עדיין.

יום ראשון ט"ו באלול

באין עדיין התקדמות בעניין הדפסת התניא, ניצלתי את הזמן למבצעים. ניגשתי ל"מרכז היהודי" ודיברתי לפני ילדי בית הספר היהודי שנפתח במקום באותם ימים. בטאיפיי אין שגרירות ישראלית. אבל חיפשתי ומצאתי יהודים המשרתים בצבא האמריקני המוצב בטייוואן.

יום שלישי י"ז באלול

ב"ה הדפסת התניא בטייוואן הסתיימה. כרכתי במהירות שני ספרים עבור הרבי, ולאחר שאיתרתי בין הסוחרים במלון אחד שנוסע לניו יורק, ביקשתי ממנו שיביא לרבי לקראת ח"י באלול את שני הספרים של טייוואן יחד עם ספרי התניא של תאילנד.

באותו יום הגעתי לטוקיו.

יום רביעי ח"י באלול

גם כאן הציע לי איש הקשר את בית הדפוס, והנה הפתעה טובה. הגעתי אליו לאחר נסיעה ארוכה ברכבת, וכששמע את בקשתי גילה התלהבות רבה להדפיס ספר יהודי. לפתע באמצע שיחתנו שאל אותי המדפיס הגוי מה הם החוטים הבולטים בצידי המכנסיים.

התחלתי להסביר לו שמדובר באחת ממצוות הקב"ה. הגוי ביקש פתאום את סליחתי, קם והסתלק וחזר כעבור רגע עם ספר תנ"ך שלם בלשון הקודש, וביקש שאראה לו בתורה היכן המצווה כתובה. התפלאתי מאוד. מניין אתה יודע שהמצווה צריכה להיות כתובה כאן? האם אתה קורא ומבין עברית? והמדפיס: כן, אני אוהב מאוד את השפה העברית ומתעניין מאוד בתורה...

עתה סרה תמיהתי לפשר ההתלהבות הגדולה של האיש להדפיס את הספר. בהמשך השיחה סיפר לי שהוא אוהב לקרוא ספרים בעברית ומתעניין ביהדות... שמחתי שמצאתי אדם שאוכל לסמוך עליו שידפיס את הספר כראוי ואני אוכל להתפנות לפגישות עם יהודים מקומיים.

ביקרתי בבית הכנסת בטוקיו, והרב ביקש ממני למסור שיעור באותו ערב. אחר כך שוחחתי טלפונית עם מזכירות הרבי, ושמעתי שספרי התניא של תאילנד ושני ספרי התניא של טייוואן ששלחתי לרבי הגיעו ליעדם. במזכירות הוסיפו שהרבי שמח גם לראות שהמדפיסים הוסיפו מעבר לדף הראשון בלשונם ובכתבם "נדפס בטייוואן" ו"נדפס בתאילנד".

יום חמישי י"ט באלול

ביקרתי בשגרירות הישראלית בטוקיו. הפעם כבר דאגתי לקבל מהארץ את מספר קו האוטובוס מצפת לחיפה, ובאמת, זו הייתה השאלה הראשונה שנשאלתי...

יום שישי כ' באלול

הודעתי למזכירות שמהדורת התניא של יפן הודפסה ונכרכה ושאלתי אם לחזור ארצה כבר ביום ראשון הקרוב, או להמשיך למדינה רביעית נוספת. הוספתי ופירטתי שאם רצונו של הרבי הוא שאדפיס בעוד מדינה, קיימות שתי אפשרויות - בפיליפינים או בסינגפור. תוך זמן קצר קיבלתי תשובה, "לנסוע לסינגפור".

הצלחתי להשיג מקום בטיסה לסינגפור היוצאת ביום ראשון מוקדם בבוקר, בתקווה לסיים את ההדפסה תוך יום או שניים, כדי שאוכל לחזור ארצה לקראת שבת וראש השנה.

כשעה לפני כניסת השבת התעוררה אצלי בעיה. לא היו לי גליונות מקור מוכנים להכנת לוחות האופסט עבור ההדפסה בסינגפור, והגיליונות שהבאתי מהארץ היו רשומים בשמות המדינות הקודמות (נדפס ביפן, "קה"ת סניף טוקיו" וכיו"ב).

אך תוך כדי שיחה עם הגוי דובר העברית בטוקיו עלה בלבי הרעיון לבקש ממנו להכין עבורי גליונות חדשים. ביקשתי ממנו לקחת את הגיליונות של טוקיו, ובכל מקום שבו מודפס "נדפס בטוקיו, יפאן" לשנות ל"נדפס בסינגפור".

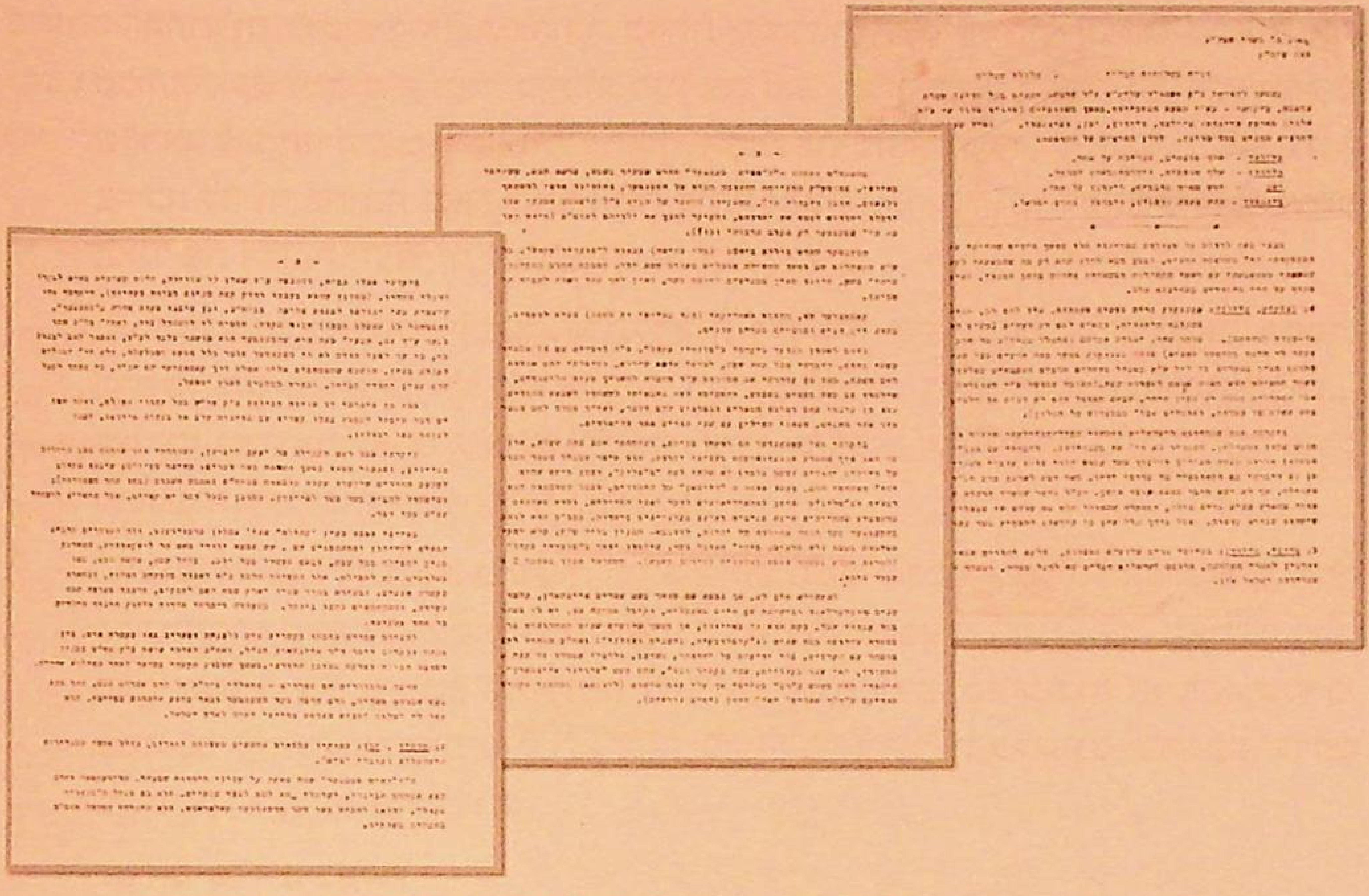

הדיווח המפורט שכתב הרב היטריק לאחר המסע להדפסת ספר התניא במזרח הרחוק

הגוי קיבל על עצמו את המשימה בשמחה. ביקשתי ממנו שלא יכין את הגיליונות בשבת אלא לאחר צאת השבת, והוא הסכים.

שבת קודש, כ"א באלול

בבית הכנסת בטוקיו יש שלושה גושי ישיבה: לגברים, לנשים, ולגברים ונשים ביחד... הסתבר לי שעד לפני כחצי שנה בכלל לא הייתה שם מחיצה, אך בחור בעל תשובה מבית חב"ד בבאפאלו שנסע לטוקיו ללמוד יפנית התעקש על מחיצה כשרה בבית הכנסת, ולבסוף החליטו להתפשר והתקינו שלושה גושי ישיבה. בפתח המטבח הציבורי של בית הכנסת ראיתי שלט "לא כשר", אך נודע לי שבזכות אותו בחור, נפתחה פינת בישול בחדר נוסף ששימשה את אוכלי הכשר.

היות וידעו שבאתי בשליחות הרבי, ביקשוני המתפללים להביא דברים מהרבי לפני קריאת התורה. בעודי עומד ומעביר את השיחה, ראיתי בקהל את המדפיס הגוי יושב בין המתפללים ומקשיב לדברי... כשחזרתי למקומי, ניגש אלי הגוי ולחש באוזני: "הבאתי את הגליונות עבור ההדפסה בסינגפור". תמהתי: "הלוא סיכמנו שתביא לי את החומר במוצאי שבת?" אך לגוי הייתה תשובה מוכנה: "שאלתי את

הרב לפני שבת, והוא פסק שאתה חייב לבקש זאת ממני, אך אני", הסביר לי הגוי, "יכול להכין זאת גם בשבת..."

יום ראשון, כ"ב באלול

הגעתי לסינגפור, ובסייעתא דשמיא פגשתי בבית הכנסת מכר של אבי שי' שקשור לרבי, ולא זו בלבד שהלה החליט שההדפסה תהיה על חשבונו, אלא שעזר לי לאתר מדפיס שהכין את הכל תוך יום אחד!

יום שני, כ"ג באלול

נפגשתי עם השגריר הישראלי, שהראה התרגשות רבה כשנוכח שהרבי דאג לשלוח שליח לסינגפור. לאחר מכן ערכתי התוועדות קצרה עם צוות השגרירות.

ההדפסה הסתיימה בערב והודעתי למזכירות הרבי שהמשימה בוצעה.

תודה על הזכות

עם סיומה המוצלח של השליחות המיוחדת, כתב אביו הרב צבי הירש חיטריק למזכירות הרבי:

מזכירות כ"ק אדמו"ר שליט"א

כפי שכתב לי בני יוסף יצחק שי', ההוצאות להדפסת ספר התניא ביאפאן, באנגקוק, טאייוואן וסינגפור, עלו 3800 $. השטר מצורף פה.

והנני מודה מאוד על הזכות שניתן לי להשתתף בהדפסת ספר התניא במדינות הנ"ל.

צבי חיטריק

מעמידם על רגליהם

עסקיו המסועפים של ר' הירשל אפשרו לו לקיים מעשי חסד בהיקפים גדולים.

דרכו של ר' הירשל הייתה לסייע לאנשים בכך שהיה מעניק להם אשראי בהיקפים גדולים. הוא נתן בהם אמון ומסר להם תכשיטים, פנינים ואבני חן למכור, ולאחר שהיו מוכרים ברווח, היו אמורים לשלם לו עבור התכשיטים ואבני החן שלקחו.

במהלך ה"שבעה" אחר פטירתו של ר' הירשל, רבים מהמנחמים ציינו באזני בני המשפחה כי החסד הגדול ביותר שר' הירשל גמל עמם, היה באמון הרב שנתן בהם, ושהעניק להם אשראי בסכומים גבוהים, מה שאפשר להם להיות סוחרים בפני עצמם, ולהתפרנס בכבוד.

בני המשפחה מספרים על מחזה שהיו לו עדים, ושלא ישכח מהם: מעשה היה באחד שביקש את עזרתו של ר' הירשל. יהודי זה היה בנו של אחד מגדולי הרבנים, ור' הירשל העניק לו פנינים בסכום גדול כדי שימכור אותם וירוויח, וישלם לו לאחר מכן, כדרכו.

אולם ביום שישי הגיע האיש לביתו של ר' הירשל מלא אכזבה, כאשר לדבריו הוא לא הצליח למכור מאומה, והוא ביקש להחזיר את הפנינים לר' הירשל.

אחרי שהחזיר את הפנינים ונפנה ללכת, יצא אחריו ר' הירשל ומסר בידיו סכום כסף נכבד, באמרו, יהודי לא מגיע בערב שבת הביתה בלי כסף. קח סכום כסף ועשה את השבת בביתך בהרחבה...

בהקשר זה יש להוסיף: בעבר היה מקובל, אשר ארגון או מוסד ציבורי שביקש להיות נחשב ומכובד בציבור, היה צריך שיהיה לו כתובת עסקית במנהטן, במיוחד בשדרה החמישית. דבר זה היה חשוב לצורך איסוף כספים וכיוצא בזה.

ר' הירשל אפשר אפוא בחפץ לב לשורה של אירגונים ומוסדות חב"דיים, שישתמשו בכתובת החברה שלו במנהטן על 'כרטיס הביקור' שלהם לצורך זה.

חלוקת מצה שמורה

כחלק מראייתו של ר' הירשל את עסקיו כ"פרנסה גשמית" המשולבת ב"פרנסה רוחנית", לקראת חגי ומועדי ישראל, ובפרט לקראת שלושת הרגלים, היה דואג ר' הירשל לעורר את מכריו וידידיו אודות החגים הקרבים, כאשר למי שנצרך לכך, היה מספק את הדרוש לקיום מצוות החג.

במיוחד שם ר' הירשל דגש על "מבצע מצה", לקראת חג הפסח. מידי שנה היה רוכש מבעוד מועד כמות גדולה של ערכות מצה שמורה, והיה שולח מצות לידידיו ומכריו, גם אלו שהתגוררו במדינות רחוקות.

לפנינו לקט של מכתבי תודה מייצגים [מתורגמים מאנגלית], מידידיו של ר' הירשל, המודים לו על משלוחי המצה שמורה.

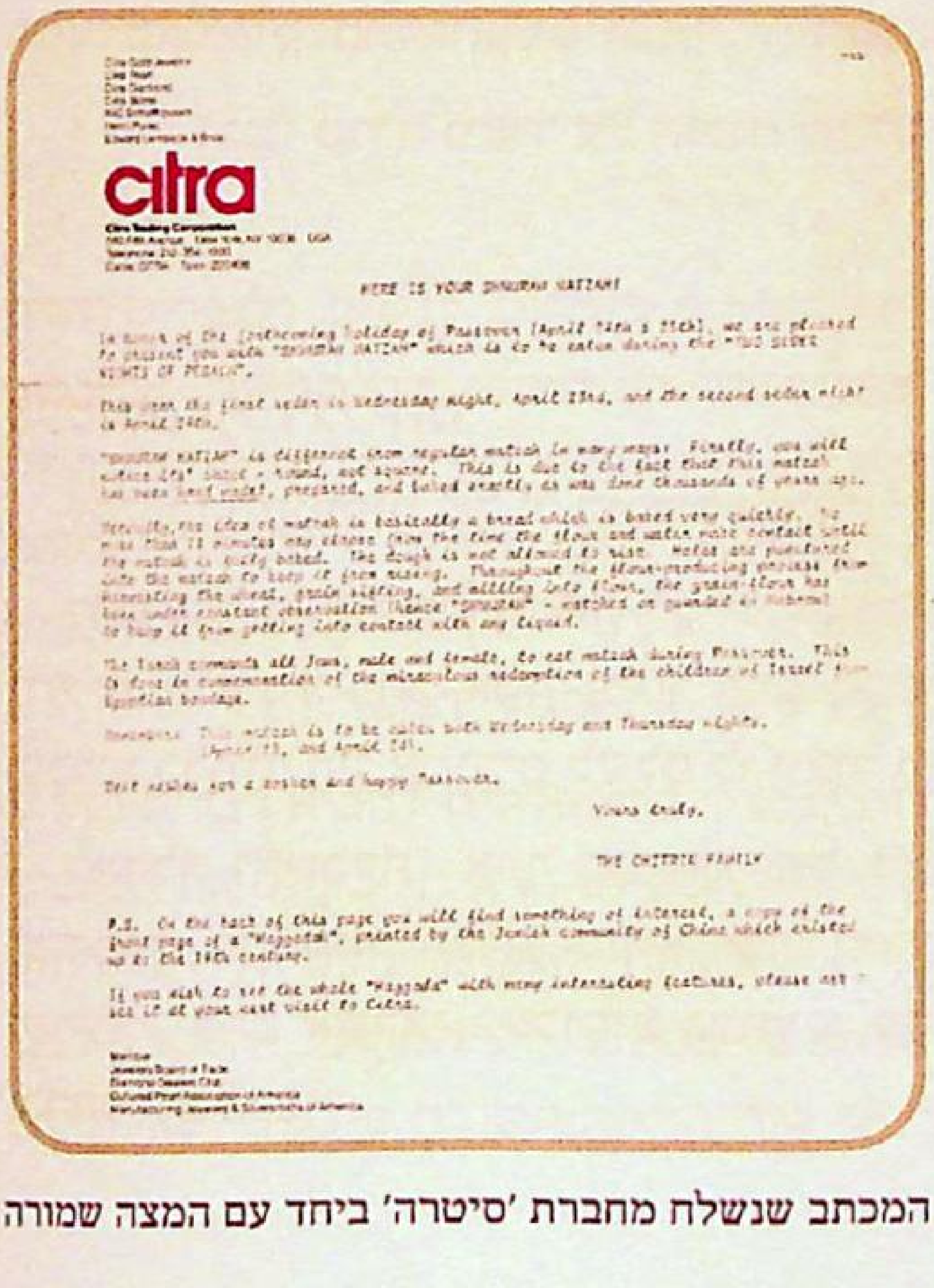

citra

HERE IS YOUR SHMURAH MATZAH!

In honor of the forthcoming holiday of Passover [illegible], we are pleased to present you with "SHMURAH MATZAH" which is to be eaten during the "TWO SEDER NIGHTS OF PESACH".

This year the first seder is Wednesday night, April 23rd, and the second seder night is April 24th.

"SHMURAH MATZAH" is different from regular matzah in many ways. Firstly, you will notice it's shape - round, not square. This is due to the fact that this matzah has been hand made, prepared, and baked exactly as was done thousands of years ago.

[illegible]

The Torah commands all Jews, male and female, to eat matzah during Passover. This is done in commemoration of the miraculous redemption of the children of Israel from Egyptian bondage.

Remember: This matzah is to be eaten both Wednesday and Thursday nights. (April 23, and April 24).

Best wishes for a kosher and happy Passover.

Yours truly,

THE CHITRIK FAMILY

P.S. On the back of this page you will find something of interest, a copy of the front page of a "Haggadah", printed by the Jewish community of China which existed up to the 19th century.

If you wish to see the whole "Haggada" with many interesting features, please ask to see it at your next visit to Citra.

המכתב שנשלח מחברת 'סיטרה' ביחד עם המצה שמורה

כך, לדוגמה, כותב מר ארתור שיינבאום, מ"תכשיטי מל ארט":

הירש היקר,

שוב תודה לך על המצה שמורה. השתמשתי בה ב'סדר' שלנו שבו היו 32 משתתפים. זה היה נפלא ומעורר השראה והילדים חלקו איתנו את סיפור הפסח.

ההתכנסויות הרוחניות הללו, הן השעה של היציקה של היהדות שלנו עצמנו. פסח מסייע ללמד מי ומה אנחנו.

תזכה לשלוח את המצה שמורה מידי שנה עד מאה ועשרים.

לאחר חג הפסח תשל"ט, שלחה אותה משפחה, משפחת ארתור וגריידי שיינבאום, לר' הירשל את מכתב התודה הבא:

16 אפריל 1979

הרב חיטריק היקר שלנו,

בבקשה קבל את התודות הכנות והלבביות שלנו על המתנה המתחשבת ורבת הערך בעונת הפסח השמחה הזו.

למעשה, המצה שמורה היא תוספת של חלק חשוב ל'סדרים' שלנו.

שוב תודה רבה לך על מתן זכות המצוה של מצה שמורה. אנו מאחלים לך וליקרים לך שנה שמחה ובריאות.

ומהעיר ברמקס שבמקסיקו, שלח מוריסיו ברגר לר' הירשל את מילות התודה הבאות:

הרב חיטריק היקר

זה עתה קבלנו את המצה שמורה שאתה, באדיבותך, שלחת אלינו כמו כל שנה.

אנו מודים לך על תשומת הלב ומאחלים לך ולמשפחתך את הטוב ביותר.

יצויין כי יבדל"ח הבת שרה ובעלה ר' ישראל זלמנוב ממשיכים עד היום בפעילות זו, והם שולחים מידי שנה לקראת הפסח מצה שמורה לאישים עמם עמד ר' הירשל בקשר.

דיווחים שוטפים לרבי

כפי שעולה מהמסופר עד כה, ר' הירשל היה מדווח תדיר לרבי על כל המתרחש בחייו ובעסקיו כשהוא מפרט הכל לפרטי פרטים, וכמובן נוהג בהתאם להנחיות ולהדרכות שקיבל מהרבי.

לפנינו מספר דיווחים נוספים שר' הירשל כתב לרבי אודות עסקיו, משנות הלמ"ד, שהשתמרו בידי המשפחה:

חלק מהדיווחים השוטפים שר' הירשל היה כותב לרבי על הנעשה בעסקיו

ה' כסלו תשל"ה

לכ"ק אדמור שליט"א

סוחר מטורקיה שאינו יהודי קנה אצלי סחורה לפני חצי שנה בשלושים אלף דולר והשטרות שלו חזרו. זו היתה הקניה השניה, בפעם הראשונה קנה בחמשה עשר אלף ושילם.

דיברתי איתו בטלפון והבטיח שיבוא מיד וישלם והיות שלא בא טלפנתי עוד כמה פעמים. לדבריו יש לו הכסף רק מסיבות שונות אינו יכול לבוא לניו יורק (ולשלוח הכסף דרך בנק אסור).

אתמול קיבלתי ממנו כרטיס נסיעה הלוך וחזור לאיסטנבול. היות והשותף שלו מתחתן הוא מזמין אותי לחתונה, מה פירוש הזמנה זו לא מובן לי מדוע הוא מבקש כל כך שאבוא.

דיברתי אתו עוד פעם והוא מבטיח שיתן לי את הכסף אם אבוא השבוע. שאלתי אם לנסוע אי"ה ביום ד' בערב.

צבי הירש בן קיילא

במכתב נוסף משנות הלמ"ד, מדווח ר' הירשל על הצעה עסקית נוספת שקיבל, ושואל לאיזה כיוון עליו לפתח את העסק:

... המשרד שאנו נמצאים בו עכשיו קטן (כי לקחו עוד כמה פקידים). לפי ערך המכירות שלנו בשנה שעברה מכרנו ארבע וחצי מיליון דולר כפול ממה שמכרנו

בשנה שלפני זה, ולפי המכירות של חצי שנה זו נגיע למכירות של ששה מיליון דולר אי"ה.

ובכן השאלה שלי היא האם לעבור למשרד חדש יותר גדול באותו בנין שאני נמצא בו עכשיו. עיקר השאלה שלי היא לאן לפנות להגדיל את העסקים או לא, ואם כן האם כדאי לקנות עסק הנ"ל. ואם כן כדאי - האם לקחת שותפים בעסק הנ"ל או למזג עם העסק שלי.

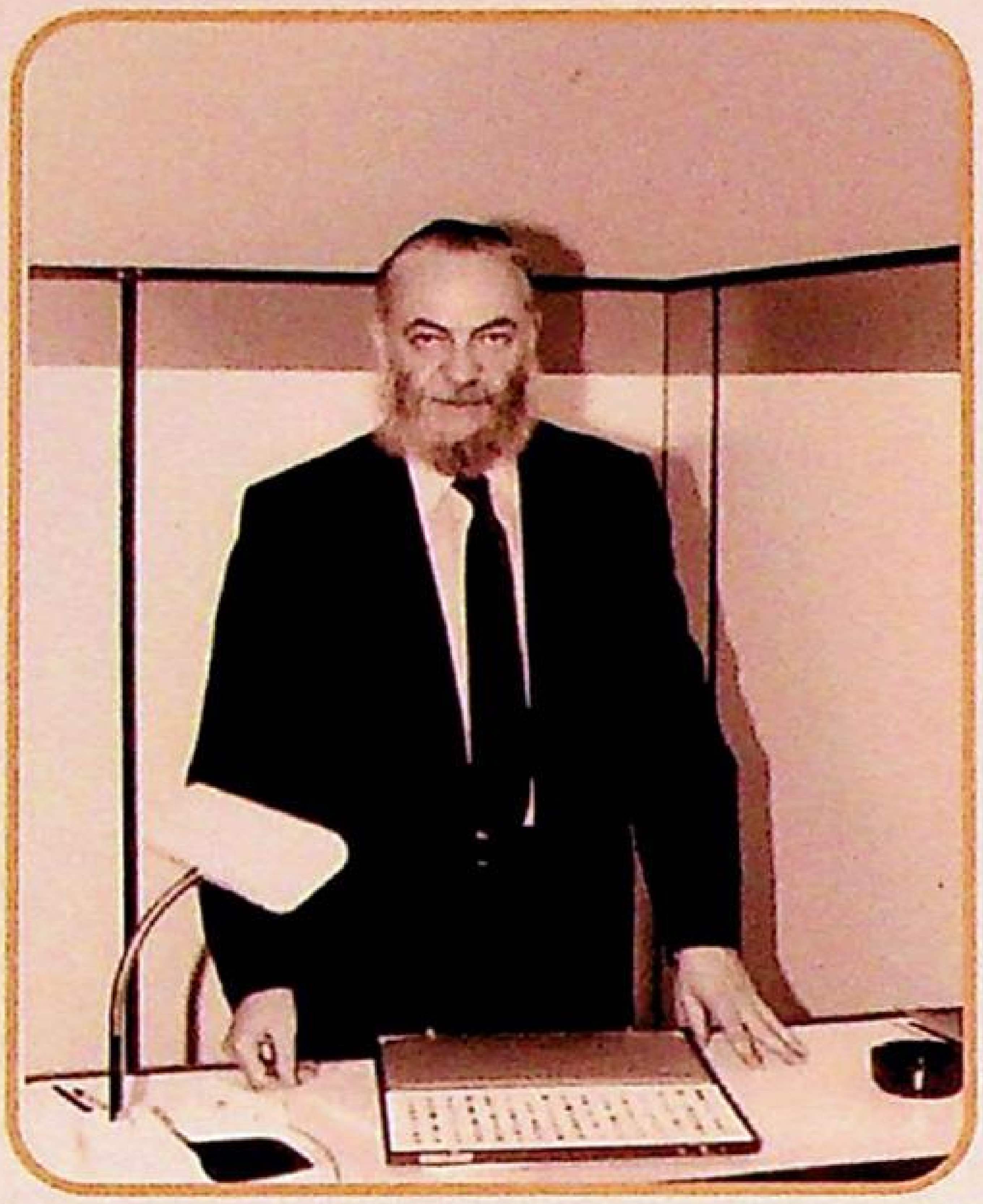

ר' הירשל מציג את תכשיטי חברת "סיטרה" באחת התערוכות

לרגל העסק ברצוני לנסוע ביום ג' אי"ה י"ד תמוז ללונדון ומשם לארץ ישראל ומשם למילאנא. אבקש הסכמת וברכת כ"ק אדמו"ר שליט"א.

לר' הירשל היו עסקים נרחבים בארץ הקודש, כנסקר לעיל, וכן השקעות בנדל"ן ובבנקאות. לפנינו מכתב שכתב לרבי אודות הצעה שקיבל להשקעה כספית גדולה בבנק "צפון אמריקה", שפעל בישראל:

לכ"ק אדמו"ר שליט"א

מר יהושע האלפערין שי' הציע לי להשקיע ארבע מאות אלף דולר בבנק שלו ובמשך חמש עשרה שנה יש לי הזכות להפוך הסכום הנ"ל למניות הבנק במחיר 0.12 סענט למני'. המחיר דהיום. הבנק ישלם בערך 149 על הסכום במחיר העולמי.

לכאורה זה עסק טוב כי יש לי הכסף בא"י בבנק אחר. מקבל אותו המחיר ומהאלפערין הנני מקבל ג"כ האפשרויות שאם מחיר המניות שלו יעלו יותר מ' 0.12 סענט אוכל בכ"ז לקבלם במחיר דהיום.

הבנק הוא באמת קטן מאוד אבל חברת ההנהלה שלה הם אנשים בעלי עסק עולמי ויכולים לפעול הרבה בשביל הבנק. שאלתי אם להשקיע הכסף בבנק ולהיכנס בחברת ההנהלה שלה.

ר' הירשל נושא דברים באירועים ציבוריים

עסקנות ציבורית

מתוקף מעמדו העסקי, היה לר' הירשל מעמד ציבורי נכבד בחוגים רחבים והוא היה דמות ציבורית מוכרת ומוערכת בציבוריות הניו-יורקית, היהודית והכללית.

את מעמדו זה ניצל ר' הירשל היטב כדי לקדם פעילויות ציבוריות כלליות, וכן כדי לסייע לפרט, ליהודים שנקלעו לבעיות עם רשויות שונות.

כך, בשנת תשל"ח התמנה ר' הירשל לחבר ב"וועד הנאמנים של הפדרציה של פילנתרופים יהודיים", שאיגד בתוכו קבוצה של בעלי עסקים ונדבנים יהודיים מן השורה הראשונה.

לפנינו מכתב ברכה שקיבל בקשר למינוי ציבורי זה:

ראש חודש תמוז, 5 ביולי

הרב חיטריק היקר

ברכות לרגל בחירתך לאחרונה לועד הנאמנים של הפדרציה של פילנתרופים יהודיים.

אנחנו להוטים לשמוע על החלטות טובות וחיוביות של הפדרציה על ידי הנאמנים האורתודוכסים החדשים שלה שנבחרו כעת.

שוב מזל טוב על פריצת הדרך הגדולה הזו.

שלך בכנות,

הרב לייב דובוב, אחראי שיבוץ / גב' חוה דובוב, מזכירת המנהל

זמן קצר לאחר מינוי זה, בשנת תשל"ח, נודע לר' הירשל על יהודי שומר מצוות, שעבד כנהג רכבת ברשות התחבורה הניו-יורקית, שהתלונן על אפלייה כלפיו בהיותו שומר שבת.

ר' הירשל פנה בעניין לרשות התחבורה של עיריית ניו יורק וביקש לטפל בתלונה זו. לפנינו המענה שר' הירשל קיבל בעניין:

הנידון: התלונה של ריצרד גולד על אפליה בעבודה

מתוך כבוד לנושא האמור, ננקטו הצעדים הבאים:

מחלקת התחבורה קיבלה הוראה לא לחייב את מר גולד על סירוב לעבוד שעות נוספות בגלל שמירת שבת. מחלקת התחבורה קיבלה גם הוראה לא להסיר את שמו של מר גולד מהרשימה של עבודה בשעות נוספות בגלל הסירוב לקבל שעות נוספות עקב שמירת שבת.

בנוסף, מר גולד קיבל הצעה להשתמש בזכותו לבחור מסלול של מוקדם בבוקר או של אמצע הלילה עם חופשות ביום שישי ובשבת, בעת בחירת העבודה הבאה. כך יתאפשר לו לעבוד שעות נוספות באחד הימים החופשיים שלו והוא עדיין יוכל לשמור על העקרונות הדתיים שלו.

יצויין שמר גולד כבר צבר יותר מ-99 אחוז של שעות נוספות מתוך 4000 העובדים ברמה שלו, דבר שמלמד שהוא קיבל חלק הגון מהשעות הנוספות האפשריות בעת בחירת עבודות הנהיגה שלו. בבחירת מסלול עבודה אחר, הוא יכול להמשיך להתקדם בעמדתו בין עמיתיו לעבודה במסילת הברזל.

לפרטים נוספים, נא ראה את התזכיר המצורף מאת בראיין פרולינגר, ממונה על יחסי עבודה, מיום 4 באוגוסט 1978, שחקר את התלונה של מר גולד.

הרברט ג' קראנן ג'וניור

סגן מנהל יחסי עבודה וצוות

רושם בל יימחה

חברת 'סיטרה' פעלה קרוב לחמישים שנה, מתחילת שנות השישים, ועד לפטירתו של ר' הירשל בזאת חנוכה תשע"ב. לאחר פטירתו, מכרו בני המשפחה את עסקי ונכסי החברה, וחברת 'סיטרה' הפסיקה את פעילותה.

ר' הירשל ביחד עם עובדי חברת 'סיטרה', בעת חגיגת הבר מצווה לבנו אהרן

לסיום חלק זה בסקירה אודות ר' הירשל, יובא מכתבו של מר יעקב ברופמן, מכרו של ר' הירשל, אותו הכיר בעת שהותם המשותפת במעון הקיץ 'אוורגרין' אשר בסאוט-פולסברג שבהרי ניו יורק, שם שהתה משפחת חיטריק בשנים האחרונות בתקופת הקיץ.

את הדברים הבאים כתב מר ברופמן לבני משפחת חיטריק לאחר פטירת ר' הירשל, ודומה שהם מאפיינים את דמותו הייחודית בשילוב של 'ישכר' ו'זבולון' גם יחד:

"קבלו נא את תנחומיי על פטירתו של אביך הרב הירשל חיטריק לאחרונה. הצטערתי ונדהמתי כל כך לשמוע את החדשות הללו. בעוד שאני רואה זאת כמורכב לבטא את רגשותיי במילים כתובות, חשתי מחויבות לחלוק את המחשבות שלי אתך ועם משפחתך.

אביך היה מופת והמחשה לשיעור קומה וגדלות של אדם אשר הצליח להיות איש העולם ומלומד, תוך כדי שהוא שומר את החסידישקייט של חסיד זקן מוערך.

היה לי הכבוד והעונג להכיר אותו ולבלות אתו זמן יקר במהלך חמש השנים האחרונות.

המפגש הראשון עם אביך גילם את הרושם הבל יימחה שהוא עשה עלי.

המילים הראשונות שלו אלי, אחרי אמירת "שלום עליכם", היו ביטוי לדאגה שלו למעני. שנינו אמרנו קדיש באותו זמן. זה היה הקיץ הראשון באוורגרין, והיינו יחד בהרבה תפילות. הוא היה מספיק מבוגר להיות אבא שלי, ועם זאת, הוא דאג רק לוודא שאני לא

אהיה מודאג אודות לקבל את העמוד. בעוד שאני תמיד ויתרתי ונתתי לו את העמוד המרכזי, הוא תמיד חיכה כדי לוודא שגם לי יש מנין.

שמתי לב שהוא הקדיש הרבה מזמנו ללימוד בבית הכנסת, ובמידה של העזה שאלתי אותו אם ירשה לי להצטרף אליו בלימודו. בדרכו, כמו סבא טוב, הוא הסתכל עלי ואמר, "בוודאי, למה לא?!"

במהלך ימי הקיץ בחמש השנים הבאות, חמש הקייצים הבאים, ניצלתי כל הזדמנות ללמוד אתו. למדנו בעיקר גמרא כי תמיד היתה לו מסכת מסוימת שהוא רצה להשלים. למדנו יחד גם שיחות. היינו לומדים כמה שורות, ובאופן בלתי נמנע הוא היה מקשר את הלימוד לסיפור חסידי או למפגש שהיה לו עם הרבי. לאחר מכן היינו לומדים עוד כמה שורות והוא היה מקשר את הלימוד עם סיפור מהתנ"ך, סיפור על אמורא או אחד הראשונים.

הוקסמתי מהידע שלו ומאוצר הסיפורים העשיר שלו. נהניתי מכל רגע. הייתי מרותק לדבריו בצורה גלויה, עד כדי כך שהוא היה אומר לי בחיוך 'אני רואה שאתה אוהב את הסיפורים שלי!"

הייתי בא הביתה וחוזר על הסיפורים בשולחן השבת. אחרי השבת, הייתי מטלפן לאחי חיים שהוא מגיד-שיעור במוריסטאון וחולק אתו כמה מהסיפורים, מספק לו חומר בשביל ההתוועדויות שלו עם בחורים. הלימוד עם אביך היה הפסגה של ימי הקיץ שלי. משהו שאני באמת מצפה לו.

לעיתים קרובות הוא היה מספר לי בסיפוק על הפעולות המגוונות של ילדיו ונכדיו. הוא היה גאה במיוחד לשתף בדברים על פעילות השלוחים, או לספר איך הנכדים אומרים דברי תורה כשהם סועדים בביתו אפילו ביום חול רגיל. היה לי הכבוד להיות בהתכנסות לכבוד יום הולדתו השמונים. היתה זו התכנסות מצומצמת שנכחו בה בעיקר בני משפחה, אבל האהבה והכבוד שהיו ברגשות שהובעו כלפי אביך וממנו, היו המחשה של חיים מלאים טוב וחסד.

באוורגרין אביך הלך לבית הכנסת כשהוא משתמש בשביל שעבר ליד ביתי. יש לי חשד שהוא עשה זאת כי זה השביל היחיד בין הבית שלו לבית הכנסת שמחבר את הדרך עם המעגל הפנימי, בלי לחצות במקום שעלול להיות בו דשא רטוב. תמיד יכולתי לדעת שהגעתו היא סימן שתיכף תתחיל שעת התפילה בבית הכנסת. הייתי מביט החוצה מבעד לחלון ואומר לעצמי: הנה עובר חסיד אמיתי", מסיים מר בראפמן.

יצווה את בניו

אישיות מאד משפחתית היה ר' הירשל. הוא היה דוגמה ומופת של התמסרות לביתו, לרעייתו ולילדיו. למרות עיסוקיו הרבים והמסועפים במסחר שמטבע הדברים דרשו ממנו להשקיע זמן רב וכחות רבים, דעתו הייתה נתונה כל העת לביתו, לרעייתו ולבניו ולבנותיו.

ר' הירשל דאג לניהול העסקים וניהול הבית היה על כתפי תבדל"ח רעיתו מרת רבקה.

למרות העשירות לה זכתה משפחת חיטריק בס"ד, הם לא חיו בפאר מנקר עיניים, ולא נהגו לרכוש מותרות, אם כי ר' הירשל טרח שהבית יהיה מטופח ומושקע, ובני הבית ייראו באופן מטופח והולם.

את ימי ראשון בשבוע, יום המנוחה השבועי בארצות הברית בו העסקים סגורים, היה מקדיש ר' הירשל לעיסוקים ביתיים כמו טיפול בגינה ובגידולי חצר, הטיפול ברכב המשפחה וכדומה.

בית פתוח לרווחה

בית משפחת חיטריק היה בית של הכנסת אורחים. בית המשפחה המה תמיד מאורחים, בני משפחה, חסידים ואנשי מעשה, שהתקבלו כולם בסבר פנים יפות, כאשר ר' הירשל ותבדל"ח רעייתו מרת רבקה דואגים לכל צרכיהם של האורחים ונותנים להם הרגשה חמימה וביתית.

במיוחד היה הבית פתוח לרווחה ומלא אורחים בימי חודש תשרי, החודש השביעי המרובה במועדות. אז היו מגיעים אורחים רבים, וקרובי המשפחה מרחבי תבל, וכן ידידים ומכרים שידעו כי בבית משפחת חיטריק, הסמוך לבית חיינו 770, ייהנו מאירוח חם ולבבי ביד רחבה בעת שהותם בחודש תשרי בצילא דמהימנותא, בצל קדשו של הרבי.

בין אלו היו גם אורחים חשובים מעסקני חב"ד בארץ הקודש, וחסידים נוספים. כאשר מ"צעירי חב"ד" המרכזית בניו יורק ביקשו להביא אורחים חשובים לחצרות קדשנו וחיפשו

ר' הירשל מצידו ייקר מאוד את הזכות לארח בביתו את הבאים לחצרות קדשנו בכלל, ובמיוחד בימי חודש השביעי, והדבר גרם לו קורת רוח רבה.

עדות לכך משמש הדבר הבא. בראשית חודש אלול תשל"ב ביקש ידידו של ר' הירשל, הרה"ח ר' נחום יעקובוביץ מאנטוורפן שבבלגיה, במכתב לר' הירשל לארח את בנו הרב יונה, באותם ימים בחור צעיר, בחודש תשרי המתקרב.

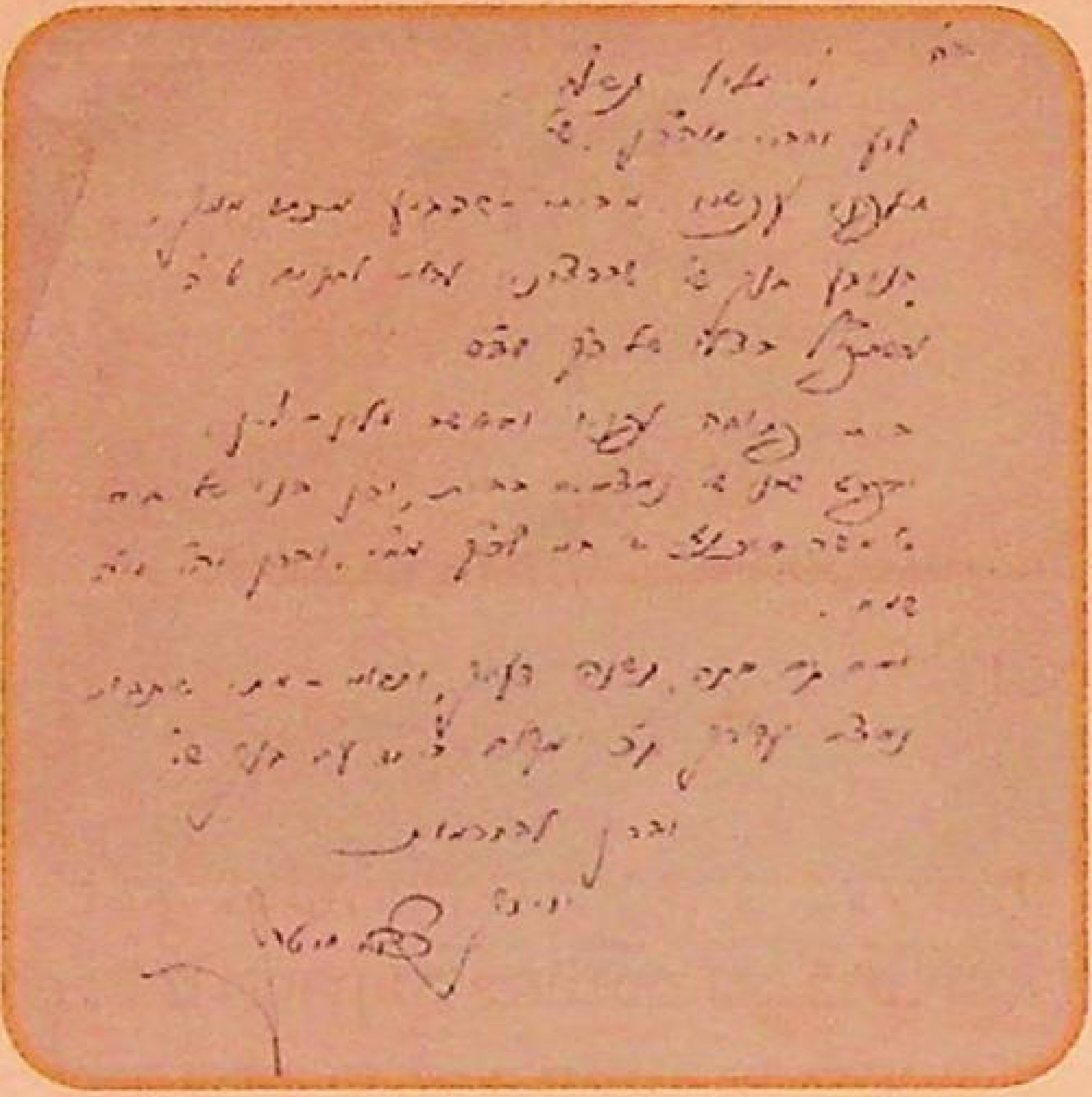

בתגובה לבקשה הזדרז ר' הירשל לשגר לידידו את המכתב הבא, הנושא את התאריך י' אלול תשל"ב:

לרעי וחברי מוהר"נ שי'

טלפנו עכשיו מביתי - שהגיע מכתב ממך בנוגע בנך שי' שברצונו לבוא לחגים אי"ה להסתופף בצילו של כ"ק אד"ש.

ביתי פתוח לפניו, ובאשר אלין - ילין.

ובפרט שבניי שי' נמצאים בבית, וכן בנו של גיסי ר' משה אשכנזי שי' בא לכ"ק מארץ ישראל, ובכן יהי' בע"ה שמח.

ואם גם אתה תשנה דעתך ותבוא - מתי שתבוא נמצא עבורך ג"כ מקום ביחד עם בנך שי'.

ובכן להתראות,

ידידך צבי חיטריק

ואכן, מכתב זה, על מילותיו הלבביות ורגשי הידידות העמוקים שבו, מבטאים נאמנה את השמחה וקורת הרוח של ר' הירשל, לצד אהבת ישראל העמוקה שניחן בה, על הזכות לארח בביתו את אורחי החודש השביעי בצל הקודש.

סדר בנפש ומבט למרחוק

ר' הירשל היה מסודר ומתוכנן בכל המובנים. סדר היום שלו היה מסודר, הופעתו הייתה מסודרת ושולחן העבודה שלו היה מסודר תמיד. צורת האכילה שלו, אופן הליכתו, וכל דבר בו נגע - היו מתוך סדר והקפדה. היה לו סדר בנפש.

כך היה ר' הירשל מסודר ביותר בזמן והקפיד שלא לאחר. גם אחרי התוועדויות הקודש של הרבי שהסתיימו בשעה מאוחרת בלילה, כשחזר לביתו היה מסדר את בגדיו ליום המחרת, מתעורר בשעת הקימה הרגילה, אחרי מעט שעות שינה, כדי להתחיל יום נוסף של עשייה. בני משפחתו מעידים שר' הירשל מעולם לא נראה יושב בטל. תמיד היה עסוק ובכל עת שהיה פנוי מעשייה, היה מעיין בספר וממש סלד מבזבוז זמן.

מבט רחוק היה לו לר' הירשל. היתה לו יכולת לראות דברים למרחוק ולצפות התפתחויות עתידיות. כך בעסקיו וכך גם בתחומים נוספים. היה לו את האומץ להציע דברים שעוד לא היו קיימים באותה שעה. כך אמר ר' הירשל פעם לבני המשפחה, בעקבות נסיעותיו הרבות למזרח הרחוק, כי יש להביט על המזרח הרחוק כמקום עתידי לשליחות שכן אזור המזרח הולך להיות מרכז העולם, וזאת בשעה שטרם פעל שם אף שליח קבוע.

למצות את הפוטנציאל

עיקר שימת לבו של ר' הירשל היה בהשקעה ובהתמסרות לחינוך צאצאיו. למרות וחרף עיסוקיו הרבים, בעסקי הפנינים והיהלומים ובעסקנות הציבורית המסועפת שניהל, ראה ר' הירשל חשיבות עליונה להקדיש זמן ושימת לב לחינוך בניו ובנותיו.

הוא עצמו, כמי שלא הלך בצעירותו מעולם ללימודים סדירים בבית ספר, ביקש להשלים חסרון זה בחינוכם של בניו. הוא היה משקיע רבות בחינוך צאצאיו, ואהב מאוד ללמוד עמם. כל ספר חינוכי או לימודי שהילדים היו זקוקים לו לצורך לימודם, הוא היה עובר עליו ומעיין בו קודם לכן ורק אחר כך היה מאפשר להם להשתמש בו.

ר' הירשל הרבה לעודד את ילדיו להצלחה בלימודים. הוא ראה בכל אחד את הפוטנציאל הלימודי שלו ולא הרפה עד שראה שהם ממצים את יכולותיהם. תמיד היה אומר להם - אם רק תרצו ותתייגעו תשיגו ציונים גבוהים ובעזרת ה' תצליחו.

בסעודות השבת והחגים, ידעו כל צאצאיו כי הם יהיו "חייבים" לומר 'ווארט' תורני על הפרשה או מעניינא דיומא. גם בחנוכה לא היה ר' הירשל מעניק את ה"דמי חנוכה" לנכדים עד שיאמרו עניין כלשהו בלימוד.

כשם שהיה אדם מסודר בכל פרט בחייו, כך היו פני הדברים באשר לחינוך ילדיו. היו לו לר' הירשל מגירות עם תיקיות עבור כל אחד מהילדים בכל נושא, והוא ניהל מעקב מסודר אחרי הלימוד והחינוך של כל ילד.

בהזדמנות מסוימת יעץ לבתו אסתר שכל פעם שהיא שומעת סיפור חדש או רעיון תורני-חסידי לא מוכר, תרשום זאת לאלתר ותשמור את הדברים בצורה מסודרת, כדי שיהיה לה לתועלת לעת הצורך.

ר' הירשל עם בנו יוסף יצחק בחגיגת הבר מצווה שלו, כ"ג חשון תשכ"ה

ר' הירשל נושא דברים בחגיגת הבר מצווה

ר׳ הירשל אף ביקש שילדיו ירחיבו את ידיעותיהם בתחומים שונים כמו הכרת שפות נוספות, נגינה בכלים שונים וכדומה.

בד בבד, עיקר האחריות על חינוך הילדים הייתה על כתפי האמא תבדלח״ט. היא זו שעקבה בתמידות אחרי התקדמותם הלימודית, הכנת שיעורי הבית והלכה לאסיפות הורים וכדומה.

דוגמה חיה

את אהבתו הגדולה לרבי ודבקותו למען כל ענייני הקדושים, ביקש ר׳ הירשל בכל מאודו להנחיל לבניו אחריו. הוא השתדל בכל מאודו להנחיל להם את ערכי היסוד שהינחו אותו תמיד ובמרכזם אהבת תורה ויראת שמים, הליכה בדרכי החסידות, דבקות ברבי נשיא דורנו וההתמסרות ודאגה לזולת.

הוא עשה זאת בראש ובראשונה באמצעות דוגמה אישית. בני משפחתו ראו את אורח חייו של אביהם, כיצד עסקיו המסועפים מהווים כלי וצינור לקידום רצונות הקודש של הרבי. כיצד הוא מוזיל מכספו ומרכושו למען המוסדות ולמען השלוחים וכיצד כל שיחו ושיגו נתון לכבודו של הרבי.

אולם ר׳ הירשל לא אמר בכך די. בכל הזדמנות הוא היה חולק עם בני משפחתו את רגשותיו אל הרבי, ואת המחויבות של כל חסיד להתמסר בכל מאודו לקידום ענייניו הק׳, וכי ההתקשרות אל הרבי אמורה לעמוד במרכז חייו של החסיד.

המחותן האמיתי - הרבי

כפי שסופר לעיל, בשמחות הנישואין המשפחתיות היה נוהג ר׳ הירשל לספר את המאורע בו הרבי אמר לו אישית כי חשוב לברך על ארבעת המינים של הרבי הריי״צ שכן ל״ולקחתם לכם״ יש עצה - ׳מתנה על מנת להחזיר׳ ואילו ל״הדר״ אין תחליף. וכך היה מבקש ר׳ הירשל להעמיד את ביתם החדש של הזוג הצעיר על אדני ההתקשרות.

בהזדמנויות אלו היה מספר סיפור נוסף באותו הקשר:

אחד מחבריו לספסל הלימודים בישיבה, היה בחור מצוין, חסיד ולמדן. משפחתו של הבחור הייתה פשוטה ואביו עמל לפרנסתו כחקלאי בחווה כפרית באחת מערי השדה של ארה״ב. בבוא העת, בא הבחור למזל טוב בקשרי השידוכין, עם בת ממשפחה רבנית מכובדת מברוקלין.

במסיבת ה״ווארט״, פגש אבי הכלה, הרב המכובד, לראשונה את מחותנו החדש, ונדהם לראות מולו יהודי פשוט בלבוש כפרי, מה שלחלוטין לא תאם את הציפיות של אבי הכלה.

בחגיגת בר המצווה של יוסף יצחק חיטריק.
יושבות בשורה התחתונה: הבנות אסתר ושרה. יושבות במרכז: מרת קיילא חיטריק ומרת לאה קרסיק.
עומדים: הרב יהודא, האבא ר' הירשל, חתן הבר מצווה, האמא מרת רבקה, והאח אהרן

בו במקום הודיע אבי הכלה כי השידוך בטל ומבוטל, וכי לא יעלה על הדעת שבתו תשתדך עם משפחה פשוטה שכזו. מובן מאליו כי לבו של החתן נשבר בקרבו.

בערב יום הכיפורים, כאשר הרבי הריי"צ כבר היה לבוש בקיטל ועטוף בטלית ומוכן ל'כל נדרי', זימן הרבי לחדרו את הגה"ח הרב מרדכי מענטליק, והורה לו להיפגש בהקדם עם אותו רב ולומר לו כי הרבי הריי"צ ביקש למסור לו: 'אני המחותן שלך'...

מיד בצאת הצום, ביצע הרב מענטליק את שליחות הרבי הריי"צ, נסע לאותו רב ומסר לו את דברי הרבי.

בשומעו את דברי הקודש של הרבי, הודיע הרב מיד כי באם כן, השידוך הוא שידוך הגון ביותר, וכך הם הקימו בשעה טובה את ביתם בישראל.

ר' הירשל היה מספר תמיד סיפור זה, תוך שהוא מטעים בפני החתן והכלה ובני המשפחות: דעו לכם, בכל שמחת חתונה בה החתן למד בישיבה של הרבי, הרבי הוא המחותן הראשי של השמחה, ואם כן השמחה ובנין הבית החדש של החתן צריכים להיות בהתאם לכך!

[וראה גם באגרת קודש של הרבי הריי"צ מי"ג שבט תש"ג[7], "מיום היווסד תומכי תמימים שהיה הוד כ"ק אאמו"ר . . קורא את התלמידים שי' בשם בנים, וכשהיה תלמיד מגיע לעונת שידוכין ואירוסין היינו אנחנו המחותנים. וכן הוא גם עכשיו עם תלמידנו יחיו שהם בנים ואנחנו המחותנים, ועם מחותנים כאלו אפשר להתייחס ולקוות לחסדי השי"ת כי הוא ישפיע להם רוב טובה בגשם וברוח"].

דמות המופת של ר' אלי' חיים

כדמות מופת של חינוך חסידי לתורה ויראת שמים, ראה ר' הירשל את דמותו של מורו הרה"ח ר' אלי' חיים ע"ה רויטבלאט אצלו למד תורה בנעוריו בסמרקנד (כפי שסופר לעיל).

על כך היה ר' הירשל מספר תדיר:

התמסרותו של ר' אלי' חיים לתלמידיו הייתה ללא גבול. בשנת תשכ"א, כשחזרנו משליחות הרבי בברזיל, למד בננו הגדול יוסף יצחק ב"תומכי תמימים" ברחוב בדפורד. הבן הצעיר, אהרן, למד ב"אהלי תורה" אצל מורי ר' אלי' חיים.

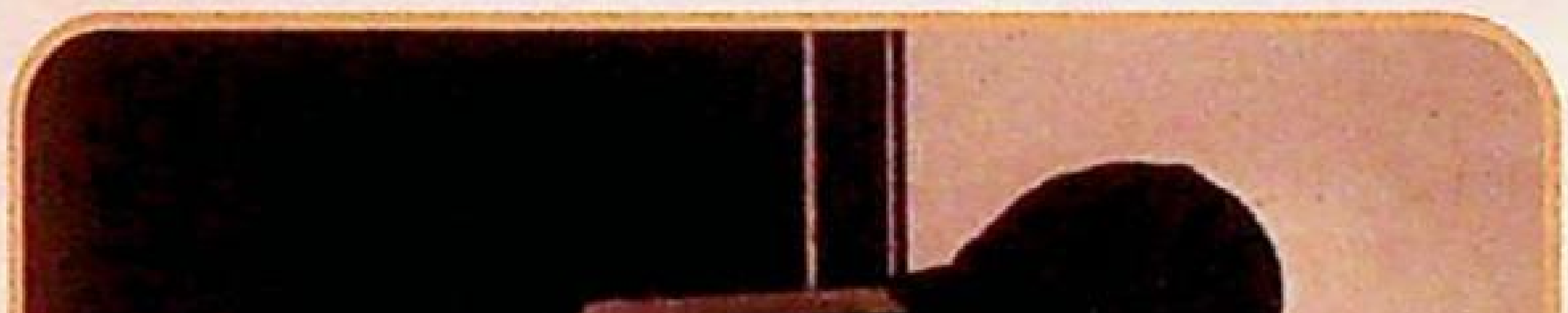
האחים יוסף יצחק ואהרן חיטריק בתקופת מגוריהם בריו

בבוקר חורפי אחד ירד שלג כבד מאוד, מהכבדים בהיסטוריה של ניו-יורק. הרחובות היו סגורים, ולא הייתה תחבורה. היות שהיינו 'ירוקים' בניו יורק ולא הקשבנו לתחזית מזג האויר ברדיו, לא ידענו שאין תחבורה ולא ידענו שבמקרים אלו יש לוודא שבית הספר פתוח, וסברנו אפוא כי גם באותו יום מתקיימים לימודים.

שיתפתי את זוגתי במצוות הבאת הבנים לחדר. היא הביאה את אהרן ל"אהלי תורה", ואני הסעתי את יוסף יצחק ל"תומכי תמימים" ברחוב בדפורד.

---

7. אגרות קודש שלו כרך יב עמוד ריד, אגרת ד'תקסג.

בערב סיפרה לי אשתי שיוסי חזר מיד הביתה, כי לא הגיעו תלמידים, והמורה לא ראה סיבה להחזיק אותו לבדו. לעומתו, כאשר אהרן הגיע ל"אהלי תורה", שמח ר' אלי' חיים שמחה גדולה על הזכות שנפלה בחלקו, שהגיע ב"ה לפחות תלמיד אחד ללימודים. הוא חיבקו ונישקו, וביקש מאוד מאשתי להשאירו והבטיח שילמד עמו כל היום, באומרו שגם הקב"ה לימד את משה רבינו שיעורים פרטיים ארבעים יום, ומשה רבינו היה התלמיד היחיד בכיתה זו...

על שאלת אשתי מה אהרן יאכל, מאחר שהמטבח סגור? ענה מורי ע"ה כי הביא עמו כריך מביתו, וישמח לחלוק אותו עם תלמידו. אהרן אכן נשאר ולמד עם ר' אלי' חיים כל היום כולו...

ומוסיף ר' הירשל: מורי ר' אלי' חיים היה אומר לי בהתוועדויות, כי החסר אצלי ביראת שמים, הוא מפני שמימיו לא העניק לי סטירת לחי בלומדי אצלו...

אינני יודע עד היום במה זכיתי (או לא זכיתי) לא לקבל מר' אלי' חיים מנה אחת אפיים, ומדוע נהג בי בבחינת "חושך שבטו".

כל התנהגותו ומהותו הייתה הקרנה והדגמה של "כך צריך להיראות חסיד", בלי גאווה, בלי 'פאלשע שטיק', חסיד בכל רמ"ח איבריו. הידור מצוות היה אצלו עד למסירות נפש בפועל ממש, פשוטו כמשמעו, ללא התחכמויות ופלפולים.

ר' אלי' חיים התמסר כל כולו לכל תלמיד ותלמיד. זהו חינוך חסידי אמיתי ופנימי, ובכל לב הנני נותן שבח והודיה לבורא עולם על שזכיתי להיות תלמידו. אף שחשך ממני את שבטו, הוא הרעיף עלי כמויות אין סופיות של אהבה וחום, תורה חסידות ויראת שמים.

להידחף בין חסידים

ר' הירשל הקפיד שילדיו ישתתפו בכל מהלך התוועדויות הקודש של הרבי, גם בהיותם ילדים צעירים. הילדים היו יושבים לידו במשך כל ההתוועדות, בין בשבת ובין בימות החול.

בהקשר זה, מספר הבן הרב יוסף יצחק:

היה זה בעשרת ימי תשובה תשכ"א, בשבוע בו חזרנו מהשליחות בבראזיל. אבי ע"ה חיכה להזדמנות שאוכל לראות את הרבי לראשונה. אמנם הרבי ראה אותי כתשע שנים לפני כן, כשהיה הסנדק שלי, בראש חודש כסלו תשי"ב, אך אני כמובן לא זכרתי את הרבי מאז...

בערב יום הכיפורים נהג הרבי לחלק 'לעקאח' לכל אחד ליד דלת חדרו הק', ואבי לקח אותי לחלוקה זו. באותם הימים לא הייתה העמידה בתור לקבלת לעקאח בצורה מסודרת, כפי שהתקיימה בעשורים שלאחר מכן.

באותם השנים הייתה הגישה לחדרו של הרבי מכל הכיוונים: מדרך המלך - מהכניסה הראשית - כפי שאבי לקחני, דרך הזאל הקטן, דרך המדרגות הפנימיות, ומעזרת הנשים (לימים משרדו של הרב גרונר) ועוד.

כילד שלא גדל בחצר הרבי, ומעולם לא הרגיש דחיפות, לא הבנתי זאת ולא ששתי מהלחץ והדוחק.

פסיעותיי הבודדות מפתח 770 עד דלתו של הרבי עברו אצלי כחוויה לא נעימה. קיימתי בהידור את הנאמר בכתבי האריז"ל, 'כל מי שאינו בוכה בעשרת ימי תשובה, אין נשמתו שלמה'.

כשהגעתי סוף סוף למפתן חדרו הק' של הרבי, הרבי הביט בי ושאל בחיוך: דאס איז דער ערשטער מאל וואס דו שטופט זיך צווישען חסידים? [=האם זו הפעם הראשונה שאתה נדחף בין חסידים?].

עניתי בחיוב, והרבי הגיב מיד: זאל זיין בשעה טובה ומוצלחת [=שיהא בשעה טובה ומוצלחת]...

עשירי או אחד עשר?

מוסיף ומספר הבן הרב יוסף יצחק:

ביום הכיפורים תשכ"ה, בעיצומה של תפילת מוסף, אמר לי אבי, כי מיד עם סיום התפילה ויציאת הרבי מבית הכנסת אתלווה אליו. הוא לא גילה לי לאן פנינו מועדות.

יצאתי אחריו, והנה הוא הולך עם קבוצת חברים בני גילו בטלית וקיטל ברחוב קינגסטון לכיוון דירת אם הרבי, הרבנית הצדקנית מרת חנה ע"ה, שברחוב פרזידנט פינת קינגסטון.

בקבוצה הלך גם הרה"ח ר' בערל יוניק ע"ה שהיה בן בית אצל הרבנית חנה, ומקורב מאד אל הרבי.

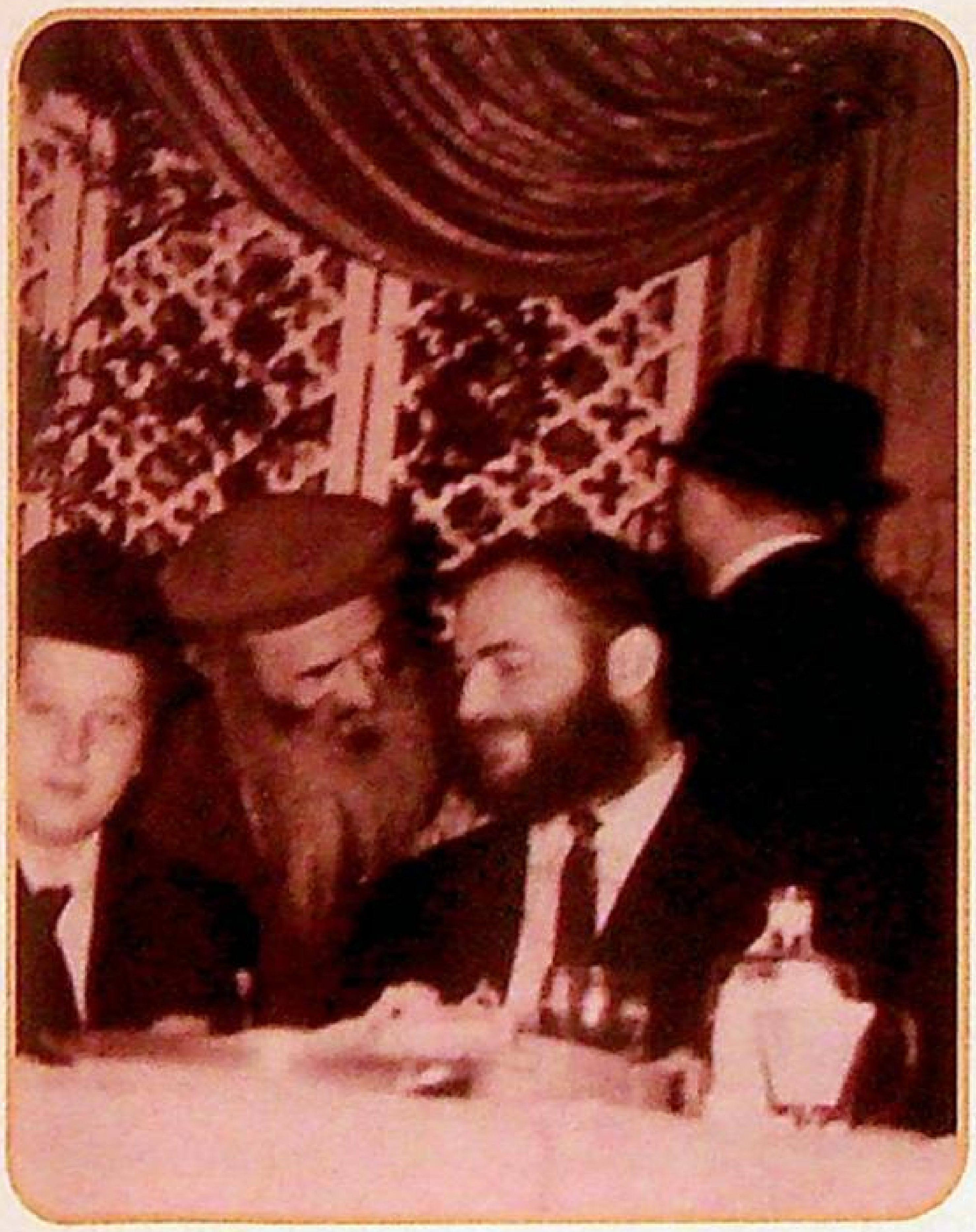

החסיד ר' אשר ששונקין משוחח עם ר' הירשל בחגיגת בר המצווה של הבן יוסף יצחק

היה זה ימים ספורים אחר הסתלקותה של הרבנית חנה, ביום השבת קודש ו' תשרי, ור' בערל היה ממונה מטעם הרבי על דירתה.

התברר לי תוך כדי ההליכה כי הרבי ביקש מר' בערל לארגן מניין לתפילת מנחה בדירתה ביום הכיפורים.

הולכים עשרה חסידים בקינגסטון בטליתותיהם, ואני משתרך אחריהם. הייתי אז חודש לפני הבר מצווה שלי.

הגענו לרחוב פרזידנט, ור' בערל פונה לאבי להבין למה אני מצטרף. אבי הסביר כי אני מתלווה אליו.

ר' בערל מסביר לאבי כי הרבי בקש להביא מנין והילד הוא האחד עשר...

אבי שהיה בעל עסק ויודע את מקצוע המיקוח, ניסה להסביר והתעקש, כי מאחר ואני עדיין לא בר מצוה, אינני נחשב לאחד עשר...

אך ר' בערל עמד על העיקרון של עשר ולא אחד-עשר, ואבי פנה אלי, והודיע לי שהוא מצטער - אין לו אישור לצרף אותי... לא נותרה בידי הברירה, וחזרתי ל-770.

איך כותבים לרבי?

עוד מספר הבן הרב יוסף יצחק:

בחודש חשוון תשכ"ו, לפני יום הולדתי הארבע-עשרה, סודר לי להיכנס ל'יחידות' אצל הרבי, כפי שהיה נהוג באותם השנים להיכנס אל הקודש פנימה לרגל יום הולדת.

שאלתי את אבי ע"ה, איך כותבים לרבי.

ענה לי אבי: אינני רוצה להגיד לך איך ומה לכתוב... כי אם אומר לך, הלא זהו מכתב שלי, מהלב שלי. אתה צריך לכתוב מכתב ממך, מהלב שלך.

ואבי סיים: לרבי כותבים כפי שכותבים לאבא, מהלב, באופן פתוח וגלוי, ללא ממוצעים...

לא להיות כאורח בישיבה

ממשיך ומספר הבן הרב יוסף יצחק:

בשנים תשכ"ח ותשכ"ט למדתי בישיבה בנוארק (כיום מוריסטאון), ובחודש אלול תשכ"ט עברתי ללמוד ב"בית חיינו" 770.

המעבר היה חד מאד. בנוארק המגורים היו ממוקמים בתוך בניין הישיבה והיינו כל השבוע, עשרים וארבע שעות, בתוך כותלי הישיבה, ואף בשבתות נשארנו בישיבה, מלבד שבת מברכים. כעת שעברתי ללמוד ב-770, ישנתי בבית הורי שגרו בקירוב מקום.

הרגשתי, כי אני לא נמצא ממש ב"תומכי תמימים", אלא אני אורח בישיבה לכמה שעות...

דיברתי עם אבי והסברתי לו את מצוקתי. ביקשתי ממנו כי יבקש מהרב דוד רסקין, המנהל והמשפיע של הישיבה, שייתן לי מיטה בפנימייה.

אבי הסכים עם טענותיי, אך אמר לי כי הוא מרגיש מאד לא בנוח לדבר עם חברו לכיתה ר' דוד על זה. הוא חשש כי הדבר יתפרש כאילו קיימת בעיה משפחתית שאינני יכול להיות בבית...

אחרי כמה פעמים של 'לחץ מתון', אבי הסכים, והוא דיבר עם ר' דוד.

אבי חזר מהפגישה כשפניו קורנות משמחה. הוא סיפר כי הרב רסקין כל כך שמח על הבקשה, והתחבר עם משאלותיי. מיד למחרת הוא איתר לי מיטה בבניין 788, כיום משרדי ה'מרכז'...

בני בנים כבנים

כשם שלבניו ולבנותיו היה ר' הירשל אבא אוהב ומסור, דואג ומתעניין, והם היו מרכז עולמו והווייתו - כך באשר לנכדיו ולנכדותיו.

"בני בנים הרי הם כבנים", אמרו חז"ל במסכת קידושין (ד, א), ואצל ר' הירשל דברי חז"ל אלו היו פשוטם כמשמעם. הוא היה סב אוהב ומסור לכל נכדיו ולנכדותיו. הוא ידע כל פרט מהנעשה עמם, התעניין והתמסר לגידולם ולחינוכם, ולא חסך כל שלאל ידו לעשות הכל כדי שיגדלו כחסידים נאמנים, ההולכים בדרכי מורשת אבות.

בנסיעותיו הרבות לבקר אצל בני משפחתו שגרו במקומות מרוחקים, אם בארץ הקודש ואם בדרום אמריקה, היה מרבה להשתעשע עם נכדיו הצעירים. הוא היה נוסע עמם לטיולים ומקדיש להם את כל זמנו. הוא היה חולק עמם סיפורים מקורות ימי חייו העשירים, מעניק להם מניסיון חייו הרב, ומעמיד אותם על רגליהם, הן בהיבטי החיים השונים והן על דרכם החסידית בחיים.

בימי האור בליובאוויטש שבליובאוויטש, לקראת חודש השביעי חודש תשרי, עת היו מגיעים אלפי האורחים לשהות במחיצת הרבי בחודש זה, ובהם גם נכדיו הגדולים למשפחות חיטריק ופיקרסקי מארץ הקודש, היה ר' הירשל דואג שהם יעמדו יחד עמו בעת ההתוועדויות בכל משך חודש תשרי, וממקומו הקבוע על בימת ההתוועדות סמוך ונראה למקום מושבו של הרבי, יזכו לראות ולשמוע את הרבי מקרוב, ולחוות את אווירת הקודש.

כך, לדוגמה, בתיעוד הווידאו מהתוועדות ו' תשרי תשמ"ח, יום ההילולא של הרבנית הצדקנית מרת חנה ע"ה אמו של הרבי, נראה ר' הירשל עומד על מקומו מאחורי הרבי,

כשלידו נכדיו מאה"ק הילדים אליעזר חיטריק בן התשע ומנחם פיקרסקי בן השבע. ר' הירשל נראה מנגן עמם יחד עם הניגונים בהתוועדות, ומכניס אותם אל תוך חוויה רוחנית מרוממת זו, כאשר הדבר גורם לו קורת רוח חסידית ועונג רוחני רב.

כאשר הנכדים שהתגוררו במקומות השליחות המרוחקים בגרו, והתעורר הצורך לשלוח אותם ללמוד בישיבות הרחק מהבית, היו מהם שהגיעו ללמוד במשך כמה שנים בישיבת "אהלי תורה" אשר בחצרות קדשנו. בתקופת לימודיהם בישיבה, התגוררו הנכדים בבית הסבא והסבתא ברחוב פרזידנט, אשר היה להם לבית במשך כמה וכמה שנים, במשך כל תקופת לימודם, כאשר הסבא והסבתא דאגו לכל מחסורם והצטרכויותיהם של הנכדים.

עם הנכדים הבוגרים שבחבורה, הוא אף היה נהנה לשחק במשחק השח-מט "בגובה העיניים, לא כסבא מבוגר אלא כחבר וכידיד קרוב.

לא היה מאושר מר' הירשל, כאשר היה רואה את נכדיו הולכים וגדלים בדרכי התורה והחסידות, כאשר חלק נכבד מהם אף זכה לצאת בשליחות הרבי למקומות מרוחקים ברחבי תבל.

במיוחד גרם לו עונג רב הנסיעות שערך אל בתי חב"ד שהקימו נכדיו ונכדותיו בערי השדה בארצות הברית ובמדינות מרוחקות. ר' הירשל היה תומך בבתי חב"ד שלהם ובפעילות נכדיו להפצת היהדות ביד רחבה. הוא היה שותף קרוב לכל פועלם, והנכדים היו מתייעצים עמו מניסיונו העשיר על הדרכים להתמודדות עם האתגרים השונים בעבודת השליחות.

"זה חלקי מכל עמלי", היה ר' הירשל אומר לעצמו, בראותו את דור הישרים המבורך שזכו הוא ותבדל"ח רעייתו רבקה להקים.

הנכדים והנכדות, מצידם, החזירו אהבה גדולה לסבא ולסבתא. ביודעם את ההתמסרות המופלגה שלהם לגידולם ולחינוכם, הם עשו הכל כדי לגרום להם נחת רוח חסידית אמיתית.

"א אידישע קאפ"

דוגמה לקירבה הדדית זו שבין ר' הירשל ונכדיו, הנה רשמים אישיים מרגשים שכתב אחד הנכדים, יבדל"ח, הר' בן ציון שמטוב מאורוגואי, על הסבא ר' הירשל.

הדברים נכתבו לאחר פטירתו של ר' הירשל בשנת תשע"ב. הם נכתבו הוא במקורם בספרדית, ופורסמו ב'בלוג' של בית חב"ד באורוגואי. לאחר מכן הם פורסמו בעיתון מקומי, ובכלי תקשורת נוספים. לפנינו הדברים בתרגומם ללשון הקודש:

וכך כותב הנכד:

ר' הירשל בהתוועדות ו' תשרי תשמ"ח, ביחד עם נכדיו הצעירים מנחם פיקרסקי ואליעזר חיטריק

ר' הירשל עובר לפני הרבי ביחד עם נכדו הגדול מנחם מענדל חיטריק, ב'יחידות' לברי מצווה

ר' הירשל עם הנכדים למשפחת חיטריק, בבית המשפחה בצפת

ר' הירשל ורבקה עם הנכדים למשפחת שמטוב, בבית המשפחה במונטווידאו, אורוגוואי

ר' הירשל בעת לימוד עם הנכד בן ציון שמטוב, במונטווידאו

ר' הירשל עם גיסו יבדל"ח הרב דוד משה ליברמן,
יחד עם נינם המשותף, הילד מנחם חיטריק, בנו של ר' אליעזר, השליח בנירנברג שבגרמניה

ר' הירשל משתתף בחגיגת הנחת תפילין לנכדו הת' בן ציון שמטוב מאורוגוואי, בחצר האוהל הק'.
נראה בתמונה גם הסבא הרה"ח ר' אברהם יצחק שמטוב. הסבא-רבא הרב יהודא חיטריק נושא דברים

ר' הירשל מתוועד יחד עם נכדיו יוסף יצחק ומנחם מענדל שמטוב ואיצ'ה הילדסהיים,
בעת שמחת ה'ווארט' של מנחם מענדל - ט' אדר תשס"ט

אני יושב במטוס שייעדו ניו-יורק, כדי להשתתף בהלוויה. הלווייתו של יהודי בן שמונים וארבע שעבר התקף לב שלישי לפני חודש. ועם זאת, אני לא מאמין שזה קורה.

לא תיארתי לעצמי שסבי, הרב צבי הירש חיטריק, שהייתה לו כזו חיוניות, כבר איננו אתנו פיזית.

זיכרונות רבים עולים בראשי כעת, ועיניי לא יכולות להישאר יבשות. היה לי העונג לגור בבית של סבא וסבתא חמש שנים.

הוא השפיע מאד על חיי. הגדרות רבות עולות בראשי כשאני מנסה לתאר אותו. יושר. צדקה. הכנסת אורחים. אהבת ישראל. לימוד תורה ממש בהתמדה. ג'נטלמן. איש שאצלו מילה זו מילה. לא מבזבז זמן. "א אידישע קאפ". וכל זה בין איכויות רבות נוספות.

אבל האיכות ה"ייחודית" שעולה בראשי היא שסבא היה "סוחר יהודי". הוא היה איש עסקים בעולם המודרני ויהודי ירא שמים שלא קיצר דרך. הוא ידע היטב איך לאחד את שני העולמות הללו בצורה מופתית וללא דופי.

כשסבא בכה

אני זוכר את הסיפור שהוא סיפר בבית חב"ד באורוגואי בקידוש הבר-מצוה שלי.

הוא סיפר על אדם שפנה אליו באחת מנסיעותיו לבריסל וביקש עצות איך לפתור את "בעיית השבת".

בענף התכשיטים, המכירות העיקריות מתרחשות בסוף השבוע. והאיש הזה שאף לקבל "הפסקה" משבת.

כשסבא סיפר את הסיפור הזה, הוא התחיל לבכות ולא היה יכול לסיים את דבריו. הוא אפילו לא הצליח לסיים את נאומו...

סבא הבין את האתגרים של 'העולם החדש' והוכיח כיצד בעניני יהדות אין "הנחות". העולם והתורה יכולים לחיות בשלום לחלוטין, יד ביד.

כיום, ברוך השם, זה הרבה יותר מצוי. אבל אז, בשנות השישים והשבעים, יהודי בחליפה ומגבעת, עם זקן, שלא אוכל דבר שלא הוכן על ידי אשתו בניו יורק, עושה עסקים ביפן, לונדון, לאס-וגאס, והונג קונג, לא היה מראה כל כך נפוץ.

לא הרבה שנים אחר כך, כשלמדתי בישיבה בדטרויט, פגשתי תכשיטן לא יהודי. היה זה במהלך הסיור השבועי שלי למצוא יהודים לחלוק איתם קצת דברי תורה ולהציע להם לקיים מצוה.

אחרי שתחילה שאלתי את השאלה המפורסמת "סליחה, האם אתה יהודי?", שאלתי אותו האם במקרה הוא מכיר את הסבא שלי - כיון שהוא בעסקים באותו תחום. "הסבא

שלך הוא מיסטר חיטריק?", הוא שאל אותי בתדהמה והוסיף "הוא האיש הכי ישר שפגשתי בעולם".

זו לא הייתה הפעם האחרונה בה שמעתי כזה ביטוי אודות סבי, מפי יהודים ולא יהודים כאחד.

איך לנוח מעבודה

כל בוקר, אחרי התפילה במניין ואחרי קריאת העיתון עם קפה, סבי נסע למנהטן. הנסיעה, בשעה הזו ביום, נמשכת כשעה. זו הייתה אצלו שעה של לימוד תורה.

אם תיכנסו למכונית של סבי ותפתחו את תא הכפפות, כנראה תמצאו שם כרך של גמרא ומפרשים או עלון הלכה, והדיסק כנראה יהיה שיעור תורה.

כל יום אחרי ארוחת ערב (ויום של מסחר עם הלחץ מהסוג שרק מנהטן יכולה לגרום לאדם), סבא פנה ללימודים שלו. גמרא, שולחן-ערוך ופוסקים, פרשת השבוע ושיחות של הרבי (שהוא כל כך אהב). ובשבת, ברור שזה היה העיסוק המרכזי שלו.

זה היה בלתי אפשרי לנהל שיחה עם סבא יותר מחמש דקות, מבלי שהוא יפנה לדברי תורה. זה היה בלתי אפשרי.

שיחת בוקר

לפני מספר שבועות, שלוחים של הרבי מרחבי העולם התכנסו בקראון-הייטס לכינוס השלוחים העולמי. לצד שלוחים שבאו "להטעין את המצברים", באו גם "ידידי חב"ד" שהגיעו עם השלוחים הנכבדים שלהם לבלות את הסוף שבוע הבלתי נשכח הזה בברוקלין.

השנה הייתה לנו הזכות לארח במסגרת זו שלושה ידידים מאורוגואי. ביום ראשון בלילה, אחרי ה'באנקט' המפורסם המעורר השראה, שאלתי את אחד מהם מה היה רגע השיא שלו במהלך הסופשבוע.

"למעשה, מה שהרשים אותי הכי הרבה היה כשהייתי בבית הסבא שלך ביום שישי בבוקר, כשאכלו ארוחת בוקר ובנו של הבן-דוד שלך נכנס", הוא אמר.

"אחרי שאמרו שלום זה לזה, הדבר הראשון שהסבא שלך שאל את הנין שלו, ילד בן עשר, היה - מה היו הלימודים האחרונים שלו בחיידר, והתחיל לדבר על הנושא.

הבט, הנה יהודי זקן בן 84, הנין שלו (אחד מיותר ממאה נכדים ונינים, בלי עין הרע) בא לביתו והסבא נותן לו את מלוא תשומת הלב ומדבר אתו על הלימודים שלו".

סבא היה דוגמה אישית של מי ששקוע לגמרי בעולם התורה והמצוות גם בהיותו בעולם העסקים התחרותי.

ר׳ הירשל בעת משחק שחמט יחד עם נכדו לוי חיטריק, בנו של ר׳ אהרן

ר׳ הירשל בעת משחק שחמט יחד עם נכדו בן ציון שמטוב

ר' הירשל בעת משחק שחמט עם נכדו אליעזר לרמן במעון הקיץ המשפחתי

ר' הירשל בעת משחק שחמט עם נכדו שמואל פיקרסקי

ר' הירשל ובתו שרה זלמנוב,
במשרדי חברת "סיטרה"

סבא שרד את הרדיפות של יוסף סטאלין ואת שנות הרעב בברית המועצות, וההישג הכי גדול שלו היה בעובדה שהפגין כי הקב"ה קיים "בעולם החופשי", כמו לרגלי הר סיני לפני יותר משלושת אלפי שנים.

סבא, אני מתגעגע אליך. המסר שנטעת בי ובאחרים על ידי הדוגמה האישית שלך יישאר לנצח. אני מקווה לאמץ אותם אישית, כדי שבפעם הבאה לא ישאלו אותי האם היית הסבא שלי כי זה יהיה מובן מאליו.

מכבדה יותר מגופו

כאמור, ר' הירשל היה איש משפחה בכל ליבו ומאודו והיה מסור ונתון לבני משפחתו בכל נפשו. במיוחד רחש כבוד והערכה רבה לרעייתו, תבדל"ח, מרת רבקה תחי' והוא נהג בה כבוד רב.

ר' הירשל נתן לרעייתו תמיד את התחושה וההרגשה שהיא מלכה בעיניו וביתם הנו ארמון מלכות עבורה. הוא ביקש תמיד לשמח את לבה, והיה משמחה מעת לעת במתנות תכשיטים ואבני חן.

רעייתו, מצידה, החזירה לו באותו מטבע ונהגה בו כמלך. מידי בוקר, טרם צאתו לעבודתו, הייתה מלווה אותו עד פתח הבית ומציידת אותו במאכלים שהכינה עבורו לאכול במשרד.

מידי ערב, כאשר ר' הירשל היה חוזר לביתו מיום העבודה, היה השולחן ערוך ומסודר לקראתו. הוא היה מקפיד לשבת עם זוגתו והם היו סועדים יחד את סעודת הערב, כאשר הוא משתף אותה בכל מה שעבר עליו במהלך היום בעסקיו.

רחוק מפנינים מכרה

לפנינו כתבה עיתונאית שפורסמה בעיתונות הישראלית בשנת תשמ"ז, אודות היחס המיוחד והמכבד של ר' הירשל לרעייתו, הנושא את הכותרת "טבעת מנסיכה לנסיכה":

הגב' רבקה חיטריק עוד לא עברה את השישים, אך נראית הרבה פחות. היא אשת חיל אמיתית, גם אבל לא רק במובן שמחבר ספר "משלי" משבח את נשות

ר' הירשל ורבקה חיטריק

החיל. שישה ילדים נשואים (ארבע בנות ושני בנים), עשרים וחמשה נכדים, נכון לשעה זו, כן ירבו. בן ובת וכמעט מחצית ממנין הנכדים נמצאים בארץ, היא בתל אביב, הוא בצפת.

הם חסידים ומיותר לומר שעלו לארץ במצוות רבם, שהוא - ניחשתם - הרבי מליובאוויטש. הבת הקטנה, שרק לפני כשנתיים נישאה, נמצאת עם בעלה באורוגוואי, בשליחות. אין שם חלב כשר, בשר מביאים מניו יורק, אין חברה, אין כלום, אבל יש יהודים ו"הרי שליחים שולחים למען היהודים ולא למען הנוחות" - אומרת רבקה. לפעמים כאשר מתגעגעת ו"בא לה", היא קופצת על מטוס ומגיעה לאורוגוואי, או לצפת, או לתל אביב.

בעלה ר' הירש, מעשירי הקהילה, זהב ואבני חן, עסקיו חובקים עולם. נוסע לטוקיו, לבנגקוק (שם הקים באחרונה מקווה, עבור הסוחרים היהודים שעובדים במקום, יחד עם נשותיהם) וגם לברית המועצות.

בכניסה לרוסיה, ארץ הולדתו, הוא נשאל פעם כמה כסף יש אצלו? והשיב שיש לו כתב אשראי על מיליון דולר, כי היה בדרכו למזרח הרחוק לרכוש סחורה. הפקידה ביקשה אותו להמתין רגע. קראה לחבריה כדי לראות "איך נראה מיליונר אמריקני אמיתי".

יותר ממה שהוא אמריקני "אמיתי", ר' הירש הוא יהודי אמיתי. יצא מרוסיה בחוסר כל, התגלגל בישיבות, סבל חרפת רעב, עד שיצא למרחב. תחילה בברזיל ואחר כך כאן, בניו יורק. היום הוא "גביר" עם סגנון, עם ידע רב, הן במילי דעלמא והן במילי דשמיא ומפזר הון רב למעשי צדקה וחסד.

בכך נמצאת אשתו, רבקה, שותפה נאמנה לו. אחרי שגידלה וחינכה שישה ילדים לתורה ולתעודה, בתחילה בתנאים קשים, עתה כשכולם נשואים, היא פנויה למעשי צדקה, פעילויות בגלוי ובסתר, הן במסגרת ארגון נשי חב"ד והן באופן פרטי, בצורת "מתן בסתר", שאיש לא יודע מה ומי.

באחרונה סייעה בהפקת סרט וידיאו על חמש בעלות תשובה נודעות, שמטביעות חותם על נשות הקהילה החרדית בברוקלין. את הסרט עשתה בעלת תשובה נוספת, שהיתה בעבר מפיקה בטלוויזיה הישראלית. הסרט נשלח גם לאורוגוואי, תורגם לספרדית ומסייע שם לפעילות הבת ובעלה השליח.

בעלה משבח ומהלל אותה ומתבטא בנוסח רבי עקיבא, שאמר לתלמידו על רחל אשתו: "שלי ושלכם - שלה היא". נדיר לראות חיבה כזו בין בני זוג, הנשואים זה לזו ארבעים שנה. ומאחר שעיסוקו של הירש בתכשיטים, אך טבעי הוא שרבקה אינה סובלת "מחסור" בתחום זה.

אולם באחרונה הוא עשה מעשה בלתי רגיל כאשר נודע לו כי בז'נווה מוציאים למכירה פומבית את התכשיטים שבעיזבון הגב' סימפסון - שלח לשם נציג מיוחד שהשתתף במכירה וקנה טבעת משובצת יהלומים, במחיר "מציאה" של 33 אלף דולר.

ר' הירש קנה את הטבעת לרבקה רעייתו, אולם היא לא רוצה לענוד אותה ("יש לי מספיק, כמה תכשיטים אני צריכה"), ובינתיים מוצגת הטבעת בעסק המשפחתי שבמנהטן, מאחורי זכוכית משוריינת.

אבל ל"נסיכה" רבקה חיטריק די בתשומת הלב של בעלה. כבוד הטבעת וכבודה של מיסיס סימפסון במקומם מונח, אך רבקה חיטריק נהנית יותר מנכדיה, שבמועדי תשרי ממלאים את ביתה הגדול. שניים באו מצפת, שישה מתל אביב והשאר מצויים בקרבת מקום, באים לשחק בבית סבא וסבתא. זו נחת יהודי אמיתי, או כמו שאומר בעל "משלי" על אשת חיל "רחוק מפנינים מכרה". אין ספק שגם טבעת משובצת יהלומים במשמע...

בן יכבד אב

הכיבוד אב שנהג ר' הירשל באביו הרה"ח ר' יהודא ז"ל, היה מופלא ביותר.

חמשה דורות בתמונה אחת: משמאל יושב הסבא-רבא הרב יהודא, מימין הסבא ר' הירשל, לימין הרב יהודא יושב הנכד ר' יוסף יצחק, לימינו יושב הנין ר' מנחם מענדל, האוחז בידיו את בן הנין אליהו עקיבא

הרב יהודא נושא דברים בשמחה משפחתית, לצד חתניו הרב דוד משה ליברמן, ור' הירשל חיטריק.
בתמונה נראים גם האח הרב אהרן חיטריק, האחיין הרב מרדכי שמואל אשכנזי,
והגיס הרב שלום בער שניאורסאהן

הרב יהודא בהתוועדות משפחתית עם בנו ר' הירשל, נכדו ר' יוסף יצחק, והנין שמואל חיטריק

הרב יהודא באמירת "לחיים" עם בנו ר' הירשל, ועם הר' ישראל זלמנוב, חתנו של ר' הירשל

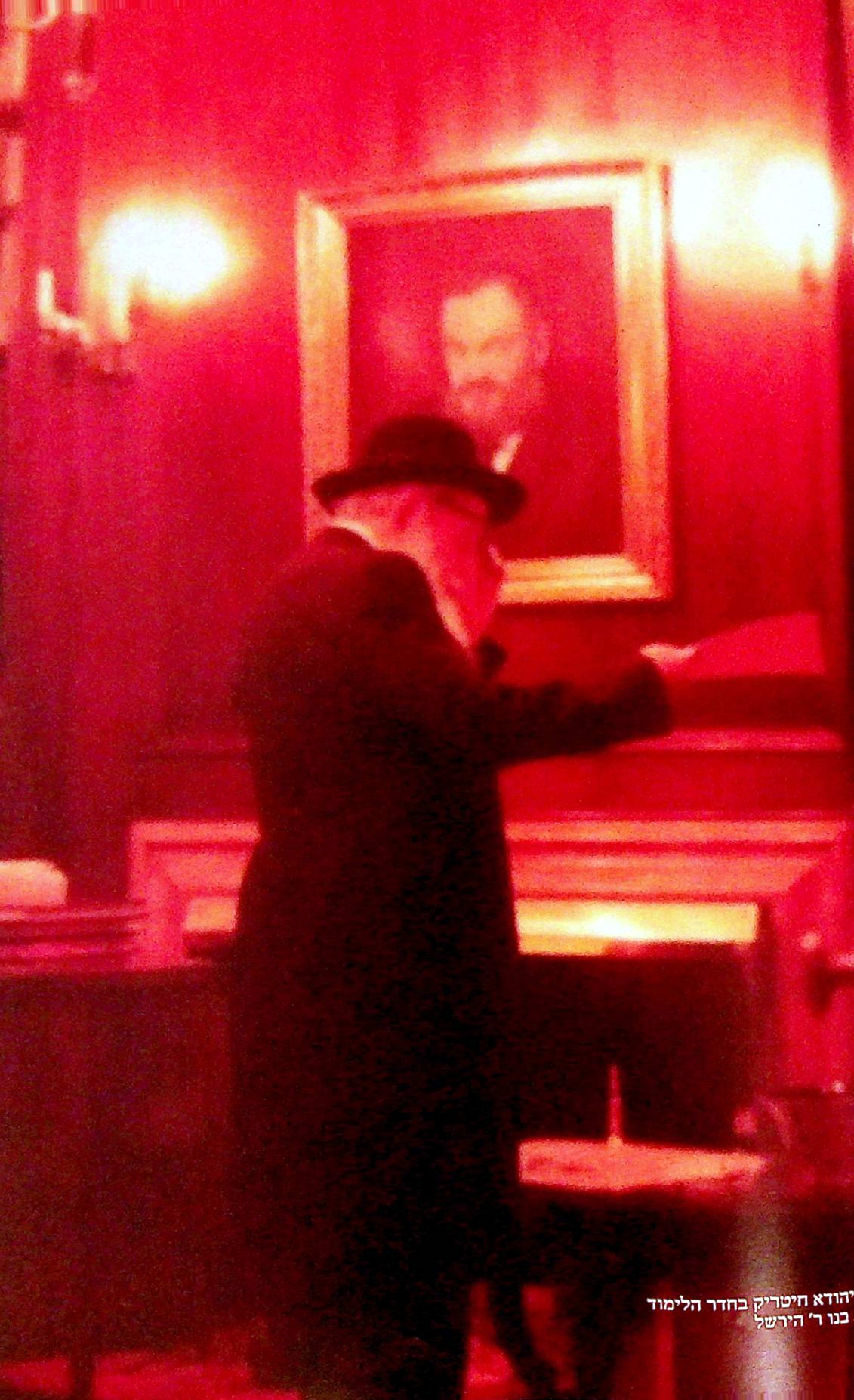

יהודא חיטריק בחדר הלימוד
בנו ר' הירשל

הרב יהודא חיטריק עם צאצאיו, מימין לשמאל:
מרת שיינדל שניאורסאהן, מרת חיה ליברמן, ר׳ הירשל ור׳ אהרן

ר׳ הירשל עם אביו הרב יהודא בעת חגיגת הכנסת ספר התורה לזכות אביו,
לרגל הגיעו לגיל מאה, בשנת תשנ"ט

יכבד אב.
הירשל
וה ומסייע
י אביו הרב
דא, בהליכתם
מיכות ל"בית
נו" 770

ר׳ הירשל מסייע בידי אביו הרב יהודא בתקופה האחרונה לחייו

זמן מה אחרי פטירת רעייתו מרת קיילא בשביעי של פסח תשמ״ג, עבר הרב יהודא לקראון הייטס, אל בית בנו וכלתו, משפחת חיטריק. במשך עשרים ושלוש שנה, עד לפטירתו בשנת תשס״ו, התגורר הרב יהודא בחדר מיוחד שהוקצה עבורו בבית, כאשר בנו ר׳ הירשל משמש אותו ונוהג בו כיבוד אב באופן בלתי מצוי.

ר׳ הירשל היה מלווה את אביו לכל מקום אליו ביקש ללכת, והיה מסייע בעדו בגופו בכל המצטרך, כל זאת בשעה שר׳ הירשל בעצמו היה כבר מבוגר בשנים, בשנות השבעים שלו.

בסעודות השבת היה הרב יהודא יושב בראש השולחן, כאשר בנו, בעל הבית ר׳ הירשל, יושב בצד השולחן, לצד שאר בני המשפחה, הנכדים והנינים. הרב יהודא היה פותח תמיד בעריכת הקידוש, והוא היה זה שניהל את שולחן השבת, באמירת דברי תורה וחסידות, בניגונים במהלך הסעודה ובהעלאת זכרונות מימי קדם מסיפורי חסידים ומזיכרונותיו מליובאוויטש ומרבותינו נשיאינו.

בכל אותן השנים נהג ר׳ הירשל באביו כיבוד אב באופן הנעלה ביותר האפשרי.

לרגל שנת המאה של אביו, בשנת תשנ״ט, הזמין ר׳ הירשל ספר תורה מהודר שייכתב לזכות אביו. כאשר כתיבת הספר הושלמה, ערך ר׳ הירשל מעמד סיום ספר תורה חגיגי

ורב רושם, בהשתתפות כל בני המשפחה, רבנים ונכבדי החסידים, אשר הוכנס אחר כבוד אל בית הכנסת שבמוסד ׳פרי׳ ליהודי רוסיה הסמוך לביתם, שם היה ר׳ הירשל מתפלל.

אכן, זכה אבי המשפחה ר׳ יהודה לרוות רוב נחת יהודית חסידית, כאשר בבית בנו ר׳ הירשל הוא זכה לראות בדור חמישי ממשפחתו, דור ישרים יבורך, ההולכים בדרכי התורה והחסידות.

עונג רוחני מאוסף ההגדות המשפחתי

בהיות ר׳ הירשל איש אוהב ספר, כפי שיתואר להלן בהרחבה, החזיק ר׳ הירשל בביתו אוסף מרשים של "הגדות של פסח". כל אימת שהיה מובא לידיעתו על הגדה בעלת עניין, היה ר׳ הירשל מזדרז לרכוש הגדה זו ולהעשיר בה את האוסף המשפחתי.

אחת מההוצאות-לאור היהודיות בניו יורק, הייתה מוציאה מידי שנה לקראת חג הפסח מהדורת צילום מהגדה של פסח עתיקה, והיו מפיצים הגדות-צילום אלו בקרב מנויי ההוצאה. ר׳ הירשל אשר היה מנוי בהוצאה זו, היה מעשיר את ספרייתו מידי שנה לקראת הפסח בהגדות אלו. בד בבד היה ר׳ הירשל דואג למסור עותק נוסף מהגדות-צילום אלו למזכירות עבור הרבי.

אוסף הגדות משפחתי זה היה בעל ערך יהודי ותוכני רב, ואביו הרב יהודא, כאשר התגורר בביתם שנים ארוכות, היה מעיין בהגדות השונות, והדבר גרם לו שמחה מיוחדת.

כשנתיים לאחר פטירת הרב יהודא, פנו אל ר׳ הירשל מאתר הספרים היהודי הגדול "הברו בוקס", שיסייע להם לקדם מיזם רחב היקף של סריקת אלפי ספרים תורניים והעלאתם לאתר, לתועלת הרבים. ר׳ הירשל נענה לסייע למיזם זה, והוא נידב לשם כך סכום כסף גדול עבור רכישת מכונות סריקה חדישות ומשוכללות.

בין הספרים הרבים שנסרקו ביוזמה זו, היו גם אוסף ההגדות הנדיר שבספריית אגודת חסידי חב״ד. אוסף ההגדות של פסח שבספריית אגו״ח, מנה למעלה מאלף הגדות נדירות, מתוך אוסף מיוחד שהותחל עוד על ידי כ״ק אדמו״ר הריי״צ, כאשר רכש את ספרייתו של האספן והביבליוגרף הנודע שמואל וינר בשנת תרפ״ד, כמתואר באגרות הקודש שלו.

בין אלף ההגדות שנסרקו והועלו לאתר זה, העתיקה ביותר נדפסה בברלין בשנת 1527 - ה׳רפ״ז, ואילו ההגדה האחרונה נדפסה בשנת ה׳תש״כ בתל אביב.

האוסף המקוון כלל כמובן את ה"הגדה של פסח עם ליקוטי טעמים, מנהגים וביאורים" שערך הרבי נשיא דורנו, שהופיע לראשונה בתור קובץ בשנת תש״ו, והמהדורה האחרונה שלה כוללת למעלה מאלף עמודים.

לקראת חג הפסח תשס״ח נשלמה מלאכה גדולה זו של סריקת אלף ההגדות בצורה איכותית, והעלאתן לאתר הספרים לתועלת הציבור הרחב.

במדור ההגדות שבאתר "הברו בוקס" מצויין כי המדור הוקדש על ידי ר' הירשל חיטריק, לעילוי נשמת אביו הרב יהודא, בעקבות השמחה והעונג הרוחני הרב שאוסף ההגדות המשפחתי בבית חיטריק הביא לאביו, והדבר בוודאי היה לקורת רוחו.

הרבי לא שוכח אותנו!

ראוי לסיים פרק זה בסיפור המופלא הבא, אותו מספר הבן הרב יוסף יצחק שי':

כאשר הגענו בשנת תשל"ז בשליחות הרבי לצפת, ציפינו אז להולדת בננו הבכור. לאחר בואנו ארצה הלכנו לביקור אצל הרופא בקשר להריון, והרופא אמר שיש בעיה וצריכים להתחיל בתהליך הלידה מיד. אמרתי לו שלא יעשה שום דבר לפני שאשאל את הרבי. התקשרתי לרב בנימין קליין שיכניס פתק לרבי, אך לא קיבלנו שום מענה.

לאחר שעברו שבועיים ועדיין לא קיבלנו תשובה, ביקשתי מהרב קליין שיעשה לי טובה אישית ויכניס שוב את המכתב שלי בקשר למצב, והפעם יוודא שהפתק יגיע אל הרבי. הרב קליין הסכים, והוא הניח את הפתק שלי בראש ערמת המכתבים. אחרי כמה ימים התקשרתי שוב, והרב קליין אמר שהרבי קרא את הפתק אבל אין מענה. הבנתי מכך שרצון הרבי הוא שלא נפתח בתהליך הלידה לפני הזמן.

הגיע יום הבהיר י"א ניסן. הרבי מתוועד ואנחנו מאזינים בצפת לשידור. באמצע השידור אשתי באה ואמרה לי לקחת אותה לבית הרפואה. לקחתי אותה ואחרי שעתיים נולד במזל טוב תינוק בריא, הלא הוא בננו מנחם מענדל, כיום השליח הראשי בטורקיה.

רציתי לבשר לרבי את הבשורה הטובה בהקדם האפשרי. כאשר הר' אליעזר ליכטנשטיין, שהיה אחראי בארץ על השידורים, התקשר במהלך השידור לצפת לוודא שהכל תקין, ביקשתי ממנו שיעשה לי טובה, ובעת שהר' חיים ברוך הלברשטם, שהיה אחראי על השידור מ"בית חיינו" לאה"ק, יתקשר אליו, שיספר לו שנולד לנו בן, כדי שר' חיים ברוך ישלח פתק מהחלון שבמערב 770 לאבי הרב צבי הירש, והוא יוכל לספר לרבי שנולד בן.

למזלי הרב המסר הצליח לעבור ולהגיע לאבי דרך כמה מאות אנשים. אבי שישב בהתוועדות מאחורי הרבי, ניגש לרבי בזמן שניגנו ובישר לרבי שלבנו יוסף יצחק נולד בן. ואז הרבי שאל אותו: "איז פארוואס איז ער געווען פאריאגט"? (אז מדוע הוא היה לחוץ)...

והגע בעצמך: באמצע התוועדות י"א ניסן, הרבי זכר את הסיפור שלי ואת הפתק שכתבתי לו וכו', ושאל למה הייתי לחוץ! הרבי לא שכח אותנו! בחודש ניסן בכל בתי הכנסת בליובאוויטש יש מודעה לא לשכוח את ה'נשיא'. הנשיא לא שוכח מאיתנו, אנחנו צריכים תזכורת לא לשכוח מהנשיא!...

בעת שמחת ה'לחיים' של הבת אסתר עם חתנה הרב יוסף יצחק פיקרסקי

ר' הירשל רוקד בשמחת החתונה משפחת פיקרסקי - א' דראש חודש אדר ראשון תשל"ו

שמחת חתונת משפחת פיקרסקי - א' דראש חודש אדר ראשון תשל"ו

בעת ה"קבלת פנים" בשמחת חתונת הבן יוסף יצחק עם בת דודתו רחל ליברמן - ה' אדר שני תשל"ו

ר' הירשל בשמחת החתונה עם בנו החתן יוסף יצחק - ה' אדר שני תשל"ו

בשמחת חתונת משפחת יוסף יצחק חיטריק - ה' אדר שני תשל"ו

בשמחת חתונת הבן ר' אהרן עם רחל לבית בוימלגרין - חמשה עשר במנחם-אב תשל"ח

הר' אהרן חיטריק בשמחת החתונה יושב בין החסידים הנודעים הרב נחום טרבניק והרב מענדל פוטר

בשמחת חתונת הבת שרה עם ר' ישראל זלמנוב - ג' כסלו תשל"ט. בתמונה נראה החסיד ר' פרץ מוצקין קורא את אגרת הברכה של הרבי לחתונה. נראים בתמונה גם חדב"נ הרב שמריהו גורארי, הרב זלמן שמעון דבורקין, הרב שניאור זלמן גורארי, והרב אברהם דרייזין (מאיור)

בשמחת חתונת הבת שרה עם ר' ישראל זלמנוב

ביום נישואי הבת אלה עם ר' גרשון לרמן - י"ב תשרי תשד"מ

ר' הירשל עם נכדיו ביום שמחת נישואי הבת אלה עם ר' גרשון לרמן

ר' הירשל רוקד בשמחת חתונת משפחת לרמן - י"ב תשרי תשד"מ

בשמחת החתונה של הבת רחל עם ר' אליעזר שמטוב - י"א תשרי תשמ"ה

בשמחת נישואי הנכדה שרה חיטריק, בתם של ר' אהרן ורחל, עם ר' אהרן שלום וואלף

בשמחת נישואי הנכד ר' אליעזר פיקרסקי עם חנה זלמנוב

בשמחת נישואי הנכדה קיילא זלמנוב עם ר' דוב שחט

בשמחת נישואי הנכדה קיילא זלמנוב עם ר' דוב שחט

בשמחת נישואי הנכדה לאה זלמנוב עם ר' יוסי גנזבורג

בשמחת נישואי הנכדה לאה זלמנוב עם ר' יוסי גנזבורג

שמחת חתונת הנכד ר' אליעזר זלמנוב עם חנה גראסבוים. החתן רוקד עם הסבא הרב הרב יהודא

חמשה דורות בתמונה אחת: הרב יהודא, בנו הרב הירשל, בתו שרה זלמנוב,
בנה הרב אליעזר השליח במונסטר אינדיאנה, ובתו שיינא

שמחת חתונת הנכד ר' שמואל זלמנוב עם בוניא בוסטומסקי

שמחת חתונת הנכד ר' שמואל זלמנוב עם בוניא בוסטומסקי

חמשה דורות בתמונה אחת: הרב יהודא חיטריק, בנו הרב צבי הירש, בתו מרת אסתר פיקרסקי, בתה לאה גולדמן, ובנה מנחם מענדל גולדמן

מרת רבקה חיטריק (יושבת בראש השולחן, מתחת השלט) בכנס בנות חב"ד בקראון הייטס

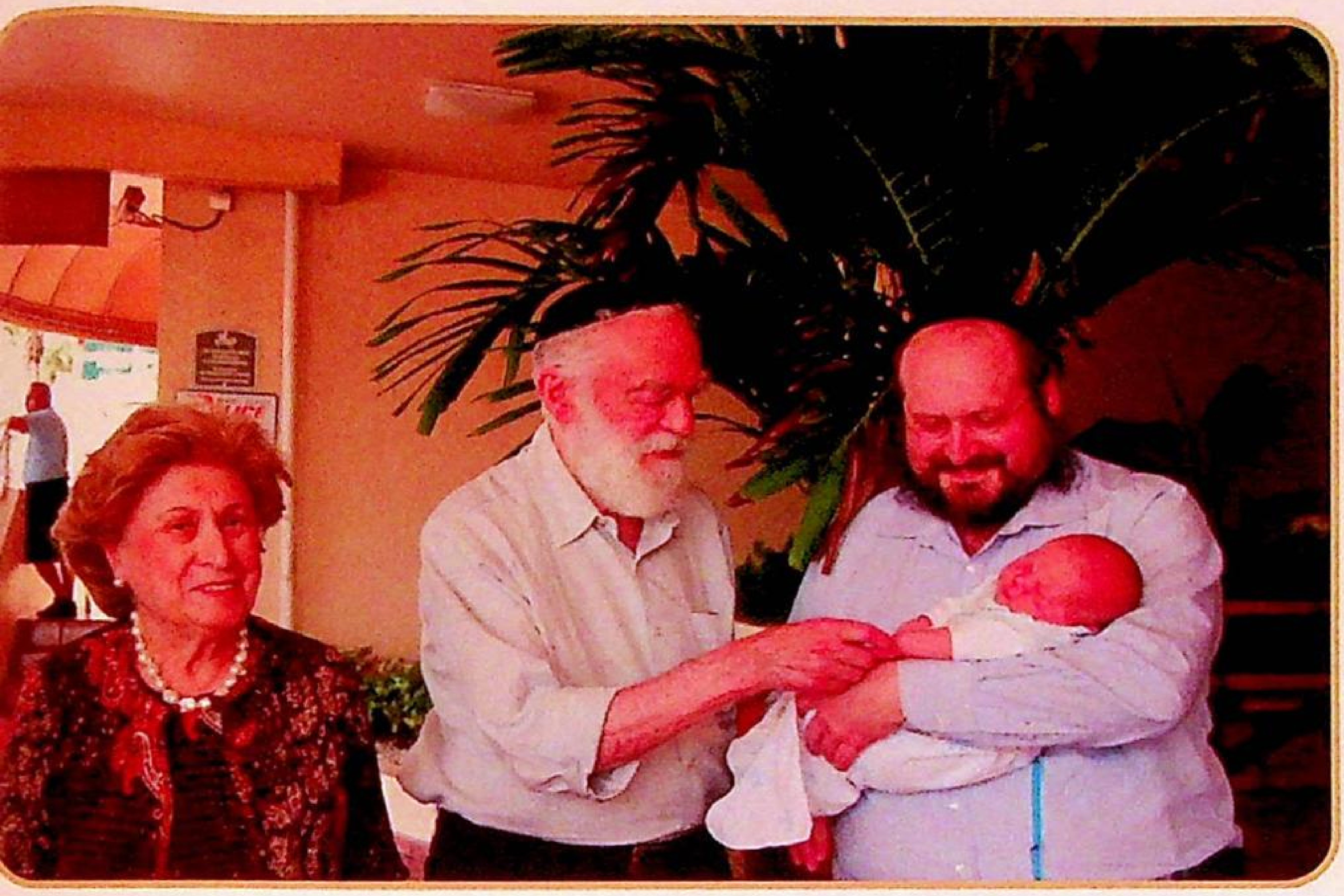

ר׳ הירשל ורבקה עם נכדם הרב מנחם מענדל חיטריק, השליח הראשי בטורקיה, ובנו

ר׳ הירשל ורבקה עם הנינים למשפחת גולדמן, נכדיהם של מרת אסתר והרב יוסף יצחק פיקרסקי

ר׳ הירשל עם הנכדים בחג הפורים

מרת רבקה חיטריק עם נכדותיה מסיימות סמינר ״בית רבקה״ בקראון הייטס.
מימין לשמאל: מיקי הלל, קיילא שוחט, נאוה בלסם. לאה דייטש

ר' הירשל ורבקה חיטריק
ובתם שרה זלמנוב בחתונתה

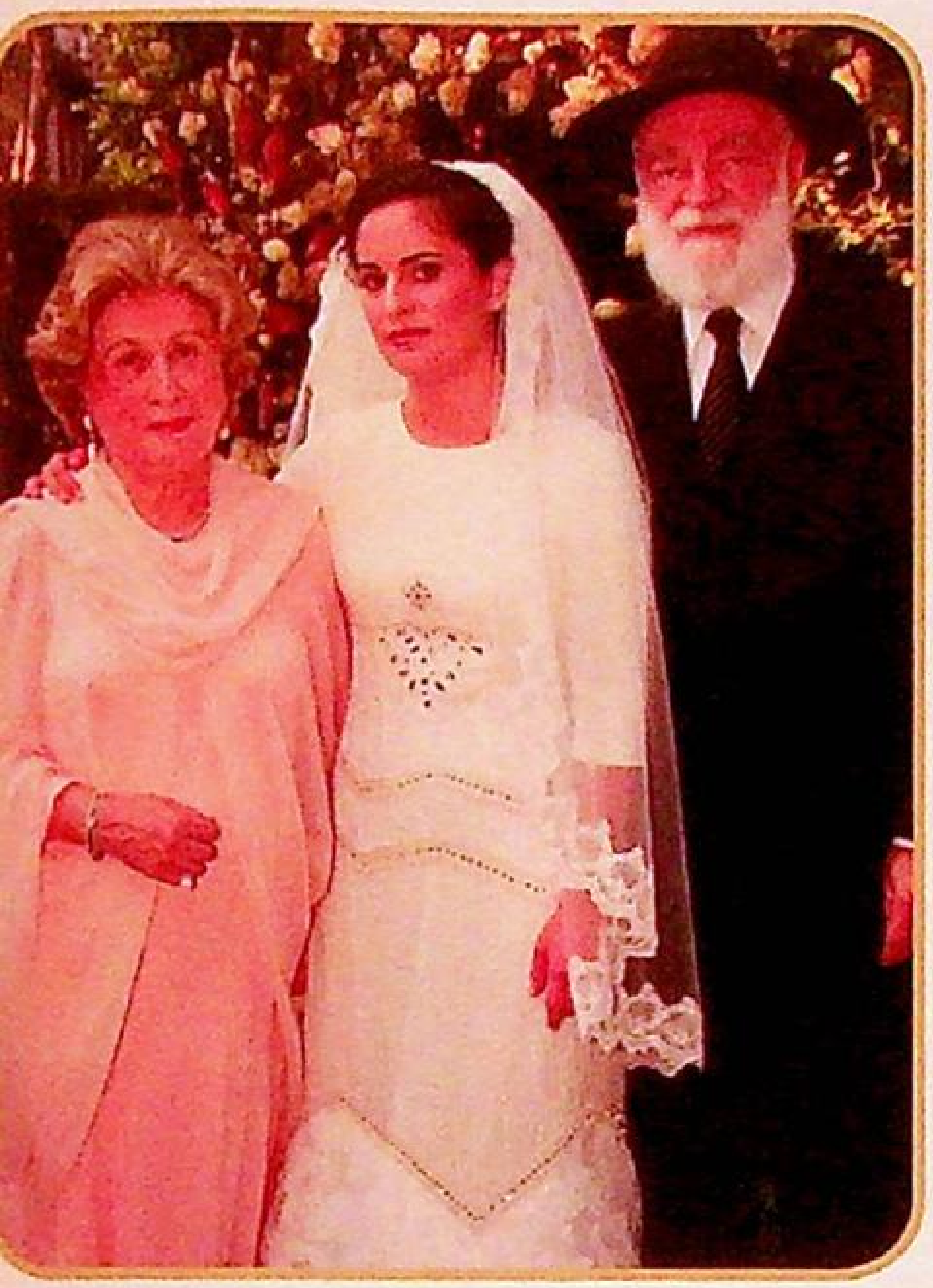

בשמחת נישואי הנכדה חנה מיכלא זלמנוב
עם ר' חיים לייב הילל

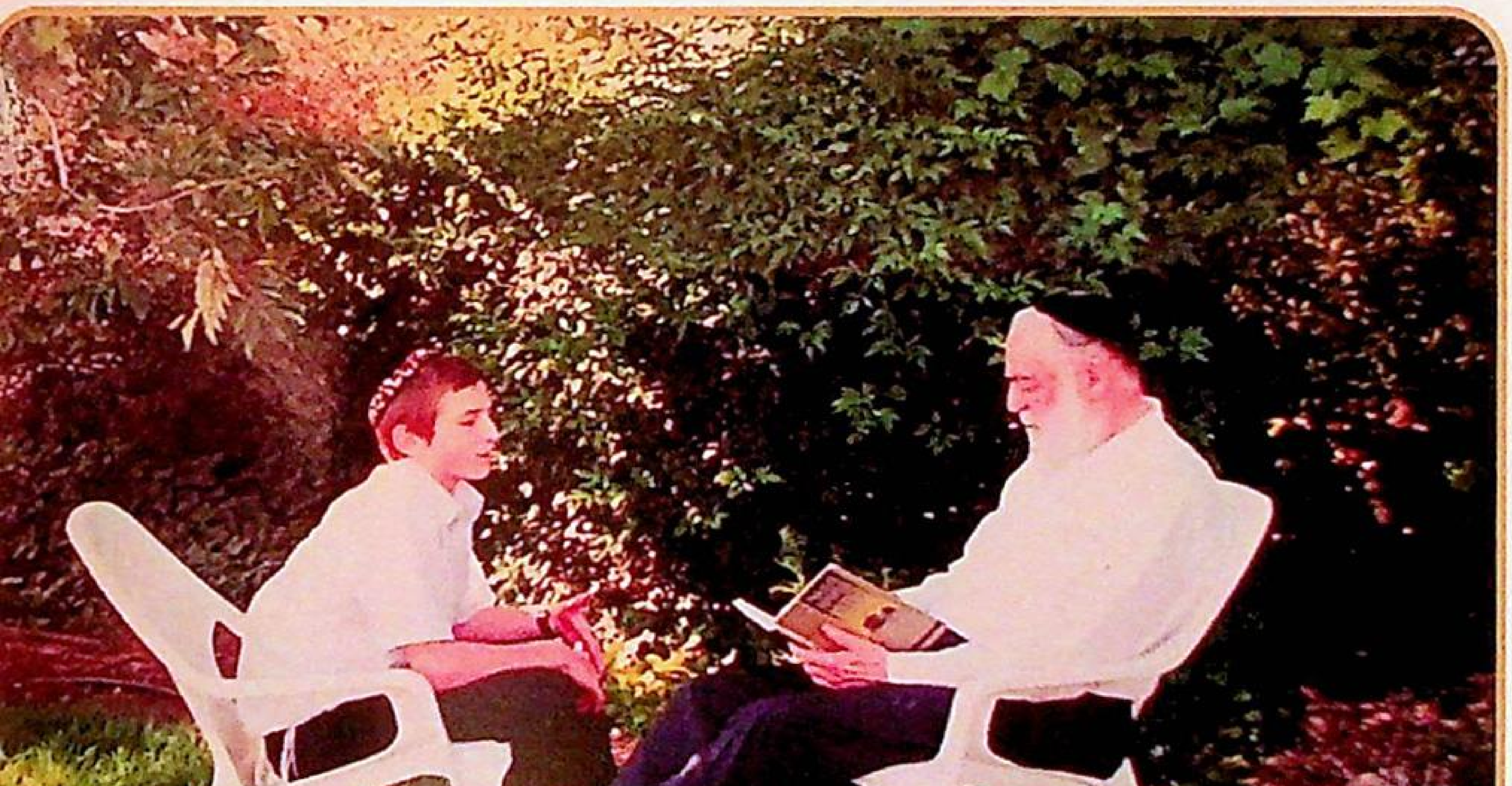

ר' הירשל בוחן את הנכד אלכסנדר פיקרסקי במאמר החסידות לקראת בר המצווה שלו

בחצר בית משפחת חיטריק: ר' הירשל מחזיק בידיו את נכדתו שרה וואלף,
לידו עומדת גב' רחל חיטריק, אשת בנו הר' אהרן, תחתיהם עומד הנכד אליעזר זלמנוב,
מעליהם עומד הבן הר' יוסף יצחק, ולידו בנו מנחם מענדל חיטריק

יקרה היא מפנינים

שילוב "ישכר" ו"זבולון"

אומר החכם מכל אדם בספר משלי[8]: "יקרה היא מפנינים, וכל חפציך לא ישוו בה".

עם היותו מגדולי הסוחרים בפנינים ובאבני חן, היה ר' הירשל לכל לראש חסיד אשר לימוד התורה מילא את כל הווייתו. הוא ידע היטב כי העשירות האמיתית היא בלימוד התורה, בבחינת הנאמר בתהילים "טוב לי תורת פיך מאלפי זהב וכסף".

ואכן, לצד עשירותו המופלגה בגשמיות, היה ר' הירשל עשיר מופלג ברוחניות. עוד בצעירותו ובנערותו, היה מן הבחורים הלמדנים והשקדנים ב"בית חיינו", ואהבתו ודבקותו בלימוד התורה לא נפגמו גם כאשר פנה לעולם המסחר. היה בו שילוב מיוחד של "ישכר" ו"זבולון" גם יחד.

במשך כל ימי חייו היה לימוד התורה במוקד חייו. כל ימיו עסק, לצד עסקיו המסועפים, בלימוד תורה ביחיד וברבים, ועם 'חברותות' עליהם נימנו ראשי ישיבות וגדולי תורה. הוא עצמו מסר במשך שנים רבות שיעורי תורה, ובכל זמן פנוי היה לומד תורה מתוך חיות מיוחדת.

וכבר הוזכר לעיל, אשר מעת שנכנס לגיל מצוות, הקפיד ר' הירשל כל ימיו לערוך מידי שנה בערב חג הפסח סיום מסכת, עקב היותו בכור.

הרה"ח ר' שמחה זאיאנץ, משפיע הקהילה מבראזיל, היה מספר כיצד חזר ר' הירשל בפני תלמידיו בברזיל שיעור מעמיק בסוגיית "חצי עבד חצי בן חורין" ששמע מרבו בישיבה, הגאון ר' ישראל גוטסמאן זצ"ל, עשור שנים קודם לכן.

8. פרק ג פסוק טו.

ר׳ הירשל בלימוד בביתו יחד עם אחיו ר׳ אהרן

אירע גם, בשנים שכבר היה ר׳ הירשל לכאורה שקוע בעולם המסחר, שהוא כתב שו״ת ארוך ומסועף בנידון האם מותר לשלוח סחורה בדואר ׳אקספרס׳ באופן שעלול להגיע לקונה יהודי בשבת.

כחלק בלתי נפרד מאהבת התורה שאפיינה אותו, היה ר׳ הירשל אוהב ספר. פעמים רבות היה נוסע ביום ראשון בשבוע לשכונת איסט-סייד, עובר בין חנויות הספרים היהודיות ורוכש ספרים תורניים חדשים שיצאו לאור.

כך היה מבקר בקביעות בחנות הספרים המפורסמת ׳בייגלאייזן׳ וכן בחנות הספרים של גיסו הרב נתן גורואריה, ברחוב קאנאל. לעיתים היה ר׳ הירשל מצרף אליו לנסיעות אלו גם את ילדיו, כדי שאף הם ירכשו את אהבת הספר.

קיץ וחורף לא ישבותו

באחת מהתוועדויות הקודש בשנת תשכ״ג (לערך) עורר הרבי על ייסוד שיעורי תורה חדשים. בעקבות אותה שיחה כך יזם ויסד ר׳ הירשל שני שיעורי תורה שבועיים קבועים. אחד מהשניים נמסר על ידי ר׳ הירשל עצמו, במשרדי המשלחת הביטחונית הישראלית במנהטן. השיעור היה במסכת סנהדרין ונטלו בו חלק בכירי המשלחת. שיעור זה נמשך כעשר שנים.

אחד מנכבדי המשתתפים בשיעור היה מר יוסף צ׳חנובר, ראש משלחת הרכש הבטחונית בניו-יורק באותן שנים ו״איש הסוד״ של מערכת הבטחון הישראלית עשרות בשנים. מר צ׳חנובר היה בידידות קרובה וממושכת עם ר׳ הירשל, וקשרי הידידות בין מר צ׳חנובר ובני משפחת חיטריק נמשכים גם כיום.

השיעור השני נערך, ביוזמתו של ר׳ הירשל, בבית משפחת חיטריק, והוא נמסר עלידי הגה״ח הרב מרדכי מענטליק, ראש הישיבה ב-770. השיעור התקיים מידי יום שלישי בשבוע בשעה תשע בערב, כאשר משתתפיו היו בעלי-בתים חסידיים בני גילו וידידיו של ר׳ הירשל מקראון-הייטס.

כמסופר לעיל, בתקופת לימודיו בישיבה ב״בית חיינו״, בשלהי שנות הש״ת, היה לר׳ הירשל קשר קרוב עם הרב מענטליק ור׳ הירשל המשיך בקשר קרוב זה עם הרב מענטליק, ובעקבותיו נוסד השיעור השבועי.

השיעור היה על סוגיות בגמרא, והיה קולח מפיו של הרב מענטליק בצורה ברורה ומסודרת, דבר דבור על אופניו. הרב מענטליק היה מתייצב לשיעור מדי שבוע, קיץ וחורף לא ישבותו, ותמיד היה מקדים להגיע עוד לפני שאר המשתתפים.

למרות שבני הבית הגישו מידי שבוע לשולחן כיבוד עשיר, מעולם לא טעם הרב מענטליק מהכיבוד שהוגש למשתתפים. כל עניינו בשיעור היה רק קיום הוראתו של הרבי.

במשך עשרים ואחת שנה ברציפות התקיים השיעור בבית משפחת חיטריק, ובכל השנים הללו החסיר הרב מענטליק את השיעור רק פעם אחת בלבד, כאשר נסע לארץ הקודש בשליחות הרבי, בחודש שבט תשל״ו, ללוות את קבוצת השלוחים הראשונה שהרבי שלח לאה״ק.

השלמת השיעור למר צ׳חנובר

על אותו שיעור שנמסר על ידי ר׳ הירשל במנהטן, בהשתתפותו הקבועה של מר צ׳חנובר, מוסיף ומספר הגה״ח הרב טוביה זילברשטרום מירושלים, אשר באותן שנים היה תלמיד הישיבה ב״בית חיינו״, 770:

באחד הימים נקראתי על ידי המזכיר הרב בנימין קליין למזכירות, באמרו שהוא מבקש להטיל עלי שליחות. והרב קליין פירט - יש צורך ללמוד כמה דפי גמרא עם יהודי המקורב לרבי והוא מציע לי לעשות זאת.

כמובן, השבתי בחיוב. הרב קליין אמר לי להכין סוגיא מסוימת בתלמוד ירושלמי מסכת סנהדרין ולדווח כשאני מוכן. זה לא היה קל שכן לא הורגלתי בלימוד התלמוד הירושלמי, אך המטרה זירזה את האמצעים.

הגאון הרב פנחס הירשפרונג, הרב מרדכי מענטליק, ור' הירשל

כשהודעתי למזכיר הרב קליין שאני מוכן, הוא מסר לי כתובת מגורים במנהטן מבלי לציין שם. הוא הוסיף שהלה לא פותח את הדלת לאורחים מטעמי ביטחון, אבל סיכמתי אתו על ארבע צלצולים, תזדהה כאיש חב"ד והדלת תיפתח לפניך.

הרב קליין הוסיף והורה לי: אתה לא שואל אותו שום דבר על קשריו עם הרבי. תפקידך הוא רק ללמוד עמו, ולחזור ל-770. הרב קליין נעץ בי מבט חודר והנהנתי בראשי כאומר, הבינותי.

הגעתי לכתובת שנמסרה לי שהיתה במגדל מגורים. בפתח הבניין עמד שומר בטחון, אך עם הקוד האמור, עליתי לקומה השש-עשרה. שוב נדרשתי להזדהות כאשר כלבי שמירה עומדים בבית ומחוצה לו. הרגשתי עד היכן מצודתו של הרבי פרושה, אך כפי שהוזהרתי אני רק שומע, לא שואל ולא מדבר.

הדלת נפתחה והדייר קיבל אותי בסבר פנים יפות. הוא חבש כיפה לראשו והתיישבנו ללמוד בצוותא, כשהוא מתנצל על שמטריח אותי, כשהוא מוסיף ואומר - הרי הרבי ביקש ממני להניח תפילין כל יום ואני מקיים את בקשתו. אחר כך ביקש ממני הרבי, לקבוע שיעור בתלמוד, וכן בחושן משפט - מתאים למסכת סנהדרין, כי הנני עורך-דין במקצועי. אלא שלאחרונה ביקרתי בוושינגטון שבועיים ימים, וחסרים לי הדפים שחברי הקבוצה התקדמו בשיעור. ולכן ביקשתי מהרבי לשלוח מישהו שיבוא להשלים את החסר.

כך התחלתי את השיעור. בעת השיעור הטלפון לא פסק מלצלצל, ובדיעבד הבנתי שמדובר בצמרת ראשי המדינה ומערכת הביטחון, אך לכל המטלפנים הוא ענה - אני באמצע שיעור עם חב"ד, ונמשיך את השיחה אחרי השיעור.

בסוף, מיוזמתו כמובן, הוא החל לשוחח על הרבי, בתארו את הרבי כאיש נפלא מורם מעם, שאין בדומה לו. ובין השאר אמר - הרי אני עורך-דין וכמה שאני מסודר, תמיד נשכחים פרטים ולפעמים חשובים. לעומת זאת אצל הרבי בחדר, למרות עמוס המכתבים האנשים והטרדות למיניהם, הכל מסודר, מתוקתק להפליא ולא נגרע שום פרט. ושוב, אני רק מאזין...

במספר ביקורים בביתו סיימנו את דפי הגמרא החסרים.

כעבור זמן הגיע האיש, מר יוסף הכהן צ'חנובר, לרבי ונכנס ל'יחידות' למספר שעות. כשיצא מלפני המלך, לא החליף מילה עם אדם, אלא נכנס למכוניתו של המזכיר הרב קליין והשניים נסעו עד הרחוב הסמוך, הרחק מעיני הקהל, שם שוחחו במכונית כשעה.

שוב ראיתי את מר צ'חנובר ב"בית חיינו" ביום הכיפורים, מתארח אצל המזכיר הרב קליין בביתו. כאשר הרבי פנה ממקומו לקראת "ברכת כהנים", לפתע הרבי חיפש את יוסף הכהן וסימן לו לעלות לדוכן במקום מכובד, ואחר "ברכת כהנים" אמר לו הרבי "יישר כח" במאור פנים.

תקרית פחות נעימה היתה לי בצאת הרבי אחר תפילת מוסף של יום הכיפורים. עקרתי מהמקום הקבוע לתפילתי, והתקרבתי לשביל בו יוצא הרבי מבית הכנסת, לחזות במראה המיוחד והנדיר של הרבי בצום הכיפורים, עטור בטלית וקיטל הלבן, ופניו כמלאך ה'.

רק עכשיו שרנו בתפילה, מה נהדר היה כהן גדול בצאתו מן הקודש, כדמות הקשת, כהוד, כזר, כנוגה - מראה כהן, בעידודו של הרבי בתנועת ידו הקדושה, ועתה יש לנו הזדמנות לחזות בפניו הטהורות הקדושות והצחות, וכולם באימה וביראה, מוקפים בקדושת היום הקדוש.

אחרי הרבי צועד המזכיר הרב קליין ולצידו יוסף הכהן, והרב קליין עוד נתון במעטה השמחה של השיר - היום תברכנו, תאמצנו, תגדלנו, בניגון ההקפות, ואורחו מר צ'חנובר עליז מהכבוד שרחש לפני ברכת הכהנים ואחריה. ואז, בתוך הד' אמות של הרבי, הרב קליין פונה לאורחו, מצביע לעברי ושואל, האם אתה מכיר אותו? והאורח מצידו מכריז בקול - 'זה המורה שלי' ומפטיר חיוך לעברו של הרב קליין ...

לא נותר לי אלא לסגת בבושה ולהיבלע בשורות האחוריות...

ר' הירשל
בחדר הלימוד בביתו

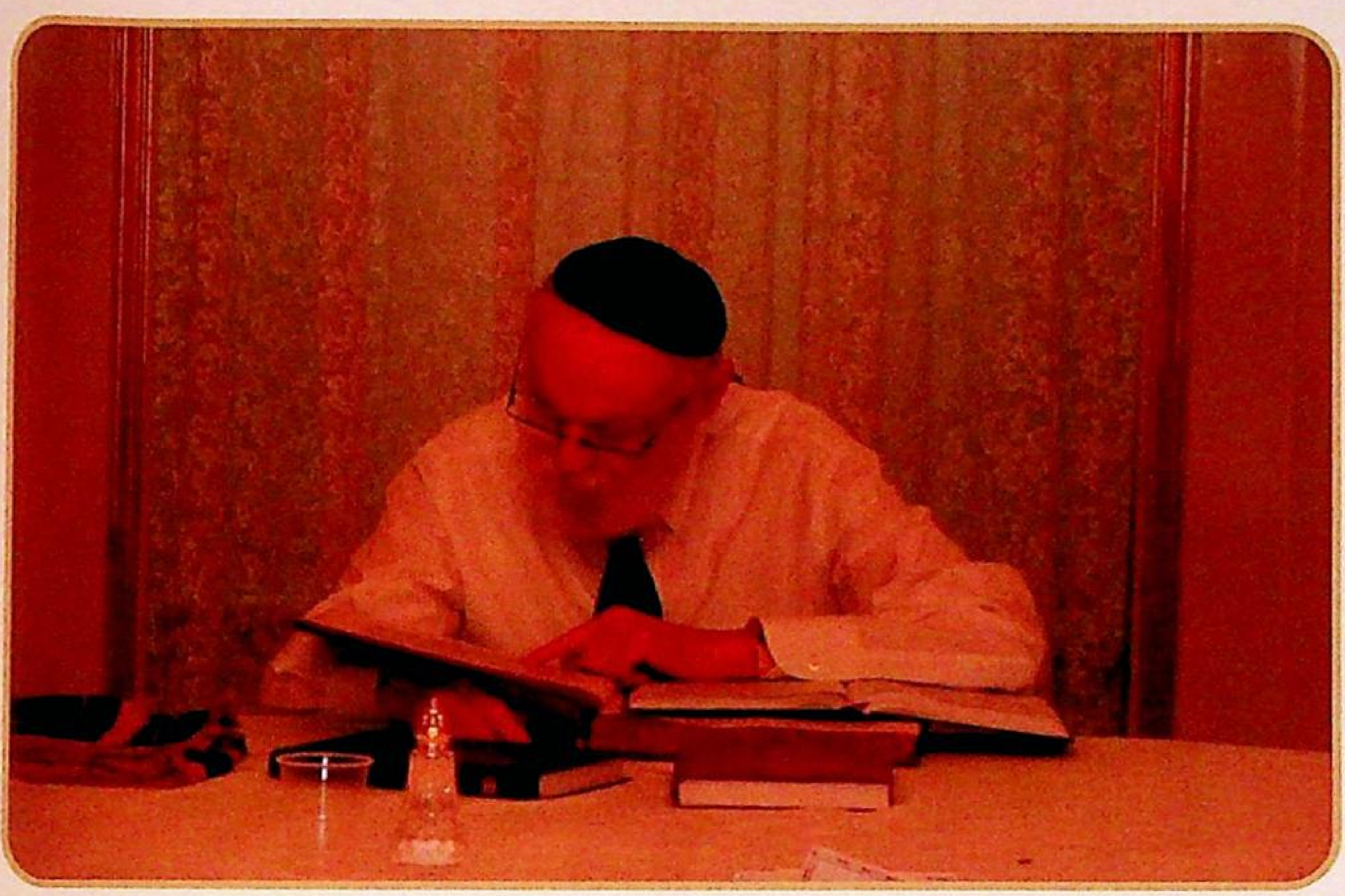

"והגית בו יומם ולילה". ר' הירשל בלימוד מעמיק

"זאג א גוט ווארט"

אחד העניינים שהיו יקרים ביותר לר' הירשל היה, כמסופר לעיל, "כבוד ליובאוויטש". ר' הירשל אהב להראות שבליובאוויטש יודעים ללמוד, ובכל מקום ובכל הזדמנות היה מבקש מאנשי שיחו לומר חידוש תורה. הביטוי "זאג א גוט ווארט" [=אמור אמרה תורנית נאה] היה שגור על לשונו, וכאשר היה שומע אמרה תורנית חסידית נאה, היה הדבר גורם לו עונג רוחני.

בהקשר זה, יובאו להלן מספר אמרות שהיו שגורות בפיו של ר' הירשל.

לברך באהבה

מרגלא בפומי': מדוע מודים לכהנים לאחר שסיימו לברך ברכת כהנים ויורדים מהדוכן ואומרים להם 'יישר כוח', הרי הם מחויבים מן התורה לברכנו ואת חובתם הם ממלאים, ומה מקום יש להודות להם על כך?

והיה עונה בהקדמת שאלה נוספת - מדוע מברכים הכהנים "אשר קדשנו בקדושתו של אהרן וציוונו לברך את עמו ישראל **באהבה**", והרי לא נאמר בתורה כי מצווה עליהם לברך את עם ישראל באהבה?

ר׳ הירשל בשיחה עם הרב יוסף העלער, חבר הבד״צ בקראון הייטס

ר׳ הירשל בשיחה עם הגאון רבי פינחס הירשפרוג ז״ל

והיה מסיים: אכן, החובה לברך באהבה לא אמורה בתורה וזה בא מליבם הם, ועל כך מגיע להם "יישר כח"[9].

שהפנימיות תהיה ניכרת בחוץ

חסיד יצא לרחובות מוסקבה ולרוע מזלו פגש שוטר שדרש ממנו להזדהות.

באותם ימים לחסידים רבים לא היה 'פספורט', תעודת זיהוי, שכן הם היו עריקים מהצבא ולא רצו שיהיו עליהם סימני זיהוי. כאשר השוטר ביקש לראות את ה'פספורט' של החסיד, ענה החסיד, 'למה לך ה'פספורט' שלי, הלא אני בעצמי כאן'?!...

סיפור זה, היה רגיל בפיו של ר' הירשל, שהיה מספר זאת עם הוראה בעבודת ה'.

פעמים רבות אנו מסתתרים מאחורי הטענה-האמתלא, כי אנו 'פנימיים', ואין צורך, ואף גנאי הוא, שהדבר יבלוט החוצה.

הלא להיות 'חיצוני' הוא אחד הדברים הכי מגונים בדרכי החסידות, ומשום כך יש להצניע ולהחביא את הפנימיות.

לָמָה יש צורך ב'פספורט'? הלא אני 'עצמי', אני מכיר את עצמי ויודע מי אני, מדוע עלי להזדהות החוצה? למה חשוב כי גם השני יוכל לזהות אותי?

אבל האמת היא כי העולם הזה (ה'שוטר') דורש כי הפנימיות תהיה ניכרת גם בחוץ, ב'פספורט', הזיהוי החיצוני. לא מספיק שאתה כאן!

אדרבה, מי שעסוק בהצְנָעַת פנימיותו, הוא הוא החיצון הגדול, המראה כי העולם החיצוני תופס אצלו מקום.

בפרט בעולם השליחות, חשוב ביותר שהאמת תהא גלויה גם בחוץ. הזולת, היה אומר ר' הירשל, לא צריך לסבול מכך שאתה (מרמה את עצמך, שהנך) פנימי...

כלים לפרנסה בדרך הטבע

צדיק העיירה ביקש לדעת כיצד עם ישראל מתפרנס. הוא לקח עשר רובל מאשתו ויצא לשוק.

הייתה התרגשות בשוק. הצדיק בכבודו בעצמו הגיע. ניגשו אליו בעלי הדוכנים ושאלו אותו כיצד ניתן לעזור לרבי.

השיב הצדיק כי הוא מעוניין לרכוש כבש. מיד הציע אחד שיש לו כבש משובח, מחירו אמנם עשרה רובל, אך מאחר והרבי בעצמו רוכש ממנו - הוא מוותר ומוכר לו במחיר הקרן, בשמונה רובל!

---

9. וראה בשולחן ערוך אדה"ז הלכות נשיאת כפים סימן קכח, עד כמה עניין זה מהווה תנאי בברכה.

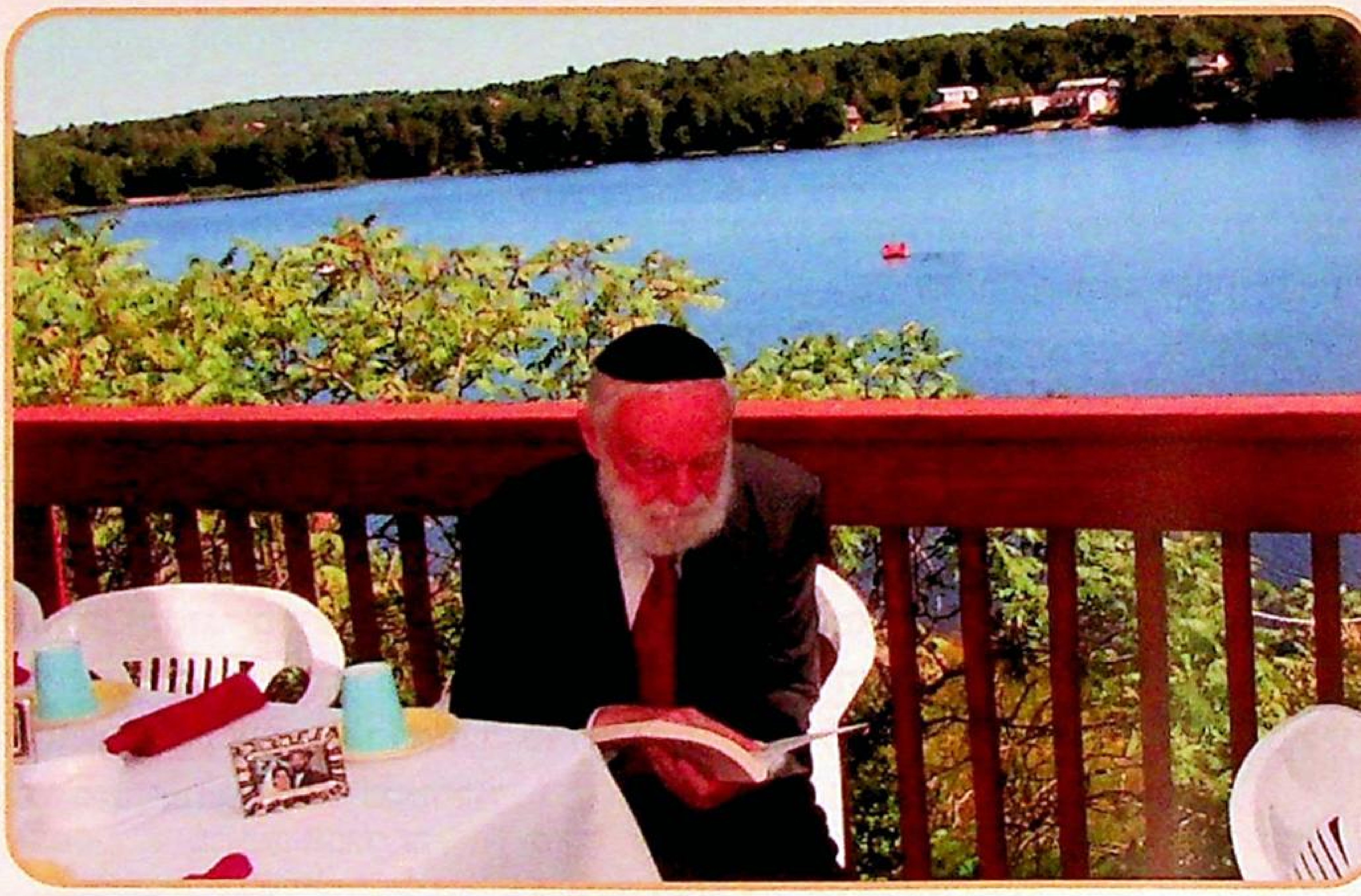

ר' הירשל מנצל רגעים פנויים בשמחות משפחתיות ללימוד תורה

הנה, הצדיק כבר הרוויח שני רובל.

מסתובב הצדיק בכבודו בעצמו עם הכבש בשוק. סובבים אותו אנשי השוק, לדעת מה עניינו של הצדיק עם כבש בשוק. הצדיק משיב כי הוא מוכר כבש.

מיד ניגש אליו קונה, ומציע לרכוש את הכבש. אמנם, הוא אומר, הכבש שווה רק ארבע רובל, אך מאחר והרבי בכבודו ובעצמו מוכר, הוא ייתן שש רובל!

מצוין, חשב הצדיק, ומכר לו את הכבש.

סבר הצדיק כי הנה הרוויח עוד שני רובל בקניה, ושני רובל במכירה.

חזר הצדיק הביתה, ובידו שמונה רובלים בלבד, במקום ארבע עשרה (הקרן וכן ארבע של ה'ריווח')...

נשא הצדיק את עיניו לשמים, ואמר: ריבונו של עולם, רק אתה מבין כיצד עם ישראל מרוויח ומתפרנס, זה למעלה מהשגתי, מעל הטבע. בשם כל ישראל, תודה לך אדון עולם מעומק הלב, תמשיך להרעיף עליהם שפע ברכה והצלחה לפרנסה מעל כל גדרי הטבע!

סיפור זה, שכנראה לא התרחש בפועל, היה מספר ר' הירשל בהקשר ליהודים המסתמכים לפרנסתם על ניסים ונפלאות, ללא עשיית כלים מתאימים באופן טבעי.

שאל אביך ויגדך

כך היה מפרש ר' הירשל את הפסוק[10] 'שאל אביך - ויגדך, זקניך - ויאמרו לך': שאל אביך, והוא יגדך: לך לשאול את סבא - זקניך ויאמרו לך...

הכל מתאחדים ב"יהי כבוד"

ר' הירשל היה אומר: ישנם שתי נוסחאות תפילה מרכזיות בעולם היהודי, נוסח ספרד ונוסח אשכנז. הראשון מתחיל תפילת שחרית מ"הודו לה'", ואחר כך אומר "ברוך שאמר", והשני מתחיל מ"ברוך שאמר" ואחר כך ממשיך ואומר "הודו לה'".

אך בסופו של דבר, כולם נפגשים ב"יהי כבוד ה'". כאן אין ויכוחים...

איך רוכשים בקיאות ב"היום יום"?

המעשה הבא אירע בשנת תשל"ג. באותם השנים נפתחו מעט שערי מסך הברזל שהיו סגורים ומסוגרים עשרות שנים, וחסידים רבים יצאו מאחורי המסך אל מדינות הרווחה. רבים מהחסידים שיצאו מרוסיה באותם ימים, הגיעו לחודש תשרי תשל"ג לחצרות קדשנו לראשונה. בין אלו היה הרה"ח ר' מרדכי (מוט'ל) קוזלינר, עמו הייתה לר' הירשל היכרות עוד מתקופת נעוריהם בסמרקנד.

10. דברים פרק לג פסוק ז.

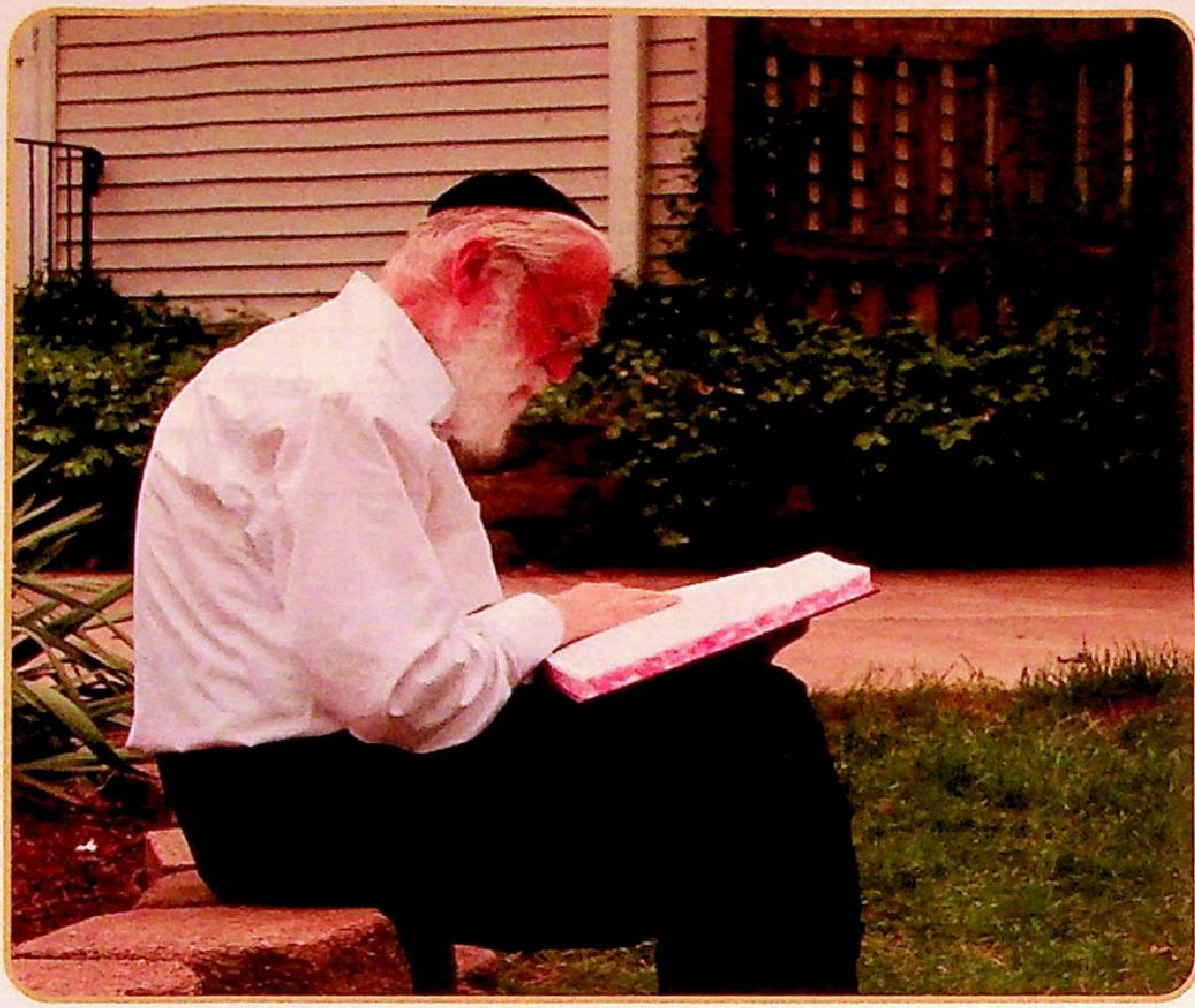

ר' הירשל לומד את שיעורי התורה היומיים שלו,
בחצר הבית של נכדו ר' אליעזר זלמנוב, השליח במונסטר, אינדיאנה

באחד מימי חג הסוכות, הזמין ר' הירשל לסוכתו את ידידו ר' מוטל, וכן את ידידו הרה"ח ר' שלום בער קסלמן, אף הוא חברו ומכירו מאז תקופת סמרקנד, אשר יצא אף הוא את רוסיה בשנת תש"ו ועלה לארץ הקודש. ישבו השלושה בצוותא בסוכה בשבת אחים חסידית.

כאשר הגיע זמן ברכת המזון, כיבד ר' הירשל את ר' מוטל קזלינר לזמן, ור' מוטל ביקש כוס יין לברכת המזון.

שני חבריו הביטו בו בתמיהה. ממתי נהוג לברך על הכוס בזימון של שלושה? שאלו אותו חבריו.

ור' מוטל השיב תוך שהוא מצטט מתוך קובץ "היום יום", בו מובא בפתגם לי"ד כסלו, "מברכין ברכת המזון בכוס של ברכה, אף שאין עשרה".

חבריו התפלאו על בקיאותו של ר' מוטל ושאלו אותו - הרי אך לפני זמן קצר יצאתם את רוסיה, ובוודאי אך לאחרונה ראיתם את הספר "היום יום"; כיצד אפוא אתם בקיאים בתוכנו?

נענה ר' מוטל וענה להם: זמן מה לאחר שהספר "היום יום" הופיע בשנת תש"ג, הגיע עותק ממנו אל מאחורי המסך לאחת העיירות. כאשר נודע לחסידים בטשקנט כי הגיע עותק מהספר לאותה עיירה, הם שלחו אותי לשם ונסעתי ברכבת במשך כמה ימים עד שהגעתי לידידי באותה עיירה. בביתו ישבתי במשך שבוע ימים והעתקתי בכתב יד את כל הפתגמים שב"היום יום", ושוב נסעתי בחזרה כמה ימים נוספים לטשקנט. ביחד ארך לי הדבר ימים ארוכים.

מה פלא אפוא שאחרי כוחות כה רבים שהשקעתי בספר, אני בקי בתוכנו...

חיזוק שכונת קראון הייטס

הנטישה הגדולה

פן מרכזי בעסקנותו הציבורית של ר' הירשל במשך שנים רבות, היה פעילותו בביסוס וחיזוק שכונת קראון הייטס בברוקלין, ניו יורק - השכונה בה נמצא המרכז העולמי של חב"ד, "בית חיינו" 770, בראשות הרבי, בה נמצאים מוסדות חב"ד המרכזיים ובה גרות אלפי משפחות מחסידי חב"ד.

בתקופה בה משפחת חיטריק התיישבה בשכונה, בשנת תשכ"א, ניצבה השכונה על פרשת דרכים משמעותית, בראשיתה של תקופה הידועה כנטישה הגדולה מקראון הייטס.

בגלי ההגירה ממזרח אירופה בתקופה שבין שתי מלחמות העולם וזה שאחרי מלחמת העולם השנייה, באו לארצות הברית מאות אלפי יהודים. מרביתם הגיעו אל נמל העיר ניו-יורק וקבעו את מגוריהם בעיר כשחלק גדול מהם מתיישב בשכונות השונות ברובע ברוקלין, שעם הזמן הפך להיות אחד המרכזים היהודיים הגדולים והחשובים בעולם.

אחת השכונות בה התיישבו יהודים רבים, הייתה קראון הייטס, כשבגבולותיה ובשכונות הסמוכות לה התגוררו קרוב למאה אלף יהודים, ובשטחה היו בתי כנסת רבים, מקוואות ומוסדות יהודיים רבים ומגוונים.

לצד הריכוז היהודי הגדול, התגוררו באזור אמריקאים לבנים רבים, והשכונה נחשבה לאזור מגורים יוקרתי שרופאים, עורכי דין ואנשים משכבות האליטה העליונה קבעו בה את מגוריהם.

"ירושלים דאמריקה"

באותם ימים, חסידי חב"ד רבים קבעו את מגוריהם בשכונת בראנזוויל הסמוכה שנחשבה פחות יוקרתית, מחירי הדיור בה היו נמוכים יותר מאשר בקראון הייטס ותושביה

היהודיים, בהם ציבור חסידי גדול, הקפידו יותר על שמירת תורה ומצוות ובכלל זה סגירת החנויות שלהם בשבת.

עם הגעתו של הרבי הריי"צ להתגורר בארצות-הברית, וקביעת חצר ליובאוויטש במרכז שכונת קראון הייטס, הפכה השכונה בהדרגה למרכז חרדי-חסידי, וחצרות חסידיות נוספות קבעו בה את מושבם. בין אלו ניתן למנות את חצרות חסידות באבוב, ספינקא, ליז'נסק, סקולען, לאנהוצט, נובומינסק, קרעסטיער וטענקע. לצידם, היו בשכונה גם קהילות שנחשבו מודרניות יחסית וגם מרכזים רפורמיים וקונסרבטיביים.

מספר היהודים הלך וגדל ובנקודת השיא ההתיישבות היהודית בקראון הייטס כללה כמאתיים וחמישים אלף יהודים ופעלו בה מוסדות חשובים, ביניהם תלמוד תורה שהקימו חסידי צאנז בו למדו כאלף תלמידים, והשכונה קיבלה את התואר "ירושלים דאמריקה".

ההגירה מהשכונה

בסביבות שנת תש"כ נרשמה התפתחות משמעותית בכלכלת ארצות-הברית. יהודים רבים נהנו מהתחזקות כלכלית זו, צברו הון וחיפשו מקום מגורים עם רמת חיים גבוהה יותר. המגמה ניכרה גם בשכונת קראון הייטס, כאשר יהודים אמידים רבים החליטו לעקור מהשכונה ולהתיישב בפרברים השקטים המרוחקים יותר מהעיר הסואנת.

מגמת ההגירה, גררה ירידת מחירים, ואנשים שחששו שהערך של נכסי הנדל"ן שלהם עלול לרדת עוד יותר, הזדרזו למכור את הנכסים שלהם כשהם מתפשרים על מחירם. הדבר גרם לירידת מחירים נוספת שגרמה לאנשים נוספים לקבל החלטה למכור את הנכסים שלהם, וכך החלו מחירי הדירות בשכונה לצנוח.

במקביל, מדיניות הרווחה הנרחבת אותה נקט הממשל הפדראלי באותם ימים, הביאה אל מדינת ניו-יורק תושבים רבים ממדינות הדרום. חלקים גדולים מאוכלוסייה זו שהייתה ענייה ברובה ומחוסרת מקורות הכנסה, הגיעה להתיישב ברובע ברוקלין, וחלקים ממנה התדרדרו לפשע.

מידי יום נרשמה עליה בתקריות הפשע באזור שכונת קראון הייטס, ותושבים יהודיים נוספים החלו לחשוש לכספם ולחייהם והחליטו להגר לשכונות אחרות. בשלב זה הפכה ההגירה לבהלה של ממש, ומחירי הדירות צנחו לשפל חסר תקדים.

בנוסף לכך, יהודים רבים שהתפרנסו מאספקת מצרכים ומתן שירות לתושבים היהודיים של השכונה, איבדו את מקור פרנסתם בעקבות ההגירה ההולכת וגדלה, דבר שהיווה סיבה נוספת להגירה של משפחות לשכונות אחרות בתקוה ששם ימצאו פרנסה.

מה שהיווה את ה"מכה בפטיש" להתדרדרות המצב, היה נטישתם של שורת אדמו"רים ורבנים עם קהילותיהם את השכונה.

בשיאה של הבריחה, נמכרו בנינים שלמים במחירי הפסד ויהודים מכרו גם בתי כנסת ומוסדות תורה וחסד.

מלבד שכונת קראון הייטס, המיעוט היהודי שעדיין התגורר בשכונות הסמוכות כבראנזוויל עקר משם כבר בתחילה ההגירה, ובמשך הזמן ההתיישבות היהודית בהם נמחקה כליל.

בשלהי שנות ה'תש"כ, מצב השכונה נראה היה כאבוד לחלוטין. הגיעו הדברים לידי כך שהיהודים שנשארו היוו חמשה אחוז בלבד מתושבי השכונה.

המערכה לחיזוק השכונה

בהתוועדות אחרון של פסח תשכ"ט פתח הרבי במערכה פומבית גלויה לשמירת הצביון היהודי של השכונה ודיבר על הנושא ברבים בכאב רב[11]. הרבי אמר שהדבר היה צריך להיעשות על ידי עסקנים ורבנים, אך כיוון שאף אחד לא נקף אצבע, מוטל עליו על פי דין לעמוד בשער ולהתריע שעזיבת השכונה מנוגדת להלכה הפסוקה בשולחן ערוך.

בשיחה הסביר הרבי כי על פי ההלכה אסור למכור בית בשכונה לגוי, כיון שבכך גורמים היזק מוחשי לשכנים, דבר המתבטא הן בנזק כספי של ירידת ערך הנכסים והן בנזק בטחוני, שעלול להגיע לידי סכנת נפשות.

בהזדמנויות אחרות הכחיש הרבי דברים שנמסרו בשמו בעד ההגירה והבהיר כי הדבר אסור מכל וכל.

את המנוסה והבהלה להגר מהשכונה, כינה הרבי באחד ממכתביו באותה תקופה: "ההנהגה המוזרה ומצערת ומבהילה דמכירת הבתים בשכונות אלו כדי לעבור לשכונות אחרות".

פרסום שיחת הרבי

לאחר החג, דברי הרבי נרשמו ונערכו לפרסום, הוגהו על ידי הרבי בעצמו ונתפרסמו בירחון התורני 'הפרדס' שהופיע מטעם אגודת הרבנים בארצות-הברית, ועמדתו הברורה והנחרצת של הרבי קיבלה הדים נרחבים.

עם פרסום השיחה, החלה הבהלה להיבלם. תושבים רבים שכבר עזבו את המקום הביעו חרטה על מעשיהם, ואמרו שאם היו שמים את ליבם לטענות שהרבי העלה בשיחה לא היו מבצעים את ההגירה, אך הדבר כבר היה לאחר מעשה.

11. השיחה הוגהה ונדפסה בהוספות לליקוטי שיחות חלק ו עמוד 350 ואילך. תורת מנחם התוועדויות חלק נו עמוד 130 ואילך.

אחרי כחודשיים, הפוסק הנודע הגאון רבי משה פיינשטיין פירסם מכתב תמיכה בעמדתו של הרבי, וכתב שהרבי צודק בכל דבריו ואין לגרוע או להוסיף עליהם כיון שכך הוא הדין על פי שולחן ערוך.

בנוסף, הדברים נשלחו לרבנים בעלי השפעה ברחבי ארצות-הברית והעולם, על מנת שיעודדו את שמירת הצביון היהודי של קראון הייטס ויסייעו בחיזוק התושבים שנשארו להתגורר בה בהתאם לדין בשולחן ערוך.

התייחסויות נוספות

חלק מהמהגרים מקראון הייטס קבעו את מגוריהם בשכונת קנרסי שבברוקלין. אך לא עבר זמן רב, וגם היא התדרדרה לפשע. גם מחירי הדירות בקנרסי נפלו והם איבדו כסף רב שהשקיעו ברכישת הבית החדש והוצרכו לעקור שוב. הרבי דיבר על כך ברבים בהתוועדות ואמר כי זה מה שקורה כשמתנהגים היפך השולחן ערוך ומחלישים את שכונת קראון הייטס ממנה עזבו. מה שהם עשו לאחרים נעשה גם להם והם מהגרים שוב ושוב היות והם נוהגים היפך הוראות התורה.

הרבי ציין כי למרות השתלטות התושבים השחורים על חלקים נרחבים בברוקלין, במשך שנים ארוכות יחסית הם לא התיישבו בקנרסי ורק לאחר שהגיעו לשם התושבים שניסו 'לברוח' מהם בקראון הייטס, הם החלו להשתלט גם על שכונה זו.

בנוסף, פעל הרבי בחזיתות נוספות והדריך אנשים בהוראות פרטיות כיצד לנהוג על מנת לחזק את השכונה. למשל, הרבי הורה לחסיד הרב בן ציון שם טוב להימנע מלרכוש חנות בבעלות יהודית עבור משרדי ה"ועד להפצת שיחות", כדי שלא לעודד נטישת יהודים מקראון הייטס.

יוזמות לחיזוק השכונה

על מנת להוסיף בשמירת הצביון היהודי ובחיזוק התושבים שעמדו בניסיון ונשארו להתגורר בשכונה, עודד הרבי בדרכים שונות יוזמות מגוונות לחיזוק השכונה כמו:

עריכת חתונות בתחומי השכונה - גם חתונות של תושבים שאינם מתגוררים בשכונה, וגם כאשר מקום מגורי הורי הכלה היה בשכונות אחרות;

קיום כנסים ואירועים חב"דיים המיועדים לציבור הרחב בתחומי השכונה, על מנת למשוך יהודים משכונות אחרות לבקר בשכונה וכך לחזק את הנוכחות היהודית במקום;

שימת דגש על רכישת מוצרים וקבלת שירותים מבעלי העסקים היהודיים בשכונה, מתוך מטרה לחזק את כלכלת השכונה ולסייע לאחיזה יהודית בבתי העסק;

הקמת ארגון "השמירה" שיקיים פטרולים ברחבי השכונה ויחזק את בטחונם של התושבים;

מראה כללי של שכונת "קראון הייטס"

ייסוד ארגון "הצלה" שיעניק סיוע רפואי לתושבים;

חיזוק מנייני תפילה בבתי כנסת מרוחקים מלב השכונה, על מנת למנוע את מכירתם לגויים בטענה שהם לא פעילים.

הקמת ועד פעולה ופעילות 'חברה'

למרות שבהלת ההגירה נבלמה, עדיין היו תושבים יהודיים שהמשיכו, אם כי באיטיות, לעזוב את האזורים שהפכו להיות יותר שחורים ועברו בסמוך למרכז השכונה, בריכוז יהודי גבוה יותר, והיו גם יהודים שלא עמדו בניסיון ועזבו את השכונה עקב התגברות הפשע.

בשלב זה, הוקם על ידי החסידים הרה"ח ר' חייקל חאנין והרה"ח ר' צבי מאיר שטיינמיץ ועד פעולה שנקרא 'חברה', בו היו חברים קבוצת חסידים שפעלו לחיזוק ההתיישבות היהודית על פי הקו שהתווה הרבי וסייעו ליהודים לרכוש בתים ולפתוח חנויות. הרה"ח ר' שניאור זלמן גורארי' ע"ה שנמנה על צוות העסקנים שפעל בנושא, העניק הלוואה ארוכת טווח של שליש ממחיר הדירה לכל תושב יהודי, ומקופת הוועד הוענקו הלוואות גדולות לתושבים שפתחו חנויות בשדרת קינגסטון.

כאשר 'חברה' סבלה ממחסור כספי, הכריז הרבי בהתוועדות שהיות והוא רואה שאנשים לא מתעוררים כשמסבירים להם על פי שכל אלא רק כשנוהגים בדרכי חסידי פולין, הוא מודיע אפוא שבדעתו לרכוש מניות של ה'חברה' ולשלם את הסכום בדולרים בודדים, ומי שיקנה מניה של ה'חברה', יקבל את אחד מהדולרים האלו לברכה והצלחה.

באותם ימים דולר של הרבי היה יקר המציאות ועד מהרה החלה נהירה של חסידי חב"ד שרכשו מניות של החברה, ובידי העסקנים היה כסף נוסף בו השתמשו לרכוש בתים נוספים בקראון הייטס שעמדו למכירה, לאחר שהשתדלו לאתר את בעלי הדירות המעוניינים למכור את דירותיהם ולקנות אותם לפני שיספיקו למכור לגויים.

מאחר וגם גויים רבים העדיפו לגור באזור יהודי והיו מוכנים לשלם על הבתים סכום כפול מאשר המחיר הריאלי בשוק, הפכה המשימה של הוועד לקשה ומסובכת ואנשים שרצו למכור את דירותיהם ניסו לעשות זאת בחשאי. אך כשנודע על דירה העומדת למכירה, הופעל מכבש לחצים על הבעלים שגם אם אין הם עומדים בניסיון שלא לעזוב את השכונה, ולא נוהגים לפי ההלכה בשולחן ערוך, לפחות יסכימו למכור את הדירה במחיר הריאלי שלה לטובת היהודים שנשארים בשכונה, ואכן פעמים רבות המאמצים נשאו פרי.

תוך חודשיים בלבד מאז הקמת 'חברה' נרכשו על ידה עשרה בתים, וכן בתי כנסת רבים שנרכשו מידי הקהילות שנטשו את השכונה, והתושבים שנותרו במקום החלו להרגיש שיש מי שדואג להם ואין סיבה ממשית לעזוב את השכונה. התושבים שרכשו דירות, עשו עסקת נדל"ן מוצלחת, כשבתוך כמה שנים הוכפל מחיר ההשקעה פי כמה ושווי הנכס עלה פלאים.

בתקופה זו, גם כאשר היו זוגות צעירים שתכננו לגור זמן קצר בלבד בשכונה, הורה להם הרבי לרכוש דירה ולא לשכור, דבר שנעשה על מנת לצבור כמה שיותר נכסים בבעלות יהודית.

הקמת חברת בת

במקביל לפעילות וועד הפעולה לרכישת בתים פרטיים נוצר צורך גדול לרכוש בנינים של דירות מגורים רבות, על מנת להעניק אפשרות לזוגות צעירים לרכוש או לשכור דירות קטנות במחיר מוזל.

לשם כך הוקמה חברת בת שהתמקדה ברכישת בנינים (שבקראון הייטס הם ממוקמים בעיקר בפינות הרחובות). הודות להשתדלות החברה, הושג הסכם עם עיריית ניו יורק שסבסדה את מחירי ההשכרה של הדירות כך שהדיירים שילמו רבע ממשכורתם החודשית הנמוכה עבור השכירות, כשאת היתרה משלמת העירייה ישירות לבעלי הבניין.

בעקבות סבסוד זה (המוכר כיום בשם 'סעקשען 8', 'סעיף 8'), התיישבו משפחות צעירות רבות בבניינים שנרכשו ושופצו למטרה זו ובצעדים מתוכננים מראש הפכו עוד ועוד בנינים לבעלי רוב יהודי. בסך הכולל הצליחה החברה ליישב מעל לארבעים בניני מגורים במשפחות יהודיות, ולסייע למאות משפחות להתיישב בקראון הייטס.

ר' הירשל לעזרת השכונה

במקביל לפעילות המרכזית והממוסדת של ה"חברה", היו גם יוזמות של ארגונים ואנשים פרטיים לקנות דירות ובניינים לצורך חיזוק השכונה.

אחד ומיוחד שבין החסידים שהתמסרו לפעילות זו בנפשם, בגופם ובממונם היה ר' הירשל חיטריק. ליבו החסידי שהיה ער לכל ענייניו של הרבי, חושיו העסקיים המחודדים ואופיו המעשי והנמרץ, ובעת הצורך גם התקיף, הביאו אותו להיות מראשי הפעילים בנושא.

במהלך שנות הלמ"ד עסק ר' הירשל רבות בחיזוק ההתיישבות היהודית בשכונה. הוא רכש בניינים ודירות רבות ברחבי השכונה, כאשר הוא משקיע בכך סכומי כסף גדולים ביותר, ודאג ליישב בהן משפחות יהודיות שומרות תורה ומצוות. הוא היה מנהל משא ומתן נחוש עם מוכרים פוטנציאליים ועושה הכל כדי להביא את העסקה לגמר טוב.

בדיווחיו אל הרבי משנות הלמ"ד מצויות התייחסויות רבות לנושא, והוא מעדכן את הרבי מעת לעת בפעולותיו בשטח זה. בכל פעם שהיה נתקל בסוגיה שהצריכה הכרעה, היה שואל את הרבי כיצד לפעול ועושה בהתאם להוראות וההנחיות שקיבל.

לפנינו דוגמאות אחדות לדיווחים אלו, משנות הלמ"ד. העסקה הראשונה של ר' הירשל בתחום רכישות הדירות והבניינים, הייתה רכישת בניין רחב ידיים, בצומת הרחובות קראון וקינגסטון.

על כך אנו למדים מדיווח קצר לרבי, הראשון מתוך סדרת דיווחים רבים, מי"א חשון תשל"א:

> לכ"ק אדמו"ר שליט"א
>
> ...ב"ה גמרתי את העסק וקניתי את שני הבתים ברחוב קראון פינת קינגסטון. אי"ה במשך השבוע נעשה החוזה. היום הגיע ידיד שלי מברזיל ורוצה לקנות הבניינים בשותפות, האם כדאי הדבר אפילו אם אקבל קצת רווח ממנו.

אזכור נוסף לעסקה זו מצוי בדיווח לרבי חודש לאחר מכן, בט"ו כסלו תשל"א:

> לכ"ק אדמו"ר שליט"א

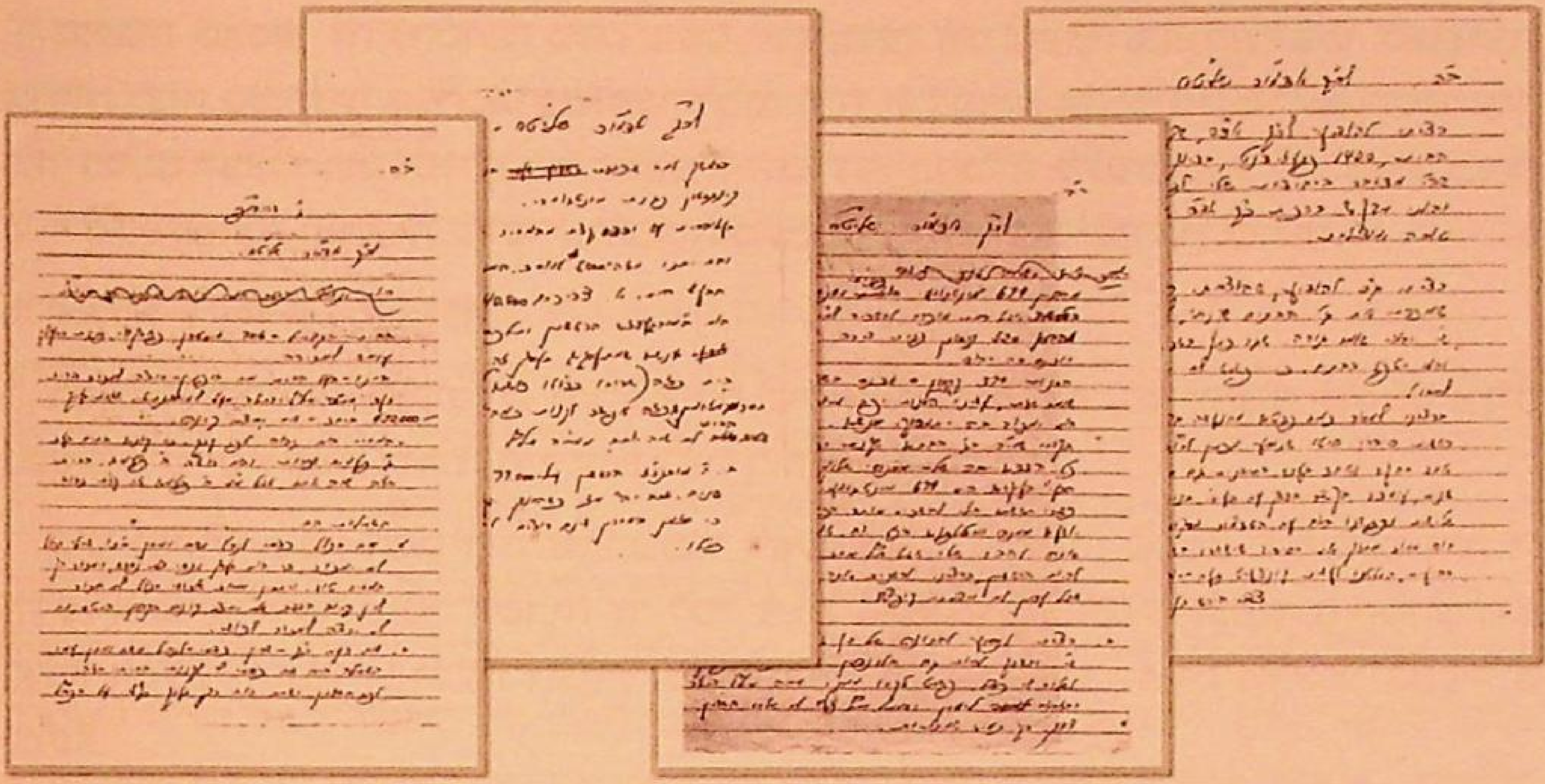

חלק מהדיווחים השוטפים של ר' הירשל לרבי על עסקנותו הציבורית למען שכונת קראון הייטס

ב"ה קניתי הבתים ברחוב קראון, היינו עשינו הקונטראקט [=החוזה], ועכשיו הנני צריך כסף עד שבועיים לשלם בעדם. אבקש עצת וברכת כ"ק אדמו"ר שליט"א.

בכ"ג מר-חשון תשל"ג כותב ר' הירשל לרבי אודות רכישת בנין אחר:

לכ"ק אדמו"ר שליט"א

מציעים לקנות בית בן 38 דירות ברחוב סטערלינג פינת נוסטראנד. הבית מושכר כולו לבני חם, אבל מביא רווח לא רע.

ההשקעה היא של . . מזומן והשאר משכנתא. הרווח הוא . . בערך לשנה על . . חוץ ממה שמשלמים על חשבון המשכנתא.

השאלה היא אם כדאי לקנות בית זה, ובכלל אם כדאי להיכנס בעסק הזה. לפי מה שהנני רואה עכשיו יכולים להרוויח אבל מה יולד יום, אם צריכים למכור בית מפני סיבות שונות, אין הרבה קופצים על זה.

בדיווחים נוספים משנות הלמ"ד שכתב ר' הירשל לרבי, אנו ממשיכים לראות את היקף פעולותיו בנושא זה:

לכ"ק אדמו"ר שליט"א

בהמשך למה שכתבתי בנוגע הבנין ברחוב קינגסטון פינת מונטגומרי. בעלי הבית ירדו קצת מהמחיר ומבקשים עכשיו . . והם יתנו מזה . . למוסד, היינו שיעלה לנו . . $.

הבעיה היא:

א. צריכים . . מזומן, כי . . הוא המורגעדזש הראשון ו . . דולר יהיה הוצאות. אנשים שמתעסקים בעסק זה אומרים שאסור לקנות בית כזה (שרובו ככולו כושים) ולהשקיע כ"כ הרבה מזומן. בסכום מזומן שכזה אפשר לקנות כמה בתים, ולפי האומדן שלהם הבית לא שווה יותר . . דולר.

ב. המורגעדזש הראשון על . . זמנו רק על עוד שלש שנים, ומה יהיה אז כשהבנק יבקש את כל הכסף, כי בזמן האחרון אינם רוצים לחדש את המורגעדזש בבתים כאלו.

הפסדים למען חיזוק השכונה

דיווח נוסף של ר' הירשל בנושא משנות הלמ"ד, נפתח במילים "איש בשורה אנוכי היום", כשהוא שמח לבשר לרבי על התקדמות משמעותית בכמה פרויקטים במקביל.

למרות שר' הירשל שילם על הבניינים והדירות ממיטב כספו, והיה זה אך טבעי אם הוא יבקש להחזיר בהקדם את השקעתו הכספית בכל דרך, במקרים רבים הוא העדיף שהדירות יעמדו ריקות והוא לא יקבל דמי שכירות, ובלבד שלא להשכיר לאינם יהודים ולהמתין משך זמן עד שיימצאו שוכרים יהודיים.

יתירה מכך, ר' הירשל אף היה מוכן להפחית את מחיר השכירות בסכום ניכר כדי להשכיר את הדירות למשפחות מאנ"ש, גם כאשר הייתה לו האפשרות להשכיר את הדירה לאלתר במחיר מלא לאינם יהודים. כל זאת כשלנגד עיניו עמדה המטרה של חיזוק ההתיישבות היהודית והחסידית בשכונה.

בכך, יצויין, הייתה פעילותו שונה מהפעילות הממוסדת של ה'חברה'. בעוד שלרשותם עמדו סכומי כסף ציבוריים גדולים והם יכלו לספוג הפסדים שכאלו, הרי פעולות הרכישה וההשקעה של ר' הירשל נעשו מכספו הפרטי, והעדר הכנסה מכל דירה שעמדה ריקה הסבה לו נזקים משמעותיים.

כך כותב ר' הירשל לרבי בעניין זה בראשית שנות הלמ"ד:

> בנוגע הבתים שקניתי יש בתים שלא קשה להשכיר בהם דירה, אבל בשני הבתים האחרים ואחד מהם 510 קראון, שזה על ידי ממש, הנה מאנ"ש אף אחד לא רוצה לשכור בה דירה, משום שיש בה הרבה כושים ועומדות שם שתי דירות לא שכורות, ופשוט מפסידים כסף.

על כך הרבי השיב בכתי"ק:

> יוזיל קצת השכר דירה, והעיקר יוסיף בהשמירה ע"ד הנהוג בכיו"ב והשם יצליחו.

בדיווח נוסף הוא כותב לרבי:

איש בשורה אנכי היום:

א. מהבנין 520 קראון שקניתי לפני חודש התפנתה דירה מאנשי חם ונכנס בה שכן יהודי.

ב. החנות 379 קינגסטון יכנס בה בשבוע זה אי"ה יהודי שומר שבת. עשינו את החנות יפה מאוד מבית ומחוץ, הוא ימכור בה תמרוקי הנשים.

ג. בהבנין 679 מונטגומרי יש לי בעיות. התפנתה כבר הדירה השלישית והנה בשתיים הראשונות נכנסו אבל לבנים. הדירה השלישית עדין לא השכרנו כי הנני רוצה בדוקא שיכנסו מאנ"ש.

הנני מוכן להשכיר הדירה בחצי המחיר, אבל עדין אין קופצים. הדירה כבר עומדת ריקה שני חודשים.

ובדיווח נוסף משנות הלמ"ד, כותב ר' הירשל:

בבית שקניתי, קינגסטון פינת מונטגומרי, ב"ה הצלחתי לפני חודש להוציא את הכושי הראשון. הדירה עומדת ריקה כבר חודש, כי אף אחד מאנ"ש מפחד לשכור שם דירה. הגם שגרים שם ששה משפחות יהודיות שגרות שם כמה וכמה שנים מקודם.

אינני יודע מה לעשות בנידון זה.

מדיווח זה וכן מדיווחים נוספים לרבי עולה, כי התעסקות זו לחיזוק השכונה הייתה כרוכה לעיתים בעגמת נפש. בנוסף על הכוחות הגדולים שר' הירשל היה משקיע בכל עסקה שכזו עד שבית או בניין נוסף יעבור לידיים יהודיות, פעמים רבות עגמת הנפש והצער שלו נמשכו גם לאחר מכן. היו שוכרים שעיכבו את תשלומי השכירות או גרמו לנזקים בדירות, ואף שנשארו בדירות מעבר לזמן השכירות שנקבע מראש, זאת תוך כדי גרימת הפסדים כספיים משמעותיים לר' הירשל.

אולם כל זה לא ריפה את ידיו ולא החליש את מאמציו בנושא. ביודעו כי כל בית ודירה שעוברים לידיים יהודיות מחזקים את ההתיישבות היהודית והדבר גורם נחת רוח לרבי - היה הדבר כדאי לו גם במחיר עוגמת הנפש וההפסדים.

רכישת בניין 706 איסטערן פארקוויי

אחד הבניינים המוכרים בקראון הייטס הוא הבניין הגדול ורחב הידיים שבשדירת איסטערן פארקוויי מספר 706, פינת ברוקלין עווניו. בניין זה בן עשרות הדירות שמאוכלס כיום רובו ככולו על ידי תושבים מחסידי חב"ד, הועמד בשנות הלמ"ד למכירה

ור' הירשל ניצל את ההזדמנות כדי לקדם באמצעות רכישתו את ההתיישבות החסידית בשכונה בצורה משמעותית.

על כך הוא מדווח לרבי ביום שלישי של חול המועד פסח באחת משנות הלמ"ד:

לכ"ק אדמו"ר שליט"א

הבית הגדול 706 איסטערן פארקוויי פינת ברוקלין עומד למכירה. בעל הבית מר הופמן רוצה למכור הבית בעד . . דולר למשכנתא שזהו בערך [?] אם ימצא קונה.

המחיר הוא גבוה לפי ערך כי קונים בתים בעד ג' פעמים שכירות והוא רוצה ה' פעמים. הבית הזה שווה יותר, אבל מכל מקום ה' פעמים זה קצת גבוה.

השאלות הם:

א. אם בכלל כדאי לנהל משא ומתן אתו, אולי בכלל לא ימכור כי הוא בעסק נכסי דלא ניידי וימכור רק במחיר טוב, ויתכן מאוד שלכושי בכלל לא ימכור. לכן קרוב הדעה שלא ימצא קונה בקראון הייטס אם לא ירצה למכור לכושי.

ב. אם דעת כ"ק שכן כדאי לנהל משא ומתן עמו, השאלה היא אם כדאי לי לקנות הבית הזה. לפי חשבון יישאר רווח רק בערך . . על הכסף המושקע.

ג. עד היום השקעתי בג' הבתים שקניתי . . דולר, ועכשיו להשקיע עוד . . זה כבר סכום ניכר והנני צריך להוציאם מהעסק שלי. האם כדאי לי?

ד. בנוהג שבעולם שאם מחליטים מאיזו סיבה שתהיה לחסל ולמכור איזה עסק, יכולים למכור העסק בערך, לא כן הוא בנידון דידן. למי אוכל למכור אחר כך הבית?

כתבתי הנ"ל רק לפלפולים בעלמא ואעשה מה שיצווה כ"ק אדמו"ר שליט"א.

רכישה זו לא יצאה לפועל ע"י ר' הירשל באותה שעה, אך במשך השנים רבים מחסידי חב"ד רכשו דירות בבניין זה. באמצעות כך קיבלה ההתיישבות בשכונה חיזוק משמעותי ביותר, כאשר עשרות משפחות חסידיות קבעו את דירתם בבניין, השוכן במיקום מרכזי ביותר בשכונה, מרחק פסיעות מ"בית חיינו".

רכישת בניין המרכז הרפואי ברחוב קראון

בניין מרכזי נוסף ומרשים בליבה של קראון הייטס שהעברתו לבעלות יהודית התאפשרה הודות לפעילותו הנמרצת של ר' הירשל, הוא בניין גדול ברחוב קראון בין הרחובות אולבני וטרוי, אשר שימש בשעתו כבית רפואה.

לרכישת בניין זה היה פוטנציאל כלכלי וציבורי גבוה, מה גם שהבניין נמצא באיזור שקט יחסית ולו חצר רחבת ידיים, דבר שהיה יכול להביא לשימושים ציבוריים עתידיים.

כך כותב ר' הירשל לרבי בעניין:

לכ"ק אדמו"ר שליט"א

...בנוגע הבניין בית החולים ברחוב קראון, היות והוא עומד למכירה ורצוי שהבנין יהיה בידינו לכן חשבנו לעשות שותפות בין הר"ר הירשל שיפרן וצבי חיטריק לקנות הבנין.

מחיר הבנין הוא . . צריכים להשקיע מיד . . והשאר לפי תנאים דלקמן.

זמן הפינוי לפי תוכניותיהם הוא אחרי שנה, ובכן זמן הפירעון הוא בשנה, ואם אפשר למכור חצי הקרקע לבנין מושב זקנים נצטרך לשלם יותר מחצי.

ובמכתב נוסף מאותה תקופה בעניין זה:

כידוע עומד למכירה בנין בית החולים ברחוב קראון, ומבקשים במחירו . . אלף במזומן בעת מסירת הבנין, וימסרו את הבנין לאחר שנה...

המעריך העירוני העריך שווי האדמה בעד . . יתכן גם שהעיר תקנה את מחצית האדמה. התכנית היתה לבנות מושב זקנים על חצי, ומחצית המגרש ואת הבנין לנצל לבית מלון קומה אחת, פנימיה להשכיר לבנות. כל הענין מבוסס על הצד העסקי שבדבר.

לפי הצעת ר' יהודה קרינסקי נפגשנו שנינו לדון בעניין, והחלטנו לשאול כדלהלן, היות ויש לנו פגישה עם הבעלים ביום ג'.

א. האם להיכנס לעסקא זו? ב. באם עלינו להיכנס לעסקה זו, האם בהתאם לתוכנית הנ"ל? ג. או להיכנס על סמך דמי הקדימה בלבד מתוך הנחה שאם נצליח נשלים ואם לא נפסיד את . . דמי הקדימה בלבד.

הצלת בית הכנסת "ישראל הצעיר"

בנין נוסף בעל חשיבות רבה שר' הירשל הביא להצלתו בשנות הלמ"ד, היה הבניין בו פעל בית הכנסת של "ישראל הצעיר" (יאנג יזרעאל), בשדרת איסטערן פארקוויי, בין הרחובות אולבני וטרוי, בסמיכות לבניין "חובבי תורה" המפורסם. אלא שההתעסקות בהצלת בניין זה עלתה לר' הירשל בדמים מרובים.

היה זה בשנת תשל"ז לערך. קהל המתפללים בבית הכנסת "ישראל הצעיר" היה ציבור אורתודוקסי-מודרני. עם השנים קהל בית הכנסת הלך והתמעט, עד שבית הכנסת נאלץ לסגור את שעריו.

הנהלת בית הכנסת העמידה את המבנה למכירה ומיד הביעו בו התעניינות רוכשים פוטנציאליים אפרו-אמריקאיים.

ר' הירשל שהיה אז חבר פעיל ב"ועד הקהל", ה"קומיוניטי קאונסיל" השכונתי, נחלץ יחד עם חבריו למשימת הצלת בית הכנסת על-ידי רכישת הבניין מידי בעליו.

לאחר משא ומתן מוצלח בין "ועד הקהל" והנהלת בית הכנסת, נרכש המבנה. "ועד הקהל" לקח הלוואה גדולה מאחד הבנקים למטרה זו והבניין עבר לרשותו.

ואולם, ברשות "ועד הקהל" לא היה את סכום הכסף הדרוש לשלם לבנק, וכן הקהילה לא יכלה לתת את הערבות הכספית הנדרשת עבור לקיחת המשכנתא. לכן חברי "ועד הקהל" חתמו על ערבות אישית לבנק עבור סכום המשכנתא, בסכומים שווים בין החברים. במשך תקופה שילם "ועד הקהל" את ההחזר החודשי לבנק.

כך בית הכנסת שבבניין המשיך לפעול עוד משך זמן, בהשתדלותו של השמש הרה"ח ר' מאיעסקי ז"ל.

בבניין זה היה גם אולם אירועים בגודל בינוני, ובאותם שנים, בהתאם לקריאתו האמורה של הרבי לערוך את חתונות החסידים בקראון הייטס, נערכו בו שמחות חתונה רבות. אלא שהאולם היה צר מהכיל את הקהל שהיה מגיע לשמחות והוא לא ענה על הצורך הנדרש.

כעבור תקופה עזב ר' הירשל את חברותו ב"ועד הקהל". בעקבות עזיבתו נוצרו אי סדרים ובשלב מסויים הועד הפסיק לשלם את תשלומי המשכנתא החודשיים לבנק.

משכך, פנה הבנק אל הערבים על המשכנתא וביקש לממש את הערבות. לאחר כמה ניסיונות של הבנק שלא צלחו לממש את הערבות מהחברים, עלה החשש שהבנק יעמיד שוב את הבניין למכירה לגורמים זרים.

כעת נחלץ ר' הירשל שוב להצלת הבניין ושילם מכספו הפרטי את כל סכום הערבות על המשכנתא, כולל הסכום ששאר החברים לקחו על עצמם...

כך נשאר הבית בידיים יהודיות עוד שנים ושימש את הקהילה למטרות מגוונות.

לימים, ידידו הקרוב של ר' הירשל, הרה"ח ר' מנחם מענדל שם טוב ז"ל, מנכבדי עסקני הציבור בקראון הייטס, אשר גם הוא היה חבר ב"ועד הקהל" והיה מחותמי הערבות על הבניין, השתתף עם ר' הירשל בסכום הערבות.

בחלוף השנים נבנה על שטח זה בניין מגורים גדול. כיום מתגוררות בו עשרות משפחות מחסידי חב"ד ובקומת הכניסה יש בית כנסת חסידי פעיל.

ר' הירשל במפגש עם נכבדי חסידי סאטמר

תוכנית לחיבור קראון-הייטס וויליאמסבורג

בתקופת פעילותו של ר' הירשל בתחום זה של חיזוק וביסוס השכונה, נפגשו ר' הירשל וחבריו ב"ועד הקהל" של שכונת קראון הייטס עם עמיתיהם, ראשי "ועד הקהל" של שכונת וויליאמסבורג, לדיון ביוזמה מקורית.

מדובר בתכנית שההתיישבות של חסידות סאטמר באיזור וויליאמסבורג תתרחב דרומה לכיוון קראון-הייטס, ומאידך ההתיישבות היהודית בקראון-הייטס תתרחב צפונה לעבר וויליאמסבורג. כך אמור היה להיווצר רצף גדול של התיישבות יהודית, שתי השכונות יתחזקו והדבר ימנע או יצמצם הגירה של תושבים שחורים לשכונות אלו.

בסופו של דבר, ההתיישבות בקראון הייטס התרחבה לכיוונים אחרים ותוכנית זו לא יצאה אל הפועל. לימים היה ר' הירשל מיצר על כך ולדבריו, אם התוכנית הייתה יוצאת אל הפועל, הרבה מעגמת הנפש והמחלוקות שהיו לימים בין שתי השכונות היו נמנעות.

אוהב שלום ורודף שלום

בתקופה ההיא אירע פעם אשר כמה מתושבי קראון הייטס התרעמו על צעדים מסויימים שר' הירשל נקט בהם במהלך פעילותו לרכישת בניינים בשכונה. הגיעו הדברים

לידי כך שקבוצת תושבים, ביוזמתו של אחד העסקנים, ערכה הפגנה מול ביתו של ר' הירשל ברחוב פרזידנט, במטרה להביע את מחאתם כלפי פעולות מסויימת שעשה.

בערב, כאשר ר' הירשל חזר לביתו מעבודתו וראה את המתחולל מול ביתו, הוא לא נבהל ולא היסס. הוא הזמין את העסקן המארגן ואת כל המפגינים להיכנס אל סלון הבית, ביקש מבני הבית שיגישו למפגינים כיבוד ושתייה ובמשך שעה ארוכה ישב והסביר להם את מהלכיו עד שקיבלו זאת בהבנה והרוחות שהיו סוערות נרגעו.

וכל זאת - כאשר באותו ערב נערכה בביתו מסיבת "שבע ברכות" לרגל שמחת נישואי אחד מילדיו...

כללו של דבר: מהדיווחים האמורים שמטבע הדברים מייצגים רק חלק קטן מפועלו הרב של ר' הירשל בנושא, עולה תמונה של התעסקות מסורה, רבת שנים, למען חיזוק ההתיישבות היהודית בקראון הייטס, כאשר הוא השקיע בכך גם כוחות נפש רבים וגם כספים מרובים. כל זאת, כדי לבצע את בקשתו הנפשית של הרבי בהתוועדויות הקודש לבצר ולחזק את היישוב היהודי בקראון הייטס, ולהביא הרווחה למשפחות שביקשו לגור בסמיכות לחצרות קדשנו.

רווחת ושיפור הגשמיות והרוחניות

במקביל לפעילות האמורה של רכישת בניינים ודירות לחיזוק ההתיישבות היהודית בשכונה, ניהל ר' הירשל עסקנות ציבורית מסועפת לשיפור איכות חיי התושבים בקראון הייטס בגשמיות וברוחניות.

במשך מספר שנים במהלך שנות הלמ"ד שימש ר' הירשל כחבר "ועד הקהל", ה"קומיוניטי קאונסיל" השכונתי. היה זה בעקבות הצעה שקיבל מיו"ר מזכירות הרבי, הרב חדקוב, להיכנס לעסקנות הציבורית בשכונה בצורה רשמית, ובעקבות כך הוא נבחר לחבר בוועד השכונה. באותה תקופה הוא עסק בפעילות מסועפת יד ביד עם רעו הטוב, הרה"ח ר' מנחם מענדל שם טוב ז"ל, מנכבדי השכונה, שגם הוא היה חבר ב"ועד הקהל" באותן שנים.

פעילותו ב"ועד הקהל" הייתה בעיקר בימי ראשון בשבוע, יום המנוחה הרשמי בארצות הברית. באותו יום עסקיו היו סגורים, וזמנו היה בידו לעסוק בצרכי הציבור.

במרבית השנים ר' הירשל לא היה חבר רשמי בוועד השכונה, ועם זאת, פעלו לתועלת השכונה היה גדול ורב.

בין התחומים בהם עסק לטובת השכונה במהלך השנים היו, כפי שיתואר להלן: השפעה על חוגים חסידיים לחזק את התיישבותם בשכונה; הקמת מוקד חירום רפואי לעזרה ראשונה; יוזמות להגדלת מספר התלמידים במוסדות החינוך; קידום מועמדים לסנאט

ולקונגרס של מדינת ניו-יורק שנתמכו על ידי תושבי השכונה; סידור קו אוטובוס ייעודי לשכונה; עריכת אירועי מוזיקה חסידית; הפקת עלון מידע שכונתי דו-שבועי; איחוד רבני בתי הכנסת בשכונה; הרחבת שעות פעילות סניף הבנק המקומי ומיזמים נוספים לרווחת התושבים.

זאת לצד פעולות מסועפת של תמיכה וחסד לתושבים רבים, כפי שיסופר להלן.

מסלול אוטובוס לשירות התושבים

ר' הירשל היה זה שיזם, בראשית שנות הלמ"ד, את קו האוטובוס המקשר בין השכונות קראון-הייטס ובורו-פארק.

היה בכך משום פעולה רבת ערך עבור אלפי התושבים בשכונה שכן תושבים רבים ערכו את קניותיהם בשכונה היהודית הוותיקה בורו-פארק, אלא שהעדר מסלול נסיעה נוח בין השכונות גרם לטלטולי דרכים ולנסיעות ממושכות לאנשים ולנשים באמצעות הרכבת התחתית, דבר שחוץ מאי הנוחות, היה כרוך גם בהשלכות שליליות נוספות.

ביוזמת ר' הירשל ובהשתדלותו, החל ה"קומיוניטי קאונסיל" השכונתי להפעיל קו אוטובוס יומי קבוע בין השכונות, שהפך במהלך השנים למסלול בן מספר נסיעות ביום, ואף הורחב לשכונות נוספות.

הדבר הביא ברכה ותועלת רבה לתושבי השכונה, ובמקביל סייע להתפתחות הכלכלית של עסקים יהודיים בשתי השכונות.

הרחבת ההתיישבות, עריכת קונצרט ועיתון

הנה דיווח שכתב ר' הירשל לרבי בעניין זה, כאשר בדיווח זה הוא כותב על שורת פעולות שעסק בהם באותה עת, כמו פניות לאדמו"רים שחסידיהם התגוררו בשכונה לחזק את אחיזתם בשכונה, תוכנית לעריכת אירועי מוזיקה אחת לחודש ועוד:

> ברצוני למסור כמה פרטים מהנעשה בקומיוניטי קונסול. ראשית סידרו אוטו שנוסע מכאן לבורו פארק אחד בבוקר ואחד בערב. בתוכנית גם אוטו לוויליאמסבורג.
>
> שנית, עומדים בקשר הדוק עם העיריה בנוגע לשירותי העיר. שלישית, נפגשנו היום עם האדמו"ר מסקווער שי' והוא מאוד מחזק את חסידיו שיישארו בשכונה. רביעית, החלטנו לעשות קונצערט פעם בחודש בשכונה.

ובמכתב נוסף לרבי, הוא מדווח אודות המשך הופעתו של העלון השכונתי שיצא במתכונת דו-שבועית, "בנוגע הבולעטין מהמרכז היהודי לא שמעתי שום תוכנית להפסיק אותם. הקונסול מהקומיוניטי החליט להוציא בולעטין פעם בשבועיים".

הגדלת מספר התלמידים במוסדות החינוך

בהיות שכונת קראון הייטס "עיר הבירה" של חסידות חב"ד ומרכזה של תנועו
ליובאוויטש העולמית ממוקם בה, היה נוגע לר' הירשל ביותר, כחלק מכבודה של ה
חב"ד, שמוסדות החינוך בשכונה יהיו ברמה הגבוהה ביותר בכמות ובאיכות וכך
של ליובאוויטש ונשיאה ילך ויגדל.

במהלך שנת תשל"ו יזם ר' הירשל פרוייקט לעידוד ולהגדלת הרישום למוסדות
לילדים ובחורים בשכונה, כאשר לשם כך היה מוכן להקצות סכומי כסף גדולים,
את המוסדות להגיע להישגים גדולים.

כדרכו, לקראת החלטה, הוא כתב על כך לרבי בפרטיות. הנה הדיווח שכתב ב
בב' אייר תשל"ו, כאשר המוסדות עסקו ברישום התלמידים לשנת הלימודים הבא

לכ"ק אדמו"ר שליט"א

ביראת כבוד, רציתי להציע הצעה. הנני מוכן להשקיע . . דולר לייס
מההכנסה של ההשקעה . . דולר בכל שנה ושנה, ובכל שנה יחלקו ג' פרסי

א. מוסד שהכניס בתוכו מספר תלמידים הכי גדול.

ב. מחנך שהשפיע על מספר הכי גדול של תלמידים או תלמידות
לישיבות.

ג. תלמיד או תלמידה שהשפיעו על ילדים להיכנס בישיבות.

תקוותי שבע"ה במשך הזמן אוכל להגדיל את הקרן. שאלתי אם כד
לעשות זאת ע"י מוסד שכבר קיים, או לעשות ועד מיוחד שיקבל הצעות
למי לתת הפרס.

מוקד "עזרה ראשונה" וועד רבנים

ממכתב נוסף לרבי משנות הלמ"ד אנו למדים על עוד תחומי פעילות חשובי
שכונת קראון הייטס באותה עת. כך מצויינים במכתב זה התעסקותו אודות הקמ
"עזרה ראשונה" דחופה לתושבי השכונה, דבר שהוא הכרחי וקריטי לבריאו
התושבים, הקמת ועד שיאגד את רבני בתי הכנסת בשכונה, וכן תמיכה בנציגי
שיקדמו את ענייני קראון הייטס ותושביה:

בנוגע לשכונה:

א. ב"ה ההשתדלות אצל . . הביאה פירות הגם שדיברתי אתו קשות, הננ
מאוד בידידות איתו (עזרה ראשונה).

ב. בעש"ק הציע לי לפתוח בשכונה עמערג'נסי רום [=מוקד לרפואת חירום] שיהיה שם 24 שעות אחות ואם אפשר גם רופא.

ג. התחלנו עכשיו לעבוד גם בנוגע סענאטאר דיסטריקט ואחר כך בנוגע קונגרעסמאן.

ד. הציעו שנעשה ועד הרבנים ד'קראון הייטס אבל לא באו להחלטה עוד. שאלתי בזה היא אם כדאי...

הרחבת שעות פעילות הבנק

פן נוסף בדאגתו של ר' הירשל לרווחת תושבי קראון הייטס, היה פעילותו להרחבת שעות פעילות סניף הבנק היחיד בשכונה באותם ימים, בקרן הרחובות איסטערן פארקוויי וקינגסטון עווענ׳ו.

סניף זה, אשר שירת אלפי תושבים יהודים שומרי שבת, פעל ככל סניף בנק אחר במדינה, במשך ששה ימים בשבוע, כולל יום השבת, כאשר ביום ראשון בשבוע, יום המנוחה השבועי בארצות-הברית, סניף הבנק היה סגור.

כתוצאה מכך, תושבי השכונה שומרי השבת יכלו ליהנות משירותי הבנק רק חמשה ימים בשבוע, כאשר בימי שישי החורפיים הקצרים, אף פחות מכך.

גם בנושא זה נחלץ ר' הירשל לפעילות. בהיותו איש עסקים נכבד ובעל מהלכים, יזם ר' הירשל בשנת תשל"ח פנייה רשמית אל הנהלת הבנק בבקשה שבאופן חריג יפתחו את שערי הבנק גם בימי ראשון בשבוע, ובכך יעניקו שירות ראוי ליהודים הרבים שחשבונותיהם מתנהלים בסניף בנק זה.

הנהלת הבנק דנה בפנייתו של ר' הירשל בכובד ראש, ובהמשך לכך שיגרו לו את מכתב המענה הבא:

6 ינואר 1978

מר ה. חיטריק

תודה על מכתבך מ-23 בדצמבר שהופנה אלי על ידי מר וינפילד לתגובה.

הרשה לי תחילה להזכיר, מר חיטריק, כי בשעה זו אף אחד מ-143 הסניפים שלנו איננו פתוח ביום ראשון, ואין תכניות להציע בנקאות ביום ראשון בעתיד הנראה לעין. לכן בהארכת שעות הבנקאות בסניף איסטערן פארקוויי לנוחיות הלקוחות שלנו, יום ראשון מעולם לא נלקח בחשבון בשל מדיניות הבנק. המטרה העיקרית של שעות הבנקאות הנוספות היתה כדי לדלל את זרם התנועה במהלך השבוע ובימי שישי בערב.

אנחנו מודעים היטב לקיומו של ריכוז נכבד של יהודים אורתודוכסים בקהילת קראון הייטס, וזו זכות לנו שרבים מהם הם לקוחות שלנו. בהארכת שעות הבנקאות שלנו בפרט, אנחנו לא מנסים לתת תחושה של זרים לחלק משמעותי של בסיס הלקוחות שלנו. תמורת זאת, אנחנו בטוחים שהשעות החדשות יספקו בעקיפין יותר נוחיות בשירותי בנקאות לקליינטורה היהודית שלנו.

אני מקווה שזה מסייע להבהיר את העניין, מר חיטריק, ושוב תודה לך על שהקדשת זמן וטרחה לכתוב לנו.

בכנות,

רג׳ א. לורנס

ואכן, מתוכן המכתב עולה, שהבנק סירב להחריג את פעילות הסניף השכונתי המדובר מכלל סניפיו ולפתוח את שעריו ביום ראשון בשבוע, אך בהתאם לבקשת ר׳ הירשל הבנק הרחיב את שעות הפעילות של הסניף בשאר ימי השבוע, מה שהביא לייעול השירות של הבנק לתושבי קראון הייטס שומרי השבת.

רכישת הבית ב-1400 פרזידנט

כחלק מפעולותיו של ר׳ הירשל לרכישת בתים ובניינים בשכונת קראון הייטס על מנת ליישב בהם שומרי תורה ומצוות, שנסקרה לעיל בהרחבה, הזדמנה לו בשנת תשל״א האפשרות לרכוש בית מתאים למשפחתו.

עם שובם מברזיל בראשית שנת תשכ״א, התגוררה המשפחה במשך כחצי שנה בדירה שכורה. לאחר מכן קנה ר׳ הירשל בית בן שתי דירות ברחוב קראון מספר 518, שם גרה המשפחה עד שנת תשל״ב. בדירה השניה בבית זה התגוררה משפחתו של הרה״ח הנגיד ר׳ שמואל אייזיק פופאק ע״ה.

אחד הדיירים הקודמים בבית זה שברחוב קראון 518 היה הגה״ח הרב מאיר אשכנזי שהתגורר בקומה העליונה של הבית משנת תש״ח לערך ועד לפטירתו בשנת תשי״ג. בדירה זו התגוררה גם מרת רבקה חיטריק בעצמה משך זמן בצעירותה, מעת שהגיעה לארצות-הברית בשנת תש״י והתארחה בבית הורי גיסה הרב משה אשכנזי, עד חתונתה בשנת תשי״א.

הרבי נשיא דורנו ביקר פעמיים בבית זה, שניהם בהקשר של ניחום אבלים. בפעם הראשונה, כאשר הרב מאיר אשכנזי ישב ׳שבעה׳ על אביו הרב שניאור זלמן ז״ל שנפטר בי״ד תמוז תשי״א. הפעם השנייה הייתה בשנת תשי״ג כאשר נפטר הרב אשכנזי עצמו. וזאת, אף שבבית היו רק נשים, אלמנתו של הרב מאיר מרת טייבע ליבא ושתי בנותיו, בעוד בנו הרב משה ואחיו של הרב מאיר, ר׳ יהושע, לא היו אז בארצות הברית.

ר׳ הירשל ורבקה עם ילדיהם בחצר הבית ברחוב פרזידנט, זמן קצר לאחר שנקנה

במהלך השנים ביקשה משפחת חיטריק לעבור לבית מרווח משלהם וכעת הזדמנה הצעה לרכישת הבית שבכתובת 1400 פרזידנט סטריט, בין הרחובות קינגסטון וברוקלין. ההצעה נראתה ביותר לר׳ הירשל, הן מצד הבית עצמו ומיקומו הטוב, ברחוב נאה ורחב סמוך ל״בית חיינו״ וגם המחיר נראה לו הולם.

באותה תקופה זכה ר׳ הירשל להיכנס ל׳יחידות׳ אל הקודש פנימה. במהלך ה׳יחידות׳ סקר ר׳ הירשל בפני הרבי את פעולותיו בשטח רכישת הבניינים והדירות בשכונה. בין הדברים ציין את ההצעה אודות רכישת בית מגורים חדש למשפחה והרבי העניק לו את ברכת הדרך לרכישה זו.

זכות הרבים מסייעתו

רכישת הבית יצאה לפועל במהלך חורף תשל״ב, ולקראת חג הפסח אותה שנה עברה המשפחה למעונה החדש. עם המעבר כתב ר׳ הירשל לרבי:

לכ״ק אדמו״ר שליט״א

רציתי להודיע שב״ה קניתי הבית ממר ליס 1400 רחוב פרזידנט, והנני מבקש ברכת כ״ק שי׳ שיהי׳ בשעה טובה.

על הבית שאני גר עכשיו, יש הרבה קונים מאנ״ש וכן כמה מאנ״ש בקשו שאשכיר להם הדירה. מצד החשבון המסחרי יותר כדאי למכור הבית כי פשוט מפסיד כסף. הנה החזקת הבית ביחד עם הכסף המושקע בבית עולה יותר ממה שמקבלים שכר דירה, אבל מצד שני הנה בערך עוד שנתיים יתחילו הילדים להתחתן אי״ה אולי כדאי להחזיק הבית בשבילם.

ר' הירשל עם בניו וחתניו. מימין לשמאל יושבים: ר' ישראל זלמנוב, ר' גרשון לרמן, ר' אהרן חיטריק, ר' יוסף יצחק פיקרסקי, ר' יוסף יצחק חיטריק, ור' אליעזר שמטוב

ר' הירשל עם בניו ר' יוסף יצחק ור' אהרן וילדיהם, בחדר האוכל

ובמכתב נוסף מאותם ימים, כותב ר' הירשל לרבי:

לכ"ק אדמו"ר שליט"א

רציתי להודיע לכ"ק אד"ש שקניתי בע"ה הבית 1400 פרעזידנט, בדיוק כמו שהיה מדובר ביחידות שלי לפני שנה, והנני מבקש ברכת כ"ק אד"ש שיהיה בשעה טובה ומוצלחת.

רציתי גם כן להודיע שהוצאתי קול, שמכרתי את ג' הבתים שקניתי למר . . ש', יהודי שומר תורה שגר כאן בשכונה והוא יטפל בבתים, כי פשוט לא יכולתי יותר לסבול מהאנ"ש שי' הדרים בבתים.

על דיווחו של ר' הירשל לרבי, כתב הרבי את המענה הבא, בו מאשר את רכישת הבית החדש והרבי מעניק לו ברכת הצלחה:

הבית - ויהא בשעה טובה ומוצלחת בהנ"ל וזכות הרבים מסייעתו.

עגמת נפש - בנוגע להנ"ל ע"ד הבתים - בכלל נכון - בפרט ([?] הנ"ל וכו') כעצת מבין בזה.

ואכן, מאז שנת תשל"ב מתגוררת משפחת חיטריק בבית זה שהפך במרוצת השנים למוקד של עשייה ציבורית. בבית זה נערכו אסיפות ציבוריות כבדות משקל הנוגעות להתפתחות השכונה ומוסדותיה, כאשר במקביל היווה הבית מוקד של עזרה וחסד במאור פנים לכל נזקק ולכל נצרך, על ידי בעלי הבית הר' הירשל ז"ל ותבדל"ח רעייתו מרת רבקה, ובני משפחתם.

•

מענות קודש מהרבי

לפנינו מספר מענות קודש מהרבי שר' הירשל קיבל לאורך השנים. ואם כי אין בידינו פענוח מדוייק של כל מענה, מהתוכן ניתן ללמוד על מעורבותו של הרבי בפעולותיו ועסקנותו הציבורית של ר' הירשל:

1. לכאורה ההוספה קטנה שלא בענין.

2. האם איחור בזמן מצדיק שלילת עוזר כנ"ל לילדי פרס?!

ובפרט שהמצב עתה מגלה למפרע גודל נחיצות הזריזות אז וכו' ובמיוחד - שאין נשמע מאף אירגון אחד שיעשו בזה אפילו עתה. וד"ל.

3. חבל שכנראה אינו מנצל השפעתו שם כלל.

•

ר' הירשל מארח בביתו אנשי עסקים ומנהיגים יהודיים, יחד עם עסקני הציבור בקראון הייטס

מרת רבקה חיטריק מארחת בביתה את חברות הנהלת ארגון נשי ובנות חב"ד בקראון הייטס

במצב שם בהנוגע לכולם - [?] ברור - בהוה על אחת כמה וכמה בעתיד (אפילו הקרוב) ואין בידו לענות בכ"ז.

•

ברצוני - ותשואות חן ויהי רצון שיהא כל הנ"ל בהצלחה.

ויהי' בהצלחה.

למען "אהלי תורה"

אחת הפעולות המרכזיות של ר' הירשל לביסוס וחיזוק שכונת קראון הייטס הייתה, ללא ספק, פועלו הכביר בשנות הלמ"ד להעברת בניין ה"ברוקלין ג'ואיש סנטר" בכתובת 667 איסטערן פארקוויי, הידוע כיום כמרכזה של ישיבת "אהלי תורה", לרשות חסידות חב"ד.

מבנה ענק ומרשים זה השוכן בלב השכונה, שימש במשך שנים רבות כמרכז לפעילות החוגים הקונסרבטיביים בשכונה ובסביבה כולה.

מלבד עצם העובדה שבטבורה של השכונה פועל מרכז קונסרבטיבי גדול, עובדה שהעיקה על ההתפתחות היהודית של השכונה, היה חשש ממשי שהבניין יירכש על ידי גורמים נוצריים.

זאת ועוד, מוסדות התורה בשכונה סבלו באותה עת ממצוקה חמורה של בניינים מתאימים לצורכי המוסדות, ומדובר, בראש ובראשונה, על מוסד החינוך הוותיק והמפואר "אהלי תורה", שהיה מוסד הלימוד החסידי המרכזי בשכונה לבנים. במוסד זה למדו מאות רבות של תלמידים, החל מכיתות הגן, תלמוד תורה לכל הגילאים, ועד לישיבה קטנה וישיבה גדולה, ורכישה זו הייתה מיועדת בראש ובראשונה למען "אהלי תורה".

בנוסף לכך, על תושבי השכונה העיב חסרונו של אולם אירועים מתאים עבור שמחות הנישואין, וכאמור, כדי לחזק את השכונה, שמחות החתונה של החסידים נערכו דווקא בתוככי קראון הייטס, אולם השמחות נערכו באולמות שלא ענו על הצורך, מה שהגביל את אופי השמחה ותנאיה.

בהוראת ובהדרכת הרבי פעל ועשה ר' הירשל, תחילה בחשאי ומתחת לפני השטח, כדי להעביר את בנין ה"ברוקלין ג'ואיש סנטר" לרשות חסידות חב"ד. ר' הירשל טיפל במשא ומתן הרגיש בחכמה ובתבונה מיוחדת, עד השלב הסופי, כאשר הבניין כולו הועבר לרשות חב"ד.

לשם כך רקם ר' הירשל קשרי ידידות עם גורמים בכירים בהנהלת ה"סנטר" ורכש את אמונם וידידותם. למהלך מורכב זה תרם גם אופיו ומזגו הייחודי של ר' הירשל. עובדת היותו איש עסקים ממולח, תכונת הסמכותיות שניחן בה בשילוב פקחות ונעימות, היכולת שלו לרכוש את אמונו של כל מי שבא אתו במגע, יחד עם היותו שומר סוד - כל אלו הועילו רבות להצלחת המשא ומתן הרגיש והמורכב.

דיווחים שוטפים והוראות מהרבי

בכל תקופת הפעילות בנושא רגיש זה, כתב ר' הירשל תכופות לרבי על התקדמות המשא ומתן וזכה להוראות ולהדרכות.

המהלך יצא לדרך לאחר שבמהלך שנות הכ"ף פעילות המרכז הלכה ונחלשה, ומספר הבאים בשעריו הלך והתמעט. הנהלת המרכז ביקשה לנצל את המקום לשימושים חדשים, וכך נוצרה האפשרות לקיים במקום פעילות יהודית אורתודוקסית.

האזכור הראשון שבידינו בנושא זה בדיווחיו של ר' הירשל לרבי, הוא מחודש אייר תש"ל, ממנו אנו למדים על התחלת הפעילות בנושא.

וכך כותב ר' הירשל בל"ה לספירת העומר תש"ל (כ' אייר):

לכ"ק אדמו"ר שליט"א

המרכז היהודי באיסטרן פארקוויי Jewish Center עומד בלחץ, הן מבחוץ, ה'מאסאנס' רוצים לקנות את הבניין בשבילם, כי נמצאים הרבה כושים עשירים בקראון הייטס המשתייכים לחברה זו, והם מחפשים מקום,

והן מבפנים, היות ואין אצלם מנין, הרבה פעמים בחול, ובפרט למנחה ומעריב, וכשיש יארצייט והוא בא להתפלל ואין מניין, לא נעים להם.

באולם שלהם לא משתמשים כמעט, הוא יפה מאוד ורחב ידיים, והכי טוב שיש בסביבה.

ברצונם למסור לנו את בית הכנסת השני, כי יש להם שני בתי כנסת, גדול וקטן. בגדול מתפללים רק בשבת. ברצונם למסור את בית הכנסת הקטן שיתפללו בנוסח שלנו, ואנו נהיה בעלי בתים על זה. כן ברצונם למסור לנו את האולם, היינו שאנו נשכיר רק למי שנרצה.

שלושה שבועות לאחר מכן, מוסיף ר' הירשל ומדווח לרבי על התקדמות המשא ומתן עם הנהלת ה'סנטר', ואודות פעולות ממשיות שכבר נעשו בהתנהלות המקום לשנותו לבעל אופי אורתודוקסי:

ב"ה. יום ב' בהעלותך [י"א סיון]

לכ"ק אדמו"ר שליט"א

מצורף שתי תמונות משני האולמות, המדובר הוא שרק לנו יש רשות לעשות שמחות, ואנו בעלי בתים על המטבח.

בנוגע בית המדרש, לפני שעה בערך היינו שם הרב קזרנובסקי, הרב יהודה קרינסקי ואני, והעמידו את הבימה באמצע בית הכנסת, גם הורדנו את העמוד מהבימה.

בית המדרש זה הוא לא למטה, אלא כנגד בית הכנסת הגדול שלהם, היינו שקומה שניה מחולקת לשניים, מצד ימין בית הכנסת ומצד שמאל בית המדרש.

החוזה היום לא חתמנו, כי הנשיא מר כהן רוצה לעשות רק לזמן של חצי שנה שעל זה לא הסכמנו.

מר קושניר שהוא סגן נשיא, טילפן אלי היום בבוקר ואמר לי שיש קצת קשיים, אבל הוא מבקש שנסדר מה שאפשר, כי אי"ה לשנה הבאה הוא יבחר לנשיא, וברצונו הוא אך ורק למסור את כל הבניין לליובאוויטש, ועמו מסכימים . . ולפי דברי מר קושניר גם הרב לעוונטאל הוא בעד זה, אך צריכים להיזהר שלא יתפרסם הדבר ובמשך הזמן אי"ה נקבל את כל הבניין.

זה עכשיו טילפן מר קושניר ומסר שדיבר עם מר א. לינדנבאום, שהוא העורך דין שלהם, ורוצה שנפגש מחר אי"ה לעשות חוזה.

השופט מר בערנהארדט, שהוא סגן נשיא, אמר להרב ש. א. קזרנובסקי והרב קרינסקי, שהוא בעד זה שימסרו את כל הבניין לליובאוויטש.

היום התקיימה אסיפה של רבני אנ"ש והם הסכימו שנעשה חוזה והם יקבלו על עצמם את האחריות על הכשרות.

למחרת, מוסיף ומעדכן ר' הירשל את הרבי בהתפתחויות נוספות:

ב"ה. ג' בהעלותך תש"ל [י"ב סיון]

לכ"ק אדמו"ר שליט"א

זה עכשיו מסרו מהמרכז היהודי, כי היום הי' אצלם אסיפה כללית של כל חברי הוועד, והסכימו:

א. לסדר את בית המדרש - עם הבימה באמצע. ב. למסור לנו את האולמות - אך ורק לרשותינו.

ביום ב' אי"ה בערב תתקיים אסיפה בינינו ובין ועד מצומצם של ג' אנשים שמינו אותם מתוך הוועד, לקיים אתנו קשר תמידי.

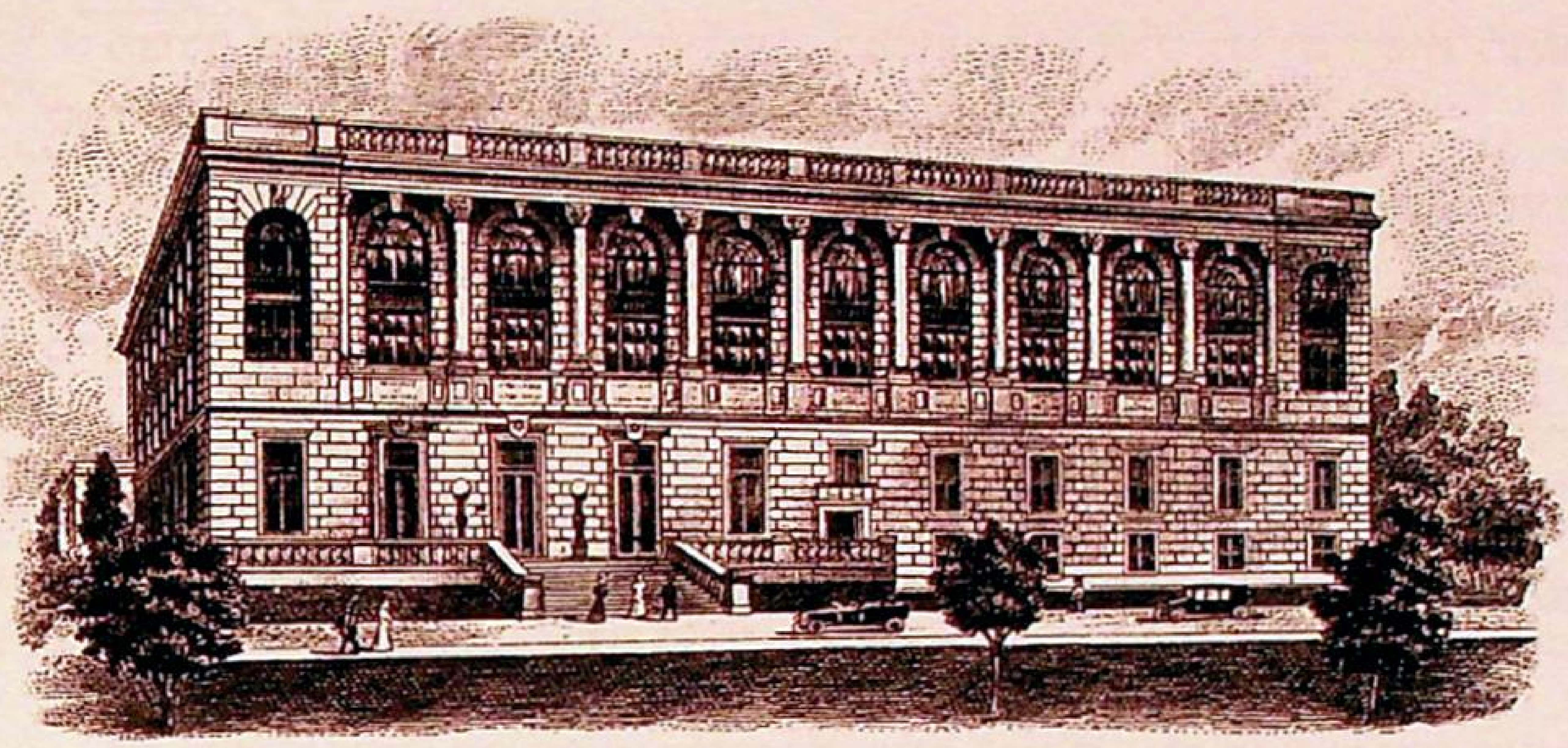

שרטוט של בניין ה"ג'ואיש סנטר" לאחר בנייתו

התוכנית שלנו היא:

א. מחיר האולם שאנו נשלם להם הוא 1.75 לאדם. המחיר שאנו נבקש הוא 2.50 לאדם, שזה בערך המחיר בעיר עבור אולם כזה.

ב. המטבח יהיה סגור - המפתח אצלנו. חשבנו לקחת אחד מרבני אנ"ש (בשכירות) שהמפתח יהיה אצלו, והוא יהי' אחראי על הכשרות.

אבקש מכ"ק הוראות איך להתנהג בזה.

הפעילות - לא בשם הרבי

מהמכתב הבא מאותה תקופה עולה, כי פעולותיו של ר' הירשל נעשו כל העת בהתאם להוראות והדרכות הרבי, כאשר ההוראה המרכזית בעניין הייתה להתקדם ולעשות כל הנדרש כדי להעביר את המבנה לרשות חב"ד, אולם כל זה ייעשה כפעילות פרטית, ולא בשם הרבי וחב"ד.

לכ"ק אדמו"ר שליט"א

ברצוני להודיע כמה פרטים בהנוגע להמרכז היהודי.

א. היום מסרו לנו עוד חדר - תשיעי במספר, עבור כיתה חדשה מאהלי תורה.

ב. כמעט כל המתפללים (חוץ מאחדים) מלאי התפעלות מהסדר והלימוד ומהנהגת התלמידים שי'.

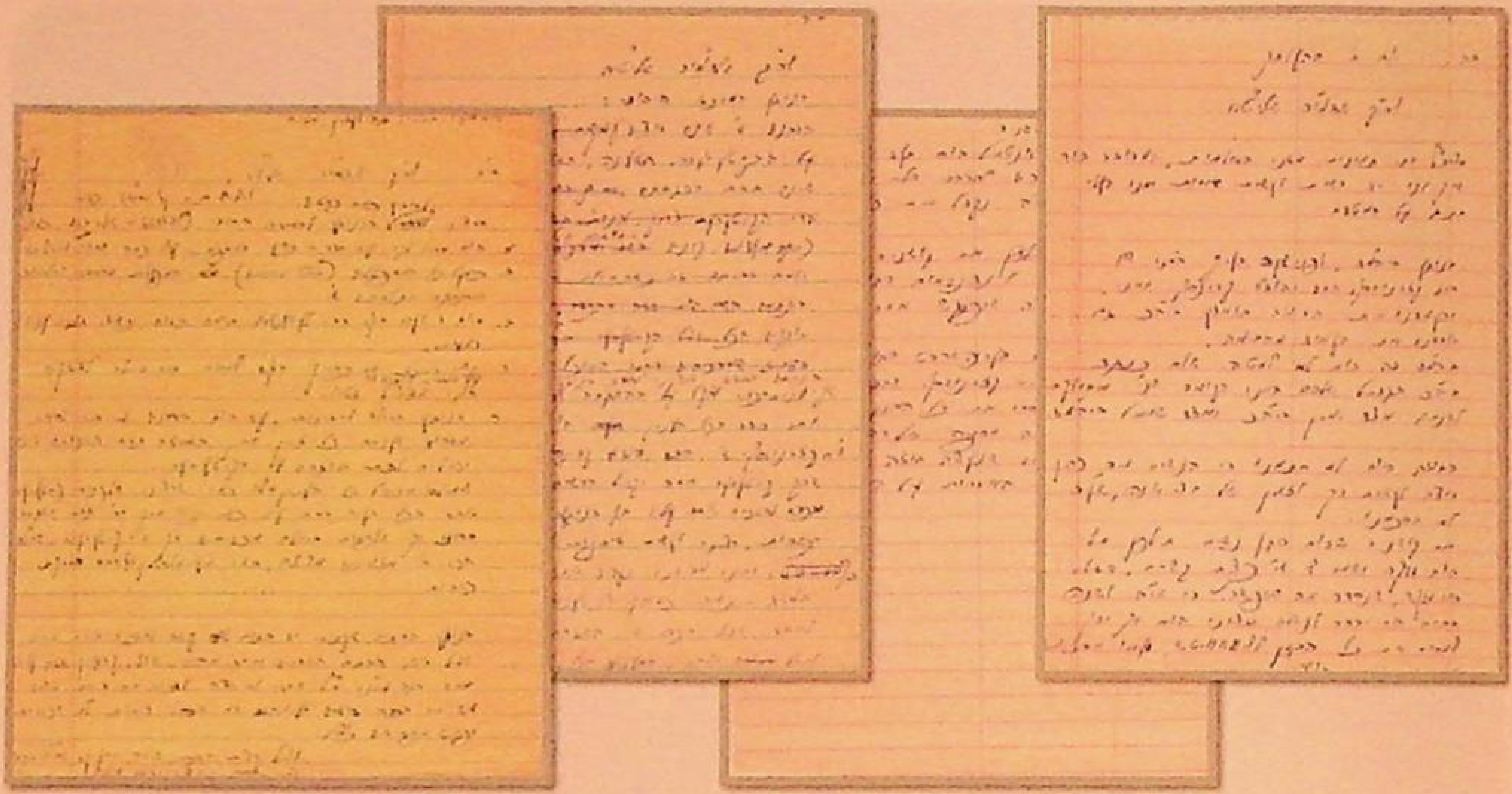

חלק מהדיווחים שר' הירשל כתב לרבי אודות פעילותו למען רכישת בניין ה"ג'ואיש סנטר"

ג. ביום ד' שעבר ביקר רבאיי לעווענטאל בכמה כיתות וכשיצא זלגו עיניו דמעות.

ד. נשיא המרכז מר כהן ביקש למסור מאה דולר לצדקה על מוסדות ליובאוויטש, הנני מצרף שטרו.

ה. בנוגע האולם לחתונות, עד היום הרבנים לא באו לסדר משהו. טענתם כל זמן שאין השחיטה תחת השגחתם, אין יכולים לתת השגחה על הקייטערער.

וממילא מתנהלים כל העניינים לא כמו שרצינו, שלפחות קייטערער אחד בכל העיר רבתי עם כמו ניו יורק יהיה תחת השגחתם. סידרנו רק שלפחות באולם מכניסים רק ד' קייטערערס, שבלאו הכי היו מזמינים אצלם, כמו מערמולשטיין וכד', שהם בחזקת כשרות.

לצד השורה הראשונה במכתב זה כתב הרבי[12]:

ות"ח ת"ח על הבשורה טובה (כדאי להשתדל - שלא בשמי, כמובן).

נושא מרכזי במשא ומתן מול הנהלת ה"סנטר" היה כנזכר הפיקוח על כשרות אולם האירועים שפעל במקום. את הצדדים השונים בעניין, מפרט ר' הירשל לרבי במכתב נוסף:

---

12. הוספה לאגרת יב'תפ, אגרות קודש כרך לג עמוד רנו.

ר' הירשל משתתף כאורח כבוד באחד ה"דינרים" הראשונים שנערכו על ידי "אהלי תורה"

ר' הירשל וחברי הנהלת "אהלי תורה" בעת נאומו של אורח הכבוד בדינר למען המוסד,
ראש עיריית ניו יורק מר אברהם בים

ר' הירשל יחד עם חברי הנהלת "אהלי תורה", בדינר השנתי

ר' הירשל יחד עם הר' יעקב פינסון מפטרוני "אהלי תורה", הרב שלמה סגל חבר הבד"צ בקראון הייטס
ומראשי הישיבה, והרב ישראל פרידמן, ראש ישיבת "אהלי תורה"

מוסד חנוך על טהרת הקדש אהלי תורה
1267 איסטערן פארקוויי, ברוקלין
מביע את מיטב איחוליו לכבוד ידידנו ותומכנו הנאמן והמסור לעבודתו הקדושה, חבר ועד הדירקטוריום
הרב ר' צבי הירש חיטריק שי'
ורעיתו הכבודה והעדינה מרת רבקה תחי'
ולהוריו הנכבדים הרב ר' יהודה חיטריק שי'
והרבנית הכבודה מרת קיילע תחי'
לנשואי בנם ונכדם המופלג בתורה ובחסידות
הרב התמים יוסף יצחק נ"י
עב"ג הכלה המהוללה
רחל תחי'
בת הדגולים והנכבדים
הרב ר' דוד משה ליבערמאן ורעיתו שי' מדעטראיט.
יעלה הזיווג ליפה ויזכו ההורים לראותם בונים בית נאמן למורשת אבות מתוך רוב נחת ועונג.
ההנהלה

מודעת ברכה מטעם מוסד החינוך "אהלי תורה" לרגל בואו בקשרי השידוכין של יוסף יצחק, בנו של ר' הירשל

לכ"ק אדמו"ר שליט"א

בנוגע המרכז היהודי:

הרבנים שי' אינם רוצים לתת השגחה על הקייטערערס. הטענה, האיטליזים והשחיטה עדיין אינה תחת השגחתם.

בינתיים הסדר שרצינו לסדר בנוגע הכשרות הוא לא כמו שקיווינו. בכדי להקל על ההשגחה, וכן בכדי להכניס יותר סדר בכל העניין.

הוועד שלנו, היינו הרב שלמה אהרן שי' קזרנובסקי, הרב יהודה שי' קרינסקי ואני, חשבנו שרק קייטערער אחד יקבל הרשות לעבוד בסנטער, ובכדי להשגיח יותר עליו הן בנוגע המחירים והן בנוגע הכשרות, רצינו לעשות שותפות עם מר מרמולשטיין, ואני מצידנו נעביד אחד מאנ"ש אצלו שהוא יהיה המשגיח תמידי...

לפי מה ששמעתי, ברצונם לבוא לאיזה מין הסדר עם מישהו, כי לא נשארו אצלם אנשים שלהם בסביבה, ואם לא ימצאו שום הסדר, אז ימכרו את הבניין.

מי שיכניס רגל שם עכשיו, יישאר עם הבניין בעוד כמה שנים.

בקומה השלישית נמצא אצלם בית הספר בית יעקב ולא משלמים כלום, כי הם פשוט רצו שילדות תבואנה לבניין למלא אותו קצת.

הנני מבין בעי' זו של השתייכותם לקונסרבטיבים, מכל מקום אולי נוכל למצוא איזה מין דרך בכדי שנוכל להכניס שם רגל, ובמשך הזמן לקחת את כל הבניין.

הנני עומד בקשר עם נשיא המרכז מר כהן, וסגן הנשיא מר קושניר שהוא ידיד גדול של ליובאוויטש, והוא אמר לי בפירוש שאם נכנס עכשיו כל הבניין יהיה שייך לנו בעוד זמן מה. ובאם לא אז הוא מפחד שימכרו לכושים כמו שהם עשו לפני חודשיים, שהם מכרו ארבעה בתים שלהם מצד השני של הבניין לצד רחוב לינקולן בחצי חינם (50,000 בעד 4 בתים) לכושים.

ר' הירשל לצד הר' דוד דייטש מפטרוני המוסד הוותיקים, ותומכים נוספים

ר' הירשל מסייע בידי אביו הרב יהודא, הפותח בקריאת אגרת קודש מהרבי באחד מאירועי ההתרמה השנתיים של "אהלי תורה"

בבתים ההם הייתה אצלם הספריה בבית אחד, שני בתים לעבודת יד לזקנים וחדרי קריאה, ובית אחד למשרתים.

לפני שבועיים קראו אותי לאסיפה של הדירקטורס, וביקשו ממני שאעזור להם. כמובן שדיברתי רק בשם שלי, ואמרתי שבמשך כמה שבועות אבוא באיזה תוכנית.

שאלתי היא מה אפשר לעשות בעניין הזה.

באופן מסודר

את המשך הדיווחים אודות ההתעסקות ברכישת המבנה והעברתו לליובאוויטש, אנו מוצאים שנתיים לאחר מכן, בדיווח של ר' הירשל לרבי בקיץ תשל"ב. וכך כותב לרבי ביום הולדתו:

היום י"ב מנחם אב נתמלאו לי מ"ה שנה. אבקש ברכת כ"ק להצלחה בגשמיות וברוחניות.

בנוגע מרכז היהודי, התחילו לרמוז שברצונם למכור הבית לליובאוויטש, עשיתי עצמי כאינו שומע. האם להמשיך ככה או לדבר בפירוש בענין הזה.

ככל הנראה, הפעילות בנושא רכישת הבניין לא התקדמה במשך מספר שנים. בי"ד אייר תשל"ח כתב ר' הירשל ע"ה לרבי את המכתב הבא:

לכ"ק אדמו"ר שליט"א

הנני מצרף שני מכתבים . . מהפעדעריישן [=מהפדרציה] - זה מכתב סודי שנתן לי מר טרוני. כנראה שבעלי הסענטער רוצים למסור הבנין להפעדעריישן.

השאלה היא: האם להתחיל עכשיו לדבר אתם שאנו מעוניינים לקנות הבנין?

האם לחכות ואחר כך לצאת במלחמה, היות ויש לנו כבר חמישים חברים שיצאו נגד המכירה, ויתכן שנוכל לקבל הבנין בחינם?

האם כדאי כבר עכשיו להופיע בבחירות במספר מכובד ולבחור בועד משלנו?

על שאלות אלו כתב הרבי כדלהלן[13]:

באם יש מישהו או הוא עצמו שיקח ע"ע [=על עצמו] לעסוק בזה <u>בפועל</u> ובאופן מסודר - נכון הדבר וטוב (וכמובן באופן שלא תהי' טענת הסגת תו"ת וכיוצ"ב).

אזכיר על הציון.

13. אגרת יב'תפ, אגרות קודש כרך לג עמוד רנה.

מנהל מוסד "אהלי תורה" יחד עם מנהל צעירי אגודת חב"ד המרכזית הרב שמואל בוטמן,
מעניקים אות הוקרה לר' הירשל על פעלו הרב למען המוסד

ר' הירשל ורבקה חיטריק עם מנהל מוסד החינוך "אהלי תורה" הרב יוסף רוזנפלד

בניין ה"ג'ואיש סנטר" לאחר שנרכש על ידי ר' הירשל ונמסר לשימוש מוסד החינוך "אהלי תורה"

שלא על מנת לקבל פרס

במהלך כל התקופה הזו הועברו בהדרגה חלקים מהבניין לשימוש המוסד "אהלי תורה", כאשר תחילה הפעילות נעשתה כאמור מתחת לפני השטח, ועם השנים הפכה לפעילות גלויה.

מספר הבן יבדל"ח ר' אהרן שי': "במסמכים של אבינו מופיעים רישומים רבים בעניין רכישת בנין ה"ברוקלין ג'ואיש סנטר" עבור "אהלי תורה". ברישומים אלו ישנה התכתבות עניפה עם ה'רבאיי' של תנועה זו, שכן הדבר נעשה כחלק מההתיידדות עמם על מנת שהם ימכרו את המרכז ליהודים ולא לשחורים.

אבינו סבל רבות בכל תקופת המשא ומתן המתיש מכאלה שביקרו אותו ולא תמיד ראו עמו עין בעין את פעולותיו. לימים נודע לנו עד כמה הרבי היה מעורב במהלך הדברים, כאשר הרבי הורה לו לעסוק בכך "לא בשמי", אולם הוא מעולם לא גילה לנו זאת.

עמידתו האיתנה של אבינו בעסקנות ציבורית זו הייתה כנראה חלק מהנחישות שלו להמשיך עד הסוף ולא להתפעל מאף אחד. כחלק מנחישות זו, אבינו אף החל להתפלל במניין שהתקיים במבנה זה מידי יום ראשון בבוקר. היה שם מניין קטן והתפללו בו

עם מחיצה, ואבינו ביקש להתפלל שם כדי שיוכל להיכנס "לתוך העניינים" ולהצליח במשימתו.

למרות שהבניין הגיע בזכות פעלו הרב למוסד "אהלי תורה", אבינו מעולם לא ביקש לקבל מהמוסד איזה אות כבוד ויקר על כך או להציב שלט הנצחה לפועלו. הוא עשה זאת כי ראה לנכון לפעול למען המטרה הזו, וכדרכו תמיד, שלא על מנת לקבל פרס".

שתים-עשרה שנות פעילות רגישה

כשתים עשרה שנה ארכה ההתעסקות הרגישה בנושא החשוב הזה, עד שהמאמצים הממושכים של ר' הירשל נשאו פרי. בראשית שנת תשמ"ב בא העניין אל סיומו הטוב, כאשר הנהלת ה"ברוקלין ג'ואיש סנטר" אישרה לר' הירשל את מכירת הבניין.

וכך מופיע במסמך המסכם בנושא, אותו שיגר אל ר' הירשל ראש הוועדה המיוחדת מטעם ה"סנטר" שעסקה במשא ומתן על מכירת הבניין, מתאריך 30 בנובמבר 1981 - ד' כסלו תשמ"ב:

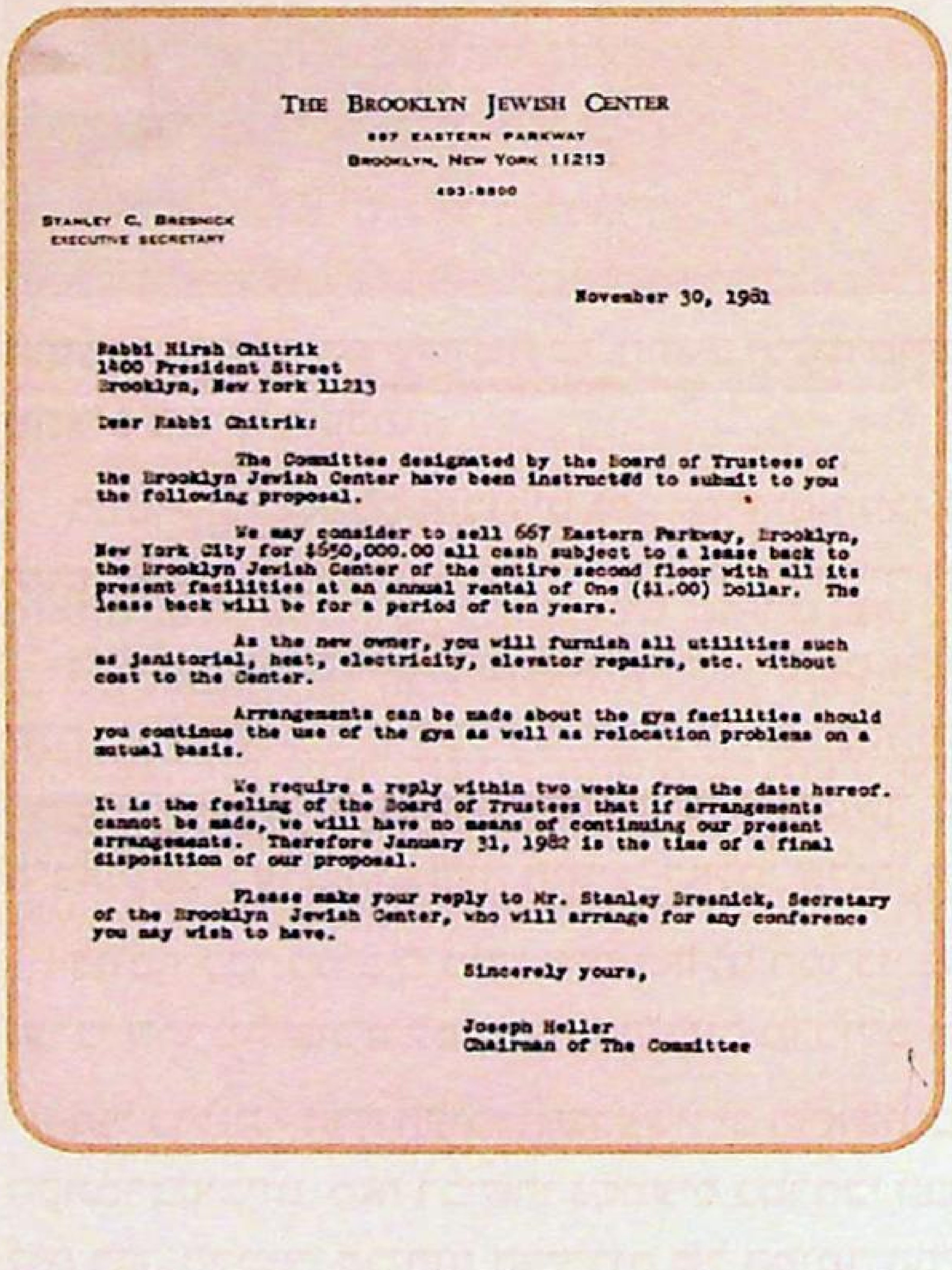

THE BROOKLYN JEWISH CENTER
667 EASTERN PARKWAY
BROOKLYN, NEW YORK 11213
493-8800

STANLEY C. BRESNICK
EXECUTIVE SECRETARY

November 30, 1981

Rabbi Hirsh Chitrik
1400 President Street
Brooklyn, New York 11213

Dear Rabbi Chitrik:

The Committee designated by the Board of Trustees of the Brooklyn Jewish Center have been instructed to submit to you the following proposal.

We may consider to sell 667 Eastern Parkway, Brooklyn, New York City for $650,000.00 all cash subject to a lease back to the Brooklyn Jewish Center of the entire second floor with all its present facilities at an annual rental of One ($1.00) Dollar. The lease back will be for a period of ten years.

As the new owner, you will furnish all utilities such as janitorial, heat, electricity, elevator repairs, etc. without cost to the Center.

Arrangements can be made about the gym facilities should you continue the use of the gym as well as relocation problems on a mutual basis.

We require a reply within two weeks from the date hereof. It is the feeling of the Board of Trustees that if arrangements cannot be made, we will have no means of continuing our present arrangements. Therefore January 31, 1982 is the time of a final disposition of our proposal.

Please make your reply to Mr. Stanley Bresnick, Secretary of the Brooklyn Jewish Center, who will arrange for any conference you may wish to have.

Sincerely yours,

Joseph Heller
Chairman of The Committee

הרב הירש חיטריק

1400 פרזידנט סטריט

ברוקלין, ניו יורק 11213

הרב חיטריק היקר,

הוועדה הייעודית שעל ידי חבר הנאמנים של הברוקלין ג'ואיש סנטר הונחתה להעביר לך את ההצעה הבאה.

יתכן שנשקול למכור את 667 איסטערן פארקוויי, ברוקלין, ניו יורק סיטי, בעד . . הכל במזומן, מותנה בחכירה חוזרת לברוקלין ג'ואיש סנטר של כל הקומה השניה עם כל המתקנים שלה בהווה בדמי שכירות של דולר אחד (1.00) לשנה. החכירה החוזרת תהיה לתקופה של עשר שנים.

כבעלים החדש, אתה תרהט את כל השירותים כמו גם תחזוקה חימום, חשמל, תיקוני מעלית וכדומה ללא עלות לסנטר.

ניתן לקבוע הסדרים לגבי המתקנים של אולם הספורט, אם תמשיך את השימוש באולם הספורט, כמו גם בעיות של החלפת מיקום, על בסיס הדדי.

אנו דורשים מענה בתוך שבועיים מהתאריך הנקוב. התחושה של ועד הנאמנים היא שאם לא ניתן להגיע לסיכומים, לא יהיו לנו אפשרויות להמשיך את המשא ומתן הנוכחי. לכן 31 בינואר 1982 הוא מועד סיום התוקף של ההצעה שלנו.

בבקשה תפנה את תגובתך למר סטנלי ברסניק, מזכיר הברוקלין ג'ואיש סנטר, שיארגן כל פגישה שתהיה מעונין בה.

שלך בכנות

יוסף הלר, ראש הועדה

רווחה לתושבי השכונה

כאשר העניין הובא לגמר טוב והבניין הועמד כולו לרשות חסידי חב"ד, הייתה רווחה גדולה לתושבי השכונה חסידי חב"ד.

ראשית, אולם האירועים המרכזי שב"סנטר" החל לשמש את תושבי השכונה לשמחות חתונה ולאירועים מרכזיים. מאז רכישתו הסופית ועד היום נערכו בו אלפי אירועי שמחות חתונה חסידיים, ואלפי זוגות של חתנים וכלות מהשכונה חגגו את שמחת נישואיהן באולם מתאים במרכז השכונה.

בנוסף לכך, אולם אירועים זה והחדרים רחבי הידיים המסונפים לו משמש מאז ועד היום כאולם בו נערכו אירועים חב"דיים מרכזיים ובולטים במעגל השנה.

הבולט והמרכזי שבהם הוא מעמד "כינוס השלוחים" העולמי השנתי, הנערך מידי שנה בימים הסמוכים לשבת מברכים חודש כסלו. המושבים השונים והסדנאות המרכזיות נערכות באולם זה ובחדרי הספח שלו, ובמשך שנים נערך באולם המרכזי גם מעמד ה"באנקעט", ערב ההצדעה החגיגי לאלפי שלוחי הרבי מרחבי תבל ותומכיהם.

בנוסף לכך נערכים מידי שנה באולם המרכזי מעמד "סיום הרמב"ם" העולמי, דינרים וערבי התרמה שונים למוסדות חב"דיים מרכזיים ועוד.

ועל כולנה - חרף העובדה שבעשורים הראשונים לפעילותו שירת ה"סנטר" את החוגים הקונסרבטיביים, מאז רכישתו נשמעים במרחבי הבניין הענק קול תורתם של תינוקות של בית רבן, תלמידי הכיתות הצעירות של המוסד החינוכי המפואר "אהלי תורה".

ר' הירשל נושא דברים באחד מערבי ההתרמה השנתיים של "אהלי תורה - אהלי מנחם"

במשך השנים נרכשו גם הבניינים הצמודים לבניין 667, נערכו במקום שיפוצים נרחבים והתאמות נדרשות, וכיום מה"סנטר" ואגפיו פועלים גם החידר וגם הישיבה הגדולה "אהלי תורה", ומאות רבות של תלמידים מצויינים שוקדים בו על התורה ועל העבודה יומם ולילה.

בראש הדינר השנתי למען "אהלי תורה"

זמן קצר לאחר שבניין ה"סנטר" נחנך, נערך בו ה'דינר' המפואר הראשון מטעם מוסד "אהלי תורה", ומטבע הדברים ר' הירשל עמד בראשות דינר זה. עמידתו של הנגיד החסידי ר' הירשל בראשות הדינר הביאה לכך שגבירים נכבדים נוספים מחסידי חב"ד ומידידי המוסד השתתפו אף הם בחגיגה זו. האירוע נחל הצלחה רבה בו גוייסו סכומי כסף גבוהים למען המוסד.

השליח רב הפעלים הרב אברהם שם טוב, מחותנו של ר' הירשל, התבטא אז בהשתאות ובהערכה כי הבניין שנרכש מהווה למעשה את "הנכס הגדול הראשון של ליובאוויטש"...

מאז ולאורך כל השנים, עשה ר' הירשל רבות למען מוסד החינוך "אהלי תורה" כשהוא פועל לשם כך בגופו בנפשו ומאודו, עד להגעת המוסד למצבו כיום כאחד ממוסדות החינוך הגדולים והמפוארים של חסידות חב"ד ליובאוויטש בעולם כולו.

נדיב ואיש חסד

עזרה ליחידים ולרבים

ליבו הרחב של ר' הירשל, והאפשרויות הכלכליות הנרחבות שעמדו לרשותו, הביאו אותו להיות מאנשי החסד והצדקה הבולטים בשכונת מגוריו בקראון הייטס, "כאן ציווה ה' את הברכה", המשופעת במוסדות תורה, צדקה וחסד.

לבו היה פתוח תמיד לכל נצרך ולכל נזקק והוא היה מסייע לכל מבקש ביד רחבה ובמאור פנים. בעיקר שם ר' הירשל דגש במעשי החסד שלו לא לחכות עד שהאדם יזדקק לעזרה ואז לתמוך בו, אלא נקט בגישה של להעמיד את הנזקק על רגליו מבחינה כלכלית.

הוא העניק לרבים הלוואות בהיקפים רחבים ומייעץ להם מניסיונו כיצד לנהל את עסקיהם בצורה נכונה.

כך קיים ר' הירשל בהידור את דברי הרמב"ם[14]: "שמונה מעלות יש בצדקה, זו למעלה מזו. מעלה גדולה שאין למעלה ממנה - זה המחזיק ביד ישראל שמך ונותן לו מתנה או הלוואה, או עושה עמו שותפות, או ממציא לו מלאכה כדי לחזק את ידו עד שלא יצטרך לבריות לשאול, ועל זה נאמר 'והחזקת בו גר ותושב וחי עמך', כלומר החזק בו עד שלא יפול ויצטרך".

פעם אחד החסידים היה זקוק בדחיפות להלוואה של סכום כסף גדול. ר' הירשל נעתר למצוקתו והלווה לו את הסכום המבוקש, אולם מאז ר' הירשל לא שמע או ראה מאומה מהלוואה זו...

במשך ימי ה'שבעה' לפטירתו סיפרו רבים מהמנחמים כמה עזר להם ר' הירשל במסירות רבה ומתוך אהבת ישראל אמיתית בלי כל תמורה, עד שהצליחו להתבסס ולפתח עסקים משלהם.

---

14. הלכות מתנות עניים פרק י הלכה ז.

אחד מנגידי קראון-הייטס כיום, סיפר במהלך ה'שבעה' שאת כל הונו עשה בזכות ר' הירשל. הוא נכנס כעשרים שנה קודם לכן למשרדו של ר' הירשל במנהטן, וביקש עזרה מסוימת בפרנסה. ר' הירשל פתח בפניו את הכספת במשרד ואמר: "קח כמה שאתה צריך, תמכור, תביא פרנסה לביתך ותחזיר לי מתי שתוכל..."

יהודי אחר סיפר באותה הזדמנות, שאביו אמר לו פעם שהוא חייב רבות לר' הירשל. "אבי מעולם לא סיפר על מה ולמה הוא חייב רבות לאביכם", המשיך אותו יהודי ואמר לבני המשפחה, "אבל חשתי צורך להגיע לנחם..."

באחת השבתות נכנסו שניים מן המתפללים בבית כנסת הסמוך למקום מגוריו של ר' הירשל למריבה. האווירה התלהטה ובסערת המריבה אמר האחד לשני כי הוא יפגע בו קשות ח"ו. הלה נבהל מן האיום ובעצם יום השבת הזמין משטרה לבית הכנסת, והדבר גרם לחילול ה' גדול.

לאחר השבת, במשך שבועות ארוכים עמל ר' הירשל להשכין שלום בין השניים. הוא קרא לכל אחד מהם בנפרד לביתו ושוחח עמו באריכות, עד שבסופו של דבר הצליח להשכין שלום ביניהם.

לצד העזרה והצדקה ליחידים, הוזיל ר' הירשל מכספו לרבים מהמוסדות של חסידות חב"ד ליובאוויטש ואף שימש כיו"ר של כמה מארגונים ומוסדות אלו.

במשך שנים שימש ר' הירשל כיו"ר הדינר השנתי של ארגון החסד "כולל חב"ד" העולמי. בנושאו תואר זה, יכלה הנהלת המוסד לגייס שורה של בעלי הון שישתתפו בערב ההתרמה השנתי, וכן היה גם ביחס למוסדות וארגונים נוספים.

יו"ר מעמד הנחת אבן הפינה ל"קמפוס חמ"ש"

ר' הירשל נמנה גם על וועד הידידים והתומכים של מוסד החינוך המרכזי לבנות "בית רבקה" בקראון הייטס, המוסד שעמד בראשו משך זמן קצר בשנת תשי"ב, טרם יציאתו לשליחות בבראזיל.

במסגרת זו, הייתה לר' הירשל הזכות לשמש כיו"ר מעמד "הנחת אבן הפינה" לבניין הגדול והמפואר הנוכחי של "בית רבקה" בצומת הרחובות לפרטס וברוקלין. מעמד זה נערך כחודש לאחר הסתלקותה של הרבנית הצדקנית מרת חי' מושקא ע"ה ז"ל, ביום ראשון כ"ד אדר, ערב יום הולדתה של הרבנית שחל בכ"ה אדר, והבניין נקרא על שמה של הרבנית "קמפוס חמ"ש".

במרכז מעמד הנחת אבן הפינה אירעה הפתעה בלתי צפויה וחסרת תקדים - מכוניתו של הרבי, שהיה בדרכו אל האוהל הק', נראתה במקום, ברחוב ברוקלין. יו"ר המוסד ומקים הקמפוס הרב אברהם שם טוב ניגש אל הרבי עם הנדיב מר רונלד פרלמן וזכה

ר' הירשל בין משתתפי הנחת אבן הפינה לקמפוס החדש של "בית רבקה", ערב כ"ה אדר תשמ"ח.
מימין נראה גם יו"ר המוסד מחותנו הרב אברהם שמטוב

לברכותיו הק' של הרבי. הרבי מסר לידי הרב שם טוב ארבע מאות ושבעים דולר כמניין שמה של הרבנית, ואמר: "אני נוסע אל הציון של כ"ק מו"ח אדמו"ר ואהיה גם אצלה. היום בלילה הוא יום הולדתה, וזו ההשתתפות ממנה וממני. יהי רצון שנשמע בשורות טובות".

כאמור, ר' הירשל זכה לשמש כיו"ר מעמד מיוחד ונדיר זה.

עסקנות ציבורית למען "תומכי תמימים"

מוסד מרכזי נוסף שר' הירשל עמד לימינו, ואף סייע לו בסכומים נכבדים מידי שנה, היה מרכז הישיבות "תומכי תמימים" שעמד תחת ניהולו של חדב"נ הרב שמריהו גוראריה ז"ל.

עמידתו לימין מרכז הישיבות החלה עוד בתקופת שליחותו בבראזיל בשנות היו"ד. הובאו לעיל חילופי מכתבים בין חדב"נ הרש"ג ובין ר' הירשל, בהם הרש"ג פונה אליו ומבקש את עזרת הגבירים המקומיים הבראזילאים למען "תומכי תמימים", ור' הירשל פעל בכך ככל יכולתו.

בהמשך, כאשר עבר לקראון הייטס והיה לאחד מנגידי הקהילה, היה ר' הירשל מראשי העושים והמעשים למען מרכז הישיבות "תומכי תמימים". הוא נמנה על וועד ההנהלה

ר' הירשל ביחד עם חדב"נ הרב שמריהו גוראריי, מנהל מרכז הישיבות "תומכי תמימים", בדינער למען מרכז הישיבות

של הישיבה, והיה מעורב בכל הנעשה בישיבה, כאשר הוא תורם לפעילות השוטפת הן מממונו והן מניסיונו העסקי והציבורי.

לפנינו מסמך נדיר מכ"ד אייר תשכ"ד אודות אסיפת הנהלת הישיבה המרכזית בביתו של ר' הירשל, ממנו נראית מעורבותו של ר' הירשל באתגרי המוסד באותם ימים.

פרטי-כל מהאסיפה שהתקיימה ביום ג' כ"ד אייר תשכ"ד

בבית הרב רצ"ה חיטריק 518 קראון סט. ברוקלין ע"ד תומכי תמימים בפה

א) נוכחו: הרב ר' צבי הירש חיטריק, ר' חיים חייקל תאנין, ר' יהושע קארף, ר' נחום וואלאסאוו, ר' יעקב ליפסקאר, ר"ב לויטין, ר' שמואל אייזיק פאפאק, ר' שניאור זלמן בוטמאן, ר' משה פנחס כ"ץ, ר' חיים מאיר בוקיעט, ר' צבי יוסף קוטלרסקי, הרא"י קארנבליט, ר"מ בוגומילסקי.

ב) הנידון - מצב הגשמי:

דובר ע"ד המצב הכספי החמור. ההעד טשעק'ס [= הצ'קים הדחויים], מעיקים מאוד. חוסר יכולת בהבנק לכסות ההעד טשעקס, לטכס עצה להסיר ההעד טשעקס ולמעט עי"ז 1) הוצאות הבנק שעולה על זה ועם אחוזים שלו הריבית בבנק עולה לסכום בערך - 12-13 אלף לשנה שזהו הוצאה בלי תועלת כלל. 2) האנשים

הממונים וביותר הרש"ג שיחי' טרוד ומוטרד אך ורק לכסות הבנק, וממילא טורף זמן ומנוחה למה שצריכים לעשות. 3) ריבוי העבודה הכרוך בחשבונות האלו. 4) עגמת נפש וצער מאלו שהטשעקס לא נשתלמו. 5) חוסר אמון עי"ז שלא נשלמו החובות אפילו כשמקבלים טשעקס. 6) הרבה דברים כשקונים בעד מזומן יכולים לקנות בזול מכמו שלוקחים ע"י העד טשעקס.

מצב הרוחני:

דובר ע"ד המצב הרוחני אשר לגבי ישיבות אחרות ישיבת תומכי תמימים נמוכה, וכי בשביל שאברכי אנ"ש שולחים תלמידים לתומכי תמימים ללמוד לא יגיעו למדריגה כמו בשאר ישיבות?

בנין חדש:

דובר ע"ד הצורך בבניין חדש, ואי אפשר בשום אופן לשבת בפה בבעדפארד ודיען סט. ואין שום תקוה להוספת התלמידים, וממילא הכתות של התלמידים אינם מתאימות וכו', ובדרך כלל הלא כל שאר ישיבות בונים בנינים, הולכים ומתגדלים, ותומכי תמימים אין רואים כלום.

ג) החלטות:

1) כל הנאספים נבחרים לועד הכספים, היינו לעזור בכל האפשרויות לאסוף כספים ע"י פעולות שונות בעד הלאט [=המגרש] ובעד הבנין.

2) להשתדל בכל האפשריות למצוא לאט חדש (אחרי שעל הלאט במייפעל כ"ק אד"ש אין מסכים לבנות שם).

3) למנות ועד החינוך שיבואו ויראו ויבחנו את התלמידים ויציעו לתקן כפי הצורך.

בוועד החינוך נבחרו: הרז"ש דווארקין, הרא"ז זיסקינד, רש"ז בוטמאן, ר' יהושע קארף, הרצ"ה חיטריק.

4) ועד על בעל'בתישקייט, נבחר לעת עתה הר' יעקב ליפסקאר והר"נ וואלאסאוו (והם יבחרו להם עוד אחדים השייכים לזה).

השתתפות ב"משתה השנתי"

במסגרת זו בלטו תרומותיו הגדולות השנתיות של ר' הירשל בערב ההתרמה שנערך מידי שנה על ידי מרכז הישיבות. לפנינו מכתב שכתב חדב"נ הרש"ג לר' הירשל בקשר עם ה'דינער' השנתי למען הישיבה שנערך בשנת תש"מ, כעשרים שנה לאחר התיישבות ר' הירשל בקראון הייטס:

ר' הירשל מקבל אות הוקרה מטעם מוסד החינוך "בית רבקה" לבנות

ר' הירשל בחברת תומכים ונדבנים באחד הדינערים בהם השתתף

ב"ה, י"ט טבת תש"מ

כבוד ידידנו היקר והנעלה מתלמידי תות"ל היותר חשובים ומצוינים

עסקן ונדבן נכבד הנודע לשם תהלה וכו'

מוה"ר הרב ר' צבי שי' חיטריק

ברוקלין נ.י.

שלום וברכה!

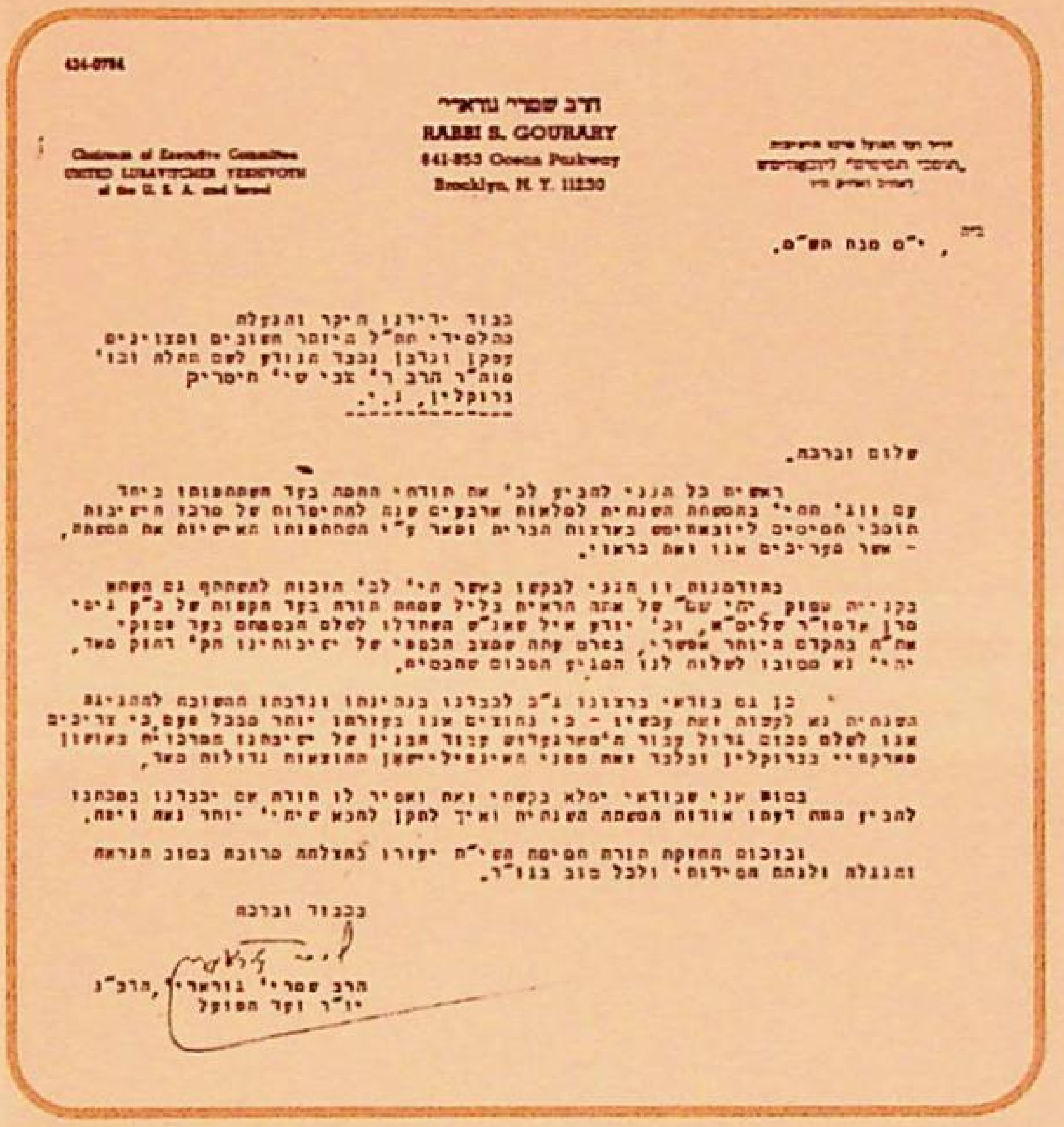
434-0794

הרב שמרי' גוראריי
RABBI S. GOURARY
841-853 Ocean Parkway
Brooklyn, N. Y. 11230

Chairman of Executive Committee
UNITED LUBAVITCHER YESHIVOTH
of the U. S. A. and Israel

ב"ה, י"ט טבת תש"ם.

כבוד ידידנו היקר והנעלה
מתלמידי תת"ל היותר חשובים ומצוינים
עסקן ונדבן נכבד הנודע לשם תהלה וכו'
מוה"ר הרב ר' צבי שי' חיטריק
ברוקלין, נ.י.

שלום וברכה.

ראשית כל הנני להביע לכ' את תודתי החמה בעד השתתפותו ביחד עם זוג' תחי' בהמשתה השנתית למלאות ארבעים שנה להתיסדות של מרכז הישיבות תומכי תמימים ליובאוויטש בארצות הברית ופאר ע"י השתתפותו האישיות את המשתה, - אשר מעריכים אנו זאת כראוי.

בהזדמנות זו הנני לבקשו כאשר הי' לכ' הזכות להשתתף גם השתא בקניית פסוק "יהי שם" של אתה הראית בליל שמחת תורה בעד הקפות של כ"ק גיסי מרן אדמו"ר שליט"א, וכ' יודע איך שאנ"ש השתדלו לשלם הבטחתם בעד פסוקי את"ה בהקדם היותר אפשרי, בפרט עתה שמצב הכספי של ישיבותינו הק' דחוק מאד, יהי' נא מטובו לשלוח לנו המגיע הסכום שהבטיח.

כן גם בודאי ברצוננו ג"כ לכבדנו בנתינתו ונדבתו החשובה להחגיגה השנתית נא לעשות זאת עכשיו - כי נחוצים אנו בעזרתו יותר מבכל פעם, כי צריכים אנו לשלם סכום גדול עבור ה'מארגעדזש' עבור הבנין של ישיבתנו המרכזית באושן פארקוויי בברוקלין ומלבד זאת מפני האינפלישאן ההוצאות גדולות מאד.

בטוח אני שבודאי ימלא בקשתי זאת ואסיר לו תודה אם יכבדנו במכתבו להבין במה דעתו אודות המשתה השנתית ואיך לתקן להבא שתהי' יותר נאה ויפה.

ובזכות החזקת תורה תמימה השי"ת יעזרו בהצלחה מרובה בטוב הנראה והנגלה ולנחת חסידותי ולכל טוב בגו"ר.

בכבוד וברכה

הרב שמרי' גוראריי, הרב"נ
יו"ר ועד הפועל

ראשית כל הנני להביע לכב' את תודתי החמה בעד השתתפותו ביחד עם זוג' תחי' בהמשתה השנתית למלאות ארבעים שנה להתיסדות של מרכז הישיבות תומכי תמימים ליובאוויטש בארצות-הברית, ופיאר על ידי השתתפותו האישיות את המשתה, אשר מעריכים אנו זאת כראוי.

בהזדמנות זו הנני לבקשו באשר היה לכ' הזכות להשתתף גם השתא בקניית פסוק "יהי שם" של "אתה הראית" בליל שמחת תורה בעד הקפות של כ"ק גיסי מרן אדמו"ר שליט"א, וכב' יודע איך שאנ"ש השתדלו לשלם הבטחתם בעד פסוקי אתה הראית בהקדם היותר אפשרי, בפרט עתה שמצב הכספי של ישיבותינו הק' דחוק מאד, יהיה נא מטובו לשלוח לנו המגיע הסכום שהבטיח.

כן גם בודאי ברצונו גם כן לכבדנו בנתינתו ונדבתו החשובה להחגיגה השנתית נא לעשות זאת עכשיו - כי נחוצים אנו בעזרתו יותר מבכל פעם, כי צריכים אנו לשלם סכום גדול עבור ה'מארגעדזש' [=המשכנתא] עבור הבנין של ישיבתנו המרכזית באושען פארקוויי בברוקלין, ומלבד זאת מפני האינפלישאן [=אינפלציה] ההוצאות גדולות מאד.

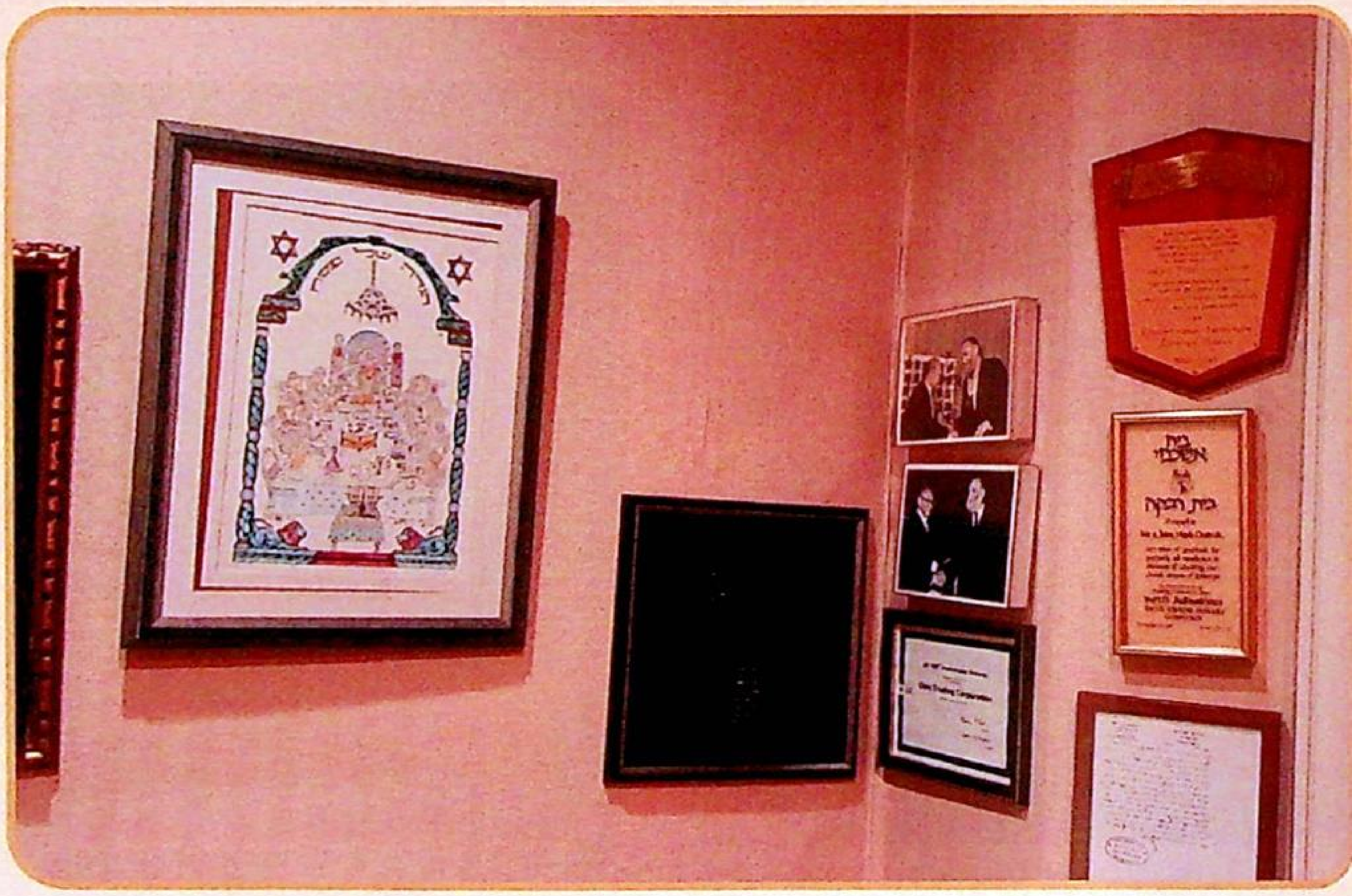

לכבוד ולתפארת. תעודות כבוד ואותות הוקרה רבים שר' הירשל קיבל במהלך השנים ממוסדות תורה וחסד, קבועים בקירות הבית

תעודת כבוד מטעם
"מרכז הישיבות תומכי תמימים"

תעודת כבוד מטעם
"כולל חב"ד העולמי"

תעודת כבוד מטעם
"מבצע נש"ק העולמי"

תעודת כבוד מטעם
"ישיבת הבוכרים" בכפר חב"ד

בטוח אני שבודאי ימלא בקשתי זאת, ואסיר תודה לו אם יכבדנו במכתבו להביע חוות דעתו אודות המשתה השנתית ואיך לתקן להבא שיהיה יותר נאה ויפה.

ובזכות החזקת תורה תמימה השי"ת יעזרו בהצלחה מרובה בטוב הנראה והנגלה ולנחת חסידותי ולכל טוב בגו"ר.

בכבוד ובברכה

הרב שמרי' גוראריה, חדב"נ

יו"ר ועד הפועל

בנוסף על כל אלו, תמך ר' הירשל ביד רחבה בפעולות "מבצע נש"ק", שהתנהלו על-ידי דודו הרה"ח הרב שניאור זלמן גורארי' ובתו מרת אסתר שטרנברג שתחי', ולא אחת נענה להיות יו"ר מסיבות מלוה-מלכה לטובת הפעילות שהיא כידוע אחד ה'מבצעים' הגדולים והחביבים של הרבי.

ה"סוד הצבאי" של משפחת חיטריק

לצד פעולות החסד הגלויות הרבות, ניהלו ר' הירשל ומשפחתו מערך מסועף של עזרה בסתר למשפחות נזקקות בקראון הייטס.

הדבר החל כאשר אחד מידידיו אמר לר' הירשל בהזדמנות מסויימת כי בקראון הייטס יש משפחות שאין להם אוכל לשבת.

ר' הירשל חתום על הזמנה לדינער מטעם ארגון "מבצע נש"ק"

ר' הירשל נרתם מיד לעניין. זוגתו תבדל"ח מרת רבקה הייתה עורכת קניות גדולות במשך השבוע עם מצרכים לשבת קודש, ובהם יין, חלות, קופסאות דגים, תבניות ביצים, עופות קפואים וכדומה. בני המשפחה היו אורזים את מצרכי המזון בחבילות מתאימות, שנקראו במשפחה "די פעקאלאך".

ביום חמישי בלילה, היו יוצאים הבנים והבנות, מי ברכב ומי באופניים, כאשר לשם כך היו הבנים חוזרים לבית מלימודיהם בישיבה, והיו מניחים את חבילות המזון בפתחי בתיהם של אותם משפחות נצרכות, ועוזבים בחשאי מבלי שמי מבני הבית יבחין מי הביא להם את החבילה.

ר' הירשל מקבל אות הוקרה ב'מלוה מלכה' לטובת "מבצע נש"ק". מימין לשמאל: הרב שניאור זלמן גורארי, הרב אברהם רפפורט מטורונטו, קנדה, ר' הירשל, והרב שמואל בוטמן

פעילות זו שר' הירשל החל בה עם משפחתו, התפתחה לימים למפעל החסד הגדול "חברת שמחת שבת ויום טוב" שבראשה עמד הרה"ח ר' שמשון סטאק ע"ה, ולאחר פטירתו מנהל אותה יבדל"ח בנו הרה"ח ר' בן ציון סטאק.

בני המשפחה היו מכנים פעילות זו בחוג המשפחה הפנימי כ"סוד צבאי", אולם רבים מתושבי קראון הייטס יודעים להכיר עד היום מעשי חסד גדולים אלו, שנעשו על הצד הטוב ביותר, תוך שמירה על כבודם של המשפחות הנזקקות.

שמחת תורה בחודש מרחשון

על תקופת שליחותו בבראזיל התבטא פעם ר' הירשל, באמרו "זכיתי להיות שליח של הרבי שמונה שנים. אני מודה ומתוודה, כי אין חיים יפים יותר מחיי שליחות"...

משכך, חיבה יתירה ופינה מיוחדת הייתה שמורה בליבו של ר' הירשל לשלוחי המלך ברחבי תבל. כאשר היה מגיע לביתו או למשרדו שליח מערי השדה וביקש את עזרתו, התעניין ר' הירשל בכל מאודו בנעשה בשליחותו והיה מסייע בידו במאור פנים ובסבר פנים יפות.

כדוגמה וביטוי לחיבה שרחש ר' הירשל למפעל השליחות, לפנינו תוכן מכתב שכתב ר' הירשל למערכת עיתון "כפר חב"ד", לאחר השתתפותו ב"באנקעט" המסורתי בסיום כינוס השלוחים העולמי של שנת תשס"ג, הנושא את הכותרת "שמחת תורה בחודש מרחשון":

שאלתי את אבי שי' [הרב החסיד ר' יהודה חיטריק ע"ה] אם הוא רוצה להשתתף השנה בבאנקעט של כינוס השלוחים כדאשתקד, מאחר שלאחרונה כבדה עליו שמיעתו, והדבר מפריע לו. הוא ענה לי, כי הכינוס הוא כמו הקפות, יש הרוקדים יותר ויש הרוקדים פחות, אך כולם רואים את השמחה ושמחים. כינוס השלוחים זהו שמחת תורה אמיתית.

זאת הייתה אמנם הרגשתי. כינוס של אברכים בעלי מסירות-נפש ממש, שהתגייסו לצבאו של הרבי, למען עם ישראל. יהודים המוכנים להקריב את חייהם, הודות לאהבתם הבלתי גבולית לרבי.

לאחרונה קמו אלו שתואנה הם מבקשים, וכותבים ומדברים דברי סרה על ה' ועל משיחו. אל תען כסיל כאיוולתו, ולדעתי אין טעם ואין צורך לענות להם.

לו היו משתתפים בכינוס ורואים את העוצמה המסחררת, לו היו רואים אלפיים, כן ירבו, שלוחים מכל קצווי תבל, לו היו רואים את הנשמות שעשו בחרן, בעלי-הבתים שהצטרפו אליהם לכינוס, לו היו רואים את העיניים של הקהל זולגות דמעות של שמחה עת שעלו על הבמה "צעירי השלוחים" והודו, בשפת מדינתם, להוריהם על הזכות שנפלה בחלקם להיות שלוחים, לו... או-אז היו רואים האמת הצרופה וממלאים פיהם מים.

לפי חישוביי - מחצית העולם היהודי קשורה לרבי ולחב"ד דרך שלוחי הרבי, וברוך ה', המספרים גדלים והולכים.

הוזמנתי לכינוס, אמנם - כאבא וכסבא לשלוחים, אך יצאתי מהאולם נפעם מההיקף הכלל-עולמי, שאין לו אח ורע בתולדות ההיסטוריה היהודית. התרגשתי לא רק בחושבי על הנחת האישית שזיכני הקב"ה לי ולאשתי שבנינו משלוחי הרבי, אלא על השמחה ומאור-הפנים שקרן מעל פניהם של חיילי הרבי, שמחה אמיתית.

למען יהדות רוסיה

הקמת מוסד 'פר"י'

פן מיוחד במסגרת עסקנותו הציבורית המסועפת של ר' הירשל, היה פעלו הרב למען יהדות ברית המועצות לשעבר, ולמען היהודים יוצאי בריה"מ שהתיישבו בארצות-הברית.

גולת הכותרת של פעילות זו הייתה בתפקידו כנשיא המוסד "פר"י" - ארגון ידידי פליטי מזרח אירופה, Friends of Refugees of Eastern Europe - המכונה בראשי תיבות "פר"י".

ארגון זה הוקם בהוראת הרבי בשנת תש"ל, במטרה לעורר את רוח היהדות בקרב יוצאי ברית המועצות שהתיישבו בארצות-הברית.

בשנת תש"ל לערך החלו לצאת משפחות יהודיות רבות מברית-המועצות. ארגון 'היא"ס' - ארגון יהודי שעזר למהגרים - העניק להם תמיכה כלכלית מסוימת בחודשים הראשונים לשהותם בניו-יורק, אך בנוגע למוסדות חינוך - לא היה באפשרותם להציע דבר.

באותו זמן קרא יו"ר המזכירות הרב חדקוב לרב מאיר אוקינוב, שפעל כבר קודם לכן עם אחיו הרב הירשל, בקרב היהודים עולי בריה"מ ועורר אותו לדאוג למהגרים, בראש ובראשונה מבחינה גשמית, כיון ש'היא"ס' צמצם את תמיכתו. הרב חדקוב פירט שיש לסייע להם למצוא דירות, מקומות עבודה, לרהט את הבתים גם במקררים וכמובן לדאוג שיהיה בהם אוכל. הרב חדקוב אף אמר להם שאם הם לא יצליחו להשיג מימון עבור ההוצאות, יפנו למזכירות.

האחים אוקינוב גייסו כספים בין אנ"ש בקראון הייטס, הגיעו למשפחות המהגרים, דאגו לדיור וריהוט ולמקומות עבודה והשפיעו על הורים רבים לשלוח את ילדיהם למוסדות-חינוך מתאימים. כיון שהיה חסר לילדים ידע בסיסי ביהדות, פתחו עבורם

F.R.E.E.
FRIENDS OF REFUGEES OF EASTERN EUROPE
ווינשט אַ האַרציגען מזל טוב
צו אונזער חשוב'ן טשערמאַן פון דער עקזעקוטיווער קאָמיטע,
וועלכער איז אונז בייהילפיג בכל עת מצוא
הרב ר' צבי הירש חיטריק שי'
און זיין חשוב'ע רביצין רבקה תחי'.
וועלכע איז די טשערלײדי פון אונזער לײדיס אַקזילערי
צום געבורט פון אַן אייניקל, אַ בן זכר למז"ט ביי זייער חשוב'ן
זון, שליח פון כ"ק אדמו"ר מליובאַוויטש שליט"א אין צפת עיה"ק
הרב יוסף יצחק ורעיתו מרת רחל שי'
אויך אַ האַרציגן מזל טוב צו די עלטער־זיידע־באָבע
הרב ר' יהודה חיטריק שי' והרבנית קיילע תחי'
יזכו לגדלו לתורה ולחופה ולמע"ט מתוך רוב נחת והרחבה.
די הנהלה פון „פרענדס אָוו רעפיודזשיס".

מודעה מטעם המוסד "פר"י" לעולי רוסיה
להולדת נכדם למשפחת חיטריק בצפת

מסגרת מיוחדת, בה שילבו לימוד אנגלית עם לימודי יהדות. דרך הילדים השפיעו גם על ההורים - קבעו מזוזות בבתים רבים והשפיעו על משפחות לשמור שבת, כשרות וכיוצא בזה.

באותה שנה נכנס הרב צבי הירש אוקינוב לרבי ל'יחידות' ודיווח לרבי על הפעילות. הרבי הורה לו להקים מוסד מסודר (הלשון היה בערך, "דבר נכון שיהיה משרד") ואמר לו לפנות למזכירות לעזרה בעניין.

פעם אחרת הרבי התבטא בפני אחד האחים אוקינוב, כי אין דבר נעלה יותר מללמוד תורה עם בחורים מרוסיה. תוך זמן קצר הוקם וועד פעולה. כיוון שהרבי הורה להם לפתוח מוסד, הם שכרו דירה בשדירת איסטערן פארקוויי, וזו שימשה כמשרד.

במקביל, במהלך שנת תש"ל הזכיר הרבי מספר פעמים בהתוועדויות הקודש את המהגרים מרוסיה, וקרא למשפחות אנ"ש "לאמץ" משפחות יוצאי רוסיה.

אשתו של הפרופ' פסח רוזנבלום התרגשה מדברי הרבי, וכתבה לרבי שהיא מעוניינת לפעול עם יהודי רוסיה וביקשה הדרכה והכוונה. הרבי השיב לה שכבר ישנו ארגון שפועל בעניין. חברי הארגון יצרו איתה קשר והתקבלה החלטה שהמוסד ישא את השם "סיוע למהגרים מרוסיה".

הרבי אישר את עצם הרעיון, אך הורה כי במקום "סיוע" צריך להיות "ידידים", ובמקום "מהגרים" - "פליטים", מילה המדגישה יותר את הצורך בעזרה. וכיון שיש גם פליטים משאר מדינות מזרח-אירופה, הורה הרבי לציין שהארגון מיועד לכל יהודי מזרח-אירופה - כך שהשם הסופי שהתקבל הוא: "ידידי פליטי מזרח אירופה". בשלב מאוחר יותר קיצרו לראשי התיבות של שם הארגון באנגלית היוצרות את המילה "FREE" (חופשי), ומאז השתמשו בשם זה.

הרב יהודא וקיילא חיטריק אוחזים בשלט אולם הספרייה במוסד "פר"י" לעולי רוסיה,
שר' הירשל יזם והקים לזכות הוריו

ר' הירשל משמש כסנדק בברית לילד מעולי רוסיה, שנערך במוסד "פר"י"

ר' הירשל יושב בשולחן הנשיאות בחגיגה משולבת של פדיון הבן ובר מצווה לעולי רוסיה,
מטעם המוסד "פר"י"

בהמשך מטה הארגון עבר למשרדים הנוכחיים ברחוב פרזידנט, הממוקמים בהשגחה פרטית מול בית משפחת חיטריק. הרבי היה מבקר במוסד זה אחת לשנה, בלילה הראשון של חג הפסח, להעניק את ברכתו למשתתפי ליל הסדר הציבורי שנערך במקום.

כשמנהלי 'פר"י' רכשו את המבנה הנוכחי, היה זה ר' הירשל שחתם בבנק את הערבות עבור המשכנתא. למעשה, כמו במקרים דומים אחרים, הנהלת המוסד לא הצליחה לעמוד בתשלומי המשכנתא, ור' הירשל שילם את הערבות מכיסו.

נשיא המוסד

כאמור, ר' הירשל עמד לאורך שנים בראש המוסד "פר"י" ושימש כ'פרזידנט', נשיא, של המוסד. בשנותיו הראשונות, היה ר' הירשל פעיל מאוד בהפצת התורה והיהדות במסגרת הארגון.

ר' הירשל נהג להתפלל שחרית, עשרות שנים, מידי בוקר במניין שהתקיים בבית הכנסת של 'פר"י'. תמיד היה מעורב בנעשה במקום ותמיד חיפש ומצא איך לשפר ולשכלל את פעולותיו.

לדוגמה, הוא יזם הקמת ספרייה גדולה בבניין, קנה מגוון של ספרים בשפות שונות, ואף דאג לרהט את הספרייה בארונות מתאימים. הספרייה הייתה ממוקמת בקומה השנייה של הבניין, ור' הירשל הקים אותה לזכות הוריו הרב יהודה ומרת קיילא חיטריק.

בליל הסדר של שנת תשל"ז כשהרבי ביקר במוסד 'פר"י', הרבי ביקר גם בקומה השנייה של הבניין. המזכיר הרב גרונר שנלווה אל הרבי אמר לרבי שהספרייה נתרמה על ידי ר' הירשל, והרבי הביט על הספריה בעניין.

לדעת איך לדבר עם ר' הירשל

בתקופה מסוימת הורה הרבי לר' הירשל להיכנס כחבר הדירקטוריון ב"פדרציה היהודית" של הקהילות היהודיות בארצות הברית.

כדי לכהן כחבר הנהלת ה'פדרציה', החבר נדרש לתרום מאה אלף דולר בשנה לקופת הפדרציה. ר' הירשל אכן התמנה כחבר, אך הוא התנה את התרומה שלו בכך שמוסד 'פר"י' יקבל תקציבים מהפדרציה. בעקבות פעילות זו, הפדרציה אכן אישרה לתקצב את פעילות 'פר"י' בסכומים נכבדים.

התקציב אושר אך העברת הכסף למוסד התעכבה. הנהלת פר"י כתבה לרבי שהרב אברהם שם טוב מעורב בעניין ור' הירשל פועל בכך, אך לעת עתה הם לא קיבלו מאומה.

הרבי השיב להם כי צריך לדעת איך לדבר עם הרב שם טוב וצריך לדעת איך לדבר עם ר' הירשל...

ר׳ הירשל יושב בשולחן הנשיאות בדינער שנערך מטעם מוסד ״פר״י״

ר׳ הירשל מקבל אות הוקרה מחברי הנהלת מוסד ״פר״י״.
נראים מימין לשמאל, הרבנים מרדכי חן, צבי הירש אוקינוב, ברונשטיין, משה שגלוב, יצחק מישולבין, שמואל מלמד, ר׳ הירשל, אבא פליסקין (מעניק את אות ההוקרה), יושב: הרב הירשל פוגלמן

לפועל, כעבור זמן העניינים הסתדרו והנהלת המוסד קיבלה את ההקצבה.

פעילות לחיזוק היהודים מעבר למסך

פן נוסף בפעילותו הציבורית של ר' הירשל למען יהדות ברית-המועצות היה במסגרת נסיעותיו לרוסיה.

במסגרת עסקיו המסועפים, הזדמן לר' הירשל לנסוע מספר פעמים בשנות השמונים לרוסיה. כמו בנסיעותיו למדינות אחרות ברחבי תבל, גם נסיעותיו לרוסיה לצורכי עסקים, נוצלו לפעולות הפצת יהדות.

עוד לפני נפילת מסך הברזל, כל אימת שהיה נוסע לרוסיה, היה ר' הירשל לוקח עמו בחבילותיו תשמישי קדושה ודברי ערך לרוב, נפגש עם יהודי המקום ומחזק אותם בגשמיות וברוחניות.

הרב משה פרידמן, גבאי אדמו"רי בית סאטמאר, סיפר במהלך ה'שבעה' כי פעם, אחרי שביקר בערי הקרפטים שבאוקראינה באחד ממסעותיו, הגיע ר' הירשל לבית האדמו"ר מסאטמאר רבי משה טייטלבוים בוויליאמסבורג, ובקשתו בפיו: "רק תשלחו אברך דובר הונגרית לאותם קהילות ואני אשלם הכל..."

ברכת הרבי לנסיעה לרוסיה

תיעוד אותנטי על נסיעות אלו מצוי בדברים הבאים המתעדים את נסיעת העסקים הראשונה שלו לרוסיה, כעשור לפני נפילת מסך הברזל.

תוכנית הנסיעה הראשונה לרוסיה התעוררה בקיץ תש"מ, בהצעה שקיבל משותפיו העסקיים שהמליצו לו להרחיב את עסקיו לרוסיה. משמע על כך ר' הירשל והדברים נראו בעיניו, הוא כתב לרבי בעניין, תוך שהוא מפרט את התועלת הכלכלית שאמורה לצמוח מנסיעה זו.

וכך כתב לרבי בכ"ד מנחם אב תש"מ:

כ"ק אדמו"ר שליט"א

בעסק היהלומים שהיא חברה נפרדת, יש לי כמה שותפים מארץ ישראל, מר שכטר ומר כהן, שניהם מגדולי היהלומנים בארץ ישראל. הם קונים ומייצרים סחורות בארץ ישראל ושולחים לנו למכור פה בארצות-הברית.

באחרונה עשינו עסק עם היהלומן מאנטוורפן שנוסע לרוסיה לקנות סחורה, והוא שלח לנו חלק ממה שקנה ולפי ערך הרווחנו בסחורה יותר מהרגיל.

בהשגחה פרטית התקשר אתי שותפו של מר יהושע אשכנזי מרק עדן, שהוא בעצמו עובד עם רוסיה, ומספר לי שידיד שלו מר ווינער מארה"ב יש לו משרד

ברוסיה להנהלת עסקים, והרוסים אמרו לו שיכול להביא קונה ליהלומים אפילו מארץ ישראל (מר ווינער חושב שהרוסים רוצים להתחיל לעבוד עם ארץ ישראל ומחפשים דרך איך להתחיל, ולכן אמרו לו שברצונם לשלוח יהלומים לארץ ישראל). הסכמנו הגם שהם לא מקבלים קונים חדשים כבר מזמן.

התייעצתי עם כמה סוחרים, וכולם חושבים שזו הזדמנות עם שותפי מר שכטר שנמצא כעת פה, שאני אסע למוסקווא מצד המסחרי של העסק, ומצד המבינות לשם אחד מהשותפים בא"י, וגם בני אהרן שי' שהוא מנהל עסק היהלומים פה ואחרי שלמד המקצוע בארץ ישראל מבין טוב מאוד ב"ה בטיב הסחורה.

הממשלה במוסקווא שולחת לנו הזמנה רשמית. אבקש עצת וברכת כ"ק אדמו"ר שליט"א.

על מכתב זה, השיב לו הרבי במענה הברכה הבא:

ושיהיה בשעה טובה ומוצלחת. אזכיר על הציון.

אולי כדאי לשאול (ע"י בעל השפעה).

פגישות מחתרתיות עם יהודי מוסקבה

בעקבות ההסכמה והברכה שהרבי העניק לנסיעה לרוסיה, החל ר' הירשל בהתארגנות לקראתה. ההכנות ארכו מספר חודשים והיא יצאה לפועל באמצע החורף של שנת תשמ"א. לנסיעה זו צירף אליו ר' הירשל את בנו ר' אהרן (כמצוין במכתבו לרבי), והיא שימשה כתחנת ביניים להמשך מסע העסקים שלהם ביפן שבמזרח הרחוק.

הם שהו במוסקבה כשבוע ימים. לצד שורת פגישות עסקיות עם גורמי ממשל ועסקים בכירים, הם ביקרו בבית הכנסת 'ארכיפובה' מספר פעמים, שוחחו עם המתפללים ועמדו על מצבם ואפשרות שמירת התורה והמצוות שלהם. ר' הירשל אף מסר מספר שיעורי תורה בבית הכנסת ועשה ככל שביכולתו לחזק את רוחם.

עם שובם מרוסיה, דיווחו הן האב והן הבן ר' אהרן בפרטיות לרבי, מכל אשר ראו ושמעו מהנעשה עם יהודי מוסקבה.

לפנינו דיווח מפורט מפורים-קטן תשמ"א שכתב ר' הירשל לרבי, הן על ההיבטים העסקיים של הנסיעה, והן באשר למה שראה ושמע אצל יהודי מוסקבה:

לכ"ק אדמו"ר שליט"א

בני שיחי' כתב רוב הפרטים מנסיעתנו לרוסיה. הנני להוסיף רק כמה ענינים שהוא לא הזכירם.

כבר בשדה התעופה ראיתי הרושם שעושה על כולם איש שבא מחו"ל. למשל, לפי החוק צריכים למלא שאלון כמה כסף מביאים ואיזה תכשיטים, והיות שנסעתי ממוסקווא ישר ליאפאן לקחתי עימי מכתב קרעדיט מהבנק על שמי בסכום של מיליון דולר, וגם היה אצלי מאתיים ושבעים אלף לירות איטלקים חוץ מכמה אלף דולר.

רשמתי בדיוק כל הסכומים וכשיצאתי דרך המכס והם ראו את הסכומים שרשמתי, שאל אותי המפקח האם באמת יש אצלי מיליון דולר ואמרתי כן, ומה זה היום מיליון דולר. הוא הסתובב לאחוריו וקרא לכמה חברים שלו שיסתכלו למיליונער אמיתי שאומר שמיליון דולר זה כלום. בזכות זה לא פתחו את המזוודות ולא בדקו שום דבר.

למחרת, כשנפגשנו במשרדי סחר חוץ והראיתי להם את כל חלקי העסק שלנו, הם השתדלו לקשר אותי עם כל הענפים שלהם.

בדרך כלל - נפגשתי עם מנהל עסק היהלומים, מנהל עסק התכשיטים, מנהל עסק אבני חן ומנהל עסק זהב ופלאטין.

יום שלם עבדנו על מחירי היהלומים, הם בערך 20% ביוקר. היינו שהיות ומחירי השוק ירדו בערך עשרים אחוז והם עומדים על מקחם, הבנתי מהם שבאמת הם רוצים למכור אך מפחדים שאם יורידו עכשיו מהמחיר, המחיר העולמי ירד עוד יותר.

נשאר מוסכם שנראה אחרי חודש חודשיים. למחרת נפגשנו בבניין השני - מחלקת אבני חן. גם פה הם בכלל לא היו במחירים העיקר הבאנו בנוגע לאבן "סינטעטי", באמת זה לא סינטעטי - זה אבן zircon שע"י חום גדול נעשה cubic לרוסים בפטנט ע"ז אבל יש כמה בתי חרושת שעושים זה. לפני שנים קניתי אצלם ועכשיו אנחנו בעצמנו מעבדים זה. גם השם שלנו הוא citronia.

המחיר על זה ירד פלאים אבל הם עומדים על מקחם. למשל אנחנו מוכרים קרט אחד בעד 1.80 $ לקרט והם מבקשים 8 $ לקרט.

התמודדתי איתם או שהם יקנו או שימכרו. על זה ענה לי מר קוטוב המנהל שהם מוכרחים לעבוד לפי הוראות, וההוראות הם שאסור לקנות, מ"מ לפני שגמרנו אמר לי שאחרי שאחזור הביתה לשלוח לו מברק והצעה לקנות במחיר שלו (היום שלחתי מכתב שהייתי מוכן לקנות שני מליאן קרט).

היות ומחלקת הזהב ופלאטין הם באותו בנין אז נכנסו ג' אנשים ממחלקה הנ"ל (מעניין שתמיד הם ב' ג' או אפילו ד' אנשים ביחד). הזהב הם מוכרים לבנקים וזה לא מעניין אותי.

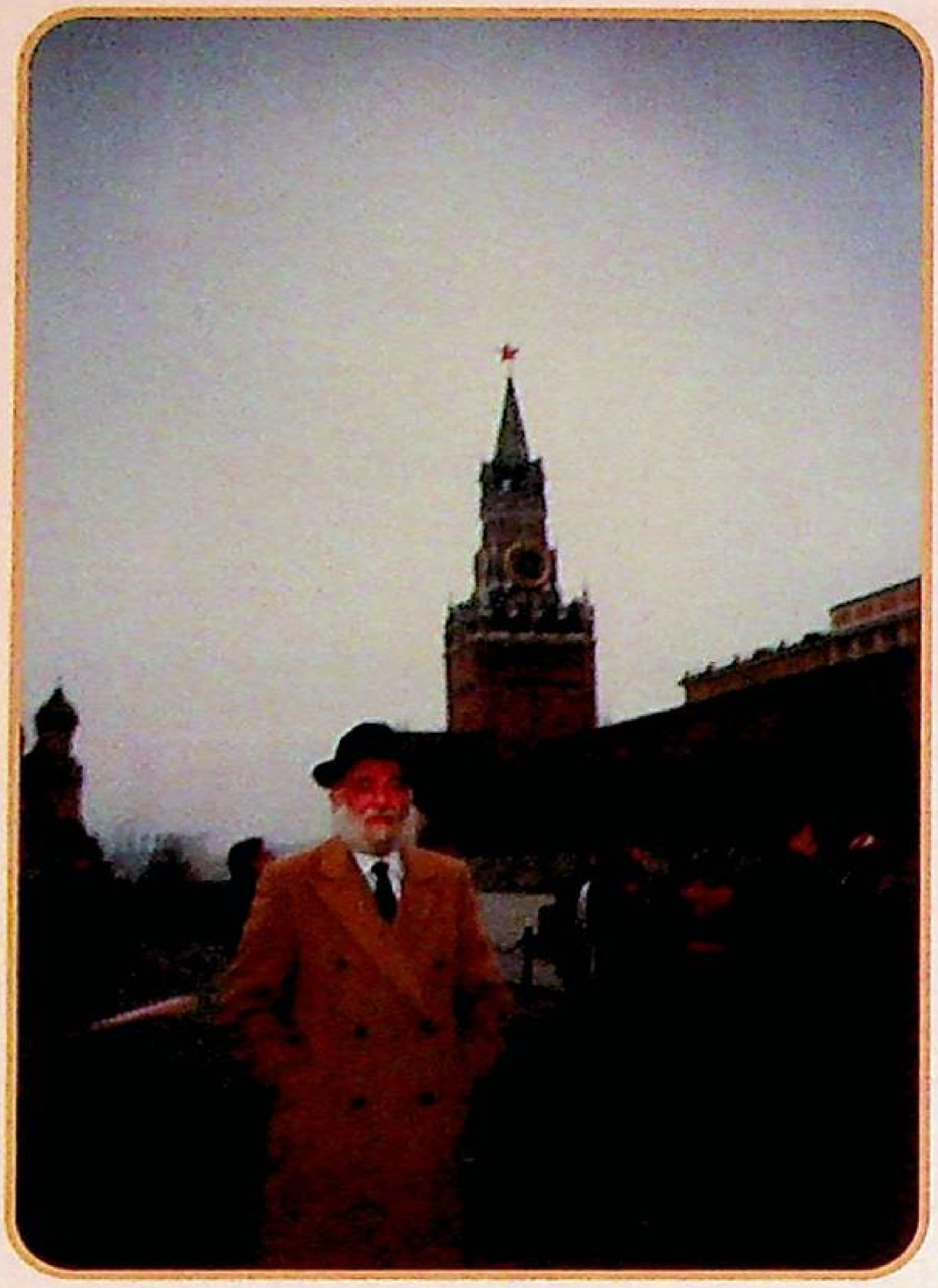
ר' הירשל ב"כיכר האדומה" הסמוכה לקרמלין, בביקורו הראשון ברוסיה בשנת תשמ"א

רציתי לקנות מהם המתכות ממשפחת פלאטין. זה עסק מאוד מסובך הגם שהמחיר משתפר בכל יום. הם מוכרים לפי מחיר ממוצע של ג' חדשים וצריכים לעשות קונטרקט לשנה. השנה מתחילה ביאנואר, והם יתקשרו אתי בעוד חצי שנה ויתחילו לשלוח בשנת תשמ"ב אי"ה.

זהו בנוגע העסקים לארצות-הברית. בנוגע עסקים עם ארץ ישראל כמעט ולא נגעתי איתם, הגם שברמז רמזתי להם.

מצד היהדות - כ"ק לא צריך לביאורים שלי, אבל מה יהיה עם יהדות רוסיה אחרי עשרים שנה, לה' פתרונים וה' ירחם על עמו ישראל.

אברך פגש אותי בבית הכנסת בין מנחה למעריב לשאול פשט בגמרא בבא קמא דף ל', המחלוקת בין רב לר' זעירא, אם קונסים גופן משום שבחן. הוא דיבר עברית והתחלתי לבאר לו הגמרא בעברית, אבל הוא בשלו, שלא מבין לכאורה ענין שלם קשה להבין. אז אמרתי לו שאסביר לו זה ברוסית ומיד הבין הגמרא ואמר לי שאין לו אף אחד את מי לשאול.

בחור בן עשרים פגש אותנו ברכבת תחתית (שהנני מצרף השם והכתובת שלו) בבקשת רחמים לעזור לו שיקבל ניירות הזמנה. ההורים שלו לא רוצים לעזוב את רוסיה, אבל הוא ילחם עד שה' יעזור לו לצאת משם.

גם הוא דיבר עברית ומצד שני [?] עם השם שלו נמצא שעור בעברית. הוא נתן את הנייר בהליכה מהרכבת למלון החדש "קוסמוס".

פגשתי את הרב במניין הראשון, ולפני גמר התפילה ניגש אלי הבעל קורא שלא אשכח להגיד שלום להרב. כשנגשתי שאל אותי מאיפה הרב, אמרתי מניו יארק, ע"ז ענה גם אני הייתי באמריקה. עניתי כן קראתי בעיתונים, באמת כולם ידעו שאני הייתי באמריקה?

ראיתי שהוא מפחד לדבר, אמרתי לו שאני סוחר והראיתי הזמנה מהממשלה לעשות עסקים ובזה הוא נרגע קצת.

ביקרנו בספריה הגדולה על-שם לנין ימ"ש. דברתי עם המנהלת אם אפשרי לקבל מיקרופילם מהקטלוג על האוסף של גינזבורג. לפי דבריה אין בעיה, ובקרוב אי"ה אכתוב לה מכתב.

ביום ג' בערב השתתפתי בשיעור גמרא. המגיד שיעור ר' אברהם אין לו שפה ברורה כנראה שהיה חולה. עשו סיום על פרק כל הכלים. בקשו ממני לדרוש אבל שמעתי קודם שאם דורשים יש צרות אח"כ כי דרוש זה [?].

לכן אמרתי להם שבמקום דרוש יותר טוב לדבר קצת על כמה שאלות, למשל המשנה האחרונה כיסוי ועברנו להשאלה לפתוח קופסאות לעשות כלי. אחר כך אמרתי שהנני נוסע ליאפאן ובזמנו הייתה שאלה של שבת, הסברתי השאלה ואמרתי שאצלי יש פסק דין מכ"ק.

בשיעור נכחו כמה אברכים, רובם מדברים עברית ורוצים להבין בעמקות, אבל ר' אברהם המגיד שיעור רק מתרגם.

אמרתי את המילים שלי בפרט על פסוק "אמת קנה ואל תמכור", השאלה אם אל תמכור איפה אפשר לקנות. שמעתי הסבר שדברי תורה אפשר כן לקנות ומ"מ למכור, שמה שאדם לומד תמיד יישאר אצלו אפילו כשהוא מלמד עם השני. ובכן שכל אחד ילמד את השני את מה ששמע או למד בדברי תורה ובזה כל אחד ירוויח.

פגישה מרטיטה עם 'סירובניק'

מוסיף ומספר ר' אהרן פרטים נוספים על נסיעה זו לרוסיה:

הצטרפתי לנסיעתו הראשונה של אבי לרוסיה בשנת תשמ"א. הגענו למדינה כאורחים רשמיים מטעם הממשלה, שאישרה את כניסתנו כאנשי עסקים הבאים לרכוש סחורה מרוסיה.

הרבי, כמובן, ראה בביקורנו במדינה הזדמנות להיפגש עם היהודים הנמצאים מאחורי המסך ולפעול עמם. לפני נסיעתנו יצרו עמנו קשר יו"ר המזכירות הרב חדקוב וכן הרב בערל ליווי, שאף הוא ביקר באותם שנים מעת לעת מאחורי מסך הברזל, להכין אותנו לקראת הנסיעה.

ר' הירשל מבקר בפארק במוסקבה

קיבלנו הנחיות מה ניתן לעשות שם ומה לא לעשות. בין היתר קיבלנו הוראה שלא ללכת לבית הכנסת החסידי "מארינע ראשצע", אלא לבית הכנסת הגדול "ארכיפובה" וכן הנחו אותנו אלו תשמישי קדושה לקחת עמנו.

ההוראות שקיבלנו מהרבי בעניין נמסרו במעטפה סגורה, עליה רשם הרבי בגדול את האות ח', שמובנה 'חשאי', כך שגם חברי המזכירות לא ידעו מה התוכן של מענות אלו.

במהלך אותו ביקור במוסקבה, עברה עלינו חוויה יוצאת דופן ומאורע שהותיר על אבי רושם עז.

היה זה כאשר באחד הימים יצאנו מבית המלון לטייל בעיר. צעדנו סביב הקרמלין באזור 'הכיכר האדומה', נכנסנו לחנות הכולבו הענקית 'גום' שהייתה ריקה לגמרי ממוצרים למכירה, וגם ירדנו לרכבת התחתית.

כשיצאנו מהרכבת, הרגשנו שאדם צעיר עוקב אחרינו וכאילו מדבר לעצמו. אבי קלט מיד שאדם זה מדבר אלינו אבל מבקש לעשות רושם כאילו הוא לא מתכוון אלינו. לכן אבי התקרב אליו והקשיב לו. תוכן דבריו היה שהוא יהודי 'סירובניק', מסורב-יציאה מרוסיה, וביום שהגיש בקשה לצאת מהמדינה, הוא איבד את פרנסתו והוא אובד עצות ואין לו למי לפנות לעזרה.

אבי השיב לו ברוסית שימסור לנו את פרטיו, ובעזרת ה' נשתדל לעזור לו. הוא מסר לנו את הפרטים ומיד נעלם בחשכת הלילה, כלעומת שבא.

כעבור רגע אבי ע"ה עצר בפתח בניין סמוך והחל להתייפח בבכי, בצורה מעולם לא ראיתי אצלו. ניסיתי להרגיעו, אולם ללא הצלחה.

לאחר זמן ממושך של בכי חסר מעצורים, הוא נרגע קצת והסביר לי בכמה מילים את פשר ההתרגשות הגדולה שאחזה בו.

התברר כי המפגש עם הצעיר הזה שאיבד כל עולמו רק בשל שאיפתו לצאת מ'המדינה ההיא', הזכיר לו את כל הטראומות והפחדים שחווה בילדותו, בחרקוב ובסמרקנד, ואת הבריחה מרוסיה.

הפחדים, הקור והרעב שסבל במשך ילדותו ונעוריו, כאילו חזרו אליו באחת. לפתע שבו אליו האזהרות של אביו ואמו, כל פעם שעמד לצאת מהבית, שלא לדבר עם אף אחד ותמיד להיות עירני שמא עוקבים אחריו. הוא נזכר במכות שקיבל בעומדו בתור עם תלוש לקבל מנת לחם, ובאימה ופחד שעברו עליו ועל משפחתו כשהתחזו לאזרחים פולנים במעבר הגבול.

באותה שעה ראיתי כמה אבי כואב את הסבל שסבלו מיליוני אחינו בני ישראל מהממשלה הרוסית ומאזרחים רוסיים אנטישמיים, סבל וכאב שהיה קיים אצלו בתת-ההכרה וכעת חזר והתעורר בעוצמה.

קשה היה לו לעכל שיותר משלושים שנה אחרי שמשפחתו יצאה את מסך הברזל, עדיין ישנם יהודים הסובלים מהקומוניסטים רק בשל יהדותם.

כאמור, אותו מפגש לילי לא צפוי השאיר על אבי רושם רב.

[מאורע זה מוזכר בקצרה גם בדיווחו של ר' הירשל לרבי שהובא לעיל, "בחור בן עשרים פגש אותנו ברכבת תחתית (שהנני מצרף השם והכתובת שלו) בבקשת רחמים לעזור לו שיקבל ניירות הזמנה. ההורים שלו לא רוצים לעזוב את רוסיה, אבל הוא ילחם עד שה' יעזור לו לצאת משם . . הוא נתן את הנייר בהליכה מהרכבת למלון החדש "קוסמוס""].

"אני מחכה בחוסר סבלנות"

כשחזרנו מהנסיעה אבי כתב לרבי דו"ח כללי מהנסיעה, אולם הרבי לא הסתפק בדו"ח זה.

בשבת קודש פרשת כי-תשא תשמ"א, השבת לאחר שובנו מאותה נסיעה, דיבר הרבי בהתוועדות הקודש על פירוש רש"י (פרק כט, פסוק ב) "משוחים בשמן - אחר אפייתן מושחן כמין כ"ף יונית שהיא עשויה כנו"ן שלנו"[15].

15. שיחות קודש תשמ"א חלק ב עמוד 500 ואילך. וראה גם לקוטי שיחות חלק כו עמוד 238 ואילך.

בסיום ההתוועדות הלך הרבי למקומו שליד ארון הקודש, לתפילת מנחה של שבת. לפני שהתפילה החלה, אבי ניגש לרבי וביקש לציין בפני הרבי נקודה מסויימת לגבי דברי הרבי בהתוועדות בנושא ה"כ"ף יוונית". הרבי האזין לדבריו, ותוך כדי הדברים הרבי אמר לו, איך ווארט אומ'געדולדיק אז דו זאלסט שרייבן פונקט וואס איז געווען" [=אני מחכה בחוסר סבלנות שתכתוב בדיוק מה היה (בנסיעה לרוסיה)].

ואכן בעקבות דברי הרבי הוסיף אבי ודיווח לרבי עוד בפרטיות על הנסיעה, כאשר במקביל גם אני כתבתי דיווח מפורט על הנסיעה.

בין הדברים כתבנו את שמות האנשים שביקשו לציין את שמותיהם בפני הרבי לקבלת ברכה. בהיותם ברוסיה הם לא יכלו לכתוב את שמותיהם במפורט, מצד החשש מהשלטונות שיגלו רשימה זו והיו צריכים לציין את שמותיהם ואת הנושאים עליהם ביקשו את ברכת הרבי בסימונים שונים.

רכישת בית מלון במוסקבה

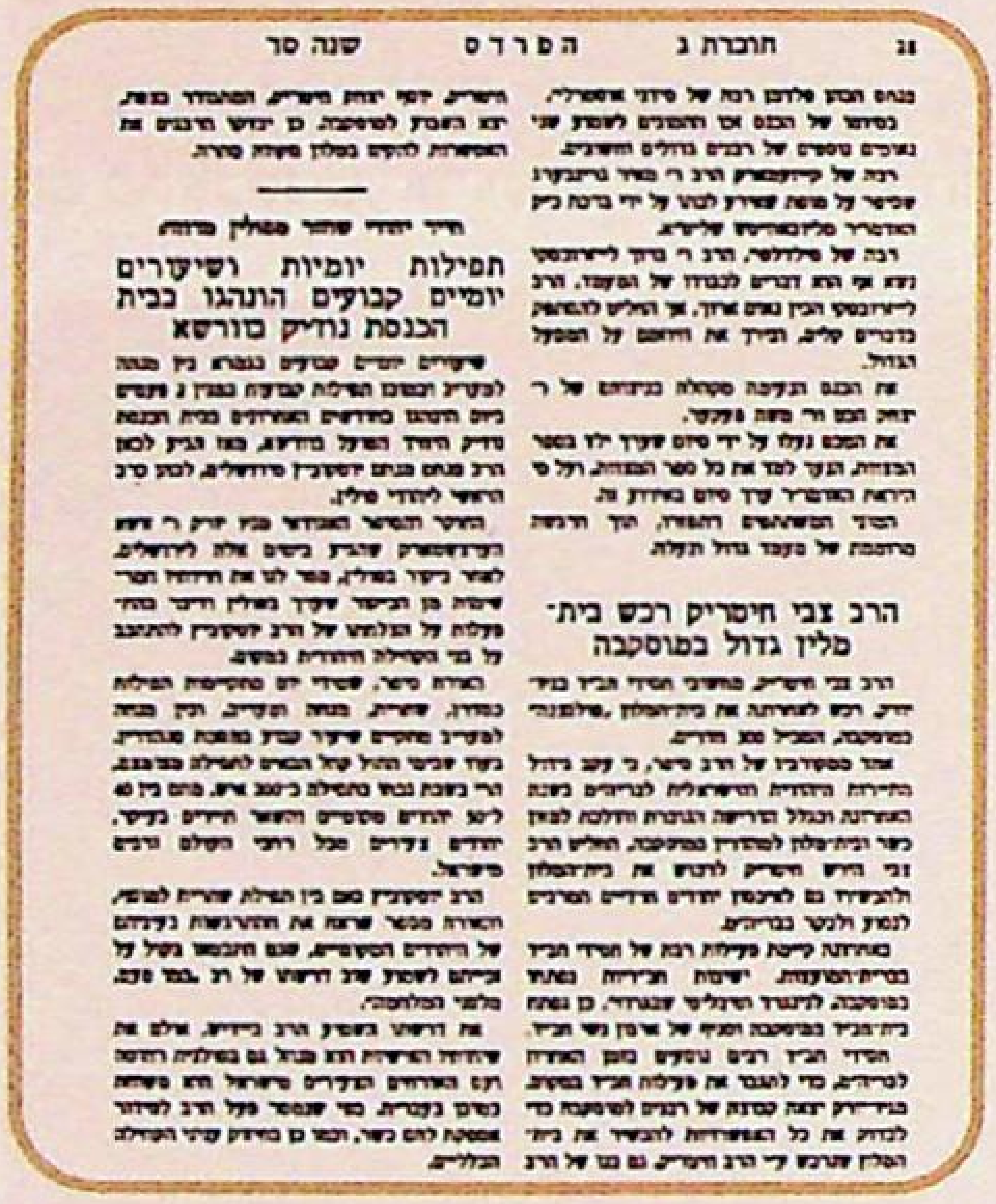

חוברת ג הפרדס שנה סר

הרב צבי חיטריק רכש בית-מלון גדול במוסקבה

תפילות יומיות ושיעורים יומיים קבועים הונהגו בבית הכנסת נודיק סורשא

הכתבה בקובץ "הפרדס" אודות רכישת בית המלון במוסקבה

על התפתחות עסקיו של ר' הירשל ברוסיה בראשית שנות הנו"ן, אנו למדים גם מהדיווח הבא, שפורסם בקובץ "הפרדס" מחודש כסלו תש"נ, בידיעה הנושאת את הכותרת "הרב צבי חיטריק רכש בית-מלון גדול במוסקבה":

הרב צבי חיטריק, מחשובי חסידי חב"ד בניו-יורק, רכש לאחרונה את בית המלון "פולנצנה" במוסקבה, המכיל 300 חדרים.

אחד ממקורביו של הרב סיפר, כי עקב גידול התיירות היהודית והישראלית לברית המועצות, ובגלל הדרישה הגוברת והולכת למזון כשר ובית מלון למהדרין במוסקבה, החליט הרב צבי הירש חיטריק לרכוש את בית המלון ולהכשירו גם לאיכסון יהודים חרדיים המרבים לנסוע ולבקר בבריה"מ.

באחרונה קיימת פעילות רבה של חסידי חב"ד בברית המועצות, ישיבות חב"דיות נפתחו במוסקבה, לנינגרד וטיביליסי שבגרוזיה. כן נפתח בית חב"ד במוסקבה וסניף של ארגון נשי חב"ד.

חסידי חב"ד רבים נוסעים בזמן האחרון לברית המועצות, כדי לתגבר את פעילות חב"ד במקום. מניו יורק יצאה קבוצה של רבנים למוסקבה כדי לבדוק את כל האפשרויות להכשיר את בית המלון שנרכש על ידי הרב חיטריק. גם בנו של הרב חיטריק, יוסף יצחק חיטריק, המתגורר בצפת, יצא השבוע למוסקבה. כן יבדקו הרבנים את האפשרות להקים במלון מקווה טהרה.

קשר עם משפחת קורבסקי

באחד מביקוריו ברוסיה, אליהם נסע ר' הירשל עם רעייתו תבדל"ח מרת רבקה, הם שמעו על משפחת הרב זאב קורבסקי, מפעילי היהדות הוותיקים והנמרצים במוסקבה עוד בימים שלפני נפילת המסך.

ר' הירשל יצר עמם קשר, ולבקשתם הם התאכסנו בבית משפחת קורבסקי בביקור זה. ר' הירשל היה נרגש ביותר מהאירוח, בראותו משפחה השומרת על קלה כבחמורה ועל מנהגי החסידים בתנאים לא פשוטים. כך נוצרה ידידות קרובה בין משפחת חיטריק ומשפחת קורבסקי.

בביקור אצל משפחת קורבסקי, נשאל ר' הירשל אצל אנשי השלטון עמם נפגש היכן הם מתאכסנים, אך הוא התחמק בפיקחות ולא מסר את שם המארחים שלהם.

הנער דוד קורבסקי ואביו ר' זאב עם חבריו בבית הכנסת "מארינע ראשצע" הישן במוסקבה

אורחים ונכבדים משתתפים בשמחת הבר מצווה שר' הירשל ערך בביתו לבנו של ר' זאב קורבסקי ממוסקבה.
במרכז התמונה יושבים ר' זאב, בנו חתן הבר מצווה דוד, והרב יהודא חיטריק.

ר׳ הירשל שביקש מכל לבו להודות לקורבסקי על האירוח, עשה זאת כאשר הם ערכו בחודש סיון תשמ״ט שמחת בר מצווה לבנם דוד. אז הזמין ר׳ הירשל את כל משפחת קורבסקי להגיע על חשבונו מרוסיה לניו יורק, ולערוך את החגיגה בחצרות קדשנו במחיצת הרבי.

הם נענו להזמנה זו, ור׳ הירשל ערך עבורם מסיבת בר מצווה גדולה בביתו, כאשר הוא מזמין אליה את אביו הרב יהודא, זקני ונכבדי החסידים, במסיבה שהפכה להתוועדות חסידים מיוחדת שכל משתתפיה זכרו אותה זמן רב לאחר מכן.

בשבועון ״כפר חב״ד״ מי״א בסיון תשמ״ט (גליון 385), מופיע כך מדבריו של ר׳ זאב קורבסקי: ״גם על ביקורו הנוכחי הוא מבקש להביע תודתו ל״עזרת אחים״, כמו גם לנגיד החסידי המפורסם רבי צבי הירש חיטריק שליט״א, שדאג אישית לבואם, לאירוחם, ולאירגון חגיגת הבר מצווה של בנו בצורה כה מהודרת״.

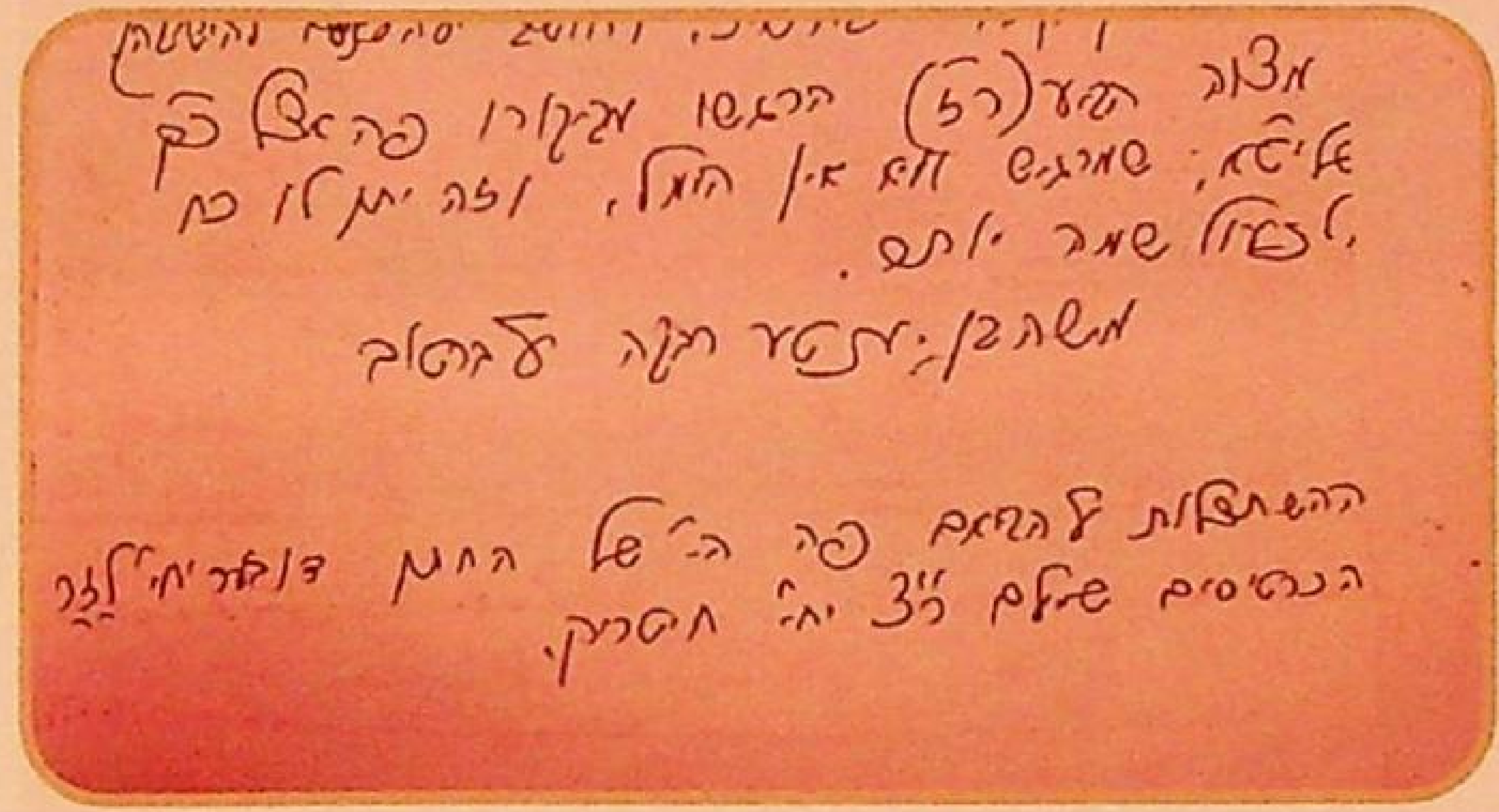
מתוך הדיווח של מנהל ״עזרת אחים״ הרב משה לברטוב לרבי, אודות חלקו של ר׳ הירשל בבר מצווה של משפחת קורבסקי

והשבועון מציין, ״מי שלא נכח בשעת הבר-מצוה, כאשר הנער דוד שי׳ השמיע את מאמר החסידות כוותיק ורגיל, לנוכח עיניהם הדומעות של כל הנוכחים - לא יודע התרגשות מהי״.

כך במשך שנים ארוכות עשה ר׳ הירשל רבות למען יהודי רוסיה, כאשר הוא מנצל כל היכרות עסקית וכל נסיעה עסקית כדי לקדם את עניינה של יהדות רוסיה והיהודים שמאחורי מסך הברזל.

בא בימים

התדרדרות פתאומית

לפני חג החנוכה תשע"ב עבר ר' הירשל ניתוח מתוכנן בלבו, עקב חלישות שהתגלתה אצלו בתפקוד הלב.

לקראת הניתוח היה ר' הירשל מוטרד מכך שבתקופת הניתוח וההתאוששות שלאחריה הוא אמור להיות מספר ימים בבית הרפואה, ומי יודע אם יתאפשר לו להדליק בחדרו נרות חנוכה.

גם בבוקר שבו יצא לניתוח, לא וויתר ר' הירשל על שיעורי התורה הקבועים שלו. הוא ישב בשלווה בסלון הבית בשעה ארבע-וחצי לפנות בוקר ולמד את סוגיית הגמרא במסכת שבת, בפרק "במה אשה יוצאת". כשנכנס בנו ר' אהרן ללוותו לבית הרפואה אמר לו אביו: "יש כאן סוגיא מורכבת, בא תשב ונלמד את הסוגיה היטב ונברר אותה"!... רק כאשר גמר את חוק לימודיו יצא לבית הרפואה, מלווה בבני משפחתו.

ר' הירשל יצא את ביתו בפעם האחרונה כשהוא נוטל עמו בידו את תיק התפילין ושולחן ערוך. גם בדרכו ברכב לבית הרפואה, עיין כל הדרך בספר, כשהוא משוחח עם בנו בהלכה.

ניתוח-הלב עצמו עבר לדברי הרופאים בהצלחה. הוא התעורר מההרדמה ושוחח עם בני המשפחה, ונראה היה כי הוא בדרכו להתאוששות.

אולם זמן קצר לאחר מכן, התברר כי הניתוח גרם לזיהום חמור. מצבו התדרדר במהירות, וכעבור עשרה ימים מעת הניתוח, ביום רביעי, נר שמיני של חנוכה, "זאת חנוכה", ב' טבת ה'תשע"ב, השיב הרב חיטריק את נשמתו לבורא עולם, והוא בן שמונים וארבע שנה.

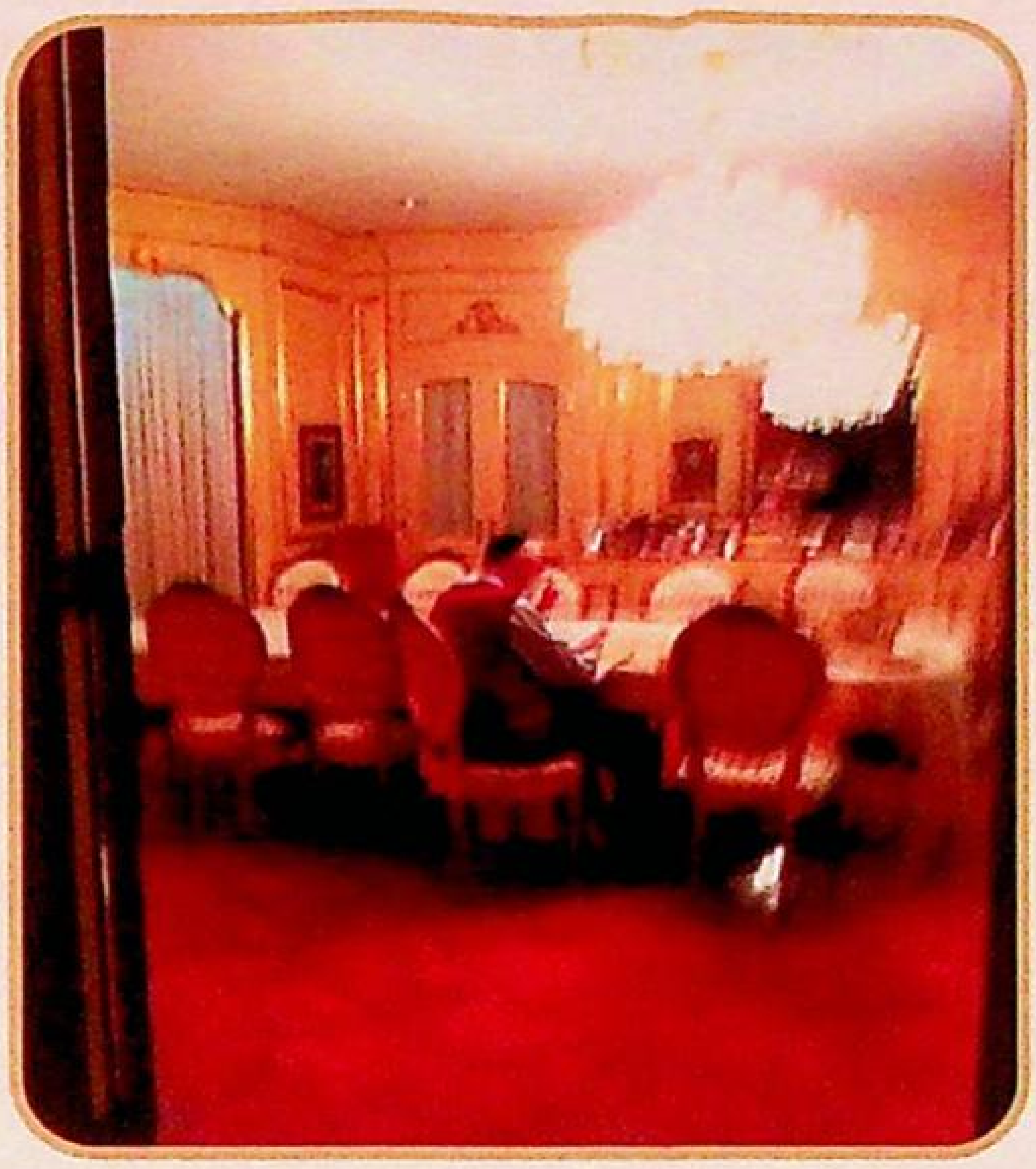

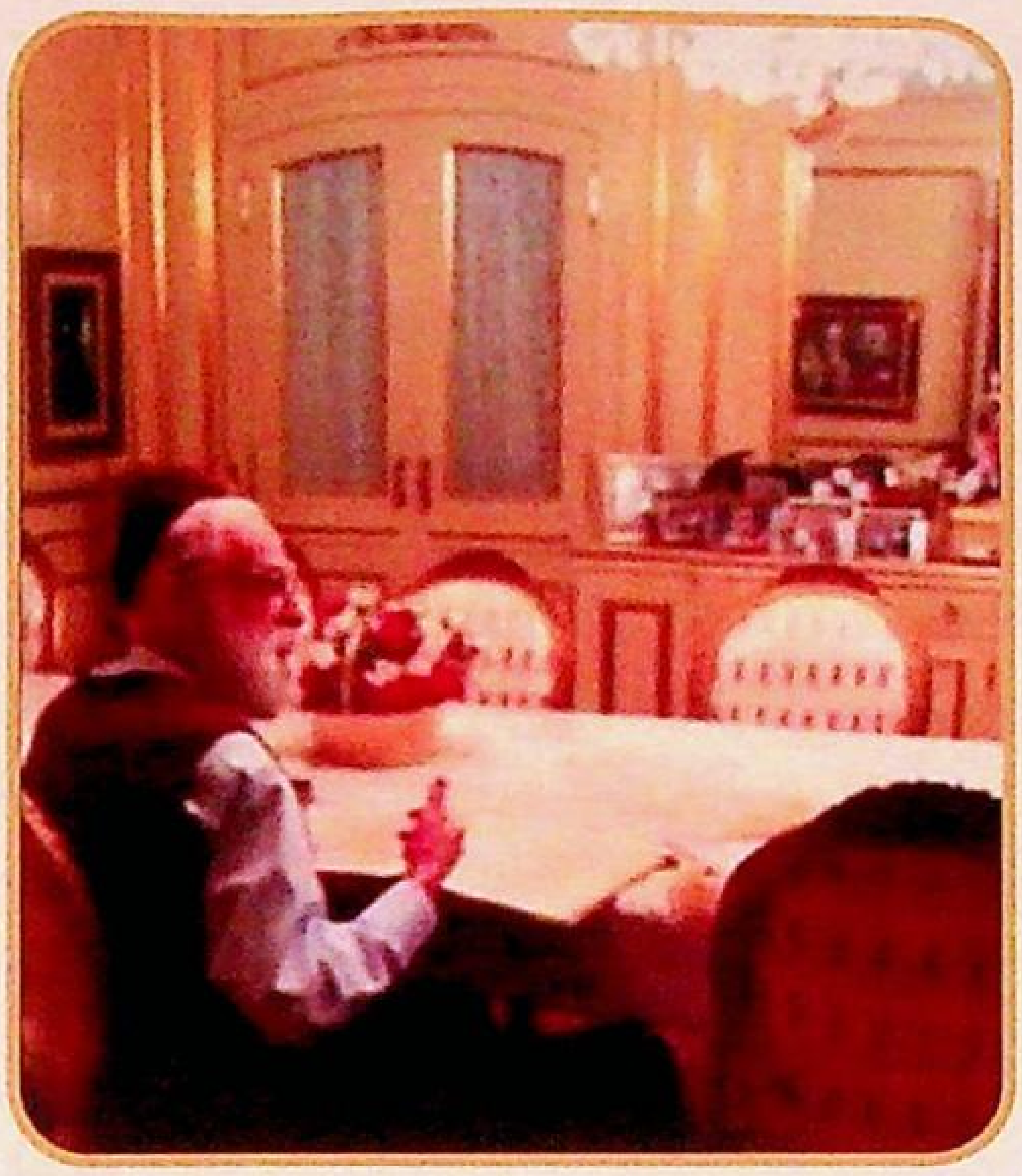

התמונות האחרונות של ר' הירשל - לומד את שיעורי התורה הקבועים בביתו לפנות בוקר, זמן קצר לפני יציאתו לבית הרפואה

הבת מרת אסתר פיקרסקי, אשר כיתר בין המשפחה שהתה סמוך לאביהם בימיו האחרונים, מספרת כי אחד הדברים האחרונים שזכתה לשמוע מאביה היה שעליה לחזור לארץ הקודש לעבודתה החינוכית וכי אל לה לעזוב את תלמידותיה...

באותם ימים היא ניהלה את סמינר "פנימיות" לבנות מתקרבות בתל-אביב, ור' הירשל, שהקפיד תמיד על ניצול הזמן ועל חשיבות הסדר, רצה שבתו לא תחסיר מעבודתה ומתפקידה החינוכי בגללו. עקב כך, חזרה הבת מרת פיקרסקי לארץ הקודש עוד לפני פטירתו.

סמוך ונראה לאוהל הק'

כחודשיים-שלושה לפני פטירתו התבטא ר' הירשל בפני בניו, אשר הוא מבקש להיטמן בסמיכות לציון הק' של כ"ק אדמו"ר זי"ע, אולם באם לא יתאפשר לקבור אותו בסמיכות לציון הק', אזי יביאו אותו לקבורה בארץ הקודש.

למעשה הוא נפטר ביום חגא, יום אידם לרגל השנה החדשה למניינם, כך שאנשי החברא קדישא נאלצו לקבור אותו בקבר זמני בבית החיים "מונטיפיורי" שבקווינס.

לבקשת המשפחה הוקם באותה שעה "בית דין" מיוחד בו נטלו חלק - גיסו הגה"ח הרב דוד משה ליברמן רבה של קהילת "שומרי הדת" באנטוורפן, אחיינו הגה"ח הרב מרדכי שמואל אשכנזי מרא דאתרא דכפר חב"ד ומחותנו הרב צבי אבא לרמן. בית הדין קבע שהוא ייטמן במקום זה על תנאי שיוכלו להעביר אותו תוך זמן קצר למקום אחר.

מצבת קברו של ר' הירשל בבית החיים,
סמוך ונראה לציון הק' של הרבי

ואכן לאחר ימי ה'שבעה' לפטירתו נערכו הסידורים המתאימים והוא נטמן למנוחת עולמים, סמוך ונראה לציון הק' של כ"ק אדמו"ר זי"ע.

דור ישרים יבורך

בפטירתו של הרב חיטריק אבדה מקרב חסידות חב"ד דמות מופת של חסיד, איש תורה, עבודה וגמילות חסדים מובהק, מתוך התקשרות לרבי.

הרב צבי הירש חיטריק ע"ה הותיר אחריו את זוגתו הכבודה, תבדלח"ט, מרת רבקה; בניו הרה"ח ר' יוסף יצחק, משלוחי הרבי לארץ הקודש; הרה"ח ר' אהרן מקראון-הייטס; בנותיו מרת אסתר ובעלה הרה"ח ר' יוסף יצחק פיקרסקי, משלוחי הרבי לארץ הקודש; מרת שרה ובעלה הרה"ח ר' ישראל זלמנוב מקראון-הייטס; מרת אלה ובעלה הרה"ח ר' גרשון לרמן מקראון-הייטס; מרת רחל ובעלה הרה"ח ר' אליעזר שם-טוב, משלוחי הרבי לאורוגוואי.

זכה הרב חיטריק להותיר דור ישרים מבורך ומפואר, נכדים ונינים ההולכים בדרכי אבותיהם הדגולים, כאשר רבים מהם משמשים ברחבי תבל בשליחות כ"ק אדמו"ר זי"ע ועוסקים במסירה ונתינה לקרב את אחיהם לאביהם שבשמים - כהמשך לשליחות הראשונה של אבי המשפחה הדגול, בשליחות כ"ק אדמו"ר.

מהדורה חדשה ל"ליקוטי תורה"

לאחר פטירתו, יזמו בני המשפחה שורה של מיזמי תורה, צדקה וחסד לזכרו ולעילוי נשמתו של אבי המשפחה.

הפעולה הראשונה שבני המשפחה יזמו לעילוי נשמת אביהם הדגול, היה הקדשת המהדורה המחודשת של ספר ה"ליקוטי תורה" שראה אור זמן קצר לאחר פטירתו.

לקראת חודש אדר תשע"ב, כחודשיים לאחר פטירת הרב חיטריק, ראו אור על ידי הוצאת הספרים קה"ת בארצות הברית שורה של ספרי יסוד בחסידות שאזלו מן השוק, ובהם גם מהדורה מתוקנת של "ליקוטי תורה", מאמרי אדמו"ר הזקן על החומשים ויקרא במדבר ודברים.

מהדורה חדשה זו של ה"ליקוטי תורה" נדפסה על ידי בני המשפחה לעילוי נשמת אביהם, וכן לעילוי נשמת אחיו הרב אהרן ז"ל, שזכה לערוך ולהדיר את המהדורות האחרונות של ה"ליקוטי תורה", אשר אף הוא נפטר בראשית אותה שנה.

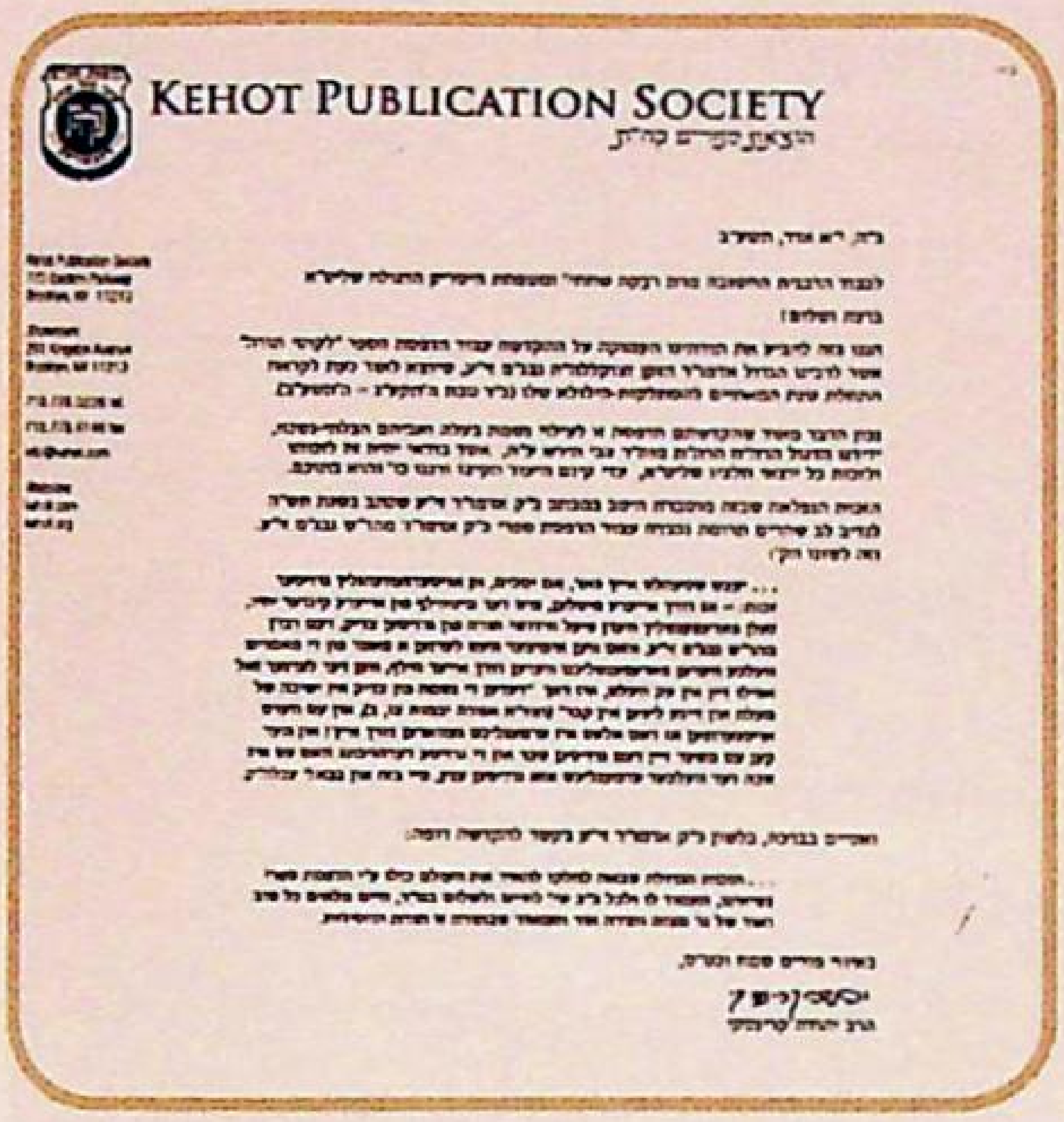
KEHOT PUBLICATION SOCIETY

מכתב תנחומים למשפחה ממזכיר הרבי הרב יהודה קרינסקי, מטעם הוצאת הספרים קה"ת

מפעל "הרמב"ם המבואר"

הבולט שבמפעלי זיכרון והנצחה אלו, הוא מפעל "הרמב"ם המבואר" על ה"יד החזקה" הנקרא לנצח 'מהדורת חיטריק'.

במפעל זה נערך לראשונה ביאור בהיר לספר ה"יד" משולב בלשון הרמב"ם, מתוך "נושאי הכלים" של ספר ה"יד", ומתוך עשרות רבות של ספרים מרבותינו הראשונים וממפרשי הרמב"ם האחרונים.

בביאור משולב זה מתבארים דברי הרמב"ם בשפה ברורה ובלשון השווה לכל נפש, במיוחד במקומות שבהם פוסק הרמב"ם על פי לשון הגמרא ללא תוספת פירוש או שקיצר בלשונו הזהב.

מעלות נוספות לביאור זה הן שהביאור עומד על דקדוקי הלשונות של הרמב"ם ומבארם על אתר כדברי המפרשים, וכן מובאים בקצרה טעמי ההלכות במקום הצורך.

מטרת הביאור היא שהלומד והמעיין לא יצטרך לטרוח ולחפש בכל הלכה אחרי הביאורים השונים, אלא לבאר את דברי הרמב"ם בשפה ברורה ובהירה, כדי להקל על הלומדים. פרט לביאור המשולב וההסברים המפורטים בהערות, יש במהדורה זו עוד שני מדורים הקובעים ברכה לעצמם - 'הלכה למעשה' ו'עיונים'.

במיוחד הדבר אמור להביא תועלת רבה ללומדים מידי יום בקביעות את "היד החזקה", כתקנתו המפורסמת של כ"ק אדמו"ר זי"ע מאחרון של פסח תשד"מ.

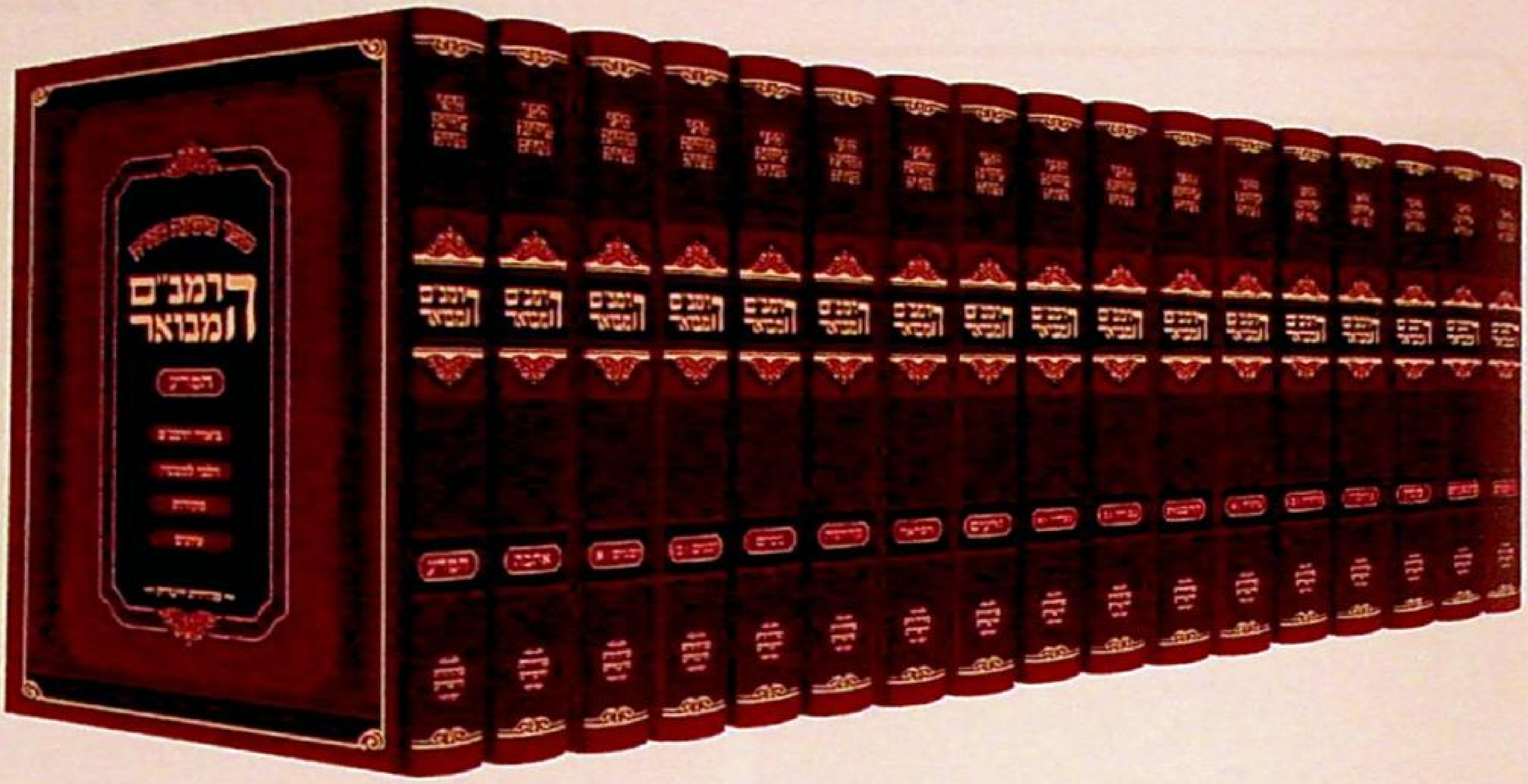

הדמיית הסדרה המלאה של "הרמב"ם המבואר - מהדורת חיטריק"

צוות של כעשרים תלמידי חכמים מופלגים עמל מזה שנים על מפעל תורני כביר זה, הנושא את השם "הרמב"ם המבואר - מהדורת חיטריק". בראש המפעל עומד הגה"ח הרב צבי וילהלם, שליח הרבי לצפון נתניה, ואתו עמו צוות תלמידי חכמים העמלים על הפרוייקט הגדול.

הכרך הראשון בסדרה זו, על ספר "אהבה", יצא לאור בשנת תשע"ד. עד שנת תשפ"ב הופיעו כבר תשעה כרכים בסדרת "הרמב"ם המבואר", וחברי המערכת עמלים על המלאכה עד השלמת הסדרה כולה בעזר ה'.

ספרי "הרמב"ם המבואר" התקבלו בחיבה גדולה בקרב שוחרי התורה ובהיכלי הישיבות, ואף זכו לעלות על שולחנם של גדולי ישראל, אדמו"רים, ראשי ישיבות ורבנים מכל החוגים שגמרו את ההלל על מפעל תורני רב ערך זה.

מפעל "הרמב"ם המבואר" זוכה כאמור להנגיש את ספר ה"יד החזקה" לציבור הרחב, בני תורה ובעלי עסק כאחד, ובכך זוכה לקרב את תקנת הרבי ללימוד ה"יד החזקה" לחוגים הולכים וגדלים.

הרב צבי ווילהלם, יו"ר המפעל, אומר כי להופעת סדרת "הרמב"ם המבואר - מהדורת חיטריק" הייתה השפעה גדולה על לומדי הרמב"ם היומי. "אלפי לומדים חדשים ברמב"ם היומי התווספו בשנים האחרונות בזכות מפעל כביר זה!".

מפעל "שיחות הרבי לעם"

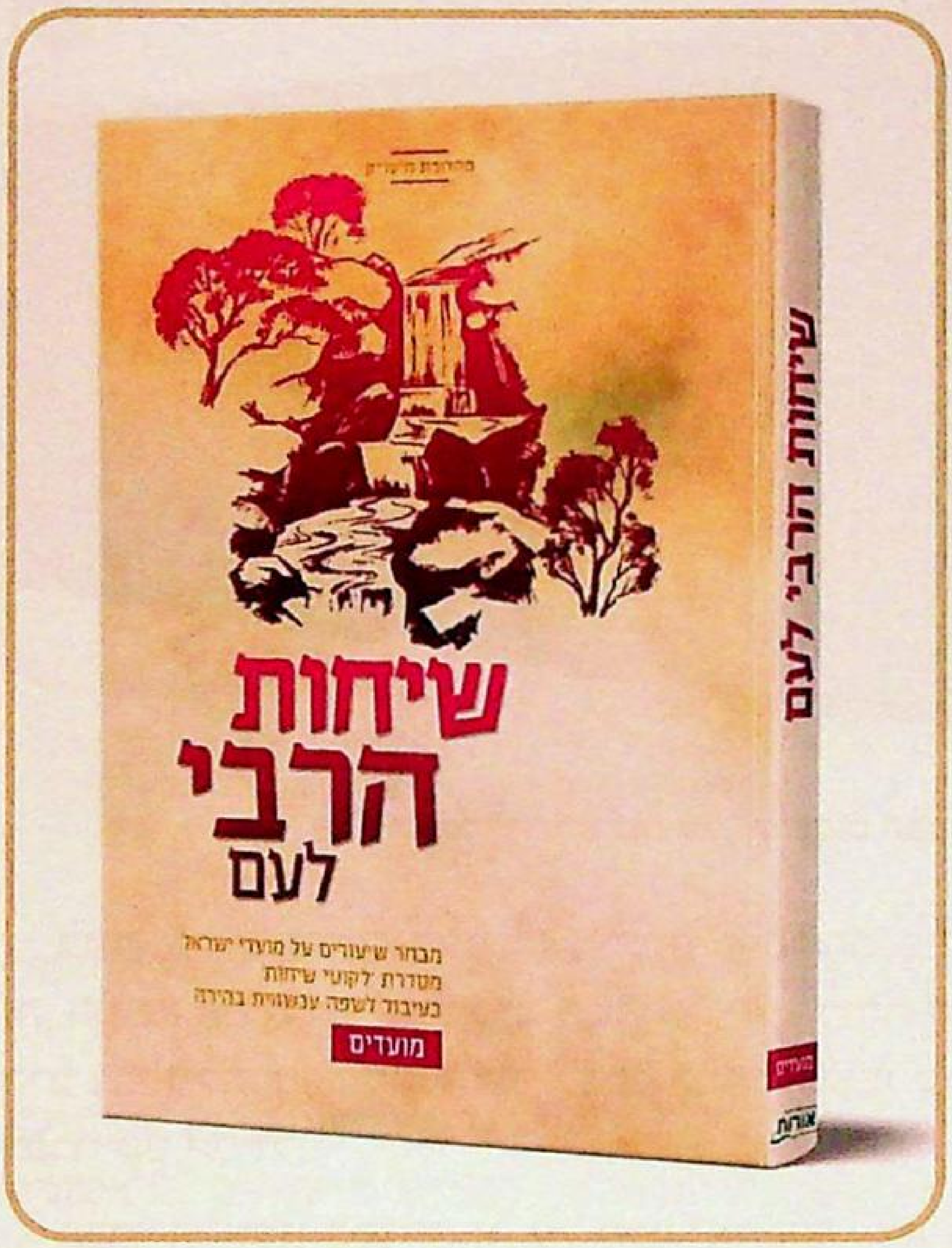

מפעל נוסף שזכה לתמיכתה של משפחת חיטריק, לזכרו ולכבודו של אביהם הדגול ע"ה, ולזכות, תבדלח"ט, אמם הכבודה שתחי' - הוא מפעל 'שיחות הרבי לעם'.

כידוע, בתוככי הים הגדול, האינסופי, של תורת הרבי נשיא דורנו, שמור מקום מיוחד לסדרת 'לקוטי שיחות', הסדרה בת שלושים-ותשעה הכרכים השופכת אור חדש על פרשיות התורה והחגים ומהווה מקור בלתי נדלה לעיון, לימוד והשראה. כל השיחות המופיעות ב'לקוטי שיחות' היו למראה עיניו של הרבי בעצמו ולפני ההוצאה לאור, עברו את הגהתו המדוקדקת. בנוסף לכך, הדברים נערכו בצורה מסודרת, דבר דבור על אופנו, כדי שכל שיחה תהיה 'יחידת-לימוד' שלמה.

השיחות כתובות בסגנון ייחודי, המקיף כל נושא מהיבטים רבים ומכיל שפע של פרטים, מראי מקומות והערות. כל אלה מעשירים את הסדרה עושר עצום, אך לגבי רבים הם מהווים קושי ומחסום. לכן, נרגש צורך 'לתרגם' את השיחות לשפתו של דובר עברית מצוי שאין לו רקע תורני נרחב. את היוזמה נטלה על עצמה הוצאת 'אורות' בהנהלת השליח הרב שניאור זלמן כהן, והעריכה נעשתה בידי הסופר החסידי השליח הרב משה מרינובסקי.

והתוצאה: סדרת 'שיחות הרבי לעם' המכילה כרך על כל אחד מחומשי התורה וכרך נוסף על המועדים, כשעל כל פרשה ועל כל מועד באו שלוש שיחות בעיבוד לשפה ברורה ופשוטה, תוך מאמץ מצד אחד לתמצת את הדברים, להשמיט חלקים שבאו כבדרך אגב וכ'מאמר המוסגר', אך מצד שני להעביר את עיקרי הדברים.

ר׳ הירשל מדליק את מנורת החנוכה בביתו

מנורת חנוכה ייחודית של ר׳ הירשל, הנושאת את סמל הנשר האמריקאי, ניצבת בבית הלבן, בעת חגיגת חנוכה שערך נשיא ארצות הברית דונאלד טראמפ למנהיגים יהודיים מארצות הברית - חנוכה תשפ״א

המפעל נקרא לנצח 'מהדורת חיטריק', ות"ל שאף הוא זכה להצלחה רבה ולתפוצה מרשימה בחוגים רחבים הקובעים בה שיעורים, ביחיד וברבים, וכך אור תורתו של הרבי הגיע ומגיע לעוד אלפי לומדים כ"י בארץ-הקודש וברחבי תבל.

כך זוכים מפעלים תורניים גדולים אלו, שנוסדו והוקמו לזכרו ולעילוי נשמתו של הרב צבי הירש חיטריק ע"ה, להוביל את הערכים הנעלים שהיוו כל ימיו קודש עבורו וניצבו כל העת לנגד עיניו: להגדיל תורה ולהאדירה, לסייע במילוי רצונותיו הקדושים של רבינו ולהביא לכבוד ליובאוויטש בחוגים רחבים.

ויהיו חיי צבי הירש

מפורסם ביאורו של הרבי[16] על הכתוב בשרה אמנו "ויהיו חיי שרה . . ותמת שרה וגו'". לכאורה, כיצד פרשה העוסקת כולה במאורעות שאירעו לאחר פטירתה של שרה, קרויה בשם "חיי שרה", שם המבטא את חייה ולא את מותה?

אלא, מבאר הרבי, כיוון שענייניה ומהותה של שרה אמנו, העניינים עמם היא חיה, המשיכו בכל התוקף גם לאחר פטירתה, הרי חייה האמיתיים ממשיכים, ואדרבה ביתר שאת, לאחר פטירתה.

בכך שהעניינים בהם הרה"ח הרב צבי הירש חיטריק ע"ה עסק כל ימיו ממשיכים ביתר שאת לאחר פטירתו - פעולותיו ועיקר חייו ממשיכים גם לאחר פטירתו. בכך נמשכים אפוא חייו הרוחניים, עד ביאת המשיח, כאשר יקויים הייעוד "הקיצו ורננו שוכני עפר", והוא בתוכם, תיכף ומיד ממש.

---

16. לקוטי שיחות חלק טו עמוד 145, ועוד.

זיכרונות
מרת
קיילא ע"ה
חיטריק

מבט אל העבר
והוכחה חותכת שהמאבק הקשה
על להיות יהודים ניצח!

מתקרב כבר ברוך ה' המועד של יובל ה-50 לחתונה שלנו לאורך ימים ושנים טובות!

כאשר נזכרים בשנים שעברו ובמה שחווינו בתקופה הסוערת והאיומה ברוסיה, מתעורר רצון לכתוב אודות המסירות נפש והמאבק הקשה למען קיומנו כיהודים!

שהכל יהיה טוב לילדים שלנו שיחי' לאויוש"ט, ולכל הנכדים והנינים שלנו שי' לאויוש"ט. הילדים שלנו היו צעירים מכדי להבין את המצב הטראגי, למרות שהם סבלו רבות.

הם התחבאו כדי לא ללכת לבתי הספר הסובייטיים, דבר שהיה חובה והיה כרוך בעונש מאד קשה של שנים ארוכות בבית הסוהר, ואף גם להישלח לסיביר הרחוקה ואיום להיחשב כאויבי העם, ולפזר את הילדים לבתי-ילדים סובייטים, שם החזיקו ילדי הפקר שהיו מקבצים ברחובות.

מבלי הבט על כל הסכנות, החלטנו לא לשלוח את ילדינו שי' לבתי הספר הסובייטיים, לתת להם חינוך חסידי עד כמה שרק יתאפשר, ולהוביל את הילדים שלנו במסירות נפש גדולה נגד הזרם!

כאשר כל הילדים בגיל בית-ספר היו צועדים ברחובות בשמחה ובמוזיקה, הילדים שלנו שי' היו מוסתרים בכפר כדי שאף אחד לא יראה אותם.

לא קל היה למצוא מלמד לבכור שלנו שי', כי גם למלמד הייתה סכנה ללמוד תורה עם ילד שלא הגיע לגיל שמונה-עשרה.

כמובן, לגבי שכר לימוד לא היתה מניעה. חסכו לכך מהדברים הכי נחוצים.

מרת קיילא חיטריק (משמאל) בתקופת היותה כלה, עם אחות בעלה טייבל חיטריק

המלמד, יהודי מבוגר, הסתיר מהמשפחה שלו עצמו את העיסוק שלו. כל כך גדול היה ה'פשע' ללמוד עם ילד יהדות. בעיקר האבא שיחי' למד עם בננו שי' תוך כדי עבודה על מכונת אריגה, מה שהעסיק אותנו ונתן לנו אפשרות לקבל כרטיסים ללחם ומוצרי מזון.

בנוסף לרעש של המכונות, היו מעמידים כמה פרימוסים כדי שהשכנים לא ישמעו שלומדים.

כל בוקר, כאשר כל הילדים הלכו לבית הספר, גם הילדים שלנו שי' הלכו עם ספרים לבית הורינו ז"ל.

החזקנו גם מורה נוכרייה מאנשי ההרים שגילינו לה את ה'סוד' שלנו, שאנחנו רוצים שהילדים ילמדו באופן פרטי עד שהם יתפתחו ויוכלו להבין את ההבדל בין טוב לרע.

כיון שהם לא הלכו לבית הספר, לא הייתה לנו האפשרות ללכת למרפאה לבדיקה או לביקור רופא, מה שילדים צריכים לעיתים קרובות. וכך גם לגבי חיסונים שנהוג לתת לילדים.

הבחור הירשל חיטריק עם אמו מרת קיילא, לאחר שהמשפחה התאחדה במונטריאול

אפילו לספר שערות של ילד הייתה בעיה, כיוון שלא היתה מכונת תספורת.

כמשפחה רבנית סבלנו מאד מקומוניסטים יהודים. בננו הגדול שי' סבל מאד, נעבאך, מהילדים היהודיים שהיו מכים אותו, קורעים את הכובע מהראש ומושכים בציצית, ומגרים את השקצים שיכו אותו כי הוא מאמין בה'.

עם הבנות שי' היה יותר קל. הם היו ילדות יפות והילדות שבחצר היו אוהבות לשחק איתן. היו הרבה ילדים בחצר ונמצאו גם ילדים שהיו מתגרים בהם על כך שהסבא שלהם היה רב!

מבלי להבין איזה חטא זה, הילדה בת הארבע אמרה בדמעות בעיניים הקטנות שלה שהסבא שלנו היה אדם טוב והגון.

ככל שמצבנו הכלכלי היה קשה, והיינו עובדים ממוצאי שבת קודש עד ערב שבת כדי למלא במאה אחוז את הנורמה של הסחורה, כי מאתנו דרשו עבודה יותר איכותית ויותר בכמות בגלל המוצא שלנו, וכיון שהיינו בלתי מפלגתיים, עבדנו בבית -

מרת קיילא חיטריק נושאת דברים בכנס נשי חב"ד

בכל זאת הסבל הרוחני שלנו היה הרבה יותר קשה. העתיד של הילדים שלנו הפחיד אותנו מאד. הילד המוכשר שלנו היה לעיתים קרובות מתחנן למלמד שהוא רוצה ללמוד עוד קצת ושלא ימהר ללכת.

כשמישהו היו מקיש בדלת, היו נבהלים מאד, מחביאים את הגמרא, והמלמד היה לוקח לעצמו אוכל שהיה תמיד מוכן על השולחן כתירוץ. הפחד של הרב והתלמיד היה גדול מאד. היה לוקח זמן עד שהיו חוזרים לעצמם מהפחד, לדעת היכן אוחזים בלימוד.

מיד אחרי פסח היינו יוצאים לנאות דשא בכפר רחוק מאנשים. המלמד היה בא לשם בכל יום ושם לימדתי את הבנות אידיש.

לבר מצוה של בננו שי' התקבלה ברכה מהרבי זצ"ל נ"ע שהיה אז באוטבוצק. העבירו לנו את זה דרך ארץ-ישראל. כתבו לנו שהסבא בירך שהבחור הבר מצוה יהיה תמים, למדן, ירא שמים וחסיד!

עם דמעות בעיניים קראנו הרבה הרבה פעמים את הברכות הקדושות שחיזקו אותנו ובטחנו שהברכות של הרבי בוודאי יתקיימו!

מרת קיילא חיטריק (מימין) בהנחת אבן הפינה לקמפוס "בית רבקה" במונטריאול

אבל איך?? איך זה יתכן בתנאים האיומים שנעשים קשים יותר מיום ליום, והמלמד כבר מפחד לבוא ללמוד אצלנו בבית?

עם השכל הפשוט שלנו, לא יכולנו להבין את זה.

לעיתים קרובות היו באים לביקורת האם הילדים הולכים לבית הספר כי לא מצאו אותם בשום בית ספר, לא קרוב ולא רחוק. הדם היה ממש קופא בלב מפחד. את האבא עם הזקן היה אסור שיפגשו.

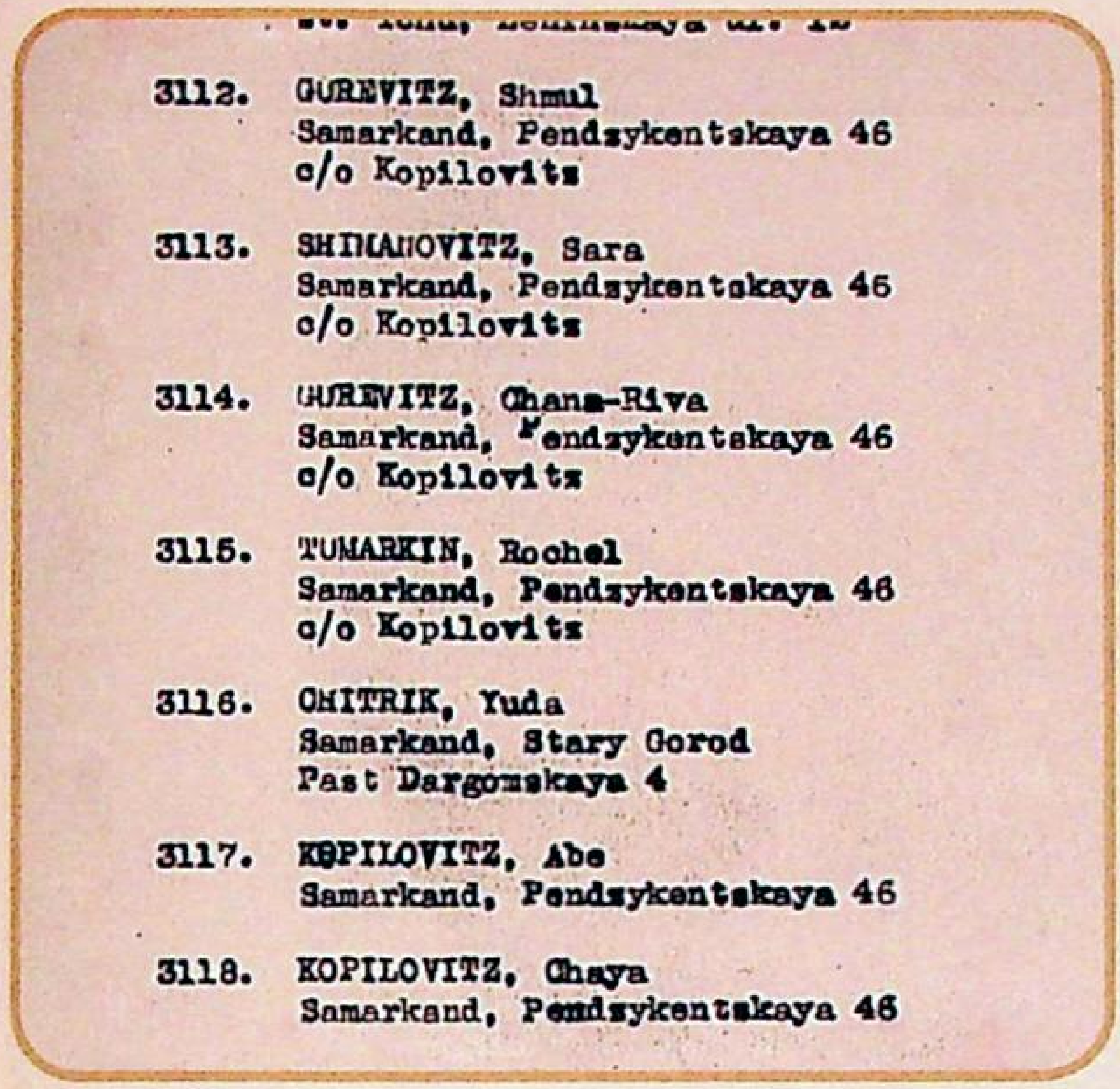

3112. GUREVITZ, Shmul
Samarkand, Pendzykentskaya 46
c/o Kopilovitz

3113. SHIMANOVITZ, Sara
Samarkand, Pendzykentskaya 46
c/o Kopilovitz

3114. GUREVITZ, Chana-Riva
Samarkand, Pendzykentskaya 46
c/o Kopilovitz

3115. TUMARKIN, Rochel
Samarkand, Pendzykentskaya 46
c/o Kopilovitz

3116. CHITRIK, Yuda
Samarkand, Stary Gorod
Past Dargomskaya 4

3117. KOPILOVITZ, Abe
Samarkand, Pendzykentskaya 46

3118. KOPILOVITZ, Chaya
Samarkand, Pendzykentskaya 46

רשימה של אנ"ש חסידי חב"ד וכתובות מגוריהם בסמרקנד, ובהם משפחות תומרקין, חיטריק, גורביץ, חאנוביץ, שימנוביץ וקופילוביץ

כל פעם הייתי נותנת תירוץ אחר, ובפעם האחרונה, כאשר ביקרו בשעה שכל הילדים יושבים ליד השולחן, נכנס קומוניסט גדול וכעוס, הוא היה שכן חדש. הוא הביט עלי בתמיהה והסתכל על הילדים שהיו יפים ומפותחים היטב, ואז התירוץ הקבוע שלי שהם לא בריאים, לא התקבל!

סיפרתי לו סיפור שהם לא נורמליים, הם לא יכולים להסתדר עם ילדים, הם מרביצים לכולם...

ליבי שתת דם על שאני מדברת רע על הילדים הטובים והמוכשרים שלנו שי'.

ארבע-עשרה שנה לא טעמנו בפינו בשר בקר, רק לפעמים היה לנו עוף לשבת.

זה היה לפני שפרצה מלחמת העולם השניה הנוראה, כשהעולם חי חיים נורמליים.

ב"ה כשאנחנו חושבים עכשיו על אותם זמנים מרים, אנו מודים לה' שנתן לנו כוחות לעבור את זה, ולחנך את הילדים שלנו שי' כפי ציווי ה'. כפי שהרבי זצ"ל נ"ע בירך אותנו!

ב"ה זכינו לגדל את הילדים האהובים שלנו שיחי' לתורה לחופה ולמעשים טובים!

לחג היובל שלנו זכינו ב"ה לראות את הנכדים שלנו שיחי' לאויוש"ט, תמימים חסידים ולמדנים ב"ה.

הרב יהודא וקיילא תיטריק

זכינו לראות ב"ה שלושה נינים מתחנכים על טהרת הקודש בארץ הקודש, וההורים שלהם שיחי' הם שלוחים של הרבי שליט"א.

ב"ה זכינו שאצל הבכור שלנו שיחי' לאויוש"ט התקימה הברכה: תורה וגדולה במקום אחד!

אנו מקוים לה' שהוא ייתן את חלקו שרק הוא יכול לתת בריאות והצלחה לשנים ארוכות. בקשתנו להשי"ת היא שיחזק את בריאותינו שעוד נזכה לקבל נחת חסידי מכל הנכדים שיחי' לאויוש"ט.

זה רק חלק קטן ביותר ממה שעבר עלינו בצעירותינו שחרוט בזיכרוני באותיות של דם.

אבל זה קרה לפני פרוץ המלחמה, והעולם כלל לא תיאר לעצמו את הסבל של יהודים ששאפו לחיות כיהודים כפי שה' ציווה.

אתם ילדים דעו כמה קשה ומר נאבקנו כדי לשאת את הדגל של היהדות באש ובמים. תקראו זאת על אף שזה כטיפה מן הים.

קיילא

הגה"ח
הרב אהרן
חיטריק ז"ל

שבעת קני המנורה

הבן הצעיר במשפחה

קשר מיוחד של אהבה ואחוה, מהולות בהערכה רבה, היה לו לר' הירשל עם אחיו הצעיר, הגה"ח הרב אהרן חיטריק ז"ל. למרות פער הגילאים בן אחד-עשר השנים, אחווה גדולה וקירבה רבה שררה בין שני האחים.

במשך שנים ארוכות עבדו שני האחים יחד, זה לצד זה, כאשר ר' הירשל העמיד את אחיו הרב אהרן בראש מחלקת הזהב של חברת 'סיטרה'.

מן הראוי אפוא להציב לו בספר זה מצבת זכרון בדמות סקירה קצרה על קורות חייו ופועלו הרב של האח הרב אהרן, אשר נפטר כחודשיים ימים לפני אחיו הגדול ר' הירשל. הנאהבים והנעימים, בחייהם ובמותם לא נפרדו.

הרב אהרן נולד בערב יום הכיפורים תרצ"ט בחרקוב, כבן הצעיר לאביו הרה"ח הרב יהודה ואמו מרת קיילא ונקרא שמו בישראל אהרן על שם סבו אבי אמו, הגאון החסיד רבי אהרן תומרקין ז"ל.

וכבר הובא לעיל סיפורו של האח ר' הירשל, כיצד סייע לאמם מרת קיילא לקראת לידתו של אהרן, בימים בהם אביהם הרב יהודא נאלץ להתחבא מפני השלטונות.

שבועות אחדים לאחר לידתו של אהרן, בכ"א כסלו תרצ"ט, שיגר הרבי הריי"צ ברכה לרגל לידתו אל הדוד הר' מיכאל יהודא לייב הכהן, "יכתוב לידידי גיסו רי"ח שי' מזל טוב בעד הבן שנולד להם למזל טוב, יגדלו ילדיהם יחיו לתורה חופה ומעשים טובים מתוך פרנסה בריווח, פ"ש וברכה בגו"ר להקרובים שי'".

דברי ימי המשפחה בתקופה ההיא, נדודיהם בתקופת המלחמה לסמרקנד, יציאתם את רוסיה והתיישבותם באנטוורפן, כבר סופרו לעיל.

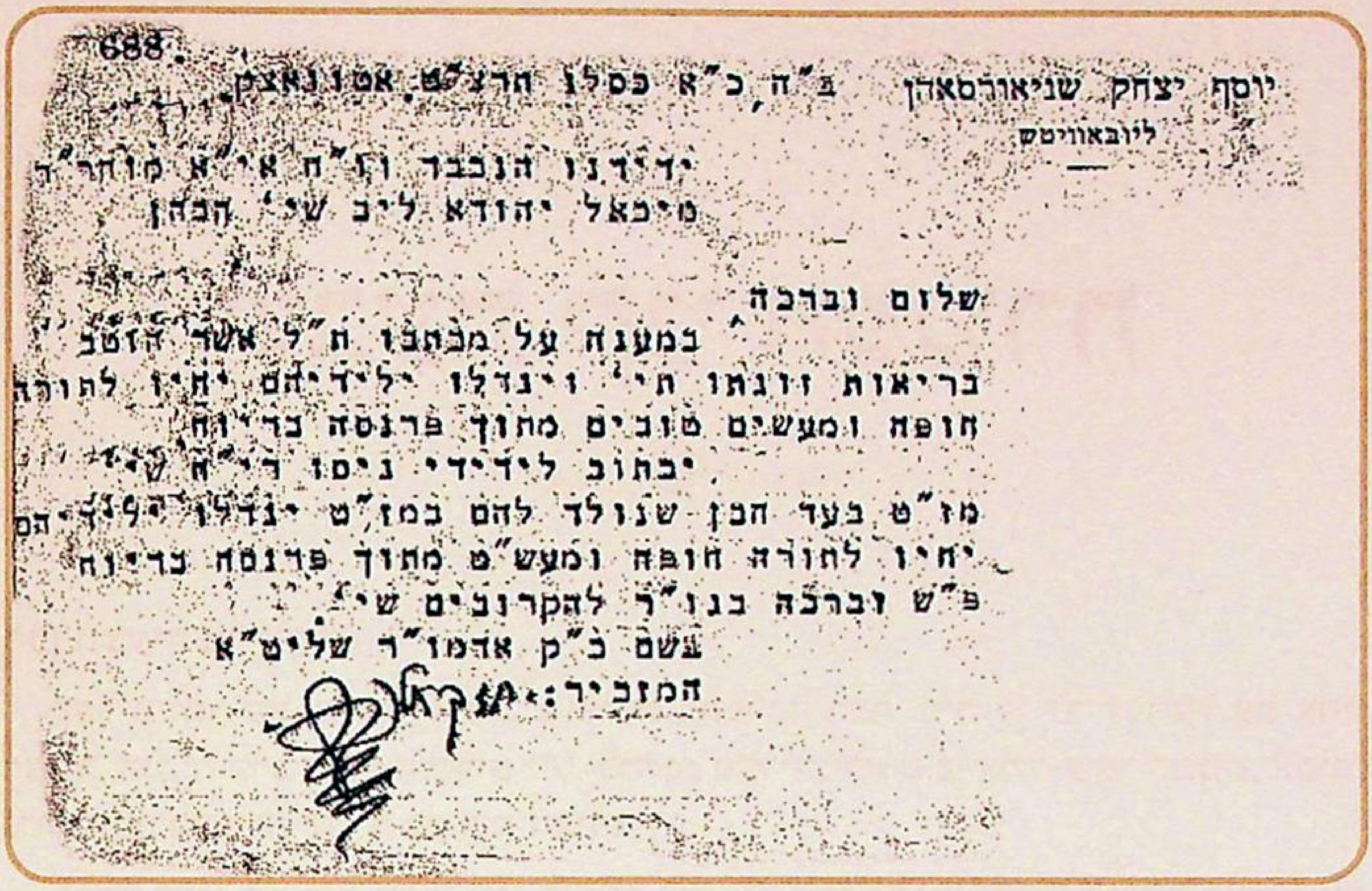

688.

יוסף יצחק שניאורסאהן ב"ה, כ"א כסלו תרצ"ט, אטוואצק
ליובאוויטש

ידידנו הנכבד וו"ח אי"א מוהר"ר
מיכאל יהודא ליב שי' הכהן

שלום וברכה
במענה על מכתבו ח"ל אשר הוטב
בריאות זוגתו תי' ויגדלו ילדיהם יחיו לתורה
חופה ומעשים טובים מתוך פרנסה בריוח
יכתוב לידידי נוסו ר"א שי'
מז"ט בעד הבן שנולד להם במז"ט יגדלו ילדיהם
יחיו לתורה חופה ומעש"ט מתוך פרנסה בריוח
פ"ש וברכה בנו"ר להקרובים שי'
בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
המזכיר:

כזכור, בשנת תש"ז נפרדו דרכיהם של הבן הגדול הירשל ושאר בני המשפחה. בעוד ששאר בני המשפחה, ובהם אהרן בן השמונה, התגוררו בבלגיה, הרי שהירשל שהה באותה עת בפריז, כדי לעשות את דרכו לחצרות קדשנו בניו-יורק.

בחודש מנחם אב-תש"ט הגיעה המשפחה למונטריאול שבקנדה ואהרן למד בישיבת "תומכי תמימים" המקומית, אשר אביו הרב יהודא שימש בה כמגיד-שיעור. באותם שנים התקשר אהרן עם המשפיע הגה"ח הרב מנחם זאב גרינגלאס ע"ה ובמשך שנים רבות, גם לאחר שעזב את מונטריאול, שמר על קשר קרוב עם הרב גרינגלאס בלב ובנפש.

ה'יחידות' הראשונה

הפעם הראשונה שר' אהרן זכה להיכנס אל הרבי ל'יחידות' היתה בקיץ תשי"א, לקראת בר-המצווה שלו. הוא הגיע ממונטריאול לחצרות קדשנו עם אביו לרגלי חג הגאולה י"ב-י"ג תמוז, ובאותה הזדמנות זכו להיכנס להיכל קודשו של הרבי.

במהלך היחידות אמר הרבי לנער אהרן: היות שהבר-מצוה שלך בחודש תשרי ויש הרבה דינים שתהיה מחויב בהם מיד, כדאי שבימי הקיץ, כשאין סדר בישיבה, תלמד הלכות אלו, לפחות ב"קיצור שולחן ערוך".

משפחת חיטריק בתצלום ללא הבן הירשל, שלמד באותה עת ב"בית חיינו"

הוראה אודות ניתוח להסרת 'שקדים'

במהלך שנת תשי"ב הוצרכו האבא הרב יהודא וכן הבן אהרן, לערוך ניתוח להסרת ה'שקדים' בגרון. בי"ג סיון הרב יהודא כתב על כך לרבי בשאלה היכן לקיים ניתוח זה, וימים אחדים לאחר מכן, בט"ז סיון, השיב לו הרבי:

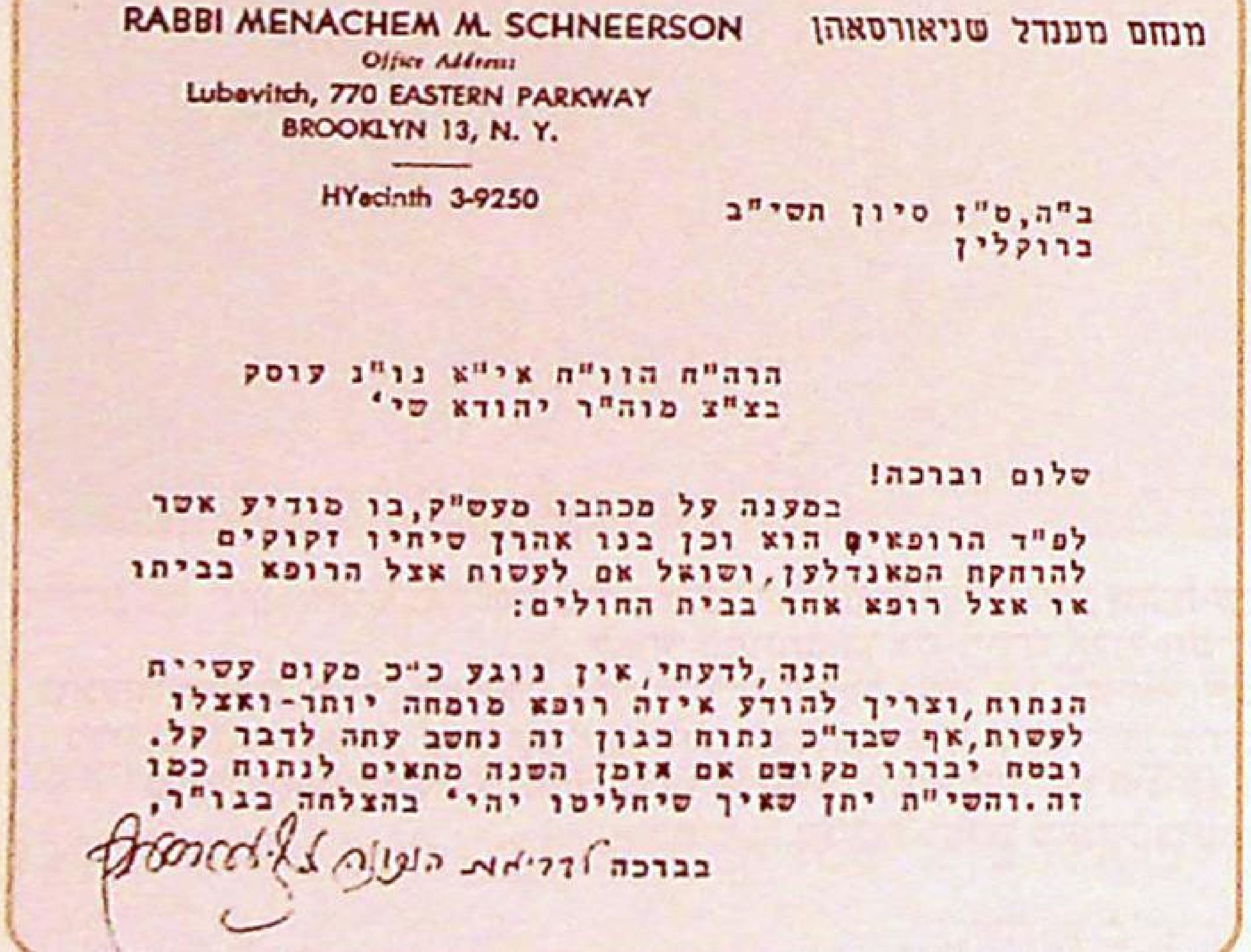

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Office Address
Lubavitch, 770 EASTERN PARKWAY
BROOKLYN 13, N. Y.
HYacinth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן

ב"ה, ט"ז סיון תשי"ב
ברוקלין

הרה"ח הוו"ח אי"א נו"נ עוסק
בצ"צ מוה"ר יהודא שי'

שלום וברכה!

במענה על מכהבו מעש"ק, בו מודיע אשר לפ"ד הרופאים הוא וכן בנו אהרן שיחיו זקוקים להרחקת המאנדלען, ושואל אם לעשות אצל הרופא בביתו או אצל רופא אחר בבית החולים:

הנה, לדעתי, אין נוגע כ"כ מקום עשיית הנתוח, וצריך להודע איזה רופא מומחה יותר - ואצלו לעשות, אף שבד"כ נתוח כגון זה נחשב עתה לדבר קל. ובטח יבררו מקודם אם אזמן השנה מתאים לנתוח כמו זה. והשי"ת יתן שאיך שיהליטו יהי' בהצלחה בגו"ר,

בברכה לבריאות הנכונה

הרה"ח הוו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ מוה"ר יהודא שי'

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מעש"ק, בו מודיע אשר לפ"ד הרופאים הוא וכן בנו אהרן שיחיו

זקוקים להרחקת המאנדלען, ושואל אם לעשות אצל הרופא בביתו או אצל רופא אחר בבית החולים:

הנה, לדעתי, אין נוגע כ"כ מקום עשיית הנתוח, וצריך להודע איזה רופא מומחה יותר - ואצלו לעשות, אף שבד"כ נתוח כגון זה נחשב עתה לדבר קל. ובטח יבררו מקודם אם זמן השנה מתאים לנתוח כמו זה. והשי"ת יתן שאיך שיחליטו יהי' בהצלחה בגו"ר.

בברכה לבריאות הנכונה

[חי"ק]

ידיעה רחבה בנגלה ובדא"ח

בחודש אלול תשט"ז, לקראת שנת הלימודים תשי"ז, עבר אהרן ללמוד בישיבת "תומכי תמימים" המרכזית ב-770. במהלך אותו חודש תשרי זכה להיכנס פעם נוספת ל'יחידות', ומאז זכה להיכנס ל'יחידות' מידי שנה בחודש השביעי.

חגיגת ה"שבע ברכות" של הרה"ח ר' שלום בער ומרת שיינדל שניאורסאהן,
לאחר חתונתם בראש-חודש אלול תשי"ד.
בתמונה נראים, מימין לשמאל: מרת יהודית ובעלה הרה"ח ר' שניאור זלמן בוטמן, הרה"ח ר' יהודה ורעייתו מרת קיילא חיטריק, שרה קפלן (הילדה הקטנה), מרת שיינדל שניאורסאהן ובעלה הרה"ח ר' שלום בער שניאורסאן, הרה"ח ר' אהרן חיטריק (עומד ומחזיק בידיו תינוק), הרה"ח ר' זלמן שניאורסאהן, והרה"ח ר' שמואל מנחם מענדל בוטמן

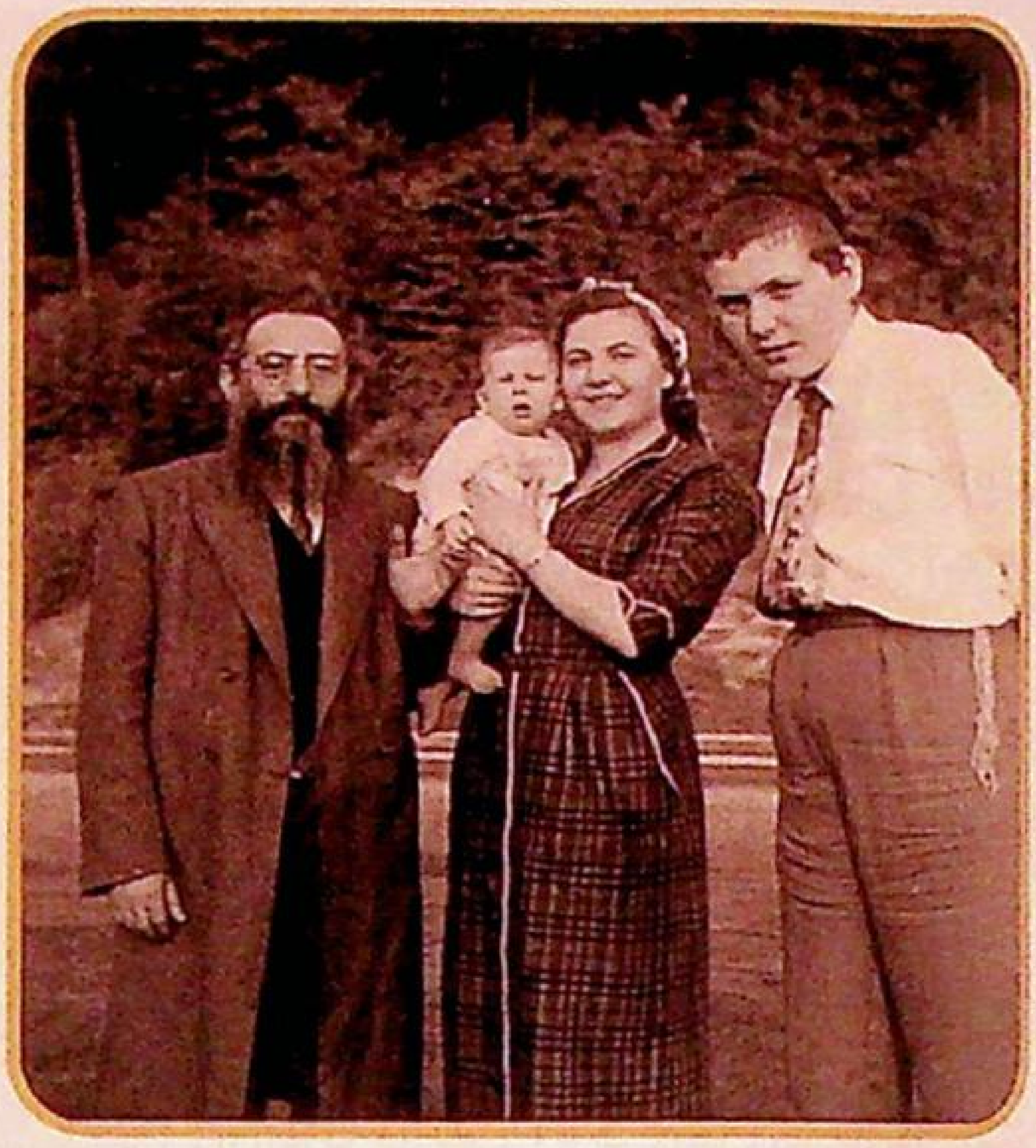

אהרן חיטריק כנער צעיר עם הוריו

ב'יחידות' זו של שנת תשי"ז הורה לו הרבי לקבוע לעצמו סדר בלימוד 'גירסא', אפילו לזמן קצר, חוץ מזמני הלימוד בישיבה, וללמוד בשופי מסכתות בגמרא וגם דא"ח, ולרכוש בהם ידיעות רחבות.

בחנוכה אותה שנה חילק הרבי בעצמו "דמי חנוכה" לבחורים. כשהבחור אהרן עבר לפני הרבי, שאל הרבי את המשפיע הרב ישראל ג'ייקובסון בחיוך רחב: "חיטריק לערנט?" [=האם חיטריק לומד?]...

ואכן, הוא נימנה על התלמידים המצויינים ב"בית חיינו". בין ה'חברותות' שלמדו יחד עמו באותם שנים היה גם יבדל"ח הגאון החסיד הנודע הרב ר' יצחק שי' רייטפארט.

התמסרות ללימוד החסידות

בשנת תשי"ט נבחרו, על פי הוראת הרבי, ארבעה עשר מתלמידי הישיבה ב"בית חיינו" שיקבלו על עצמם להתמסר לחלוטין ללימוד התורה בהתמדה ושקידה, גם בשעות שמחוץ לסדרי הישיבה, שבעה תלמידים בלימוד הנגלה ושבעה תלמידים בלימוד החסידות.

הם הוגדרו אז על-ידי הרבי כ"שבעת קני המנורה", והוטל עליהם גם לומר פלפולים וחידושים לפני שאר התלמידים בנגלה ובחסידות.

הבחור אהרן נבחר אז בין שבעת ה'קנים' שהתמסרו ללימוד החסידות, והיה ראשון התלמידים שאמר את השיעור בדא"ח בליל שבת קודש. דבריו נדפסו בשעתו בקובץ "פלפול התלמידים" שיצא לאור ב"בית חיינו".

ההדרת ספרי ה'ראשונים'

היכרות עם הרב אברהם סופר

באותן שנים התגורר בקראון-הייטס לפרקי זמן ממושכים הרב אברהם סופר, בנו של הגאון רבי שמעון סופר, הרב מערלוי, וצאצאו של החת"ם סופר. הרב אברהם סופר זכה להוציא לאור כתבי-יד רבים של ספרי ה'ראשונים', ובפרט את ספרי רבי מנחם המאירי, על כמה ממסכתות הש"ס.

הרב אברהם סופר היה איש ירושלים ומשפחתו גרה שם, אך לצורך עבודתו היה מגיע לארצות הברית מידי שנה לכמה חדשים ומשתכן בקראון-הייטס, שם היו לו קרובי משפחה.

בשנת תשי"ט נוצרה היכרות בין הרב סופר ותלמיד הישיבה אהרן חיטריק בן העשרים. כאמור, הרב סופר עסק בהוצאה לאור של ספרי המאירי, על פי כתבי-יד עתיקים. אהרן היה אחראי על "אוצר הספרים" של הישיבה ב-770, יחד עם חברו הת' שמואל פסח בוגומילסקי, ומידי פעם כשהרב סופר היה נזקק לספר מסוים, הוא היה מגיע לספריית הישיבה והם היו עוזרים לו למצוא את מבוקשו.

יום אחד הגיע הרב סופר לביתו שברחוב פרזידנט פינת רחוב ברוקלין, וראה שגנב מנסה לחדור לבית דרך החלון. הוא הרים קול צעקה והגנב נמלט, אך הוא לא ידע מנוחה וחשש לישון לבד בבית. כיון שכך פנה לבחור בוגומילסקי בבקשה ללון איתו. בוגומילסקי שהיה לן בבית משפחתו ענה לו, כי על "הבחור השני מהספרייה" שישן בפנימייה, יקל למלא את בקשתו.

סיפר על כך לימים ר' אהרן: "למחרת, חברי בוגומילסקי הציע לי את הרעיון. כיוון שלא היה לי משפחה בקראון הייטס, הסכמתי בלב חפץ, מה גם שידעתי שיהודי בגילו וודאי משכים קום כל בוקר, ויוכל לדאוג שאגיע בזמן ל"סדר"... הייתי מגיע אפוא לביתו כל לילה לקראת חצות עד הבוקר.

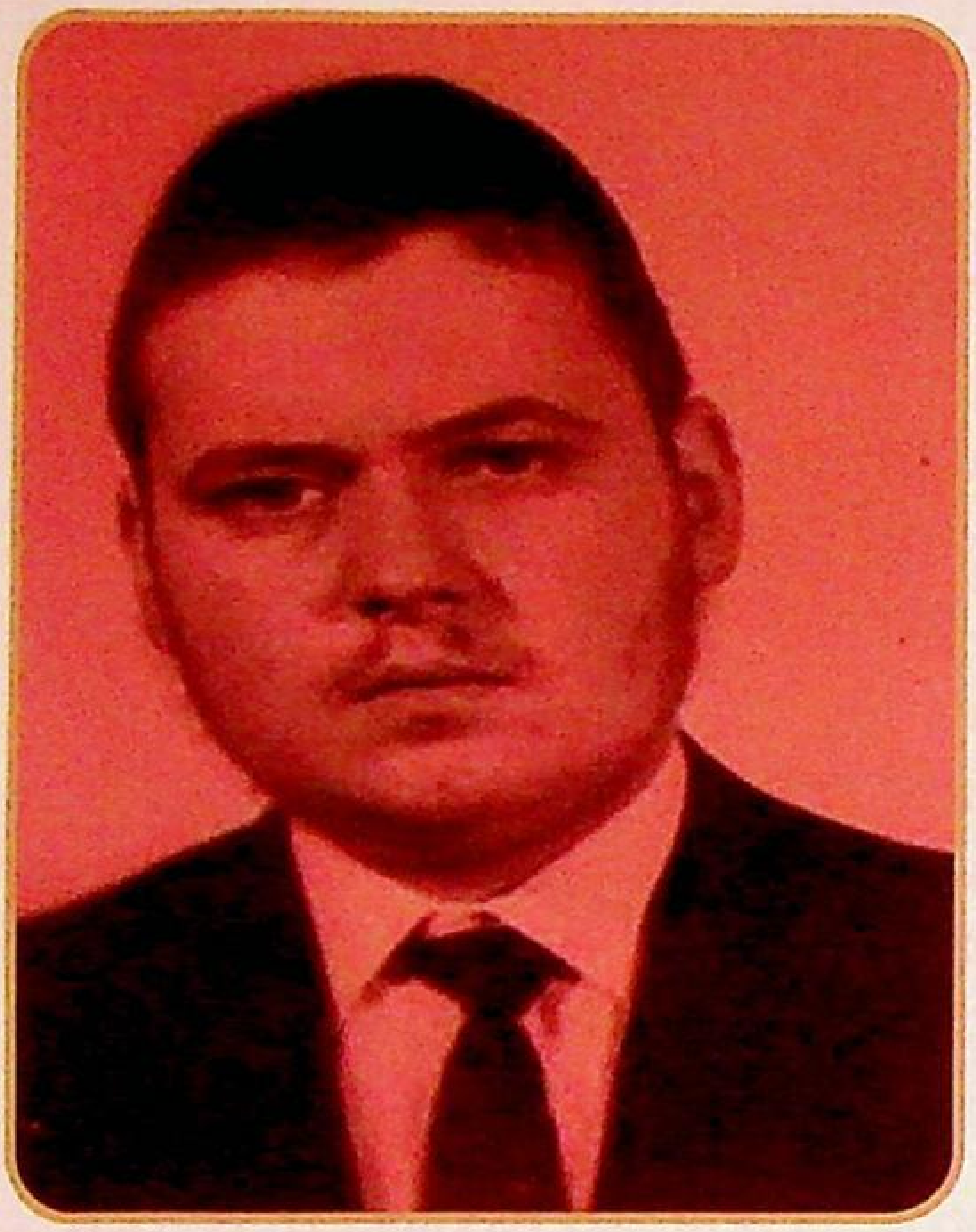

אך כדרכם של יהודים בגיל זה, הם מנצלים נוכחות של אדם נוסף כדי לספר לו על כל מה שעובר עליהם. וכיוון שהנושא של הוצאת ספרים וכתבי יד בו עסק, עניין אותי מאד, היינו יושבים שעות ארוכות. הוא היה מציג בפני כתבי-יד שונים מה'ראשונים' והוא זה שהכניס אותי לסוד העניינים של טיפול בכתבי יד, פענוח, זיהוי ועריכה לדפוס.

באותה עת מכונות צילום מסמכים לא היו בהישג יד, וגם בספריות הציבוריות הגדולות הדבר לא היה זמין. אם היה נדרש לצלם כתב-יד כלשהו, היה צריך להוציא את המקור אל מחוץ לתחום הספרייה, ולכן הספריות לא היו נעתרות בנקל לתת צילומים מכתבי-היד שברשותם. כדי לקבל כתב-יד לצילום היו צריכים להשיג המלצות ולהפעיל קשרים".

השתדלות בהדפסת 'תוספות הרי"ד'

בהשתדלותו של הרב סופר, הצליח הבחור אהרן לקבל צילום מ'תוספות הרי"ד' על מסכת שבת. הרי"ד, רבינו ישעיה בן מאלי הזקן מטרני, היה מגדולי ה'ראשונים' אשר חיבר פירוש מקיף על מסכתות הש"ס. אהרן העתיק את כתב-היד ואף רשם לעצמו הערות על כך.

באותה עת נכנס הרב סופר ל'יחידות', ושוחח עם הרבי אודות כתב-יד זה. לאחר כחצי שנה, נכנס הבחור אהרן חיטריק פעם נוספת ל'יחידות', וגם ביחידות זו הרבי דיבר עמו אודות כתב-היד, וכן אודות הרי"ד עצמו.

בשנה הבאה, כאשר אהרן נכנס שוב ל'יחידות', שאל אותו הרבי בענין כתב-היד של 'תוספות הרי"ד'. אהרן אמר לרבי שבינתיים נודע לו שכתב-היד שהוא ראה הינו למעשה קיצור בלבד מפירוש שלם של הרי"ד.

באותם ימים כתבי-היד של הרי"ד לא היו מרוכזים במקום אחד, ולא היה מקום שבו יכלו לראות את כל כתבי-היד, ובארצות הברית לא היה צילום מכתב-יד זה. כדי לקבל

צילומים מהספריות בהם היו חלקים נוספים של כתבי הרי"ד, היה צורך בהשתדלות רבה וזה נמשך זמן רב.

אחד המקומות בהם היו כתבי-יד נוספים של הרי"ד, היה הספרייה הלאומית של צרפת. אהרן כתב להם אפוא בקשה לקבל העתק מכתבי-היד שברשותם, וחיכה לתשובתם.

כמה חודשים לאחר מכן, היה תורו של אהרן להיות בין הבחורים שהלכו אחרי הרבי בשובו בלילה מ-770 לביתו ברחוב פרזידנט. כידוע במשך שנים היה הסדר, שלאחר שהסתיים סדר ה'יחידות' מאוחר בלילה, הרבי היה הולך רגלית לביתו, כאשר שניים מתלמידי הישיבה הולכים אחריו ללוותו מרחוק.

אהרן חיכה אפוא לצאת הרבי מ-770, בהמתינו ב'זאל הקטן' ליד הבימה. כשהרבי יצא מחדרו, הוא הבחין באהרן עומד בזאל. הרבי נעצר בפתח הזאל ושאל אותו מה התחדש? אהרן ענה שעדיין לא קיבל מענה מהספרייה הלאומית הצרפתית בפריז. הרבי הגיב, "מסתמא זיינען זיי פארנומען מיט דער מלחמה" [=כנראה הם עסוקים עם המלחמה (באותה תקופה התנהלה מלחמה בין צרפת ואלג'יריה)].

ההבדל בין ה'ראשונים' וה'אחרונים'

עד כדי כך נגעה הוצאת ספר זה לרבי, שבהתוועדות פורים תשי"ט נשא הרבי שיחה מורחבת בעניין ההבדל בין הראשונים לאחרונים, בדרך כתיבת השאלות ותשובות והפירושים שלהם, ועל זכותם הגדולה של העוסקים במלאכה זו של הוצאת דברי תורתם לאור. וכך אמר[1]:

א. על הפסוק "לדוד מכתם" - דרשו חז"ל "שהיתה מכתו תמה (מקום מילה שהוא ראוי למכה, הי' תם ושלם, שלא הוצרך לחסרו) שנולד כשהוא מהול", והיינו, שזהו מעמד ומצב שמלכתחילה אין ענין של העלם והסתר.

וזהו גם החילוק שבין תורתם של ראשונים לתורתם של אחרונים - שתורתם של ראשונים היא באופן שהלימוד הוא ללא העלם והסתר, כדלקמן.

ב. בענין זה ישנו הסבר ששמעתי פעם מכ"ק מו"ח אדמו"ר, עוד ברוסיא, כאשר נסב הדיבור אודות החילוק בין שו"ת ופסק דין של הראשונים לשו"ת ופסק דין של האחרונים, שדברי הראשונים הם בשורות ספורות, ומיד לאחרי השאלה באה התשובה שהפסק דין הוא כך וכך, וחותם שמו: "אני משה", וכיו"ב; ואילו דברי האחרונים הם באריכות גדולה ביותר בסברות לכאן ולכאן, עד שבאים לבירור הפסק דין:

1. תו"מ התוועדויות חלק כה עמוד 144.

אהרן חיטריק בתקופת היותו תלמיד ב"בית חיינו"

משל למה הדבר דומה - לאדם שנמצא בחדר מואר ועיניו פקוחות, שכאשר רוצה לצאת מהחדר, נגש מיד אל הדלת ופותחה ויוצא.

אבל כאשר החדר חשוך, ועיניו סגורות - אזי מתחיל למשש את הקיר, וכאשר מוצא חור, אזי מתחיל לחקור את משמעות הדבר: אם יש כאן דלת - חייבת להיות גם ידית, ואם אין ידית, הרי זה סימן שזהו חלון ולא דלת. וכיון שמלבד חוש המישוש אין לו אפשרות אחרת לברר את הדבר, הנה לאחרי שמתייגע במשך זמן למשש את כל הצדדים, למעלה או למטה, מדרום או מצפון כו', ואינו מוצא ידית - אזי מגיע למסקנא שאין זו דלת, היינו, שאין זה "פתח" שעל ידו יוכל לפסוק את הדין.

ואחר כך ממשיך למשש את הקיר עד שמוצא עוד חור, ומוצא גם ידית, שמזה מוכח שזוהי דלת - אזי מנסה לברר את האורך והרוחב כו', אם אפשר להכניס שם את הראש והגוף והידים והרגלים: הוא מתחיל לדחוף את הראש - ומצליח, דוחף את הידים - ומצליח, אבל כאשר מנסה לדחוף את הגוף כולו - אינו מצליח. ומזה מגיע למסקנא שאע"פ שישנה ידית, אבל כיון שכל הגוף אינו יכול להכנס שם, עכצ"ל שפתח זה נעשה עבור חיות ובהמות ועופות, אבל לא עבור בני-אדם.

וכך ממשיך למשש ולחפש, "ער טאַפּט אַ וואַנט אַהין, טאַפּט אַ וואַנט אַהער", עד שמוצא דבר שיש לו ידית, וכל הגוף יכול לעבור דרכו, כך, שאין שום קושיא להוכיח שאין זו דלת...

ולאחרי כל זה - עדיין אינו בטוח שזוהי דלת שדרכה אפשר לצאת החוצה, שהרי ישנם בנינים שבהם עושים לפעמים גם דלתות ליופי, והיינו, שכדי שציור הבנין יהי' שוה מכל הצדדים, שהצד הצפוני יהי' כמו הצד הדרומי, בונים בקיר כמין דלת, אבל אין זו דלת שדרכה אפשר לצאת החוצה.

ודוגמתו באופן הלימוד - שכאשר מחפש פתח שדרכו ימצא את הפס"ד, מתברר לו שהפתח הוא סתום וחתום, ועל ידו אינו יכול למצוא את הפס"ד האמיתי.

וכך הולך וממשש ומחפש, עד שסוף כל סוף - אם יש לו סייעתא דשמיא שהחדר אינו גדול כל כך, והקב"ה מאריך ימיו ושנותיו שיהי' לו מספיק זמן למשש את כל הקירות ולמעלה ולמטה - מגיע גם אל הדלת...

כל זה הסביר כ"ק מו"ח אדמו"ר בקיצור יותר, וסיים, שזהו החילוק בין תורתם של ראשונים לתורתם של אחרונים:

אצל הראשונים הי' מעמד ומצב של חדר מואר ועינים פקוחות, ובמילא, כאשר הגיעה אליהם שאלה, הביטו וראו ונגשו מיד אל ה"דלת" שדרכה מוצאים את הפסק דין, ולכן באו הדברים בקיצור, בשורות ספורות.

אבל אצל האחרונים - כיון שנתמעטו הלבבות, ובלשון הגמרא, "אם ראשונים בני אנשים אנו כו'", כך, שלבם אינו פתוח כפתחו של אולם, וגם חוש הראי' שלהם אינו כדבעי, והחדר אפל - אזי כדי לברר את הפסק דין יש צורך באריכות גדולה (וע"ד מ"ש הרמב"ם בהקדמתו לפירוש המשניות אודות החילוק שבין המשנה והברייתא והגמרא), וגם לאחרי כל האריכות - הנה לפעמים מתברר הדין, ולפעמים לא!

ג. והנה, אמרו חז"ל "מי שנכנס לחנותו של בשם, אף על פי שאינו מוכר לו ואינו לוקח ממנו, הוא יוצא וריחו וריח בגדיו מבושמים".

ועד"ז בנדו"ד:

כאשר דבקים (כהציווי "הדבק בתלמידים ובחכמים") בתורתם של ראשונים - אפילו בדרך העברה בעלמא, כמו כניסה בעלמא לחנותו של בשם, ועל אחת כמה וכמה כאשר עושים זאת מתוך יגיעה, ובאופן שהתורה קוראת זאת בשם יגיעה - אזי השכר הוא באופן של "מדה כנגד מדה", דהיינו, בענין זה גופא, שכשם שאצל הראשונים היו העיניים פקוחות והחדר מואר, יהי' כן גם אצל אלו שמתעסקים בתורתם של ראשונים.

אמנם, כיון שנמצאים אנו עתה בחושך כפול ומכופל, צריכים לבקוע זאת ע"י אור גדול ביותר, כך, שלא מספיק "תורה אור" סתם, אלא בהכרח להיות גם ה"מאור שבתורה", פנימיות התורה, שבדורנו נתגלתה בתורת החסידות - להפיץ את המעיינות עד שיגיעו גם חוצה.

ויהי' זה סיוע בכל העניינים, ובפרט בהפצת תורתם של ראשונים, שהוי' עמם, שהלכה כמותם בכל מקום.

"אשרי חלקו להיות עוסק בתורתן של ראשונים"

אהרן המשיך אפוא במאמצים להשיג את כתבי היד שהיו חסרים לו ועם הזמן עלה בידו לערוך את כתבי-היד. כשפירוש 'תוספות הרי"ד' על מסכת שבת היה מוכן לדפוס, שוחח הרבי עם אהרן ב'יחידות' באריכות בתוכן הדברים שהובאו לעיל בשיחה, אודות ההבדל בין ה'ראשונים' וה'אחרונים', ש'הראשונים' דומים לנמצאים בחדר מואר ולכן לשונם קצרה ואילו ה'אחרונים' הנם כמו הנמצאים בחדר אפל הצריכים לחפש את הדלת.

לקראת הדפסת הספר, זכה אהרן לקבל בשלהי שנת תשכ"א מהרבי את האיגרת המאלפת הבאה, המתייחסת אף היא לנקודת הדברים מהתוועדות הפורים האמורה. וכך כתב לו הרבי[2]:

ב"ה, כ"ג אלול, תשכ"א

ברוקלין

האברך הוו"ח אי"א נו"נ

התמים הרב אהרן שי'

שלום וברכה!

נעם לי לקבל מכתבו בצירוף גליוני ההגהה של הספר פירוש ופסקי רי"ד על מסכת שבת, אשר זכה להתעסק בעבוד הכתבי-יד ובעריכתם להו"ל.

ואשרי חלקו להיות עוסק בתורתן של ראשונים, ראשונים כמלאכים, בעלי התוספות אשר מפיהם אנו חיים.

ואשר לפעמים רבות בסגנונם הזך והקצר, מאירים דרך בים התלמוד ובאופן אשר מלכתחילה אין מקום לקושיות, פירכות וכו'.

וכידוע פתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר בזה, בשם אבותיו רבותינו נשיאנו, בחילוק סגנונם של ראשונים, אשר בשורות ספורות מבארים דבר הקשה, פוסקי דין להלכה למעשה וכו', והדברים מאירים. מה שאין כן סגנונם של אחרונים, המאריכים בפלפולא דאורייתא שקו"ט ומו"מ במלחמתה של תורה עד שבאים לידי מסקנא ופס"ד, וגם אז - אינה באותה הפשיטות והאור כמו בספרי הראשונים.

ואמרו דוגמא לזה - איש הנמצא בהיכל גדול ומלא ההיכל כולו אורה, הנה תיכף ומיד מוצא את הדרוש לו, באם זהו דלת, חלון וכיו"ב; מה שאין כן בדורות האחרונים, אשר נתגבר החשך עד אשר ימש חשך ונתמעטו הלבבות וכו' - הרי האיש הנמצא בהיכל ורוצה למצוא פתח, מגשש עד שמוצא חלל, מתחיל לחפש ראיות האם זהו

2. אגרות קודש כרך כ עמוד שלח, אגרת ז'תשנה.

הפתח המוליך חוצה או אינו אלא חלון פתוח ואולי גם חלון אטום, ראיות מן הצד ומסביב, ואינה דומה שמיעה הבנה והשגה, לראי'; אשר גם בהשכלה נמצאות דרגות אלו, מסקנא ע"י שקו"ט ושלילת ענינים סותרים וכו', או ראי' בעין השכל, שרואה את הענין ברור, עד שכל קושיות ופירכות לא יוכלו לסתור המסקנא ואפילו לא להחלישה.

וכידוע הדוגמא בזה מהענין דשתק רב, ואף שהקשו לו קושיות על פסק הדין, בכל זה לא הדר בו, בידעו ברור בשכלו אשר כן הוא הפסק למרות הקושיא והפירכא.

ויהי רצון אשר ירבה חיילים בלימוד התורה, הנגלה והפנימית גם יחד, שהרי תורה אחת היא, לימוד - כהוראת חז"ל - המביא לידי מעשה שגם הו"ל דספרים כהנ"ל בכלל זה, ולכוון אל האמת בפירוש הדברים והענינים, ע"י לימוד מתוך יראת ה' וביטול אליו ית' דוקא שזוהי הדרך לכוון אל האמת, וכהוראת חז"ל, עה"פ וה' עמו - (סנה' צג, ב) שאפשר לדעת לישא וליתן במלחמתה של תורה להבין דבר מתוך דבר ולהראות פנים בהלכה, אבל לכוון אל האמת שהלכה כמותו, הוא דוקא, כשהוי' עמו, אשר רק את דכא ושפל רוח ישכון (עיין מאמר וידבר גו' אנכי - תרכ"ז, ושלאחריו).

בברכת הצלחה בכל הנ"ל ולכתיבה וחתימה טובה,

מנחם שניאורסאהן

לאחר החתימה הוסיף הרבי שורה של הערות למדניות גאוניות, ובהן ניתח כמה מביאוריו וחידושיו של התוספות רי"ד.

ההערות נכתבו כשבוע לפני ראש-השנה, ובהקשר זה ציין הרבי כי על אף העיתוי, הקדיש זמן להערות מפאת חביבות העניין:

לחביבותא דמילתא באתי על-כל-פנים באיזו הערות, אף שמיוחד הזמן בימי חודש אלול, ימי הרחמים והרצון, על אחת כמה וכמה בימי הסליחות, לעסוק בתפילה ובתחנונים ולהשתתף עם הציבור השופכים לב כמים לפני אבינו שבשמים מלך חפץ בחיים.

מראי מקומות, השוואות והערות

הספר יצא לאור בשנת תשכ"ב, כאשר הודות לעבודתו המאומצת והכשרונית של אהרן, פירוש התוספות רי"ד היה מעוטר במראי-מקומות, השוואות והערות מחכימות.

בתחילת ה"פתח דבר" לספר כתב אהרן, "אודה לה' בכל לבי על אשר זיכני להיות לצוותא אל העמלים להוציא לאור עולם את חיבורו של אחד הענקים שהיו לישראל, רבינו ישעיה בן מאלי הזקן מטרני זצוקללה"ה, הנודע בשם "רי"ד".

לקראת סיום ה"פתח דבר" הוסיף אהרן והביע את תודתו והערכתו לרב סופר, "תודתי והערצתי נתונה לידידי הרה"ג אברהם סופר שליט"א, אשר עודדני וסמכני להיות עוסק

בתורתן של ראשונים ולהוציאם לאור, והוא שהלהיבני לעסוק בהעתקת וסידור הפירוש של "רי"ד". וכשם שזכה להוציא לאור דברי רבותינו הראשונים, המאירי והמכתם לרבינו דוד ב"ר לוי מנרבונה על כמה מסכתות, ופירוש הראב"ד על עבודה זרה, כך יזכהו ה' עוד להגדיל תורה ולהאדירה".

ואברך לה' אשר יעצני על כל גמולות שגמלני החייני וזיכני להביא אור יקר זה על פני תבל, שהיה צפון וגנוז יותר משבע מאות שנה, ולברך על המוגמר ולהוציא לאור את אשר החילותי, תורתן של ראשונים".

פירוש ופסקי רי״ד
על מסכת שבת
יוצא לאור בפעם הראשונה עפ״י שני כת״י
עם מראה מקומות והערות
על ידי
אהרן חיטריק
נוי יארק תשכ״ב

שער הספר הראשון שהרב אהרן חיטריק ערך, "פירוש ופסקי הרי"ד על מסכת שבת"

בפעם הבאה שאהרן נכנס ליחידות, שאל אותו הרבי איך הייתה הביקורת על הספר? אהרן ענה שהוא קיבל מכתב מאת הרב מנחם מענדל פלדמן מבולטימור, בו כתב שמתוכן הספר הוא תירץ קושיא מ'גליון הש"ס' לרבי עקיבא אייגר. על פניו הק' של הרבי נראתה שביעות רצון.

סיפר לימים ר' אהרן: "בכל פעם שנכנסתי ל"יחידות", הרבי שאל וחקר אותי פרטי פרטים בעניין שבו עסקתי באותו זמן. במיוחד התעניין הרבי בכתבים של הגאון הרוגוצ'ובי, כידוע החביבות המיוחדת של הרבי לתורתו של אותו גאון. בהזדמנויות אלה זכיתי לראות אפס קצהו ושמץ מינהו מהבקיאות המפליאה של הרבי בתחום זה. הנושא של ביבליוגרפיה וכתבי-יד היה פרוש וגלוי לפני הרבי כאילו עסק בו כל העת".

האברך הראשון ב"כולל"

בחורף שנת תשכ"ב בא אהרן בקשרי השידוכין עם תבדל"ח זוגתו מרת סלווה תחי', בת-דודו הרה"ח ר' מיכאל יהודא אריה לייב הכהן מכפר חב"ד, שאף הוא, כאביו של אהרן, היה חתן של הרב אהרן תומרקין.

בתקופה שבין השידוך לחתונה, נקרא אהרן אל ההנהלה הרוחנית של הישיבה ב-770, והודיעו לו שהם קיבלו הוראה מהרבי לפתוח "כולל אברכים", והוא מיועד להיות האברך הראשון ב"כולל". הוא התעניין אצלם לפרטים נוספים, אך חברי ההנהלה השיבו לו שכעת מתחילים לסדר את העניין ועדיין אין בידם פרטים.

כשהתקרב מועד החתונה, הוא שאל את חברי ההנהלה פעם נוספת בעניין ומי האחראי על הלימודים וכו׳, ועדיין לא הייתה בידם תשובה ברורה.

אהרן אמר להם כי אמנם אביו הרב יהודא עוזר לו ככל יכולתו, אך הוא משמש כר״מ בישיבה במונטריאול ומוגבל באמצעים. גם חותנו המיועד הרב לייב כהן אין בכוחו לעזור, ומועד החתונה הוא בעוד שבועות אחדים, ועליו להיערך בהתאם.

בשבת הבאה דיבר הרבי בהתוועדות שיחה ארוכה וחריפה בענין כולל האברכים. ר׳ אהרן חש שהדברים מכוונים כלפיו, על שהתמהמה בהיענות להיכנס לכולל.

במוצאי השבת הוא ישב וכתב לרבי בעניין. במכתבו הוא פירט את הדין ודברים שהיה בינו ובין הנהלת הישיבה אודות ה״כולל״, אולם הרבי לא השיב על מכתבו.

חתונתו של ר׳ אהרן נקבעה לכ׳ אדר שני תשכ״ב. כלתו מרת סלווה עבדה באותה עת כמורה בבית-ספר בעיירה ווטרבורי הסמוכה לניו-הייבן שבמדינת קונטיקט, והמנהל ביקש ממנה שתלמד בבית-הספר עד סוף שנת הלימודים, כיון שקשה להשיג מורה חדשה באמצע השנה.

כאשר אהרן נכנס ל׳יחידות׳ קודם החתונה, המילים הראשונות שהרבי אמר לו היו ״אני האחראי״. הרבי לא פירט יותר, אך הכוונה הייתה ברורה והיא שהרבי לוקח אחריות על פרנסתו בעקבות הלימודים בכולל. במהלך הדברים ב׳יחידות׳ הרבי אישר לו גם להתגורר בניו-הייבן עד סיום שנת הלימודים.

בלילה קודם חתונתם, קרא יו״ר המזכירות הרב חדקוב לר׳ אהרן, ואמר לו בשם הרבי כי הוא יקבל בכל חודש סכום מסוים כמלגה עבור לימודיו בכולל. הרב חדקוב הוסיף ואמר שהוא מקווה שעד שהם ישובו מניו-הייבן יתווספו אברכים נוספים לכולל, ואז יסדרו סדר לימודים מסודר. וכן אכן היה.

היכרות עם תלמיד חכם מופלג

מספר חודשים התגורר הזוג הצעיר בניו-הייבן. באותה תקופה הכיר שם ר׳ אהרן את ר׳ שרגא פיוויש גרוסמן, איש זקן ובודד, שהיה בקי בכל התלמוד בבלי והתלמוד ירושלמי, בספרא ובספרי ובמדרשים, בראשונים ובאחרונים. הלימוד שלו היה לפי סוגיות, והוא ידע כל סוגיה עם כל השיטות.

ר׳ אהרן למד אז מסכת פסחים, והוא שאל את ר׳ פיוויש גרוסמן בירור בשיטת הרי״ד. לא היו לפניהם ספרים, אך גרוסמן התחיל מיד לומר את הגמרא ואת שיטות רש״י ותוספות, הרמב״ם והראשונים, ומדוע כל אחד מפרש את הסוגייה באופן אחר. הוא הסביר שהבדלי השיטות הם משום שלכל אחד הייתה גרסה אחרת בגמרא וכל אחד מפרש את הסוגייה לפי הגרסה שהייתה לפניו, אבל את שיטת הרי״ד הוא אינו מבין.

הרב יהודא חיטריק רוקד עם בנו החתן הרב אהרן, כ' אדר-שני תשכ"ב

האחים ר' משה ור' יוסף רוטריק, דודיו של הרב יהודא חיטריק, משתתפים בשמחת התתונה של הרב אהרן
הנער במרכז התמונה הוא יוסי חיטריק

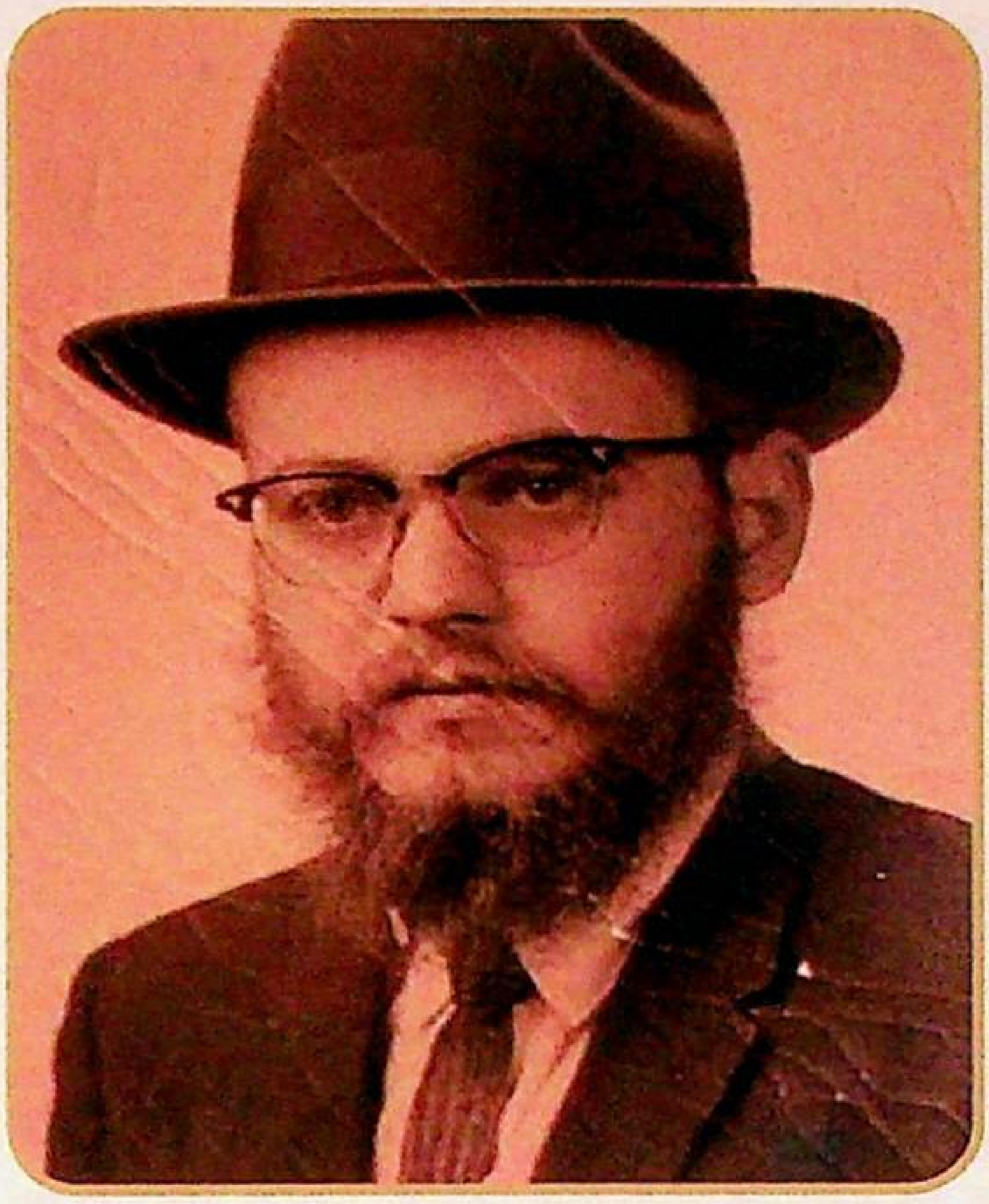

לאחר זמן, כשר' אהרן חזר לניו יורק, הוא עיין בספר "דקדוקי סופרים" ונכח לגלות שאכן ישנו כתב-יד למסכת פסחים שהגרסה בו היא כפי שכתב הרי"ד.

ר' אהרן היה מציין כי האגרת העיונית באגרות קודש רבינו כרך ב, אגרת רלח מה' תמוז תש"ו, העוסקת בהיבטים השונים של נתינת צדקה בלילה, נכתבה לגרוסמן זה, מבלי שהדבר צויין בספר.

הוצאת כתבי הרי"ד לאור

בהמשך להיכרות האמורה של ר' אהרן עם הרב אברהם סופר, בשנים תשכ"א-תשכ"ה, בנוסף ללימודיו הרגילים בישיבה ולאחר מכן ב"כולל", עליהם היה מדווח בפרוטרוט לרבי - עסק ר' אהרן בעריכה והוצאה-לאור של ספרי תוספות הרי"ד על מסכתות הש"ס.

הרב אברהם סופר היה לו למורה דרך בעבודתו, ומספרים אלו נדפסו על ידו: בשנת תשכ"ב (כמסופר לעיל) - תוספות הרי"ד על מסכת שבת; בשנת תשכ"ג - על מסכת מכות; ובשנת תשכ"ה - על מסכתות נדרים, קידושין והוריות.

כל זאת, בנוסף ובמקביל לעבודתו באותן שנים בעריכת כתבי הדא"ח של רבותינו נשיאינו, כפי שיתואר להלן.

עריכת ספרי רבותינו נשיאינו

יובל שנים במלאכת הקודש

זמן קצר לאחר נישואיו, קרא יו״ר המזכירות הרב חדקוב לר׳ אהרן ומסר לו הוראות ראשונות מהרבי לגבי עבודתו בהוצאה לאור של ספרי רבותינו נשיאינו.

מאז ועד ימיו האחרונים, כיובל שנים, עסק ר׳ אהרן בעריכת ספרי החסידות של רבותינו נשיאינו והכנתם להוצאה לאור. מידי תקופה הוא היה מקבל משימה נוספת לביצוע, כשהרבי תמיד היה מדגיש שמדובר בדבר נוסף והמשימה הנוספת לא נועדה לגרוע מההתקדמות בשאר העבודות.

למרות מעמדו הנחשב של ר׳ אהרן במלאכת הקודש, יחוסו הרם, למדנותו המופלגת והיותו בתקופה מאוחרת יותר גם איש עסקים נחשב, לא גבה ליבו ולא רמו עיניו, ועל כל דבריו והליכותיו שרתה ענוות חן חסידית.

בשנת תשכ״ג החל ר׳ אהרן בעבודת איסוף וסידור כתבי אדמו״ר ה״צמח צדק״ בדא״ח, שנדפסו בשם ״אור התורה״. מאז התעסק ר׳ אהרן בעבודה זו למעלה מעשרים שנה, כפי שיסופר להלן.

לימים, סיפר ר׳ אהרן אודות תקופה זו ועל ההוראות וההדרכות שקיבל מהרבי במהלך עבודת הקודש שלו:

״כשחזרתי מניו-הייבן, אמר לי הרב חדקוב בשם הרבי, לסדר ׳מפתח׳ מאמרי רז״ל לפי סדר הש״ס, על כל שו״ת ה״צמח צדק״, וכן לדייק בכל מקום שמביא שמועה בשם כ״ק אדמו״ר הזקן, שלא נמצא בשולחן ערוך.

מראי-מקומות ל"לקוטי תורה"

בשנת תשכ"ג התחילו להכין לדפוס מהדורה חדשה של ה"לקוטי תורה", ועל פי הוראת הרבי לאברכי הכולל לערוך מראי-מקומות לספר, חילקנו את הספר בין חברי הכולל. באותם ימים עדיין לא היו מפתחות לספרי החסידות, היה קשה לרכז את החומר, והמלאכה התקדמה באיטיות.

כאשר הרבי ראה שזה המצב, קבע הרבי סדר שבכל מוצאי שבת, מיד לאחר ההבדלה בבית הכנסת, יכנסו לחדרו וימסרו לידיו את מה שסידרו במשך אותו שבוע.

אז עשו סדר אחר. חילקו את העבודה לכל אחד מאברכי הכולל, זה סידר מראי-מקומות מהפסוקים על הפרשה, אחר ערך את המראי-מקומות ממאמרי רז"ל, ועלי הוטל לערוך מראי-מקומות מספר הזוהר וכתבי האריז"ל, כיון שעבדתי על סדרת "אור התורה" ויש דברים משותפים רבים בין הספרים. בחלקו של אברך אחר הוטלה האחריות לקחת את החומר מכל האברכים ולסדרם.

כשהגיע תורי נכנסתי לחדרו הקדוש של הרבי, והרבי שאל מה חלקי בעבודה. אמרתי שאני עוסק בעריכת המראי-מקומות לספר הזוהר וכתבי האריז"ל, והרבי הגיב שיש טעות הדפוס בציוני דפי הזהר, ולכן יש להגיה את ציוני המקורות לזוהר. כך אמר הרבי ולא פירט יותר.

לאמתו של דבר, לא ידעתי בדיוק איך לקיים את ההוראה הזו. שכן, בדרך-כלל הציון הוא רק לדף אפילו ללא פירוט העמוד, ובוודאי ללא פירוט לאיזה עניין בזוהר הכוונה. כך שרק מי שיודע היטב-היטב את המאמר ומבין טוב מה בדיוק הכוונה בציון לזוהר, יכול "להגיה" את הציונים הללו ולבדוק אם נפלה בהם טעות. הסתפקתי, אפוא, בהשוואת הציונים עם הדפוס הראשון ותו-לא.

עשרות שנים אחר-כך, הגיע לידינו כתב-יד-קודש של ה"צמח-צדק", שנקרא (ע"י הרבי הרש"ב) "לקוטי תורה מהדורא קמא", כלומר: דרכו של אדמו"ר ה"צמח צדק" היתה שתמיד היה כותב ומגיה ומוסיף על גבי אותו כתב. כך היה לפנינו "ביכל" של תיקונים והגהות על מאמרים שמאוחר יותר תוקנו שוב ונדפסו ב"לקוטי תורה".

כעת יכולתי לקיים את ההוראה הישנה ולהגיה את הציונים לזוהר שבהגהות ב"לקוטי תורה" הנדפס, בהשוואה לכתב-היד, ואכן גיליתי במספר מקומות טעויות דפוס. המקומות הללו כנראה "הטרידו" את הרבי...

מידי דברי יש להוסיף, כי תוך כדי העבודה הזאת נדהמנו כל פעם מחדש מהגאונות הכבירה של אדמו"ר ה"צמח-צדק", שאין לנו כל אפשרות של תפיסה בה - הוא מציין כל-כך הרבה מראי-מקומות וציונים לכל הש"ס, המדרשים, הזוהר ושאר ספרי קבלה וחסידות ומרבה לצטט מהם כאשר לא היה לפניו שום ספר "מפתחות", והדעת נותנת שגם לא הלך

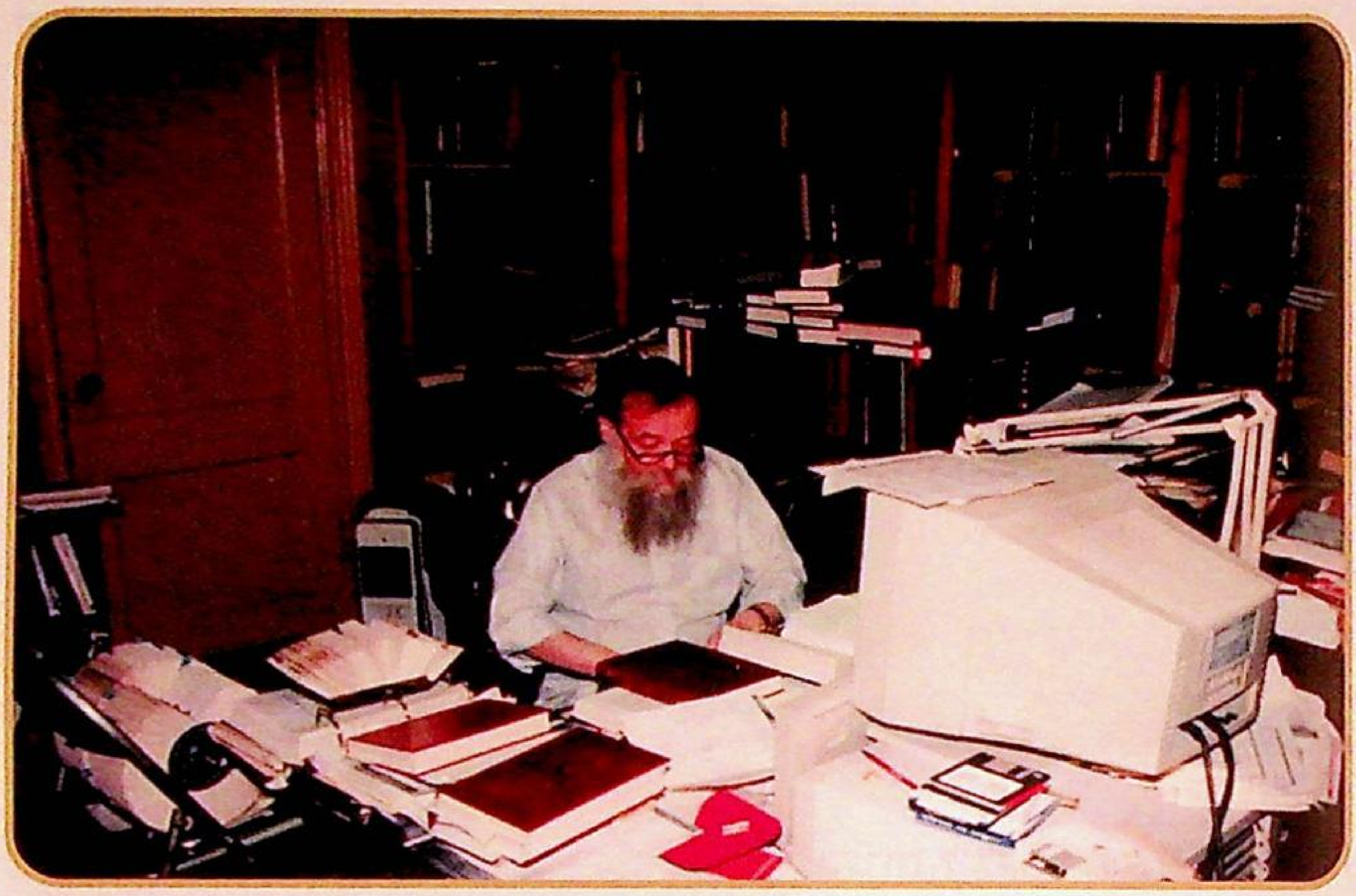

הרב אהרן חיטריק עמל בחדר העבודה שבביתו על עריכת כתבי רבותינו נשיאינו והוצאתם לאור

לארונות-הספרים כל רגע לבדוק כל מאמר חז"ל וכדומה. פשוט כל התורה כולה הייתה פתוחה לפניו...

באותה יחידות הרבי שאל אותי גם איך אני מסדר את הכרטיסים, והשבתי שעל סדר האל"ף-בי"ת. הרבי הגיב ואמר בדרך צחות, ששמע שאחד עשה 'מפתח' על הזוהר, וכולם התחילו עם המילים "תא חזי"...

כמו כן באותה יחידות הרבי שאל אותי כמה פרטים בענין התקדמות העבודה על סדרת "אור התורה".

בפעם הבאה כשהגיע תורי להיכנס ל'יחידות' במוצאי שבת, שלחתי לפני שבת כמה מאמרים מ"אור התורה" עם שאלות שהיו לי, וכשנכנסתי הרבי ענה לי על כל השאלות שכתבתי. כמו כן הרבי הזכיר עוד כמה עניינים שצריכים להכינם לדפוס.

"נכד ה"צמח צדק" כבר עשה זאת"...

בהמשך הדברים ב'יחידות' עלה הנושא של ציוני התניא בלקוטי תורה, והרבי אמר שנכד ה"צמח צדק" כבר עשה זאת.

כשיצאתי מיד שאלתי את המזכיר הרב גרונר, היכן ניתן למצוא ספר זה ומי הוא המחבר? הרב גרונר ענה לי שהכוונה לרבי בעצמו, וכי יש לו רשימה זו. וכך הווה,

שבשנת תשכ"ו הרבי מסר לדפוס את המפתחות לתניא המובאים בספרי החסידות, ובפרט למאמרי כ"ק אדמו"ר הרש"ב.

שנים אחדות לאחר מכן, כשהתחילו להכין מהדורה חדשה נוספת של ה"לקוטי תורה", אמר הרבי "מסתמא האט חיטריק הוספות". ואכן, מאז בכל פעם שערכו מהדורה חדשה לספר זה, הוספתי מראי-מקומות חדשים.

עד הוצאת שנת תשמ"ד הוספתי כבר פי שניים הערות ל"לקוטי תורה" מהמהדורה הראשונה שעבדתי עליה. כשהמדורה החדשה יצאה לאור לקראת שבת פרשת כי-תשא, הרבי דיבר על כך בעת התוועדות השבת, ועשה מכך 'שטורעם'. הרבי קרא לי ונתן לי משקה, וכן להרה"ח ר' שניאור זלמן חאנין מה"ועד להפצת שיחות" שעסק עם המדפיס והכורך שהספר יהיה מוכן לשבת קודש.

וכך אמר הרבי במהלך ההתוועדות בהתייחסו למהדורה החדשה[3]:

"...בימים אלו נדפס הספר "לקוטי-תורה" בהוצאה חדשה, שבה ניתוספו מראי-מקומות וציונים . . כאשר הודיעו לי שסיימו להכין את המראי-מקומות והציונים - ביקשתי שיזרזו את ההוצאה לאור . . גדולה השמחה בהדפסת ענייני חסידות . . ואשרי חלקם וגדול זכותם ותבוא עליהם ברכה ולהם דומיה תהילה עם כל הלשונות של שבח וברכה - כל אלו שעסקו בהוצאה זו והדירו שינה מעיניהם בלילות האחרונים, והשתדלו שהספר ייצא לאור במהירות האפשרית".

ויצוויין, כי העבודה על עריכת סדרת "אור התורה" ועריכת המראי-מקומות ללקוטי תורה, שניהם קשורים זה בזה. שכן, כידוע, דברים רבים שמופיעים בהגהות ה"צמח-צדק", ל"לקוטי תורה" בקיצור, נמצאים ב"אור התורה" בתוספת פירוט.

3. התוועדויות תשד"מ חלק ב עמוד 1094.

הרב אהרן חיטריק, זוגתו מרת סלווה, ובתם רחל

ואגב, זה מסביר לנו תופעה מעניינת: באור-התורה על נ"ך יש מקומות רבים שה"צמח-צדק" מביא על פסוק כלשהו ציוני מדרשים וכו' ואינו אומר דבר מעצמו. במשך הזמן גיליתי, שהרשימות הללו הן למעשה פענוחים של "עיין'ס" בלקוטי תורה. מובן שלא תמיד אפשר לקבוע זאת בוודאות, אבל עבודתנו הייתה לחבר את הציונים שבלקוטי תורה עם דרושי ה"צמח-צדק".

'מפתח' לשו"ע אדמו"ר הזקן

בשנת תשכ"ד קיבלתי הוראה לסדר 'מפתח' על שולחן ערוך רבינו הזקן, מעניינים שנידונו שלא במקומם.

נוצרה אז שקלא-וטריא מה נחשב 'שלא במקומם'. על פי הוראת הרבי, וכדי להוציא זאת בזריזות הכי אפשרית, סידרתי בדרך כלל עניינים אלה שלא הובאו בטור, המחבר, מגן אברהם והט"ז בסימן ההוא, וכן נכנסו כמה עניינים - הגם שנזכרים במגן אברהם ובט"ז - שאינם חושבים שנמצאים בסימן ההוא.

כשיצא ה'מפתח' לאור בכ' חשון תשכ"ה, התחלתי מיד לסדר 'מפתח' מפורט על כל שולחן ערוך אדמו"ר הזקן.

כמו כן הייתה אז הוראה לסדר קיצור מהספר "תהלה לדוד" לרב דוד אורטינבערג, בכל מקום שהוא מביא מדברי אדמו"ר הזקן.

בספר זה הוא מציין לדעת אדמו"ר הזקן כמעט בכל סעיף, ודברי אדמו"ר הזקן נחשבו אצלו כמו אחד מה'ראשונים'. הרבי חיבב את הספר הזה הן מצד קיצור לשונו, והן מצד שקלע אל המטרה. כמו כן התחלתי אז לקבץ הערות והגהות לשולחן ערוך אדמו"ר הזקן מספרים אחרים".

מראי-מקומות ל"תורה אור"

לאחר הוצאת המהדורה החדשה של ה"לקוטי תורה" בשנת תשכ"ה, קיבל ר' אהרן הוראה לסדר מראי-מקומות לספר "תורה אור".

הוא שלח לרבי כמה דוגמאות באופן המראי-מקומות, והמענה היה לסמן מקומות אלו בציון "עיין שם ושם".

ספר המאמרים תרצ"ט

בחורף שנת תשכ"ו, קיבל ר' אהרן הוראה לערוך מראי-מקומות לספר המאמרים תרצ"ט. באותה שעה הוא היה עסוק אז בעריכת סדרת "אור התורה", ולכן הוא ציין בכך רק מראי-מקומות לפסוקים ולמאמרי רז"ל.

זיכרונות הרבי הריי"צ

בשנים תשכ"ו-תשכ"ז, הורה יו"ר המזכירות הרב חדקוב לר' אהרן בשם הרבי, לאסוף את זיכרונות הרבי הריי"צ שנדפסו בעיתונים ולא נכללו בשני החלקים של "ספר הזכרונות". הרב חדקוב הפנה אותו אל הסופר והעיתונאי מר דוד לייב מקלר, אליו מסר הרבי הריי"צ את זיכרונותיו והוא עיבד את הדברים ופרסם אותם בעיתון "מארגען זשורנאל" בשנת תש"א, ובשבועון "אמעריקאנער" בשנת תשי"ב.

כשר' אהרן פגש במר מקלר הוא שימש כעורך הראשי של ה"מארגען זשורנאל". ר' אהרן מסר לו את רצונו האמור של הרבי, לאסוף את המאמרים שלא נדפסו ב"ספר הזכרונות", ומר מקלר ענה שאין לו העתק מהמאמרים הללו, וכן שארכיון העיתון אינו מסודר שכן הכול נמצא במחסן ללא סדר ולאף אחד אין שם דריסת רגל. עצתו של מקלר הייתה, אפוא, לחפש בספרייה העירונית בניו-יורק, אולי נשמרו ברשותם העתקים מעיתונים אלו.

ר' אהרן הלך לספריה העירונית ושם אמרו לו שהעיתונים שנדפסו לפני שלושים וארבעים שנה נמצאים במחסן, כיון שאין להם ביקוש ולא עשו מהם צילומים במיקרופילם.

הוא ישב במחסן כמה שבועות ומצא רק חלק מהחומר. וגם אז הנהלת הספרייה לא הסכימה לאפשר לו לצלם את העיתונים הישנים הללו בנימוק שהטלטול לצורך הצילום יגרום להתפוררות העיתונים (שהיו מודפסים על גבי נייר זול), ואמרו לו לחכות עד שיעשו מכך מיקרופילם.

אחרי מאמצים רבים, הוא קיבל את הצילומים שביקש, אבל כמה מהם היו קשים לקריאה. הוא דיווח אפוא לרבי מה שמצא ומה שכנראה לו עדיין חסר.

לאחר כמה ימים הביא הרבי מביתו תיק ובו מאמרים רבים מאותם עיתונים.

ר' אהרן נסע מיד למר מקלר, ולאחר כמה ימים הודיע מר מקלר שאת רוב הצילומים צריך להעתיק כי הקריאה קשה. בשלב זה ר' אהרן מסר את החומר להעתקה.

בינתיים חלה מר מקלר, וכך נמשך הדבר קרוב לשנה. לאחר פטירתו של מקלר, ר' אהרן יצר קשר עם משפחתו לברר אודות החומר שהיה אצלו, אך הם ענו שלא ידוע להם דבר.

לאחר כמה שנים נודע לר' אהרן שהארכיון של מקלר נמצא בספריית 'איוו"א' ויש תכנית לסדרו. התקווה היא שחומר זה עוד ייצא לאור בע"ה.

מאמרי אדמו"ר הזקן

בראשית שנת תשל"ב הורה הרבי לר' אהרן לעסוק בעריכת וקיבוץ כל פירושי רבותינו נשיאינו על ספר התניא, להוסיף להם מראי מקומות והערות וכן את ביאורי החסידים. מפעל כביר זה, בו עסק ר' אהרן במשך כשלושים שנה, ייסקר בע"ה להלן בהרחבה.

כ"ק אד"ש

נגמר בדפוס מאמרים מכ"ק אדה"ז - שהתחלתם אינו על תנ"ך או מאמרי רז"ל, ברובם הם על ענינים - כמבואר בהמפתח - המצורף.

~~שאלתי היא אם~~ השם של הספר יהי' "מאמרי אדה"ז - ענינים".

כרך נוסף על מארז"ל לפי סדר הש"ס זהר ותפלה - מכינים לדפוס.

אהרן חיטריק

באותה שנה הטיל עליו הרבי גם את עריכת ספר מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ח, כאשר הכרך הקודם בסדרה, של מאמרי שנת תקס"ב, נערך על ידי הרבי עצמו בשנת תשכ"ד.

אגרות קודש אדמו"ר האמצעי

לפני חג הפסח תשל"ה השיג ר' אהרן כמה צילומים מ'ביכלאך' של כתבי-יד, ובאחד מהם היו אגרות קודש מכ"ק אדמו"ר האמצעי. לאחר שעשה 'מפתח' למאמרים שבאותם 'ביכלאך' הוא מסר זאת לרבי, ובג' באייר קיבל את המענה הבא:

> להעתיק מכ' אדהמ"צ שבסופו וכיו"ב משאר הביכלאך למען להו"ל בפ"ע.

למעשה, עקב עיסוקיו הרבים בעריכת סדרת "אור התורה" ובעוד כתבי יד וצילומים רבים שהגיעו לרבי באותם ימים, לא היה בידו הזמן להשלים גם את המשימה הזו באותה שעה, ובסופו של דבר אגרות אדמו"ר האמצעי יצאו לאור בסדרת האגרות קודש.

עריכת "דרך מצוותיך"

בהמשך העבודה בסידור מאמרי דא"ח של רבותינו נשיאינו, מצא ר' אהרן מאמר שלפי סגנונו שייך לספר "דרך מצותיך" לאדמו"ר ה"צמח צדק". הוא מסר צילום ממנו לרבי, והרבי ענה על כך:

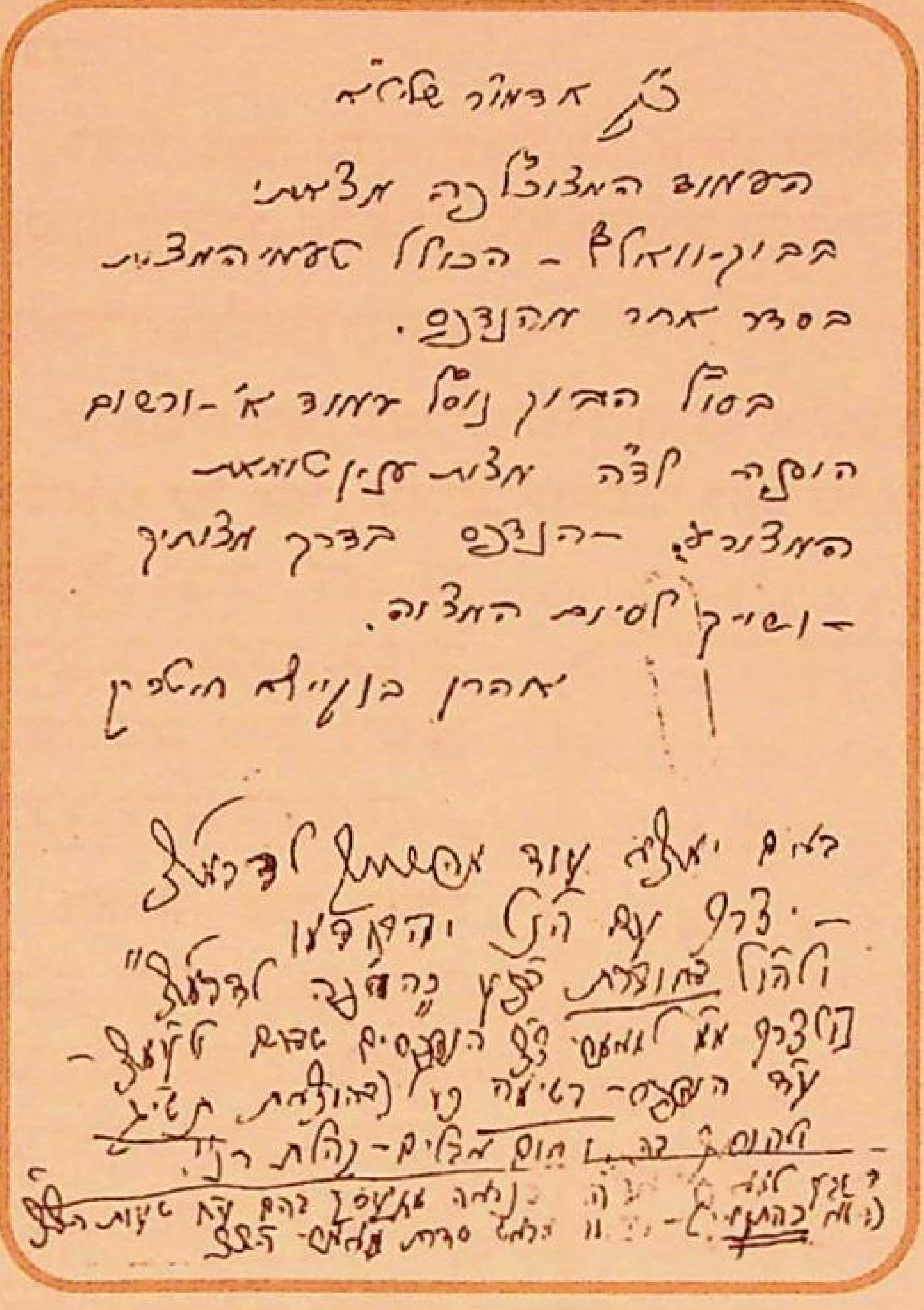

באם ימצא עוד מהשייך לדרמ"צ - יצרף עם הנ"ל והקודמו ולהו"ל בחוברת בפ"ע כ"הוספה לדרמ"צ" [ולצרף מ"מ למאמרי הצ"צ הנדפסים שבהם טעמ"צ - ע"ד הנדפס - רשימה כו' בהוצאת תשי"ג ולהוסיף בה ניחום אבלים - קהלת ר"נ.

בנוגע למאמרי אדה"ז - כנראה מתעסק בהם ע"ח שעות הצ"צ (דלא כהתנאי) - ויגמור מראש סדרת מאמרי הצ"צ.

הספר יצא לאור לאחר כמה שנים, בערב חג הפסח תנש"א כמהדורה חדשה ומהודרת של "דרך מצותיך". כאשר הספר הגיע מבית הדפוס, כתב הרבי מיד את המענה הבא:

ב"ה. ערב חג הפסח ה'תנש"א

לקה"ת ולהעוסקים בההו"ל דהספר דרך מצותיך במהדורא החדשה באותיות מרובעות.

נת' ודבר בעתו מה טוב ובג' הדברים ע"ש מה - ועיין שזהו הדרוש היחידי שבתוך ההגדה ומצה מה"ת נעשה דם ובשר כו', מהימנותא ואסוותא.

חה"פ כו"ש.

אזכיר עה"צ.

מאלפי זהב וכסף

כך זכה ר' אהרן במשך יובל שנים, מאז שנת תשכ"ב, לעסוק בההדרת והוצאה לאור של ספרי הדא"ח של רבותינו נשיאינו.

הדפסת מאמרי אדמו"ר הזקן - תקס"ו

על שאלתם של הרב חיטריק ועמיתו הרב גבריאל שפירא האם להדפיס גם המאמרים דשנה זו שכבר נדפסו בתורה אור ובביאורי הזוהר, ענה הרבי:

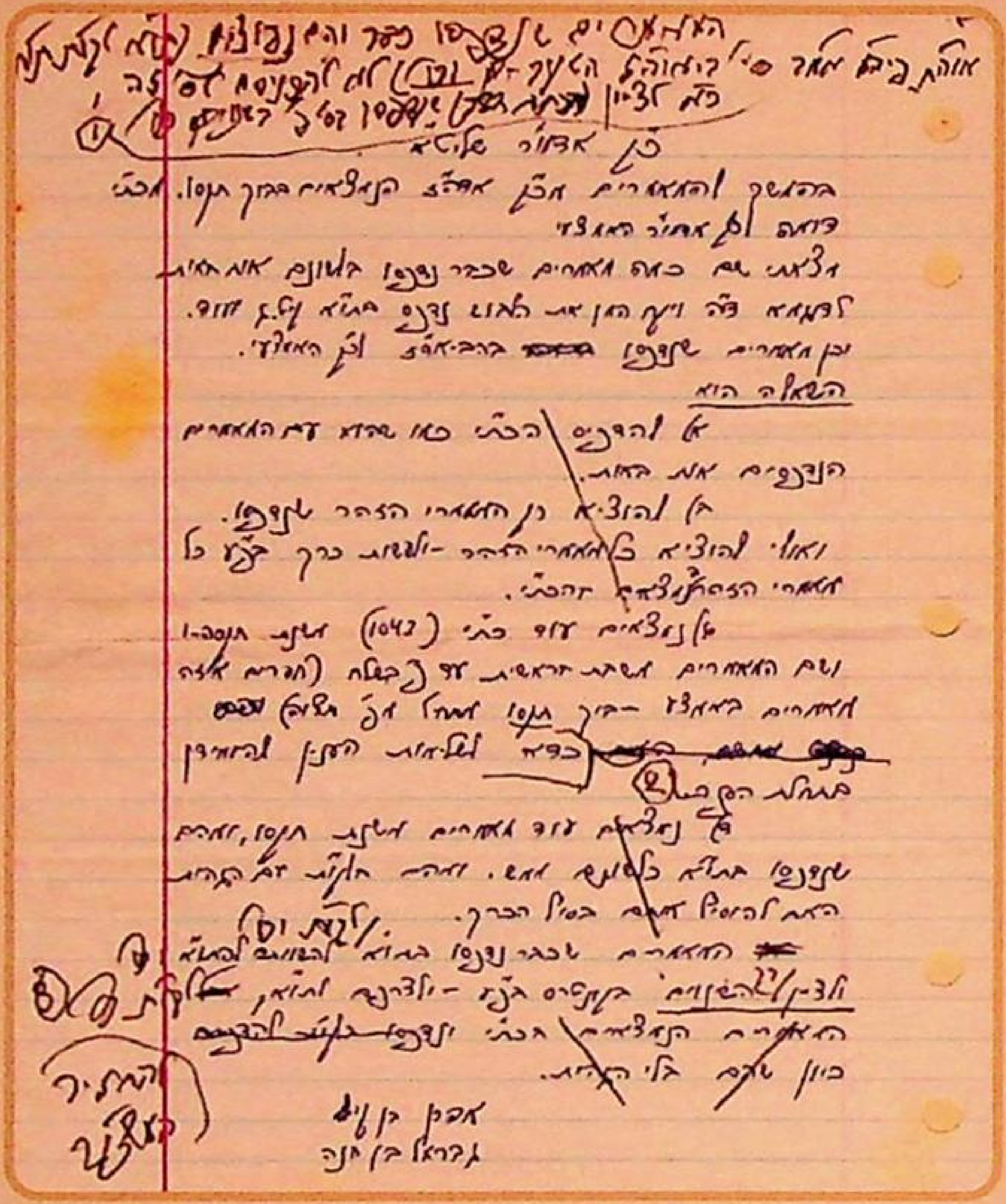

המאמרים שנדפסו כבר והם נפוצים (תו"א לקו"ת תו"ח אוה"ת פיה"מ אמ"ב סי' ביאוה"ז השערים וכו') לא להכניסם לס' זה כ"א [=כי אם] לציין (בפתח דבר) שנדפסו בס' פ' [=בספר פלוני] בשינוים כו'.

ועל השאלה האם להשוות את המאמרים שנדפסו בתורה אור לכת"י ולציין את השינויים ולהדפיסם בקונטרס בפני עצמוף ענה הרבי:

[בתו"א] ולקו"ת וכו' [ולציין] רק [השינוים בקונטרס בפ"ע ולצרפם לתו"א] לקו"ת כו'.

להחזיר המצ"ב.

הדפסת מאמרי אדמו"ר הזקן – תקס"ז

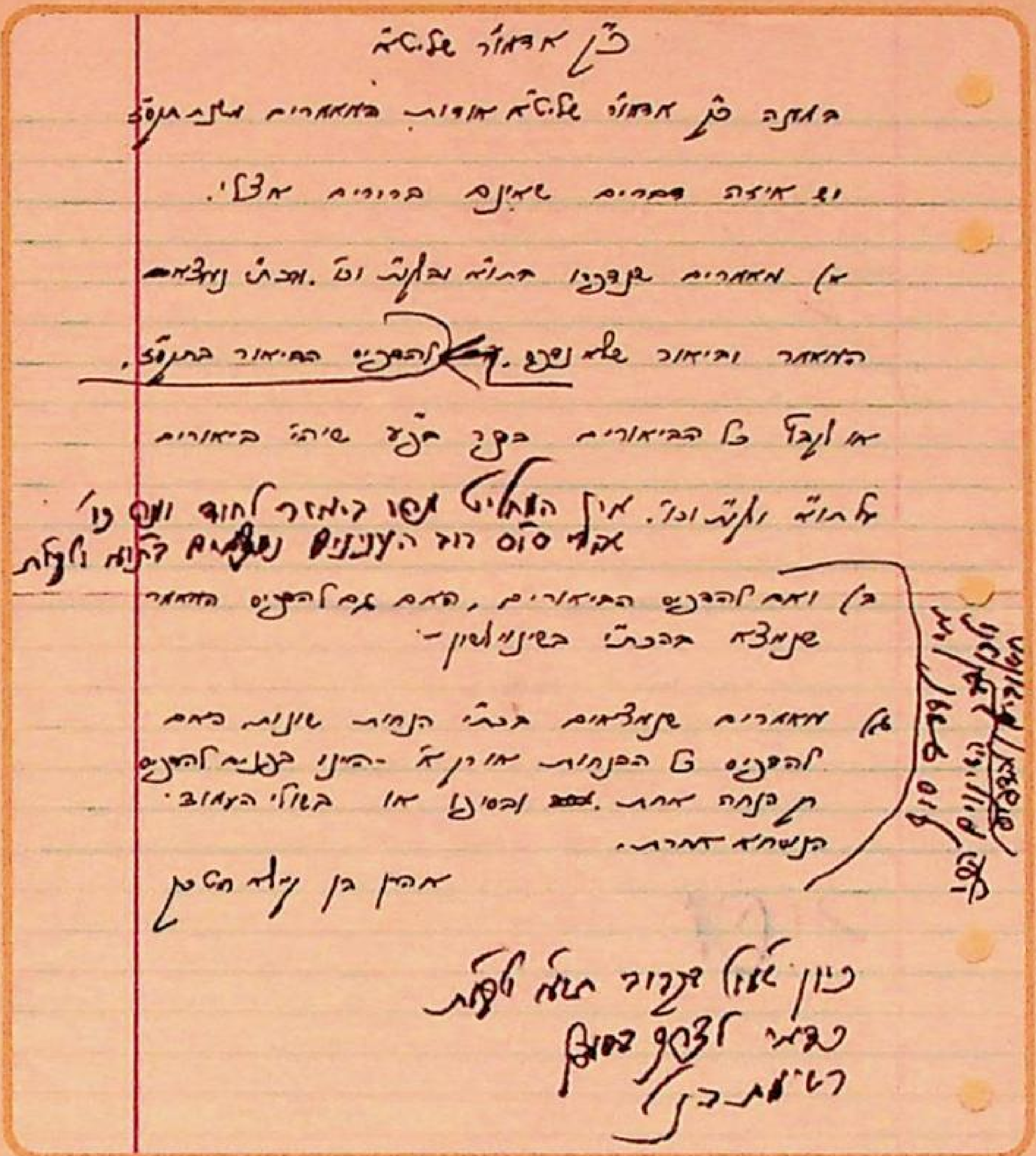
כ"ק אדמו"ר שליט"א

בקשה מכ"ק אדמו"ר שליט"א אודות המאמרים [illegible]

יש איזה דברים שאינם ברורים אצלי.

א) מאמרים שנדפסו בתו"א ולקו"ת. ובכת"י נמצאים

המאמר וביאור שלא נדפס. להדפיס הביאור [illegible]

או לקבץ כל הביאורים בספר בפני עצמו שיהי' ביאורים

על תו"א ולקו"ת וכו'. אין המחליט מהו ביאור לחוד ומהו כו' שהרי

סו"ס רוב הענינים נמצאים בתו"א ולקו"ת

ב) האם להדפיס הביאורים, האם גם להדפיס המאמר

שנמצא בכת"י בשינוי לשון.

ג) מאמרים שנמצאים בכת"י הנחות שונות [illegible]

להדפיס כל ההנחות [illegible]

[illegible]

[illegible]

אהרן בן [illegible]

כיון שמו"ל בקרוב תו"א ולקו"ת

כדאי לצרף בסופן

רשימת הנ"ל

אין לדבר סוף ולכן להדפיס רק השינויים הכי חשובים

על שאלת הרב חיטריק אודות מאמרים שנדפסו כבר בתורה אור ולקוטי תורה, אך ישנם ביאורים שלא נדפסו עדיין, האם להדפיסם?

הרבי הורה להדפיס הביאור.

על השאלה האם לקבץ את כל הביאורים על תורה אור ולקוטי תורה בספר בפני עצמו, ענה הרבי:

> אין המחליט מהו ביאור לחוד ומהו כו' שהרי סו"ס [=סוף סוף] רוב הענינים נמצאים בתו"א ולקו"ת.

על השאלה האם להדפיס גם מאמרים שנמצאים בכתבי-יד בשינוי לשון, והאם להדפיס הנחות שונות מהמאמרים הנמצאים בכת"י, ענה הרבי:

> אין לדבר סוף ולכן להדפיס רק השינויים <u>הכי</u> חשובים.

> כיון שמו"ל [=שמוציא לאור] בקרוב תו"א ולקו"ת כדאי לצרף בסופן רשימת הנ"ל.

הדפסת סידור אדמו"ר הזקן עם דא"ח

כאשר הרב חיטריק ערך והכין לדפוס מהדורה חדשה של סידור אדמו"ר הזקן עם דא"ח, הוא מצא הגהות רבות על מאמרים אלו מרבותינו נשיאינו, ובפרט מאדמו"ר ה"צמח צדק", שעדיין לא נדפסו. הוא שאל אפוא את הרבי האם לאסוף את כל ההגהות שנדפסו ב"אור התורה", ולהוסיף עליהם את המאמרים על הסידור שלא נדפסו?

על כך ענה הרבי:

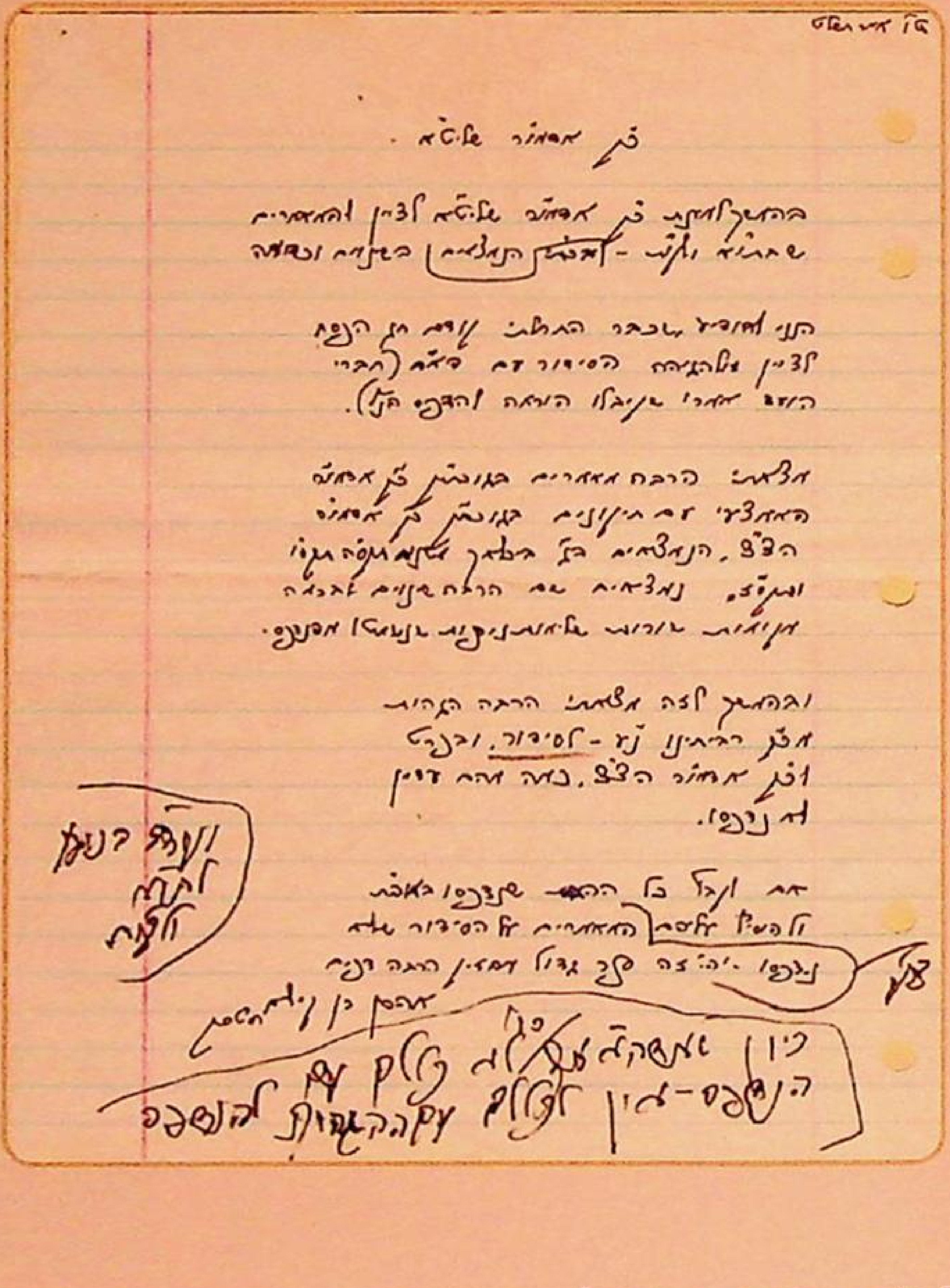

בפ"ע [=להדפיסם בפני עצמו]

כיון שאדהאמ"צ [=שאדמו"ר האמצעי] כו' לא כללם עם הנדפס - אין לכללם עם ההגהות להנדפס, ועד"ז בנוגע לתו"א ולקו"ת.

הדפסת מאמרי אדמו"ר ה"צמח צדק" על מאמרי רז"ל ועניינים

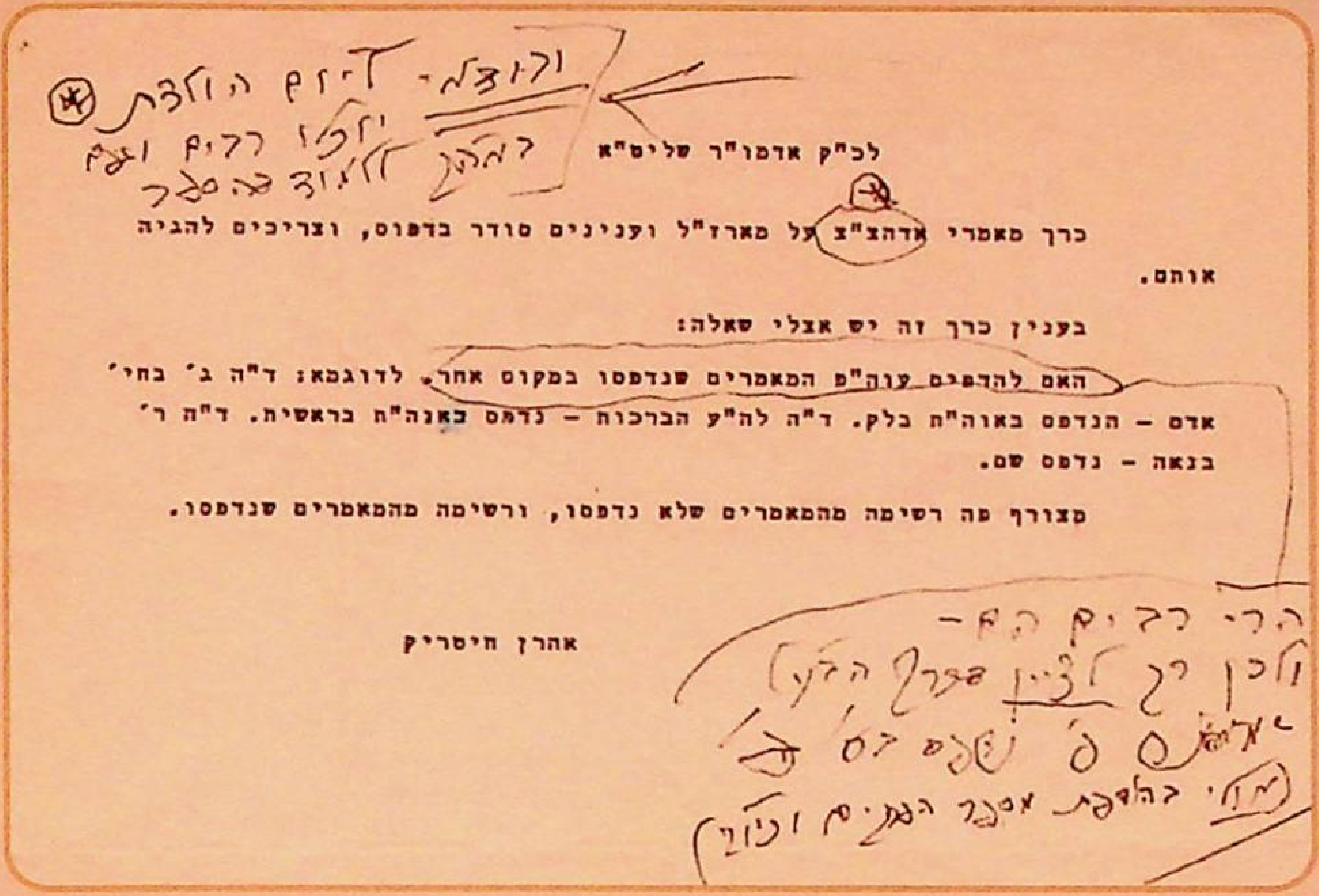
לכ"ק אדמו"ר שליט"א

כרך מאמרי אדהצ"צ על מארז"ל ועניינים סודר בדפוס, וצריכים להגיה אותם.

בענין כרך זה יש אצלי שאלה:

האם להדפיס עוה"פ המאמרים שנדפסו במקום אחר. לדוגמא: ד"ה ב' בחי' אדם – הנדפס באוה"ת בלק. ד"ה לה"ע הברכות – נדפס באוה"ת בראשית. ד"ה ר' בנאה – נדפס שם.

מצורף פה רשימה מהמאמרים שלא נדפסו, ורשימה מהמאמרים שנדפסו.

אהרן חיטריק

א) על ההודעה על הכנת הספר, הורה הרבי:

ובודאי ליום הולדת [אדמו"ר הצ"צ] יוכלו רבים וגם באה"ק ללמוד בהספר.

על השאלה האם להדפיס בספר גם את המאמרים שנדפסו כבר במקום אחר. ענה הרבי:

הרי רבים הם -

ולכן רק לציין בכרך הבע"ל [=הבא עלינו לטובה] שמאמר פ'[לוני] נדפס בס' פ' [= בספר פלוני]

(אולי בהוספת מספר הפרקים וכיו"ב).

האחים חיטריק בחצר ביתו של ר' הירשל

הרב יהודא חיטריק ובניו ר' הירשל ור' אהרן

הרב אהרן ומרת סלווה חיטריק, עם בתם רחל ובעלה הרה"ח ר' נחום גרוס, ובניהם הת' שמואל ז"ל ויבדל"ח הרה"ח ר' צבי הירש

כאמור, בשנות הלמ"ד החל ר' אהרן לעבוד אצל אחיו ר' הירשל בחברת 'סיטרה', כמנהל מחלקת שרשראות הזהב. את שעות היום הוא היה עושה במטה החברה במנהטן, ומשם הייתה פרנסתו העיקרית. בשובו ממלאכת היום, היה ר' אהרן פונה למלאכת הקודש של עריכת כתבי החסידות, ועוסק בכך שעות ארוכות עד השעות הקטנות של הלילה.

בני ביתו העידו כי לעיתים קרובות היה ר' אהרן יושב לילות שלמים ליד שולחן העבודה מבלי לתת תנומה לעפעפיו, רק כדי להשלים הגהה, פענוח או עריכה של ספר במועד שהרבי קבע לו, ולא פעם היו אלה מועדים שבמבט ראשון נשגב היה מבינת אנוש איך ניתן לעמוד בכך.

חתנו, יבדלח"ט, הרב נחום גרוס סיפר כי לקראת נישואיו עם בתו של ר' אהרן, מרת רחל תבדלח"ט (חתונתם התקיימה בי"ט אלול תשמ"ג), אמר לו חותנו כי לפי עומס העבודה המוטל עליו באותה עת על ידי הרבי והזמן הקצר העומד לרשותו, ספק אם תהיה לו האפשרות להשתתף בסעודות השבע-ברכות בימים שאחרי החתונה...

עריכת סדרת "אור התורה"

בהתאם לספר שהרבי ערך

בשנת תשכ"ג החל הרב חיטריק בעבודת איסוף וסידור כתבי אדמו"ר ה"צמח צדק" בדא"ח, שנדפסו בשם "אור התורה". מאז התעסק ר' אהרן בעבודה זו למעלה מעשרים שנה ובעריכתו יצאו לאור כארבעים כרכים בסדרת "אור התורה".

וכך סיפר בשעתו:

אחר עריכת המפתח על שו"ת ה"צמח צדק", קיבלתי הוראה להתחיל לסדר את מאמרי ה"צמח צדק" כהמשך למה שנדפס עד אז. "אור התורה" על ספר בראשית נדפס עוד בשנת תרע"ג בברדיטשוב, על ידי הרב חיים אליעזר ביחובסקי. בשנת תש"י החל הרבי, כיו"ר ועד הפועל של הוצאת הספרים קה"ת ובהוראת הרבי הריי"צ, להוציא לאור את המשך כרכי הסדרה. הספר הראשון שהרבי הדפיס היה חלק א' של ספר שמות, על פרשיות שמות וארא ובא.

מסתבר שהרבי תכנן להמשיך בכל הסדרה, אבל הזמן לא אפשר לו לעשות זאת. הדגם על פיו עבדנו אפוא היה הספר שהרבי ערך בעצמו, לכן בכל אחד מעשרות כרכי הסדרה מוזכר בהקדמה הכרך הזה.

באותו זמן כתבי-היד מאדמו"ר ה"צמח צדק" שהיו אצל הרבי עדיין לא היו מסודרים. הם היו בכמה מקומות והיה צורך לרכז את כולם במקום אחד. רק מאוחר יותר הגיעה כמות ניכרת של גוף כתב-יד קודש של ה"צמח-צדק".

קיבלתי אפוא את 'בוך' ויקרא, והתחלתי לסדר את המאמרים, אך לא ידעתי אלו מראי-מקומות וכו' עלי לציין. דיברתי על כך עם הרב חדקוב, ואחרי כמה ימים הוא אמר

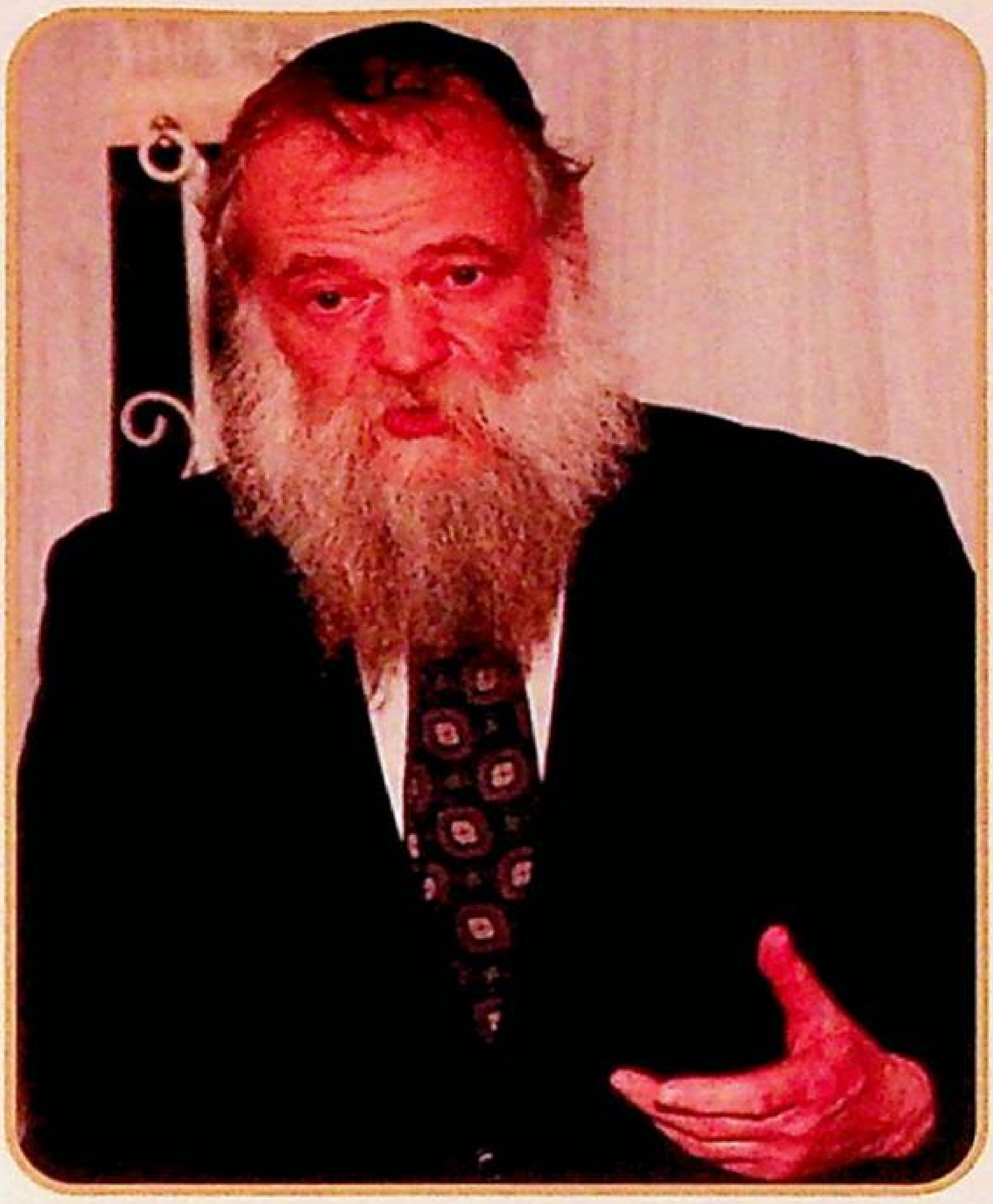

לי לציין כפי שהרבי ציין למאמרי אדמו"ר הריי"צ, כלומר לציין מראי-מקומות לפסוקים ומאמרי רז"ל.

בזמן ההוא, חוץ מאשר לספר התניא, תורה אור ולקוטי תורה, לא היו 'מפתחות' על ספרי חסידות, ובכל הערה לקח לי הרבה זמן לברר. הרבי זירז אותי כמה וכמה פעמים לסיים ולהדפיס בזריזות את מה שיש בידי.

כשהעמודים של ספר ויקרא היו כבר מסודרים, קיבלתי את 'בוך' שמות ויקרא שבחלקו הוא גוף כתב-יד קודש ה"צמח צדק". רציתי לשנות את העמודים, אך בית הדפוס לא רצה מצד כמה סיבות. ראשית הם טענו - היות שזה היה עדיין בתקופה של עבודת יד ולא במחשב - שעל ידי כך יהיו הרבה טעויות; שנית, זה ייקח עוד הרבה זמן והרבי הרי רוצה שהספר יצא לאור בסמוך לחג הפסח תשכ"ד; שלישית הם ביקשו שישלמו להם שכר טירחא מתאים.

לבסוף הסכימו לסדר זאת כמו 'הוספות' בסוף הספר, וזו הסיבה שבחומש ויקרא כרך א הוסיפו בסוף עוד מפרשת ויקרא.

ספר אחר ספר

הספר יצא לאור בחודש תשרי תשכ"ה. לאחר זמן קצר קיבלתי הוראה חדשה, לסדר כרך נוסף מסדרת "אור התורה" שיצא לאור לי"ג ניסן תשכ"ה. כך קיבלתי הוראות לערוך ולהוציא לאור ספר אחר ספר, וכל פעם הורה הרבי שיהיה בזריזות.

לאחר מכן נקבע הסדר שלפחות פעמיים או שלוש פעמים בשנה יצאו-לאור כרכים נוספים מסדרת "אור התורה".

ככלל, גם צילום לא היה דבר כל-כך פשוט באותם ימים. כדי לצלם דף, היה צריך להשתמש במכונה שמצלמת על נייר מיוחד.

כשהיה צריך לקחת משהו מתוך גוף כתב-יד קודש כדי לשלוח לדפוס וכדומה, הייתי פשוט יושב להעתיק, כי לא רצינו לגזור ספרים לחלקים. כאשר היה הכרח לצלם משהו, הייתי נוסע למקום מיוחד במנהטן.

זכורני, שמחיר צילום של עמוד אחד היה יותר מדולר. זה היה מאוד יקר וגם טרחה גדולה, כי צילום כזה היה נמשך זמן רב, ולא רציתי אף פעם להשאיר אצלם גוף כתב-יד-קודש, אפילו לא לזמן קצר. פעם היה צריך לצלם ספר שלם והם הסתכלו עלי בתימהון גדול, על כך שלא רציתי להשאיר אצלם את כתב-היד אפילו לרגע, אלא עמדתי כל היום ליד המכונה. כשהיה צריך להשלים את המלאכה, אמרתי שאבוא מחר בשנית. לך תסביר לגוי מה זה כתב-יד של ה"צמח-צדק"...

הוראות רבות וזירוז בעבודה

בעבודה זו זכיתי לקבל הוראות רבות מהרבי. ברוב הפעמים שאלתי את המזכיר הרב גרונר, כיון שהוא היה מעורב בעניינים, ועל ידו קיבלתי את הכתבי-יד, והוא שאל את הרבי.

עם זאת, בין ספר לספר קיבלתי כמה וכמה "חלקים" ו"נזיפות" מהרבי. כך, לדוגמה, בכ"א טבת תשל"ד קיבלתי הוראה על ידי הרב חדקוב, וכתבתי לרבי: "היום מסר לי הרה"ח חדקוב שי' דברי כ"ק בעניין להוציא ב' ספרים הקשורים לכ"ק אדמו"ר הצמח צדק".

הרבי הקיף בעיגול את המילים "הקשורים לכ"ק אדמו"ר הצמח צדק", והוסיף:

מהסידרה אשר <u>עה"ת</u> שלזה קדימה <u>לכל</u> שהרי זה מעין השלמת <u>ושלימות</u> דיותר מעשרים כרכים שכבר הו"ל. וק"ל - וכל זירוז יש גם נחוץ <u>וכו' וכו'</u>.

כשעובדים שעות על גבי שעות, ימים ולילות רצופים, ובעבודתי לא ראיתי התקדמות, התחלתי

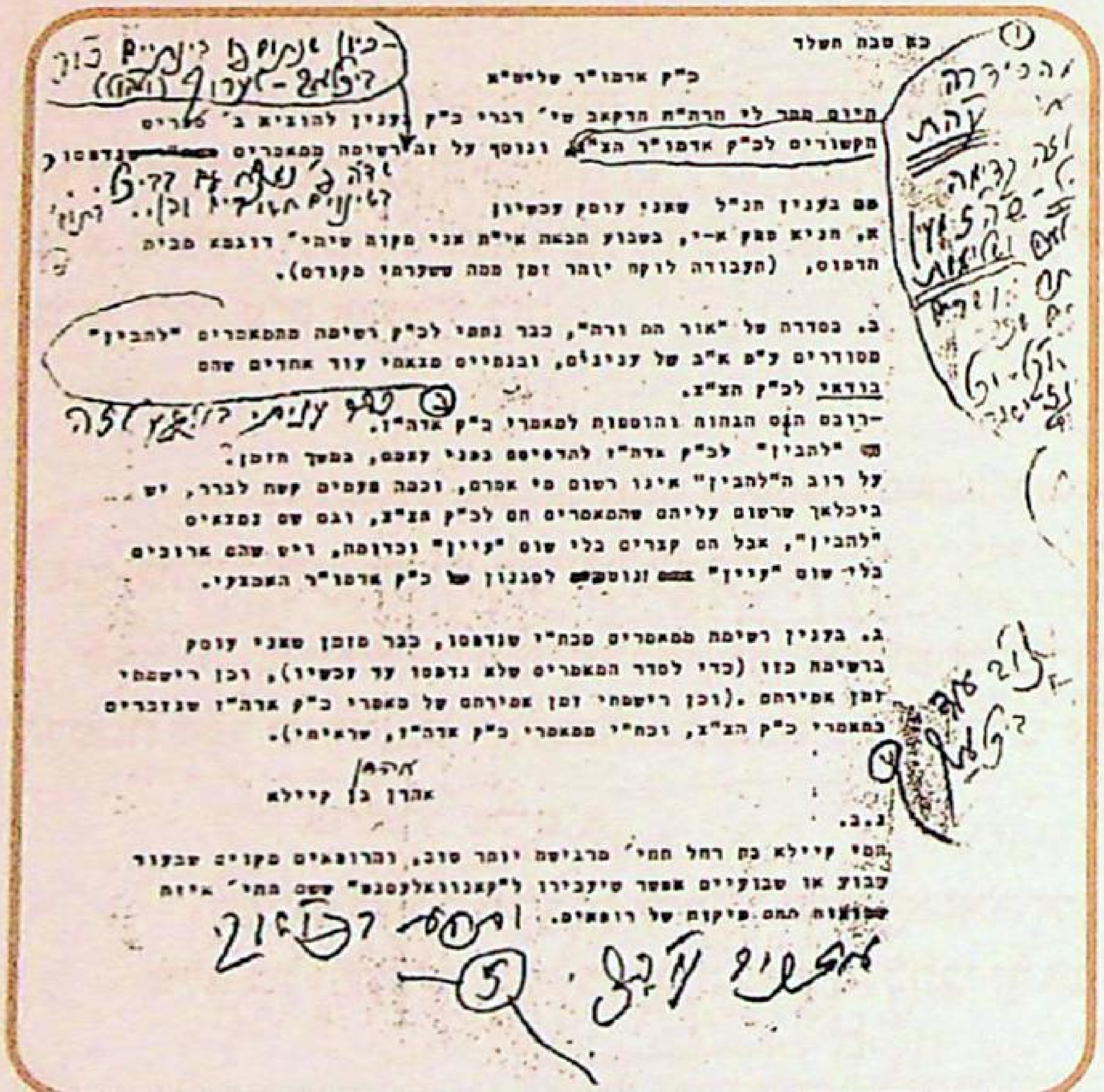
כא טבת תשלד

כ"ק אדמו"ר שליט"א

היום מסר לי הרה"ח הרקאב שי' דברי כ"ק בענין להוציא ב' ספרים הקשורים לכ"ק אדמו"ר הצ"צ ונוסף על זה רשימה ממאמרים ...

הם בענין הנ"ל שאני עוסק עכשיו

א. תניא פסק א-י, בשבוע הבאה אי"ה אני מקוה שיהי' דוגמא מבית הדפוס, (העבודה לוקח יותר זמן ממה ששערתי מקודם).

ב. בסדרה של "אור התורה", כבר נתתי לכ"ק רשימה מהמאמרים "להבין" מסודרים ע"פ א"ב של עניניהם, ובנוסף מצאתי עוד אחדים שהם בודאי לכ"ק הצ"צ.
רובם הם הגהות והוספות למאמרי כ"ק אדה"ז.
"להבין" לכ"ק אדה"ז להדפיסם בפני עצמם, במשך הזמן.
על רוב ה"להבין" אינו רשום מי אמרם, וכמה פעמים קשה לברר, יש ... בכלל שרשום עליהם שהמאמרים הם לכ"ק הצ"צ, וגם שם נמצאים "להבין", אבל הם קצרים בלי שום "עיון" וכדומה, ויש שהם ארוכים בלי שום "עיון" ונוטים לסגנון של כ"ק אדמו"ר האמצעי.

ג. בענין רשימת המאמרים מכת"י שנדפסו, כבר מוכן שאני עוסק ברשימה כזו (כדי לסדר המאמרים שלא נדפסו עד עכשיו), וכן רשמתי זמן אמירתם. (וכן רשמתי זמן אמירתם של מאמרי כ"ק אדה"ז שנזכרים במאמרי כ"ק הצ"צ, וכת"י ממאמרי כ"ק אדה"ז, שראיתי).

אהרן בן קיילא

נ.ב.
אמי קיילא בת רחל תחי' מרגישה יותר טוב, והרופאים מקוים שבעוד שבוע או שבועיים אפשר שיעבירו ל"קאנוואלעסענט" ששם תהי' איזה שבועות תחת פיקוח של רופאים.

לסדר אפוא ענין אחר שהרבי דיבר אלי זמן מה לפני כן, והכנסתי לרבי דוגמה. בה' שבט תשל"ד קיבלתי על כך מענה הרבי בזה הלשון:

הנ"ל - עוד חזון למועד.

העומד ע"ס היום ובדחיפות - מאמרי הצ"צ וכאמרי זה כו"כ פעמים (ובזמן שאא"פ לנצל להנ"ל - ההמשך בתניא כבפ"א).

למעשה, עד שנת תשל"ד יצאו יותר מעשרים כרכים של סדרת "אור התורה", והייתה שאלה על איזה כרך לעבוד כעת. בזמן ההוא עסקתי בסידור המאמרים על נ"ך ועל שיר השירים.

בגלל סיבות שונות, העבודה בעריכת "אור התורה" על שיר השירים נמשכה זמן רב. קיבלתי הוראה להדפיס כל מה שיש לי בכרך אחד. כתבתי לרבי שהכנתי כרך אחד שמקיף שעב עמודים, ולהכניס את כל שיר השירים יחד, יהיה יותר משמונה מאות עמודים.

על כך הרבי ענה:

לפ"ז לא יעכב ויו"ל עכ"פ חלק אחד.

בעניין מאמר מסוים שנדפס במקום אחר, שאלתי אם להכניס בכרך "אור התורה" לשיר השירים, והרבי ענה:

באם אפשר לא להדפיסם כאן - (אין לדבר סוף. וי"ל דגם אין צ"ל כאן) די שיציין שנמצאים בס' פל' כו'.

בהזדמנות מסויימת כתבתי לרבי: שבוע זה עברתי עוד הפעם על כמה סרטים (מיקרופילם) שנמצאים ברשות הר"י קרינסקי שי', וראיתי שיש הרבה מאמרים על שמות שלא נדפסו, וכמה מהם בגוכתי"ק כ"ק אדמו"ר הצ"צ, וכן על שאר חלקי התורה. הנני שואל דעת כ"ק אדמו"ר בזה.

על כך הרבי השיב:

העיקר שיהי' בזריזות, ומה שאפשר יעשה ע"י אחרים במקומו.

"סוף סוף יגיעו ויבוא לפועל ממש"

לפני חג השבועות תשל"ד התקשרו אלי מהמזכירות ואמרו שהרבי שואל אודות הדפסת ספר שהוצאתו התעכבה. כתשובה כתבתי לרבי את המכתב הבא:

כ"ק אדמו"ר שליט"א

קבלתי הפתק של כ"ק אדמו"ר שליט"א אלי. אין אני מחפש תירוצים, רק האמת, שלא כל העיתים שוות בעבודה בסידור כתבי יד וכו'. ועברו חדשים און עס ארבעט

כ"ק אדמו"ר שליט"א

קבלתי המתק של כ"ק אדמו"ר שליט"א אלי.

אין אני מחפש תירוצים, רק האמת, שלא כל העתים שוות בעבודת בסידור כתבי יד וכו׳. ועברו חדשים און עס ארבעט זיך נים, אין לי מילים לעלות זה בכתב – פשוט טומטום הלב והמוח וד"ל.

עיקר הדיכוי הוא מי אני, און וואס פאר א שייכות האב איך לסדר ולעשות הערות לתורת דברי אלקים חיים, און וואס האט זיך צו מיר צובעקלעפט פאר די גאנצע צען יאר עבודה בזה.
העידוד שקבלתי מכ"ק לסדר ליקוט פירושים לתניא, נתן לי עוז ומרץ על כמה חדשים, וקודם ר"ה כשביקש כ"ק להו"ל הפרקים ב–ג מהתניא, ישבתי ימים ולילות לסדרם, אבער עס האט זיך נים געארבעט, הסידור של הדברים וכו׳ לא היו ראוים לדפוס, וקראתי ושניתי כמה פעמים (וגם עכשיו כשיצאו לאור הנני מרגיש שחסר משהו).

בעת ריקוד ההקפות של יום שמחת תורה תשל"ד, -ראיתי שכ"ק הביט עלי בכל סיבוב, ידעתי שזהו מצד שאין שביעת רצון ממני, שמצדי הוא העיכוב להאיר העולם בתורת החסידות, וכ"ק ראה הלבוש הגס שמכס עלי

חשבתי אולי להכנס ליחידות, אבל כשאני לעצמי יודע נפש בהמתו, סיש דברים שצריכים תיקון ותשובה בפועל קודם בדברים תמורים. וזה הטעם שלא נכנסתי ליחידות בחמשה שנים האחרונות. פשוט איך שעם זיך.

ועכשיו עם העידוד של כ"ק: שהבריחו אותי מלמעלה ליכנס בעבודה זו הקותי ותפלתי שהעשרים אלף שעות (בערך) שעסקתי בתורת החסידות (עד עתה) סעומדיםעדיין במקיף יבקע המסך העב והגס שאלי ויאיר בפנימיות.
הנני מבקש ברכה והוראת כ"ק בכל הנ"ל

נ.ב.
בחדשים האחרונים חשבתי , ווי קריכט מען ארויס פון דעם באגצען מראה שחורה ודיכוי הלב, און די ארבעט זאל זיין מיט מער חיות, אולי כדאי לשנות המקום והסביבה על כמה שבועות, ולנסוע (על הוצאתי) לבדי לארה"ק ובאירופה ולבקר בספריות הגדולות שזה תשוקתי כל הימים.

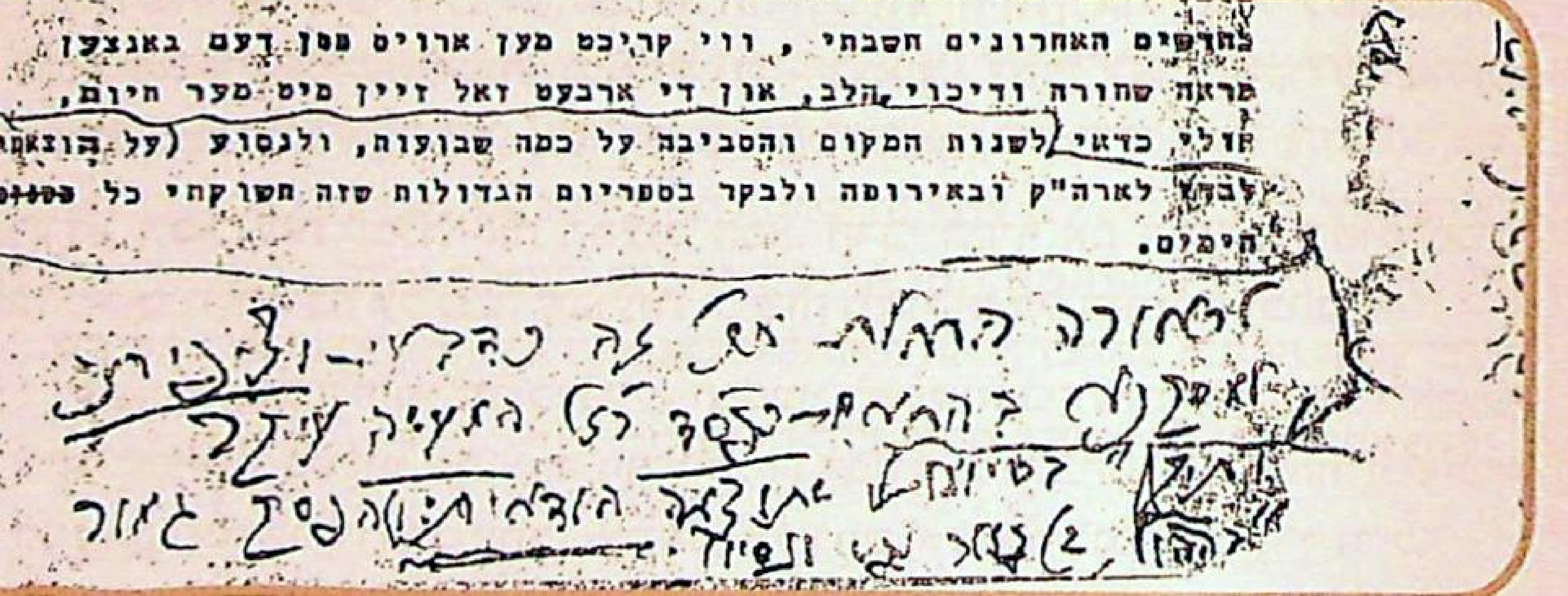
בחדשים האחרונים חשבתי , ווי קריכט מען ארויס פון דעם באנצען מראה שחורה ודיכוי הלב, און די ארבעט זאל זיין מיט מער חיות, אולי כדאי לשנות המקום והסביבה על כמה שבועות, ולנסוע (על הוצאתי) לבדי לארה"ק ובאירופה ולבקר בספריות הגדולות שזה תשוקתי כל הימים.

זיך ניט [=והעבודה 'לא הולכת']. אין לי מילים לעלות זה בכתב - פשוט טמטום הלב והמוח וד"ל.

עיקר הדיכוי הוא מי אני, און וואס פאר א שייכות האב איך [=ואיזה שייכות יש לי] לסדר ולעשות הערות לתורת דברי אלוקים חיים, און וואס האט זיך צו מיר צוגעקלעפט פאר די גאנצע צען יאר [=ומה 'נדבק' אלי בכל עשר השנים של] עבודה בזה

העידוד שקבלתי מכ"ק לסדר ליקוט פירושים לתניא, נתן לי עוז ומרץ על כמה חדשים, וקודם ראש השנה כשביקש כ"ק להו"ל הפרקים ב-ג מהתניא, ישבתי ימים ולילות לסדרם, אבער עס האט זיך ניט געארבעט [=אבל העבודה 'לא הלכה']. הסידור של הדברים וכו' לא היו ראויים לדפוס, וקראתי ושניתי כמה פעמים (וגם עכשיו כשיצאו לאור הנני מרגיש שחסר משהו).

בעת ריקוד ההקפות של יום שמחת תורה תשל"ד - ראיתי שכ"ק הביט עלי בכל סיבוב. ידעתי שזהו מצד שאין שביעת רצון ממני, שמצדי הוא העיכוב להאיר העולם בתורת החסידות, וכ"ק ראה הלבוש הגס שמכסה עלי.

חשבתי אולי להיכנס ליחידות, אבל כשאני לעצמי יודע נפש בהמתו, שיש דברים שצריכים תיקון ותשובה בפועל קודם בדברים חמורים, וזה הטעם שלא נכנסתי ליחידות בחמש השנים האחרונות. פשוט איך שעם זיך [=אני פשוט מתבייש].

ועכשיו עם העידוד של כ"ק, שהכריחו אותי מלמעלה להיכנס בעבודה זו, תקוותי ותפילתי שהעשרים אלף שעות (בערך) שעסקתי בתורת החסידות (עד עתה) שעומדים עדיין במקיף, יבקע המסך העב והגס שאצלי ויאיר בפנימיות.

הנני מבקש ברכת והוראת כ"ק בכל הנ"ל.

נ.ב. בחודשים האחרונים חשבתי, ווי קריכט מען ארויס פון דעם גאנצען מרה שחורה ודיכוי הלב, און די ארבעט זאל זיין מיט מער חיות [=איך יוצאים מכל המרה שחורה ודיכוי הלב ושהעבודה תהיה ביותר חיות]. אולי כדאי לשנות המקום והסביבה על כמה שבועות, ולנסוע (על הוצאתי) לבדי לארץ הקודש ובאירופה ולבקר בספריות הגדולות, שזה תשוקתי כל הימים.

בערב חג השבועות קבלתי את המענה הבא. הרבי הקיף את המילים בשולי מכתבי "לשנות המקום והסביבה על כמה שבועות . . שזה תשוקתי כל הימים", וכתב:

לכאורה התחלת מכ' זה כדבעי - וציפיתי למסקנא בהתאם <u>כפס"ד</u> רז"ל <u>המעשה</u> עיקר "ותיקן" בסיומו שתוצאה הודאית: 1) הפסק גמור בההו"ל, 2) פזור נפש ונסיון <u>הכי חזק</u> (אפילו לגדולים יותר) אינגאנצען ארויס [=לצאת לגמרי] <u>לרה"ר</u> וד"ל.

אולי המבהיל ביותר שאינו רואה הסתירה כלל ולא עוד אלא שלדעתו ע"ז "הקימותי את דבר ה'".

לעת"ל - יתיעץ בכ"ז עם משפיע דתו"ת.

ויה"ר שסו"ס יגיעו ויבוא לפו"מ.

העיסוק בהפצת המעיינות יביא הרפואה

למעשה, אף פעם לא הצלחנו למלא בשלמות אחרי רצון הרבי, מבחינת קצב הוצאת הספרים. כדוגמה לכך, פעם אמי מרת קיילא ע"ה לקתה בלבה ל"ע, וביקשתי מהרבי ברכה עבורה.

מתוך דבריי ניתן היה להבין כי אני שוקל לנסוע לבקר אותה. הרבי ענה, מבלי שאשאל במפורש, כי על ידי שאעסוק ביתר שאת בענייני הפצת המעיינות, זו תהיה הרפואה הטובה ביותר עבורה. ואמנם, עמדנו באותה שעה בשלבים האחרונים של העבודה על אחד מכרכי "אור התורה", ורק אחרי שהספר יצא מבית הכורך הרשיתי לעצמי לנסוע ולבקר את אמי.

כך היה הקצב הרגיל של העבודה. רק סיימו עריכת כרך אחד, והרבי הורה להוציא-לאור כרך נוסף. אפשר לומר, שהרבי רצה שייצא ספר חדש כמעט לכל יום-טוב.

המברק שנשלח לבית

בראשית חודש אב תשל"ה נסעתי עם משפחתי ל'קונטרי' בהרי ניו יורק, והרבי ביקש מהמזכירות לשאול אותי בעניין התקדמות הדפסת הכרך השני על שיר השירים. אולם לחברי המזכירות לא הייתה האפשרות להתקשר אתי. הרבי שאל אותם בעניין כמה וכמה פעמים, וכיון שלא קיבל מהם תשובה ברורה, הורה לשלוח מברק לביתי. לא הייתי בבית והניחו את המברק בדלת הבית.

המברק נשלח בז' מנחם-אב, ובו נכתב כך:

מתי יבואו לכאן הספרים אור התורה שיר השירים כרך שני מוכנים ללמוד בהם וכן חוברת הבאה של ליקוטי ביאורים לתניא. מנחם שניאורסאהן.

כשקיבלתי את המברק, ברגע הראשון חשבתי שמדובר במעשה שובבות של מאן-דהוא, והתכוונתי להודיע על התופעה הזו למזכירות. למחרת ניסיתי לצלצל למזכירות ולא הצלחתי להשיג קו. לא עוברות כמה דקות והטלפון מצלצל ועל הקו המזכיר הרב גרונר: הרבי רוצה לדעת מה תגובתך על המברק שנשלח אליך... מאוחר יותר נודע לי שהרבי עצמו הכתיב למרכזיה את האותיות באנגלית של המילים בלשון הקודש...

פעם אחרת קיבלתי מענה חריף בזה הלשון:

ר"ר עליו - כנראה שהוחלט אצלו שהעיקר הוא היש תירוץ שיוכל לאמרו לבו"ד (עכ"פ - תירוץ שאין בו ממש) - ובאם אא"פ כלל אז - אין ברירה ומוכרח אפרייסען זיך [=להתנתק]...

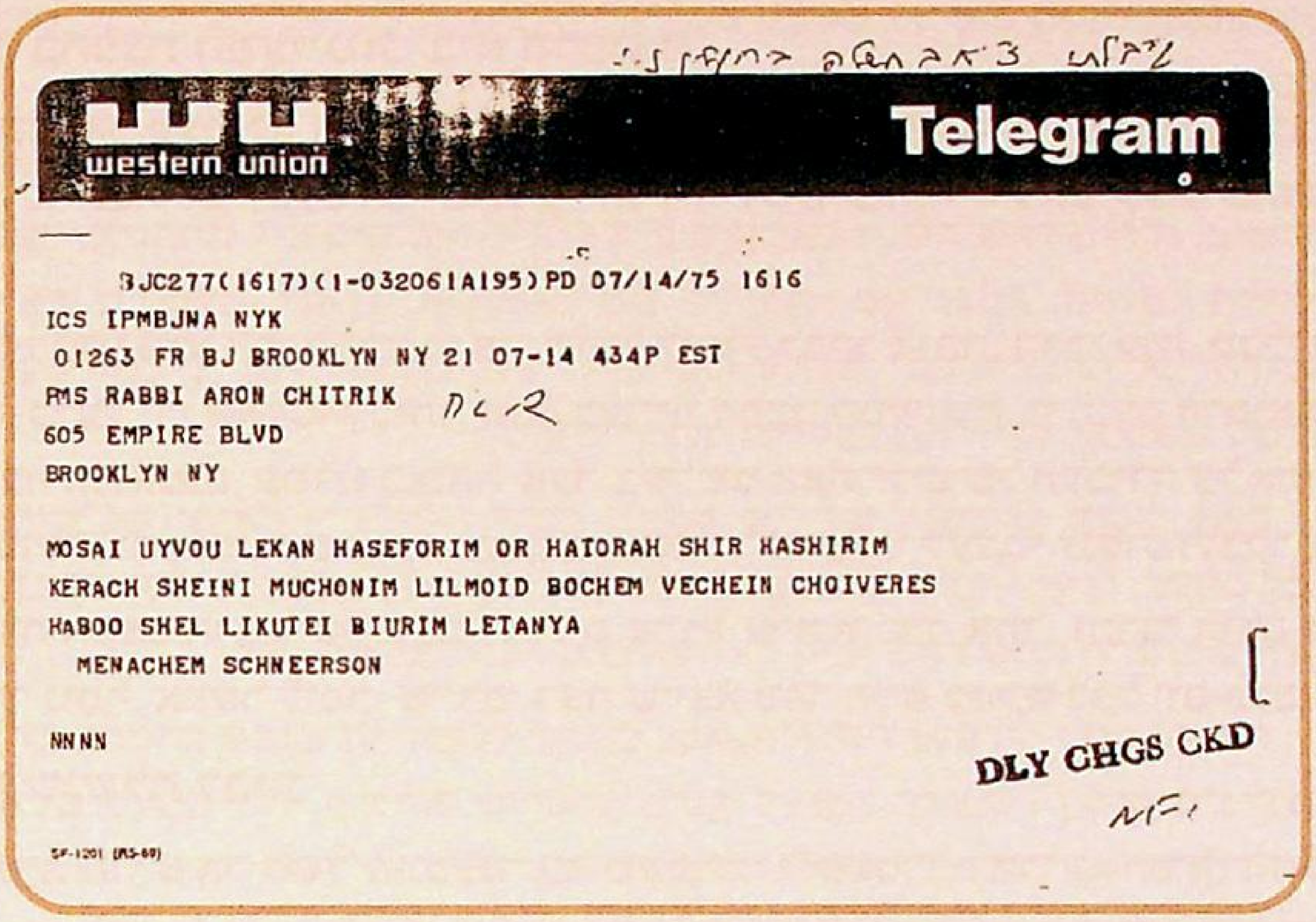

3JC277(1617)(1-032061A195)PD 07/14/75 1616
ICS IPMBJNA NYK
01263 FR BJ BROOKLYN NY 21 07-14 434P EST
PMS RABBI ARON CHITRIK
605 EMPIRE BLVD
BROOKLYN NY

MOSAI UYVOU LEKAN HASEFORIM OR HATORAH SHIR HASHIRIM
KERACH SHEINI MUCHONIM LILMOID BOCHEM VECHEIN CHOIVERES
HABOO SHEL LIKUTEI BIURIM LETANYA
MENACHEM SCHNEERSON

NNNN

DLY CHGS CKD

SF-1201 (R5-69)

המברק שהרבי שלח לביתו של הרב חיטריק

אוצרות המלך הכמוסים

העובדה הבאה מעידה על כך שלמרות החשיבות הרבה שהעניק הרבי להוצאה-לאור של ספרים אלו, עדיין נשארו דברים שהם בבחינת אוצרותיו הכמוסים של המלך, ועין לא שזפתם:

פעם אחת הגיע לספריה של הרבי "ביכל" בכתב-יד קודשו של אדמו"ר ה"צמח צדק", והוכנס לחדרו של הרבי. ידעתי על קיומו של אותו 'ביכל', וביקשתי מהמזכיר הרב גרונר לבקש מהרבי להוציאו על מנת שנוכל לתקן ולהשוות על פיו את המאמרים שהודפסו ב"אור התורה".

הוא נכנס לרבי ושטח את הבקשה הזו. הרבי שאלו על איזה ביכל בדיוק מדובר. הרב גרונר הוציא את הביכל מהמקום בו היה מונח והניחו על השולחן של הרבי, והרבי הורה לו להשאירו שם. הדבר נשנה עוד פעם, ושוב הוציא המזכיר את הביכל והניחו על השולחן של הרבי. עבר עוד פרק זמן מסויים, ושאלתי את הרב גרונר מה קורה עם הביכל. הוא ענה

לי שמאז ששאל על כך בפעם הראשונה היה הביכל מונח על השולחן של הרבי, ולאחר שבועיים בערך לקחו הרבי עימו לביתו שברחוב פרזידנט, ומאז הביכל הזה שם"...

ומסיים ר' אהרן: "ברוך ה' זכיתי שעל-ידי יצאו יותר מארבעים כרכים ממאמרי כ"ק אדמו"ר ה"צמח צדק" מסדרת "אור התורה"".

יצויין, כי בעקבות יוזמה של מספר אברכים, ראה אור בשנת תשע"ג הדפסה מחודשת של כל סדרת "אור התורה", לאחר שמזה זמן אזלה מן השוק. בנוסף לכך יצא באותה שעה לאור כרך חדש של "אור התורה", על ספר תהילים. בהוצאה זו, הוקלדו מחדש הכרכים שיצאו לאור בהוצאה הקודמת בכתב רש"י, ויצאו לאור בסדר חדש ומאיר עיניים.

עריכת
"ליקוט פירושים" לתניא

שנה וחצי של איסוף החומר

תחום מרכזי ביותר בעבודתו בקודש של ר' אהרן, הייתה סידרת הענק של "ליקוט פירושים" על ספר התניא, עם הוספות של מראי-מקומות, שינויי נוסחאות ופירושים שונים.

המשימה הוטלה עליו בראש-חודש חשון תשל"ב. בשלב ראשון טרם נקבע השם "ליקוט פירושים", ונמסרה לו תוכן ההוראה: ללקט את הפירושים ושינויי הנוסחאות בספר התניא מכל ספרי רבותינו נשיאנו. הרב חדקוב מסר באותה הזדמנות, כי הרבי מעוניין שר' אהרן יכין מספר דוגמאות לצורה הכללית של העבודה על פרק א' בתניא.

שנה וחצי עסק ר' אהרן באיסוף החומר ואז החל לעסוק בעריכה שזו הייתה עיקר העבודה. הוא הכניס לרבי את הדוגמה על פרק א', בצירוף מכתב ארוך בו פירט את כללי העריכה, וקיבל על כך את מהרבי את שורת ההוראות הבאות:

השם תניא

**

פרק א

לסדר הפנים (התניא) למעלה ומתחתיו בהבדלת קו או כיו"ב.

המ"מ שינוי נוסחאות, ופי' הקצרים וציונים לפי'

==

הארוכים קצת (שיודפסו בסוף החוברת) לאיזה תיבה וכו'.

השורות שבהפנים - לא לשנות כלל (בפוטוסטאט).

כ"ק אדמו"ר שליט"א

בהמשך מה שכ"ק כתב אלי לפני שנה ומחצה (כמדומה ר"ח חשון תשל"ב) לסדר ליקוט על תניא ממה שמובא בדא"ח.
מצורף פה ליקוט פירושים לפרק א מתניא, ממה שמצאתי בדא"ח הנדפסים ובכת"י, שמציינים לתניא ומפרשים,
(אבל לא המקומות ששם נמצא ענין המוזכר גם בתניא ולא צויין/שם לתניא,
-שאפשר שאין הכוונה שם שכן הפירוש בתניא).
העתקתי הלשון בדיוק ודלגתי על הענינים שאינם פי' על המלה בתניא.
ציינתי גם למקומות ששם מוזכר תניא אף שאין שם פי'.
הוספתי גם [illegible].
דוגמא זו אינה בשלימות -נמצאים עוד הרבה מקומות בדא"ח שעדיין לא ראיתי כמו לפרק א ד"ה ועשית חג השבועות -~~[illegible]~~ תרח"צ (שאינו נמצא אצלי), ועוד.
~~אולי צריכים~~ לקצר ~~[illegible]~~ בהערות לדוגמה הערה 16, 40,22, 40x, 53 שאין כאן מקומם, הכנסתי אותם בהדוגמה
בקיצור
~~הסכמתי אולי~~ כדאי לעורר על כמה ענינים, ~~[illegible]~~
~~[illegible]~~ עיין שם ושם, אין שמים לב.
נמצאים אצלי חומר על כל התניא ואגה"ק,
ועל כ"ו פרקים הראשונים יש כדי כרך א -רק צריכים להעתיק ולהעריך ולהוסיף מראה מקומות.
אף שקיבוץ החומר לקח זמן רב - לא יהי' זה עיכוב או היסוס מצד כ"ק ~~[illegible]~~ אם הדוגמא-אינו לפי הכיוון שרוצה,
לומר לי להפסיק ולא להמשיך.
ראשית כל הנני רוצה לדעת עצת כ"ק אדמו"ר בזה.

אהרן בן קיילא חיטריק

תניא
פרק א

לסדר הענינים (התניא) לעילא
[illegible]
[illegible], שינויי נוסחאות, ופי' [illegible] וציונים לפי' המפרשים [illegible] (שיודפסו לסוף החוברת) [illegible]
[illegible]
(בפוטוסטאט)
[illegible] הערות המתאימים [illegible]
[illegible]

[illegible] (או אחדות) [illegible] סידור [illegible]

בכל ע' לציין במקום המתאים ובסוגרים או כיו"ב הדף שבתניא דקהת.

לבקש לעשות דוגמא (או אחדות) מאופן סידור הנ"ל.

למחרת התקבל טלפון מהמזכירות כי הרבי הורה לא לעשות כך אלא להביא בתחילת החוברת צילום מפרק א' של ספר התניא.

בפתק זה ציין אפוא הרבי מספר תיקונים, מהם הובן שעל שאר הענינים מסכימה דעת קודשו. מאותו פתק עולה, כי השיטה הייתה להביא רק קטעים המהווים באופן ישיר פירוש על קטע מסויים בספר התניא. את כל שאר המקומות בהם רק מצויין לספר התניא או מוזכר בלי הבאת פירוש בדבריו - לציין בהערות.

הוצאה בזריזות בסדרת חוברות

ר' אהרן חזר לעריכה, ובפתק נוסף קיבל הוראות נוספות. בנוגע למאמרים שלמים העוסקים בדברי התניא כתב הרבי: "מאמרים - רק לציין להם. קטעים - להכניס", ובהמשך ציין הרבי לצד רשימת המאמרים, אלו מהם להכניס.

בפתק זה הייתה גם הוראה לשם הספר. "מה השם של הקונטרס או הספר?" שאל ר' אהרן, והרבי ענה: "תניא - פרק א', בצירוף מ"מ, ליקוט פירושים וכו'".

בשלב זה היה ברור מה מתכוננים להדפיס, ומכאן היה צריך לעסוק בהכנה להדפסה. ושוב - על כל צעד ושעל התקבלו הוראות מהרבי.

וכך כתב הרבי באותם ימים בפתק נוסף לר' אהרן, עליו ציין בכתי"ק "מהיר":

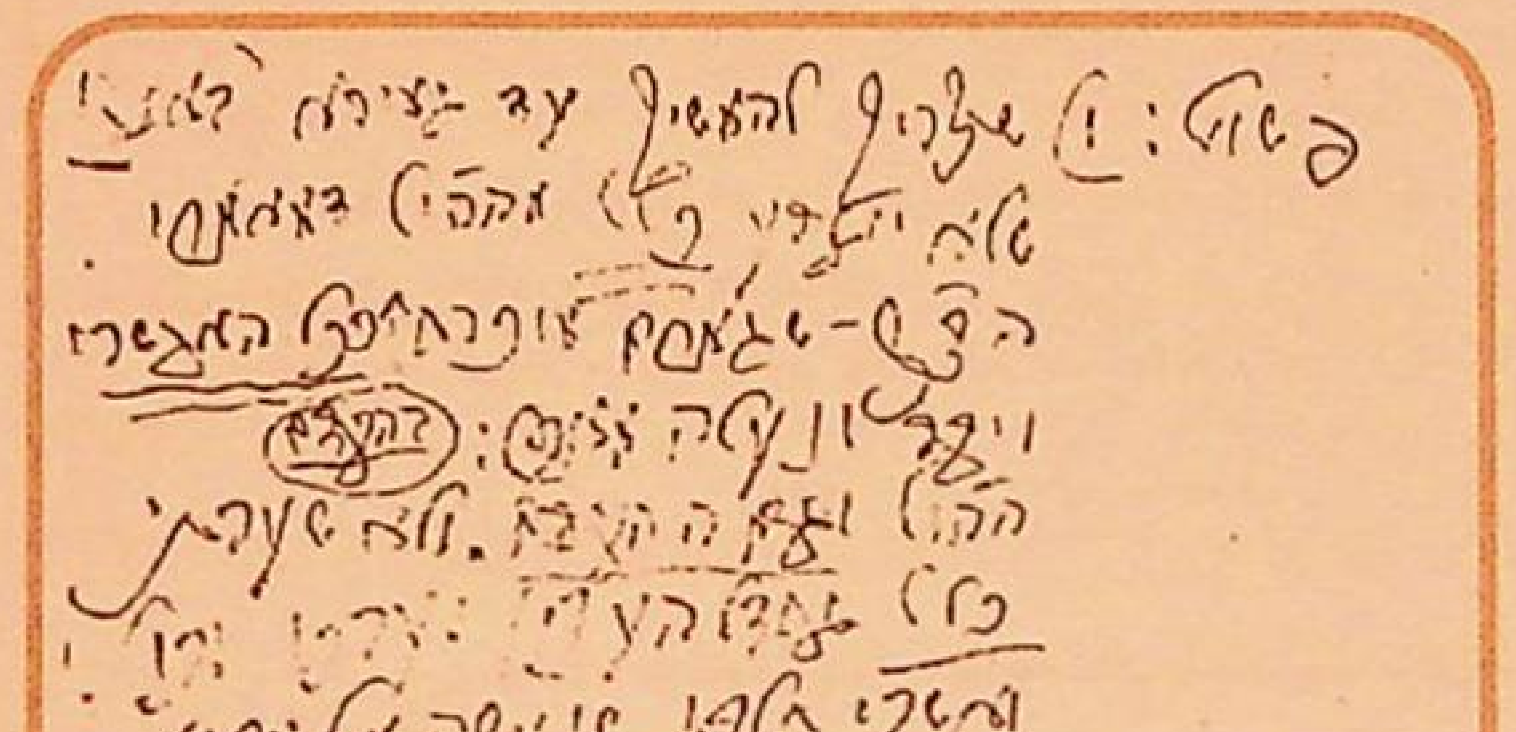

פשוט: 1) שצריך להמשיך עד גמירא (באופן שלא יוגרע כלל מההו"ל דמאמרי הצ"צ - שגמרם מוכרח בהקדם ככל האפשרי ויקר ונעלה מאוד:

ההו"ל וגם ההקדם. ולא שערתי כלל גודל העניין וערכו וכו'. ואשרי חלקו שנעשה על ידו).

2) שכדאית ההו"ל דלפ"א המצו"ב - לכ"ף מנ"א (עכ"פ - לאלול) - כמדובר בההתוועדות. - בחוברת-קונטרס. ולהקל על המעיין: בתחלתו - צילום מפ"א דתניא.

3) בציונים - לא הו"ל אז עדיין אוה"ת וביאוה"ז להצ"צ ולכן בכו"כ מצויין לתו"א לקו"ת כו' - יש להוסיף גם דאוה"ת וכו'.

4) לשלימות הדבר - להכניס גם (תמצית?) דבי': קארף שי', ברוק, רש"ג.

5) פאקסימיליא דכת"י (ב') דפ"א.

כאן קבע הרבי פרטים נוספים: הרבי רצה שה"ליקוט פירושים" יצא כסידרת חוברות, מבלי להמתין לעריכת כרך שלם; להכניס גם תמצית מהביאורים השונים שנאמרו ע"י חסידים; וכל זה צריך להיות מושלם לתאריך היעד בו צריכה החוברת הראשונה לצאת לאור - חודש אלול של אותה שנה, תשל"ג.

הקונטרס הראשון אכן יצא לקראת ח"י אלול תשל"ג, והוא הוכנס לחדרו הק' של הרבי בערב שבת. כשהרבי יצא לתפילת מנחה ומעריב, היה הקונטרס מונח בסידורו.

בשנים שלאחר מכן התעסק ר' אהרן בעבודת קודש זו של עריכת הקונטרסים על שאר הפרקים, ובמקביל ערך כרכים נוספים מסדרת "אור התורה".

על כל פרט ופרט

עוד סיפר ר' אהרן:

לעבודה זו קיבלתי הרבה הוראות, תשובות וביאורים מהרבי. אחת התשובות הראשונות הייתה כאשר הכנסתי דוגמה מהמראי-מקומות, ואחד המראי-מקומות היה באריכות יותר מהשאר. שאלתי אפוא: א] אם לקצר, והרבי ענה "לקצר"; ב] שאלתי אם לעורר על כמה דברים, והרבי ענה, "כדאי לעורר על כמה ענינים כהנ"ל ע"י עיין שם ושם".

על השער של החוברת הראשונה כתבתי את שמי, וכשנכנסו ה'געליס', עלי ההגהה, לרבי, הרבי העיר על כך:

ספריי – אוצר החסידים – ליובאוויטש
לקוטי אמרים
-תניא-
פרק א
בצירוף
מ"מ, ליקוט פירושים, שינוי נוסחאות
נערך ונסדר על ידי
הרב התמים ר' אהרן שי' חיטריק
יוצא לאור על ידי מערכת
"אוצר החסידים"
770 איסטערן פארקוויי ברוקלין, נ.י.

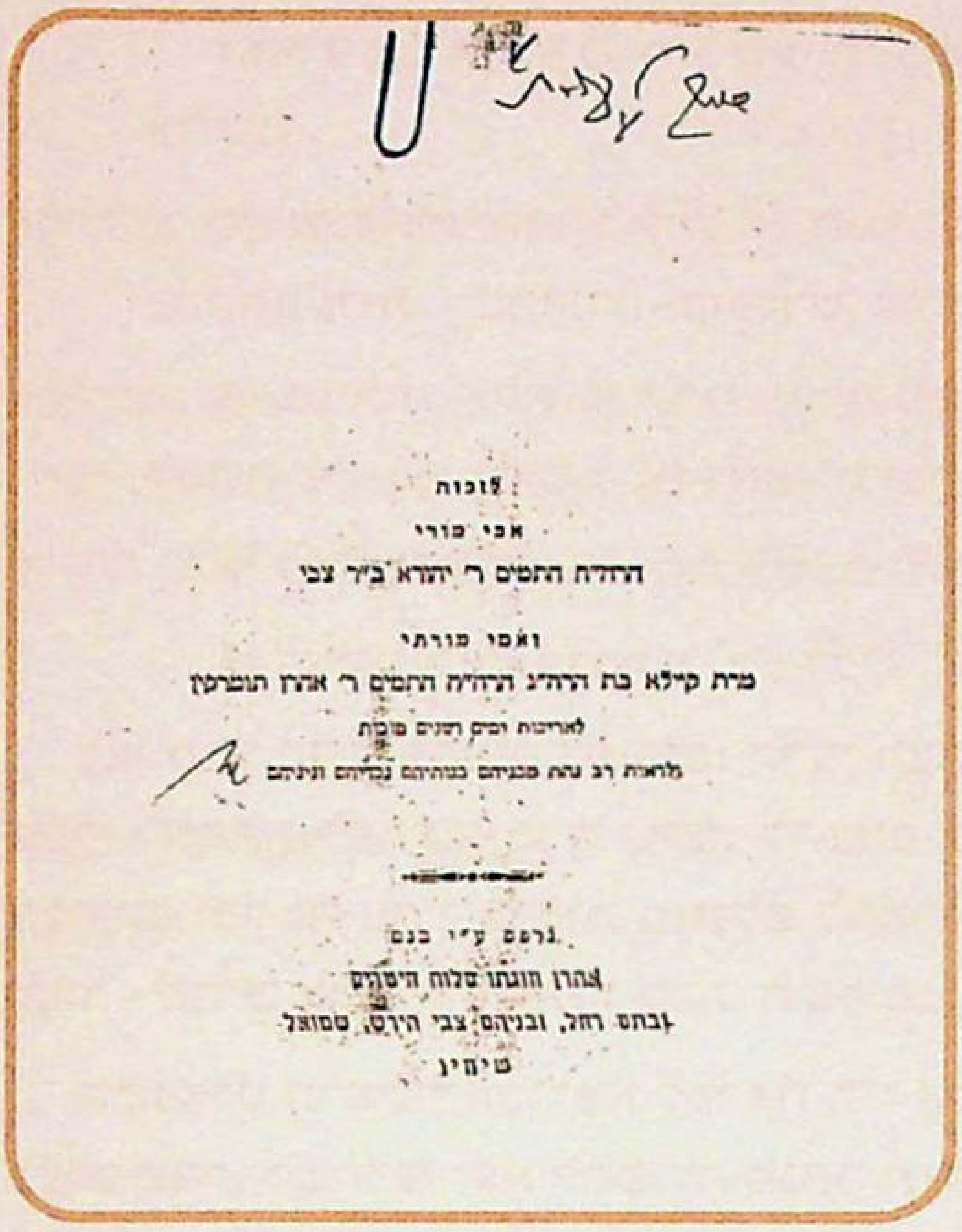
שייך לקה״ת

לזכות
אבי מורי
הרה״ח התמים ר׳ יהודא ב״ר צבי
ואמי מורתי
מרת קילא בת הרה״ג הרה״ח התמים ר׳ אהרן [illegible]
לאריכות ימים ושנים טובות
מלאות רב נחת מבניהם בנותיהם נכדיהם ונינותיהם

נדפס ע״י בנם
אהרן וזוגתו שלוה [illegible]
ובתם רחל, ובניהם צבי הירש, שמואל
[illegible]

למה לו האחריות כשכ׳ על השער באותיות גדולות תניא.

מתשובות הרבי ניתן לראות, כיצד הוא עבר כל פרט ופרט בעינו הפקוחה. לדוגמה כשהפרק הראשון של ספר התניא היה מסודר בעמודים, הכנסנו לרבי את העמודים המוכנים וגם את ההקדשה שהייתה לזכות אבי הרב יהודא. על המכתב שלי אודות ההקדשה כתב הרבי: "שייך לקה"ת".

ידוע לי גם שחוברת ה"ליקוט פירושים" הייתה מונחת תדיר על השולחן שבחדר העבודה של הרבי בביתו.

"ליקוט פירושים" פרק ב'

תיכף לאחר שהקונטרס הראשון על פרק א ראה אור בח"י אלול תשל"ג, התקבלה ההוראה שהקונטרס השני צריך להיות מוכן לקראת ראש השנה, "ועל כל פנים ליום הברית של הצמח-צדק" (ז' תשרי).

סיפר על כך ר' אהרן:

הדבר לא יצא אל הפועל לתאריך שהרבי קבע, ואת התגובה קיבלתי בשמחת-תורה: הרבי הגיע להקפה עם הספר תורה, עמדתי די קרוב, ולפתע הרבי הביט בי במבט נוקב ויוצא-דופן באווירה של שמחת-תורה. הדבר נשנה כמה פעמים במשך ההקפות, והיה ברור לי למה בדיוק הרבי מתכוון...

מיד לאחר החגים כתבתי לרבי שהעיכוב בהו"ל היה לפי שהייתי עסוק בהכנת הכרך הבא של "אור התורה". הרבי תבע שכרך זה יודפס לקראת י"ט כסלו, ו"מחל" לי על דחיה זמנית בהוצאה לאור של ה"ליקוט פירושים". לקראת פורים שוב נשנה הדבר: הרבי ביקש שיצא לאור כרך נוסף של "אור התורה", שוב כתבתי שאם-כן הדבר מעכב את הוצאת ה"ליקוט פירושים", ושוב קיבלתי אישור לדחות את העניין.

עבר פורים, ומייד הרבי תובע: החוברת צריכה לצאת-לאור לקראת ב' ניסן. מסרתי את החומר לבית הדפוס "עזרא", אולם הם טענו שאין ביכולתם לסדר את החומר בתוך זמן כה קצר ויש להם עבודה קודמת אותה התחייבו לאחרים לסיים עד חג הפסח. לא פעם

עמדו בדפוס "עזרא" בכבוד במשימות כאלה, אך הפעם אמרו שמפאת העומס הרב אינם מסוגלים להתחייב על כך.

מסרתי את הדברים לרבי, ועל כך היה המענה הבא:

כמובן נבהלתי מהפסקא ש(כאילו) אי אפשר להו"ל (תניא) עד פסח מפני... ביהד"פ! ודאנ"ש! - ואם כך זו הסיבה - ימסור תיכף ומיד הדפסה לשולזינגר שי' ויאמר לו שזהו בהמשך לשיחתנו (בעת ההתועדות) - בצירוף בקשתי להו"ל בהקדם, ובאם אפשרי לר"ח ניסן, ושבהמשך לזה ימסרו לו גם ההדפסה דאור התורה מכאן ולהבא, ואחכה לידיעה בהקדם בזה.

כשנמסרו הדברים ממזכירות הרבי לבעלי בית הדפוס, הם כתבו תיכף ומיד שהם אכן יעשו כפי בקשת הרבי. אך הרבי כתב על כך:

אין זמני פנוי אויף שפילען זיך [=למשחקים] וימסור כל מה שמוכן אצלו מחר לשולזינגער שי'. וידפיס מה שאפשר להיות מודפס לר"ח ניסן מובן שיכול להוסיף גם לאחר יום המחר - לתת לשולזינגער עוד חומר בהנ"ל, אבל בתנאי 1) שמחר ימסור המוכן. 2) שבפועל ממש בר"ח ניסן יהי' לאחר כל ההדפסה כולה.

דברי הרבי במענה דלעיל, "ימסור תיכף ומיד הדפסה לשולזינגר שי' ויאמר לו שזהו בהמשך לשיחתנו (בעת ההתועדות)", מכוונים למאורע הבא:

ביו"ד שבט אותה שנה, הגיע ר' שמואל שולזינגר, מבעלי דפוס שרלזינגר, להתוועדות הרבי, ובין השיחות הורה לו הרבי לומר "לחיים" והחליף עמו מספר מילים. מסתבר שהרבי עודד אותו להדפסת ספרי חסידות, והרבי ביקש להזכיר לו שיחה זו.

הגעתי לדפוס שולזינגר עם העבודה. ר' שמואל שולזינגר לא הכיר אותי, ולכן הוא התקשר לרב חדקוב לברר האם אכן יש לי סמכות למסור דברים להדפסה מטעם ועל חשבון הוצאת קה"ת. הרב חדקוב אישר כי אכן על כל מה שאני מוסר לדפוס, הוצאת קה"ת אחראית לתשלום. מיד כששמע זאת, עצר ר' שמואל את כל העבודות האחרות שהיו בדפוס, והתחיל להכין את הדפסת החוברת. הפעם הצלחנו אפילו להקדים: החוברת הייתה מוכנה עם הכריכה כבר לקראת שבת מברכים ניסן.

מאז והלאה, עד לסגירת בית הדפוס של שולזינגער, הדפיסו בדפוס זה את כל חוברות הליקוטים לתניא.

זירוז במלאכת הקודש

במשך השנים הבאות המשיך הרבי לעודד את העבודה וההוצאה לאור של ה"ליקוט פירושים" על תניא, השיב והתעניין בכתב ובעל-פה.

מצוה דזהיר בה טפי

בכ"ו כסלו תש"מ כתב הרב חיטריק לרבי את המכתב הבא, בקשר להדפסת כתבי-יד של רבותינו נשיאינו:

בי"ט כסלו זכיתי להשתתף בהשגת כתי"ק רבותינו נשיאינו. בעת שעסקתי עלה בדעתי להדפיס כתב-יד אחד על חשבוני, לזכות אבי מורי שי' שלפני חדשים נעשה בן שמונים שנה, לאריכות ימים ושנים טובות מתוך בריאות הנכונה, ביחד עם אמי שתחי', ויראו נחת מכל יוצאי חלציהם שיחיו.

הנה מצורף כאן 5000 $ בעד הנ"ל, ואי"ה כשיודפס אשלם השאר.

על כך השיב הרבי בכתי"ק על גליון מכתבו:

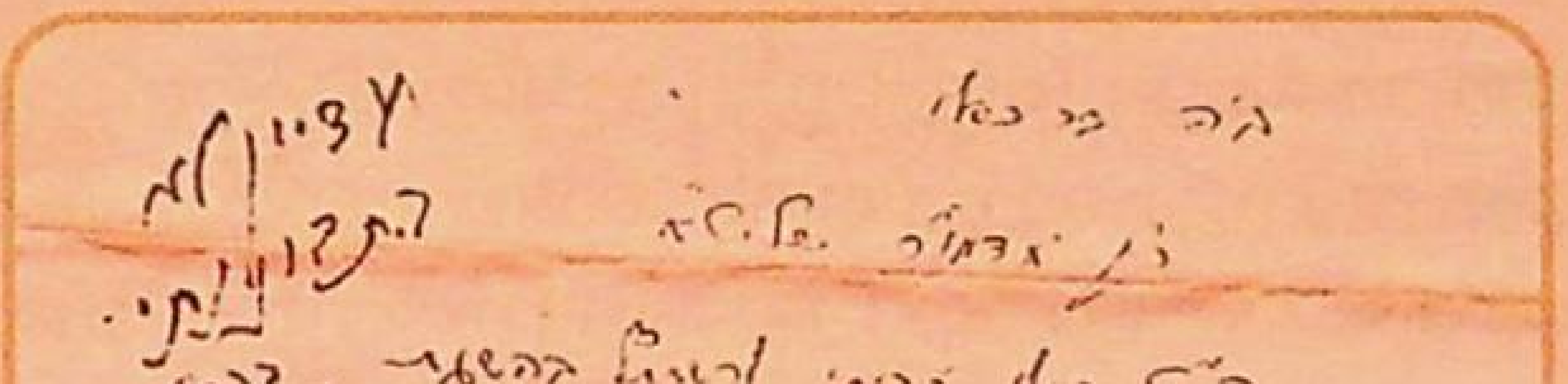

עדיין לא התבוננתי בפרטי

[להדפיס] מהנ"ל, וכשיוחלט יודיעוהו בל"נ.

ועוד ועיקר - לדעתי ברור דלע"ע [=דלעת עתה] "מצוה ליזהר בה טפי" שלו היא הו"ל [=הוצאה לאור] דלקוט כו' לתניא קדישא, ובזריזות הכי גדולה, ויצרף אליו כו"כ [=כמה וכמה] עוזרים (ובשכר) ויפה רגע א' קודם.

כ"ק אדמו"ר שליט"א

מצורף פה הגהה מקוצרה לפרק א תניא. ושינוי נוסחאות מכת"י.

וכן זכיר לי ששמעתי מכ"ק אדמו"ר בשנת תרצ"א או תרצ"ב – על משביעין, משל מגבור וחלש שאין החילוק בכח שזה מגביה משא גדולה מהחלש, כ"א שהגבור יכול לגלות כחות נעלמים בכל עת שירצה משא"כ החלש הוא רק לעת מן העתים כמו מירתה וכדומה.

וכן זכיר שכ"ק הלשון ומה דאמרינן בעלמא הלא זה נמצא בגמרא ומה דיוק הלשון בעלמא, וכתב לי שזוכר מהמשפיע הרש"א גרונם שאמר שזהו לענין הדין בראש השנה, צדיקים כמבין לגמר.

הסדר בר' יהודה מובא בפרק א יש פיש רוח קצר –בכל מקום מובא הסדר אר"ש.

אולי זה שייך לבחי' אמ"ר כמבואר בתנא"ך פי' מו. לא מצאתי ביאור ע"ז.

אהרן בן קיילא חיטריק

כ"ק אדמו"ר שליט"א

מצורף פה הפקסימליא מכת"י ב' של תניא, וגילוי מפרק א.

הסדר בהקונטרס

א. שער התניא

ב. פתח דבר

ג. הפקסימליא מכ"י ב

ד. גילוי מהתניא –הנדפס פרק א

ה. ליקוט פירושים

ו. הגהה מקוצרה

ז. שינוי נוסחאות

בענין תניא– המכוונה לתניא בשנת תר"ס עם הרבה הגהות, ברובה הם מכת"י שציינו לביהמ"ק.

– לא היה זמן להעתיק ההגהות על שאר הפרקים

– אם יש אפשריות לקבל אותו –לעשות גילוים, ואחזור אותו מיד.

אהרן חיטריק

בס"ד

ע"פ הוראת כ"ק אדמו"ר שליט"א הננו מוציאים לאור ליקוט פירושים מרבותינו נשיאנו הנכבאים בדרושי דא"ח, שיחות אגרות ורשימות –על פרק א דתניא.

מאז שנדפס התניא בשנת תקנ"ז עד עתה לא יצא פירוש מקיף על הספר הקדוש,

ב

על איזה פרקים יכולים להוציא איזה דברים בהבנה התניא ולא עלינו היא המלאכה להשלים.

הגהות הרבי בשלבים השונים של עריכת "ליקוט פירושים לתניא"

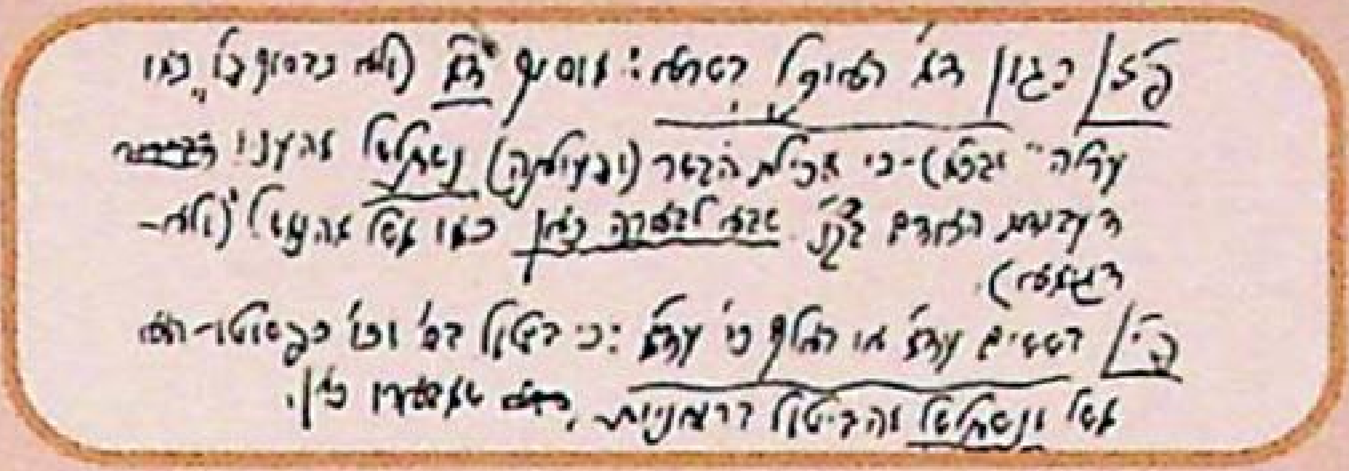

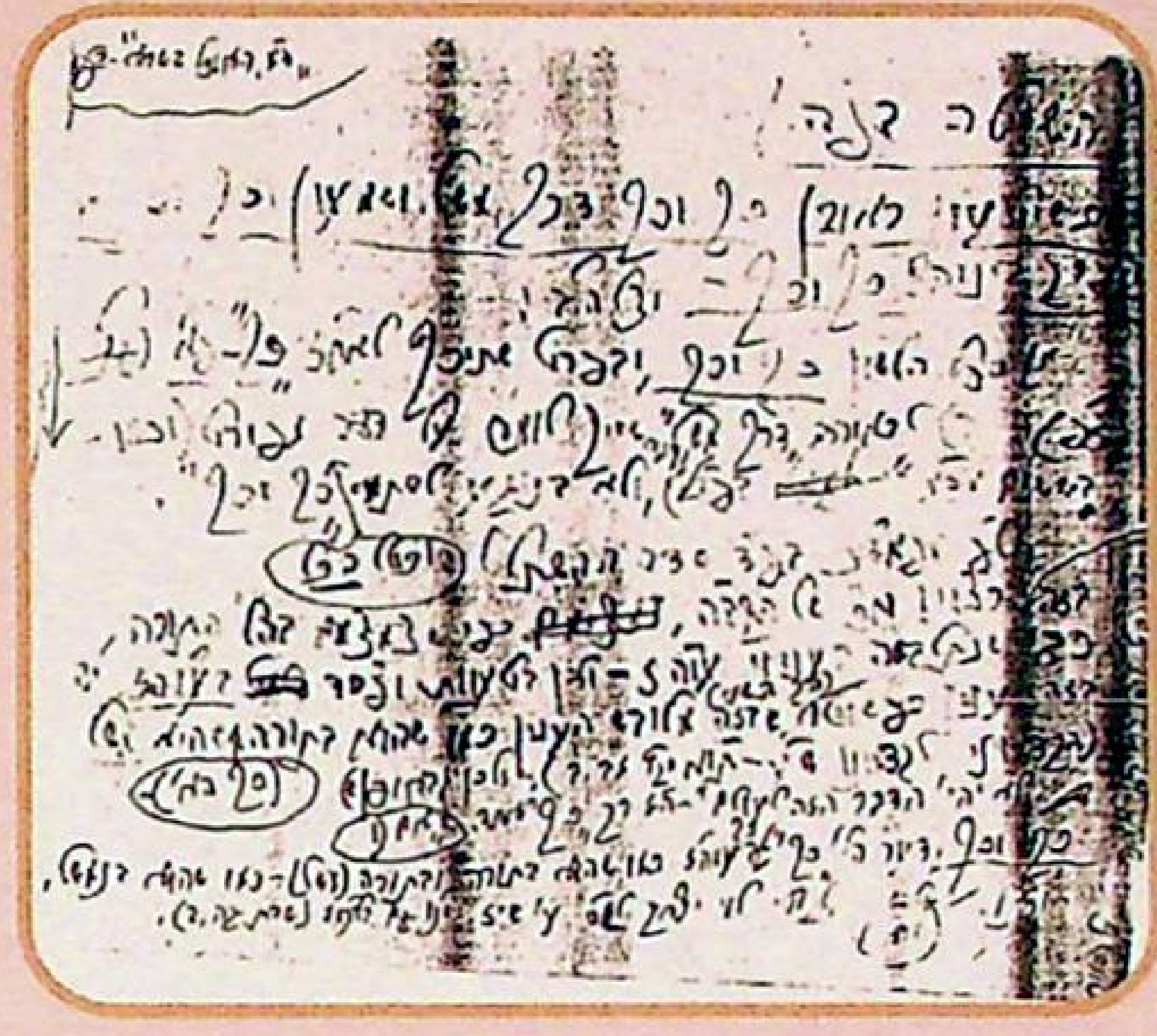

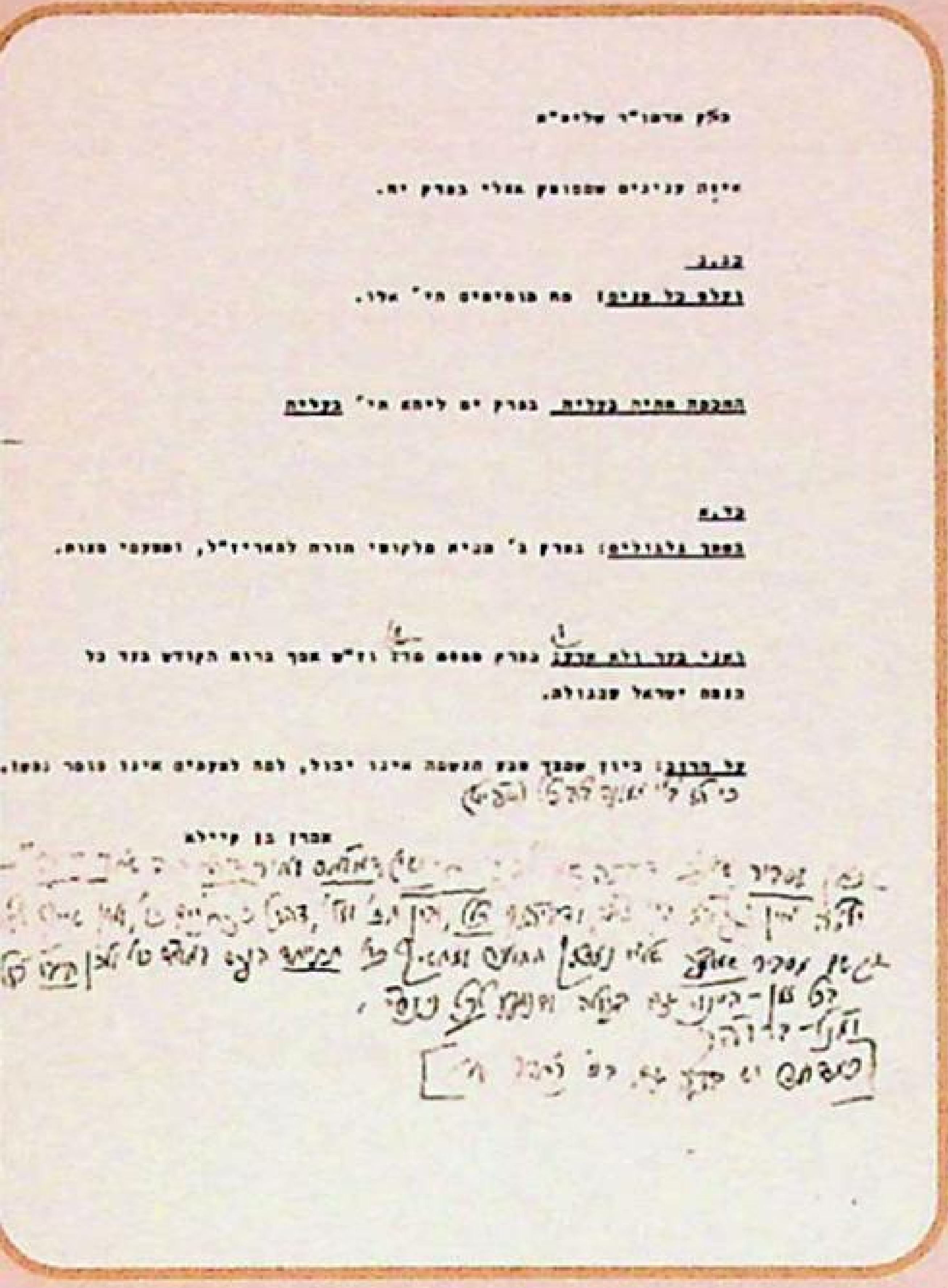

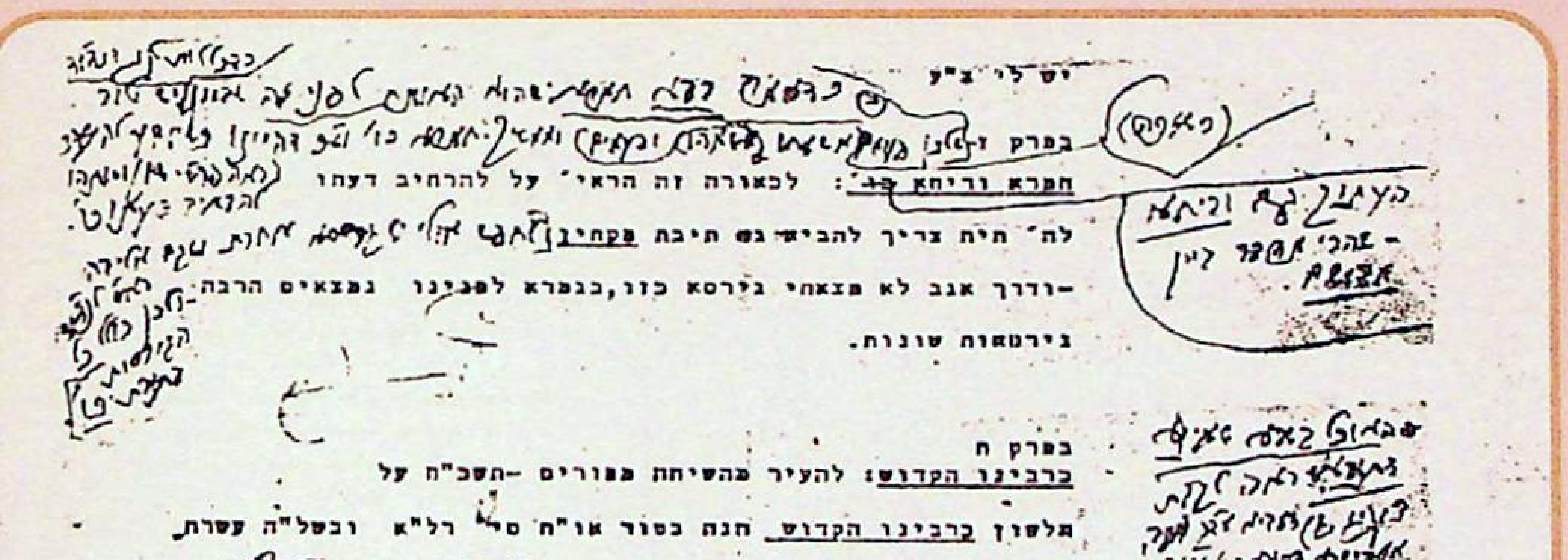

הגהות הרבי בשלבים השונים של עריכת "ליקוט פירושים לתניא"

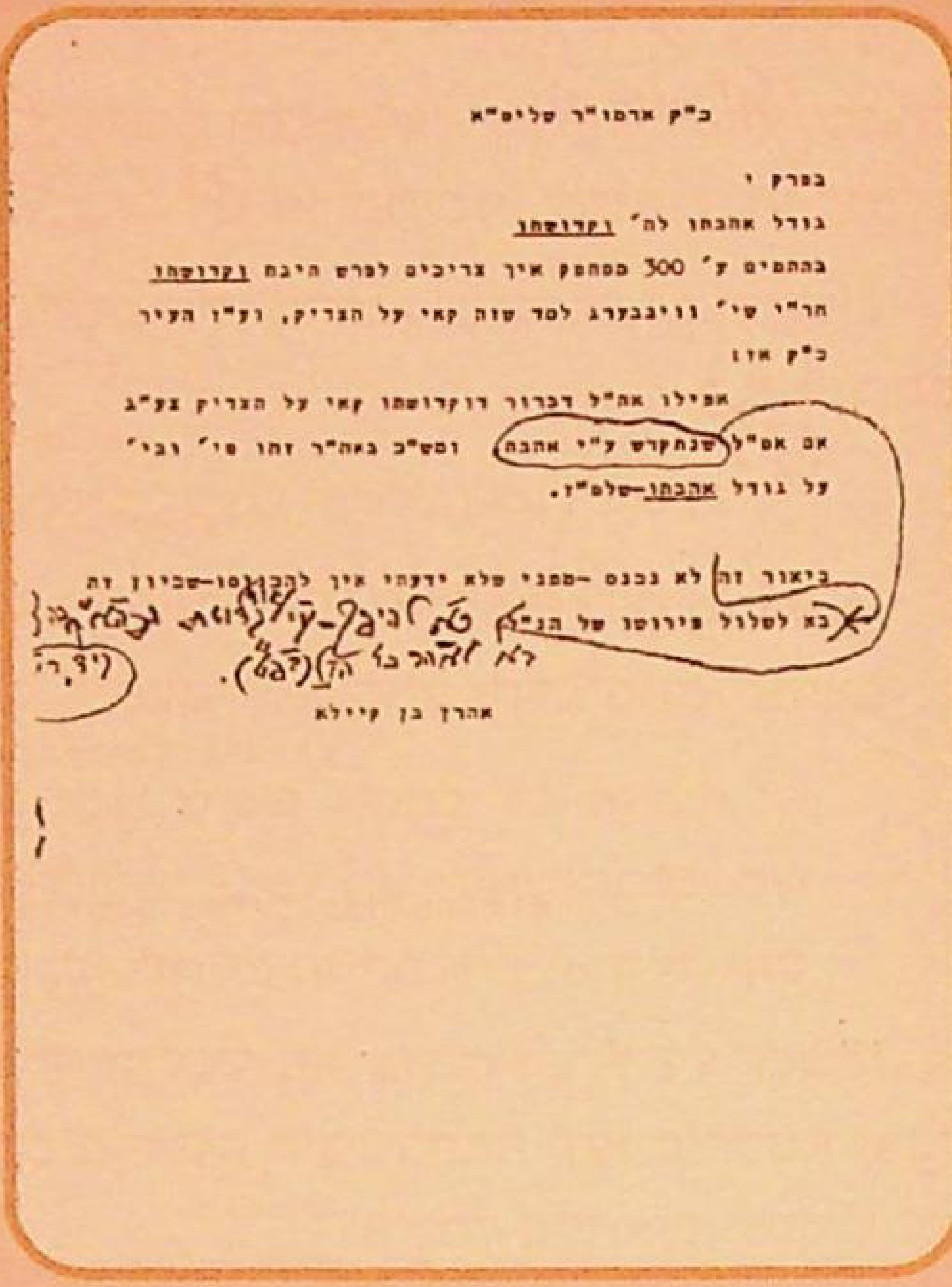

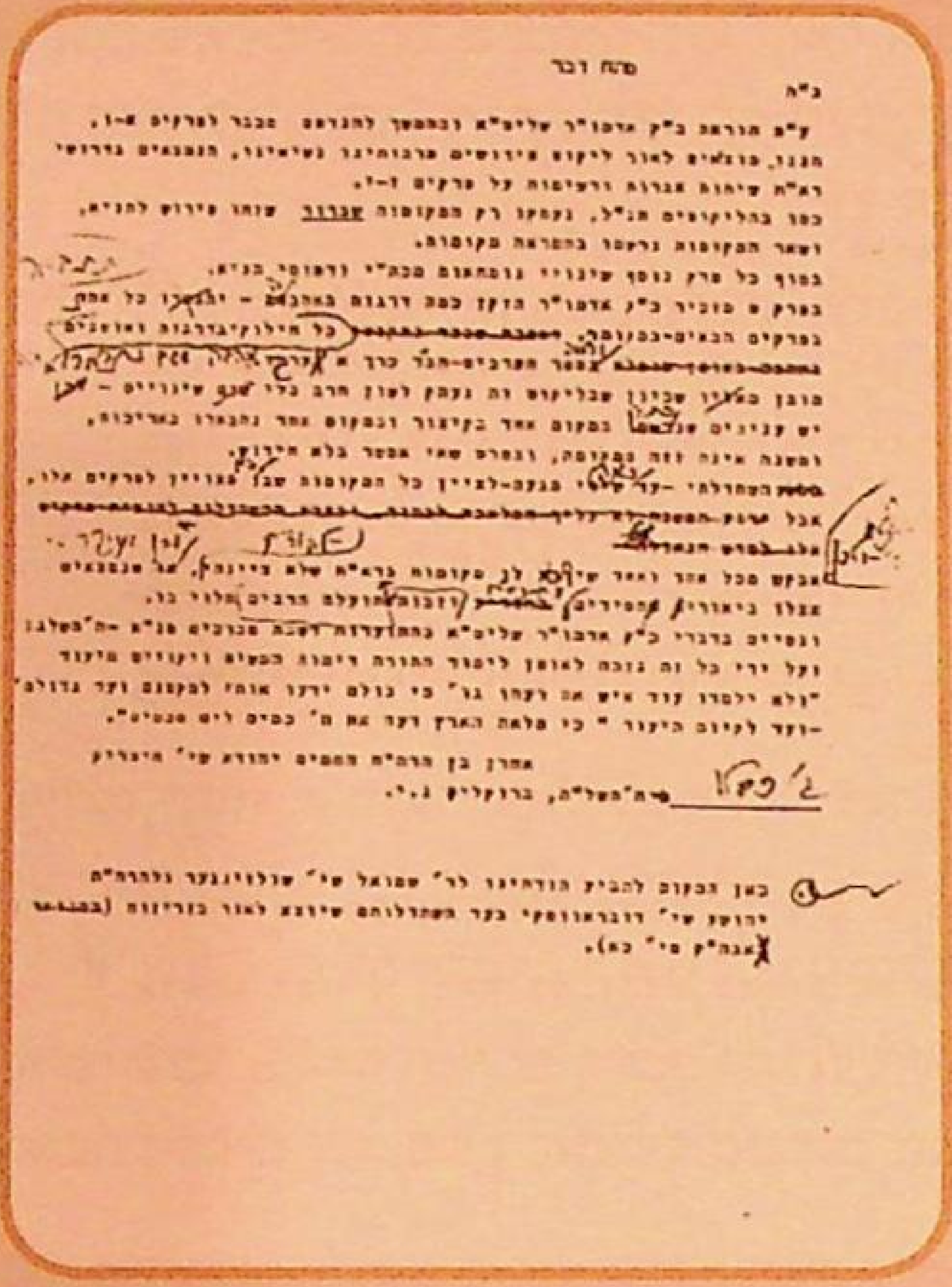

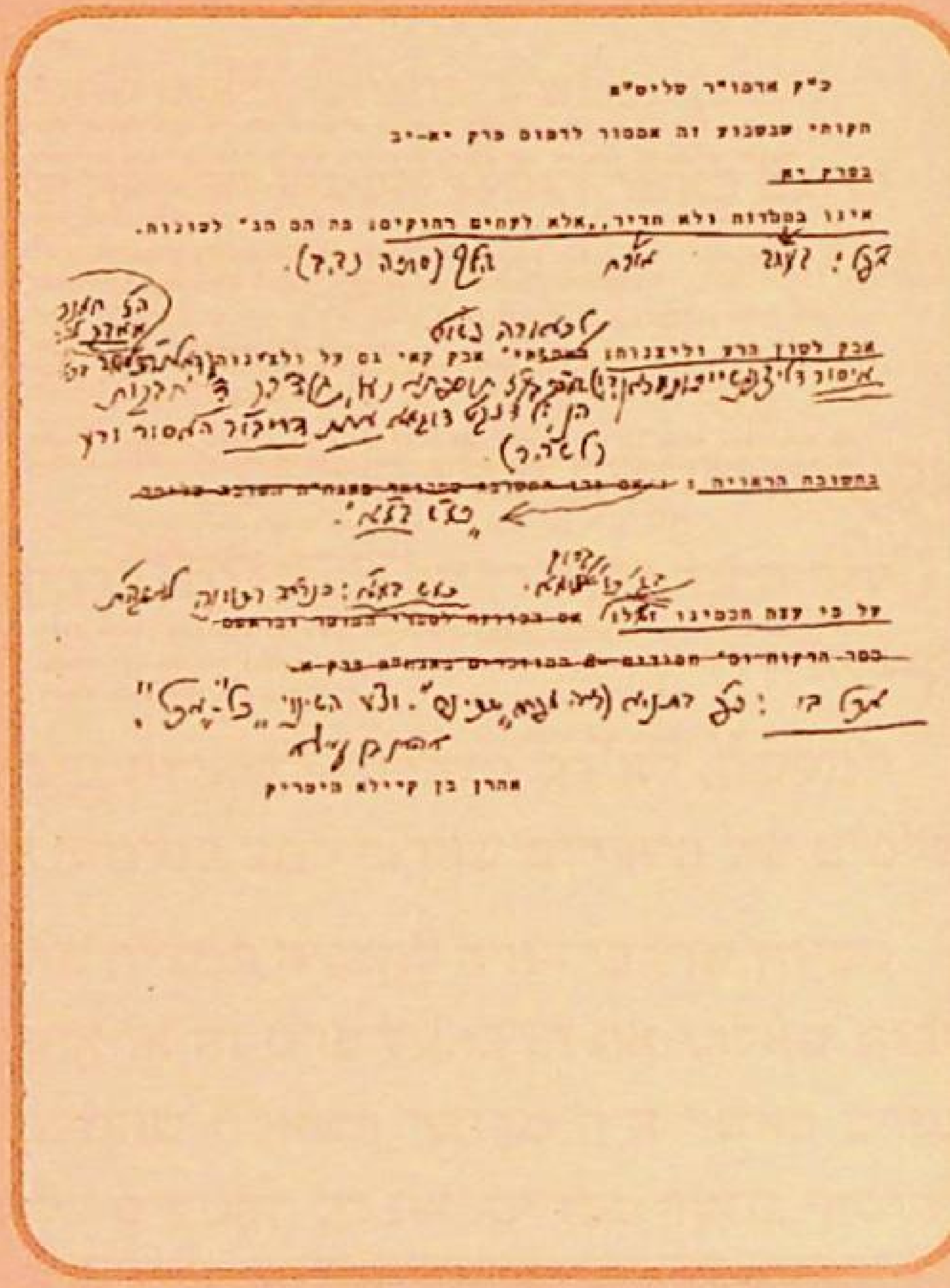

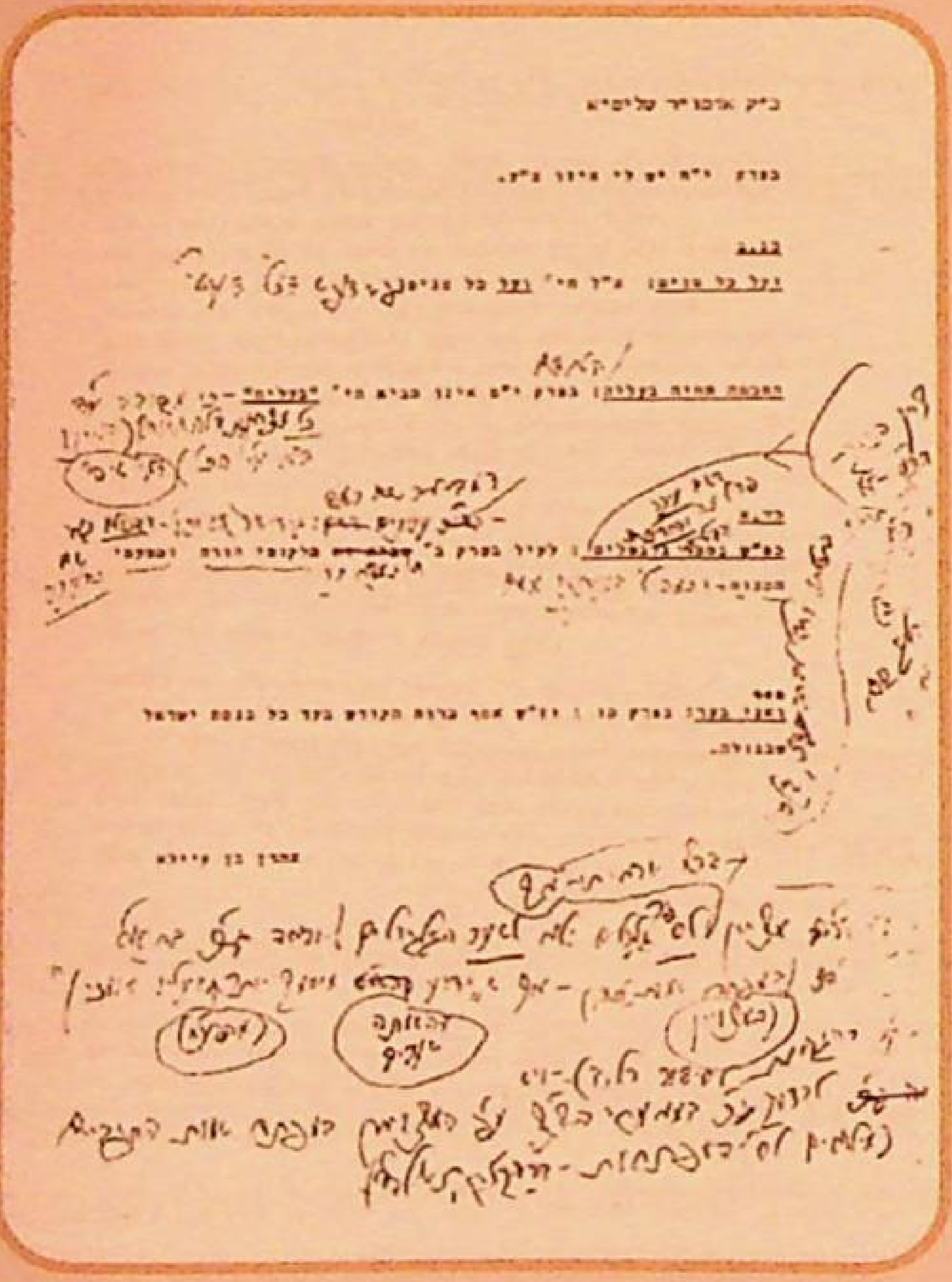

הגהות הרבי בשלבים השונים של עריכת "ליקוט פירושים לתניא"

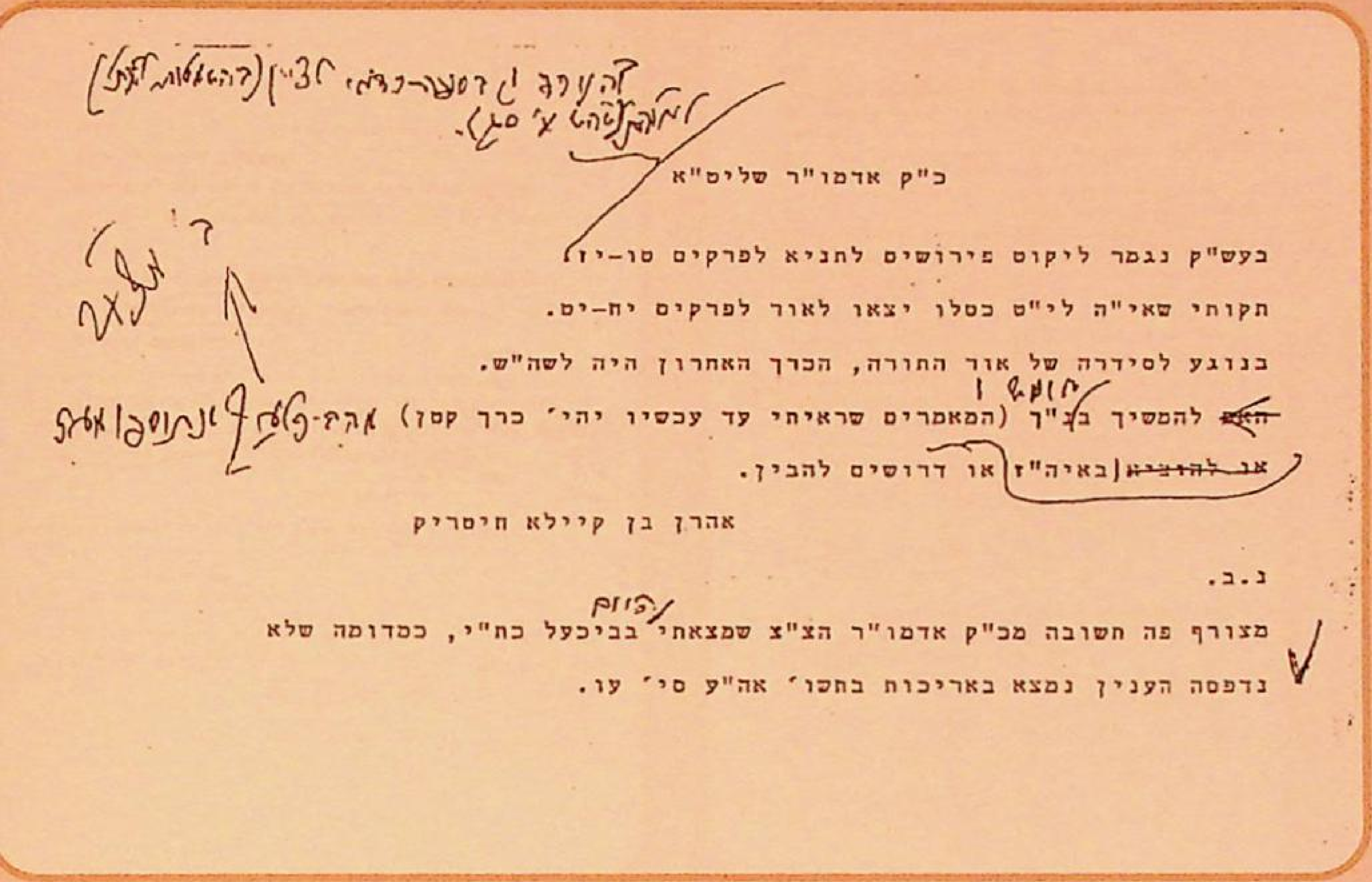
כ"ק אדמו"ר שליט"א

בעש"ק נגמר ליקוט פירושים לתניא לפרקים טו–יז.

תקותי שאי"ה לי"ט כסלו יצאו לאור לפרקים יח–יט.

בנוגע לסידרה של אור התורה, הכרך האחרון היה לשה"ש.

~~האם~~ להמשיך בנ"ך (המאמרים שראיתי עד עכשיו יהי' כרך קטן)

~~או להוציא~~ באיה"ז או דרושים להבין.

אהרן בן קילא חיטריק

נ.ב.

מצורף פה חשובה מכ"ק אדמו"ר הצ"צ שמצאתי בביכעל כת"י, כמדומה שלא

נדפסה הענין נמצא באריכות בתשו' אה"ע סי' עו.

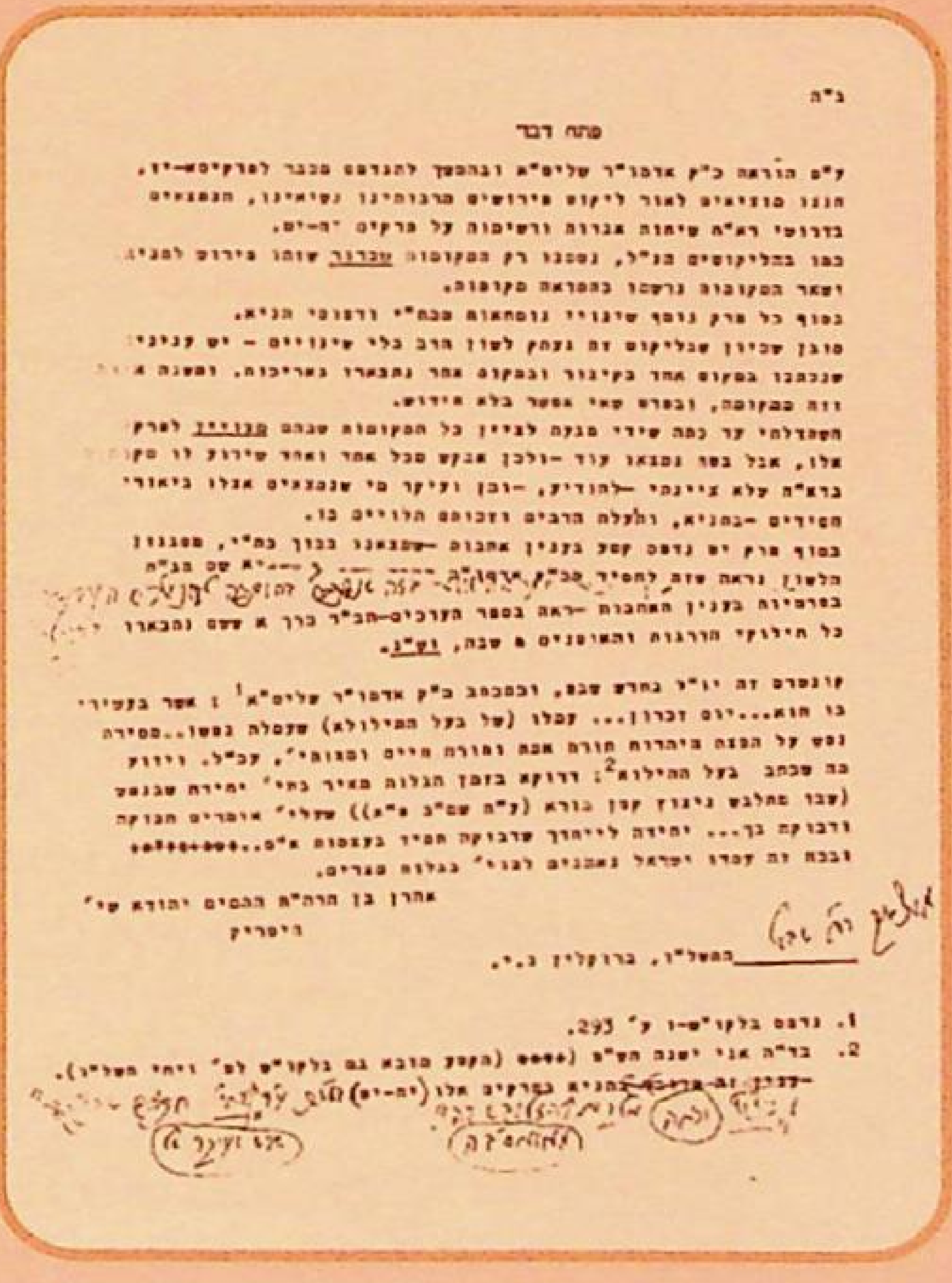
ב"ה

פתח דבר

ע"פ הוראת כ"ק אדמו"ר שליט"א ובהמשך להנדפס מכבר לפרקים טו–יז, הננו מוציאים לאור ליקוט פירושים מרבותינו נשיאינו, המובאים בדרושי רא"ח שיחות אגרות ורשימות על פרקים יח–יט.

כמו בהליקוטים הנ"ל, נסמנו רק המקומות שברור שזהו פירוש לתניא. ושאר המקומות נרשמו בהמראה מקומות.

בסוף כל פרק נוסף שינויי נוסחאות מכת"י ודפוסי תניא.

מובן שכיון שבליקוט זה נעתק לשון הרב בלי שינויים – יש ענינים שנכתבו במקום אחד בקיצור ובמקום אחר נתבארו באריכות, ...

אהרן בן הרה"ח הכהים יהודא שי' חיטריק

1. נדפס בלקו"ש–ו ע' 293.

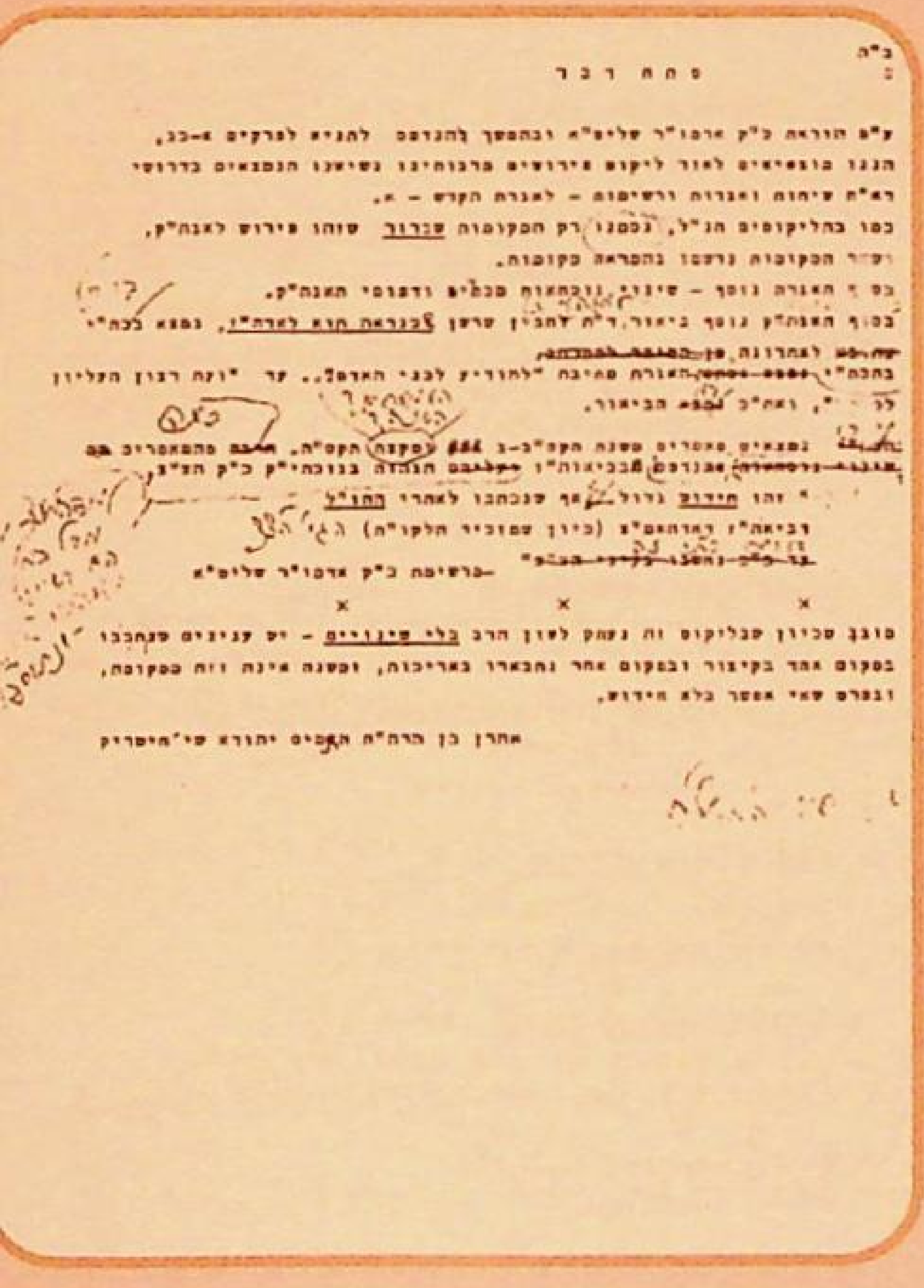
ב"ה

פתח דבר

ע"פ הוראת כ"ק אדמו"ר שליט"א ובהמשך להנדפס לתניא לפרקים א–כב, הננו מוציאים לאור ליקוט פירושים מרבותינו נשיאינו המובאים בדרושי רא"ח שיחות ואגרות ורשימות – לאגרת הקדש – א.

...

מובן שכיון שבליקוט זה נעתק לשון הרב בלי שינויים – יש ענינים שנכתבו במקום אחד בקיצור ובמקום אחר נתבארו באריכות, ומשנה אינה וזה בקיצור, ובפרט שאי אפשר בלא חידוש.

אהרן בן הרה"ח הכהים יהודא שי' חיטריק

הגהות הרבי בשלבים השונים של עריכת "ליקוט פירושים לתניא"

בחודש אלול תשל"ד קיבלתי הוראה להוציא לאור עוד קונטרס עד ערב ראש השנה. כתבתי לרבי שעדיין לא נסדרו העמודים וכו', ועל כך ענה הרבי: "עכ"פ עד הברית", כלומר עד ז' תשרי, יום הברית של הרבי ה"צמח צדק".

כשפרק טו בליקוטי אמרים היה בעריכה, קיבלתי בערב ראש חודש ניסן תשל"ה פתק מהרבי:

1) מתי יוכלו ללמוד בפועל ליקוטים כו' לפרק טו ואילך.

2) אוה"ת שה"ש הנוסף עתה.

באותו זמן קיבלתי פתק נוסף בעניין, בזה הלשון:

הערות כו' לתניא פשוט שמבהיל הקצב ההוצאה לאור אחת לשנה!! וביותר שכשנדמה שאינו שם לב! - יצרף עליו עוזרים מתאימים ובאופן לכ"ד טבת יגמור עד סוף חלק א', לחג הפסח כל חלק ב', ולי"ב תמוז ח"ג ולח"י אלול חלק ד'.

וכנזכר לעיל, בו' מנחם-אב תשל"ה הרבי שלח לביתי מברק בו הוא שואל, "מתי יבואו לכאן הספרים אור התורה שיר השירים כרך שני מוכנים ללימוד בהם, וכן חוברת הבאה של ליקוטי ביאורים לתניא?"...

בכ"א אדר תשמ"ג כתב לי הרבי את הפתק הבא:

1) הלזה יקרא קצב ההוצאה?

2) עפמש"כ בתניא - פשוט שההתעסקות בליקוט עצה למנוב"נ וכו'.

כך גם כאשר הוקלד העמוד הראשון עבור הקונטרס "ליקוט פירושים לתניא" פרק ל"ו ונמסר לרבי, רשם עליו הרבי בתגובה:

מתי יוכלו ללמוד בזה?

עמודים שלמים של ביאורים

עוד סיפר ר' אהרן על מעורבותו הרבה של הרבי בעריכת ה"ליקוט פירושים" על ספר התניא:

למעשה, לא רק תשובות לשאלות קיבלתי מהרבי, אלא לפעמים קיבלתי גם עמודים שלמים של ביאורים שהרבי כתב במיוחד עבור ספר זה.

מכיוון שהרבי הורה להכניס תמצית מהביאורים השונים שיצאו על ספר התניא, פעמים רבות שאלתי את הרבי על פרט זה או אחר, והרבי היה מתקן את הפירוש ומוסיף הרבה. בפרט כאשר היה מדובר בשאלה שהתעוררה אצלי על הענין, או שחשבתי שיש מקום להוסיף ביאור מסויים. את כל הקטעים הללו הייתי מכניס לרבי והייתי מקבל את תשובתו. לפעמים הרבי היה כותב ביאור ארוך, לפעמים מציין להשמיט, ולפעמים ראיתי שהרבי

הרב אהרן חיטריק מגיש לרבי חוברת חדשה של "ליקוט פירושים לתניא" שהוציא לאור
בעת חלוקת הדולרים לצדקה, כ"ב טבת תשנ"ב

פשוט ציין נקודה ליד קטע מסויים. מכך הבנתי שהרבי "תפס" בקטע זה נקודה מסויימת שאחר לא השלים לכתוב, ולכן הייתי משמיט את הקטעים הללו.

סדר זה נמשך עד שנת תשל"ח, ובספר - עד פרק ט"ו. אפשר לומר שעד אז כל החומר עבר הגהה מדוקדקת של הרבי, והרבי הוסיף גם ביאורים רבים חדשים כדי להדפיסם בספר. הרבה פעמים הרבי התייחס לביאורים שכתב במקומות אחרים (כגון ב"שיעורים בספר התניא" וכדומה), הייתי שואל מה הכוונה בביאור זה או אחר, והרבי הוסיף והבהיר את הדרוש ביאור.

לאחר-מכן לא קיבלתי תשובות בצורה מפורטת כל כך, והרבי ענה רק בצורה כללית יותר. כך בנוגע לתשובות בתוכן הענין, אך גם אז היו תשובות רבות של זירוז ועידוד.

גילוי תעלומות חכמה

באחת הפעמים הודיע ר' אהרן לרבי על כך שייתכן שעקב העיסוק בכרך מסוים של אור התורה, תידחה הדפסת החוברת על פרק י"ד.

הרבי שלל את הרעיון במילים חריפות, וכתב:

בע"כ מעניניו!!! ופלא מערער שלמרות שהכריחו אותו מלמעלה ליכנס לחלק הכי יפה: סידור תורת אדה"ז וכו' (וגם כסף גשמי ניתן בעד זה) - לא הכיר ע"ע ולא הגיעו (ראה לקו"ת ר"פ האזינו) כלל וואס חסידות איז והאושר המבהיל (בלי עה"ר): ווי קומען אנשים כערכו להו"ל תעלומות חכמה וכו'?!!

כתבתי מכתב על הנ"ל, והנקודה היתה שבקשתי זמן מנוחה מכל העבודה להתאושש וקיבלתי מענה בזה הלשון:

ע"פ הנסיון בעבר עכ"פ אדרבא - קס"ד זו תשמש אמתלא לדחות כל ההו"ל לעידן ועידנים.

לפנינו מענה נוסף מהרבי לרב חיטריק, מחודש מנחם אב תשמ"ב, בו מזרזו על הדפסת ה"ליקוט פירושים" לתניא:

אמרו חז"ל: יש לו מנה רוצה מאתיים הראה קונסט - ואיפכא מסתברא, מליקוט - א' לחבירו - מכפיל ההפסק שבניהם: באם ילך מחיל חיל בזה - יכנס לאלף השביעי ומתוך שמחה וזריזות וטוב לבב.

כשלושים שנה, משנת תשל"ב עד שנת תשס"א, עסק ר' אהרן במשימת חיים זו של עריכת ה"ליקוט פירושים" לספר התניא, עד שזכה ובא לידי גמר, והספר האחרון בסדרה ייחודית זו ראה אור בס"ד בשנת תשס"א.

בראש מערכת "אוצר החסידים"

פרשיית פדיית הספרים מוורשה

במשך מספר שנים התעסק ר' אהרן לצד מלאכת עריכת הספרים, גם באיסוף תצלומי כתבי-היד של חסידות חב"ד שנמצאו בספריות שונות בעולם.

במיוחד עסק בכך ר' אהרן בשנת תשל"ו, אז נסע בשליחות מיוחדת מהרבי לפדיית והצלת הספרים וכתבי-הקודש של הרבי הריי"צ שנאבדו בפולין בעת הכיבוש הנאצי בשנת ה'ש"ת, ונמצאו לאחר מכן בספרייה הממשלתית בוורשה בירת פולין.

פרטיה של פרשייה עלומה ומרתקת זו, נחשפו על ידי ר' אהרן לראשונה בעת התוועדות ה' טבת "דידן נצח" המרכזית של אגודת חסידי חב"ד העולמית, בשנת תשנ"ט. לפנינו פרטי הדברים כפי שסופרו על ידו:

כבר בשנת תשי"ז הזכיר הרבי את קיומה של ספרייה גדולה בוורשה המכילה את ספרי הרבי הריי"צ, אך עד שנת תשל"ב איש לא ידע היכן היא וכיצד להגיע אליה. הצעד הראשון בתהליך שהביא לאיתורה נעשה בהשגחה פרטית באוטווה בירת קנדה, לאחר שעזבונו של יהודי קנדי ששמו ר' יעקב לואי - אוסף ענק של כתבים עתיקים ביהדות - הועבר לידי ממשלת קנדה על-ידי בניו.

ר' יעקב לואי ע"ה היה אספן ידוע של ספרים עתיקים, שלא חס על ממונו וזמנו כדי להשיגם. כשהיה שומע על עותק יחיד שנותר מספר כלשהו, היה מסוגל לטוס למדינה בקצה העולם כדי להשיגו ולצרפו לספרייתו. אהבתו לספרים התבטאה גם ביחסו אליהם - הוא דאג לשמרם היטב ולכרוך כל עותק באופן הטוב ביותר, בלי להתחשב בעלות וכדומה.

כשר' יעקב לואי הגיע לגבורות, ביקשו מספר ספריות לקבל את ספרייתו - הספרייה הלאומית בארץ-ישראל; ספריית בר-אילן וספריית "ישיבת ר' יצחק אלחנן", ה"ישיבה יוניברסיטי", השתדלו שאוצרו של אביהם יעבור לרשותו.

ברם, מי שזכתה בספרייה הייתה דווקא ממשלת קנדה. במונטריאול קיימת ספרייה יהודית ומנהלה שרצה גם הוא לצרף לספרייתו את אוספו של ר' יעקב, עשה רעש גדול וטען שהיות שהאוסף נמצא בקנדה אסור להוציאו מגבולות המדינה.

בינתיים הוסיף ר' יעקב שנים, ולבסוף העביר את הטיפול באוסף לבניו. הללו החליטו לעשות כל מאמץ להשארת האוסף בקנדה, ובין-השאר הבטיחו להקים בניין מיוחד לאחסונו בתנאי שייקרא על-שם אביהם.

לאחר פטירתו של ר' יעקב מסרו בניו את אוספו לקריית הממשלה באוטווה הבירה, וניהולו עבר לידי ספרנים מפקידי הממשלה, שעמדו מיד על ערך האוסף וביקשו להגדילו. הם פתחו אפוא במאמצים להשיג מיקרופילמים של כתבים עתיקים נוספים ולצרפם לאוסף - מנהג שגור בימינו בספריות גדולות בכל העולם.

מאה אלף עמודים מצולמים

לאחר שלמדו את הנושא, מצאו שברוסיה ובוורשה בירת פולין מצויים כתבים יהודיים מקוריים, שבאותה עת - שנות הלמ"ד הראשונות - אפילו לארץ ישראל לא הייתה אפשרות להשיגם או לצלמם. הם פנו אפוא אל אנשי המפלגה הקומוניסטית בקנדה וביקשו את עזרתם, והללו יצאו לרוסיה והיפנו את בקשתם אל הממשלה הרוסית. ממשלת רוסיה שראתה בבקשה הזדמנות לעשות רווחים, הסכימה להיענות בחיוב, בתנאי שממשלת קנדה תקים ברוסיה מפעל לייצור מיקרופילמים.

ההסכם נחתם, ובעוד ממשלת קנדה מקימה את המפעל, פתחו הרוסים בסחטנות, ודרשו מהקנדים יותר מכונות צילום עבור הזכות לצלם את כתבי-היד. ממשלת קנדה שהוציאה סכומי-ענק על הקמת המפעל הסכימה גם לתנאי זה, ולבסוף, בשעה טובה, יצא שליח רוסי עם המיקרופילמים הראשונים בדרכו לקנדה, אלא שתאוות הבצע הרוסית התעוררה פעם נוספת. השליח הקומוניסטי שעבר בניו-יורק החליט לנסות למכור העתקים של המיקרופילמים גם לגופים יהודיים בארה"ב, ותחילה פנה לספריית סמינר שכטר בניו יורק.

באותה עת עבד בסמינר יהודי ושמו הרב ברומר, וכשעיין במיקרופילמים הבחין שמדובר בצילומים מספרי חסידות. הוא כבר עמד לרכוש את המיקרופילמים, אלא שהנציג הקומוניסטי דרש דולר עבור כל עמוד מצולם, בעוד המחיר המקובל היה 25 סנט, וכיוון שהיה מדובר במאה אלף עמודים מצולמים, הדרישה המוגזמת נדחתה.

העסקן הקומוניסטי פנה אפוא בהצעת המכירה לספרייה בישיבת ר' יצחק-אלחנן, אל הרב אליעזר הורביץ. העסקה לא יצאה לפועל גם כאן. והעסקן הקומוניסטי המשיך בדרכו לקנדה, אך בינתיים דיווח לי הרב הורביץ על תוכני המיקרופילמים, וגם אמר לי שאמר לאותו קומוניסט ליצור קשר עם חב"ד. ניסיתי, אפוא, לאתר את העסקן הקומוניסטי כדי לבדוק בעצמי במה מדובר, אך ללא הצלחה. כששאלתי את הרב הורביץ היכן אוכל למצוא את האיש, אמר לי שהוא נמצא בקנדה אך לא ידע לומר היכן - וכך עבר קיץ תשל"א ללא תוצאות.

הערת הרבי כעבור ארבעים שנה

בחודש טבת בשנת תשל"ב סיפר לי הרב שמחה צירקינד ממונטריאול כי אותו קומוניסט פנה אליו והציע לו לקנות כתבי-יד של חסידות חב"ד.

וכאן הוסיף ידיעה מרגשת: המשפיע הרב גרינגלאס שבדק אחדים מהמיקרופילמים שהובאו מרוסיה, קבע שהצילומים שראה נעשו מכתי"ק של כ"ק אדמו"ר ה"צמח צדק", וכיוון שמדובר באלפי מיקרופילמים, הוא מציע שאבוא ואבדוק אותם בעצמי.

ובכן, נסעתי לקנדה ובדקתי את המיקרופילמים במשך עשרות שעות, ותוך-כדי-כך ערכתי רשימה של גופי הספרים המצולמים וחזרתי עמה לניו-יורק. בינתיים פתח הרב שמחה צירקינד במשא-ומתן עם העסקן הקומוניסטי על רכישת הצילומים, וכשהסכימו על המחיר, שיכנע מספר אברכים ממונטריאול לתרום את הסכום. לאחר ביצוע העסקה הגיע אחד האברכים הללו לרבי לקראת יו"ד בשבט תשל"ב, וכשנכנס ליחידות מסר לרבי את הצילומים.

לקראת פורים באותה שנה, הודיע הקומוניסט לרב צירקינד שיש לו עוד מיקרופילמים, אך הפעם, לדבריו, "יש הרבה יותר". הרב צירקינד חזר וגייס מספר תורמים ובראשם הנדיב הידוע הרב אברהם פרשן ובנו הרב דוב ז"ל, וכך הגיעו גם מיקרופילמים אלה לספריית ליובאוויטש. בהמשך לכך הורה לי הרבי לעבור על המיקרופילמים ולמיינם.

המאמר הראשון שזיהיתי היה המשך המאמרים "מים רבים - תרל"ו" מכ"ק אדמו"ר מהר"ש נ"ע, ובגוף הספר ראיתי קיצורים על המאמרים שנכתבו בידי אדמו"ר הריי"צ וטרם נדפסו. כתבתי על כך לרבי והוספתי שקיצורים אלה טרם נדפסו, וקיבלתי מיד מענה בפתק שנמסר ע"י המזכיר הרב בנימין קליין, ובו נכתב "כמדומה שצריך להיות כתוב בהכת"י מתי המאמרים נאמרו".

מיהרתי לעיין במפתח - רשימת מאמרי הרבי מהר"ש שהרבי ערך בשעתו (נדפס ב"ספר התולדות" אדמו"ר מהר"ש בעריכת הרבי) ובדקתי בו את מאמרי תרל"ו, ואכן מצאתי שחסרים בו רק שני תאריכים. חזרתי ובדקתי במיקרופילמים ומצאתי שמדובר בשני מאמרים שזמן אמירתם כתוב עליהם בגוף כתי"ק בידי כ"ק אדמו"ר מהר"ש.

הרב אהרן חיטריק ז"ל, עם יבדל"ח הרה"ח ר' אברהם שמטוב שי',
בפגישה עם אנשי מימשל בארכיון הספרייה בוורשה, שם הוחזקו ספרי הרבי הריי"צ.
פגישה זו התקיימה בקיץ תשל"ז,
ובחשון תשל"ח הגיעו הספרים חזרה לספריית אגודת חסידי חב"ד בניו-יורק

היה זה דבר מדהים. הרבי ראה את גוף כתב-יד-קודש של ספר המאמרים הזה כארבעים שנה קודם-לכן, וכעבור כל השנים האלה זכר בדיוק מה היה כתוב בגוף הכתי"ק על הגיליון!...

העניין קיבל תאוצה בשנת תשל"ה או תשל"ו, כאשר סטודנט מתלמידי הרב שוחט נסע לרוסיה, וכשחזר הביא עמו כרך שלם של שאלות ותשובות מאדמו"ר ה"צמח צדק". הרב שוחט נסע עם כתב-היד אל הרבי, ומסר זאת לרבי. זו היתה הדחיפה. מאז אותה תקופה, הרבי הקדיש הרבה זמן ומאמצים לאיתור כתבי רבותינו נשיאינו הנמצאים מעבר לים, וכידוע עסקו בכך בעיקר הרב יהודה קרינסקי והרב אברהם שם-טוב.

הוראות ב"גן עדן התחתון" לפני הנסיעה

ההתפתחות הבאה אירעה בחודש מרחשוון תשל"ו, כאשר הרב חדקוב הודיע לי שהוחלט לשלוח אותי לפולין, שאל אם יש לי דרכון בר-תוקף, והורה לי להכין אשרת כניסה לפולין וכרטיסי טיסה לוורשה.

הסידורים נעשו והייתי אמור לנסוע במוצאי שבת. בערב שבת טילפנו אלי מהמזכירות, והמזכיר הודיע לי שהרבי מבקש שאכנס אליו מיד לאחר תפילת מעריב במוצאי-השבת.

מובן שמיד עם צאת השבת המתנתי בהתרגשות ליד חדרו הק', וכשנכנסתי הרבי נתן לי עשרה דולרים, והורה להחליף אותם בפולין בדרך חוקית, וכן את ספר המאמרים "מים רבים תרל"ו" שנדפס שנית באותם ימים, כשהוא מוסיף שאין צורך שאקח עמי את הספר הזה לפולין, ואחר הוסיף הרבי דברים על מטרת השליחות ואמר שכאשר אהיה בוורשה, עלי לאתר את הגניזה החרסונית וכן את מנורת החנוכה של הבעל שם טוב.

אמרתי לרבי שאמנם קראתי על הגניזה החרסונית אך אינני מכיר את צורת הכתבים וכד', והרבי ענה שמכתבי הגניזה מודפסים ב"התמים" וכך אדע מה לחפש. ובאשר למנורת הבעש"ט - מדובר במנורה קטנה, ושמו של הבעש"ט מוטבע עליה.

כשהגעתי לוורשה, הלכתי מיד לספרייה המקומית. הספרן היה אחד ששמו פרופ' הופמן, והצגתי עצמי לפניו כחוקר של כתבי-יד ולראיה הראיתי לו אחד מספריי שיצאו-לאור. פרופ' הופמן הודיע לי רשמית שאין לי כל רשות להיכנס ותירץ זאת בטענות שונות כגון "לא הודיעו לי שאתה מגיע", ואף שניסיתי להתווכח אתו, דבר לא הועיל ונשארתי בחוץ.

באותה עת עדיין לא היה קשר טלפוני חופשי מוורשה לארה"ב, לכן הלכתי מיד לשגרירות האמריקנית לטלפן לניו-יורק. באותם ימים היו צריכים להזמין קו טלפוני 24 שעות מראש, וכשחישבתי מתי אוכל להתקשר, יצא שמדובר בחמש בבוקר לפי שעון ניו-יורק - זמן שיחייב אותי להמתין כמה שעות נוספות. לפי חשבוני הייתי צריך להמתין אפוא שלושים שעות, אך למזלי ההמתנה נחסכה ממני. כעבור זמן קצר בלבד קיבלתי טלפון מהרב קרינסקי וסיפרתי לו על הקשיים.

לאחר השיחה התברר לי שעוד לפני בואי לשגרירות, השגריר לא רק ידע על נסיעתי ומטרתה, אלא אף הפעיל את הקשרים שלו בוורשה, וזמן קצר לאחר-מכן לקח אותי לספרייה. הספרן, שניסה להתנגד גם הפעם, שמע כנראה מהשגריר שיש הנחיות חדשות מגבוה ונאלץ לוותר, אך המשיך לערום מכשולים. תחילה הסכים שאכנס ואסתפק בעיון בקטלוג, אך כאן הסברתי לו שלא אפיק שום תועלת מציון קטלוגי שיש בספרייה כתבי חסידות ודרוש, ולבסוף הסכים שאכנס אך בתנאי שאשב בין שני שומרים ואסתפק בעיון בכרך אחד בלבד.

התיישבתי בין השניים ואמרתי להם איזה מספר אני רוצה (ידעתי איזה לבקש כיוון שלפני הנסיעה עברתי על המיקרופילמים), אך השניים הביאו לי ספר שאינו קשור בחסידות. החזרתי להם את הספר וחזרתי על בקשתי, ואחד מהם יצא להביא את מבוקשי. בבניין הספרייה לא היתה מעלית, ואותו שומר נאלץ לעלות חמש קומות בכל פעם שביקשתי ספר נוסף. בינתיים נעשיתי רעב וטעמתי חתיכת שוקולד, וכשירד נתתי לטעום

גם לו. עתה נתרצה, ובפעם הבאה שעלה לקומה החמישית, הביא כבר חמישה ספרים בבת אחת.

בסוף היום, לפני סגירת המקום, הודעתי להם שבעז"ה אשוב למחרת בבוקר. אמר לי אחד מהשניים ששמרו עלי, שהשוקולד שנתתי להם היה טעים. כשהגעתי למחרת בבוקר נתתי לשניים טבלות שוקולד שהצמדתי לכל אחת מהן כמה זלוטיעס פולניים, והמתת שינה את יחסם אלי מן הקצה אל הקצה. השומר שעלה, הוריד בכל פעם חמישה ספרים בבת-אחת, וכשהפרופסור עזב את המקום בשעה שתיים אחר-הצהריים, זכיתי לחופש פעולה מלא. השומר אמר לי שעכשיו, כשהפרופסור לא נמצא במקום, הוא ייקח אותי לקומה החמישית עצמה, וביקש ממני לשמור זאת בסוד.

כשעליתי למעלה נפתחו לפני אופקים חדשים. ספרי חסידות חב"ד היו מסודרים כולם במקום אחד והדבר הקל עלי מאוד לעבור עליהם, ואכן עברתי על כל אחד ואחד וסיימתי את הבדיקה תוך זמן קצר.

דרישת הרבי לשלם עבור הנסיעה

כשחזרתי לניו יורק הכנסתי לרבי את כל הרשימה והוספתי שכמה מהספרים שצולמו במיקרופילמים חסרו בספרייה.

בין הספרים שראיתי היה גם ספר המאמרים תרכ"ה מכ"ק אדמו"ר מוהר"ש, וכשעברתי עליו, מצאתי בדף האחרון צוואה שכ"ק אדמו"ר ה"צמח צדק" כתב לבנו האדמו"ר מוהר"ש. כששני השומרים הסיחו ממני את דעתם, הוצאתי את הצוואה מהספר ונטלתי אותה עמי, ועתה מסרתי אותה לרבי. הרבי שאל אותי אם עשיתי לעצמי העתק מהצוואה, ואמרתי שעשיתי. הרבי הוסיף ושאל אותי מספר שאלות, ולבסוף שאל אם קיבלתי את הוצאות הנסיעה. עניתי ששילמתי את ההוצאות מכיסי וקיבלתי על עצמי לראות בהן צדקה. ענה לי הרבי שחמיו הרבי הריי"צ לא גרס כך, כדי שאדם שמבקשים ממנו טובה ומשלם הוצאותיה מכיסו, לא יחשוב שיצטרך לשלם הוצאות כאלה גם בפעם הבאה, לכן הרבי עומד על כך שהוצאותיי ישולמו.

למחרת קיבלתי טלפון מהרב חדקוב בעניין ההוצאות ואמרתי גם לו שהכסף יהיה לצדקה. ענה לי הרב חדקוב שנצטווה לשלם לי, ואחר ביקש שאכנס אליו והוא ייתן לי את הכסף, "ואתה מצידך תעשה בסכום כהבנתך".

בהמשך, בעיקר בשנים תשל"ו-ז, טיפלו בספרים אלה הרב שם-טוב והרב קרינסקי - פרשה שנתארכה עד כדי כך, שאפשר לכתוב אודותיה ספר שלם, וסופה שבשנת תשל"ח הגיעו הספרים לידי הרבי, כידוע ומפורסם.

עד כאן מתיאורו של הרב חיטריק על פרשייה מרתקת זו.

תנופה חדשה בהדפסת ספרי רבותינו נשיאינו

ב"ה. סיום שנת היובל הא'

ספרי — אוצר החסידים — ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

היכל שמיני | שער ראשון

ספר המאמרים

— קונטרסים —

מכבוד קדושת

אדמו"ר יוסף יצחק

זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

כרך שלישי

(כולל הקונטרסים: צט. קא—קו. קי. קיח. קכב)

הוצאה חדשה עם הוספות

יוצא לאור על ידי מערכת

"אוצר החסידים"

770 איסטערן פארקוויי — ברוקלין. נ. י.

שנת חמשת אלפים שבע מאות שלשים ושבע לבריאה

שנת השבעים וחמש להולדת כ"ק אדמו"ר שליט"א

שער "ספר המאמרים קונטרסים" שהרב חיטריק קיבל מהרבי עבור שליחותו לוורשה. בשער הקונטרס כתב הרבי בכתי"ק "ב"ה. סיום שנת היובל הא'", וחתם את חתימת יד קדשו

בעקבות פדיית כתבי רבותינו נשיאינו מהספרייה בוורשה בשנת תשל"ח, הורה הרבי לייסד מכון של עורכים ומתעסקים בהוצאה לאור שעל-ידי מערכת הוצאת הספרים קה"ת, ולפתוח בתנופה חדשה בהדפסת ריבוי ספרי החסידות של רבותינו נשיאינו אדמו"רי חב"ד. בה בעת הורה הרבי כי הרב אהרן חיטריק יעמוד בראש המכון.

תפקידים רבים היו לה למערכת ההוצאה לאור של ספרי החסידות, החל מקטלוג ועריכת מאמרי החסידות של נשיאי חב"ד שבמאות כתבי-היד שבספריית ליובאוויטש, דרך בירור הנוסחאות השונות, ועד לסידורם הסופי לדפוס בתור ספרי מאמרים, בעיטורי מראי-מקומות, הערות ומפתחות וגם בעריכת הקדמות וסקירות ועוד.

מאז, בעידודו של הרבי, גדלה והתפשטה מערכת ההדפסה של הוצאת הספרים קה"ת למאות רבות של ספרים וקונטרסים.

ר' אהרן עמד בראש צוות ההוצאה-לאור האמורה, אך בה בשעה, על-פי הוראת הרבי, התרכז בהמשך עריכת ה"ליקוט פירושים" לספר התניא.

גם בעומדו בראש המכון, ובתוך התעסקותו בעריכת ה"ליקוט פירושים" לתניא, הוא לא חדל מעריכת ספרים נוספים ואף התמסר להדפסת מהדורות חדשות של ספרי היסוד "תורה אור" ו"לקוטי תורה" וכן ספר החקירה ל"צמח צדק" וספרים רבים נוספים שתקצר היריעה מלפורטם.

דרישה לעבודה "בכל מאודך"

עדות מרתקת על מעורבותו של הרבי בעריכת הספרים בתקופה זו, מופיע בראיון שהעניק ר' אהרן בשנת תשנ"ב, עם חברים נוספים ממערכת "אוצר החסידים", לשבועון "כפר חב"ד", בקשר עם הופעת גיליון החמש-מאות של העיתון.

וכך סיפר ר' אהרן:

כל עבודת עריכת הספרים נעשתה על פי הוראות והדרכות מדוקדקות מהרבי. הרבי קבע את סדרי העבודה, איזה כרך מספרי רבותינו להוציא קודם, והרבי גם הדריך על כל צעד ושעל בעבודה עצמה. לדוגמה, הרבי בירר ספיקות על מאמרים מסוימים, האם הם מה"צמח-צדק" או לא, ולימד אותנו איך קובעים בזה.

גם בכרכים המאוחרים יותר, הרבי היה משתתף בפועל במלאכת העריכה. הרבי עבר על חלקים רבים מהחומר, הוסיף הערות וכיוצא בזה.

במשך השנים זכינו ב"ה להרבה תשובות מהרבי בכתב, אבל בדרך כלל שאלנו בעל פה. הייתי נותן למזכיר הרב גרונר את ה'ביכל' של כתב היד, מניח סימן במקום שבו הייתה השאלה, והוא היה שואל את הרבי בעל פה. הסדר הזה נוצר כתוצאה מהעובדה, שקשה לתמצת בפתק קצר שאלה שתדרוש תיאור כתב היד וכו'. גם צילום לא היה דבר פשוט באותם הימים. כדי לצלם דף היה צריך להשתמש במכונה שמצלמת על נייר מיוחד.

יצוין, כי הרבי היה לא רק "נאה דורש" מאתנו, אלא גם "נאה מקיים" בעצמו. על כל שאלה ששאלנו ענה מיד. לפעמים בו במקום ולפעמים למחרת. מעולם לא קרה שחיכינו למענה יותר מעשרים-וארבע שעות. ותמיד היה מצויין על הפתק "מהיר".

הרבי תבע מאתנו "בכל מאודך", מאוד שלך. כשהרבי היה רואה שאנחנו משתדלים באמת, הוא היה נותן לנו את הזמן המספיק. הייתה תקופה שבכל יום שישי הכנסתי אל הרבי בצורה מסודרת את מה שהספקתי לערוך באותו שבוע, והרבי ראה כיצד הדברים מתקדמים בקצב מתאים. הכנסתי בכל שבוע פחות או יותר אותו מספר עמודים, ובאותה תקופה הרבי לא כתב לי אף מילה של זירוז. רק כשהיה עיכוב כלשהו, היה זירוז מהרבי.

הרבי גם הורה במפורש שאפילו ההידור החיצוני לא צריך להיות פחות בגלל הזריזות בהוצאת הספר. הסיבה לכך שהרבי תמיד היה מזרז את השלמת הספר היא בגלל השיקול,

השלמת ספרי אדמו"ר הצמח צדק

מענה הרבי על שאלת הרב חיטריק האם להתחיל להכין לדפוס את מאמרי אדמו"ר האמצעי, שיקיף עשרה כרכים:

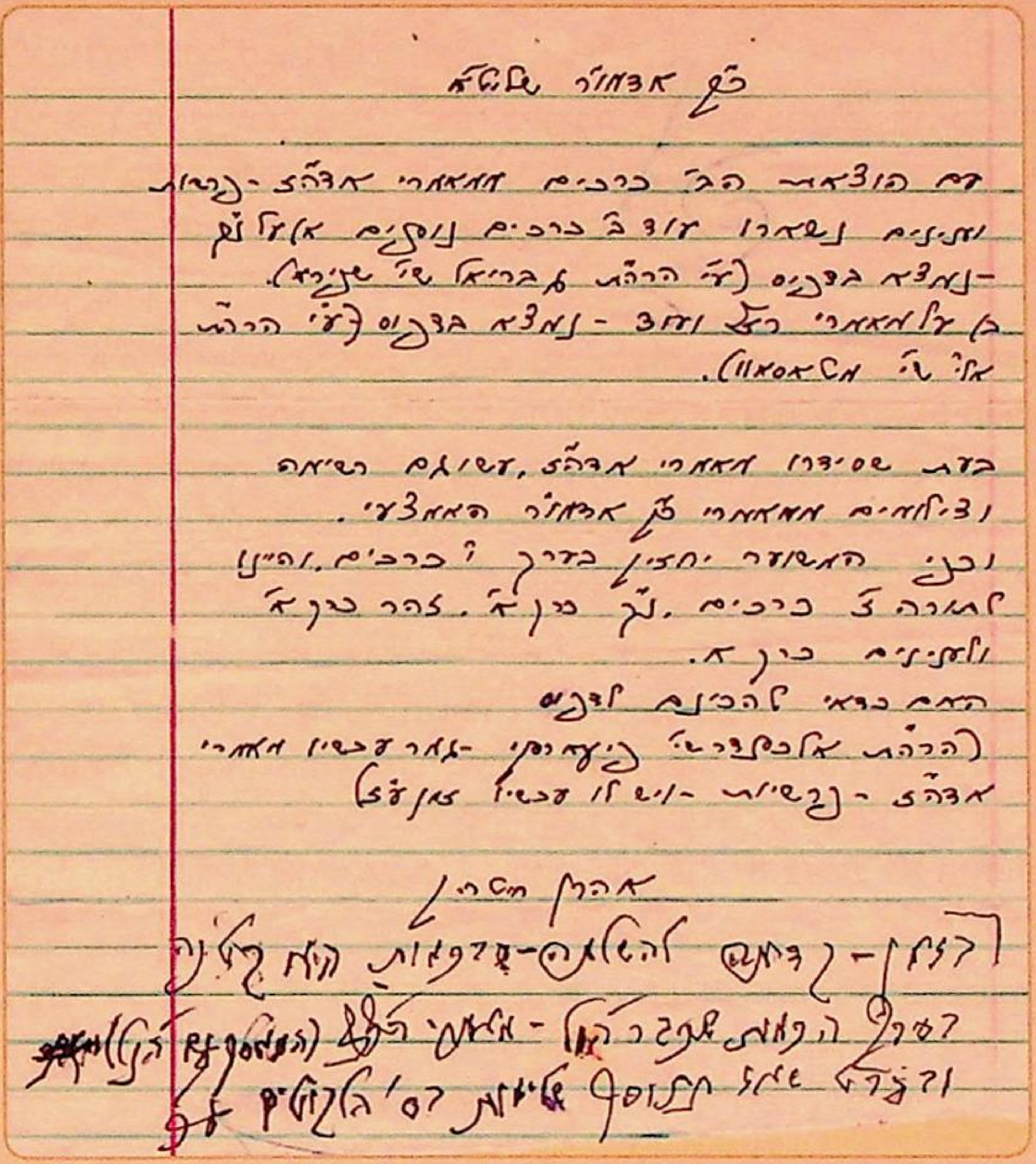

בזמן - קדימה להשלמה - שבכמות היא קטנה בערך הכמות שכבר הו"ל [=הוצא לאור] - מאמרי הצ"צ (המאסף גם הנ"ל) ובפרט שאז תתוסף שלימות בס' הלקוטים ג"כ [=גם כן].

מראי מקומות לליקוטי תורה

בחודש אדר ראשון תשד"מ הופיע בעריכת הרב חיטריק מהדורה חדשה של ה"לקוטי תורה" בתוספת ציונים ומראי מקומות.

בהתוועדות ש"פ תשא, שושן פורים-קטן תשד"מ, התייחס הרבי בהרחבה למהדורה חדשה זו ומעלתה (תורת מנחם התוועדויות תשד"מ חלק ב עמוד 1105 ואילך), ובין הדברים דיבר אודות המראה-מקום הראשון המופיע בספר, "ראו כי: נאמרה בשנת תקס"ה - ראה אוה"ת משפטים ע' ג'טז: ביאור ע"פ ראו . . בשלח תקס"ה. היום יום ע' כ" -

ואמר, כי "בענין הראשון שמציינים למקומות נוספים בדא"ח שבהם מבואר ענין זה - עיינתי במקום המצויין, ולא מצאתי דבר! ובודאי נפלה טעות כו'":

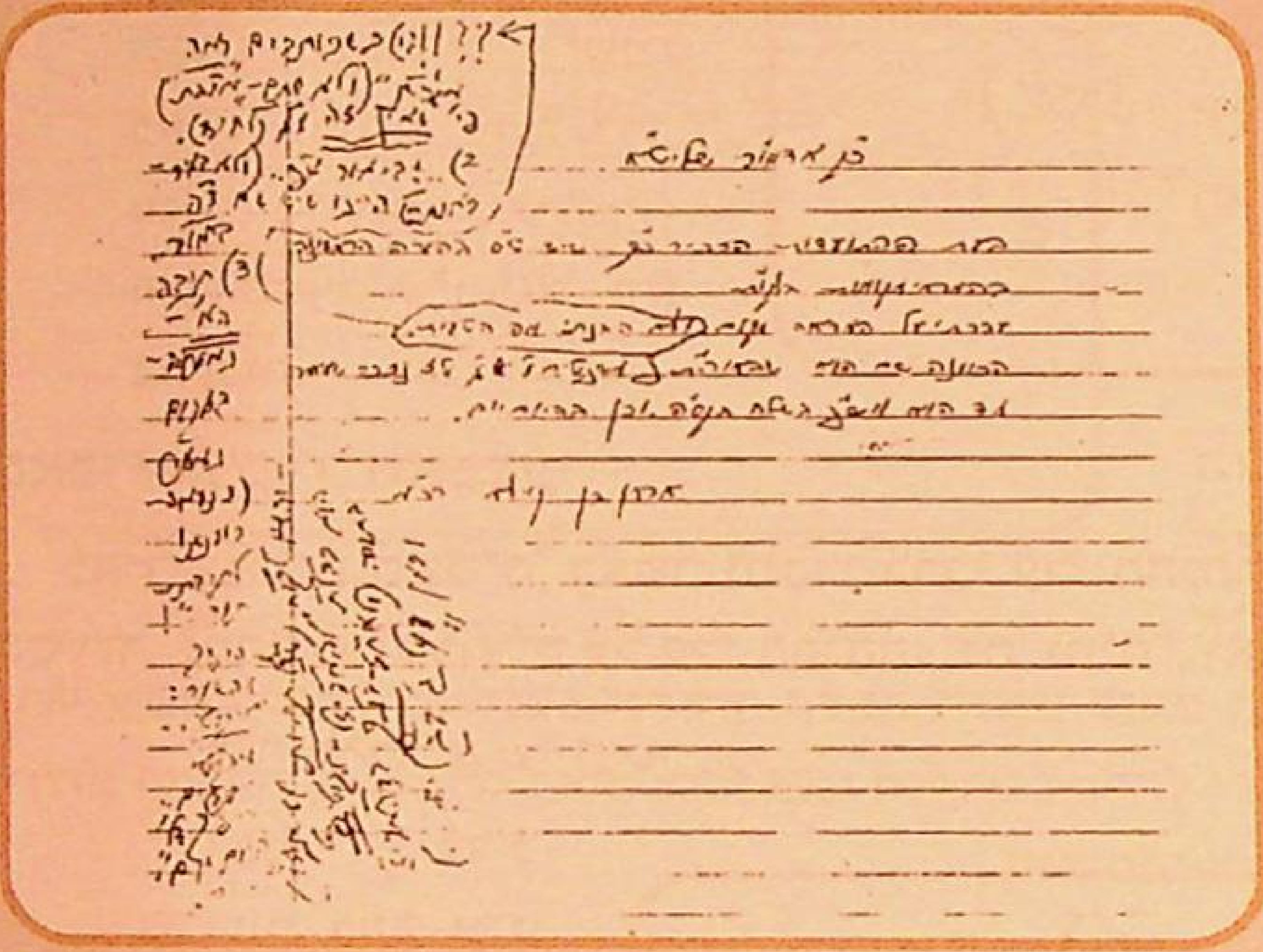

לאחר השבת כתב הרב חיטריק לרבי בעניין זה:

"בעת ההתוועדות הזכיר כ"ק שיש ט"ס בהערה הראשונה בהמראי מקומות בלקו"ת. עברתי על המראה מקום ולא הבנתי מה הטעות. הכוונה שם הוא שבאוה"ת משפטים ע' ג'טז נזכר שמאמר זה הוא מש"פ בשלח תקס"ה. וכן בהיום יום".

הרבי סימן בעיגול את התיבות "ולא הבנתי מה הטעות", וכתב:

??!! (1) כשכותבים "ראה אוה"ת" (ולא סתם - "אוה"ת") פי' שאין זה מ"מ (לחוד).

2) : . . ביאור ע"פ . . (ולא במירכאות -) היינו שיש שם ד"ה ביאור . .

3) תיבה הא' - נאמרה - במקום נאמר

(כנראה - כוונתו לתיבת ". . תורה"! היפך דהשער: ליקוטי . . ליקוטי אמרים . . והיפך דל' "היום יום". ועוד.

- והשם לקו"ת (שצ"ל תורות - לשיטתי') הוא כבל"ת להאריז"ל - לקוטי פי' בתורה (ולאח"ז - בנ"ך בדהאריז"ל וכאן "ועל ג' רגלים").

שגם אם הספר יתעכב עוד שנה הרי יגיע כתב נוסף, ויש דרגה מסוימת של שלימות שאי-אפשר להשיגה.

פעמים רבות, במהלך הכנת הספרים לדפוס, גילה הרבי טעויות והעיר עליהן לעוסקים במלאכה. כך למשל, קיבלתי פעם את הפתק הבא:

להר"א שי' חיטריק

ד"ה [=דיבור המתחיל] כל מחלוקת כו' - שנמצא גם במאמרי אדמו"ר מהר"ש - כו"כ [כמה וכמה] מאמרים ישנם כאלה (ועד"ז [ועל-דרך זה] בדורות שלפניו) ורק להעיר ע"ז [על זה] בהערות.

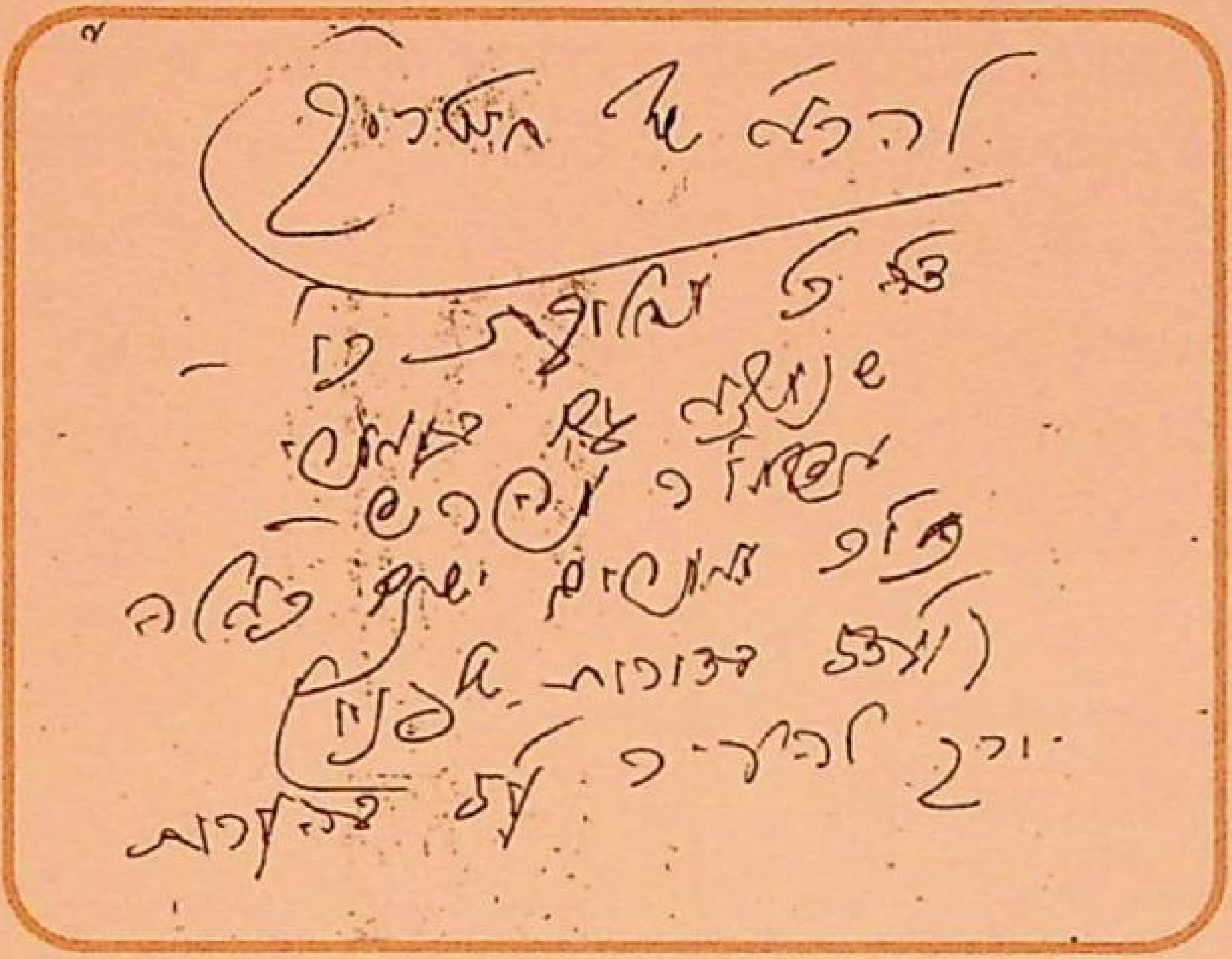

מאמרי אדמו"ר האמצעי

בחודש חשוון תשמ"ה, כאשר נמסרו לרבי עלי ההגהה של הספר "אור התורה" על הסידור, כתב הרבי בכתי"ק על עלי ההגהה: "נת' ות"ח", ואחר זה הוסיף:

ב"ה. להרר"א שי' חיטריק

לפני <u>כו"כ</u> שבועות כתב ע"ד ההו"ל דכתבי אדהמ"צ, ובאתי לעורר ולעורר וכו':

א) אשר ט' ויו"ד כסלו - ימים זכאין דהנ"ל.

ב) דוקא אדהמ"צ הוסיף על שלפניו ושלאחריו (דנשיאי חב"ד)

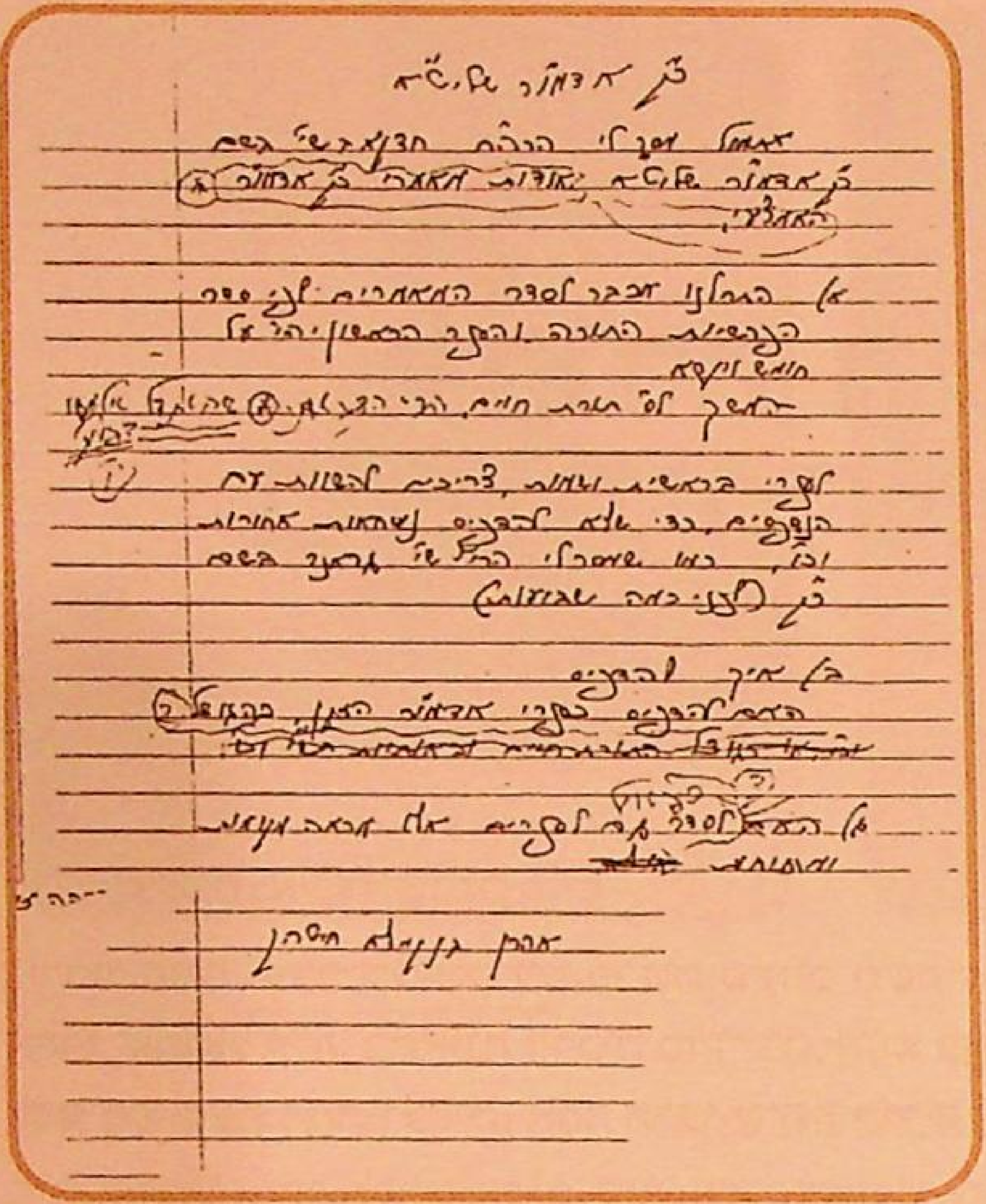

בכל מיני השתדלויות שילמדו מאמריו בפועל וד"ל.

ואכן, אחרי קבלת מענה זה יצאו לאור כעשרים כרכים של ספרי "מאמרי אדמו"ר האמצעי", ועוד מהדורות מורחבות ומתוקנות של שאר ספרי אדמו"ר האמצעי.

כך פעל הרב אהרן חיטריק במשך יובל שנים ללא לאות, במסירות, בכישרון רב ובהתמדה בלתי מצויה כדי להוציא את ספרי רבותינו נשיאינו.

ואכן מאמציו נשאו יבול גדול ומרשים המונה עשרות רבות של ספרים וקונטרסים, מאמרים ומחקרים בספרי חסידות חב"ד וגם שורה של עבודות נכבדות מאוד בשדה הספר התורני ב'נגלה'. והכול בהצנע לכת ומבלי לבקש גדולה לעצמו, בלי להלך בגדולות ונפלאות, כיאה לחסיד בן חסידים מדורי דורות שאין לו בעולמו אלא רבי וחסידות.

עבודת הקודש בשנותיו האחרונות

בנו הת' שמואל חיטריק ז"ל

בכ' תמוז, ערב שבת קודש פרשת פינחס תשמ"ז, נקטף בדמי ימיו בנו הצעיר של ר' אהרן, שמואל ע"ה, בתאונת דרכים מחרידה, והוא בן י"ז שנה בלבד. בשבת קודש הסמוכה לפטירתו בעת ההתוועדות, אמר הרבי שיחת קודש אודות אירוע מחריד זה.

סמוך ל'שלושים' לפטירתו הטראגית, נכתבו בשבועון "כפר חב"ד" שורות זיכרון עליו ועל בן-דודו התמים לייבל כהן ע"ה, שנספה אף הוא בתאונת דרכים אך מספר שבועות קודם לכן:

בבית העלמין היהודי בקווינס, צעדים מספר מהציון הק' של אדמו"ר הריי"צ זצ"ל, טמונים זה לצד זה שני 'תמימים' - הת' לייבל כהן ז"ל והת' שמואל חיטריק ז"ל.

'תמימים' במחשבה, 'תמימים' בדיבור, 'תמימים' במעשה. את כל אישיותם במשך שליחותם הקצרה בעלמא הדין מבטאת יותר מכל המילה 'תמים'.

לא חלפו שלושה שבועות מאז התייחדנו עם זכרו של לייבל ז"ל, ושוב אנו חוזרים אל בית-החיים לאחר הקמת המצבה להת' שמוליק ז"ל. אתה מרגיש, כביכול, כמין נוזל צורב בגרונך, כשאתה מביט במצבה, וליבך מסרב להאמין שאתה רואה אחרי השם שמואל את המילה ז"ל ולא שיחי'.

הצער לא יתואר, הפצע עדיין לא הגליד - ואתה מתקשה לסבול את הכאב, מנת-חלקו של כל אחד מאתנו, אתה חש שנוצר מין חלל ריק, המורגש אצל כל המשפחה, אצל ידידים ואצל כל מכריו וחבריו ה'תמימים' שיחיו.

הרב אהרן חיטריק עם שנים מנכדיו

הרב אהרן חיטריק נושא דברים בשמחה משפחתית, לצד אביו הרב יהודא

"רוח הבריות נוחה הימנו", הפנים המחייכות שתמיד הקדימו לך ברכת שלום עם חיוך לבבי, שמוליק שתמיד דאג לשלומך, שבדרך קבע היה מוכן לעזור לך, ושתמיד היה 'נחשון' לכל דבר שבמצווה - איננו.

שמוליק ז"ל שימש דוגמה חיה לאהבת ישראל. כלל גדול זה היה חלק בלתי נפרד ממעשיו היום-יומיים, אהבת חינם ניכרה בו בכל מעשה ודיבור.

כמאמר רז"ל "הווי גולה למקום תורה", עזב שמוליק ז"ל את משפחתו וידידיו ונסע ללמוד בישיבת "אור אלחנן - חב"ד" אשר בקליפורניה, שם הצטיין בלימודיו והיה מבחירי התמימים. בחדרו עדיין תלויות תעודות הצטיינות מה'חדר' שבו למד.

זמן קצר לאחר שנכנס לישיבה יזם והקים ספרייה שבה השקיע את כל מרצו וכוחו, ובזמנו הפנוי מחוץ לסדרים. הספרייה הלכה וגדלה, כששמוליק ז"ל חוקר ודורש אצל הבחורים, אילו ספרים חסרים להם ואילו ספרים מעניינים אותם במיוחד. ידו לא נחה ולא שקטה, ואף בזמנים שהפרוטה לא הייתה מצויה בקופת הספרייה, דאג הוא להמציא את החסר.

בימי 'בין הזמנים' היה תמיד חוזר הביתה עם בחור או שניים והיה דואג להם כאחים. "האם משום שמשפחתם אינה חיה בניו יורק אין להם זכות לראות את הרבי"? היה תמה. אצלו הם הרגישו תמיד בבית.

הרב אהרן חיטריק עם אביו הרב יהודא והרב אהרן יעקב שוויי, זכר כולם לברכה

האחים הרב אהרן והרב צבי הירש חיטריק

הרב הראשי לישראל הרב ישראל מאיר לאו, בעת "ניחום אבלים" אחרי פטירת הרב אהרן חיטריק אחיו של ר' הירשל, מר-חשון תשע"ב. נראים גם הנכדים שניאור זלמן פיקרסקי ויצחק לרמן

מספר חברו הת' י.ג.: "מידת אהבת-ישראל הייתה ה'זהיר טפי' של שמוליק ז"ל. קרה שחליתי והייתי רתוק למיטה לתקופה ממושכת. במשך כל אותם ימים טיפל בי שמוליק ז"ל בצורה נפלאה, הוא רץ לרופאים, דאג לי לתרופות ונהג והתייחס אלי כאילו הייתי אחיו".

ועוד סיפר המשפיע שלו, הרב ט.: "היה זה בה' טבת, ומובן שישבנו יחד והתוועדנו. הנקודה המרכזית שעליה נסבה השיחה הייתה הוספה בלימוד התורה וקבלת החלטות טובות. בימים הבאים ניכרה בו הרצינות שבה קיבל את ההחלטות, שיושמו על הצד הטוב ביותר".

שלושים יום חלפו. נראה שזה קרה אתמול. עדיין עומדים אנו נבוכים והמומים למול טרגדיה איומה זו.

אמר פעם כ"ק הרבי הריי"צ נ"ע, כי עונש אינו ניתן לאיבר שבו בוצע מעשה רע, כי אם דווקא הפנים חוטפות את הסטירה...

יהי זכרו ברוך.

פעולותיו קיימות לעד

בשנותיו האחרונות חלה הרב אהרן, אך למרות מחלתו השתדל ככל יכולתו להמשיך בעבודת הקודש בהוצאת ספרי ליובאוויטש. בכֹל רגע פנוי, אפילו בהיותו בבית הרפואה, ביקש מבני משפחתו להביא לו ספרי חסידות הנחוצים לצורך עבודתו.

גם בימיו האחרונים מתוך מיטת חוליו, לא פסק הרב אהרן בסידור לדפוס של מאמרי רבותינו, כאשר ידידו ועמיתו יבדל"ח הרב גבריאל שפירא מסייע לו בעבודה זו, ביחד עם משפחתו הכבודה שהיו לו לעזר רב בעת חולשתו.

ביום חמישי כ"ט תשרי תשע"ב השיב הרב אהרן חיטריק את נשמתו ליוצרה.

הרב אהרן השאיר משפחה לתפארת. זוגתו מרת סלווה שתחי', בנו הרה"ח ר' צבי הירש שי', בתו מרת רחל ובעלה הרב נחום גרוס ומשפחתה שי', לאורך ימים ושנים טובות.

בפטירתו של הרב אהרן חיטריק אבדה דמות מופת תורנית חסידית, אך פעולותיו הברוכות לגילוי תורתם של ראשונים כמלאכים ושל רבותינו נשיאינו חב"ד לדורותיהם, ימשיכו לנצח לזכות את הרבים, ולהצמיח גידולי גידולין של תורה ומעשים טובים, ולזרז את קיום הייעוד "אימתי קאתי מר - לכשיפוצו מעיינותיך חוצה", תיכף ומיד ממש.

בשורת הגאולה על-ידי יוסף

ליקוטי שיחות חלק ג עמוד 831 (בתרגום ללה"ק)

מתוך שיחת הקודש שאמר הרבי בברית המילה
של הרב יוסף יצחק חיטריק,
ראש חודש כסלו תשי"ב

א. בסיום פרשת ויחי מספרת התורה, על בשורת יוסף לישראל על הגאולה "ואלקים פקד יפקד אתכם והעלה אתכם מן הארץ הזאת גו'". הן הירידה למצרים באה על ידי יוסף: בגללו באו יעקב ובניו למצרים, והן היציאה ממצרים באה על ידי יוסף: הוא השמיע את הבשורה ונתן את הסימן[1] ולא סימן גרידא - אלא גם את הכח[2] שיהיה "והעלה אתכם מן הארץ הזאת".

כדי להבין את שייכות גלות מצרים ויציאת מצרים ליוסף, יש להקדים (ביאור) מעלתו של יוסף, שבכמה ענינים עמד בדרגא נעלית לא רק מאחיו השבטים כי אם גם מיעקב אבינו. שמשום שברוחניות היה - בענינים הנ"ל - נעלה מהם, היה[3] גם בגשמיות במקום מלך, והשבטים ויעקב השתחוו לו, כפי שנראה קודם בחלום יוסף ואחר כך נתקיים בפועל: השבטים - רבות פעמים[4] - וכן יעקב, כמסופר בתחילת הפרשה "וישתחו ישראל על ראש המטה".

שהרי כל הדברים ואירועי העולם הגשמי משתלשלים ונובעים מן הדברים והמאורעות ברוחניות. ובפרט בנוגע לחיי האבות והשבטים, **שכל** חייהם היו רוחניות - כדברי אדמו"ר הזקן בתניא[5]: "שחיי הצדיק אינם חיים בשרים כי אם חיים רוחניים שהם אמונה ויראה ואהבה" - הרי ודאי שכל הקורות אותם בגשמיות, גם זאת שיעקב והשבטים השתחוו ליוסף, הוא משום שברוחניות עמד יוסף במדריגה נעלית מהם.

ב. בענין מעלתה של מדריגת יוסף, לגבי דרגת השבטים והאבות, מבואר באריכות בתורת החסידות, שהאבות והשבטים היו "רועי צאן", והתנזרו מעניני העולם העלולים להפריע להם בעבודתם; אבל יוסף היה משנה למלך, תפקיד הקשור עם טרדות גדולות ביותר, ובפרט במצרים, הנקראת "ערות הארץ"[6] - ואף על פי כן לא הפריע הדבר ליוסף לעמוד באותה שעה בתכלית הדבקות לאלקות.

זהו גם הטעם לכך שהתורה מספרת[7]: "ויכר יוסף את אחיו **והם לא הכרוהו**", משום שלא תיארו לעצמם שאפשרי הדבר שאותו משנה למלך יהיה יוסף הצדיק, שכן לפי סדר העבודה הרי "עולם" מהווה סתירה לדביקות באלקות (עוד יש לפרש: "והם לא הכירוהו" - לא היתה להם כל הכרה

1. תרגום יונתן (ויחי נ, כח). תנחומא פ' שמות כד.
2. עיין ד"ה לך - תרכ"ז.
3. תו"ח ויחי קג, סע"ב. לעיל ע' 81 ובהמצוין שם.
4. ה' פעמים (ב"ר פפ"ד, יו"ד).
5. אגה"ק סכ"ז.
6. בראשית מב, ט. וראה פ"א ד.
7. בראשית מב, ח. תו"ח ויחי קד, ד (כפירוש הראשון). תו"א קג. (כפירוש שבהחצע"ג).

במדריגה כה גבוהה כפי שהיתה מדריגתו של יוסף הצדיק).

על פי זה יש לבאר את הכתוב[8]: "אלה תולדות יעקב יוסף", "תולדות יעקב הם הגילויים של יעקב, שיעקב ועניניו היו באצילות, ויוסף המשיכם והורידם לעולמות בי"ע עד לעולם הזה הגשמי. ודוקא יוסף היה מסוגל לעשות זאת, שכן מדריגתו היתה - בענין זה - נעלית יותר ממדריגת יעקב, על כן היה יכול לרדת למקום תחתון יותר, כפי הכלל[9]: "כל הגבוה גבוה ביותר יורד למטה מטה יותר".

כלומר אף ש"אין קוראים אבות אלא לשלשה"[10], היינו שרק שלשה אלה, אברהם יצחק ויעקב היו "אבות" שכל אחד מהם פעל **בכל אחד** מישראל, להמשיך אלקות על ידי מדה מיוחדת: אברהם על ידי חסד, יצחק - גבורה ויעקב - תפארת (רחמים); הנה יוסף, לא פעל ענין **חדש**, היו אלו "תולדות יעקב", הוא החדיר בעולם את ההמשכות של יעקב - "בחיר שבאבות"[11] (שמדתו, תפארת, היא קו האמצעי בין חסד לגבורה, הכוללת את שתיהן). אבל זה עצמו, שיוסף היה יכול להוריד את ההמשכות של "בחיר שבאבות" למטה מטה, הוא משום שהוא עצמו היה גבוה גבוה ביותר.

ג. על פי זה גם יובן מה שכתוב בזוהר[12] ששלשה רגלים הם כנגד שלושת האבות: פסח כנגד אברהם, בו נאמר[13] "לושי ועשי עוגות"; שבועות כנגד יצחק, שלכן היתה התקיעה במתן תורה בחג השבועות בשופר[14], מאילו של יצחק[15], וסוכות כנגד יעקב, בו נאמר[16] "ולמקנהו עשה סוכות", הפעם הראשונה בו מופיע בתורה ענין סוכות, ושמיני עצרת שייך ליוסף[17], כי כמו שאצל יוסף נאמר "אלה תולדות יעקב יוסף", שיוסף הוא המשך ליעקב, כך שמיני עצרת הוא המשך של חג הסוכות.

בשמיני עצרת ישנם שני דברים מנוגדים: הוא[18] "רגל **בפני עצמו**", שלכן מברכים שהחיינו בשמיני עצרת (שלא כמו שביעי של פסח, שאין מברכים בו שהחיינו, משום שאינו יום טוב נפרד מחג הפסח); ומאידך, הוא נקרא "שמיני עצרת", המשך לחג הסוכות.

כי הקשר של שמיני עצרת לסוכות - דומה לקשר של יוסף הצדיק עם יעקב. אף יוסף הוא המשך של יעקב, כי כאמור, הוא ממשיך למטה את עניני יעקב, אבל זה גופא שהוא מסוגל להוריד את ההמשכות העליונות של יעקב למטה, הרי זו מעלה

8. בראשית לז, ב. וראה ביאורה"ז ר"פ ויחי (ל, א ואילך). אוה"ת ד"ה פורת יוסף (שפו, א) ובכ"מ.
9. נתבאר בארוכה בשערי אורה ד"ה יביאו לבוש מלכות פי"ב ואילך ופל"ב ואילך.
10. ברכות טז, ב. וראה תו"א ר"פ וארא
11. ש' הפסוקים תולדות כז, כה. ראה ג"כ ב"ר פע"ו, א. זח"א קיט, ב. קמז, ב. ולעיל פ' ויצא.
12. ח"ג רנז, ב. טור או"ח סי, תיז בשם אחיו (הובא במנורת המאור (לר"י אלנקוה) ח"ב הלכות ר"ח).
13. בראשית יח, ו.
14. שמות יט, יט.
15. פדר"א ספל"א, הובא ברש"י שמות יט, יג. מדרש אגדה בראשית כב, יג. וראה ד"ה שובה תרמ"א (בהמשך יונתי תר"ם).
16. בראשית לג, יז.
17. זח"א רח, ב.
18. סוכה מח, רע"א וש"נ.

מיוחדת ביוסף אפילו לגבי מדריגת יעקב עצמו. כך גם שמיני עצרת ממשיך בפנימיות את כל עניני חג הסוכות (רגל השלישי, הכולל בתוכו שני הרגלים פסח ושבועות, כמו שמדת יעקב כוללת את מדות אברהם ויצחק), שהרי סוכות מורה על בחינת "מקיף" (כמו הסוכה המקיפה את האדם), היינו, שבסוכות באות כל ההמשכות מלמעלה באופן של מקיף; ובשמיני עצרת הן באות בפנימיות: "עצרת תהיה לכם", שההמשכות באות לישראל באופן של "עצרת" - כנישו, מלשון קליטה, בפנימיות[19]. אבל זה עצמו, שבשמיני עצרת באים כל ההמשכות באופן פנימי, מורה על כוח נעלה בשמיני עצרת, שבגלל כוח עליון זה יכולים גם הגילויים שהם למעלה מהעולם - ומצד עצמם אינם שייכים להיות נמשכים רק בבחינת "מקיף" - לבוא בשמיני עצרת בעולם בבחינת פנימיות.

יתרה מזו: בסוכות הקריבו שבעים פרים כנגד שבעים אומות[20], כלומר, שמאחר שמההמשכות של חג הסוכות שהן בבחינת מקיף, יכולים אומות העולם שתהיה להם יניקה ואחיזה בהם. לכן הקריבו שבעים פרים כדי "לברר" את שבעים האומות; אבל בשמיני עצרת, אף שאז באות כל ההמשכות למטה, מכל מקום הקריבו רק "פר אחד איל אחד", שעל זה נאמר[21] "יהיו לך לבדך ואין לזרים אתך", שאין לזרים כל אחיזה או יניקה בדבר. בדוגמת מדריגת יוסף, שגם בהיותו במצרים, "ערות הארץ", לא בלבלה אותו כלל מלהיות בתכלית הדביקות באלקות - "ואין לזרים אתך".

ד. ביאור נוסף על הקשר בין שמיני עצרת ליוסף: אחד הטעמים שחג זה נקרא **שמיני**, אף שהוא יום טוב בפני עצמו, הוא משום שמאירה בו מדריגת **שמיני**, שלמעלה מסדר השתלשלות[22]. המספר שבעה מסמל את כל סדר השתלשלות שקבוע ומחולק למספר **שבע** - "שבעת ימי ההיקף". המספר שמונה מורה על מדריגה הבאה מעבר למספר שבע, למעלה מהשתלשלות. ומשום שבשמיני עצרת מאירה מדריגת **השמיני** - שלמעלה מסדר השתלשלות ואינה מוגבלת בשום מדידות והגבלות - לפיכך יכולים לבוא בשמיני עצרת בפנימיות גם ההמשכות שהם למעלה מהעולם שבסוכות נמשכו רק בבחי' מקיף.

כך מוצאים גם בענין המילה, שמצותה ביום **השמיני**, כי על ידי ברית מילה נמשך בחי' **השמיני**, שהוא למעלה מהשתלשלות. וזוהי נתינת כוח להמשיך את המדריגות העליונות בקדושה, שהם למעלה מעולם

19. ובזה יובן פירש"י בסוכה שם: "רגל בפני עצמו שאין יושבין בסוכה". ולכאורה מה "שאין יושבין בסוכה" הוא רק ענין שלילי, שאינו ה"רגל" דסוכה, אבל יכול להיות חול, אינו מורה על ה"רגל" דשמע"צ? וע"פ מ"ש בפנים יובן: ענינו של שמע"צ הוא, דחלה הישיבה בסוכה - **בתוך** הסוכה, כי אדרבא המקיפים בסוכה נמשכים בפנימיות.

20. סוכה נה, ב.

21. משלי ה, ז. וראה ד"ה בחום השמע"צ תש"י, סד"ה ביום השמע"צ תש"ט.

22. ראה לקו"ת דברים פז, ד. ועייג"כ לעיל ע' 66 ובהמצויין שם.

(כתר[23] שלמעלה מהשתלשלות) ולהורידם ולחברם עם "יסוד סיומא דגופא"[24], היינו שעל ידי ברית מילה נזדכך גם כל הבשר הגשמי של האדם ומתאחד עם הקב"ה בברית עולם[25].

ומדריגה זו של שמיני, המאירה בשמיני עצרת, זוהי מדריגת יוסף הצדיק "צדיק יסוד עולם".

ה. לפי זה יובן גם השייכות של גלות מצרים ויציאת מצרים ליוסף דוקא: כוונת הירידה לגלות מצרים היתה כדי להוציא משם "רכוש גדול", היינו לברר את ניצוצות הקדושה שהיו מצויים במצרים[26], וכשסיימו בני ישראל את העבודה, ובירור הנצוצות, היתה הגאולה. שזהו גם מה שנאמר[27] שהגאולה מגלות מצרים היתה בזכות דם מילה ודם פסח[28], כי ענין דם המילה הוא להעלות את הדרגות התחתונות, "יסוד סיומא דגופא". כח זה לרדת מטה מטה ולהוציא משם הניצוצות - בא מיוסף הצדיק. לכן היה זה יוסף הצדיק שעל ידו באה הירידה לגלות, והוא זה שהבטיח את בשורת הגאולה, כי הוא נתן את הכח להשלים את כוונת הגלות, עבודת הבירורים, ועל ידי זה להביא הגאולה.

ו. כ"ק מו"ח אדמו"ר אמר כמה פעמים[29], שישנם ה"אושפיזין" החסידיים, כלומר, שכשם שהשבעה "אושפיזין" אברהם יצחק וכו' כל אחד מהם הוא אושפיז, "אורח", ביום אחר של חג הסוכות, כך ישנם שבעה "אושפיזין" של נשיאי החסידות, הבעל שם טוב, המגיד ממזריטש, אדמו"ר הזקן, אדמו"ר האמצעי, הצמח צדק, אדמו"ר מהר"ש, והרבי מוהרש"ב, שכל אחד מהם הוא "אושפיזא" באחד מימי הסוכות. מזה מובן בפשטות, שכ"ק מו"ח אדמו"ר, שהוא ממלא מקום וממשיך דרכם של הנשיאים-אושפיזין החסידיים, יומו הוא - שמיני עצרת.

כך גם מרומז בשמו הראשון - יוסף[30], (והרי "שמא גרים"[31] וביחוד כאשר השם נבחר על ידי צדיקים נשיאי ישראל) שכאמור לעיל, יש למדריגת יוסף הצדיק שייכות לשמיני עצרת. גם "עבודת" הרבי היתה באותו אופן של יוסף הצדיק[32]: הוא המשיך את כל הענינים הנעלים של רבותינו שקדמו לו למטה בעולם. אנו רואים זאת מכך שהרבי עסק בפרסום והפצת חסידות לא רק בלשון הקודש ובאידיש, אלא גם

23. שזהו ג"כ מה שמצוות מילה היא מ"ע שיש בה כרת, אותיות כתר. שלא מצינו חיוב כרת במ"ע לבד מצות מילה (ופסח, השוה למילה, ראה הערה 28) - כי א"א לביות המשכת הכתר כי אם רק ע"י שלילה, לא תעשה, והחידוש במילה ופסח, שעל ידם נמשך בכתר גם בכלים, עשה.

24. הקדמת ת"ז (יז,א).

25. ראה בארוכה לעיל פ' לך לך.

26. ראה בארוכה לעיל פ' ויגש.

27. מכילתא בא יב, ו. הובא ברש"י שם.

28. בהשיחה (אחש"פ תשכ"א - נדפסה לקמן פ' בא) נתבאר בארוכה, שגם פסח הו"ע בירור ניצוצות היותר תחתונים, עוד יותר מכמו המילה. ואכ"מ.

29. ראה ספר המאמרים ה'תשי"א ע' 47.

30. וגם בשמו השני נרמזה בחינה זו, כי יצחק בגימט' שמונה פעמים הוי'.

31. ברכות ז, ב. ועיין שער הגלגולים הקדמה כג. ס' חסידים ס' רמד. ועוד.

32. ראה שיחת שמח"ת תש"ה (נדפסה בסה"מ ה'תש"ט קונטרס צח) סעיף ח וסעיף יו"ד.

בשפות שונות אחרות. כי עבודתו היתה להמשיך אלקות בכל מקום, עד למטה מטה.

כן מצינו בהנהגת הרבי שתי קצוות מנוגדות: בה בשעה שהיה עסוק בכל מציאותו לגלות ענינים עמוקים ביותר בתורת החסידות, התמסר כולו לחינוך והפצת היהדות באופן הפשוט ביותר: ללמד את ילדי ישראל "אלף-בית", להשפיע על יהודים לשמור שבת, כשרות, טהרת המשפחה וכיו"ב. ודברים אלו דרש מחסידיו (כי "בתר רישא גופא אזיל"[33], כל הגוף הולך אחר הראש, לכן צריכים חסידים להשתדל במיוחד בענינים בהם התמסר הראש שלהם, הרבי), להתמסר לחינוך הכשר והפצת היהדות במעשה בפועל ואפילו באופן הפשוט ביותר, ובאותה שעה להתעמק בלימוד החסידות (שמשום כך כתב הרבי והוציא לאור מאמרים והמשכים עמוקים של חסידות חב"ד).

הנהגה זו היא בדוגמא למה שהיה אצל יוסף הצדיק: הוא התעסק עם דברים פחותים ביותר, עד להשפיע למצריים - "הא לכם זרע" - ובעת מעשה היה בתכלית הדביקות לאלקות.

ז. לכן ראינו גם שההשגחה הפרטית הוליכה את הרבי באופן כזה, שהיה מתגורר דוקא בערים גדולות, עליהם אמרו חז"ל: "ישיבת כרכים קשה"[34] (כשם שיוסף הצדיק היה נמצא במטרופולין של מצרים). מקום מגורם של הנשיאים שלפניו היה בערים קטנות, כמו ליאזנא, ליאדי, ליובאוויטש (אמנם פעמים רבות ביקרו ערים גדולות, והרבה פעמים גם בחוץ לארץ, הקטנה). אפילו מאוחר יותר, כשהרבי (מוהרש"ב) נ"ע עבר מליובאוויטש לרוסטוב, היתה גם עיר גדולה זו מנותקת מן העולם, וגם ברוסטוב עצמה היו מבודדים מהעיר.

אבל כ"ק מו"ח אדמו"ר - מתחילת נשיאותו היה, תחילה בנסיעות ולאחר מכן קבע מגורו בערים גדולות: מוסקבה, פעטרבורג (לענינגראד) ואחר כך בריגא, ורשא, וכיו"ב - כמו שאמר פעם הרבי: עשר גלויות גלתה ליובאוויטש, ומנה כל העשרה גלויות - עד שהתיישב בניו יורק. ובכל הערים הגדולות התמסר להפצת החסידות יחד עם הפצת היהדות בכלל. כשם שיוסף הצדיק, שהיה מאוחד עם אלקות ועם כל זה היה מושל ועסק בתיקונים בארץ מצרים.

ח. בגלל מעלת יוסף על האבות והשבטים: שאצלו האירה מדריגה כזו של אלקות שהיא למעלה מהעולם, היתה גם ההנהגה מלמעלה עמו באופן של למעלה מהטבע (בחי' סובב).

זהו גם הטעם[35] שיוסף הצדיק נענש[36] על שביקש משר המשקים שיזכירוהו לפני פרעה; ולא סמך בבטחון גמור שהקב"ה בעצמו יוציאהו מבית האסורים, שלכן היה עונשו להשאר שנתיים נוספות בבית האסורים. שואלים על כך: במה מתבטא

33. עירובין מא, א.
34. כתובות קי, ב.
35. תו"ח ויחי קז, א. ד"ה ולא זכר שר המשקים תפר"ח.
36. ב"ר פפ"ט, ג. הובא ברש"י ס"פ וישב.

כאן חטאו של יוסף? הרי ידוע שאדם צריך לעשות כלי בדרך הטבע לברכת הקב"ה ואין בכך סתירה לבטחון בהקב"ה. כמו שנאמר[37] לגבי פרנסה: "וברכך ה' אלוקיך בכל אשר תעשה", שצריך לעשות כלי בדרך הטבע לפרנסה ולבטוח בקב"ה שישלח ברכתו באמצעות כלי זה. כך מצינו גם אצל יעקב אבינו, כשהיה ירא מעשו: "פן יבא והכני אם על בנים", שיחד עם התפלה והבטחון בהקב"ה הכין גם כלים בדרך הטבע - דורון (מתנה לעשיו) ומלחמה - שעל ידם תבוא הצלתו. מדוע איפה, נענש יוסף הצדיק על שעשה כלי בדרך הטבע להצלתו מבית האסורים?

אלא משום שבדרגא זו שעמד בה יוסף - כאמור לעיל, שהיה דבוק בבחינת הסובב של אלקות שהיא נעלית מלהיות מקור לנבראים - לא היה זקוק להכנות וכלים בדרך הטבע, וממנו נדרשת מדריגה נעלית יותר של בטחון, ללא כל אמצעי של הנהגת הטבע, שעל בטחון זה נאמר[38]: "טוב לחסות בהוי' (בחי' סובב) מבטוח באדם" (העליון, בחי' ממלא).

ט. והנהגה כזו שלמעלה מן הטבע ראו גם אצל כ"ק מו"ח אדמו"ר. הוא הבקיע את כל ההעלמות וההסתרים של הטבע באופן כה גלוי, שלא ראו כל כך אצל אף אחד מרבותינו נשיאינו. מלבד זאת שנאסר הרבה פעמים[39], גם אופן מאסרו היה קשה יותר, עד ששפטו אותו בפועל ממש לעונש מות, ר"ל (אדמו"ר הזקן בעת מאסרו היה רק בסכנת עונש זה, אבל בפועל לא הוציאו עליו גזר דין זה, אבל על הרבי גזרו עונש זה, ה"י).

זאת ועוד: בין אלו שאסרו את הרבי, ניהלו את חקירתו ועינוהו במאסרו, היו בעלי בחירה (יהודים), ועל בעלי בחירה הרי הקב"ה, כביכול, אינו שליט, כמאמר: "הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים"[40], שבנוגע לענינים של יראת שמים, ושל תורה ומצוות, נמסרה כל השליטה בידי אדם שיוכל לעשות כפי בחירתו.

זהו גם ביאור הדבר, שאמר ראובן לאחיו לגבי יוסף: "השליכו אותו אל הבור גו' ויד אל תשלחו בו"[41], שהם עצמם לא יפגעו בו רק ישליכוהו לבור. לכאורה אינו מובן: כיון שבבור היו נחשים ועקרבים[42], במה עדיף להשליך לבור מאשר אופן אחר של שליחת יד? הרי על פי תורה ודאי היה שימות בבור, כפי ההלכה[43], שמעידין כו' - כשבאים עדים ומעידים שפלוני נפל לבור של נחשים ועקרבים מותר לאשתו להנשא לאחר.

התשובה לכך: אף שהשבטים סברו שהוא מחוייב מיתה[44], טען ראובן, שלא יסמכו על עצמם להרגו בידים, שכן מאחר שהם בעלי בחירה היה נהרג גם אם לא היה

37. דברים טו, יח. וראה קונטרס ומעין מאמר כה.
38. תהלים קיח, ב. לקו"ת דברים צא, ב.
39. ראה ליקוט לד ואילך (נדפס בלקו"ד ע' תרט).
40. ברכות לג, ב. וש"נ.
41. בראשית לז, כב.
42. שבת (כב, א) הובא בפרש"י עה"ת שם.
43. יבמות קכא, א. שו"ע אה"ע סי' יז סעיף כט. וראה בעצי ארזים שם דת"ק בירוש' שם פליג על הבבלי וס"ל דאין מעידין דחיישינן לנס כיוסף.
44. טור החיים וישב (לז, כ) ספורנו שם. ועוד.

מחוייב מיתה לכל הדעות, או אם היתה לו זכות ונעשה לו נס[45]. לכן השליכוהו לבור, שעל ידי זה מסרו דינו לשמים, כיון שנחשים ועקרבים אינם בעלי בחירה[46] **ונס** נעשה לו. על אף שעל פי תורה הרי בדרך הטבע כשאדם נופל לתוך בור של נחשים ועקרבים, הוא מת, כמוזכר לעיל.

עוד אפשר לומר: **דין התורה** שמעידין כו׳ הוא מצד הכלל של "אזלינן בתר רובא" (הולכים אחר, הרוב ובמקרה זה על פי רוב מת האדם), אלא שמצד החומרא של איסור אשת איש צריך להיות רוב כזה שהמיעוט אינו אפילו "מיעוט דלא שכיח"[47], אבל לא שהוא נס ממש, שינוי הטבע, כי אם בלשון רבנו הזקן[48] "דמקרי נס בלשון בני אדם, וגם בלשון חכמים" - אך כיון שסוף סוף עלול הוא לקרות לפעמים, ואף על פי כן אין מתחשבים באפשרות כזו, הרי כל זה הוא רק מצד הכלל של אזלינן בתר רובא, ואצל יוסף הרי לכמה דעות: א) השבטים היה להם דין של בני נח[49]. ב) אצל בני נח אין הדין של רוב[50].

י. על הגאולה העתידה נאמר[51] "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות", שהגאולה העתידה תהיה בדומה לגאולת מצרים.

לכן גם עתה בעקבתא דמשיחא, כביציאת מצרים, צריכה להיות ש"עבודתנו" תברר את ניצוצות הקדושה הכי אחרונים הנמצאים למטה מטה. וכח זה לרדת למטה כל כך ולעסוק בעבודת הבירורים, נתן לנו הרבי, נשיא דורנו. שזו היתה עבודתו, "כל הגבוה גבוה ביותר יורד למטה מטה יותר", וזוהי גם עבודתנו, כי "בתר רישא גופא אזיל". עבודתנו צריכה להיות לקחת את הענינים הנעלים ביותר, רזין דרזין דאורייתא, ומעיינות אלו להפיץ למטה מטה, עד ל"חוצה", ועל ידי זה לברר הניצוצות האחרונים ביותר, שזה יביא את "קא אתי מר", למטה מעשרה טפחים, בקרוב ממש.

מלוקט משיחת ראש-חודש כסלו תשי"ב,
ושיחת אחרון של פסח תשכ"א

45. ראה זח"א קפה, רע"ב. ירושלמי יבמות פט"ז ה"ג בסופה. תוד"ה אין (יבמות קכא, ב). שו"ת רבנו הזקן ס׳ כח (קרוב לסופה).

46. ראה בארוכה הרח"ו והרמ"ק לזח"א (קפה סע"א (בס׳ אור החמה). אוה"ח וישב (לז, כא).

47. תוד"ה חלב (בכורות כ, ב).

48. שו"ת שם. ויל"ע בתנחומא ס"פ ויחי: שעשה לי נס כו׳.

49. פרשת דרכים בתחלתו. ובכ"מ.

50. ראה שדי חמד כללים אות ג (סכ"ה ס"ק כ), ובפאת השדה כללים אות ג (ו, ג). וש"נ.

51. מיכה ז, טו.

זכה אבינו, הרה"ח הרה"ת ר' צבי הירש חיטריק ע"ה, להיות סמוך על שולחן מלכים כל ימי חייו. לידתו ויציאתו לאוויר העולם, בי"ב מנחם-אב תרפ"ז, היו בברכתו הקדושה של כ"ק אדמו"ר הריי"צ נ"ע, וכבר בצעירותו, בהיותו כבן עשרים שנה, הייתה לו היכרות עם כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו, ואבינו זכה לסייע בעד הרבי ובעד אמו הרבנית הצדקנית מרת חנה ע"ה.

בהיותו תלמיד ישיבה ב"בית חיינו" בשנות ה'ש"ת, היה קרוב אל הרבי נשיא דורנו, שחיבב אותו ביותר וקירב אותו אליו, והוא זכה לסייע לרבי בשליחויות שונות.

הרבי היה מעורב אישית בשידוך שלו עם תבדל"ח אמנו היקרה והנכבדה מרת רבקה תחי', בראשית שנת תשי"א, והם אף זכו בזכות הנפלאה שהרבי היה מסדר הקידושין בחתונתם, בפורים קטן תשי"א.

זכות גדולה ונפלאה זכה אבינו ע"ה, להיות השליח הראשון אשר שלח כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו להפצת התורה והיהדות חוצה, היא השליחות למדינת בראזיל שבדרום אמריקה, אליה נסעו בראשית שנת תשי"ג.

לאחר שובם מהשליחות בבראזיל, בשנת תשכ"א, ועד פטירתו בשנת תשע"ב, במשך למעלה מיובל שנים, היה אבינו מהיושבים ראשונה בחצר חב"ד ליובאוויטש. הוא שלח ידיו במסחר ובס"ד ראה הצלחה מרובה, ועסקיו המסועפים היו משולבים וכרוכים בעסקנות ציבורית למען ענייני חב"ד ליובאוויטש מתוך התקשרות לרבי ללא גבול.

הננו מוציאים לאור בס"ד את הספר **"חסיד ונגיד"**, בו נסקרו קורות חייו ופעלו של אבינו בשליחות הקודש של רבינו ובעסקנותו הציבורית, למען יהיו הדברים נר לרגלי כל בני המשפחה שיחיו ולכל מי שהדברים יגיעו אליו, ללמוד וללמד, לשמור ולעשות.